

คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วารสาร

มจร

มนุษยศาสตร์ ปริทรรศน์

ISSN: 2586-9817

Vol.8 No.2

(July - December) 2022

ปีที่ 8 ฉบับที่ 2

(กรกฎาคม - ธันวาคม) 2565

J

M

H

R

วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์

ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม) 2565

ISSN: 2586-9817

กำหนดเผยแพร่ ปีละ 2 ฉบับ

จำนวน 500 เล่ม

ฉบับที่ 1 : มกราคม – มิถุนายน

ฉบับที่ 2 : กรกฎาคม – ธันวาคม

วัตถุประสงค์

เพื่อเผยแพร่ผลงานวิชาการและผลงานวิจัยด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ภาษาศาสตร์ ภาษาไทย จิตวิทยา พุทธจิตวิทยา ชีวิตและความตาย และพระพุทธศาสนาเชิงประยุกต์กับศาสตร์ต่าง ๆ แก่นักวิชาการ นิสิต นักศึกษา คณาจารย์ และผู้สนใจทั่วไป โดยเปิดรับบทความวิชาการทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ประเภทบทความที่รับตีพิมพ์ || บทความวิชาการทั่วไป บทความวิจัย ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ประเภทของการ Peer-review || Double Blinded

จำนวนผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ || 2 – 3 คน

ที่ปรึกษา

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร. อธิการบดี

พระมหาสมบุญ ฐตฺถิโก, รศ.ดร. รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

พระเมธีธรรมมาจารย์, รศ.ดร. รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา

รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป

พระครูสังฆรักษ์เอกภัทร อภินโน, รศ.ดร. อธิการบดีคณะมนุษยศาสตร์

พระมหาสุเทพ สุทธิญาโณ, ผศ.ดร. รองคณบดีฝ่ายวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์

ผศ.ดร.เมธพันธ์ โพธิ์โรจน์ อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาต่างประเทศ

บรรณาธิการ || รศ.ดร.สิริวัฒน์ ศรีศรีเรือง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยบรรณาธิการ || ผศ.ดร.สุวัฒน์ รักขันโท มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กองบรรณาธิการ ||

กองบรรณาธิการภายใน

พระมหาถาวร ถาวรเมธี, ดร.

พระใบฎีกาภิตติพงษ์ สีสสุทโธ, ผศ.ดร.

ผศ.ดร.วิษุตา ฐิตโชติรัตน์

ผศ.ดร.เจน นคร

ดร.ณัด ไชยพันธ์

กองบรรณาธิการภายนอก

รศ.ไพฑูริย์ เทวรักษ์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

รศ.ดร.สำเนียง เลื่อมใส มหาวิทยาลัยศิลปากร

ดร.สิงห์คำ รักษ์ป่า มหาวิทยาลัยพะเยา

ผศ.ดร.สาระ มุขดี มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช

ผศ.ดร.อภิษฎา ศรีศรีเรือง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

ผศ.ดร.มนตรี เพชรนาจักร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ผศ.ดร.สยาม ราชวัตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ผศ.ดร.ภริมา วินาสถิตกุล มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

อ.ดร.ธีระวัฒน์ แสนคำ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

รศ.ดร.ประดิษฐ์ นารีรักษ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ผศ.ดร.เรียงชัย หมื่นชนะ นักวิจัย / นักวิชาการอิสระ

กองงานวารสาร || สมศักดิ์ สงวนดี, กิตติศักดิ์ สุดสะกรี และ กนกวรรณ บุญชนะ

สำนักงาน || สำนักงานวารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์ ภาควิชาจิตวิทยา ชั้น 3 (A303) โชน A
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 79 หมู่ที่ 1 ต.ลำไทร
อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา 13170
Website : <https://www.tci-thaijo.org/index.php/human/index>

สถานที่พิมพ์ || ห้างหุ้นส่วนจำกัด เซน พรินต์
เลขที่ 7/414 หมู่ที่ 5 ต.บางใหญ่ อ.บางใหญ่ จ.นนทบุรี 11140 โทร.02-927-8194

ผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความ (Peer Review)

ภายในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

1. พระปลัดระพีณ พุทธิสารโ, ผศ.ดร.
2. พระมหาสุเทพ สุทธิญาโณ, ผศ.ดร.
3. ผศ.ดร.ประเสริฐ อิลาว
4. ผศ.ดร.นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ
5. ผศ.ดร.ประเสริฐ อิลาว
6. ดร.ศักดิ์ชัย โพธิ์สัย
7. ดร.วสันต์ ลิ้มรัตน์ภัทรกุล
8. ดร.สายรุ้ง บุปผาพันธ์
9. ดร.จักรฐานาปนิญญ์ บุญฤทธิ์

ภายนอกมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

1. ผศ.ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน	มหาวิทยาลัยศิลปากร
2. รศ.ดร.ประดิษฐ์ นารีรักษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
3. ผศ.ดร.อภิษฎา ศรีเครือคง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
4. ผศ.ดร.ณัฐพัชร์ สายเสนา	มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
5. ดร.อำพล ปุญญา	นักวิจัย / นักวิชาการอิสระ
6. ผศ.ดร.เรียงชัย หมื่นชนะ	นักวิจัย / นักวิชาการอิสระ
7. ดร.ธีระวัฒน์ แสนคำ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
8. ดร.ธานี ชูกำเนิด	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
9. ดร.สิงห์คำ รักป่า	มหาวิทยาลัยพะเยา
10. ดร.สุภัทิต จันทรสว่าง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

จริยธรรมในการตีพิมพ์บทความ (Publication Ethics)

ผู้พิมพ์บทความ (Authors)

1. ผู้พิมพ์บทความต้องรับรองว่า ผลงานที่ส่งมานั้นเป็นผลงานที่ดี มีประโยชน์และไม่เคยตีพิมพ์ที่ไหนมาก่อน
2. ผู้พิมพ์บทความต้องรายงานข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจากการวิจัย ไม่บิดเบือนข้อมูล หรือให้ข้อมูลที่เกินจริง
3. ผู้พิมพ์บทความต้องอ้างอิงผลงานของผู้อื่น หากมีการนำผลงานเหล่านั้นมาใช้ในผลงานของตนเอง รวมทั้งต้องจัดทำอ้างอิงท้ายบทความด้วย
4. ผู้พิมพ์บทความต้องเขียนให้ถูกต้องตามรูปแบบที่วารสาร มจร มนุษยศาสตร์กำหนดไว้
5. ผู้พิมพ์บทความที่มีชื่อปรากฏในบทความ ต้องเป็นผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินการวิจัยหรือเขียนบทความทุกคน
6. ผู้พิมพ์บทความต้องระบุแหล่งทุนที่สนับสนุนการวิจัย (ถ้ามี)
7. ผู้พิมพ์บทความวิจัยต้องระบุผลประโยชน์ทับซ้อน (ถ้ามี)

บรรณาธิการวารสาร (Editors)

1. บรรณาธิการวารสารมีหน้าที่พิจารณาคุณภาพของบทความเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารที่ตนรับผิดชอบ
2. บรรณาธิการวารสารต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้พิมพ์และผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ
3. บรรณาธิการวารสารต้องตีพิมพ์บทความที่ผ่านการประเมินบทความจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้วเท่านั้น และต้องไม่ตีพิมพ์บทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นมาแล้ว
4. บรรณาธิการวารสารต้องไม่ปฏิเสธการตีพิมพ์บทความเพราะความสงสัยหรือไม่แน่ใจ แต่ต้องให้เขาพิสูจน์ข้อมูลเพื่อคลายความสงสัยนั้น ๆ ก่อน
5. บรรณาธิการวารสารต้องไม่มีผลประโยชน์ร่วมกับผู้พิมพ์บทความ ผู้ประเมิน และทีมผู้บริหาร
6. บรรณาธิการวารสารต้องตรวจสอบการคัดลอกผลงานของผู้อื่น (Plagiarism) อย่างจริงจัง โดยใช้โปรแกรมที่เชื่อถือได้ เพื่อให้แน่ใจว่าบทความที่ตีพิมพ์นั้น ไม่ได้คัดลอกผลงานของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาตหรือไม่มีการอ้างอิงถึง
7. หากตรวจพบการคัดลอกงานของผู้อื่น บรรณาธิการวารสารต้องหยุดการประเมินบทความและติดต่อผู้พิมพ์บทความทันที เพื่อชี้แจงประกอบการ “ตอบรับ” หรือ “ปฏิเสธ” การตีพิมพ์บทความนั้น ๆ

ผู้ประเมินบทความวารสาร (Reviewers)

1. ผู้ประเมินบทความ ต้องรักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลใด ๆ เกี่ยวกับบทความที่ส่งมารับการพิจารณาตีพิมพ์แก่บุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ (Confidentiality)
2. หลังจากได้รับบทความจากบรรณาธิการวารสารแล้ว ผู้ประเมินบทความระลึกได้ว่า ตัวเองอาจมีส่วนได้ส่วนเสียใด ๆ กับผู้พิมพ์บทความ เช่น เป็นผู้ร่วมโครงการ หรือรู้จักเป็นการส่วนตัว หรือเหตุผลอื่น ๆ ที่ทำให้ไม่สามารถให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างอิสระได้ ผู้ประเมินบทความควรแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบและปฏิเสธการประเมินบทความนั้น ๆ
3. ผู้ประเมินบทความ ควรประเมินบทความในสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ ไม่ควรใช้ความคิดเห็นส่วนตัวโดยไม่มีข้อมูลรองรับเป็นเกณฑ์ในการตัดสินบทความ
4. ผู้ประเมินบทความ ต้องระบุผลงานวิจัยที่สำคัญและสอดคล้องกับบทความที่กำลังประเมิน แต่ผู้พิมพ์บทความไม่ได้อ้างอิงในบทความด้วย และหากมีส่วนใดที่มีความเหมือนหรือซ้ำซ้อนกับผลงานของผู้อื่น ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบด้วย

ก

บทบรรณาธิการ

วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์ (ISSN: 2586-9817) ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนกรกฎาคม – ธันวาคม 2565 นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ผลงานวิชาการและผลงานวิจัยด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ภาษาศาสตร์ ภาษาไทย จิตวิทยา พุทธจิตวิทยา ชีวิตและความตาย และพระพุทธศาสนาเชิงประยุกต์กับศาสตร์ต่าง ๆ แก่นักวิชาการ นิสิต นักศึกษา คณาจารย์ และผู้สนใจทั่วไป โดยเปิดรับบทความวิชาการทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ท่ามกลางกระแสวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) หลังการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVI-19) และสภาพความผิดปกติของเศรษฐกิจ ส่งผลให้ผู้คนดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างยากลำบากและส่งผลให้เกิดความทุกข์หลายประการ วารสารฉบับนี้ มีบทความวิจัยและบทความวิชาการทั้งภายในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและภายนอกมหาวิทยาลัยหลายเรื่องที่จะช่วยชี้แนวทางการดำเนินชีวิตให้มีความสุข ที่นักวิชาการส่งเข้ารับการพิจารณาเพื่อตีพิมพ์ กองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิเฉพาะด้านได้พยายามคัดกรองบทความที่ดีมีคุณภาพมานำเสนอให้ผู้สนใจใคร่รู้ได้ใช้ในการศึกษาค้นคว้าทั้งสิ้น จำนวน 31 เรื่อง เป็นบทความวิจัย จำนวน 25 เรื่อง บทความวิชาการ จำนวน 6 เรื่อง ผู้สนใจและผู้ต้องการใช้ประโยชน์สามารถค้นคว้าได้ตามประสงค์

หากมีข้อผิดพลาดในประการใด กองบรรณาธิการขออภัยและพร้อมจะพัฒนาวารสารฉบับนี้ให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ๆ ขึ้นไป

ด้วยความขอบคุณ

รองศาสตราจารย์ ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือดง

บรรณาธิการวารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์

สารบัญ

เรื่อง

หน้า

บทบรรณาธิการ

ก

บทความวิจัย

1. ผลการใช้ชุดฝึกอบรมทางไกลเพื่อพัฒนาความสามารถของครูแนะแนว
ในการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้
การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

(The Effects of Using Distance Training Package to Develop Guidance
Teachers Ability to Design Guidance Activities for Promoting Awareness
of Cyber-Bullying among Secondary School Students)

|| นรินาถ แสนสา

1

2. โปรแกรมการส่งเสริมสุขภาพตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อบรรเทา
อาการออฟฟิศซินโดรมของบุคลากรสายเทคโนโลยีสารสนเทศ

(The Health Promotion Program base on Buddhist Psychology for Relieve
Office Syndrome of Information Technology Personnel)

|| สุนีย์ แซ่ห่อว่ง, สิริวัฒน์ ศรีเครือดง และ วิชชุดา จิตติโชติรัตน

17

3. ผลของโปรแกรมดนตรีพุทธบำบัดต่อการเพิ่มสมาธิต่อเนื่อง
สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ กรุงเทพมหานคร

(The Effect of Buddhist Music Therapy Program to Increase Sustained
Attention for Students with Special Needs in Junior High School Level
The Phibun Prachasan School, Bangkok)

|| จิตภา เกิดสุริวงษ์, สิริวัฒน์ ศรีเครือดง, พุทธชาติ แผนสมบุญ และ
จักรกริช กล้าผจญ

37

- 4. คุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามแนวพุทธจิตวิทยาในองค์กรธุรกิจเครือข่าย**
(Characteristics of Strategic Leadership Based on Buddhist Psychology in Network Business Organization)

65

|| วิไล ถาวรสุวรรณ, เมธาวิ อุดมธรรมมานุภาพ และ สุวัฒน์ รักขันโท
- 5. การศึกษาลักษณะข้อผิดพลาดการเขียนและการใช้เครื่องหมายวรรคตอนในภาษาจีนของผู้เรียนชาวไทย**
(Error Analysis Chinese punctuation for Thai Learners)

81

|| วาริ ว่องวโรปกรณ์
- 6. ประสบการณ์สัมพันธภาพเพื่อการบำบัดของนักจิตวิทยาการปรึกษา**
(Experiences of Therapeutic Relationships in Counseling Psychologists)

99

|| ศุภกร ปัญญาณุกัญจน์, ณัฐสุดา เต๋พันธ์ และ พูลทรัพย์ อารีกิจ
- 7. การนำ พ.ร.บ.คุ้มครองผู้บริโภคในธุรกิจการขายรถยนต์ใช้แล้ว พ.ศ.2562 ไปปฏิบัติในกรุงเทพมหานคร**
(Implementation of the Consumer Protection Act in the Used Car Sales B.E. 2562 in Bangkok)

117

|| โชติวัฒน์ สถยชาติเวชกุล, ทศนีย์ ลักษณะวิชช, กมลพร กัลยาณมิตร และ สถิตย์ นิยมญาติ
- 8. ปัจจัยพุทธจิตวิทยาที่มีผลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลาง**
(Buddhist Psychology Factors Influencing Happiness at Work of Personnel of Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

135

|| สิบเอกนพเก้า สุโพธิ์, สิริวัฒน์ ศรีเครือดง และ สุวัฒน์ รักขันโท
- 9. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาพลักษณ์ของพรรคการเมืองไทยที่พึงประสงค์**
(Factors Influencing the Image of Desirable Thai Political Parties)

149

|| ธนบัตร อัญมณคลพันธ์, ทศนีย์ ลักษณะวิชช, กมลพร กัลยาณมิตร และ สถิตย์ นิยมญาติ
- 10. แนวทางการสร้างโอกาสการเรียนรู้สำหรับเด็กด้อยโอกาสตามแนววิถีพุทธ**
(Guidelines for Creating the Learning Opportunity of Underprivileged Children according to Buddhism)

165

|| พระครูสมุทรอุทัย อุทยเมธี (มะโนรัตน์), พระมหาพงษ์ประภากรณ์ วิสุทธิญาณเมธี, พระชยานันท์ และ สุเทพ สารบรรณ

11. **แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารวิทยาลัย
ในอาชีวศึกษา จังหวัดพังงา**
(Guideline for the Development of Director Attributes According to
Threefold Training, Phang Nga Vocational College)
|| แดนทวี มานะจิตร, บุญเลิศ วีระพรกานต์ และ พระครูพิจิตรศุภการ (มีสุข) 181
12. **การบริหารจัดการคุณภาพการให้บริการของคลินิกสุขภาพและความงาม
ในกรุงเทพมหานคร**
(Service Quality Management of Health and Beauty Clinics in Bangkok)
|| สิริยากร สัตตบุศย์กุลวรร, ทศนีย์ ลักขณาภิชนชัช, กมลพร กัลยาณมิตร
และ สถิตย์ นิยมญาติ 199
13. **การบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารกับประสิทธิผล
การปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 2**
(Administrator's Administration according to Brahmavihara 4 with
the Effectiveness of Teacher's Performance in School under
Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 2)
|| สิริพร ลิทธิศิริ, สามิตร อ่อนคง และ พระครูพิจิตรศุภการ (มีสุข) 215
14. **การฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในประเทศเนปาลกรณีศึกษา: วัดมุนีวิหาร
เมืองภักตปุร์ กรุงกาฐมาณฑุ**
(Reviving Buddhism in Nepal: a Case Study of Muni Vihar,
Bhaktapur, Kathmandu)
|| พระปลัดวัชรพงษ์ วชิรปัญญา (ดวงเมือง),
พระมหาพงษ์ประภากรณ์ วิสุทฺธิญาณเมธี, พระชยานันทมนี
และ สุเทพ สารบรรณ 233
15. **การรับรู้ข้อมูลด้านหลักสูตรของนิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา**
(Students' Recognition of Curriculum Contents in the Bachelor
of Arts in Japanese Program, School of Liberal Arts, University of Phayao)
|| คมกฤษ ตาชม, อธิธิพล บัวน้อย, พันธุ์พิชญ์ ปัญญาฟู,
พิรดา ไตนชัยภูมิ, ณัฐกร คำปวน และ ฌักทร แสนโชนัน 253

16. แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของ
ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
จังหวัดนครศรีธรรมราช
(Guidelines of the Personnel Management According to Sangahawatthu 4
of Private Education Administrators under the Vocational Education Commission
Nakhon Si Thammarat Province)
|| อีรภัทร ภักดี, กษมา ศรีสุวรรณ และ พระมหาสุพจน์ สุเมโธ 267
17. ความนึกเปรียบเทียบการศึกษากับการรักษาทางการแพทย์ :
มโนคติและความหลากหลายของผู้ใช้ภาษาในบริบทการศึกษาขั้นพื้นฐาน
(Language users' Conceit of "Education" and "Medical Treatments":
Concept and Diversity in the Context of Basic Education)
|| วิฑูรย์ เมตตาจิตฺต, วรวัชรณ์ ศรียาภัย, วรัญญา ยิ่งยงค์ศักดิ์
และ ศราวุธ หล่อดี 281
18. การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
ที่ถูกกลั่นแกล้งโดยการปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีการรู้คิดและพฤติกรรม
(Enhancing Resilience of Bullying High School Students by
Cognitive Behavior Counseling Group)
|| นิศารัตน์ สุขตาม, กาญจนา สุทธิเนียม, ชลพร กองคำ และ
ชูวิทย์ รัตนพลแสนย์ 303
19. ศักยภาพการจัดการตนเองของชุมชนที่มีลักษณะความเป็นเมือง
สู่ชุมชนเข้มแข็ง กรณีศึกษาชุมชนบางรวนก หมู่ที่ 7 ตำบลมหาสวัสดิ์
อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี
(Community Self-Organization Competency Case Study of Bangrawnok
Moo 7 Mahasawat Subdistrict Bang Kruay District Nontaburi Province)
|| วุฒิชัย สายบุญจง 321
20. การวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการเขียนสมุดตอนุทินความเป็นครู
ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาการสอนภาษาไทย
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
(An Error Analysis of the Teaching Journals Written by
Thai Language Teaching Student Teachers, Faculty of Education,
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University)
|| หนึ่งฤทัย ขวณะลิขิต 339

21. A Development of English Proficiency Test of Undergraduate English Major Students of University of Phayao
 || *Sanit Yeunsak, Chuanpit Sriwichai, Chanapa Duangfai and Narisa Paichareon* 353
22. The Purposes of Self-Sponsored Digital English Writing of EFL Learners
 || *Chuanpit Sriwichai* 369
23. A Study of Factors Affecting and Causing English Speaking Anxiety Among MCU Bachelor Students
 || *Suriya, Veerakam Kanokkamalade and Preecha Kanetnok* 383
24. Collocations in the Abhidhamma in Daily Life Book: A Morphological Study
 || *Pyin Nyar Zaw Ta, Sakchai Posai and Narongchai Pintrymool* 397
25. A Morphological Study of The KACHINES Dialect Spoken in Myanmar
 || *Padita, Preecha Khanetnok and Sakchai Posai* 411

บทความวิชาการ

1. การเปลี่ยนผ่านและกฎไตรลักษณ์กับการเตรียมพร้อม:
 บทบาทของพยาบาลชุมชน
 (Transition and the Three Characteristics: Community Nurse's Role)
 || *ณัฐรดา แฮคำ* 425
2. ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามหลักพุทธธรรม
 ในยุค New Normal
 (Leadership of Secondary School Administrators according to Buddhism in the New Normal Era)
 || *พระครูธรรมภาณีสมัย, วุฒิชัย เยาวโพธิ์ และ ขวัญใจ แก้วแสง* 439

3. บทบาทพระนักเทศน์กับการส่งเสริมสุขภาพจิตผู้สูงอายุ

(The Roles of Buddhist Preachers in Promoting the Elderly Mental Health)

|| พระครูโสภณปริยัตยานุกิจ (อาทิตย์), สุวัฒน์ รักขันโท และ
พุทธชาติ แผนสมบุญ

461

4. พุทธวิธี : การสื่อสารทางการเมือง

(Buddhist Ways: Political Communication)

|| อาทิตย์ ชูชัย, มนต์รี รอดแก้ว, วิโรจน์ สิงห์สังข์,
ทองคำ เกษจันทร์ และ สะอาด ภูนาสรณ์

475

5. ความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น การรับฟังอย่างลึกซึ้ง กับความมั่นคงในชีวิตสมรสตามหลักพุทธจิตวิทยา

(Empathy, Deep Listening, and Marriage Stability according to
Buddhist Psychology)

|| กัญกร คำพรรณ, เมธาวิ อุดมธรรมมานุภาพ และ พุทธชาติ แผนสมบุญ

489

6. A Buddhist Way of Spiritual Care to People in Nepal

|| Phra Sujan Maharjan (Sujano) and Suwatsan Ragkhanto

519

ภาคผนวก

533

ผลการใช้ชุดฝึกอบรมทางไกลเพื่อพัฒนาความสามารถของครูแนะแนว
ในการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่น
แกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

The Effects of Using Distance Training Package to Develop Guidance
Teachers Ability to Design Guidance Activities for Promoting
Awareness of Cyber-Bullying among Secondary School Students

Received: October 27, 2022
Revised: December 09, 2022
Accepted: December 11, 2022

นรินาถ แสนสา¹
Niranart Sansa
(niranart_5854@hotmail.com)

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1. เปรียบเทียบความสามารถของครูแนะแนวในการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ก่อนและหลังการใช้ชุดฝึกอบรมทางไกล และ 2. ศึกษาความคิดเห็นของครูแนะแนวที่มีต่อชุดฝึกอบรมทางไกลเกี่ยวกับการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เป็นการวิจัยแบบกลุ่มเดียววัดก่อนและหลังการทดลอง กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ครูแนะแนวในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด ที่จัดกิจกรรมแนะแนวในปีการศึกษา 2565 จำนวน 22 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือวิจัย ได้แก่ 1. ชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่อง การออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา 2. แบบประเมินความสามารถของครูแนะแนวในการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนว และ 3. แบบประเมินความคิดเห็นของครูแนะแนวที่มีต่อชุดฝึกอบรมทางไกล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

¹ แผนกวิชาการแนะแนวและการปรึกษาเชิงจิตวิทยา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
Program in Guidance and Psychological Counseling School of Educational Studies
Sukhothai Thammathirat Open University

ผลการวิจัย พบว่า 1. ภายหลังการเข้ารับการฝึกอบรม ครูแนะแนวมีความสามารถในการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสูงขึ้นมากกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2. ครูแนะแนวมีความคิดเห็นต่อชุดฝึกอบรมทางไกลโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีรายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ภาษาที่ใช้มีความชัดเจนและเข้าใจง่าย รองลงมาคือ เนื้อหาสาระ มีความเหมาะสมกับผู้อบรม และรายการที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ การลำดับความสัมพันธ์ของเนื้อหามีความเหมาะสม

คำสำคัญ : ชุดฝึกอบรมทางไกล, ครูแนะแนว, การจัดกิจกรรมแนะแนว, การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์, มัธยมศึกษา

Abstract

The objectives of this research were to: 1) compare the ability of guidance teachers to design guidance activities to promote cyber-bullying awareness among secondary school students before and after using the distance training package; and 2) study the opinions of guidance teachers towards the distance training package to design guidance activities to promote cyber-bullying awareness among secondary school students. The research sample consisted of 22 guidance teachers in educational institutes under Chanthaburi-Trad Secondary Educational Service Area Office who organized guidance activities in the academic year 2022. They were obtained by simple random sampling. The research tools were 1) the distance training package titled the design of guidance activities to promote awareness of cyber-bullying among secondary school students; 2) an assessment form for the guidance teachers' ability to design activities; and 3) an assessment form for the guidance teachers' opinions towards the distance training package. The statistics used to analyze the data were frequency, percentage, mean, standard deviation, and t-test.

The research results showed that 1) after the training, the guidance teachers' ability to design guidance activities to promote awareness of cyber-bullying among secondary school students was significantly higher than before training at the .05 level, and 2) the guidance teachers had an opinion, in the overall, the distance training package was at the highest level. The highest average was the language used was clear and easy to understand, followed by the content was appropriate for the trainers, and the lowest average was the sequence of content relationships was appropriate.

Keywords: Distance Training Package, Guidance Teachers, Guidance Activities, Cyber-Bullying, Secondary School

บทนำ

ความสามารถของครูแนะแนวในการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนว มีความสำคัญต่อการส่งเสริมพัฒนา ป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในสถานการณ์ปัจจุบันที่มีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการติดต่อสื่อสาร ทำให้เกิดปัญหาการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์มากขึ้น ซึ่งการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ (Cyber Bullying) หมายถึง การใช้อินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือเพื่อก่อให้เกิดการคุกคาม ล่อลวงให้เกิดความเสียหาย โดยกลุ่มเป้าหมายสามารถเกิดขึ้นได้กับทุกเพศทุกวัย รวมทั้งนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ซึ่งการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์คล้ายกับการกลั่นแกล้งในรูปแบบอื่น หากแต่จะกระทำผ่านสื่อออนไลน์ ซึ่งผู้กลั่นแกล้งส่วนใหญ่มักจะรู้จักผู้ที่ถูกกลั่นแกล้ง (สถาบันสื่อเยาวชน และ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2561) การกลั่นแกล้งดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อผู้ถูกกลั่นแกล้งเป็นอย่างมาก เนื่องจากแพร่กระจายได้อย่างรวดเร็วทำให้ผู้คนรับรู้เหตุการณ์เป็นจำนวนมาก อีกทั้ง ข้อมูลยังค้างอยู่ในโลกไซเบอร์ ยาวนาน ผลกระทบจากการกลั่นแกล้งส่งผลให้ผู้ถูกกลั่นแกล้งเกิดความเครียด วิตกกังวล หดหู่ ไม่สบายใจ เป็นทุกข์ใจ ในบางกรณีอาจทำให้เป็นผู้มีบุคลิกภาพเก็บตัว รู้สึกอับอาย ไม่อยากออกไปพบปะผู้คน ทำให้อนอนไม่หลับ คิดมาก และในกรณีที่รุนแรงมาก ๆ อาจนำไปสู่การฆ่าตัวตายได้ (ณัฐรัชต์ สามะมาะ พิมพวัลย์ บุญมงคล และรณภูมิ สามัคคีคารมย์, 2557, สรานนท์ อินทนนท์ และพลินี เสริมสินศิริ, 2560 และ Sharif, 2008)

จากปรากฏการณ์ทางสังคมที่เป็นปัญหาดังกล่าว ครูแนะแนวนับว่าเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการจัดบริการแนะแนว (Guidance Service) ที่มุ่งช่วยเหลือและส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น มีความตระหนักรู้ถึงพิษภัยของการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ เข้าใจสภาพแวดล้อม การใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า การอยู่ร่วมกันอย่างกัลยาณมิตร และมีความพร้อมที่จะพัฒนาศักยภาพของตนเอง โดยยึดหลักการให้บริการบนพื้นฐานของการประยุกต์แนวคิดทางจิตวิทยาอย่างสอดคล้องกับพัฒนาการของนักเรียนในแต่ละช่วงวัย (เรียมศรีทอง, 2559) อีกทั้งในแผนพัฒนาการแนะแนวและแนวทางการจัดกิจกรรมแนะแนวระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2561-2565 ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 ได้กำหนดประเด็นกลยุทธ์ให้มีการพัฒนาคุณภาพครูแนะแนว โดยมีเป้าประสงค์เชิงกลยุทธ์ที่มุ่งให้ครูแนะแนวนำกระบวนการแนะแนวไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีแนวทางการดำเนินงานคือการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูแนะแนวเข้ารับการพัฒนาตนเอง เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการแนะแนว และสามารถนำกระบวนการแนะแนวไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2565)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า การพัฒนาครูแนะแนวเป็นเรื่องสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาด้วยการฝึกอบรมในรูปแบบทางไกลที่ทำให้เกิดความคล่องตัวมากกว่า และสามารถเลือกตามความเหมาะสมกับปัญหาและสถานการณ์ ซึ่งในปัจจุบันเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้การฝึกอบรมต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบให้เหมาะสม โดยการใช้ชุดฝึกอบรมทางไกล (Distance Training Package) นับว่าเป็นรูปแบบการฝึกอบรมที่เหมาะสมรูปแบบหนึ่งที่ช่วยป้องกันการติดเชื้อซึ่งกันและกันในระหว่างการอบรม ทั้งนี้เนื่องจากชุดฝึกอบรมทางไกล สามารถประยุกต์ใช้สื่อผสมที่มีทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อดิจิทัลที่ผู้อบรมสามารถศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีกระบวนการสร้างและพัฒนาอย่างเป็นระบบ มีการวิเคราะห์ความต้องการของผู้รับการอบรม มีการออกแบบการนำเสนอเนื้อหาทั้งในประมวลสาระ และแนวปฏิบัติกิจกรรมอย่างถูกต้องเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่สามารถศึกษาตามเนื้อหาที่กำหนดไปที่ละขั้นทีละตอน โดยมีความยืดหยุ่นเรื่องเวลา และสถานที่ ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงศึกษาผลการใช้ชุดฝึกอบรมทางไกลเพื่อพัฒนาความสามารถของครูแนะแนวในการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในครั้งนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถของครูแนะแนวในการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ก่อนและหลังการใช้ชุดฝึกอบรมทางไกล
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูแนะแนวที่มีต่อชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่องออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

สมมุติฐานการวิจัย

ครูแนะแนวที่ใช้ชุดฝึกอบรมทางไกลฯ มีความสามารถในการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา หลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบทดลองกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว วัดก่อนและหลังการทดลอง (one-group pretest -posttest design) โดยมีรูปแบบการวิจัย ดังนี้

O1 ————— X ————— O2

O1 หมายถึง การเก็บข้อมูลความสามารถของครูแนะแนวฯ ก่อนการทดลอง

X หมายถึง การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความสามารถของครูแนะแนวฯ โดยใช้ชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่อง การออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

O2 หมายถึง การเก็บข้อมูลความสามารถของครูแนะแนวฯ หลังการทดลอง

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ ครูแนะแนว จำนวน 64 คน ที่จัดกิจกรรมแนะแนวในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด (สพม.จบตร) จำนวน 39 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูแนะแนวในสังกัดดังกล่าวที่จัดกิจกรรมแนะแนวในปีการศึกษา 2565 จำนวน 22 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ชุดฝึกอบบรมทางไกล เรื่อง การออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียน ผู้วิจัยได้สร้างและหาคุณภาพชุดฝึกอบบรม โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน พิจารณาความถูกต้องเหมาะสมของเนื้อหาสาระชุดฝึกอบบรม ซึ่งผลการพิจารณา พบว่า คุณภาพโดยภาพรวมของชุดฝึกอบบรมทั้ง 3 ตอน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด โครงสร้างเนื้อหาของชุดฝึกอบบรมแต่ละตอนมีเรื่องย่อย ดังนี้

ตารางที่ 1 เนื้อหาชุดฝึกอบบรมทางไกล เรื่อง การออกแบบกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

ชุดฝึกอบบรมทางไกล เรื่อง การออกแบบกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

เรื่องที่ 1.1 ความหมายของความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

เรื่องที่ 1.2 ผลกระทบจากการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

- 1) ผลกระทบในระดับบุคคล
- 2) ผลกระทบในระดับปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

เรื่องที่ 1.3 สาเหตุของการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

- 1) ความเป็นนิรนามของโลกไซเบอร์
- 2) พื้นที่ไซเบอร์ในฐานะพื้นที่สำหรับการระบายความรู้สึก
- 3) ความง่ายและสะดวกในการกลั่นแกล้งกัน
- 4) การกลั่นแกล้งในพื้นที่ไซเบอร์เป็นผลที่ต่อเนื่องมาจากการกระทำในพื้นที่จริง

เรื่องที่ 1.4 วิธีการจัดการกับปัญหาการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

- 1) การจัดการกับตัวเอง
- 2) การจัดการกับเทคโนโลยี
- 3) การจัดการกับผู้กลั่นแกล้ง
- 4) การจัดการโดยการปรึกษากับบุคคลที่เชื่อถือ

ตอนที่ 2 ประเภท และ รูปแบบของการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

เรื่องที่ 2.1 ประเภทของผู้กลั่นแกล้งทางไซเบอร์

- 1) ผู้กลั่นแกล้ง
 - 2) ผู้ถูกกลั่นแกล้ง
 - 3) ผู้พบเห็นการกลั่นแกล้ง
-

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่อง การออกแบบกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

เรื่องที่ 2.2 รูปแบบของการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์

- 1) การโจมตี ขู่ทำร้าย หรือใช้ถ้อยคำหยาบคาย
- 2) การคุกคามทางเพศออนไลน์
- 3) การแอบอ้างตัวตนของผู้อื่น
- 4) การแบล็คเมล์กัน
- 5) การหลอกลวงในรูปแบบต่าง ๆ
- 6) การสร้างกลุ่มในเครือข่ายสังคมเพื่อโจมตีบุคคลที่ตัวเองไม่ชอบ
- 7) การกดดันให้เป็นกลุ่มเดียวกัน

ตอนที่ 3 ตัวอย่างการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

เรื่องที่ 3.1 ตัวอย่างการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้สถานการณ์การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์

เรื่องที่ 3.2 ตัวอย่างการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้ของผู้กลั่นแกล้งทางไซเบอร์

เรื่องที่ 3.3 ตัวอย่างการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้ของผู้ถูกกลั่นแกล้งทางไซเบอร์

เรื่องที่ 3.4 ตัวอย่างการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้ของผู้พบเห็นการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์

3.2 แบบประเมินความสามารถของครูแนะแนวในการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนว เป็นแบบประเมินประเภทอัตนัย จำนวน 1 ฉบับ โดยมีคำชี้แจงให้ครูแนะแนวออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนว 4 เรื่อง คือ 1. เรื่องความตระหนักรู้สถานการณ์การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ 2. เรื่องความตระหนักรู้ของผู้กลั่นแกล้ง 3. เรื่องความตระหนักรู้ของผู้ถูกกลั่นแกล้ง และ 4. เรื่องความตระหนักรู้ของผู้พบเห็นการกลั่นแกล้ง แต่ละเรื่องมีประเด็นการออกแบบกิจกรรมแนะแนว 8 ข้อ คือ 1. ชื่อกิจกรรม 2. ระยะเวลาจัดกิจกรรมในชั้นเรียน และระยะเวลาเรียนรู้เพิ่มเติมนอกชั้นเรียน 3. แนวคิด/สาระสำคัญ 4. วัตถุประสงค์ 5. วิธี

ดำเนินกิจกรรม 6. สื่อ/วัสดุอุปกรณ์/ แหล่งเรียนรู้ / แหล่งสืบค้นข้อมูล 7. การวัดและประเมินผล และ 8. ภาคผนวก ซึ่งมีการประเมินผลงานการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวฯ โดยพิจารณาตามเกณฑ์การให้คะแนน (Scoring Rubrics) มีคะแนนเต็ม เรื่องละ 20 คะแนน

3.3 แบบประเมินความคิดเห็นของครูแนะแนวที่มีต่อชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่อง การออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เป็นแบบประเมินแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด ตามมาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert Rating Scales)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 2 ช่วง คือ 1. ก่อนเริ่มกิจกรรมการฝึกอบรมครูแนะแนวได้ตอบแบบประเมินความสามารถในการออกแบบการจัดกิจกรรมฯ ต่อจากนั้นครูแนะแนวนำชุดฝึกอบรมไปศึกษาด้วยตนเองและมีปฏิสัมพันธ์กับผู้วิจัยทางออนไลน์ผ่านโปรแกรม Microsoft Teams เป็นเวลา 2 สัปดาห์ และ 2. เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาการใช้ชุดฝึกอบรมทางไกล ผู้วิจัยได้จัดประชุมออนไลน์ผ่านโปรแกรม Microsoft Teams เพื่อสรุปความรู้และให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบประเมินความสามารถในการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนว รวมทั้งให้ตอบแบบประเมินความคิดเห็นที่มีต่อชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่อง การออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์เปรียบเทียบความสามารถของครูแนะแนวในการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวฯ ก่อนและหลังการทดลองโดยการทดสอบค่าที แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t - test for dependent sample)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลพื้นฐานของครูแนะแนวที่เข้าอบรม เรื่อง การออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา แสดงได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ความถี่และร้อยละของครูแนะแนวที่เข้าอบรม จำแนกตามเพศและวุฒิการศึกษา

เพศ	ความถี่	ร้อยละ
ชาย	2	9.09
หญิง	20	90.91
รวม	22	100.00
วุฒิการศึกษา	ความถี่	ร้อยละ
ปริญญาตรี	14	63.64
ปริญญาโท	8	36.36
รวม	22	100.00

จากตารางที่ 1 ครูแนะแนวที่เข้าอบรม จำนวน 22 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 20 คน (คิดเป็นร้อยละ 90.91) รองลงมาเป็นเพศชาย จำนวน 2 คน (คิดเป็นร้อยละ 9.09) ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 14 คน (คิดเป็นร้อยละ 63.64) รองลงมาสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน 8 คน (คิดเป็นร้อยละ 36.36)

2. ผลการฝึกอบรมครูแนะแนวด้วยชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่อง การออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สรุปผลได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบความสามารถของครูแนะแนวในการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ก่อนและหลังการใช้ชุดฝึกอบรมทางไกล จำแนกตามหัวข้อเรื่อง และโดยรวมทุกหัวข้อเรื่อง

ความสามารถของครูแนะแนว ในการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนว					(n=22)	
	pre		post		t	p
	M	SD	M	SD		
1) เรื่อง สถานการณ์การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ ความหมาย/ประเภท/รูปแบบ/สาเหตุ/ผลกระทบต่อบุคคลและสังคม	10.6	2.07	16.7	1.20	10.86*	.000
2) เรื่อง การสร้างความตระหนักรู้ และปรับเปลี่ยน/ลดพฤติกรรมของผู้กลั่นแกล้งผู้อื่นทางไซเบอร์	10.5	2.21	15.8	.79	9.37*	.000

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ความสามารถของครูแนะแนว ในการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนว	<i>pre</i>		<i>post</i>		<i>t</i>	<i>p</i>
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>		
3) เรื่อง การสร้างความตระหนักรู้วิธีการปรับตัว/รับมือ/จัดการกับปัญหาในสถานการณ์การเป็นผู้ถูกกลั่นแกล้งทางไซเบอร์	10.0	1.85	16.2	1.35	13.07*	.000
4) เรื่อง การสร้างความตระหนักรู้แก่ผู้พบเห็นการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ วิธีการให้คำแนะนำตักเตือน/ให้ความช่วยเหลือ/ให้คำปรึกษาทั้งแก่ผู้กลั่นแกล้ง และผู้ถูกกลั่นแกล้งทางไซเบอร์	10.3	1.80	17.0	.72	18.02*	.000
รวมเฉลี่ยทุกเรื่อง	10.41	1.97	16.4	1.12	23.15	.000

* $p < .05$

จากตารางที่ 2 พบว่า ภายหลังจากอบรม ครูแนะแนวมีความสามารถในการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสูงขึ้นมากกว่าก่อนการอบรมทั้งรายเรื่องย่อย และโดยรวมทุกเรื่อง กล่าวคือ เรื่องย่อยที่ 1 สถานการณ์การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ในปัจจุบัน ก่อนอบรมมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 10.68 ($SD=2.07$) หลังอบรมมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 16.72 ($SD=1.20$) เรื่องย่อยที่ 2 การสร้างความตระหนักรู้ และปรับเปลี่ยน/ลดพฤติกรรมของผู้กลั่นแกล้งผู้อื่นทางไซเบอร์ ก่อนอบรมมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 10.59 ($SD=2.21$) หลังอบรมมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 15.81 ($SD=.79$) เรื่องย่อยที่ 3 การสร้างความตระหนักรู้วิธีการปรับตัว/รับมือ/จัดการกับปัญหาในสถานการณ์การเป็นผู้ถูกกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ ก่อนอบรมมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 10.00 ($SD=1.85$) หลังการอบรมมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 16.27 ($SD=1.35$) และ เรื่องย่อยที่ 4 การสร้างความตระหนักรู้แก่ผู้พบเห็นการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ วิธีการให้คำแนะนำตักเตือน/ให้ความช่วยเหลือ/ให้คำปรึกษาทั้งแก่ผู้กลั่นแกล้ง และผู้ถูกกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ ก่อนอบรม มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 10.31 ($SD=1.80$) หลังอบรมมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 17.04 ($SD=.72$)

เมื่อสรุปโดยรวมทุกเรื่องเกี่ยวกับการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ฯ พบว่า ก่อนอบรม ครูแนะแนวมีคะแนนเฉลี่ย

ความสามารถในการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนว เท่ากับ 10.41 ($SD=1.97$) หลังการอบรม มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 16.46 ($SD=1.12$) แสดงให้เห็นว่าภายหลังการอบรม ครูแนะแนวมีความสามารถในการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวสูงขึ้นมากกว่าก่อนการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้

3. ความคิดเห็นของครูแนะแนวที่มีต่อชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่อง การออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ความคิดเห็นของครูแนะแนวที่มีต่อชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่อง การออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

(n = 22)

รายการประเมินด้านเนื้อหาสาระชุดฝึกอบรมทางไกล	ระดับความคิดเห็น		
	M	SD	ความหมาย
1. เนื้อหาสาระมีความเหมาะสมกับผู้อบรม	4.71	.48	มากที่สุด
2. การลำดับความสัมพันธ์ของเนื้อหามีความเหมาะสม	4.60	.57	มากที่สุด
3. ภาษาที่ใช้มีความชัดเจนและเข้าใจง่าย	4.82	.39	มากที่สุด
4. เนื้อหาสาระมีประโยชน์และเหมาะสมกับระยะเวลาในการนำไปประยุกต์ใช้	4.63	.51	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.69	.49	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของครูแนะแนวที่มีต่อชุดฝึกอบรมทางไกลฯ โดยภาพรวมมีความคิดเห็นว่ามีเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.69$, $SD=.49$) โดยมีรายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดและรองลงมาตามลำดับ ดังนี้ ภาษาที่ใช้มีความชัดเจนและเข้าใจง่าย ($M=4.82$, $SD=.39$) เนื้อหาสาระมีความเหมาะสมกับผู้อบรม ($M=4.71$, $SD=.48$) เนื้อหาสาระมีความเหมาะสมกับระยะเวลาในการนำไปประยุกต์ใช้ ($M=4.63$, $SD=.51$) และ การลำดับความสัมพันธ์ของเนื้อหาเหมาะสม ($M=4.60$, $SD=.57$)

ตารางที่ 4 ความคิดเห็นของครูแนะแนวที่มีต่อการฝึกอบรมทางไกล เรื่อง การออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

(n = 22)

รายการประเมินด้านการฝึกอบรมทางไกล	ระดับความคิดเห็น		
	M	SD	ความหมาย
1. การถ่ายทอดความรู้ของวิทยากร	4.72	.46	มากที่สุด
2. การตอบข้อซักถามของวิทยากร	4.67	.50	มากที่สุด
3. ระยะเวลาในการอบรมมีความเหมาะสม	4.13	.75	มาก
4. การอบรมแบบออนไลน์มีความเหมาะสม	4.56	.56	มากที่สุด
5. ความสะดวกในการสมัครเข้าร่วมการอบรม	4.41	.61	มาก
6. ประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมอบรม	4.66	.55	มากที่สุด
7. สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้	4.63	.49	มากที่สุด
8. บรรยากาศการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีความเหมาะสม	4.51	.57	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.53	.59	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 ความคิดเห็นของครูแนะแนวที่มีต่อการฝึกอบรมทางไกล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.53$, $SD=.59$) โดยมีรายการที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสูงสุดและรองลงมาตามลำดับ ดังนี้ การถ่ายทอดความรู้ของวิทยากร อยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.72$, $SD=.46$) การตอบข้อซักถามของวิทยากร อยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.67$, $SD=.50$) ประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมอบรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.66$, $SD=.55$) ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยอันดับต่ำสุด คือ ระยะเวลาในการอบรมมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก ($M=4.13$, $SD=.75$)

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย มีประเด็นการอภิปราย ดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบความสามารถของครูแนะแนวในการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา พบว่า ภายหลังการเข้ารับการฝึกอบรม ครูแนะแนวมีความสามารถในการ

ออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสูงขึ้นมากกว่าก่อนการเข้ารับการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยก่อนการอบรม ครูแนะแนวมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนว เท่ากับ 10.41 ($SD=1.97$) หลังการอบรม มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 16.46 ($SD=1.12$) ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เนื่องจากผู้เข้ารับการอบรมเป็นครูแนะแนวที่มีประสบการณ์การจัดกิจกรรมแนะแนวมาก่อน อีกทั้งเมื่อได้ศึกษาความรู้จากชุดฝึกอบรมทางไกลที่มีเนื้อหาที่ได้สร้างขึ้นโดยผ่านกระบวนการพัฒนาอย่างเป็นระบบ มีการจัดเรียงลำดับเนื้อหาอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับก่อนหลัง ใช้ภาษาที่ง่าย มีภาพ แผนภูมิ และตารางประกอบเนื้อหาที่ถูกต้องครบถ้วนง่ายต่อการทำความเข้าใจ รวมทั้งในชุดฝึกอบรมทางไกลได้ออกแบบให้มีสาระความรู้และตัวอย่างกิจกรรมแนะแนวที่ช่วยให้ครูแนะแนวสามารถทำความเข้าใจ จดจำเนื้อหาเพื่อนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริวรรณ ศรีพหล (2558) ได้พัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสำนึกความรักชาติให้เกิดแก่นักเรียน โดยใช้เนื้อหาและแหล่งวิทยาการทางประวัติศาสตร์สำหรับครูสังคมศึกษา ผลการใช้ชุดฝึกอบรมทางไกล พบว่า ผลสัมฤทธิ์หลังการฝึกอบรมของครูสังคมศึกษาที่เข้ารับการฝึกอบรมสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

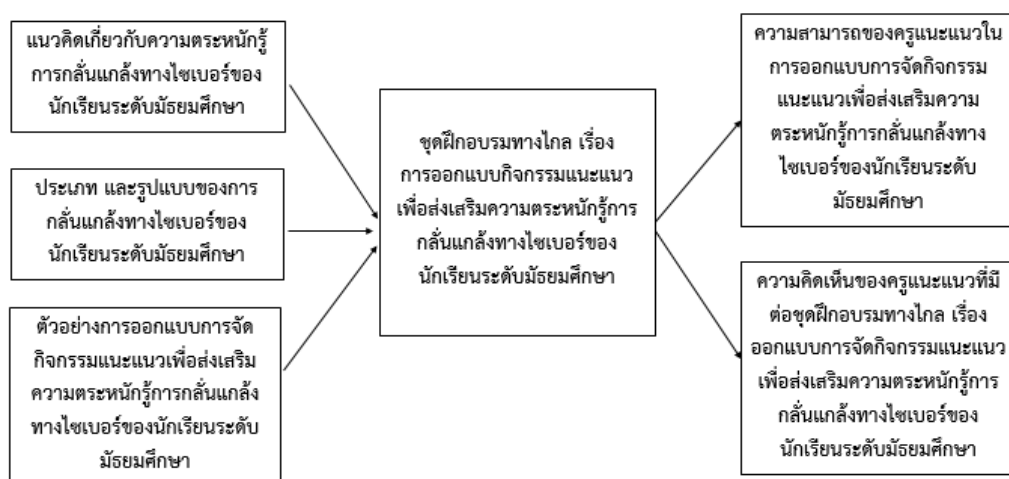
รวมถึง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทวีวัฒน์ วัฒนกุลเจริญ (2558) ได้พัฒนาชุดการเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์ผ่านคอมพิวเตอร์พกพา เรื่อง ความรู้พื้นฐานทางเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา สำหรับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ผลการวิจัย พบว่า นักศึกษาที่เรียนด้วยชุดการเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์ผ่านคอมพิวเตอร์พกพา เรื่อง ความรู้พื้นฐานทางเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของอารีรักษ์ มีแจ้ง (2563) ได้พัฒนาชุดฝึกอบรมผ่านเว็บเรื่อง การสอนกลวิธีการอ่านสำหรับครูผู้สอนภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษา ผลการวิจัย พบว่า ครูผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสอนกลวิธีการอ่าน หลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการศึกษาความคิดเห็นของครูแนะแนวที่มีต่อชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่อง การออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของ

นักเรียนระดับมัธยมศึกษา พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีความคิดเห็นว่าคุณสมบัติของบทเรียนทางไกลมีความเหมาะสมโดยภาพรวมในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ เนื่องจากชุดฝึกอบรมทางไกลได้ผ่านกระบวนการสร้างอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ มีการวิเคราะห์สถานการณ์การกักตัวทางไกลไว้ก่อนแล้ว นำผลการวิเคราะห์มาพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกล โดยแบ่งเป็นหน่วย ตอน เรื่อง ที่มีความถูกต้องชัดเจน เรียงลำดับก่อนหลังอย่างเหมาะสม ใช้ภาพ แผนภูมิ ภาษาที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจ พร้อมทั้งได้ผ่านการปรับปรุงจากข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ จึงทำให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความคิดเห็นว่าคุณสมบัติของชุดฝึกอบรมทั้ง 3 ตอน มีความเหมาะสมกับผู้อบรม มีการลำดับความสัมพันธ์ของเนื้อหาอย่างเหมาะสม ภาษาที่ใช้ในชุดฝึกอบรมมีความชัดเจนและเข้าใจง่าย รวมทั้งมีประโยชน์และเหมาะสมกับระยะเวลาในการนำไปประยุกต์ใช้ นอกจากนี้แล้ว ในกระบวนการฝึกอบรม ผู้วิจัยได้จัดให้มีการปฏิสัมพันธ์ออนไลน์ผ่านโปรแกรม Microsoft Teams ซึ่งทั้งผู้วิจัยและครูแนะแนวได้มีการปรึกษาหารือเปิดโอกาสให้ซักถามข้อสงสัย ทำให้ครูแนะแนวเกิดความกระจ่างในแนวทางการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวมากยิ่งขึ้น ด้วยเหตุปัจจัยดังกล่าวจึงทำให้ครูแนะแนวมีความเห็นต่อการฝึกอบรมทางไกลว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากผลการวิจัย สามารถสรุปองค์ความรู้ได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้เกี่ยวกับผลการใช้ชุดฝึกอบรมทางไกลเพื่อพัฒนาความสามารถของครูแนะแนว

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นถึงองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ดังนี้ ชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่อง การออกแบบกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา มีองค์ประกอบเนื้อหาสำคัญ 3 ประการ คือ 1. แนวคิดเกี่ยวกับความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา 2. ประเภทและรูปแบบของการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา และ 3. ตัวอย่างการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

ชุดฝึกอบรมฯ ดังกล่าว สามารถพัฒนาความสามารถของครูแนะแนวในการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาได้สูงขึ้น รวมทั้งมีความคิดเห็นโดยภาพรวมต่อชุดฝึกอบรมฯ ว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด กล่าวคือ ภาษาที่ใช้ในชุดฝึกอบรมฯ มีความชัดเจน เข้าใจง่าย เหมาะสมกับระยะเวลาในการนำไปประยุกต์ใช้ รวมทั้งมีการลำดับความสัมพันธ์ของเนื้อหาอย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการศึกษาพบว่า ชุดฝึกอบรมทางไกลสามารถช่วยพัฒนาความสามารถของครูแนะแนวในการออกแบบกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ดังนั้น มีข้อเสนอแนะให้ครูแนะแนวที่มีความประสงค์จะนำไปใช้ควรศึกษาชุดฝึกอบรมทางไกลนี้อย่างละเอียดเพื่อทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้สำหรับนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งเน้นการศึกษาผลของการฝึกอบรมครูแนะแนวให้มีความสามารถในการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนว แต่ยังขาดการนำแผนกิจกรรมไปใช้ในสถานการณ์จริง ดังนั้นจึงมีข้อเสนอแนะให้มีการศึกษาวิจัยเชิงทดลองโดยนำแผนการจัดกิจกรรมแนะแนวไปทดลองใช้กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาว่าจะส่งผลต่อการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์หรือไม่ อย่างไร

รายการอ้างอิง

- ณัฐรัชต์ สาเมาะ และคณะ (2557). การรับรู้ของเยาวชนต่อการรังแกในพื้นที่ไซเบอร์. ใน *วารสารพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนา*. 6(1), 352-363.
- ทวีวัฒน์ วัฒนกุลเจริญ. (2558). การพัฒนาชุดการเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์ผ่านคอมพิวเตอร์ พกพา เรื่อง ความรู้พื้นฐานทางเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา สำหรับนักศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา สาขาวิชา ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (รายงานการวิจัย). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เรียม ศรีทอง. (2559). การช่วยเหลือและการพัฒนานักเรียนตามหลักการกระบวนการแนะแนวและการปรึกษาเชิงจิตวิทยา. ใน *นงลักษณ์ ประเสริฐ (บ.ก.), หลักการบริการแนะแนวและการปรึกษาเชิงจิตวิทยาเบื้องต้นสำหรับครูและผู้บริหารการศึกษา* (น. 1-10). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สถาบันสื่อเด็กและเยาวชน และ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2561). *ความฉลาดทางดิจิทัล (DQ Digital Intelligence)*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิส่งเสริมสื่อเด็กและเยาวชน พญาไท.
- สรานนท์ อินทนนท์, และพลินี เสริมสินสิริ. (2560). การศึกษาวิธีการป้องกันการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ของวัยรุ่น. ใน *การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิชาการระดับชาติ UTCC Academic Day ครั้งที่ 2*. (น.1396-1406). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- สิริวรรณ ศรีพล. (2558). *การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสำนึกความรักชาติให้แก่นักเรียน โดยใช้เนื้อหาและแหล่งวิทยาการทางประวัติศาสตร์ สำหรับครูผู้สอน* (รายงานการวิจัย). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). *แผนพัฒนาการแนะแนวและแนวทางการจัดกิจกรรมแนะแนวระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2561 - 2565) ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580)*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงพิมพ์อักษรไทย (น.ส.พ. ฟ้ามืองไทย).
- อารีรักษ์ มีแจ้ง. (2563). การพัฒนาชุดฝึกอบรมผ่านเว็บเรื่องการสอนกลวิธีการอ่านสำหรับครูผู้สอนภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษา ใน *วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ.* 13(1), 1-14.
- Shariff, S. (2008). *Cyber-Bullying: Issues and solutions for the school, the classroom and the home*. Oxon, United Kingdom: Rout ledge.

โปรแกรมการส่งเสริมสุขภาพตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อบรรเทาอาการ
ออฟฟิศซินโดรมของบุคลากรสายเทคโนโลยีสารสนเทศ
The Health Promotion Program base on Buddhist Psychology for
Relieve Office Syndrome of Information Technology Personnel

สุนีย์ แซ่หว่าง¹, สิริวัฒน์ ศรีเครือดง² และ วิชชุดา จิตโชติรัตน

Sunee Saewong, Siriwat Srikhruedong and

Witchuda Thitishotirattana

(kwan.sn53@gmail.com)

Received: April 19, 2022
Revised: December 13, 2022
Accepted: December 14, 2022

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1. ศึกษาสถานการณ์ระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพของบุคลากรสายเทคโนโลยีสารสนเทศเกี่ยวกับการบรรเทาอาการออฟฟิศซินโดรมของบุคลากรสายเทคโนโลยีสารสนเทศ 2. พัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมสุขภาพตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อบรรเทาอาการออฟฟิศซินโดรม 3. นำเสนอประสิทธิผลของโปรแกรมการส่งเสริมสุขภาพตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อบรรเทาอาการออฟฟิศซินโดรม การวิจัยเป็นแบบผสมวิธี วิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนา ด้านสาธารณสุข และกลุ่มนักปฏิบัติการ จำนวน 12 รูป/คน คัดเลือกแบบเจาะจง ประชากร ได้แก่บุคลากรสายเทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 268 คน ในการตอบแบบสำรวจ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน คัดเลือกแบบเจาะจง แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและควบคุมกลุ่มละ 15 คน วิเคราะห์เชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา วิเคราะห์เชิงปริมาณใช้สถิติพื้นฐานร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานด้วย Wilcoxon signed-rank test

ผลการวิจัย พบว่า 1. ผลสำรวจระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับการบรรเทาอาการออฟฟิศซินโดรม โดยรวมอยู่ในระดับ พอใช้ 2. การพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมสุขภาพตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อบรรเทาอาการออฟฟิศซินโดรมของบุคลากรสายเทคโนโลยี

¹ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา ภาควิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Ph.D. Buddhist Psychology Department of Psychology Mahachulalongkornrajavidyalaya University

^{2,3} ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Department of Psychology Faculty of Humanities Mahachulalongkornrajavidyalaya University

สารสนเทศ มี 6 องค์ประกอบ โดยมีกระบวนการจัดกิจกรรมตามโปรแกรม ที่ชื่อว่า “I BE SMART” และ 3) ประสิทธิภาพของโปรแกรมการส่งเสริมสุขภาพตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อบรรเทาอาการออฟฟิศซินโดรม พบว่า 1) ค่าเฉลี่ยความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ค่าเฉลี่ยความรอบรู้ด้านและพฤติกรรมสุขภาพของกลุ่มทดลองหลังทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด

คำสำคัญ: ความรอบรู้ด้านสุขภาพ, พฤติกรรมสุขภาพ, หลักสูตรศึกษา, บุคลากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ, ออฟฟิศซินโดรม

Abstract

The research paper aimed to: 1. study the level of health literacy of Information Technology personnel on relieve of office syndrome; 2. develop a health promotion program based on Buddhist psychology to relieve office syndrome among Information Technology personnel; 3. present the effectiveness of the promotion program. Health according to Buddhist psychology to relieve office syndrome of information technology personnel Research is a mixed method. Qualitative research and quantitative research the key informants were experts in Buddhism, public health and group of practitioners, 12 figures/person selected by specific method. The quantitative sample group included information technology personnel. In the survey response, 268 people and 30 participants participated in the experiment, divided into experimental and control groups of 15 each. Qualitative data were analyzed using content analysis. The quantitative part was based on statistics, percentage, mean and standard deviation, tested by Wilcoxon signed rank test.

The results showed that 1. health literacy survey results were at a fair level; 2. The development of health promotion program based on Buddhist Psychology to relieve office syndrome of information technology personnel consisted of 6 elements, with the process of organizing activities according to

the program named “I BE SMART” and 3. the effectiveness of the program. It was found that 1) the mean knowledge and health behaviors of the experimental group were significantly higher than the control group at .05 level. 2) The mean health literacy and behaviors of the experimental group after the experimental group were significantly higher than the pre-test. The statistical significance was at the .05 level. 3) The mean satisfaction level was at the “most satisfied” level.

Keywords: Health Literacy, Health Promotion Behavior, Threefold Training, Information Technology personnel, Office Syndrome

บทนำ

ปัจจุบันการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจทั่วโลกมีการแข่งขันกันเป็นจำนวนมาก อันเนื่องมาจากความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีและภาวะเครียดจากสภาพทางเศรษฐกิจและวิถีชีวิตการทำงาน มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้บริษัท องค์กรต่าง ๆ ต้องการบุคลากรทางด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศ เป็นจำนวนมากทำให้การผลิตบุคลากรสายเทคโนโลยีสารสนเทศมีไม่เพียงพอต่อความต้องการในตลาดแรงงาน ส่งผลให้บุคลากรเหล่านี้มีพฤติกรรมสุขภาพที่เสี่ยงต่อการเกิดโรคเกี่ยวกับการทำงานเพิ่มมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของบุคลากรที่ทำงานทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ สาเหตุจากบุคลากรสายเทคโนโลยีสารสนเทศทำงานกับคอมพิวเตอร์ มีลักษณะนั่งทำงานอยู่หน้าจอมอนิเตอร์เป็นเวลานาน การนั่งหลังงอ บิดตัว ไหล่ยก ก้มศีรษะ เงยศีรษะ เพื่อดูแป้นพิมพ์และจอมอนิเตอร์ มีการใช้มือและข้อมือ ในการพิมพ์และใช้เมาส์และแป้นพิมพ์ ซึ่งลักษณะการทำงานดังกล่าวเป็นความเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดอาการปวดของระบบโครงร่างกล้ามเนื้อ (รัตนา มูลคำ, 2556)

จากการสำรวจของหน่วยวิจัยการบาดเจ็บทางระบบกระดูกและกล้ามเนื้อจากการทำงาน ได้ทำวิจัยและพบว่าในปี 2556 มีผู้ที่ทำงานในสำนักงานมากกว่า 7.7 ล้านคน มีอาการออฟฟิศซินโดรม ที่พบมากที่สุดคือ อาการปวดคอและบ่า (ร้อยละ 42) รองลงมาคือ หลังบั่นเอว และหลังส่วนบน อาการปวดในระบบโครงร่างกล้ามเนื้อส่งผลกระทบต่อสุขภาพและการทำงานของพนักงานซึ่งในปัจจุบันทางการแพทย์ของประเทศไทยได้ให้นิยามของอาการเหล่านี้ว่าเป็น “อาการออฟฟิศซินโดรม” (ประวิตร เจนวรรณกุล, 2560)

ปัญหาอาการออฟฟิศซินโดรม เป็นปัญหาสุขภาพของบุคลากรสายเทคโนโลยีสารสนเทศที่สำคัญโดยเฉพาะอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อและเยื่อพังผืด คอ บ่า ไหล่ หลัง ข้อมือ นิ้วมือ เป็นปัญหาที่พบได้บ่อยที่สุดในโรกระบบกระดูกและกล้ามเนื้อ (Musculoskeletal System) ในประเทศไทย จากข้อมูลรายงานผลการเฝ้าระวังโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม (occupational and environment) พ.ศ. 2546 – 2552 พบว่าโรกระบบกระดูกและกล้ามเนื้อ เป็นกลุ่มผู้ป่วยที่ได้รับรายงานมากที่สุด จำแนกเป็นกลุ่มปวดหลังจากอาชีพ 9,482 ราย ร้อยละ 71.3 ของผู้ป่วยโรกระบบกระดูกและกล้ามเนื้อ (กลุ่มอาชีพวนามัยสำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม, 2560)

ปัจจัยเสี่ยงของการเกิดอาการออฟฟิศซินโดรมของบุคลากรประจำสำนักงาน ได้แก่ ท่าทางการทำงานที่ไม่เหมาะสม พฤติกรรมการใช้ชีวิตประจำวันไม่ว่าจะเป็นการรับประทานอาหาร การทำอิริยาบถซ้ำ ๆ ติดต่อกันเป็นเวลานาน การพักผ่อนไม่เพียงพอ การออกกำลังกาย สภาพแวดล้อมในที่ทำงาน ความเครียด จนกลายเป็นปัญหาที่ทุกภาคส่วนให้ความสำคัญและร่วมมือกัน เพื่อป้องกัน และลดปัญหาไม่ให้เป็นภาระต่อองค์กร สังคม ครอบครัว และตนเอง

ในการแก้ไขปัญหาสุขภาพและการเกิดโรคภัยไข้เจ็บของบุคลากรประจำสำนักงาน ให้ลดลงและยั่งยืนจำเป็นต้องอย่างยั้งที่บุคลากรประจำสำนักงานต้องมีการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพ โดยการให้ความรอบรู้ด้านสุขภาพอันเป็นหัวใจสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพป้องกันและบรรเทาโรค เพื่อนำไปสู่การมีสุขภาพที่ดีอย่างยั่งยืน (ปิยะสกล สกลสัตยาทร, 2561) ปัจจัยในการพัฒนาความรอบรู้ด้านสุขภาพที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ปัจจัยภายในตัวบุคคล เช่น ความรู้ การรับรู้ ความเข้าใจ และปัจจัยแวดล้อม ในการพัฒนาปัจจัยภายในจะต้องปลูกฝังให้บุคลากรเกิดความรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy) ซึ่งหมายถึง ความสามารถและทักษะในการเข้าถึงข้อมูลด้านสุขภาพ ความรู้ ความเข้าใจเพื่อวิเคราะห์ ประเมินและจัดการตนเอง รวมทั้งสามารถชี้แนะเรื่องสุขภาพแก่บุคลากร ครอบครัว ชุมชน และองค์กรได้ การพัฒนาความรอบรู้ด้านสุขภาพจึงเป็นการสร้างและพัฒนาขีดความสามารถในระดับบุคคล และเป็นการรักษาสุขภาพตนเองอย่างยั่งยืน ซึ่งการมีความรอบรู้ด้านสุขภาพระดับขั้นพื้นฐานต่ำจะมีผลต่อการเพิ่มอัตราการเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลบ่อยขึ้นและมีอัตราการตายสูงขึ้น แต่ถ้ามีความรอบรู้ด้านสุขภาพระดับขั้นพื้นฐานสูงเพียงพอ จะทำให้เกิดผลลัพธ์ทางด้านสุขภาพที่ดี เช่น มีภาวะสุขภาพดี ลดอัตราการป่วย การเข้ารับการรักษาตัวที่โรงพยาบาล และสามารถลดค่าใช้จ่ายได้ เป็นต้น (ขวัญเมือง แก้วดำเกิง, 2561)

โดยคำว่า Health Literacy ในภาษาไทยมีคำเรียกหลายคำ ได้แก่ ความแตกฉาน ด้านสุขภาพ การรู้เท่าทันด้านสุขภาพ ความฉลาดทางสุขภาพ ความฉลาดทางสุขภาพะ และ ความรอบรู้ด้านสุขภาพ ความจำเป็นที่ประชาชนและองค์กรต่าง ๆ ต้องให้ความสำคัญกับความรอบรู้ด้านสุขภาพอันมีผลสืบเนื่องมาจากการประชุมสุขภาพระดับโลก Global Health promotion Conference ครั้งที่ 9 พ.ศ. 2559 เมืองเซี่ยงไฮ้ ประเทศจีน เรื่องเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goal – SDG) องค์การอนามัยโลก เน้นการเรียนรู้ใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีเพื่อสามารถควบคุมสุขภาพที่ดีได้ด้วยตนเอง(อังคินันท์ อินทรกำแหง, 2560) และให้ความหมายของ Health Literacy ว่า “เป็นทักษะทางปัญญาและทักษะทางสังคมของบุคคล ที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจและสมรรถนะที่จะเข้าถึง เข้าใจ และใช้ข้อมูลข่าวสารและบริการสุขภาพเพื่อส่งเสริมและดำรงรักษาสุขภาพตนเองให้ดี” สอดคล้องกับ Sorensen K. และคณะ, 2012 ว่า “ความรู้ แรงจูงใจและสมรรถนะในการเข้าถึง เข้าใจประเมินค่าและประยุกต์ใช้ข้อมูลสุขภาพ เพื่อให้คุณค่าและตัดสินใจในการใช้ชีวิตประจำวันเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ การป้องกันโรค การส่งเสริมสุขภาพ เพื่อคงไว้หรือปรับปรุงให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นตลอดชีวิต”

ในการประชุมครั้งนี้ได้ระบุถึงความสำคัญการส่งเสริมสุขภาพเป็นสิ่งจำเป็น รวมถึงความมุ่งมั่นที่จะบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable development goal :SDGs) (อังคินันท์ อินทรกำแหง, 2560)อีกทั้งยังเป็นการสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) และยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ ฉบับที่ 9 รัฐบาลมีนโยบายการปรับเปลี่ยนให้ประเทศไทยทันโลก จึงมีเป้าประสงค์ในการเพิ่มระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพของประชาชนไทย ชุมชน ท้องถิ่นตลอดจนภาคีเครือข่าย เพื่อเป็นการเสริมสร้างพลังอำนาจให้กับประชาชนด้านสุขภาพ ซึ่งจะทำให้ประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้ทางด้านสุขภาพ ดังนั้นการเตรียมคนและพัฒนาให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ จึงมีความจำเป็นต้องสร้างให้คนมีความรอบรู้และมีพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสมลดปัจจัยเสี่ยงด้านสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อสุขภาพโดยมีเป้าหมายให้มีร่างกายและจิตใจที่สมบูรณ์ (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564)

สำหรับสถานการณ์ความรอบรู้ด้านสุขภาพในประเทศไทย จากผลสำรวจในปี พ.ศ. 2557 ของคนไทยวัยผู้ใหญ่อายุ 15 ปีขึ้นไป ซึ่งอยู่ในช่วงวัยทำงาน จำนวน 30,793 คน พบว่าคนไทยวัยผู้ใหญ่มีความรอบรู้ด้านสุขภาพอยู่ในระดับไม่ดี คิดเป็นร้อยละ 59.4 รองลงมาอยู่ในระดับพอใช้และดีมากเท่ากับ 39.0 และ 1.6 ตามลำดับ (อังคินันท์ อินทรกำแหง, 2560)

ภาพที่ 1 ผลสำรวจความรอบรู้ด้านสุขภาพประชากรวัยทำงานของประเทศไทย ปี 2557

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญในงานวิจัยในครั้งนี้ที่จะนำองค์ความรู้ทางการส่งเสริมความรอบรู้ด้านสุขภาพให้กับบุคลากรสายเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นองค์ประกอบในการสร้างโปรแกรมการส่งเสริมสุขภาพตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อบรรเทาอาการออฟฟิศซินโดรมของบุคลากรสายเทคโนโลยีสารสนเทศ ทั้งนี้รูปแบบดังกล่าวยังมีการนำหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิและปัญญาร่วมกับหลักทฤษฎีจิตวิทยาตะวันตก ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม เพื่อให้ความรอบรู้ด้านสุขภาพในการส่งเสริมสุขภาพทั้ง 4 ด้าน เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และนำไปใช้เป็นแนวทางในส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพตนเองบรรเทาอาการออฟฟิศซินโดรมที่ดีได้อย่างยั่งยืน สร้างความตระหนักรู้ถึงความสำคัญในการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้องได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน อันจะส่งผลไปยังระดับประเทศให้ประชาชนคนไทยเกิดการพัฒนาเป็นพลเมืองไทย 4.0 ซึ่งมีความคิดอย่างมีวิจารณญาณด้านสุขภาพในการเลือกรับ ประรับใช้ ตัดสินใจได้ด้วยตนเองทางด้านสุขภาพเกิดการสร้างเสริมสุขภาพในเชิงรุก และการพัฒนาระบบสุขภาพของประเทศไปสู่ระบบการสร้างเสริมสุขภาพที่ดี ซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนาประเทศแบบมั่นคงและยั่งยืนสืบไป

สำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษากลุ่มตัวอย่างบุคลากรสารสนเทศของบริษัท โกซอฟท์ (ไทยแลนด์) จำกัด เนื่องจากเป็นบริษัทดำเนินกิจการเกี่ยวกับการให้บริการทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศให้กับบริษัท ซี.พี. ออลล์ จำกัด (มหาชน) และกลุ่มบริษัทในเครือ ซี.พี. ออลล์ ดังนั้นบุคลากรส่วนใหญ่จะทำงานทางด้านการพัฒนาโปรแกรมให้กับองค์กรภายในเครือ ซึ่งทำธุรกิจเกี่ยวกับการค้าปลีก มีการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในการพัฒนาระบบให้กับร้าน 7-11 ซึ่งมีมากกว่า 10,000 สาขา ในปี 2564 เพื่อตอบสนองธุรกิจให้ทันต่อการให้บริการลูกค้า การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในแง่ของธุรกิจค้าปลีกและรองรับการเติบโตในการขยายธุรกิจร้าน 7-11 ไปยังประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ประเทศกัมพูชา ลาว เป็นต้น ทำให้บุคลากรทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ของบริษัท โกซอฟท์ (ไทยแลนด์) จำกัด มีความสอดคล้องและตรงตามวัตถุประสงค์และการตั้งสมมติฐานของการวิจัยในครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

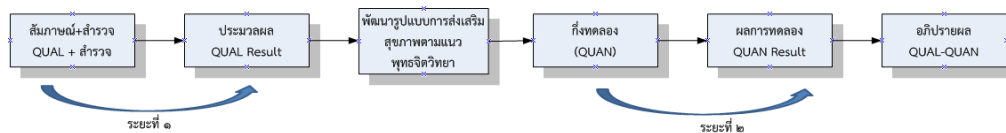
1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับการบรรเทาอาการออฟฟิศซินโดรมของบุคลากรสายเทคโนโลยีสารสนเทศ
2. เพื่อพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมสุขภาพตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อบรรเทาอาการออฟฟิศซินโดรมของบุคลากรสายเทคโนโลยีสารสนเทศ
3. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมการส่งเสริมสุขภาพตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อบรรเทาอาการออฟฟิศซินโดรมของบุคลากรสายเทคโนโลยีสารสนเทศ

สมมติฐานการวิจัย

1. กลุ่มทดลองมีระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพหลังทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง
2. กลุ่มทดลองหลังเข้าร่วมกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพสูงกว่ากลุ่มควบคุม

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Methodology Research) โดยใช้แบบแผนสำรวจบุกเบิก (exploratory sequential design) เป็นแบบแผนการวิจัยดำเนินการศึกษาแบ่งเป็น 2 ระยะต่อเนื่องกัน (two phase study) ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แบบแผนการวิจัย

ระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research)

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ1 ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักโดยใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนา 4 ท่าน ด้านสาธารณสุข 4 ท่าน กลุ่มนักปฏิบัติการ 4 ท่าน รวมทั้งสิ้น 12 ท่านส่วนประชากรและกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงสำรวจเป็นบุคลากรสายเทคโนโลยีสารสนเทศของบริษัท โกซอฟท์ (ไทยแลนด์) จำกัดและบริษัทในเครือซีพีออลล์เขตสีลม เขตสาทร จังหวัดกรุงเทพมหานคร และอาคาร The Tara จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้โปรแกรม G*Power ของ Cohen (1977) โดยเลือกสถิติ Wilcoxon signed-rank test การวิเคราะห์อำนาจการทดสอบ Power of analysis โดยอาศัยอำนาจการทดสอบ (power) ที่ .95 กำหนดระดับ นัยสำคัญทางสถิติ (level of significance) ที่ .05 และกำหนดค่าขนาดอิทธิพล (effect size) ที่ .10 ได้จำนวนขนาดตัวอย่างทั้งสิ้น 268 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 6 ข้อ ได้แก่ สถานการณ์ความรอบรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับการบรรเทาอาการออฟฟิศซินโดรม ปัญหา/อุปสรรค ความต้องการโปรแกรมการส่งเสริมสุขภาพแนวคิดการใช้หลักธรรมในการพัฒนาความรอบรู้ด้านสุขภาพและส่งเสริมสุขภาพ โดยนำแบบสัมภาษณ์ไปปรับแก้โดยอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ ก่อนนำไปใช้จริง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำแนวคำถามแบบสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 12รูป/คน และเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยการบันทึกเสียงการสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 1 ครั้งต่อท่าน ท่านละประมาณ 45 นาที

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์ข้อมูลด้านเนื้อหา (content analysis) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ

แล้วนำมาตีความและวิเคราะห์ความสัมพันธ์และสร้างข้อมูลสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ เพื่อยืนยันกรอบแนวคิดในการวิจัย โปรแกรมการส่งเสริมสุขภาพตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อบรรเทาอาการออฟฟิศซินโดรมของบุคลากรสายเทคโนโลยีสารสนเทศ

ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) : เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research)

1. กลุ่มตัวอย่างเป็นบุคลากรสายเทคโนโลยีสารสนเทศ บริษัท โกซอฟท์(ไทยแลนด์) จำกัดและบริษัทในเครือซีพี ออลล์ อายุระหว่าง 21-59 ปี คัดเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) จำนวน 30 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม โดยนำผลการวิจัยในระยะที่ 1 ที่ได้โปรแกรมการส่งเสริมสุขภาพตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อบรรเทาอาการออฟฟิศซินโดรมจากนั้นนำตัวแปรที่ได้มาสร้างแบบสอบถามจำนวน 2 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1 แบ่งเป็น 4 ตอน และฉบับที่ 2 มี 1 ตอน จำนวน 15 ข้อ ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 8 ข้อ

ตอนที่ 2 ข้อมูลสุขภาพ จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความรอบรู้ด้านสุขภาพตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อบรรเทาอาการออฟฟิศซินโดรม จำนวน 20 ข้อโดยใช้แนวคิดของโซเรนเซน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการเข้าถึงข้อมูล (Access) 2) ด้านการเข้าใจ (Understand) 3) ด้านการวิเคราะห์/ประเมินค่า (Appraise) และ 4) ด้านการนำไปใช้ (Apply)

ตอนที่ 4 แบบสอบถามพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อบรรเทาอาการออฟฟิศซินโดรม จำนวน 20 ข้อ แบ่งเป็น 4 ด้านได้แก่ 1) ด้านอาหาร 2) ด้านออกกำลังกาย 3) ด้านอารมณ์ และ 4) ด้านอิริยาบถ

ฉบับที่ 2 แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อบรรเทาอาการออฟฟิศซินโดรม จำนวน 15 ข้อ

โดยรูปแบบของแบบสอบถาม มี 4 ลักษณะ คือ แบบตรวจสอบรายการ (checklist), แบบเลือกตอบได้หลายข้อ (multiple choice), แบบถูก-ผิด (true-false), และแบบประมาณค่า (rating scale) มาตรวัดของลิ-เคิร์ท(Likert's scale)

การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวัดและประเมินผล ด้านจิตวิทยา ด้านสาธารณสุขและด้านพุทธศาสนา จำนวน 5 ท่าน

เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในด้านความตรงของเนื้อหา จากนั้นนำข้อคำถามทั้งหมดไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามรายข้อกับจุดประสงค์ที่ต้องการวัด ตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ (IOC : Index of Item Objective Congruence) โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป

การหาค่าความเชื่อมั่น ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือที่ได้ทำการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 คน เพื่อวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient: α) โดยผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.88

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ก่อนเข้าร่วมการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการให้กลุ่มตัวอย่าง ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ทำการตอบแบบสอบถามรูปแบบออนไลน์ ผ่าน google form โดยการ scan QR code หรือผ่าน link แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 1 ฉบับ แบ่งเป็น 4 ตอน ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 แบบสอบถามข้อมูลสุขภาพ ตอนที่ 3 แบบประเมินความรู้ด้านสุขภาพตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อบรรเทาอาการออฟฟิศซินโดรม ตอนที่ 4 แบบประเมินพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อบรรเทาอาการออฟฟิศซินโดรม

2. หลังเสร็จสิ้นการทดลอง ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยให้กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมตอบแบบสอบถามอีกครั้ง เหมือนข้อ 3.1 ส่วนฉบับที่ 2 เป็นแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อโปรแกรมการส่งเสริมสุขภาพตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อบรรเทาอาการออฟฟิศซินโดรม เป็นการตอบแบบสอบถามเฉพาะกลุ่มทดลอง โดยตอบแบบประเมินผ่าน google form โดยวิธีการ click link URL หรือ scan ผ่าน QR code

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

เป็นการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (mean) ร้อยละ (percentage) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) การวิเคราะห์ค่าความต่างเปรียบเทียบก่อน-หลังทดลอง และความต่างระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS โดยใช้สถิติทดสอบที่ (Independent t-test และ Paired sample t-test) หรือ Wilcoxon test

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสถานการณ์ความรอบรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับการบรรเทาอาการออฟฟิศซินโดรมของบุคลากรสายเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสำรวจระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพของบุคลากรสายเทคโนโลยีสารสนเทศเกี่ยวกับการบรรเทาอาการออฟฟิศซินโดรม กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 268 คน นำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วย Wilcoxon signed rank test และ Mann-Whitney U Test โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ผลการสำรวจระดับความรู้ด้านสุขภาพ พบว่า ระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพโดยภาพรวมอยู่ใน ระดับ **พอใช้** คือเป็นผู้ที่มีระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพเพียงพอ และอาจจะมีการปฏิบัติตัวได้ถูกต้องบ้าง โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยความรอบรู้ด้านสุขภาพโดยรวมเท่ากับ 2.65 สำหรับผลการพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าคะแนนเฉลี่ยระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพอยู่ระหว่าง 2.49 - 2.80 ซึ่งสามารถเรียงลำดับค่าคะแนนเฉลี่ย จากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการนำข้อมูลไปประยุกต์ใช้ ด้านการเข้าถึงข้อมูล ด้านการคิดวิเคราะห์/ประเมินค่า และด้านการทำความเข้าใจข้อมูล ตามลำดับ

2. การพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมสุขภาพตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อบรรเทาอาการออฟฟิศซินโดรมของบุคลากรสายเทคโนโลยีสารสนเทศมี 6 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการ : ยึดผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นสำคัญ 2) เป้าหมายและวัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) วิธีการจัดกิจกรรม : โดยนำหลักพุทธธรรมไตรสิกขา มาสร้างเป็นโปรแกรม ที่มีชื่อว่า “I BE SMART” (I = Information, B = Breathing Technic, E = Exercise, S = Self Efficacy, M = Meditation, A = Awareness, R = Relationship, T = Training) แนวคิดทฤษฎีทางปัญญาสังคม (Social Cognitive Theory) การใช้ตัวแบบ (Modeling) การใช้คำพูดชักจูง (Verbal Persuasion) การกำกับตนเอง (Self-regulation) และความคาดหวังในผลลัพธ์ของการปฏิบัติ (Outcome Expectation) 5) สื่อและแหล่งการเรียนรู้ : Power Point, Microsoft office team และ 6) การประเมินผล : ใช้หลักการประเมินด้วยตนเอง (Self-evaluation)

3. ประสิทธิภาพของโปรแกรมการส่งเสริมสุขภาพตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อบรรเทาอาการออฟฟิศซินโดรมของบุคลากรสายเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า

3.1 ผลการเปรียบเทียบค่าคะแนนความรอบรู้ด้านสุขภาพ หลังเข้าร่วมกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อบรรเทาอาการออฟฟิศซินโดรมของบุคลากรสายเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นระยะเวลา 4 สัปดาห์ พบว่า ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม มีภาพรวมคะแนนความรอบรู้ด้านสุขภาพ (Pretest) เท่ากับ 3.26 และหลังเข้าร่วมกิจกรรมมีคะแนนความรอบรู้ด้านสุขภาพ (Posttest) เท่ากับ 3.88 สรุปได้ว่าหลังเข้าร่วมกิจกรรมโปรแกรมการส่งเสริมสุขภาพตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อบรรเทาอาการออฟฟิศซินโดรมของบุคลากรสายเทคโนโลยีสารสนเทศ มีคะแนนความรอบรู้ด้านสุขภาพสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับคะแนนความรอบรู้ด้านสุขภาพระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม หลังจากเข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมสุขภาพตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อบรรเทาอาการออฟฟิศซินโดรมของบุคลากรสายเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า ภาพรวมกลุ่มทดลอง มีคะแนนความรอบรู้ด้านสุขภาพ เท่ากับ 3.88 และกลุ่มควบคุม มีคะแนนความรอบรู้ด้านสุขภาพเท่ากับ 3.14 สรุปได้ว่า กลุ่มทดลอง มีคะแนนความรอบรู้ด้านสุขภาพสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.3 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพ ก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมสุขภาพตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อบรรเทาอาการออฟฟิศซินโดรมของบุคลากรสายเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม มีคะแนนพฤติกรรมสุขภาพ เท่ากับ 2.76 และหลังเข้าร่วม มีคะแนน เท่ากับ 3.46 สรุปได้ว่า หลังเข้าร่วมโปรแกรม กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมสุขภาพสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.4 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยพฤติกรรมสุขภาพ (อาหาร ออกกำลังกาย อารมณ์ และอิริยาบถ) ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม หลังเข้าร่วมโปรแกรม พบว่า ภาพรวมกลุ่มทดลองมีคะแนนพฤติกรรมสุขภาพ เท่ากับ 3.46 และกลุ่มควบคุม มีคะแนนพฤติกรรมสุขภาพเท่ากับ 2.73 สรุปว่ากลุ่มทดลองมีคะแนนพฤติกรรมสุขภาพสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.5 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของกลุ่มทดลองที่มีต่อโปรแกรมการส่งเสริมสุขภาพตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อบรรเทาอาการออฟฟิศซินโดรมของบุคลากรสายเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า กลุ่มทดลองที่ตอบแบบประเมินความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับ “พึงพอใจมากที่สุด” มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.66

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย

1. สถานการณ์ระดับความรอบรู้ด้านสุขภาพของบุคลากรสายเทคโนโลยีสารสนเทศเกี่ยวกับการบรรเทาอาการออฟฟิศซินโดรมพบว่า ความรอบรู้ด้านสุขภาพของกลุ่มตัวอย่างภาพรวมอยู่ในระดับ “พอใช้” ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.65 แสดงให้เห็นว่า หากผู้ที่มีการศึกษาอยู่ในระดับดี แต่ขาดการตระหนักรู้ถึงความสำคัญของความรอบรู้ด้านสุขภาพ โดยการละเลยการปฏิบัติตนในการส่งเสริมสุขภาพ ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมสุขภาพและภาวะแทรกซ้อนที่จะเกิดขึ้นตามมา

2. การพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมสุขภาพตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อบรรเทาอาการออฟฟิศซินโดรมของบุคลากรสายเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่พัฒนาขึ้น มี 6 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการ 2) เป้าหมายและวัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) วิธีการจัดกิจกรรม : โดยนำหลักพุทธธรรมด้วยหลักไตรสิกขาร่วมกับหลักจิตวิทยาตะวันตก มาสร้างเป็นโปรแกรม มีชื่อว่า “I BE SMART” (I = Information การเข้าถึงแหล่งข้อมูล, B = Breathing Technic เทคนิคการหายใจของโครเซอร์, E = Exercise การออกกำลังกายแบบยืดเหยียดกล้ามเนื้อด้วยไทยฤๅษีตัดตน, S = Self-efficacy ความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง เป็นการยอมรับในความสามารถของตนเองในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ โดยให้กลุ่มตัวอย่างตั้งเป้าหมายและความคาดหวังผลลัพธ์ในการส่งเสริมสุขภาพบรรเทาอาการออฟฟิศซินโดรม, M = Meditation การสวดมนต์ การนั่งสมาธิ และเดินจงกรม, A = Awareness ความตระหนักรู้ต่ออาการออฟฟิศซินโดรมและภาวะเสี่ยงจากโรคแทรกซ้อน, R = Relationship การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ชุมชน สังคมและองค์กร, T = Training การเรียนรู้ฝึกฝนปฏิบัติให้เกิดความชำนาญและเกิดเป็นความเคยชินจนติดเป็นนิสัย) แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม (Social Cognitive Theory) การใช้ตัวแบบ (Modeling) การใช้คำพูดชักจูง (Verbal Persuasion) การกำกับตนเอง (Self-regulation) ความคาดหวังในผลลัพธ์ของการปฏิบัติ (Outcome Expectation) 5) สื่อและแหล่งการเรียนรู้ : PowerPoint และ social network และ 6) การวัดและการประเมินผล ด้วยตนเอง (Self-evaluation) ดังจะเห็นว่ากระบวนการสร้างโปรแกรมสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูชีพ โพชะจา (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2561) ศึกษาเรื่อง “รูปแบบการเจริญสติเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมความคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยโรคเบาหวาน” ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อ 1 และข้อ 2 แสดงให้

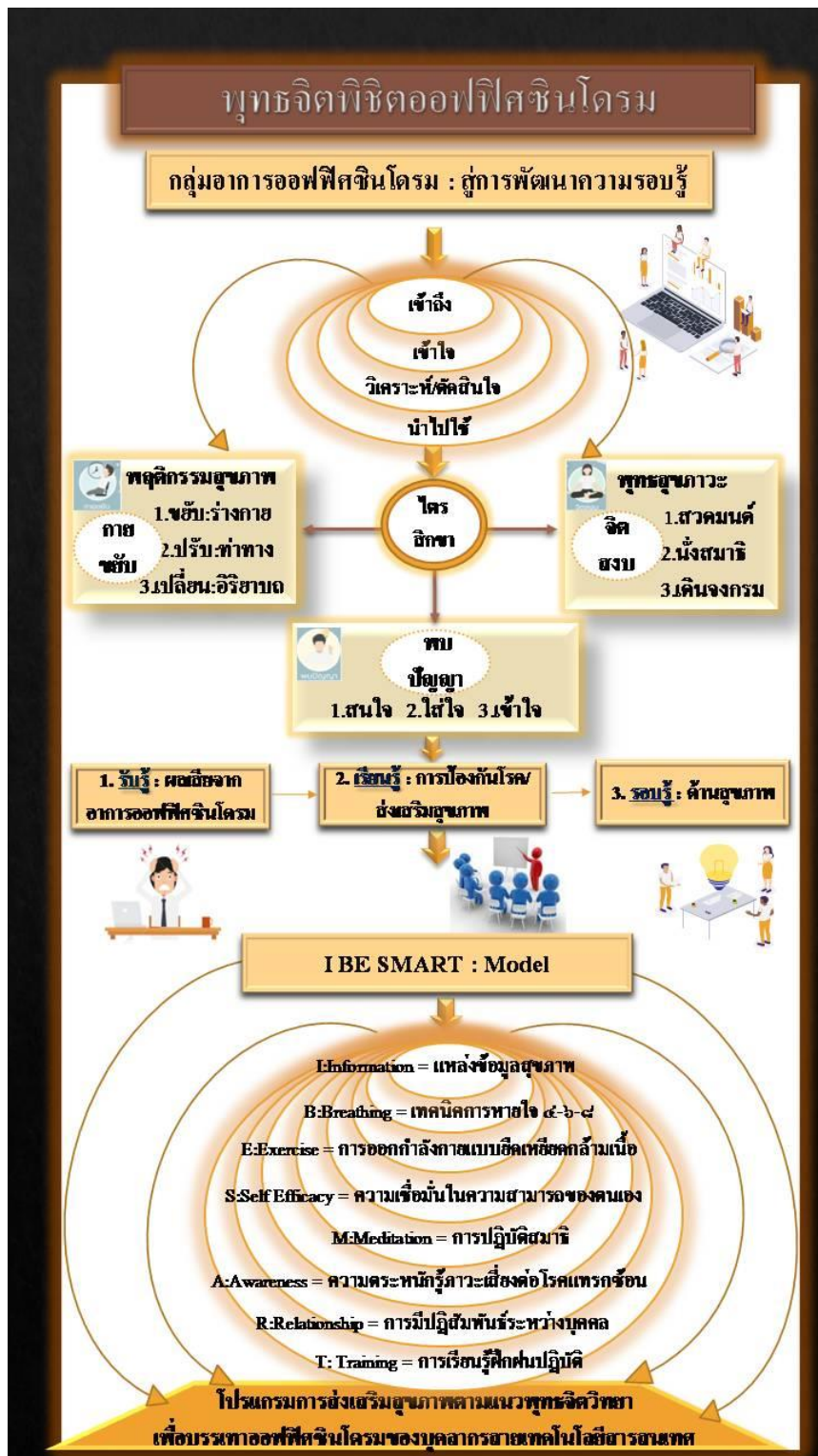
เห็นว่า โปรแกรมการส่งเสริมสุขภาพตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อบรรเทาอาการออฟฟิศซินโดรมของบุคลากรสายเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยใช้แนวคิดหลักกรรมไตรสิกขา (ศีล สมาธิ และปัญญา) ร่วมกับจิตวิทยาตะวันออกใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม (Social Cognitive Theory) ของแบนดูราและผสานองค์ความรู้ทางแพทย์แผนไทยด้วยไทยฤๅษีดัดตนท่าเตรียมและท่าบริหารรวม 15 ท่าสามารถส่งเสริมสุขภาพเพื่อบรรเทาอาการออฟฟิศซินโดรมของบุคลากรสายเทคโนโลยีสารสนเทศได้ โดยสามารถช่วยเพิ่มความรอบรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy) และพฤติกรรมสุขภาพ ด้านอาหาร ออกกำลังกาย อารมณ์และอิริยาบถ สอดคล้องกับแนวคิดของโซเรนเซน ที่กล่าวถึงความรอบรู้ด้านสุขภาพ ความรู้แรงจูงใจ (motivation) และสมรรถนะ (competence) ในการเข้าถึง (access) เข้าใจ (understand) ประเมิน (appraise) และประยุกต์ใช้ (apply) ข้อมูลสุขภาพของบุคคลสำหรับการตัดสินใจเรื่องสุขภาพในชีวิตประจำวัน ทั้งการดูแลสุขภาพ ป้องกันโรคและส่งเสริมสุขภาพ เพื่อบำรุงหรือปรับปรุงคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

3. การประเมินประสิทธิผล พบว่า หลังการทดลองคะแนนเฉลี่ยความรอบรู้ด้านสุขภาพตามแนวพุทธจิตวิทยาบรรเทาอาการออฟฟิศซินโดรมของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในส่วนของการเปรียบเทียบก่อนและหลังทดลอง พบว่ากลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อบรรเทาอาการออฟฟิศซินโดรมหลังทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สำหรับกลุ่มควบคุมไม่พบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพทั้งก่อนทดลองและหลังทดลอง

องค์ความรู้จากการวิจัย

การส่งเสริมสุขภาพถือได้ว่าเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต (lifelong learning) ที่ต้องอาศัยการพัฒนาความสามารถและทักษะของตัวบุคคลที่จำเป็นในการแสวงหาความรู้รอบรู้ด้านสุขภาพเพื่อนำมาส่งเสริม ป้องกันและบรรเทาสุขภาพของตนเอง อีกทั้งยังสามารถนำความรู้ที่ได้ไปเผยแพร่ให้กับชุมชน องค์กร หรือบุคคลในครอบครัว ได้มีการส่งเสริมและป้องกันการเกิดโรคได้ในอนาคต รวมถึงยังเป็นการลดความเสี่ยงที่อาจจะทำให้เกิดภาวะแทรกซ้อนจากอาการออฟฟิศซินโดรมได้ทันทั่วทั้ง การสร้างเสริมพัฒนาทักษะทางด้านสุขภาพในการบรรเทาอาการออฟฟิศซินโดรมของบุคลากรสายเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยให้

มีความสอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูปความรู้และการสื่อสารสุขภาพแห่งชาติ ของ คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ที่กล่าวว่า “ให้ประชาชนมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค รวมทั้ง ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาภูมิปัญญาด้านแพทย์แผนไทยให้เกิดประโยชน์สูงสุด และการป้องกันโรค” ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงนำแนวคิดดังกล่าวมาสร้างเป็นโปรแกรมการส่งเสริม สุขภาพตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อบรรเทาอาการออฟฟิศซินโดรมให้กับบุคลากรสาย เทคโนโลยีสารสนเทศให้มีความตระหนักรู้ เกิดความเข้าใจ มีแรงจูงใจในการส่งเสริมสุขภาพ ด้านการเข้าถึงข้อมูล เข้าใจวิธีการหลีกเลี่ยงอันตรายจากการทำงานเพื่อลดความเสี่ยงต่อ ภาวะโรคแทรกซ้อนที่มีต่อร่างกายและป้องกันการเกิดโรคที่ส่งผลกระทบยาวต่อกระดูกและ กล้ามเนื้อ อันเป็นผลมาจากการประกอบอาชีพ โดยที่เราไม่รู้ตัว และยังเป็นการลดความ เสี่ยงของการเจ็บป่วย แนวคิดหลักในการพัฒนารูปแบบ ได้แนวคิดจากการนำองค์ความรู้ของ หลักพุทธศาสนา โดยใช้หลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ในการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาทักษะ และความสามารถของบุคลากรสายเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมถึงการนำเอาองค์ความรู้ ทางด้านการแพทย์แผนไทยด้วยการบริหารร่างกายแบบยืดเหยียดกล้ามเนื้อด้วยไทยฤๅษีดัด ตน นำมาผสมผสานรวมกันก่อให้เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ และนำเสนอ ในรูปแบบของ โปรแกรมการส่งเสริมสุขภาพเพื่อบรรเทาอาการออฟฟิศซินโดรมของบุคลากรสายเทคโนโลยี สารสนเทศที่มีชื่อว่า “I BE SMART” แปลความหมายได้ว่า “ความฉลาด” ในด้านการ บรรเทาและส่งเสริมสุขภาพได้ด้วยตนเองอย่างยั่งยืน ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 องค์ความรู้ที่ได้รับการวิจัย

I BE SMART เป็นโปรแกรมในการส่งเสริมความรอบรู้ด้านสุขภาพตามแนวพุทธเพื่อบรรเทาอาการออฟฟิศซินโดรมของบุคลากรสายเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ฝึกฝนและปฏิบัติ สร้างแรงจูงใจเกิดความตระหนักรู้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ โดยแต่ละตัวอักษรจะมีความสัมพันธ์ประกอบกัน ดังนี้ *I* = Information เป็นการสืบค้น เสาะแสวงหาในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลสุขภาพที่เชื่อถือได้, *B* = Breathing Technic เป็นเทคนิคการหายใจ เป็นการนำเทคนิคของโครเซอร์, *E* = Exercise การออกกำลังกายแบบยืดเหยียดกล้ามเนื้อ, *S* = Self Efficacy ความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง, *M* = Meditation การปฏิบัติสมาธิ, *A* = Awareness ความตระหนักรู้ภาวะเสี่ยงต่อโรคแทรกซ้อน, *R* = Relationship การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล, *T* = Training การฝึกฝน เรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติในการส่งเสริมสุขภาพได้ด้วยตนเองอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับองค์ธรรมหลักไตรสิกขา โดยมีศีลเป็นตัวกำกับ สมาธิเป็นจิตตั้งมั่น สนใจ ใส่ใจ ก่อให้เกิดปัญหาในการวิเคราะห์ข้อดี/ข้อเสีย แล้วทำการตัดสินใจนำข้อมูลที่ได้รับนำไปใช้ ไปสู่แนวทางการแก้ไข ปัญหาหรือหาหนทางเพื่อนำไปสู่การพ้นทุกข์จากการเจ็บป่วยทั้งทางด้านร่างกายรวมถึงด้านจิตใจ ซึ่งเป็นแนวทางในการฝึกฝนตนเองให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งใจไว้

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1.1 ควรสนับสนุนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำหลักธรรมทางพุทธศาสนา ไปฝึกฝน เรียนรู้ และปฏิบัติเพื่อพัฒนาความรอบรู้ด้านสุขภาพของตนเองในการดูแล ป้องกัน และบรรเทาโรค เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทั้งด้านร่างกายและจิตใจ
- 1.2 ควรมีการนำโปรแกรมการส่งเสริมสุขภาพตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อบรรเทาอาการออฟฟิศซินโดรม ไปเผยแพร่ให้กับเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชน

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

- 2.1 ควรนำโปรแกรมการส่งเสริมสุขภาพตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อบรรเทาอาการออฟฟิศซินโดรมไปพัฒนาเป็นนวัตกรรม เพื่อให้ง่ายและสะดวกในการเข้าถึงและนำไปใช้งาน เช่น การพัฒนาผ่านสมาร์ทโฟนหรือแท็บเล็ต

2.2 ควรสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ในแต่ละหน่วยงานจัดช่วงเวลาทำกิจกรรมออกกำลังกายแบบยืดเหยียดกล้ามเนื้อตามโปรแกรมการส่งเสริมสุขภาพตามแนวพุทธจิตวิทยา เพื่อเป็นการผ่อนคลายกล้ามเนื้อและบรรเทาปวดคอ บ่า ไหล่ หลัง ข้อมือและนิ้วมือ จากการปฏิบัติงาน

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาเพิ่มเติมในระยะติดตามผล เพื่อติดตามประเมินความถูกต้องทำบริหารไทยฤๅษีตัดตนและศึกษาถึงระยะความคงทนของโปรแกรมการส่งเสริมสุขภาพตามแนวพุทธจิตวิทยา

3.2 ควรมีการศึกษาในกลุ่มวัยต่าง ๆ เพื่อให้ได้แนวทางที่มีประสิทธิภาพเพื่อเป็นข้อมูลในการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อบรรเทาและแก้ไขปัญหอาการปวดกล้ามเนื้อให้กับหน่วยงานและองค์กรอื่น ๆ โดยไม่ต้องพึ่งการรักษาทางยา

3.3 ควรศึกษาพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมสุขภาพตามแนวพุทธจิตวิทยา เพื่อลดอาการปวดกล้ามเนื้อและเยื่อพังผืด ในส่วนอื่น ๆ เช่น กล้ามเนื้อสะโพก กล้ามเนื้อขา เป็นต้น

รายการอ้างอิง

- ขวัญเมือง แก้วดำเกิง. (2561). *ความรู้ด้านสุขภาพ เข้าถึง เข้าใจ และนำไปใช้* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง.
- ชูชีพ โพชะจา. (2561). *รูปแบบการเจริญสติเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยโรคเบาหวาน* (ดุสิตนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย : พระนครศรีอยุธยา.
- ธัญวงศ์ เศรษฐพิทักษ์. (2558). *ปัจจัยที่ส่งผลให้พนักงานออฟฟิศทำงานติดต่อกันเป็นระยะเวลานานและเป็นโรคคอมพิวเตอร์ซินโดรม* (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ : กรุงเทพฯ.
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560-2564). *คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. สำนักนายกรัฐมนตรี, ฉบับที่ 12:16.*
- พงษ์จันทร์ อยู่แพทย์.(2561). *การยศาสตร์และสรีรวิทยาของการทำงาน*. ปทุมธานี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรังสิต.

- เพียรวิ พงษ์ศักดิ์ชาติ. (2562). ผลของโปรแกรมพัฒนาความรู้ด้านสุขภาพ และพฤติกรรมสุขภาพ 3 อ. ตามภูมิปัญญาท้องถิ่น ของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข. *วารสารวิจัยสุขภาพและการพยาบาล*, 25(2 พฤษภาคม-สิงหาคม), 199-207.
- พิทยา ไพบูลย์ศิริ. (2561). ความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพ 3อ.2ส. ของผู้บริหารภาครัฐ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารสมาคมเวชศาสตร์ป้องกันแห่งประเทศไทย*, 8(1 มกราคม-เมษายน), 98.
- รัตนา มูลคำ. (2556). ผลของการออกกำลังกายแบบโยคะต่ออาการปวดคอและไหล่ในพนักงานสำนักงานที่ทำงานกับคอมพิวเตอร์ (วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ : เชียงใหม่.
- สมพร กันทรดุษฎี-เตรียมชัยศรี. (2554). *สมาธิบำบัดแบบ SKT รักษาอาการปวดโรคได้ด้วยตนเอง*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ปัญญาชน.
- สำนักงานส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2564). *การส่งเสริมสุขภาพ เพื่อพิชิตออฟฟิศซินโดรมในกลุ่มวัยทำงาน*. กรุงเทพมหานคร: กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.
- อังศินันท์ อินทรกำแหง. (2560). *ความรอบรู้ด้านสุขภาพการวัดและการพัฒนา*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ บริษัท สุขุมวิทการพิมพ์ จำกัด.
- Sorensen K., Broucke S., Fullam J, Doyle G., Jürgen P., Slonska Z. & Helmut B. (2020). Health literacy and public health: A systematic review and integration of definitions and models. BMC Public Health. Retrieved May 23, 2020, from <http://www.biomedcentral.com/1471-2458/12/80> 12-80.

ผลของโปรแกรมดนตรีพุทธบำบัดต่อการเพิ่มสมาธิต่อเนื่องสำหรับนักเรียน
ที่มีความต้องการพิเศษระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์
กรุงเทพมหานคร

The Effect of Buddhist Music Therapy Program to Increase
Sustained Attention for Students with Special Needs in
Junior High School Level The Phibun Prachasan School, Bangkok

จิตาภา เกิดสุริวงษ์¹, .สิริวัฒน์ ศรีเครือดง², พุทธชาติ แผนสมบุญ³ และ
จักรกริช กล้าผจญ⁴

Received: September 17, 2022
Revised: October 27, 2022
Accepted: November 02, 2022

Jidapa Kerdurivong, Siriwat Srikrueadong,
Phutthachat Phaensomboon and Jakkrit Klaphajone
(paewa2010@gmail.com)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับหลักจิตวิทยาหลัก
ดนตรีบำบัดและคลื่นเสียงบำบัด หลักพุทธศาสนา สำหรับพัฒนาสมาธิต่อเนื่องของ
นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 2. พัฒนาโปรแกรมดนตรีพุทธ
บำบัดต่อการเพิ่มสมาธิต่อเนื่องของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
และ 3) นำเสนอผลของโปรแกรมดนตรีพุทธบำบัดต่อการเพิ่มสมาธิต่อเนื่องของนักเรียนที่มีความ
ต้องการพิเศษระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษที่
ผ่านการวินิจฉัยจากจิตแพทย์เด็กและวัยรุ่นว่าเป็นเด็กกลุ่มอาการออทิสติกสเปกตรัม กำลัง
ศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นปีที่ 1-3 ชั้นเรียนพิเศษของโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์

¹ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา ภาควิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Ph.D. Buddhist Psychology Department of Psychology Mahachulalongkornrajavidyalaya University

^{2,3} ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Department of Psychology Faculty of Humanities Mahachulalongkornrajavidyalaya University

⁴ ภาควิชาเวชศาสตร์ฟื้นฟู คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Department of Rehabilitation Medicine Faculty of Medicine, Chiang Mai University

กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2563 ที่มีอายุระหว่าง 12– 18 ปี ได้มาจากการคัดกรองความเสี่ยงภาวะสมาธิสั้นจากแบบประเมินพฤติกรรม SNAP-IV (Short Form) สำหรับผู้ปกครองและสำหรับครู จำนวน 9 คน เข้ารับโปรแกรมดนตรีพุทธบำบัดจำนวน 1 เพลง ใช้เวลาฟังครั้งละ 20 นาที เป็นเวลา 8 สัปดาห์ ๆ ละ 5 วัน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบทดสอบความสามารถในการทำงานอย่างต่อเนื่อง (PEBL Continuous Performance Task (PCPT)) และแบบประเมินพฤติกรรมการมีสมาธิติดตามผลหลังเสร็จสิ้นการทดลองเป็นระยะเวลา 1 เดือน โดยการสัมภาษณ์ผู้ปกครองทางโทรศัพท์ ตามรายการแบบประเมินพฤติกรรมการมีสมาธิ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติ Wilcoxon signed ranks test

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า

1. โปรแกรมดนตรีพุทธบำบัดที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วยเสียงสวดมนต์โพชฌังคปริตร ผสานกับเสียงดนตรีและเสียงธรรมชาติแทรกสอดคลื่นเสียงไบนอราลบีตส์แบบซ้อนทับ (Superimposed binaural beats) ที่ 10 เฮิรตซ์ (Hz) ใช้ระยะเวลาฟังครั้งละ 20 นาที เป็นเวลา 8 สัปดาห์ ๆ ละ 5 วัน
2. สมาธิต่อเนื่องของกลุ่มผู้เข้าร่วมการทดลองก่อนและหลังเข้าโปรแกรมดนตรีพุทธบำบัดไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$)
3. พฤติกรรมการมีสมาธิของกลุ่มผู้เข้าร่วมการทดลองก่อนและหลังเข้าโปรแกรมดนตรีพุทธบำบัดมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) และติดตามผลหลังเสร็จสิ้นการทดลองเป็นระยะเวลา 1 เดือน โดยการสัมภาษณ์ผู้ปกครองทางโทรศัพท์พบว่าหลังเข้าโปรแกรมดนตรีพุทธบำบัด ผู้เข้าร่วมการทดลองมีพฤติกรรมการมีสมาธิเพิ่มมากขึ้น การฟังดนตรีพุทธบำบัดทำให้เด็ก ๆ สนใจจะฟังบทสวดมนต์ เป็นวิธีที่ง่ายและสะดวก เด็ก ๆ สามารถใช้เครื่องเล่น MP 3 เองได้ โดยไม่ต้องร้องขอให้ผู้ใหญ่มาช่วย นอกจากนี้ยังพบว่าช่วยผ่อนคลายความเครียด ทำให้เด็กนอนหลับสบาย และลดการทานยาปรับพฤติกรรมลงด้วย

คำสำคัญ: โปรแกรมดนตรีพุทธบำบัด, การเพิ่มสมาธิต่อเนื่อง, นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ, ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

Abstract

This study aimed 1. to study the theoretical concepts of psychology, principles of music therapy and sound wave therapy, and Buddhadhamma for developing the sustained attention of students with special needs in junior high school level ; 2. to develop Buddhist music program on increasing the sustained attention of students with special needs in junior high school level; and 3. to present the effects of Buddhist music program on increasing the sustained attention of students with special needs in junior high school level. The study was quasi-experimental in nature. The sample of the study consisted of 9 students with special needs, aged between 12-18 years, who were diagnosed by a child and adolescent psychiatrist as having autism spectrum disorders (ASD) studying in the 1st - 3rd year special class in junior high school level of the Phibun Prachasan School, Bangkok, in the academic year of 2020. They were screened having risk of attention deficit hyperactivity disorder (ADHD) using the SNAP-IV Behavioral Assessment Form (short form) for parents and teachers and receiving the Buddhist Music Therapy Program for listening to 20 minutes a time for 8 weeks, 5 days a week. Data collection tools consisted of PEBL Continuous Performance Task (PCPT) and the concentration behavior assessment, and Follow-up at one month by interview parents with telephone. According to the list of the concentration behavior assessment. The data were analyzed by the statistics including mean, percentage, standard deviation, and Wilcoxon signed ranks test.

The results of the study were as follows:

1. The Buddhist Music Therapy Program as developed consisted of the sound of chanting Bojjhangaparitta combined with music and nature sounds, interspersed by Superimposed Binaural Beat sound waves at 10 hertz (Hz) for listening to 20 minutes a time for 8 weeks, 5 days a week.

2. There was no change on the sustained attention of the experimental group before and after treatment due to no difference ($p > 0.05$).

3. The concentration behavior assessment of the experimental group before and after treatment had the statistically significant difference at ($p < 0.05$). And from the interview of parents, it was found that after use the Buddhist music therapy program, the participants' concentration behaviors increased, and listening to Buddhist music therapy encouraged children to be interested in listening to prayers as it was an easy and convenient way for children to use the MP3 player themselves without asking an adult to help. It was also found to help relieve stress and make children sleep well and reduce the use of behavior modification drugs as well.

Keywords: Buddhist Music Therapy Program, Increase Sustained Attention, Students with Special Needs, Junior High School Level

บทนำ

เด็กออทิสติก (Autistic Children) หรือเด็กที่มีภาวะออทิสซึม จัดเป็นกลุ่มเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่จำเป็นต้องได้รับการดูแลช่วยเหลือเป็นพิเศษ เพิ่มเติมจากวิธีการตามปกติ ทั้งในด้านการใช้ชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ และการเข้าสังคม เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพของเขามีอาชีพและสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างมีความสุข (สุพัตรา วงศ์วิเศษ แอนดราตี, 2560) ภาวะสมาธิสั้นนับเป็นปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นกับเด็กออทิสติกมากกว่าร้อยละ 50 (วินัดดา ปิยะศิลป์ และวันดี นิงสานนท์, 2558) โดยเด็กมักมีลักษณะต่าง ๆ ในชั้นเรียน คือ ขาดสมาธิ (inattention) มีพฤติกรรมอยู่นิ่งและหุนหันพลันแล่น (Hyperactive-Impulsive) (สมัย ศิริทองถาวร, 2560) จึงมักมีปัญหาด้านการเรียน ทำให้เด็กขาดความเชื่อมั่น ไม่ใส่ใจทำงานให้สำเร็จ มีความภูมิใจในตนเองต่ำ (Low self esteem) ซึ่งเป็นปัญหาที่จะส่งผลกระทบต่อเด็กในระยะยาว และเป็นพฤติกรรมที่ติดตัวเด็กไป เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่จะไม่ประสบความสำเร็จในการทำงาน อารมณ์แปรปรวน มีปัญหาเกี่ยวกับความจำ (James Perrin et al., 2011) และพบมีโอกาสดังกล่าวทางสุขภาพจิตตามมาโดยเฉพาะโรคซึมเศร้า พฤติกรรมต่อต้านสังคม หรือโรคติดสุราเรื้อรังและอาจนำมาสู่การทำผิดกฎหมาย (Barkley & Murphy, 2011) จากการศึกษาพบว่าภาวะสมาธิสั้นเกิดจากความ

บกพร่องของสมองส่วนหน้า (Prefrontal lobes) ที่ไม่สามารถทำหน้าที่เกี่ยวกับการแก้ปัญหา สร้างสมาธิ การใช้เหตุผล การวางแผน และการทำงานตามขั้นตอนได้เหมือนสมองของเด็กปกติ เมื่อสมองส่วนหน้าทำงานผิดปกติย่อมส่งผลให้สมรรถนะในด้านความจำขณะทำงาน (working memory) และการควบคุมแรงกระตุ้น (impulse control) บกพร่องทักษะทั้งสองนี้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของสมาธิ (attention) (Edmund & Higgins, 2013: 240-248) ดังนั้น การดูแลรักษาควรเริ่มตั้งแต่สาเหตุหลักกล่าวคือการปรับการทำงานของกระบวนการทางประสาทวิทยาโดยขั้นตอนนี้จะมีแพทย์หรือจิตแพทย์เป็นผู้ดูแลให้ได้รับยาอย่างเหมาะสม ขั้นตอนต่อไปคือการพัฒนาสมาธิจดจ่อควบคู่กับการปรับพฤติกรรม ซึ่งปัจจุบันนี้มีการบำบัดทางเลือกในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ศิลปะบำบัด อาสาบำบัด เกมกระดานสำหรับครอบครัว และดนตรีบำบัด เป็นต้น

ดนตรีบำบัดจัดเป็นกิจกรรมหนึ่งที่สามารถช่วยสนับสนุนกระบวนการทำงานของสมองเด็ก เสียงดนตรีทำให้เกิดการสร้างเส้นใยสมองเพิ่มมากขึ้น (จเร ส้าอาจ, 2550) กระตุ้นการทำงานของสารสื่อสัญญาณในสมอง (Neurotransmitter) การฟังดนตรีช่วยให้คลื่นสมองปรับเข้าสู่ภาวะอัลฟา ทำให้ร่างกายและจิตใจผ่อนคลาย สมองจะจัดระเบียบการทำงาน มีสมาธิและความจำที่ดีขึ้น (Nilsson et al., 1998) โดยคลื่นสมองที่สงบจะช่วยในการเรียนรู้ที่ดี โดยเฉพาะการเรียนรู้ของเด็ก เมื่อเด็กมีความสุขและใจจดจ่อกับการทำกิจกรรมแล้ว จะเกิดการกระตุ้นวงจรแห่งความปิติ (Reward Circuit) ให้ทำงานมากขึ้น (อุดม เพชรสังหาร, อ้างถึงใน ยุ่ กฟอง ศรีประสาธน์ และคณะ, 2554) นอกจากนี้มีการนำคลื่นเสียงไบนอราลบีตส์ (Binaural beats) มาแทรกสอดกับเสียงดนตรีเพื่อใช้เพิ่มสมาธิอีกแนวทางหนึ่ง คลื่นเสียงไบนอราลบีตส์ (Binaural beats) เป็นผลมาจากการฟังคลื่นโดยหูแต่ละข้างแทรกสอดด้วยคลื่นความถี่ที่ต่างกัน เป็นผลให้เกิดซิงโครไนซ์ (Synchronize) กันในสมองเกิดเป็นคลื่นความถี่อีกคลื่นหนึ่ง ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคลื่นสมองตามความต้องการหากฟังเป็นประจำจะทำให้สมองผลิตคลื่นอัลฟาได้มากขึ้น สภาวะนี้จะก่อให้เกิดการผ่อนคลาย จิตรู้สึกรู้สึกทำงานได้ดี ตระหนักรู้ความรู้สึกในตนเอง (Oster, S.M., 1999) และเพิ่มสมาธิซึ่งนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ (Gina R Poe et al., 2010) จากการศึกษาวิจัยของ ศศิวิมล พรหมณี (2561) พบว่าการได้รับโปรแกรมฟังดนตรีที่แทรกสอดคลื่นเสียงแบบไบนอราลบีตส์ (Binaural beats) สามารถเพิ่มความใส่ใจของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายได้ดีกว่าการรับฟังดนตรีที่ไม่แทรกสอดคลื่นเสียงและดีกว่าการไม่ได้รับฟังดนตรีเลย ปัจจุบันนี้ ได้มีการพัฒนา

คลื่นเสียงแบบไบนอราลบีตส์ (Binaural beats) มาเป็นคลื่นไบนอราลบีตส์แบบซ้อนทับ (superimposed binaural beats) เป็นคลื่นเสียงที่เกิดจากการสังเคราะห์เสียงแบบใหม่ โดย รศ.นพ.จักรกริช กล้าผจญ ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีดิจิทัล ภาควิชาเวชศาสตร์ฟื้นฟู คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นผู้คิดค้น โดยใช้กลไกแตกต่างจากวิธีการสังเคราะห์แบบดั้งเดิม กล่าวคือ ใช้ความแตกต่างของคลื่นเสียงในทุกช่วงความถี่ของเสียงเครื่องดนตรีระหว่างหู 2 ข้าง เพื่อสร้างไบนอราลบีตส์ (Binaural beats) แทนที่ใช้เสียงความถี่ที่ ผลการวิจัยเบื้องต้นพบว่า เมื่อฟังติดต่อกัน 20 นาที สามารถลดความวิตกกังวล ในนักศึกษาได้ดีกว่าการฟังไบนอราลบีตส์ (Binaural beats) แบบดั้งเดิม (จักรกริช กล้าผจญ และคณะ, 2562) ในสมัยพุทธกาลเมื่อมีการเจ็บป่วยเกิดขึ้นจะมีการสวดโพชฌังคปริตร เพื่อให้คนป่วยได้รับฟังแล้วสามารถหายจากโรคทางใจและทางกายได้ บทสวดโพชฌังคปริตร เป็นบทสวดแห่งการรักษาโรคจากภายในออกสู่ภายนอก เป็นธรรมะขั้นสูง เป็นการทำให้ใจสว่าง สะอาด ผ่องใส เป็นการรักษาใจ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2559) มีการศึกษาวิจัยพบว่ากลุ่มที่ได้ฟังเสียงเพลงธรรมชาติที่ซ้อนบทสวดโพชฌังคปริตรและคำแปล มีค่าเฉลี่ยภาวะซึมเศร้าลดลงและมีค่าเฉลี่ยความรู้สึกสุขภาวะทางจิตเพิ่มขึ้น (เบญญาภา กุลศิริไชย, 2555) การฟังเสียงพระสวดมนต์เป็นการฟังธรรมตามหลักพุทธศาสนาถือว่าเป็นมงคลของชีวิต คือได้บุญ คือจิตเดินทางถูกต้องเป็นกุศลขึ้น การฟังธรรมะถือเป็นหนึ่งในบุญกิริยาวัตถุได้แก่ “ธัมมัสสวนมัย” คือการทำบุญหรือทำความดีด้วยการฟังธรรมหากผู้ฟังสำรวมจิตใจให้แน่วแน่ ให้เกิดความสงบอยู่กับบทสวดมนต์นั้น ๆ ส่งผลให้เกิดสมาธิ เมื่อจิตเป็นสมาธิ ความสงบเยือกเย็นย่อมเกิดขึ้น ทำให้มีพลังในการคิดสร้างสรรค์ในสิ่งต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น (พระวงศ์สรสิทธิ์ รติโก, 2561) การฟังบทสวดมนต์ประกอบดนตรีสามารถปฏิบัติได้ง่าย สะดวก และปลอดภัย ไม่ต้องมีการฝึกฝนมากเหมือนกับการบำบัดวิธีอื่น ไม่ว่าจะเป็นการฝึกสมาธิ การสร้างจินตนาการ การฝึกผ่อนคลายใจ ซึ่งเป็นวิธีที่เหมาะสมสำหรับเยาวชนในการเพิ่มสมาธิ (สุภาพรรณ เพิ่มพูน และคณะ, 2563) โดยเฉพาะเยาวชนที่ไม่เคยฝึกปฏิบัติมาก่อน ควรเริ่มจากการใช้สื่ออื่น ๆ เช่น เพลง ดนตรีประกอบช่วยเพิ่มความสนใจและกระบวนกร และวิธีการฝึกสมาธิสำหรับเยาวชน

ด้วยเหตุเหล่านี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาบทสวดโพชฌังคปริตร เสียงดนตรีและเสียงธรรมชาติ เพื่อนำมาทำเป็นดนตรีพุทธบำบัดที่แทรกสอดคลื่นไบนอราลบีตส์แบบซ้อนทับ และศึกษาผลของความเป็นไปได้จากการฟังดนตรีพุทธบำบัดที่มีผลต่อสมาธิต่อเนื่อง ในกลุ่ม

นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษที่จะช่วยส่งเสริมให้นำมาปรับพฤติกรรมของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษซึ่งมีภาวะสมาธิสั้น ในด้านการพัฒนาสมาธิต่อเนื่องช่วยให้เด็กผ่อนคลาย มีจิตใจจดจ่อเป็นสมาธิ เกิดการเรียนรู้ที่ดี สามารถทำกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่องและสำเร็จ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับหลักจิตวิทยา หลักดนตรีบำบัดและคลื่นเสียงบำบัด หลักพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาสมาธิต่อเนื่องของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
2. เพื่อพัฒนาโปรแกรมดนตรีพุทธบำบัดต่อการเพิ่มสมาธิต่อเนื่องของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
3. เพื่อนำเสนอผลของโปรแกรมดนตรีพุทธบำบัดต่อการเพิ่มสมาธิต่อเนื่องของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

สมมติฐานการวิจัย

1. นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษที่เข้าโปรแกรมดนตรีพุทธบำบัดมีระดับสมาธิต่อเนื่องหลังเข้าร่วมโปรแกรมดนตรีพุทธบำบัดสูงกว่าก่อนเข้าโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
2. นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษที่เข้าโปรแกรมดนตรีพุทธบำบัดมีระดับพฤติกรรมการมีสมาธิหลังเข้าร่วมโปรแกรมดนตรีพุทธบำบัดสูงกว่าก่อนเข้าโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นวิจัยเชิงปริมาณแบบกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) ดำเนินการทดลองกลุ่มเดียวแบบวัดก่อนและหลังการทดลอง (Single Group Pretest-Posttest) มีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารที่เกี่ยวข้อง

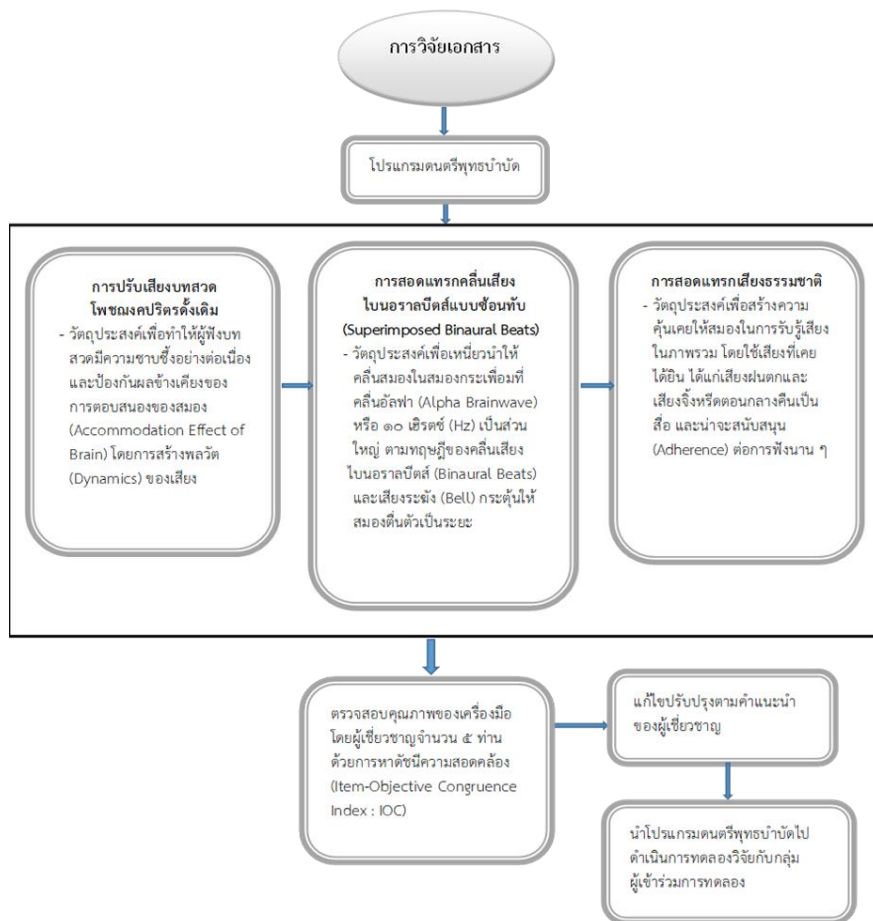
เป็นการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสาร ในขั้นนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาความรู้แนวคิด ทฤษฎี รวมถึงเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โรคออทิสติก

และโรคสมาธิสั้น หลักธรรมทางพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับสมาธิ หลักการดนตรีบำบัดและคลื่นเสียงไบนอราลบีตส์ แนวคิดโพชฌงค์พุทธวิธีเสริมสุขภาพของท่านพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) และทฤษฎีกระบวนการทางสมองในการประมวลผลข้อมูลกระบวนการ (Information Processing Theory) ของแอทกินสันและชิฟฟริน (Atkinson & Shiffrin) นำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ได้เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาโปรแกรมดนตรีพุทธบำบัด และแบบวัดพฤติกรรมกรรมมีสมาธิ

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างโปรแกรมดนตรีพุทธบำบัดและพัฒนาแบบวัดในการวิจัย

1. การสร้างโปรแกรมดนตรีพุทธบำบัด

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับสมาธิ โพชฌงค์พุทธวิธีเสริมสุขภาพของท่านพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) หลักการดนตรีบำบัดและคลื่นเสียงไบนอราลบีตส์ (Binaural Beats) มาพัฒนาเป็นโปรแกรมดนตรีพุทธบำบัด ผ่านทฤษฎีกระบวนการทางสมองในการประมวลผลข้อมูลกระบวนการ (Information Processing Theory) ของแอทกินสันและชิฟฟริน (Atkinson & Shiffrin) โดยการนำบทสวดโพชฌงค์ปริตร สวดโดยพระราชปฏิญาณโสภณ (มานะ ติกขญาโน), ป.ธ. 9 และคณะสงฆ์วัดราชโอรส ที่จัดทำโดยบริษัทโอเอเซียน มีเดีย จำกัด และได้รับการอนุญาตในการใช้เพื่อการวิจัย มาผสมผสานกับเสียงดนตรี และคลื่นเสียงไบนอราลบีตส์แบบซ้อนทับ (Superimposed Binaural Beats) ซึ่งพัฒนาโดยรองศาสตราจารย์นายแพทย์จักรกริช กล้าผจญ ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีทางการแพทย์ (Music and Medicine) และดนตรีดิจิทัล ภาควิชาเวชศาสตร์ฟื้นฟู คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่ โดยใช้การสังเคราะห์เสียงบำบัดด้วยโปรแกรม Cakewalk Sonar LE ในการจัดลำดับดนตรี (Sequencer) เพื่อผสมผสาน เรียบเรียง ปรับแต่ง เสียงดนตรีต่าง ๆ (Mix Down) พร้อมกับตรวจสอบคุณภาพ โดยการหาค่าความเที่ยงตรงของแบบประเมิน (Index of Item Objective Congruence-IOC) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ได้ผลการประเมินค่าความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.8-1.0

ภาพที่ 1 แสดงขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรมดนตรีพุทธบำบัด

2. การพัฒนาแบบวัดในงานวิจัย

แบบประเมินพฤติกรรมการมีสมาธิ จำนวน 10 ข้อ พัฒนามาจากแบบประเมินปัญหาพฤติกรรมในเด็กบกพร่องทางสติปัญญา กลุ่มงานจิตวิทยา สถาบันราชานุกูล เพื่อใช้ในการประเมินความก้าวหน้าของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ได้ผลการประเมินค่าความสอดคล้อง (IOC) อยู่ที่ 1.0

ขั้นตอนที่ 3 การนำเสนอผลของโปรแกรมดนตรีพุทธบำบัดต่อการเพิ่มสมาธิต่อเนื่องของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยผู้วิจัยนำโปรแกรมดนตรีพุทธบำบัดที่ผ่านการปรับปรุงจากผู้เชี่ยวชาญไปทดลองกับกลุ่มผู้เข้าร่วมการทดลอง ใช้ระยะเวลาการวิจัย 8 สัปดาห์ ประเมินผลสมาธิต่อเนื่องและพฤติกรรมสมาธิก่อนและหลังการทดลอง และประเมินผลข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ปกครองหลังการทดลอง 1 เดือน

ประชากร และกลุ่มผู้เข้าร่วมการทดลอง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษที่ผ่านการวินิจฉัยจากจิตแพทย์เด็กและวัยรุ่นว่าเป็นเด็กกลุ่มออทิสติกสเปกตรัม (Autism Spectrum Disorder) ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นปีที่ 1-3 ชั้นเรียนพิเศษของโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2563 จำนวน 14 คน

2. กลุ่มผู้เข้าร่วมการทดลอง

กลุ่มผู้เข้าร่วมการทดลองเป็นนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษที่ผ่านการวินิจฉัยจากจิตแพทย์เด็กและวัยรุ่นว่าเป็นเด็กกลุ่มอาการออทิสติกสเปกตรัม กำลังศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นปีที่ 1-3 ชั้นเรียนพิเศษของโรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2563 ที่มีอายุระหว่าง 12-18 ปี ได้รับการคัดกรองความเสี่ยงภาวะสมาธิสั้นจากแบบประเมินพฤติกรรม SNAP-IV (Short Form) สำหรับผู้ปกครองและสำหรับครู จำนวน 9 คน เป็นชาย 8 คน และเป็นหญิง 1 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

3.1 เครื่องมือคัดกรองกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป และแบบประเมินพฤติกรรม SNAP-IV (Short Form) สำหรับผู้ปกครองและสำหรับครูโดยมีความเชื่อมั่น (Cronbach's alpha) เท่ากับ 0.93–0.96 มีข้อคำถามจำนวน 26 ข้อ วัดพฤติกรรม 3 ด้าน คือ 1) ด้านสมาธิ (SNAP-inattention) 2) ด้านซน อยู่ไม่นิ่ง/ หุนหันพลันแล่น (SNAP- Hyperactivity/Impulsivity) และ 3) ด้านดื้อ/ ต่อต้าน (SNAP-ODD) (ณัฏฐร พิทยรัตน์เสถียร และคณะ, 2557)

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ โปรแกรมดนตรีพุทธบำบัดที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย เสียงสวดโพชฌงค์ปริตรผสานเสียงดนตรีและเสียงธรรมชาติแทรกสอดคลื่นเสียงไบนอรัลบีตส์แบบซ้อนทับ (Superimposed binaural beats) ที่ 10 เฮิรตซ์ (Hz) ในรูปแบบไฟล์เพลงแบบ Mp3 ที่สามารถใช้กับอุปกรณ์เล่นเพลงทั่วไปได้มีความยาว 20 นาที และผ่านการตรวจสอบคุณภาพเรียบร้อยแล้วพร้อมอุปกรณ์ฟังดนตรีพุทธบำบัดโดยกลุ่มผู้เข้าร่วมการทดลองจำนวนทั้งหมด 9 คน จะได้รับฟังดนตรีพุทธบำบัดจำนวน 1 เพลง ใช้เวลาฟังครั้งละ 20 นาที สัปดาห์ละ 5 วัน เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ ขั้นตอนการใช้โปรแกรมดนตรีพุทธบำบัดประกอบด้วย 3 กิจกรรม ได้แก่

3.2.1 กิจกรรมสร้างสัมพันธ์ภาพ ใช้เวลา 5 นาที เพื่อให้เกิดความไว้วางใจ และสร้างความคุ้นเคยมากขึ้นระหว่างเด็กผู้เข้าร่วมการทดลองกับผู้วิจัย โดยผู้วิจัยแนะนำตนเองและอธิบายขั้นตอนการใช้อุปกรณ์ฟังเพลงดนตรีพุทธบำบัด เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง มีแนวปฏิบัติเดียวกันซึ่งจะทำให้ผู้เข้าร่วมการทดลองซึ่งเป็นเด็กกลุ่มออทิสติกเกิดความรู้สึกผ่อนคลาย ไม่รู้สึกยุ่งยากและลำบากใจในการใช้อุปกรณ์ฟังเพลง

3.2.2 กิจกรรมฟังเพลง ใช้เวลา 20 นาที โดยผู้วิจัยจะอธิบายให้เด็กผู้เข้าร่วมการทดลองทำตาม ดังนี้

- 1) ให้เด็กล้มบนเก้าอี้ ทำตัวสบาย ๆ พร้อมกับหลับตา
- 2) ใส่ชุดอุปกรณ์ฟังเพลงดนตรีพุทธบำบัด ปรับหูฟังให้พอดี
- 3) เสียบหูฟังกับเครื่องเล่น Mp3 เปิดปุ่ม ON ที่เครื่อง Mp3 เพลงจะเล่นอัตโนมัติ เมื่อครบเวลา 20 นาที ดนตรีจะหยุดเล่น
- 4) ลืมตา สิ้นสุดกิจกรรม และให้ส่งคืนชุดอุปกรณ์ฟังเพลง

3.2.3 กิจกรรมสร้างแรงจูงใจ ใช้เวลา 5 นาที เพื่อเสริมแรงให้เด็กมีความตั้งใจในการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยผู้วิจัยกล่าวชมเชยที่ผู้เข้าร่วมการทดลองให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมจนครบกำหนดเวลา เมื่อสิ้นสุดกิจกรรมฟังเพลงในแต่ละวัน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ได้แก่

3.3.1 แบบทดสอบความสามารถในการทำงานอย่างต่อเนื่อง (PEBL Continuous Performance Task (PCPT) พัฒนาโดย Mueller, (2014) เป็นแบบทดสอบทางประสาทจิตวิทยา (neuropsychological test) ที่ใช้วัดสมาธิต่อเนื่อง (sustained attention) และความยับยั้งชั่งใจ (impulse control) ผ่านหน้าจอคอมพิวเตอร์ใช้เวลาในการทำแบบทดสอบรวม 14 นาที ผลที่สำคัญที่ได้จากแบบทดสอบความสามารถในการทำงานอย่างต่อเนื่อง (Luca Viget et al., 2021) ได้แก่

- 1) ความผิดพลาดแบบละเลย (Omission Error) บ่งชี้ถึงจำนวนครั้งที่เป้าหมายถูกนำเสนอแต่ผู้ทำแบบทดสอบไม่ได้ตอบสนองหรือไม่ได้เคาะคานเว้นวรรค (Space Bar) ในแบบทดสอบนี้คือการที่ไม่เคาะคานเว้นวรรค (Space Bar) ทุกครั้งที่เห็นตัวอักษรเอ็กซ์ (X) ปรากฏหลังตัวอักษรเอ (A) ความผิดพลาดแบบละเลย (Omission Error) มาก แสดงว่าผู้ทำแบบทดสอบไม่มีสมาธิอย่างต่อเนื่อง (Sustained Attention)

2) ความผิดพลาดแบบทำเกิน (Commission Error) บ่งชี้ถึงจำนวนครั้งที่ผู้ทำแบบทดสอบทำการตอบสนองทั้งที่ยังไม่มีการนำเสนอสิ่งเร้าเป้าหมายในแบบทดสอบนี้คือการเคาะคานเว้นวรรค (Space Bar) เมื่อปรากฏอักษรอื่นที่ไม่ใช่ตัวอักษรเอ็กซ์ (X) ปรากฏหลังตัวอักษรเอ (A) ความผิดพลาดแบบทำเกิน (Commission Error) มากแสดงถึงหุนหันพลันแล่น (Impulsivity) หรือขาดสมาธิ (attentiveness)

3) ระยะเวลาของการตอบสนอง (Reaction Time) เป็นการวัดจำนวนเวลาระหว่างการนำเสนอสิ่งเร้ากับการตอบสนองของผู้ทำ ซึ่งแสดงถึงความเร็วในการประมวลผลข้อมูลและตอบสนองทางการเคลื่อนไหว ยิ่งน้อยยิ่งแสดงว่าความเร็วสูง ถ้าค่าระยะเวลาของการตอบสนอง (Reaction Time) มีความเร็วมากและอัตราความผิดพลาดแบบทำเกิน (Commission Error) มาก บ่งชี้ถึงความยากลำบากของความหุนหันพลันแล่น แต่ถ้าค่าระยะเวลาของการตอบสนอง (Reaction Time) ช้า และอัตราความผิดพลาดแบบละเลย (Omission Error) และความผิดพลาดแบบทำเกิน (Commission Error) มาก แสดงถึงความไม่ตั้งใจโดยทั่วไป

3.3.2 แบบประเมินพฤติกรรมกรรมการมีสมาธิที่พัฒนาขึ้นและผ่านการตรวจสอบคุณภาพเรียบร้อยแล้ว มีจำนวน 10 ข้อ โดยผู้วิจัยและครูผู้ช่วยวิจัยเป็นผู้ประเมินแล้วนำผลรวมของคะแนนที่ได้จากผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยมาหาค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมกรรมการมีสมาธิของกลุ่มผู้เข้ารับการทดลองเป็นรายข้อ และนำผลที่ได้รายข้อมาหาค่าเฉลี่ยของกลุ่มผู้เข้าร่วมการทดลองทั้งหมด แปลค่าความหมายคะแนนตามเกณฑ์การแปลผล

3.3.3 กล้องบันทึกภาพเคลื่อนไหว จากมือถือยี่ห้อ VIVO รุ่น 1818 สำหรับบันทึกพฤติกรรมของกลุ่มผู้เข้าร่วมการทดลอง

3.3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครองทางโทรศัพท์ ตามรายการแบบประเมินพฤติกรรมกรรมการมีสมาธิ

You are about to take part in an experiment in which you see letters at the center of the screen. Different letters will be shown, and you must respond (by hitting the space bar) to the letter 'X', but only when it comes immediately after an 'A'. For example:

A ... A ... X RESPOND
A ... B ... X DO NOT RESPOND
X ... A DO NOT RESPOND

You will see letters presented on the screen briefly. Remember, ONLY RESPOND TO AN X, and ONLY WHEN IT IMMEDIATELY FOLLOWS AN A. Press the space bar to begin.

ภาพที่ 2 แสดงคำอธิบายการใช้แบบทดสอบความสามารถในการทำงานอย่างต่อเนื่อง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

เนื่องจากกลุ่มผู้เข้าร่วมการทดลองเป็นกลุ่มขนาดเล็กมีจำนวนไม่ถึง 30 คน ผู้วิจัยจึงเลือกใช้สถิตินอนพาราเมตริกมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมสมาธิต่อเนื่องที่ได้จากการทำแบบทดสอบความสามารถในการทำงานอย่างต่อเนื่อง (PEBL Continuous Performance Task (PCPT), ข้อมูลพฤติกรรมการมีสมาธิจากประเมินพฤติกรรมการมีสมาธิ, ข้อมูลพฤติกรรมการมีสมาธิรายชื่อจากแบบประเมินพฤติกรรมการมีสมาธิโดยใช้สถิติทดสอบวิลคอกสัน (Wilcoxon Sign-Rank test) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และจากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองหลังเสร็จสิ้นการทดลอง 1 เดือน นำเสนอข้อมูลในรูปความเรียง

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับหลักจิตวิทยาหลักดนตรีบำบัดและคลื่นเสียงบำบัด หลักพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาสมาธิต่อเนื่องของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เพื่อเพิ่มสมาธิต่อเนื่องของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ผู้วิจัยได้กรอบแนวคิดในการจัดทำโปรแกรมดนตรีพุทธบำบัด 3 องค์ประกอบดังนี้

1. แนวคิดด้านพุทธจิตวิทยา ประกอบด้วย

1) หลักธรรมที่จำเป็นต่อการฝึกสมาธิ องค์ธรรมสำคัญที่จะเป็นบรรทัดฐานให้สมาธิเกิดขึ้นได้ ก็คือ ความสุข ดังพุทธพจน์ที่ตรัสว่า “สุขิโน จิตฺตํ สมายิยติ” แปลว่า ผู้มีสุข จิตย่อมเป็นสมาธิ ตามข้ออรรถกถาที่ว่า “(เมื่อเธอรู้แจ้งอรรถรู้แจ้งธรรม) ปราโมทย์ย่อมเกิด เมื่อปราโมทย์ ปิติย่อมเกิด เมื่อใจมีปิติ กายย่อมผ่อนคลายสงบ ผู้มีกายผ่อนคลายสงบ ย่อมได้ส่วยสุข ผู้มีสุข จิตย่อมตั้งมั่น” ดังนั้น หลักธรรมที่จำเป็นต่อการฝึกสมาธิประกอบด้วย 1) ปราโมทย์ คือ ความสดชื่นร่าเริงเบิกบานใจ 2) ปิติ คือความอิ่มใจปลื้มใจ 3) ปัสสัทธิ คือความเรียบรื่นผ่อนคลายกายใจ ไม่เครียด 4) สุข คือ ความฉ่ำชื่นรื่นใจ คล่องใจ ไม่มีอะไรติดขัดคับข้อง

และ 5.สมาธิ คือภาวะจิตมั่นแน่ว เข้าที่อยู่ตัว สงบ ไม่มีอะไรมาทวนได้ ท่านพระพรหมคุณาภรณ์ ได้อธิบายว่าภาวะจิต 5 ประการนี้ ผู้ปฏิบัติ ธรรมควรรักษาไว้ให้ดี แล้วปลูกฝังปรุงแต่งเพิ่มพูนให้เกิดขึ้นในจิตใจอยู่เสมอ ก็จะทำให้ชีวิตมีความสุข และก้าวหน้าในการปฏิบัติธรรม แล้วให้สมาธิซึ่งเป็นตัวที่ 5 ส่งผลแก้ปัญหาต่อไป ก็จะถึงจุดหมายของพระพุทธศาสนา ดังนั้น การทำให้จิตมีความสุขจึงเป็นเรื่องสำคัญในการทำให้สมาธิเกิด

2) แนวคิดโพชนงค์พุทธรวิธีเสริมสุขภาพ มีหลักการว่าเมื่อใจมีความสุข สุขภาพกายก็เกิดขึ้น หลักธรรมที่ใช้สร้างอาหารใจ ได้แก่ ปิติ เมื่อมีความปิติเกิดขึ้นแล้ว องค์ธรรมปัสสัทธิ และสมาธิก็เกิดขึ้นเป็นไปตามกระบวนการธรรมที่เป็นไปเองตามธรรมชาติของธรรมชาติของการเกิดสมาธิ เมื่อมีปิติเป็นอาหารใจ เป็นเครื่องส่งเสริมให้มีความสุข เมื่อมีความสุขกายแล้ว มีความสุขใจด้วย ก็ได้ชื่อว่า เป็นผู้มีความสุขโดยสมบูรณ์ มีสุขภาพพร้อมทั้งสองด้านคือด้านกาย และด้านใจ มีทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต การฟังธรรมตามหลักพุทธศาสนาถือว่าเป็นมงคลของชีวิต คือได้บุญ คือจิตเดินทางถูกต้องเป็นกุศลขึ้น การฟังธรรมเป็นการกระทำสิ่งที่ดีงามอย่างหนึ่งย่อมทำให้เกิดความปรารถนาขึ้น จากนั้นก็จะเกิดมีปิติ และตามมาด้วยปัสสัทธิ สุขภาพและสมาธิ

2. แนวคิดด้านดนตรีบำบัดและคลื่นเสียงไบนอราลบีตส์แบบซ้อนทับ (Superimposed Binaural Beats (SBB) ได้แก่ องค์ประกอบของดนตรีช่วยเสริมสร้างสมาธิ (Attention Span) การฟังดนตรีเป็นการเปลี่ยนจุดสนใจและความตระหนักในสถานการณ์ที่เป็นอยู่ไปสู่ความรู้สึกที่เป็นสุข เสียงของดนตรีช่วยบรรเทาความเครียด ความวิตกกังวลและความกลัว ซึ่งตรงกับองค์ธรรมที่เป็นปัจจัยให้เกิดสมาธิคือ สุขภาพ ดนตรีเป็นสิ่งที่เรารู้สึกดีในการกระตุ้นการสร้างเครือข่ายของเซลล์ประสาทของสมองทั้งการรับและการส่งผ่านข้อมูลภายในกลุ่มเซลล์ประสาท และเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างสมองซีกซ้ายและซีกขวาให้มีการทำงานที่ประสานสัมพันธ์กัน ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ ทั้งทางด้านสติปัญญา การเรียนรู้ ความคิด อารมณ์ การแสดงออก พลังสมาธิ และการทำงานของทุกระบบในร่างกาย และคลื่นเสียงไบนอราลบีตส์แบบซ้อนทับ (Superimposed Binaural Beats (SBB) เป็นคลื่นเสียงที่ฟังแล้วช่วยในการปรับคลื่นในสมองให้อยู่ในภาวะของคลื่นอัลฟา ซึ่งเป็นคลื่นสมองที่ปรากฏบ่อยในเด็กที่มีความสุข และในผู้ใหญ่ที่มีการฝึกฝนตนเองให้สงบนิ่งมากขึ้น จึงเป็นทางเลือกหนึ่งจะช่วยช่วยลดความไม่สมดุลของระบบประสาท ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งของการเกิดโรคออทิสติก

3. แนวคิดด้านจิตวิทยา ได้แก่ ทฤษฎีกระบวนการทางสมองในการประมวลผลข้อมูล คลอสเมียร์ได้อธิบายการเรียนรู้ของมนุษย์โดยเปรียบเทียบการทำงานของคอมพิวเตอร์กับการทำงานของสมอง ซึ่งมีการทำงานเป็นขั้นตอนดังนี้ คือ 1) การรับข้อมูล (Input) โดยผ่านทางอุปกรณ์หรือเครื่องรับข้อมูล 2) การเข้ารหัส (Encoding) โดยอาศัยชุดคำสั่งหรือซอฟต์แวร์ (Software) และ 3) การส่งข้อมูลออก (Output) โดยผ่านทางอุปกรณ์ ซึ่งแอตคินสันและชิฟฟริน (Atkinson & Shiffrin) อธิบายเพิ่มเติมว่า เมื่อเราได้รับข้อมูลเข้ามาจะผ่านกระบวนการสัมผัสทุกอย่าง เฉพาะแต่สิ่งเร้าที่ตั้งใจที่จะรับรู้เท่านั้น จะคงอยู่นานพอที่จะนำไปบันทึกหรือแปรรูปเก็บไว้ในความจำระยะสั้น และความจำระยะยาวต่อไป ดังนั้นดนตรีพุทธบำบัดจึงอาจเป็นสิ่งเร้าที่กระตุ้นความสนใจให้ได้ก่อทิสติกที่มีภาวะสมาธิสั้นสนใจที่จะฟังบทสวดมนต์โพชฌคปริตร ที่มีทั้งเสียงดนตรีและเสียงธรรมชาติประกอบและคลื่นอัลฟาที่เกิดขึ้นทุกขณะที่ฟังดนตรีพุทธบำบัด ทำให้เกิดการใส่ใจจดจ่ออยู่กับดนตรีพุทธบำบัด ก่อให้เกิดความสดชื่นร่าเริงเบิกบานใจ (ปราโมทย์) ความอิ่มใจ (ปิติ) ผ่อนคลายกายใจไม่เครียด (ปัสสัทธิ) จนเกิดเป็นสุข และเกิดสมาธิต่อไป ยังมีการใส่ใจจดจ่ออยู่กับดนตรีพุทธบำบัดเป็นระยะเวลานาน โดยการฟังซ้ำ ๆ หรือฟังอย่างต่อเนื่อง จะทำให้มีขอบเขตของระยะเวลาในการมีสมาธิอย่างต่อเนื่องมากขึ้น

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 2. เพื่อพัฒนาโปรแกรมดนตรีพุทธบำบัดต่อการเพิ่มสมาธิต่อเนื่องของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

สรุปการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 มาพัฒนาเป็นโปรแกรมดนตรีพุทธบำบัด ประกอบด้วยเสียงสวดโพชฌคปริตรผสมเสียงดนตรีและเสียงธรรมชาติแทรกสอดคลื่นเสียงไบนอรอลบีตส์แบบซ้อนทับที่ 10 เฮิร์ตซ์ (Hz) ในรูปแบบไฟล์เพลงแบบ Mp3 ที่สามารถใช้กับอุปกรณ์เล่นเพลงทั่วไปได้มีความยาว 20 นาที ฟังติดต่อกันเป็นเวลา 8 สัปดาห์ ๆ ละ 5 วัน ๆ ละ 20 นาที การใช้โปรแกรมดนตรีพุทธบำบัดประกอบด้วย 3 กิจกรรม ได้แก่ 1. กิจกรรมสร้างสัมพันธ์ภาพ ใช้เวลา 5 นาที เพื่อให้เกิดความไว้วางใจ และสร้างความคุ้นเคยมากขึ้นระหว่างเด็กผู้เข้าร่วมการทดลองกับผู้วิจัย 2. กิจกรรมฟังเพลง ใช้เวลา 20 นาที และ 3. กิจกรรมสร้างแรงจูงใจ ใช้เวลา 5 นาที เพื่อเสริมแรงให้เด็กมีความตั้งใจในการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยผู้วิจัยกล่าวชมเชยที่ผู้เข้าร่วมการทดลองให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมจนครบกำหนดเวลาก่อนเลิกกิจกรรม

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 3. การนำเสนอผลของโปรแกรมดนตรีพุทธบำบัดต่อการเพิ่มสมาธิต่อเนื่องของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษระดับมัธยมศึกษา

การทดลองโปรแกรมดนตรีพุทธบำบัดในเด็กกลุ่มออทิสติกสเปกตรัม โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์ แขวงดินแดง เขตดินแดง กรุงเทพฯ กลุ่มผู้เข้าร่วมการทดลองมีจำนวน 9 คน จำแนกตามข้อมูลทั่วไปพบว่ากลุ่มผู้เข้าร่วมการทดลองเป็นเพศชาย จำนวน 8 คน และเพศหญิง จำนวน 1 คน ส่วนใหญ่อายุ 14 - 15 ปี (ร้อยละ 44.50) ศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นปีที่ 1 จำนวน 4 คน มัธยมศึกษาตอนต้นปีที่ 2 จำนวน 3 คน และมัธยมศึกษาตอนต้นปีที่ 3 จำนวน 2 คน จำแนกตามประเภทของอาการสมาธิสั้นได้ 3 กลุ่ม เป็นกลุ่มอาการสมาธิสั้นแบบไม่นิ่ง จำนวน 3 คน อาการสมาธิสั้นแบบดื้อต่อต้าน จำนวน 2 คน อาการสมาธิสั้นแบบผสม จำนวน 4 คน ส่วนใหญ่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการสวดมนต์มาก่อน คิดเป็นร้อยละ 88.89 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสมาธิต่อเนื่องเปรียบเทียบก่อนและหลังเข้าโปรแกรมดนตรีพุทธบำบัด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยสมาธิต่อเนื่องของกลุ่มผู้เข้าทดลอง (n = 9 คน)

ตัวแปร	ผลการทดสอบความสามารถในการทำงานอย่างต่อเนื่อง (PCPT)					
	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		Z	p
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
ความผิดพลาดแบบละเลย (omission error) (จำนวนครั้ง)	3.67	4.80	4.44	3.61	-0.423	0.34
ความผิดพลาดแบบทำเกิน (commission error) (จำนวนครั้ง)	12.00	9.21	6.44	0.80	-1.429	0.08
ระยะเวลาของการตอบสนอง (reaction time) (มิลลิวินาที)	1165.98	529.81	1133.48	36.24	-0.415	0.34

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าผลการทดสอบสมาธิต่อเนื่องของกลุ่มผู้เข้าร่วมการทดลองก่อนและหลังเข้าโปรแกรมดนตรีพุทธบำบัดไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากผลที่ได้จากการทดสอบสมาธิต่อเนื่อง ได้แก่ ค่าเฉลี่ยของความผิดพลาดแบบละเลยเพิ่มขึ้น (omission error) (ก่อนการทดลอง $\bar{X} = 3.67$, หลังการทดลอง $\bar{X} = 4.44$, $Z = -0.423$, $P=0.34$) แสดงว่าผู้ทำแบบทดสอบไม่มีสมาธิอย่างต่อเนื่อง (sustained attention) ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ตามข้อ 1

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมการมีสมาธิเปรียบเทียบก่อนและหลังเข้าโปรแกรมดนตรีพุทธบำบัด ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการมีสมาธิของกลุ่มผู้เข้าร่วมการทดลอง (n = 9 คน)

ตัวแปร	แบบประเมินพฤติกรรมกรรมการมีสมาธิ (จำนวน 10 ข้อ)					
	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		Z	p
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
พฤติกรรมกรรมการมีสมาธิ	1.47	0.23	2.97	0.10	-2.67	0.004**

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าหลังเข้าโปรแกรมดนตรีพุทธบำบัดกลุ่มผู้เข้าร่วมการทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมการมีสมาธิ (ผลรวม 10 ข้อ) เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับน้อยกว่า .01 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ตามข้อ 2

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมการมีสมาธิรายข้อเปรียบเทียบก่อนและหลังเข้าโปรแกรมดนตรีพุทธบำบัด ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการมีสมาธิรายข้อของกลุ่มผู้เข้าร่วมการทดลอง (n= 9)

ข้อ	รายการประเมินพฤติกรรม	เกณฑ์การผ่านประเมิน	ระยะเวลาดำเนินการ	$\bar{X}$	SD	Z	p
1	เด็กสนใจกิจกรรมที่ทำอยู่ได้น้อย และวอกแวกง่าย	ในช่วงเวลา 20 นาที มีพฤติกรรมวอกแวกไม่เกิน 3 ครั้ง	ก่อนทดลอง หลังทดลอง	1.83 3.00	0.97 0.00	-2.39	0.009**
2	เด็กนั่งยุกยิก หรือบิดไปมาขณะทำกิจกรรม	เด็กสามารถนั่งนิ่งอยู่กับที่ได้ อย่างน้อย 10 นาที	ก่อนทดลอง หลังทดลอง	1.83 2.72	0.97 0.26	-2.06	0.02*
3	เด็กเหม่อลอยขณะทำกิจกรรม	ในช่วงเวลา 20 นาที มีพฤติกรรมเหม่อลอยไม่เกิน 3 ครั้ง	ก่อนทดลอง หลังทดลอง	2.11 3.00	0.60 0.00	-2.55	0.006**
4	เด็กทำงานสะเพร่า และขาดความรอบคอบ	เด็กทำกิจกรรมได้ครบถ้วนตามที่ได้รับมอบหมาย	ก่อนทดลอง หลังทดลอง	2.17 3.00	0.35 0.00	-2.71	0.004**
5	เด็กทำงานช้า หรือทำงานไม่เสร็จ	เด็กทำกิจกรรมเสร็จตามที่ ได้รับมอบหมายภายในเวลาที่กำหนด	ก่อนทดลอง หลังทดลอง	2.28 3.00	0.26 0.00	-2.74	0.003**
6	เด็กพยายามลุกจากที่ขณะทำกิจกรรม	เด็กสามารถนั่งกับที่ได้อย่างน้อย 20 นาที	ก่อนทดลอง หลังทดลอง	2.89 3.00	0.33 0.00	-1.00	0.16

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ข้อ	รายการประเมินพฤติกรรม	เกณฑ์การผ่านประเมิน	ระยะเวลาดำเนินการ	$\bar{X}$	SD	Z	p
7	เด็กไม่สามารถรอคอยเพื่อฟังคำสั่ง และมักหุนหันที่จะทำกิจกรรมก่อน ที่จะได้รับคำสั่ง	เด็กสามารถรอคอยจนฟังคำสั่งจบ	ก่อนทดลอง หลังทดลอง	2.89 3.00	0.22 0.00	-1.41	0.08
8	เด็กไม่สามารถรอคอยเพื่อฟังคำถามจนจบ	เด็กรอฟังจนจบคำถามก่อนตอบ	ก่อนทดลอง หลังทดลอง	2.33 3.00	0.35 0.00	-1.41	0.005**
9	เด็กมักหุนหันพูดโพล่งคำตอบก่อน พูดมาก หรือพูดแทรกในขณะที่เรียนหรือทำกิจกรรมอยู่	เด็กไม่พูดมาก หรือพูดแทรก ในขณะที่เรียนหรือทำกิจกรรม	ก่อนทดลอง หลังทดลอง	2.22 3.00	0.62 0.00	-2.59	0.005**
10	เด็กใจร้อนและไม่สามารถควบคุมอารมณ์ได้	เด็กสามารถรอสิ่งที่อยากทำ/อยากได้	ก่อนทดลอง หลังทดลอง	2.50 3.00	0.25 0.00	-2.71	0.004**

จากตารางที่ 3 การวิเคราะห์พฤติกรรมรายข้อตามแบบประเมินพฤติกรรมการมีสมาธิก่อนและหลังเข้าโปรแกรมดนตรีพุทธบำบัด พบว่า หลังเข้าโปรแกรมดนตรีพุทธบำบัด กลุ่มผู้เข้าร่วมการทดลองแสดงพฤติกรรมการมีสมาธิตามที่กำหนดไว้ในเกณฑ์การผ่านประเมินด้านนั้นได้ดีขึ้น โดยพบว่าพฤติกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับน้อยกว่า 0.01 และ 0.05 ตามลำดับ ได้แก่ ข้อ 1 ด้านความสนใจที่จะร่วมกิจกรรม ข้อ 3 ด้านพฤติกรรมเหม่อลอยลดลง ข้อ 4 ด้านความสะอาดและความรอบคอบลดลง และข้อ 2 ด้านอยู่ไม่นิ่ง ขณะทำกิจกรรมผู้เข้าร่วมการทดลอง สามารถนั่งนิ่ง ๆ ได้นานขึ้น ยกเว้นข้อ 6 พฤติกรรมการลุกจากที่ขณะทำกิจกรรม และข้อ 7 พฤติกรรมไม่สามารถรอคอยเพื่อฟังคำสั่ง และมักหุนหันที่จะทำกิจกรรมก่อนที่จะได้รับคำสั่ง ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมการมีสมาธิจากการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง

จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองของกลุ่มผู้เข้าร่วมการทดลองเป็นรายบุคคล จำนวน 9 คน ทางโทรศัพท์ตามรายการในแบบประเมินพฤติกรรมการมีสมาธิ (10 ข้อ) หลังจากเสร็จสิ้นการเข้าโปรแกรมดนตรีพุทธบำบัดเป็นระยะเวลา 1 เดือน สรุปได้ว่าโปรแกรมดนตรีพุทธบำบัดเป็นสิ่งเร้าที่กระตุ้นทำให้เด็กมีความสนใจที่จะทำกิจกรรมได้นานขึ้น เริ่มจะท่อง

บทสวดมนต์ได้ และนั่งสมาธิได้และยังพบว่าพฤติกรรมอื่น ๆ เช่น อาการดี้อ พฤติกรรมใจร้อนของเด็ก เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่าโปรแกรมดนตรีพุทธบำบัดช่วยผ่อนคลายความเครียด ทำให้เด็กนอนหลับสบาย และลดการทานยาปรับพฤติกรรมลงด้วย รวมทั้งเป็นเครื่องมือที่ใช้ง่าย ไม่มีความซับซ้อนและสะดวก เด็ก ๆ สามารถใช้เครื่องเล่น MP3 เองได้ ใช้ได้ทุกที่ทุกเวลาตามที่ต้องการ โดยไม่ต้องร้องขอให้ผู้ใหญ่มาช่วย

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย

จากข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ผลของโปรแกรมดนตรีพุทธบำบัดต่อการเพิ่มสมาธิต่อเนื่องของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษระดับมัธยมศึกษาตอนต้น” มีประเด็นน่าสนใจในการอภิปรายผล 3 ประเด็น ดังนี้

1. โปรแกรมดนตรีพุทธบำบัดต่อการเพิ่มสมาธิต่อเนื่องของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษระดับมัธยมศึกษาตอนต้นพัฒนาขึ้นตามหลักการเกิดสมาธิที่เป็นไปอย่างธรรมชาติโดยไม่ตั้งใจซึ่งมีกระบวนการธรรมชาติในการเกิดสมาธิตามที่ท่านพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), (2557: 795-796) ได้อธิบายไว้คือการกระทำสิ่งที่ตั้งงมอย่างใดอย่างหนึ่งให้เกิดความปรามาศขึ้น จากนั้นก็จะเกิดมีปิติซึ่งตามมาด้วยปัสสัทธิ ความสุข และสมาธิในที่สุด โปรแกรมดนตรีพุทธบำบัดจึงนำเสียงสวดมนต์ไพเราะของคปริตรผสานเสียงดนตรีและเสียงธรรมชาติแทรกสอดคลื่นเสียงไบนอราลบีตส์แบบซ้อนทับ (Superimposed Binaural Beats (SBB) ที่ 10 เฮิรตซ์ในภาวะของคลื่นอัลฟา เป็นการกระทำให้เกิดความปรามาศขึ้น จากนั้นก็จะเกิดมีปิติ ซึ่งตามมาด้วยปัสสัทธิ ความสุข และสมาธิ โดยผ่านกระบวนการฟังเป็นเวลา 20 นาทีต่อวันเพื่อให้ นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษใส่ใจจดจ่ออยู่กับกิจกรรมการฟังดนตรีพุทธบำบัดอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลายาวนาน โดยการฝึกซ้ำ ๆ เป็นเวลา 8 สัปดาห์ เพื่อทำให้มีขอบเขตของระยะเวลาในการมีสมาธิอย่างต่อเนื่องมากขึ้น เพื่อที่ข้อมูลจะถูกนำเข้าไปสู่ความจำระยะสั้น (STM) ต่อไปตามหลักแนวคิดทฤษฎีการประมวลผลข้อมูลของแอทกินสันและชิฟฟริน (Atkinson & Shiffrin) ปรากฏว่านักเรียนที่มีความต้องการพิเศษระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม ตลอดจนสามารถเข้าร่วมโปรแกรมและปฏิบัติกิจกรรมตั้งแต่เริ่มจนสิ้นสุดได้เป็นอย่างดี

2. ผลการวิจัยพบว่าระดับสมาธิต่อเนื่องก่อนและหลังการเข้าโปรแกรมดนตรีพุทธบำบัดของกลุ่มผู้เข้าร่วมการทดลอง ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงไม่

เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้การวัดผลระดับสมาธิต่อเนื่องวัดได้จากการทำกิจกรรมทดสอบสมาธิต่อเนื่อง (PCPT) ผลที่ได้คือจำนวนครั้งของความผิดพลาดแบบละเลย (omission error) ในแบบทดสอบนี้คือการที่ไม่เคาะคานเว้นวรรค (Space Bar) ทุกครั้งที่เห็นตัวอักษรเอ็กซ์ (X) ปรากฏหลังตัวอักษรเอ (A) ค่าความผิดพลาดแบบละเลย (omission error) มาก แสดงว่าผู้ทำแบบทดสอบไม่มีสมาธิอย่างต่อเนื่อง (sustained attention) ความใส่ใจเป็นปัจจัยสำคัญในการรับข้อมูลเพื่อเข้ารหัสเก็บไว้ในความจำระยะสั้น (STM) เป็นลักษณะของการเลือกให้ความสนใจเฉพาะข้อมูลบางส่วนที่อยู่ในความสนใจ ความสามารถในการทำกิจกรรมอย่างตั้งใจขึ้นอยู่กับความสามารถในการคัดกรองหรือการยับยั้งการรับรู้ของข้อมูลที่ไม่จำเป็นจากเสียงและการรับรู้ทางสายตา

ในการวิจัยครั้งนี้ดำเนินการทดสอบกิจกรรมสมาธิต่อเนื่อง (PCPT) รอบละ 3 คน โดยใช้ห้องประชุมของโรงเรียนที่มีลักษณะเป็นห้องขนาดเล็ก รองรับคนได้ไม่เกิน 8 คน นั่งหันหน้าเข้าหากัน สิ่งสำคัญคือสิ่งเร้าที่เลือกไม่เพียงแต่กรองสิ่งเร้าจากภายนอก (เช่น เสียงรบกวน) แต่ยังรวมถึงสิ่งเร้าจากภายในด้วย (เช่น ความคิด) เมื่อเด็กต้องอ่านและทำความเข้าใจกับข้อมูลหน้าจอคอมพิวเตอร์แล้ว ยังต้องสามารถกรองเสียงรบกวนออกเพื่อให้ตัวเองสามารถจดจ่อกับกิจกรรมหน้าจอคอมพิวเตอร์ได้ การส่งเสียงรบกวนกันของเพื่อน อาจทำให้ความสามารถที่จะตั้งใจจดจ่อในการทำกิจกรรมทดสอบสมาธิต่อเนื่องลดลง ดังนั้นการทำกิจกรรมทดสอบสมาธิต่อเนื่อง (PCPT) ควรจะให้ผู้เข้าร่วมการทดลองทดสอบครั้งละ 1 คน เพื่อลดการกระตุ้นจากสิ่งเร้าอื่น ๆ ให้น้อยลง แต่ขณะที่ทำการศึกษาวิจัยเป็นช่วงที่ประเทศไทยเกิดการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด – 19) ทำให้ระยะเวลาในการทดลองต้องลดเวลาลง และการจัดเก็บข้อมูลอย่างเร่งด่วนก่อนที่โรงเรียนจะปิดเทอม ผู้วิจัยจึงไม่สามารถจะดำเนินการจัดเก็บรอบละ 1 คนได้

ผลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ Susan Kenne et al., (2010, : 215 - 228) พบว่าเด็กวัยรุ่นสมาธิสั้นที่เข้าโปรแกรมเสียงไบโนรอลบิตส์ 20 นาที สัปดาห์ละ 3 ครั้ง เป็นเวลา 3 สัปดาห์ หลังการทดลองค่าคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบ the Test of Variables of Attention (TOVA) ที่ใช้วัดสมาธิต่อเนื่องไม่มีการเปลี่ยนแปลง เมื่อเทียบกับก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่จากการประเมินด้วยแบบประเมิน the Homework Problem Checklist จากผู้ปกครองพบว่าปัญหาไม่ตั้งใจในการทำบ้านดีขึ้นในสัปดาห์ที่ 3 ของการศึกษาดทดลอง และสอดคล้องกับการศึกษาของ

SuviMarjatta Pitkola, (2016) ศึกษาการใช้ดนตรีบำบัดรูปแบบเฉพาะ (SAMONAS Sound Therapy (SST) เพื่อพัฒนาความสนใจร่วมทางสังคมของเด็กออทิสติก พบว่าการบำบัดด้วยดนตรีบำบัดรูปแบบเฉพาะ (SST) ไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความสนใจร่วมทางสังคมของเด็กออทิสติกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ได้รับการยอมรับจากแพทย์ว่าดนตรีบำบัดรูปแบบเฉพาะ (SST) มีประสิทธิภาพในการพัฒนาความสนใจร่วมและปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กออทิสติกดีกว่าการฟังดนตรีทั่วไปหลังติดตามผลการทดลองสามเดือน โดยมีความเห็นว่าดนตรีบำบัดรูปแบบเฉพาะ (SST) เป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์ในการพัฒนาความสนใจร่วมทางสังคมของเด็กออทิสติกที่มีอาการรุนแรง แต่ควรเพิ่มระยะเวลาการทดลองให้มากกว่า 12 เดือนขึ้นไปเนื่องจากพหุวิสัยภาพทางสมองของเด็กและขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนน้อย และไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ Sandhya Basu & Bidisha Banerjee, (2022) ซึ่งสรุปว่าการใช้โปรแกรมคลื่นเสียงใบนอราลปิดส์มีประสิทธิภาพสามารถเพิ่มสมาธิและความจำด้วยการเปลี่ยนแปลงคลื่นสมองในแต่ละคนได้ทั้งในการทดลองทางคลินิกและไม่ใช้คลินิก

การใช้โปรแกรมดนตรีพุทธบำบัดเพื่อเพิ่มสมาธิต่อเนื่องเป็นการศึกษาวิจัยครั้งแรกกับเด็กออทิสติก ซึ่งเป็นกลุ่มเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่มีปัญหาบกพร่องทางสมองและระบบประสาทซึ่งเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสมาธิด้วย (อุมาพร ตรังคสมบัติ, 2541) ดังนั้นอาจจะต้องเพิ่มระยะเวลาในการเข้าโปรแกรมดนตรีพุทธบำบัดและจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับพหุวิสัยภาพของเด็กออทิสติกเพื่อศึกษาผลของการทดสอบสมาธิต่อเนื่องอีกครั้ง ดังการศึกษาของ Miguel Garcia-Argibay et al., (2019) ที่สรุปว่าประสิทธิภาพของการฟังเสียงใบนอราลปิดส์ต่อขบวนการรู้คิด ขึ้นอยู่กับความถี่ ระยะเวลาในการฟังและสถานที่ที่ใช้ในการฟังและการศึกษาวิจัยของ Natalia B. et al., (2019) พบว่าดนตรีเป็นสิ่งเร้าที่ทำให้เกิดความตื่นตัวสูงในการเลือกสนใจ แต่อารมณ์ก็เป็นองค์ประกอบสำคัญในขบวนการเกิดสมาธิ ดังนั้นการส่งเสียงรบกวนกันอาจจะทำให้อารมณ์ของเด็กออทิสติกเป็นลบ ทำให้ไม่สามารถที่จะจดจ่อกับกิจกรรมที่ทำ จึงส่งผลต่อสมาธิต่อเนื่อง

3. ผลการวิจัยพบว่าระดับพฤติกรรมการมีสมาธิหลังเข้าร่วมโปรแกรมดนตรีพุทธบำบัดสูงกว่าก่อนเข้าโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ พฤติกรรมการมีสมาธิเป็นการสังเกตลักษณะพฤติกรรมตามแบบประเมินพฤติกรรมสมาธิจำนวน 10 ข้อ อาจเป็นเพราะว่าโปรแกรมดนตรีพุทธบำบัด เป็นสิ่งเร้าที่กระตุ้นให้เด็กกลุ่ม

ออทิสติกสเปกตรัมพึงธรรมได้โดยไม่รู้สีกว่าน่าเบื่อหน่าย การฟังบทสวดมนต์โพชฌงคปริตร ผสานเสียงดนตรีแทรกสอดคลื่นเสียงไบโนลราตบิตส์แบบซ้อนทับ เป็นการฟังธรรม คือเป็นการกระทำสิ่งที่ดีงามอย่างหนึ่งย่อมทำให้เกิดความปรารถนาขึ้น จากนั้น ก็จะเกิดมีปิติ และตามมาด้วยปัสสัทธิ ความสุข และสมาธิ ดังคำสอนของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2540) ที่กล่าวว่าทำให้สภาพจิตมีคุณลักษณะ 5 ประการนี้จะทำให้จิตเป็นสมาธิได้ เป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดสมาธิตามวิธีธรรมชาติคือสามารถเกิดขึ้นได้เอง

สอดคล้องกับงานวิจัย เบญญาภา กุลศิริไชย (2555) พบว่า การรับบทสวดโพชฌงคปริตรเข้าจิตได้สำนึก สามารถลดระดับภาวะซึมเศร้า ระดับความรู้สึกสุขภาวะทางจิตโดยรวมเพิ่มขึ้น และเพิ่มความรู้สึกสุขภาวะทางจิตด้านความผ่อนคลาย เป็นมิตร ร่าเริง จิตใจเข้มแข็ง จิตใจเป็นสมาธิ และมีสุขได้อย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลายาวนาน และจากการศึกษาของ จิตาภา เกิดสุริวงษ์ (2557) การฟังบทสวดมนต์โพชฌงค์ทำให้ระดับความเครียดลดลง ส่งผลต่ออารมณ์ความรู้สึกทางด้านบวกเพิ่มขึ้นและอารมณ์ความรู้สึกด้านลบลดลงและการศึกษาของ ปาหนัน ฤๅษณมัย (2563) พบว่า กิจกรรมดนตรีบำบัดเสริมสร้างการรับรู้ด้านสติปัญญาของนักเรียนออทิสติก ส่งเสริมพัฒนาการด้านการพูด การสื่อความหมาย ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ด้านจินตนาการ ด้านสมาธิสั้น และประสบการณ์หรือความรู้สึกคุณภาพชีวิตของนักเรียนดีขึ้น ดังนั้นโปรแกรมดนตรีพุทธบำบัดอาจเป็นสิ่งเร้าที่เปลี่ยนจุดสนใจและความตระหนักในสภาวะการณ์ที่เป็นอยู่ไปสู่ความรู้สึกที่เป็นสุข และเมื่ออารมณ์มีความสุขสงบ จะส่งเสริมการเกิดสมาธิเป็นไปตามหลักทฤษฎีกระบวนการทางสมองในการประมวลผลข้อมูล (Information Processing Theory) จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองหลังเสร็จสิ้นการเข้าโปรแกรมดนตรีพุทธบำบัดเป็นระยะ 1 เดือนพบว่าผู้เข้าร่วมการทดลองสามารถควบคุมอารมณ์ได้ เวลาขอความร่วมมือให้ช่วยงานบ้านก็จะให้ความร่วมมือดี ไม่ต่อต้าน เด็กบางคนเริ่มจะท่องบทสวดมนต์ได้และนั่งสมาธิได้ และเด็กเริ่มมีความคุ้นเคยกับการฟังบทสวดมนต์ที่เป็นภาษาบาลี อาจเป็นเพราะบทสวดมนต์ที่ฟังมีเสียงดนตรีประกอบด้วยเล่าน่าสนใจ เสียงดนตรีสามารถกระตุ้นอารมณ์ลักษณะต่าง ๆ ผ่านระบบลิมบิก ซึ่งอารมณ์ทั้งฝ่ายบวกและลบที่เกิดขึ้นจากการฟังเสียง จะมีการเรียนรู้แล้วส่งต่อไปยังสมองกลีบหน้า เพื่อจดจำทำการเปรียบเทียบกับเสียงในครั้งต่อไปที่ได้ยิน คือฟังแล้วมีความสุข เกิดความพึงพอใจ สมองจะจดจำเข้าแฟ้ม (สำนักการแพทย์ทางเลือก, 2551) นอกจากนี้ หลังเข้าโปรแกรมดนตรีพุทธบำบัด เด็กรู้สึกผ่อนคลายความเครียด และนอนหลับสบาย ซึ่งสอดคล้อง

กับ พัสมณห์ คุ่มทวีพร และคณะ (2557) การฟังเสียงสวดมนต์ช่วยลดความเครียดและเพิ่มคุณภาพการนอนผู้ป่วยมะเร็งเต้านม และ นันทะวัน มะยะเฉียว (2552) พบว่าคุณภาพในการนอนหลับในช่วงที่มีการฟังเสียงเพลงธรรมะสูงกว่าช่วงเวลาที่ไม่มีการฟังเพลงธรรมะ และยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างรู้สึกจิตใจสงบ ไม่ฟุ้งซ่าน และรู้สึกคลายเครียด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐาน

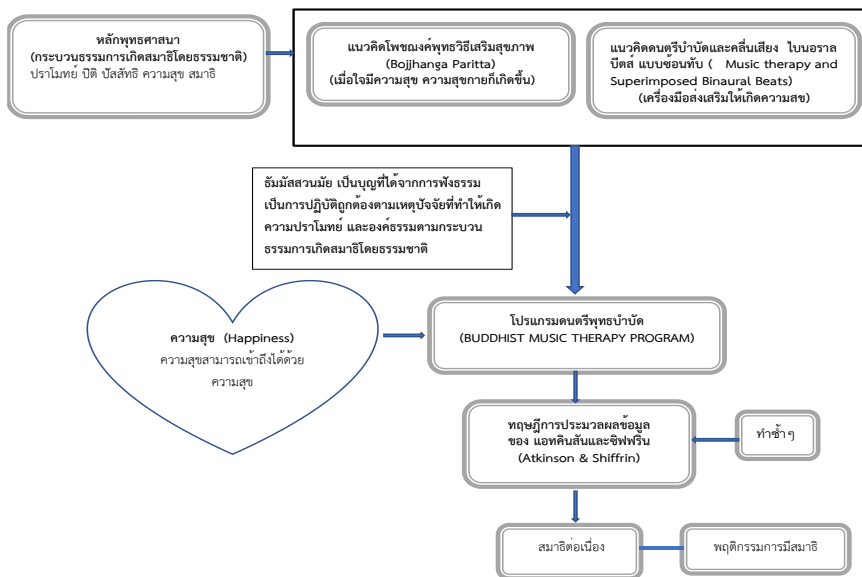
สมมติฐานที่ 1 นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษที่เข้าโปรแกรมดนตรีพุทธบำบัดมีระดับสมาธิต่อเนื่องหลังเข้าร่วมโปรแกรมดนตรีพุทธบำบัดสูงกว่าก่อนเข้าโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ พบว่าระดับสมาธิต่อเนื่องก่อนและหลังการเข้าโปรแกรมดนตรีพุทธบำบัดของกลุ่มผู้เข้าร่วมการทดลอง ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ค่าเฉลี่ยของความผิดพลาดแบบละเลย (Omission Error), $Z = -0.423$, $P = 0.34$) จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 2 นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษที่เข้าโปรแกรมดนตรีพุทธบำบัดมีระดับพฤติกรรมการมีสมาธิหลังเข้าร่วมโปรแกรมดนตรีพุทธบำบัดสูงกว่าก่อนเข้าโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ พบว่าระดับพฤติกรรมการมีสมาธิหลังการเข้าโปรแกรมดนตรีพุทธบำบัดของกลุ่มผู้เข้าร่วมการทดลองสูงกว่าก่อนเข้าโปรแกรมดนตรีพุทธบำบัดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับน้อยกว่า .01 ($Z = -2.67$, $P = 0.004$) เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

แสดงว่าโปรแกรมดนตรีพุทธบำบัดไม่มีผลต่อการเพิ่มสมาธิต่อเนื่องของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ แต่สามารถเพิ่มพฤติกรรมการมีสมาธิของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษได้

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยรูปแบบการฝึกสมาธิ : การฝึกสมาธิแบบจดจ่อกับโปรแกรมดนตรีพุทธบำบัด Meditation Model : Concentrative meditation by Buddhist Music Therapy

ภาพที่ 3 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

โปรแกรมดนตรีพุทธบำบัดเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ใช้สำหรับการฝึกสมาธิในรูปแบบการฝึกสมาธิแบบจดจ่อ โดยพุ่งความสนใจความใส่ใจทั้งหมดกับดนตรีพุทธบำบัด ทำให้เกิดสมาธิชั่วขณะ (momentary concentration) หรือที่เรียกว่า ขณิกสมาธิ ซึ่งคนทั่วไปอาจใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่การงานในชีวิตประจำวันให้ได้ผลดี สำหรับเด็กกลุ่มออทิสติกสเปกตรัมมีพฤติกรรมด้านสมาธิเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เช่น พฤติกรรมการอยู่นิ่ง อาการดื้ออลดลง และยังพบว่าเด็กบางคนท่องบทสวดมนต์ได้ และเริ่มสนใจที่จะฝึกสมาธิจากเดิมที่ไม่เคยทำ เป็นต้น แต่สิ่งสำคัญที่ผู้วิจัยค้นพบในครั้งนี้คือ “การทำให้จิตมีความสุข” จะทำให้เกิดสมาธิได้ ในการปฏิบัติธรรมคือการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องคนเราจะต้องก้าวผ่านจุดนี้จะต้องมีกายไม่เครียด ใจไม่เครียด และมีความผ่อนคลาย ต่อจากนั้นก็ก้าวไปสู่สุข และสู่สมาธิ (พระพรหมคุณวชิรญาณ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2550: 48) พุทธศาสนากล่าวว่าความสุขสามารถเข้าถึงได้ด้วยความสุขที่ไม่เสียหาย หรือพูดให้ถูกต้องแท้จริงว่าความสุขจะเข้าถึงได้ด้วยการทำเหตุปัจจัยของความสุข ด้วยการปฏิบัติถูกต้องตามเหตุปัจจัย การฟังธรรมคือการกระทำสิ่งที่ดีงามอย่างหนึ่งย่อมทำให้เกิดความปราโมทย์ขึ้น คนที่มีปราโมทย์ มีปิติ มีปัสสัทธิ แล้วก็ย่อมจะมีความสุขเพราะได้ทำเหตุปัจจัยของความสุขถูกต้องแล้ว เพราะฉะนั้นความสุขจึงสามารถเข้าถึงได้ด้วยความสุข ดังนั้นโปรแกรมดนตรีพุทธบำบัดจึงเป็นเครื่องมือที่ส่งเสริมให้ใจเกิดความสุขตามหลักการปฏิบัติธรรมที่เป็นไปตามธรรมชาติ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาสำหรับเด็กนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ อาจนำโปรแกรมดนตรีพุทธบำบัดไปใช้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการเรียนรู้ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมทางด้านจิตใจก่อนการเข้าเรียน ทำให้มีความสุขสงบ สามารถเปิดรับข้อมูลต่าง ๆ ได้ดีขึ้นและมีใจจดจ่อในการเรียนรู้ ถ้ามีการใช้อย่างต่อเนื่องเป็นประจำ อาจจะทำให้สมาธิต่อเนื่องของเด็กเหล่านี้มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี อีกทั้งเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการเรียนรู้ธรรมชาติและฝึกสมาธิเบื้องต้นได้ด้วย

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาสำหรับเด็กนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ควรส่งเสริมให้ผู้ปกครองใช้โปรแกรมดนตรีพุทธบำบัดที่บ้านอย่างต่อเนื่อง ในการปรับปรุงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เช่น การอยู่ไม่นิ่ง อารมณ์ร้อน และดื้อรั้น เป็นต้น เพื่อจะได้เห็นผลการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ทั้งยังเป็นเครื่องมือที่ใช้ง่าย ไม่มีความซับซ้อนและมีความสะดวกในการใช้ได้ทุกสถานที่และเวลา และช่วยเรื่องการนอนหลับได้อีกทางหนึ่งด้วย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวัดผลทางวิทยาศาสตร์ เช่น แผนที่สมอง (Brain mapping) โดยร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีเครื่องมือวัดก่อนทดลอง ระหว่างทดลอง และหลังการทดลอง เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมดนตรีพุทธบำบัดต่อการเปลี่ยนแปลงคลื่นสมอง

2.2 ควรมีการวัดผลการปฏิบัติที่เกิดขึ้นจากการใช้โปรแกรมดนตรีพุทธบำบัดมีผลกับการมีสมาธิในการเรียนหรือการปฏิบัติงานได้ดีขึ้นหรือไม่

รายการอ้างอิง

จเร ลำอาจ. (2550). *สมองดี คนดีทำได้*. กรุงเทพฯ : เดอะ เมจิก เบรน.

จักรกริช กล้าผจญ และคณะ. (2562). ผลของคลื่นเสียงไบออราลปีตส์แบบซ้อนทับต่อการลดความวิตกกังวลของนักศึกษามหาวิทยาลัยในประเทศไทย. *วารสารวิทยาศาสตร์ธรรมชาติมหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 18(1), 125.

จิตาภา เกิดสุริวงษ์. (2557). *การศึกษาผลของการฟังบทสวดมนต์ไพเราะต่อการเปลี่ยนแปลงการทำงานของสมองในพุทธศาสนิกชนชาวไทย* (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง : เชียงราย.

- ณัฏฐร พิทยรัตน์เสถียร และคณะ. (2557). คุณสมบัตินี้ของแบบคัดกรองโรคสมาธิสั้น ชื่อ Swanson, Nolan, And Pelham IV Scale (SNAP-IV) และ Strengths and Difficulties Questionnaire ส่วนที่เกี่ยวข้องกับ พฤติกรรมอยู่นิ่ง/สมาธิสั้น (SDQ-ADHD). *วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย*, 59(2), 97-110.
- นันทะวัน มะยะเฉียว. (2552). ผลของการฟังเพลงธรรมะต่อคุณภาพการนอนหลับของผู้ป่วยสูงอายุในโรงพยาบาล (วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ : สงขลา.
- เบญญาภา กุลศิริไชย. (2555). การลดภาวะซึมเศร้าในผู้ประสบภัยพิบัติด้วยการรับทสวดโพชฌงค์ปริตรเข้าจิตได้สำนึก (ดุสิตนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย : พระนครศรีอยุธยา.
- ปาหนัน กฤษณมรณ. (2563). ผลของกิจกรรมดนตรีบำบัดต่อความสามารถในการรับรู้และตอบสนองต่อดนตรีพัฒนาการและคุณภาพชีวิตของเด็กออทิสติก. *วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 33 (2), 169-180.
- พัสนมภ์ คุ่มทวีพร และคณะ. (2557). การเปรียบเทียบผลการสวดมนต์และการฟังเสียงสวดมนต์ต่อความเครียดและคุณภาพการนอนหลับของผู้ป่วยมะเร็งเต้านม. *วารสารพยาบาลทหารบก*, 15(2), 386.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2559). *โพชฌงค์ พุทธวิธีเสริมสุขภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ : พิมพ์สวย.
- “_____”. (2540). *สมาธิแบบพุทธ*. รวบรวมจัดพิมพ์โดยพระครูปลัดสุวัฒนพรหมคุณ (อินศร จินตาปญโญ). นครปฐม: วัดญาณเวศกวัน.
- พระวงศ์สรสิทธิ์ รติโกโร. (2561). คุณค่าของการสวดมนต์ที่มีต่อพุทธศาสนิกชนไทย: กรณีศึกษาสำนักปูสวรค์. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 3(2), 89.
- ยุกฟอง ศรีประสาธน์, วิทชา ชื่นอารมย์ และวัลลยา เป้าพูนทอง. (2554). ผลของ Focus Cap ที่มีต่อสมาธิการทำงาน ของบุคคลบกพร่องทางพัฒนาการและสติปัญญา (รายงานวิจัย). กรุงเทพฯ : สถาบันราชานุกูล.
- วินัดดา ปิยะศิลป์ และวันดี นิงสานนท์. (2558). *คู่มือการตรวจประเมิน วินิจฉัย และแนวทางช่วยเหลือเด็กพิการ Children with Disabilities*. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด เพนตากอน แอ็ดไทยซิง.

- ศศิวิมล พรหมณี. (2561). การเพิ่มความใส่ใจของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้โปรแกรมฟังดนตรีที่แทรกสอดคลื่นเสียงแบบ Binaural Beats: การศึกษา ศักยภาพไฟฟ้าสมองสัมพันธ์กับเหตุการณ์ (ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา : ชลบุรี.
- สมัย ศิริทองถาวร. (2560). หลักสูตรการฝึกอบรมบุคลากรทางการแพทย์ในการวินิจฉัย รักษา และดูแลเด็กที่มี อาการสมาธิสั้น. นนทบุรี: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- สุภัตรา วงศ์วิเศษ แอนดราตี. (2560). พฤติกรรมและอารมณ์ในเด็กออทิสติก. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภาพรรณ เพิ่มพูน และคณะ. (2563). การฝึกสมาธิแนวพุทธเชิงสร้างสรรค์ในชีวิตประจำวันสำหรับเยาวชนไทย. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*, 16(1), 24-36.
- สำนักงานแพทย์ทางเลือก กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. (2551). *ดนตรีบำบัด*. กรุงเทพฯ : บริษัทสุขุมวิทมีเดีย มาร์เก็ตติ้ง จำกัด.
- Barkley RA, Murphy KR. (2011). The Nature of Executive Function (EF) Deficits in Daily Life Activities in Adults with ADHD and Their Relationship to Performance on EF Tests. *JPsychopathol Behav Assess*, 33, 137-158.
- Gina R Poe, Christine M Walsh, & Theresa E Bjorness, (2010). Cognitive neuroscience of sleep. *Nature Reviews Neuroscience*, 3(9), 679-693.
- Luca Vig et al. (2021). Sustained Attention Is Related to Heartbeat Counting Task Performance but Not to Self-Reported Aspects of Interception and Mindfulness”. *Journal Consciousness and Cognition.*, 95, 1-9.
- Susan Kenne et al. (2010). Pilot Feasibility Study of Binaural Auditory Beats for Reducing Symptoms Of Inattention in Children and Adolescents with Attention- Deficit/ Hyperactivity Disorder. *Journal of Pediatric Nursing*. 25(1), 3-11.
- Suvi Marjatta Pitkola. (2016). *Effectiveness of SAMONAS Sound Therapy (SST) in Improving Social Engagement of Children with Autism Spectrum Disorder*. Degree of Doctor of Philosophy Department of Music Therapy. The University of Melbourne. Australia.

คุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามแนวพุทธจิตวิทยาในองค์กรธุรกิจเครือข่าย

Characteristics of Strategic Leadership Based on Buddhist

Psychology in Network Business Organization

วิไล ถาวรสุวรรณ¹, เมธาวี อุดมธรรมานภาพ² และ สุวัฒน์ รักขันโท³

Vilai Thavornsuwon, Maytavee Udomtamanupab and

Suwatsan Ragkhanto

(vilai.nui1959@gmail.com)

Received: May 26, 2022

Revised: December 02, 2022

Accepted: December 02, 2022

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้เพื่อศึกษา คุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามแนวพุทธจิตวิทยาในองค์กรธุรกิจเครือข่าย รูปแบบงานวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการใช้เครื่องมือดำเนินการศึกษาวิเคราะห์จาก แนวคิด ทฤษฎี หลักพุทธธรรม เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่สร้างขึ้น ตรวจสอบความถูกต้อง ความชัดเจนภาษาและความครบถ้วนเหมาะสมทางวิชาการผ่านอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วนำเสนอ ผู้เชี่ยวชาญ 5 รูป/คน ในการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย และทุกข้อคำถามมีค่า IOC ที่ 0.8-1 ซึ่งถือเป็นข้อคำถามที่ได้นำมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพทุกข้อคำถามเพื่อรวบรวมข้อมูลจากประชากรและกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนาและด้านพุทธจิตวิทยา จำนวน 3 รูป/คน ด้านจิตวิทยาและด้านพุทธจิตวิทยา จำนวน 3 รูป/คน ด้านผู้นำในองค์กรธุรกิจเครือข่าย จำนวน 14 คน รวมเป็น 20 รูป/คน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้นำในองค์กรธุรกิจเครือข่ายได้นำหลักสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมานัตตตา และ หลักอหิสา 4 ประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา เป็น

¹ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Master of Arts Programme in Buddhist Psychology Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

² ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Psychology, Faculty of Humanities. Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

องค์ธรรมรวมของคุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ต้นแบบใช้เป็นกลยุทธ์ในการบริหารคนและบริหารงานในองค์กรธุรกิจเครือข่าย เพื่อให้บรรลุความสำเร็จผลประโยชน์ทางรางวัลตามแผนธุรกิจและสามารถตอบโจทย์ชีวิต ตามทฤษฎีลำดับความต้องการพื้นฐานชีวิต 5 ชั้นของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs) และผู้นำในองค์กรธุรกิจเครือข่ายดำเนินธุรกิจด้วยการนำแนวคิดเชิงกลยุทธ์ และทฤษฎีพฤติกรรมนิยม ด้านการสร้างแรงจูงใจ ด้านวิสัยทัศน์ ด้านทักษะการเรียนรู้ ด้านการสื่อสาร เป็นกลยุทธ์ร่วมในการสร้างคุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ต้นแบบเพื่อบริหารบุคคลในองค์กรให้บริหารงานบรรลุเป้าหมาย

2. คุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามแนวพุทธจิตวิทยาในองค์กรธุรกิจเครือข่ายมีคุณลักษณะผู้นำที่มีความพร้อม (2.1) ด้านบุคลิกภาพ ทั้งกายและใจมีหลักธรรมนำชีวิตและธุรกิจ (2.2) ความสามารถ เป็นบุคคลที่มีคุณธรรม จริยธรรม ปัญญาและมีวิสัยทัศน์ บริหารจัดการองค์กรด้วยกลยุทธ์การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ (2.3) ทักษะทางสังคม เป็นคนมีมนุษยสัมพันธ์ เป็นบุคคลที่มีความสามารถในการร่วมทีมเพื่อเข้าร่วมในกิจกรรมที่ส่งเสริมความสำเร็จขององค์กร

คำสำคัญ: ผู้นำเชิงกลยุทธ์, พุทธจิตวิทยา, ธุรกิจเครือข่าย

Abstract

The objectives of this research were to study the characteristics of strategic leadership according to Buddhist psychology in network business organizations. This study was a qualitative research study used tools for conducting studies and analyzing from concepts, theories, principles of Buddhism, documents and related research; and in-depth interviews with a structured interview form to validate language clarity and completeness, academic suitability through the advisors and then presented to five experts/person by presenting of Index of Item Objective Congruence (IOC) with research objectives. Every question had an IOC at the value between 0.8-1, which was considered an effective questionnaire for every question to collect the data from the population and sample Key Informants used purposive sampling consisted of 3 experts in Buddhism and

Buddhist Psychology including 3 experts of Psychology and Buddhist Psychology and also including the 14 leaders in network Organization as in a total of 20 key informants/persons.

The results of the research were as follows:

1. Leaders in network business organizations can apply the Sangkhawattthu 4 principles, consisting of Dāna, Piyavacā, Atthacariyā, and Samānattatā and including Itthipāda 4 principles, namely Chanda (intention), Viriya (effort), Citta (consciousness), and Vimamsa (investigation), that as the key components of Dhamma for the characteristics of strategic leadership qualities used as the model strategy for man management and the management in a network business organization to be achieved successfully, the reward benefits according to the business plan are limitless and are able to meet the needs of life followed the Maslow's hierarchy of needs theory, and leaders in network business organizations conducting business by adopting strategic concepts and behaviorism theory Motivation vision learning skills communication It is a joint strategy in creating model strategic leadership qualities to manage people in the organization to achieve goals.

2. The characteristics of strategic leadership according to Buddhist psychology in network business organizations as the ready leadership qualities concerned: (2.1) Personality; be a person having both body and mind comply with Dharma principles leading to life and business. To be a role model for use as an important strategy in business operations. (2.2) Capability; be a moral, ethical, intellectual, and visionary person, manage the organization with the effective communication strategies. (2.3) Social skills: be a person in human relations, be a person having the ability to team up to participate in activities that promote the success of the system.

Keywords: Characteristics, Strategic Leadership, network business

บทนำ

ในยุคแห่งการปรับตัวภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และต่อเนื่องของโลกปัจจุบัน ทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและการสื่อสาร ล้วนเป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อองค์กร องค์กรจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อสร้างความอยู่รอดบนโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา รวมทั้งการแข่งขันเพื่อสร้างรายได้และพื้นที่ทางเศรษฐกิจขององค์กร บุคคลในองค์กรจำเป็นต้องช่วยกันผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลง มีความสามารถในการนำตนเองและบุคลากรในองค์กรให้ทำหน้าที่อย่างดีที่สุดโดยใช้กลยุทธ์ที่หลากหลาย ทั้งการสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพใช้แรงจูงใจ และแรงบันดาลใจ เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ที่ตั้งไว้ เบตตี (Betty S., 2005) กล่าวว่าภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ มีความสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กรที่ช่วยให้ผู้บริหารมองเห็นภาพรวมขององค์กรและสภาพภายนอกได้ชัดเจนขึ้น การสร้างแรงจูงใจให้ทีมในองค์กรประสบความสำเร็จ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตฺโต, 2552) การดำเนินการกลยุทธ์จะมีความลึกซึ้งในการวิเคราะห์ปัญหาในระดับที่ส่งผลต่ออนาคตขององค์กร การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการร่วมกันกับทฤษฎีจิตวิทยาประยุกต์

เชื่อมโยงไปสู่ทักษะการเรียนรู้และการปฏิบัติเพื่อเป็นวัฒนธรรมองค์กรที่ดีมีคุณธรรมและจริยธรรม และผู้นำที่มีวิสัยทัศน์มองเห็นความสำคัญสามารถสร้างแรงบันดาลใจ (Motivations) ให้ผู้ตามได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกันด้วยความเชื่อมั่นและศรัทธาในหลักธรรมซึ่งจะเป็นส่วนที่ช่วยลดปัญหาความขัดแย้งภายในองค์กร ได้มากขึ้นซึ่งหากเกิดความขัดแย้งในองค์กรธุรกิจเครือข่ายส่งผลต่อความเชื่อมั่นและลดระดับความสำเร็จได้ง่ายโดยเฉพาะผู้นำระดับเริ่มต้น ฉะนั้นการส่งเสริมด้วยการใช้หลักธรรมมาเป็นองค์ประกอบในการสร้างองค์กรรักษาองค์กรและพัฒนาองค์กรสำคัญอย่างยิ่ง

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา คุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในองค์กรธุรกิจเครือข่ายเป็นคุณลักษณะสำคัญที่ควรนำมาวิเคราะห์และบูรณาการด้วยหลักพุทธธรรมใช้กับการบริหารบุคคลในองค์กรและบริหารงานของผู้นำในองค์กร เพื่อนำไปสู่การเติบโตแบบยั่งยืนขององค์กร คุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในองค์กรธุรกิจเครือข่ายจึงเป็นกลยุทธ์การสร้างผู้นำที่มีศักยภาพมีหลักการในการบริหารบุคคลในองค์กรและบริหารงานของผู้นำในองค์กรทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาคุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในองค์กรธุรกิจเครือข่าย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมและหลักจิตวิทยาเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในองค์กรธุรกิจเครือข่าย
2. เพื่อนำเสนอคุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามแนวพุทธจิตวิทยาในองค์กรธุรกิจเครือข่าย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “คุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามแนวพุทธจิตวิทยาในองค์กรธุรกิจเครือข่าย” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ศึกษาวิเคราะห์จากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ที่เป็นนักธุรกิจแอมเวย์ผู้ประสบความสำเร็จระดับแพลตตินั่มสองผู้สถาปนาขึ้นไปและดำรงคุณสมบัติ 5 ปีขึ้นไป ซึ่งมีคุณลักษณะทักษะความเป็นผู้นำในการสร้างแรงจูงใจ มีวิสัยทัศน์ ทักษะการเรียนรู้ และทักษะการสื่อสาร เป็นผู้นำต้นแบบ เป็นที่ยอมรับนับถือขององค์กรในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 14 คน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านพุทธศาสนา จำนวน 3 รูป/คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านจิตวิทยา จำนวน 3 รูป/คน เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลและคำตอบที่เป็นจริงและครอบคลุมประเด็นเนื้อหาสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาคุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามแนวพุทธจิตวิทยาในองค์กรธุรกิจเครือข่าย ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จึงได้ค้นคว้าข้อมูลทางด้านเอกสาร (Document Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาและรวบรวมข้อมูลโดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อมูลทางด้านเอกสาร(Documentary Research) ผู้วิจัยได้ค้นคว้าจากคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยหนังสือเอกสารทางวิชาการจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ข้อมูลจากเอกสารการพัฒนาผู้นำขององค์กร เอกสารงานวิจัยและตำราต่างๆรวมถึงแนวคิดทฤษฎีทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามแนวพุทธจิตวิทยาในองค์กรธุรกิจเครือข่าย

2. ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่สร้างขึ้นของคุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามแนวพุทธิจิตวิทยาในองค์กรธุรกิจเครือข่าย โดยมีรายละเอียดขั้นตอนดังนี้

2.1 ร่างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างตามหลักการและแนวคิดคุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามแนวพุทธิจิตวิทยาในองค์กรธุรกิจเครือข่าย นำแบบสัมภาษณ์ฉบับร่างตรวจสอบความตรงเชิงพินิจ (Face Validity) โดยอาจารย์ที่ปรึกษา และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วมพิจารณา ตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วน เหมาะสมทางวิชาการ ความเหมาะสมจำนวนข้อคำถาม ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

2.2 นำแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขจากอาจารย์ที่ปรึกษา พร้อมโครงร่างฉบับย่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 รูป/ท่าน ตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้องโครงสร้างวัตถุประสงค์ (Index of item objective congruence: IOC) ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ และทุกข้อคำถามมีค่า IOC ที่มากกว่าหรือเท่ากับ 0.8 ซึ่งถือเป็นข้อคำถามที่ได้นำมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพทุกข้อคำถามเพื่อรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การเก็บรวบรวมข้อมูล 1) การเก็บข้อมูลทางด้านเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า เอกสาร หนังสือวารสาร สิ่งตีพิมพ์ บทความต่างๆ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย ทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามแนวพุทธิจิตวิทยาในองค์กรธุรกิจเครือข่าย นอกจากนี้ยังรวบรวมเอกสารทางบริษัท กฎระเบียบจรรยาบรรณ เป็นต้น 2) การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยเลือกที่จะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยมีการกำหนดประเด็นที่ชัดเจนและรูปแบบการสัมภาษณ์ใช้ลักษณะเป็นกันเองไม่ขี้น่า เป็นคำถามปลายเปิดผู้ถูกสัมภาษณ์มีอิสระในการให้คำตอบตามความคิดเห็นของตนเองและเสริมในเรื่องราวที่เกี่ยวข้องซึ่งผู้วิจัยต้องการที่จะยึดหยุ่นในด้านประเด็นและข้อคำถามสามารถปรับได้ตามความเหมาะสมกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 20 รูป/คน

3. การวิเคราะห์ข้อมูลและการตรวจสอบข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลทางด้านเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การตรวจสอบข้อมูลเทคนิคสามเส้า (Triangulation) โดยใช้การตรวจสอบ

สามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เป็นการตรวจสอบข้อมูลโดยนำข้อมูลทั้งในรูปแบบเอกสาร ผลการสัมภาษณ์ที่บันทึก เก็บรวบรวมมาได้จากแหล่งต่างๆที่มีความแตกต่างกันทั้งในด้านเวลาและสถานที่โดยตรวจสอบว่าข้อมูลเรื่องเดียวกันต่างสถานที่กันจะเหมือนกันหรือไม่และจากตัวบุคคลมาสรุปรวมเปรียบเทียบความสอดคล้องรวมทั้งเพิ่มเติมประเด็นที่สำคัญให้มีเนื้อหาสาระที่สมบูรณ์และครอบคลุมประเด็นวิเคราะห์ที่กำหนดจากนั้นนำผลการวิจัยสรุปเป็นข้อเสนอแนะ และนำเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องตามวัตถุประสงค์

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาคุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามแนวพุทธจิตวิทยาในองค์กรธุรกิจเครือข่าย ดังนี้

1. ผลการศึกษาหลักพุทธธรรมและหลักจิตวิทยาเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในองค์กรธุรกิจเครือข่าย พบว่า

1.1 หลักพุทธธรรม พบว่า ผู้นำที่ประสบความสำเร็จจะมีคุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ด้านหลักพุทธ เพื่อนำมาเป็นกลยุทธ์ในการบริหารตน บริหารคน บริหารงานให้บรรลุผลสำเร็จในองค์กรธุรกิจเครือข่ายเพื่อเป็นแบบอย่างให้กับองค์กรและเป็นผู้นำต้นแบบขององค์กรในการสร้างเครือข่ายผู้นำรุ่นต่อไป ดังนี้

1.1.1 หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นองค์ธรรมรวมที่นำมาปฏิบัติเป็นคุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์จาก 1. ทาน ด้วยการให้ความรู้ ความเข้าใจ ให้แนวคิด และทักษะประสบการณ์ในการสร้างธุรกิจให้คำปรึกษา ให้โอกาส ให้อภัย ให้ความรักกับบุคคลในองค์กร เสียสละเวลาในการช่วยเหลือให้บุคคลในองค์กรเกิดการพัฒนาในด้านทักษะและวิธีการดำเนินธุรกิจให้ประสบความสำเร็จ 2. ปิยวาจา พูดจาไพเราะ เชิงบวกด้วยภาษากาย และภาษาใจ เพื่อสร้างสายสัมพันธ์และความสามัคคีในองค์กร สร้างกำลังใจซึ่งกันและกัน ด้วยการชื่นชม ยกย่อง ให้เกียรติ และยอมรับ 3. อตถจริยา สงเคราะห์และอาสาช่วยเหลือให้บุคคลในองค์กรสามารถมีความรู้ความเข้าใจและมีทักษะประสบการณ์ในการดำเนินธุรกิจเป็นด้วยตัวเองและสามารถถ่ายทอดให้องค์กรด้วยหลักปฏิบัติได้ 4. สมานัตตตา การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย เหมาะสมด้วยการเป็นผู้นำต้นแบบที่ประสบความสำเร็จผลประโยชน์ ทางรางวัลตามแผนธุรกิจ ถูกต้องตามกฎหมายบรรณธุรกิจและถูกต้องคุณธรรมและจริยธรรม

1.1.2 หลักอภิยา 4 เป็นองค์ธรรมรวมที่นำมาปฏิบัติเป็นคุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ 1. ฉันทะ ความพอใจในงานที่เลือกทำและรักในงานที่ทำ เกิดจากการมีความรู้ความเข้าใจในแนวคิดและปณิธานในการเป็นหุ้นส่วนของบริษัท และเห็นคุณค่ามีความลึกซึ้งทางผลลัพธ์ของงานที่เลือกต่อตัวเอง ต่อครอบครัว ต่อสังคม ต่อสิ่งแวดล้อมในระดับประเทศและระดับโลก เกิดการวางแผนในการดำเนินธุรกิจให้ประสบความสำเร็จทั้งส่วนตัวและบุคคลในองค์กร 2. วิริยะ ความมุ่งมั่น อุตุน พยายามในแผนการดำเนินธุรกิจให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีสติปัญญาในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคหากมีฉันทะ แต่ขาดวิริยะก็ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ 3. จิตตะ คือ ความตั้งใจ จดจ่อจริงจังกับเป้าหมายกล้าแลก กล้าลุย กล้าตัดสินใจในทิศทางที่ส่งผลต่อความสำเร็จโดยไม่ผิด ศีลธรรมและจรรยาบรรณทางธุรกิจ 4. วิมังสา คือ การตรวจตรา ประเมินผลการดำเนินธุรกิจเป็นกุญแจสำคัญในการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาความก้าวหน้าของระบบองค์กรให้ทันยุคสมัยและสามารถเข้าถึงการใช้เครื่องมือบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลการนำเสนอคุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามแนวพุทธจิตวิทยาในองค์กรธุรกิจเครือข่าย พบว่า ผู้นำที่ประสบความสำเร็จจะมีคุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ด้านจิตวิทยาเพื่อนำมาเป็นกลยุทธ์ในการบริหารตน บริหารคน บริหารงานให้บรรลุผลสำเร็จในองค์กรธุรกิจเครือข่ายเพื่อเป็นแบบอย่างให้กับองค์กรและเป็นผู้นำต้นแบบขององค์กรในการสร้างเครือข่ายผู้นำรุ่นต่อไป ดังนี้

2.1 ด้านการสร้างแรงจูงใจ (Motivation) เพื่อให้บุคคลในองค์กรเกิดพลังกาย และพลังใจตั้งศักยภาพที่ไร้ขีดจำกัดเพื่อสร้างความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจ และประสบความสำเร็จในชีวิตที่สมดุลได้ผลประโยชน์ทางรางวัลตามแผนธุรกิจสอดคล้องกับทฤษฎีลำดับความต้องการพื้นฐานของชีวิต 5 ขั้นของมาสโลว์ ซึ่งความรู้ ความเข้าใจ แนวคิด ทักษะและประสบการณ์ในการสร้างความสำเร็จจากแบบอย่างของผู้นำต้นแบบซึ่งเป็นกลยุทธ์สำคัญในการสร้างแรงจูงใจในเครือข่ายองค์กร ด้วยวิธี “ความสำเร็จสร้างความสำเร็จ”

2.2 ด้านวิสัยทัศน์ (vision) เพื่อให้ผู้นำและบุคคลในองค์กรมองเห็นโอกาส ความสำเร็จของการดำเนินธุรกิจจากแผนธุรกิจที่ไร้ขีดจำกัด และนวัตกรรมสินค้าที่ตอบโจทย์คุณภาพชีวิตทั้งระยะสั้น และระยะยาว โดยใช้ความสามารถเปลี่ยนจากวิสัยทัศน์เป็นความจริงด้วยการใช้เครื่องมือการดำเนินธุรกิจจากระบบองค์กรที่ทันยุคสมัย เห็นโอกาส เข้าใจ ปัญหา และอุปสรรคกล้าปรึกษาและหาวิธีแก้ไข วิสัยทัศน์จึงเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญของคุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในองค์กรธุรกิจเครือข่ายในการบริหารคนและบริหารงาน

2.3 ด้านทักษะการเรียนรู้ (Learning skills) เป็นกลยุทธ์สำคัญในการสร้างเครือข่ายองค์กร การพัฒนาผู้นำ การรักษานำและบุคคลในองค์กรให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ แนวคิดทักษะและประสบการณ์ของการดำเนินธุรกิจในช่วง สร้างตัวเอง สร้างทีม สร้างธุรกิจ ด้วยการถ่ายทอดทักษะระบบการเรียนรู้เป็นวัฒนธรรมองค์กร ที่ส่งเสริมโอกาสประสบความสำเร็จเป็นผู้นำต้นแบบขององค์กรในด้านทักษะการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องทุกรูปแบบจนเป็นอุปนิสัยซึ่งส่งผลต่อความก้าวหน้าในการดำเนินธุรกิจ

2.4 ด้านการสื่อสาร (Communication) เพื่อเป็นเครื่องมือให้ผู้นำและบุคคลในองค์กรได้ขับเคลื่อนงานให้ทันยุคสมัย ทันเหตุการณ์ ถ่ายทอดระบบการสร้างธุรกิจตรงกันและเพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างความสัมพันธ์ของระบบทีมในเครือข่ายองค์กรในการดำเนินธุรกิจ การเข้าถึงและเข้าใจ การใช้เครื่องมือสื่อสารในระบบ Plat form online ต่างๆจะช่วยส่งเสริมโอกาส ขับเคลื่อนบุคคลในองค์กรให้ก้าวผ่านปัญหาอุปสรรค สามารถพัฒนาความก้าวหน้าและสำเร็จ ฝ่าวิกฤติในยุคของการเปลี่ยนแปลงแบบรวดเร็ว (Disruption) ได้สะดวกมากขึ้น การสื่อสารจึงเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญของคุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่า หลักพุทธธรรมและหลักจิตวิทยาเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในองค์กรธุรกิจเครือข่าย ดังนี้

หลักพุทธธรรม : หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นองค์ธรรมรวมที่นำมาปฏิบัติเป็นคุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์จาก 1. ทาน ด้วยการให้ความรู้ ความเข้าใจ ให้แนวคิด ให้อภัย ให้ความรักกับบุคคลในองค์กร 2. ปิยวาจา พูดจาเชิงบวก เพื่อสร้างมิตรภาพและความสามัคคีในองค์กร 3. อตถจริยา สงเคราะห์ ช่วยเหลือให้บุคคลในองค์กรสามารถมีความรู้ ความเข้าใจและมีทักษะประสบการณ์ในการดำเนินธุรกิจเป็นด้วยตัวเองและสามารถถ่ายทอดให้องค์กรด้วยหลักปฏิบัติได้ 4. สมานัตตตา การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย เหมาะสมด้วยการเป็นผู้นำต้นแบบที่ประสบความสำเร็จผลประโยชน์ มีคุณธรรมและจริยธรรม หลักอิทธิบาท 4 เป็นองค์ธรรมรวมที่นำมาปฏิบัติเป็นคุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ 1. ฉันทะความพอใจในงานที่เลือกทำและรักในงานที่ทำ 2. วิริยะ ความมุ่งมั่น อดทน พยายามในแผนการดำเนินธุรกิจให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีสติปัญญา 3. จิตตะ คือความตั้งใจ จดจ่อจริงจังกับเป้าหมาย

กล้าแลก กล้าลุย กล้าตัดสินใจในทิศทางที่ส่งผลต่อความสำเร็จโดยไม่ผิด ศีลธรรมและจรรยาบรรณทางธุรกิจ 4. วิมังสา คือการตรวจตรา ประเมินผลการดำเนินธุรกิจเป็นกุญแจสำคัญในการปรับปรุง แก้ไขพัฒนาความก้าวหน้าของระบบองค์กรให้ทันยุคสมัยและสามารถเข้าถึงการใช้เครื่องมือบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ ที่นำมาปฏิบัติเป็นคุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จจะมีคุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ด้านหลักพุทธ เพื่อนำมาเป็นกลยุทธ์ในการบริหารตน บริหารคน บริหารงานให้บรรลุผลสำเร็จในองค์กรธุรกิจเครือข่ายเพื่อเป็นแบบอย่างให้กับองค์กรและเป็นผู้นำต้นแบบขององค์กรในการสร้างเครือข่ายผู้นำรุ่นต่อไป

คุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามแนวพุทธจิตวิทยาในองค์กรธุรกิจเครือข่ายคือ การเป็นผู้นำที่มีความพร้อม ได้แก่

1. ด้านบุคลิกภาพ ทั้งกาย วาจาและใจมีหลักธรรมนำชีวิตและธุรกิจ เป็นผู้นำต้นแบบใช้เป็นกลยุทธ์สำคัญในการดำเนินธุรกิจ
2. ด้านความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม มีสติปัญญา มีทักษะด้านการสร้างแรงจูงใจ มีวิสัยทัศน์ มีทักษะการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องใช้กลยุทธ์ด้านการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพในการบริหารองค์กร
3. ทักษะด้านสังคม มีมนุษยสัมพันธ์ มีความสามารถในการรวมทีมเพื่อร่วมกิจกรรมส่งเสริมความสำเร็จของระบบงานในองค์กร

คุณลักษณะของผู้นำที่ประสบความสำเร็จในองค์กรธุรกิจเครือข่ายเกิดจากกลยุทธ์ในการบริหารตน การบริหารคนและการบริหารงานให้บรรลุเป้าหมาย (Goal) ซึ่งต้องบูรณาการ กลยุทธ์ร่วมกันทั้งด้านหลักพุทธและด้านหลักจิตวิทยานำมาพัฒนาบุคคลในองค์กรให้เป็นคุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำต้นแบบใช้เป็นกลยุทธ์บริหารองค์กรธุรกิจเครือข่าย ดังนี้

1. **การบริหารตน** ด้วยการสร้างคุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามแนวพุทธจิตวิทยาในองค์กรธุรกิจเครือข่าย เพื่อบริหารองค์กรให้บรรลุผลสำเร็จ มีความกระตือรือร้น และกระฉับกระเฉงในการทำงานจะต้องรู้สีกว้างานที่ตนกำลังดำเนินการอยู่นั้นมีทางสำเร็จมีเป้าหมายที่เด่นชัด มีอุดมการณ์ที่มั่นคง มีศรัทธา และความเชื่อมั่นต่อความสำเร็จสูงโดยมีคุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ดังนี้

1.1 กลยุทธ์หลักสังคหวัตถุ 4 นำหลักธรรมมาสร้างอุปนิสัยผู้ประสบความสำเร็จในองค์กรธุรกิจเครือข่ายเริ่มจากการสร้างตัวเองคือวงกลมแรก (Fist circle) การบริหารตัวเอง (Self-management) ด้วย ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา เพื่อเป็นแบบอย่างให้กับบุคคลในเครือข่ายสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูประกาศธรรมาภิรักษ์ (จันเชียด, 2561) ได้ศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายัญญิ เขต 1 พบว่า แนวทางในการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน พบว่า มีดังนี้ 1) ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักทาน ผู้บริหารควรส่งเสริมบุคลากร โดยจัดให้มีสวัสดิการด้านต่าง ๆ อย่างพึงพอใจ 2) ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักปิยวาจา ควรใช้คำพูดที่ก่อให้เกิดความรักความสามัคคี ให้กำลังใจ ไม่ใช่คำพูดส่อเสียด หรือคำกล่าวที่เพ้อเจ้อ 3) ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักอตถจริยา ควรบำเพ็ญประโยชน์ช่วยเหลือผู้อื่นเสมอตามโอกาสสมควร 4) ด้านการบริหารสถานศึกษาตามหลักสมานัตตตา ควรมีการกำหนดปฏิทินการปฏิบัติงาน

1.2 กลยุทธ์อิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่นำมาบริหารตัวเองให้บรรลุผลสำเร็จในการดำเนินธุรกิจ ด้วยหลัก ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสาเพื่อเป็นผู้นำที่ประสบความสำเร็จเป็นคุณลักษณะผู้นำต้นแบบในองค์กรธุรกิจเครือข่ายซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาบรรจง ตีสรโณ (ศรีสุข, 2560) ได้ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรม 4 ในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนปริยัติคุณรสวิทยา อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ของสถานศึกษาเพื่อให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ ผลการศึกษาพบว่า อิทธิบาทธรรม 4 เป็นหลักธรรมที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในด้านต่าง ๆ ได้มากมาย เช่นการปฏิบัติธรรม การทำงาน การจัดการเรียนการสอนหนังสือหรือในการดำเนินชีวิต

1.3 กลยุทธ์ด้านการสร้างแรงจูงใจ (Motivation) เป็นผู้นำที่มีแรงจูงใจมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะประสบความสำเร็จมีพลังอย่างมาก และมีความมุ่งมั่นที่จะเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ เป็นผู้นำที่ประสบความสำเร็จด้านชีวิตและด้านธุรกิจซึ่งมีระดับความสำเร็จตามแผนธุรกิจได้ผลประโยชน์ทางรางวัลสอดคล้องกับทฤษฎีลำดับความต้องการ 5 ขั้นของมาสโลว์ดังนี้ 1. ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological needs) 2. ความต้องการความปลอดภัย (Safety needs) 3. ความต้องการทางด้านสังคม (Social or Belonging needs) 4. ความต้องการได้รับความนับถือยกย่อง (Esteem needs) 5. ความ

ต้องการที่จะเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง (Self-actualization needs) ซึ่งคุณลักษณะผู้นำที่ประสบความสำเร็จจะเป็นแรงบันดาลใจให้บุคคลในองค์กรขับเคลื่อนความฝันและศักยภาพที่ไร้ขีดจำกัดดำเนินธุรกิจบรรลุเป้าหมาย

1.4 กลยุทธ์ด้านวิสัยทัศน์ (vision) คนที่จะประสบความสำเร็จในธุรกิจเครือข่ายได้จะต้องเข้าใจและมองเห็นพลังที่แท้จริงของธุรกิจนี้ได้ ฉะนั้นวิสัยทัศน์จึงเป็นกลยุทธ์ที่ผู้นำใช้บริหารตัวเองเพื่อบริหารเครือข่ายผู้บริโภคและเครือข่ายผู้นำผ่านวิสัยทัศน์ของบริษัทที่มี ปรัชญา แนวคิด แผนธุรกิจที่ไร้ขีดจำกัด มาตรฐานคุณภาพสินค้า ความเป็นหุ้นส่วน ความทันสมัยของระบบในการสร้างธุรกิจที่ไม่เสี่ยง สามารถเติบโตได้ในยุคปัจจุบันและอนาคต

1.5 กลยุทธ์ด้านทักษะการเรียนรู้ (Learning skills) ผู้นำต้องพัฒนาตัวเองเป็นแบบอย่างการสร้างทักษะการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอมีความสำคัญยิ่ง เพราะทักษะ การเรียนรู้เป็นกลไกหลักในการพัฒนาเพื่อสร้างเครือข่ายองค์กรในด้าน ความรู้ความเข้าใจแนวคิดทักษะประสบการณ์ การดำเนินธุรกิจ ด้านการขาย (selling) การสปอนเซอร์ (Sponser) การบริการ (Service) และการจัดประชุม (Meeting) เพื่อพัฒนาองค์กรและเพิ่มจำนวนสมาชิกและนักธุรกิจเครือข่ายรายใหม่และผู้นำรายใหม่ให้ประสบผลสำเร็จตามแผนธุรกิจ จากทฤษฎีพฤติกรรมนิยม (Behavioral Theory) เชื่อว่าพฤติกรรมทุกอย่างเกิดขึ้นโดยการเรียนรู้ สังเกตได้ และเป็นพฤติกรรมของผลรวมจากการเรียนรู้ ทักษะการเรียนรู้จึงเป็นกลยุทธ์สำคัญขององค์กรธุรกิจเครือข่ายและใช้วิธี ผู้นำทำให้ดู (Learning by doing) ด้วยการสร้างตัวเอง สร้างทีมและทีมสร้างธุรกิจ

1.6 กลยุทธ์ด้านการสื่อสาร (communication) ผู้นำต้องบริหารตัวเองให้มีทักษะและความสามารถในการใช้กลยุทธ์การสื่อสาร ง่าย ชัดเจน เป็นจริง สู่องค์กรทั้งสายลึกและสายกว้างของเครือข่ายองค์กรด้วยภาษากายและภาษาใจด้วยการนำองค์ธรรมรวมของหลักสังคหวัตถุ 4 มาเป็นกลยุทธ์ในการสื่อสารเชิงบวก แบบรวดเร็ว แม่นยำ ตรงประเด็น ทันเหตุการณ์ด้วยเครื่องมือที่ทันสมัย ความสำเร็จของบุคคลในองค์กรจะเร็วหรือช้า สำเร็จน้อยหรือสำเร็จมาก ทักษะด้านการสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญเข้าถึงระบบ platform online ต่าง ๆ เพื่อถ่ายทอดระบบการสร้างธุรกิจตรงกันและเป็นเครื่องมือในการสร้างความสัมพันธ์ของระบบทีมในเครือข่ายองค์กรให้มีประสิทธิภาพซึ่งปัจจุบันผู้นำได้จัดระบบการดำเนินธุรกิจผ่านระบบ Applications ต่าง ๆ เช่น Zoom online สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย สะดวก ประหยัดต้นทุน ทั้งด้านเงินทุน ด้านเวลา และสามารถเพิ่มจำนวนครั้งและจำนวนคนในการเข้าเรียนรู้ร่วมกันได้มากขึ้น

2. การบริหารคน คุณลักษณะของธุรกิจเครือข่ายเป็นธุรกิจอิสระ ไม่มีข้อกำหนดบังคับให้บุคคลทำงาน ทุกคนมีโอกาสเท่ากัน สามารถกำหนดความสำเร็จได้ด้วยตัวเอง จากผลประโยชน์ทางรางวัลด้วยแผนการตลาดของธุรกิจเครือข่าย กลยุทธ์สำคัญในการบริหารบุคคลในองค์กร คือ กลยุทธ์การเป็นผู้นำต้นแบบตามแนวพุทธจิตวิทยา เพื่อให้ผู้นำและบุคคลในองค์กรประสบความสำเร็จแบบยั่งยืน ถูกต้องตามกฎหมายบรรณของธุรกิจและถูกต้องด้านคุณธรรม และจริยธรรม ประสบความสำเร็จในชีวิตที่สมดุลตามหลักสังคัตถุ 4 และอิทธิบาท 4 สอดคล้องกับทฤษฎีลำดับความต้องการ 5 ขั้นของมาสโลว์ ใช้เป็นกลยุทธ์บริหารบุคคลในองค์กรธุรกิจเครือข่ายได้ปฏิบัติตาม และเกิดความเชื่อมั่น ถ้ายทอดเป็นวัฒนธรรมของการสร้างผู้นำรุ่นต่อไป

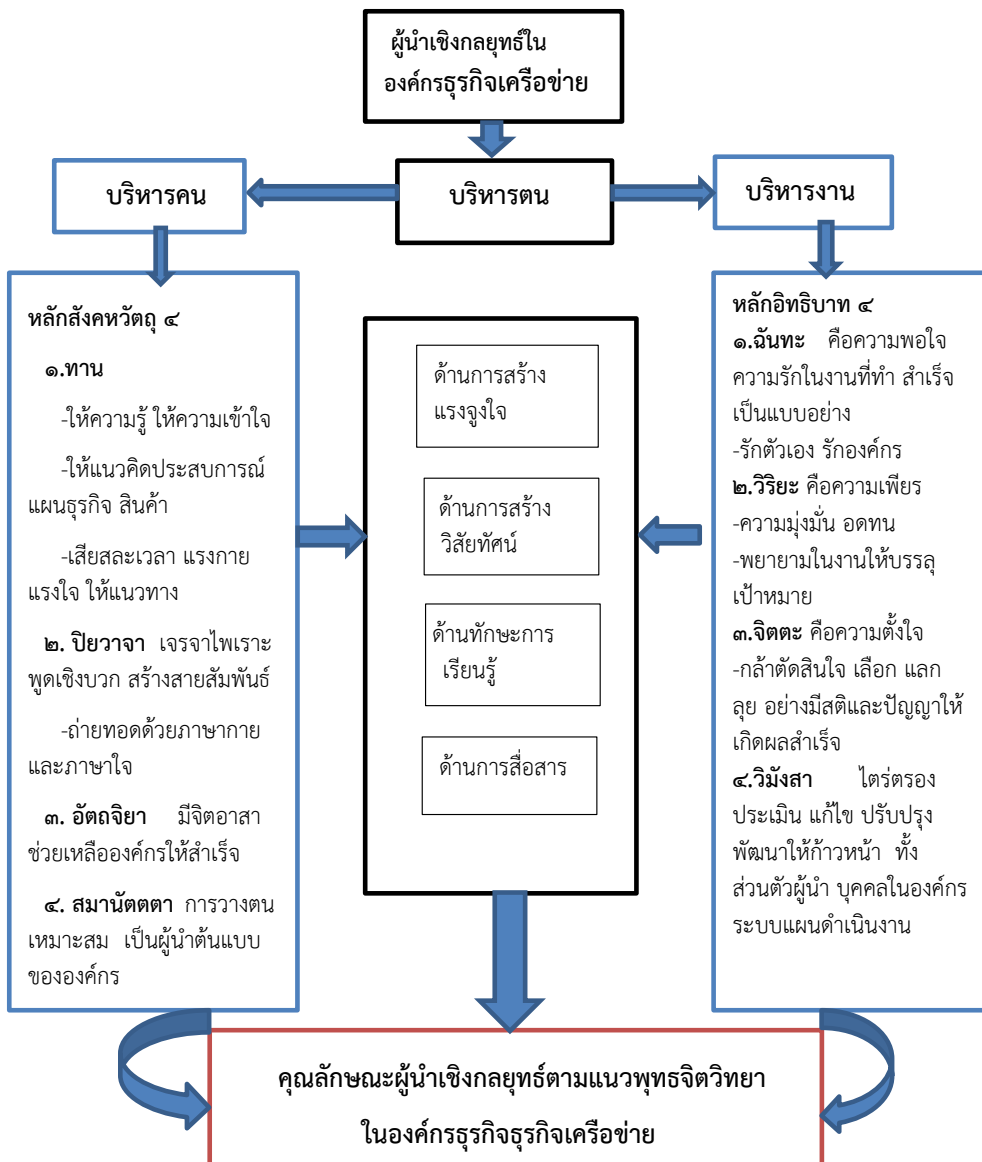
3. การบริหารงาน งานของนักธุรกิจเครือข่ายคือสร้างจำนวนเครือข่ายผู้บริโภคและพัฒนาจำนวนผู้นำให้ประสบความสำเร็จเพื่อให้เกิดผลประโยชน์ทางรางวัลตามระดับความสำเร็จของแผนธุรกิจ ดังนั้นการบริหารงานแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

3.1 สร้างเครือข่ายผู้บริโภค เพื่อให้เกิดยอดขายธุรกิจ ด้วยวิธีดังนี้ 1. การขาย (Selling) ใช้วิธีใช้ดีบอกต่อ 2. การสปอนเซอร์ (Sponsor) การให้การสปอนเซอร์สมาชิกรายใหม่และนักธุรกิจรายใหม่ 3. การบริการ (Service) บริการให้ความรู้ข้อมูลข่าวสารทั้งด้านสินค้าและด้านธุรกิจ 4. การจัดประชุม (Meeting) เพื่อให้ความรู้ แนวคิด ทักษะ ประสบการณ์ด้านสินค้า ด้านธุรกิจ ด้านความเป็นผู้นำ

3.2 การสร้างเครือข่ายผู้นำ ด้วยการพัฒนาผู้นำให้มีคุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามแนวพุทธจิตวิทยา เป็นผู้นำต้นแบบและถ่ายทอดเป็นวัฒนธรรมในการสร้างผู้นำรุ่นต่อไปซึ่ง จากทฤษฎีพฤติกรรมนิยม (Behavioral Theory) เชื่อว่าพฤติกรรมทุกอย่างเกิดขึ้นโดยการเรียนรู้ สังเกตได้ และเป็นพฤติกรรมของผลรวมจากการเรียนรู้ ทักษะการเรียนรู้จึงเป็นกลยุทธ์สำคัญขององค์กรธุรกิจเครือข่ายใช้ในการพัฒนาผู้นำโดยวิธีผู้นำทำให้อู (Learning by doing) เป็นต้นแบบ ด้วยการสร้างตัวเอง สร้างทีม และทีมสร้างธุรกิจ เป็นหลักการบริหารงานบุคคลในองค์กรธุรกิจเครือข่าย

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพแสดงองค์ความรู้ที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล
คุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามแนวพุทธจิตวิทยาในองค์กรธุรกิจเครือข่าย

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. การใช้ทักษะเชิงกลยุทธ์ของผู้นำในการบริหารบุคคลและบริหารงานในองค์กรให้มีคุณลักษณะผู้นำที่ประสบความสำเร็จแตกต่างกันทั้งด้านจำนวนผู้นำและคุณลักษณะผู้นำจากการศึกษาวิจัยพบว่าผู้นำที่ประสบความสำเร็จระดับสูงและมั่นคงสูงมีคุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่เหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน คือ การนำหลักพุทธธรรมมาเป็นกลยุทธ์หลักในการปฏิบัติตนซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ในระดับนโยบายกับบุคคลได้ทุกหน่วยงาน ซึ่งควรศึกษารายละเอียดกลยุทธ์เพิ่มเติมการนำหลักพุทธธรรมและหลักจิตวิทยามาประยุกต์ใช้

2. คุณลักษณะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามพุทธจิตวิทยาในองค์กรธุรกิจเครือข่าย เป็นคุณลักษณะผู้นำที่มีความพร้อมทั้งด้านบุคลิกภาพ ด้านความสามารถ และมีทักษะทางด้านสังคม มีจิตสำนึกที่ดีต่อการให้คำปรึกษา ส่วนตัว ครอบครัว และสังคม เป็นผู้นำต้นแบบที่ดีขององค์กรที่ควรศึกษารายละเอียดเพิ่มเติม ด้านความคิด นิสัย พฤติกรรม และทักษะประสบการณ์ การเป็นแบบอย่างขององค์กรที่ดี

รายการอ้างอิง

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2552). *พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ*

(พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูประกาศธรรมานุรักษ์ (จันเชิด). (2561). *ศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามหลัก*

สังคหวัตถุ 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาชัยภูมิ (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย : พระนครศรีอยุธยา.

พระมหาบรรจง ดิสรโณ (ศรีสุข). (2560). *ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรม 4 ในการ*

จัดการเรียนการสอนของโรงเรียนปริยัติคุณรสวิทยา อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัด

สุรินทร์ของสถานศึกษาเพื่อให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ (วิทยานิพนธ์พุทธ

ศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย : พระนครศรีอยุธยา.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราช*

วิทยาลัย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Betty Smith Williams. (2005). *A Lesson in Strategic Leadership for Service. Nurse Leader.*

การศึกษาลักษณะข้อผิดพลาดการเขียนและการใช้เครื่องหมายวรรคตอน ในภาษาจีนของผู้เรียนชาวไทย

Error Analysis Chinese punctuation for Thai Learners

Received: July 10, 2022
Revised: September 15, 2022
Accepted: September 27, 2022

วารี ว่องวโรปกรณ์¹
Wari Wongwaropakorn
(wari44653@gmail.com)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาข้อผิดพลาดการเขียนและการใช้เครื่องหมายวรรคตอนในภาษาจีนของนักศึกษา ชั้นปีที่ 2 หลักสูตรภาษาจีน สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ จำนวน 68 คน เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการวิเคราะห์หาสาเหตุและปัญหาการใช้เครื่องหมายวรรคตอนภาษาจีน การวิเคราะห์ใช้ข้อมูลจากแบบฝึกหัด การเขียน และแบบทดสอบของนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา CHI60-210 ภาษาจีนกลาง ระดับกลาง 1 CHI60-211 ภาษาจีนกลางระดับกลาง 2 และ CHI60-212 ภาษาจีนกลาง ระดับกลาง 3 ทั้งสองกลุ่มเรียน ในภาคการศึกษาที่ 1/2562 2/2562 และ 3/2562 จากนั้น วิเคราะห์เชิงพรรณนาโดยแบ่งข้อผิดพลาดเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ข้อผิดพลาดในการเขียนและการใช้เครื่องหมายวรรคตอนในภาษาจีน สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ

ผลการศึกษาพบว่า การใช้เครื่องหมายวรรคตอนในภาษาจีนผิดมีมากกว่าการเขียนเครื่องหมายวรรคตอนในภาษาจีนผิด แบ่งออกเป็น 1. การใช้เครื่องหมายไม่เหมาะสม 2. ต้องใช้เครื่องหมายวรรคตอนแต่กลับไม่ใช่ 3. ไม่ควรใช้เครื่องหมายวรรคตอน กลับใช้เครื่องหมายวรรคตอน 4. วางเครื่องหมายวรรคตอนผิดตำแหน่ง และ 5. ใช้เครื่องหมายวรรคตอนซ้ำ

นอกจากนี้ยังพบว่า สาเหตุของข้อผิดพลาดเกิดจากอิทธิพลของภาษาแม่ ภาษาเป้าหมายและภาษาต่างประเทศอื่น ๆ รวมทั้ง ผู้สอนยังมีบทบาทอย่างมากต่อการลดข้อผิดพลาดในการเขียนและการใช้เครื่องหมายวรรคตอนของผู้เรียน

คำสำคัญ: ข้อผิดพลาด, เครื่องหมายวรรคตอน, ผู้เรียนชาวไทย

¹ หลักสูตรภาษาจีน สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
Chinese Program, School of Liberal Arts, Walailak University

Abstract

The research explores the use of Chinese punctuations of 68 second-year Chinese Program students at the School of Liberal Arts, Walailak University. The purpose is to preliminarily identify the causes of errors and learner's difficulties in using Chinese punctuation marks. Data were collected from students' written exercises, written compositions, and the examination. Participants were two groups of students in CHI60-210 Mandarin Intermediate 1, CHI60-211 Mandarin Intermediate 2, and CHI60-212 Mandarin Intermediate 3 in trimester 1/2019, 2/2019 and 3/2019. The descriptive analysis is divided into two types of errors: Chinese written punctuation errors, and usage errors. The study employed frequency and percentage to describe the statistical data.

Studies have shown more usage errors of Chinese punctuation than the wrong forms. Errors included 1) using inappropriate punctuation marks; 2) missing punctuation marks; 3) redundant punctuation marks; 4) misplaced punctuation marks; 5) repetitive punctuation marks.

The results of the study also indicated several main causes of errors, namely the interference of the mother tongue, and the influence of the target language and other foreign languages. Also, instructors played a role in reducing the errors in written forms and usage of Chinese punctuation marks.

Keywords: Error Analysis, Punctuation, Thai Learners

บทนำ

จากการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและเทคโนโลยีส่งผลทำให้
สาธารณรัฐประชาชนจีนมีบทบาททั้งต่อภูมิภาคเอเชียอาคเนย์และต่อภูมิภาคอื่น ๆ ของโลก
ดังจะเห็นได้จากการที่องค์การสหประชาชาติจัดให้ภาษาจีนกลางเป็นหนึ่งในหกภาษาหลักที่
ใช้ในการติดต่อสื่อสารขององค์การสหประชาชาติและด้วยความสำคัญของภาษาจีนกลางใน
เวทีโลกนี้เอง ส่งผลให้ภาษาจีนกลางเป็นภาษาต่างประเทศอันดับต้นๆ ที่ได้รับความสนใจจาก

ผู้เรียนภาษาในหลายประเทศทั่วโลก ไม่น้อยไปกว่าภาษาสำคัญอื่น ๆ เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส ภาษาเยอรมัน ภาษาสเปน หรือ ภาษารัสเซีย (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2564)

เห็นได้ว่า ปัจจุบันการศึกษาภาษาจีนกลางในประเทศไทย ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงหลายปีที่ผ่านมา เนื่องจากภาษาจีนกลางได้เข้ามามีบทบาทต่อตลาดแรงงานของไทยในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การติดต่อค้าขายหรือการร่วมทุนกับนักธุรกิจชาวจีนทั้งจากจีนแผ่นดินใหญ่ ไต้หวัน ฮองกง สิงคโปร์ หรือมาเลเซียที่มีอัตราส่วนทางการทำธุรกิจเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้มีความต้องการบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาจีนกลางเพิ่มมากขึ้น

จากเหตุผลที่ได้กล่าวมานี้ ทำให้มีการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนกลางในประเทศไทยของเราอย่างกว้างขวางทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค โดยจะเห็นได้ว่าการเปิดสอนภาษาจีนกลางในทุกระดับชั้น ตั้งแต่ชั้นอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษาและในระดับมหาวิทยาลัย ตลอดจนสถาบันสอนภาษาเอกชนที่เปิดสอนภาษาจีนกลางให้กับบุคคลทั่วไปที่สนใจ

การเรียนรู้ภาษาประกอบไปด้วยทักษะ 4 ด้าน คือ ทักษะฟัง พูด อ่านและเขียน ซึ่งการพูดและการเขียนเป็นทักษะที่ผู้ส่งสารจะต้องถ่ายทอดออกมาเพื่อให้ผู้ฟังและผู้อ่านที่เป็นผู้รับสารสามารถเข้าใจในสิ่งที่ผู้ส่งสารต้องการสื่อสารได้ โดยการเขียนนั้นจำเป็นต้องใช้คำสันธานในการเชื่อมประโยค ซึ่งหากผู้ส่งสารใช้เครื่องหมายวรรคตอนผิด อาจจะทำให้ผู้รับสารเกิดความเข้าใจผิดหรือไม่เข้าใจในสิ่งที่ผู้ส่งสารต้องการสื่อได้อย่างถูกต้อง

จากการศึกษา พบว่า ปัญหาหนึ่งในการเรียนและการสอนภาษาจีนของผู้เรียนชาวไทย คือปัญหาการใช้เครื่องหมายวรรคตอน จรัสศรี จิรภาส (2555) กล่าวถึงปัญหาการใช้เครื่องหมายวรรคตอนของนักศึกษาไทยมีอยู่ 2 ประเภท คือ 1. เมื่อแต่งประโยคจะไม่ใส่เครื่องหมายวรรคตอนใด ๆ ทั้งสิ้น (ตามแบบภาษาและวัฒนธรรมภาษาไทย) หรืออาจใส่เครื่องหมายจุดเมื่อจบประโยค (ตามแบบภาษาและวัฒนธรรมฝรั่ง) 2. ไม่สามารถแยกแยะความแตกต่างของเครื่องหมายสิ้นสุดประโยคในภาษาจีนและภาษาอังกฤษ คือ เครื่องหมาย 句号 (。) ซึ่งต้องเขียนปนวงกลมโปร่งเล็ก แต่ผู้เขียนมักจะเขียนเป็นจุดทึบเล็กที่เรียกว่าเครื่องหมายจุดหรือมหาค (。) หรือเครื่องหมาย Full Stops ในภาษาอังกฤษ แทน ผลการศึกษาดังกล่าวดสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Zhang Qiuyang (2019) และ Zhang Qianqian (2018) ที่ได้ศึกษาปัญหาการใช้เครื่องหมายวรรคตอนภาษาจีนของผู้

เรียนชาวไทย พบว่า ปัญหาที่พบมากที่สุด คือปัญหาด้านการเลือกใช้เครื่องหมายวรรคตอนไม่ถูกต้อง รองลงมา คือ การละเว้นไม่ใช้เครื่องหมายวรรคตอนนับว่ามีความสำคัญ เป็นหัวข้อหนึ่งที่ผู้สอนควรอธิบายให้ชัดเจน ซึ่งอาจจะสอดแทรกในรายวิชาพื้นฐานภาษาจีน และเน้นย้ำในรายวิชาการเขียน หากไม่รู้จักวรรคตอนอย่างเหมาะสมและถูกต้องตามหลักเกณฑ์ จะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพทั้งการอ่านและการเขียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Zhang Qiuyang (2019) กล่าวว่า ภาษาแม่ ระดับความรู้ของภาษา รูปแบบความเรียง การเอาใจใส่ของผู้สอนที่มีต่อผู้เรียนทั้งในระดับต้น กลางของนักศึกษาชาวต่างชาติ มีผลกับการใช้เครื่องหมายวรรคตอนของผู้เรียน หากผู้เรียนภาษาจีนไม่มีความรู้ในเรื่องเครื่องหมายวรรคตอนก็ไม่สามารถเข้าใจประโยคภาษาจีนได้อย่างชัดเจน (จรัสศรี จิรภาส, 2555)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งในการศึกษาวิจัยข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งหาแนวทางและวิธีการแก้ไขที่จะช่วยให้นักศึกษาเขียนอักษรจีนผิดน้อยลง เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะข้อผิดพลาดการใช้เครื่องหมายวรรคตอนภาษาจีนของนักศึกษาเอกภาษาจีน ชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาภาษาจีน สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
2. เพื่อวิเคราะห์หาสาเหตุและปัญหาการใช้เครื่องหมายวรรคตอนภาษาจีนของนักศึกษาเอกภาษาจีน ชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาภาษาจีน สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

สมมติฐานการวิจัย

1. อิทธิพลของภาษาแม่ ภาษาเป้าหมายและภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ที่มีผลต่อข้อผิดพลาดในการเขียนและการใช้เครื่องหมายวรรคตอนภาษาจีนของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 หลักสูตรภาษาจีน สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
2. ตำราเรียนมีผลต่อข้อผิดพลาดในการเขียนและการใช้เครื่องหมายวรรคตอนภาษาจีนของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 หลักสูตรภาษาจีน สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

3. การให้ความสำคัญต่อเครื่องหมายวรรคตอนของผู้เรียนมีผลต่อข้อผิดพลาดในการเขียนและการใช้เครื่องหมายวรรคตอนภาษาจีนของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 หลักสูตรภาษาจีน สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

4. การให้ความสำคัญต่อการสอนวิธีใช้และวิธีเขียนเครื่องหมายวรรคตอนที่ต้องมีผลต่อข้อผิดพลาดในการเขียนและการใช้เครื่องหมายวรรคตอนภาษาจีนของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 หลักสูตรภาษาจีน สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยดำเนินการวิจัยดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง : กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 2 หลักสูตรภาษาจีน สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ จำนวน 68 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย : เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยและกระบวนการดำเนินการวิจัย มีดังนี้

1. เก็บข้อมูลข้อผิดพลาดในการเขียนและการใช้เครื่องหมายวรรคตอนภาษาจีนจากแบบฝึกหัด การเขียน และแบบทดสอบของนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา CHI60-210 ภาษาจีนกลางระดับกลาง 1 CHI60-211 ภาษาจีนกลางระดับกลาง 2 และ CHI60-212 ภาษาจีนกลางระดับกลาง 3 ทั้งสองกลุ่มเรียน จำนวน 68 คน

2. แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของนักศึกษา และการสัมภาษณ์นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา CHI60-210 ภาษาจีนกลางระดับกลาง 1 CHI60-211 ภาษาจีนกลางระดับกลาง 2 และ CHI60-212 ภาษาจีนกลางระดับกลาง 3 ทั้งสองกลุ่มเรียน จำนวน 68 คนอย่างไม่เป็นทางการ

การเก็บรวบรวมข้อมูล : ผู้วิจัยเก็บข้อมูลข้อผิดพลาดในการเขียนและการใช้เครื่องหมายวรรคตอนภาษาจีนจากแบบฝึกหัด การเขียน แบบทดสอบข้อสอบกลางภาคและปลายภาค แบบสอบถาม จำนวนทั้งสิ้น 2,720 ฉบับ จากนั้นวิเคราะห์ประเภทของข้อผิดพลาดในการเขียนและการใช้เครื่องหมายวรรคตอนภาษาจีนของนักศึกษา โดยข้อมูลที่รวบรวมได้จะวิเคราะห์หาข้อผิดพลาดจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง Selinker (2008) อธิบายการเรียนรู้ภาษาที่สองของผู้เรียนโดยกล่าวว่า อันตรภาษาเป็นภาษาที่เกิดขึ้นในขณะที่

ผู้เรียนอยู่ในระหว่างการเรียนภาษาใหม่ เป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงกับภาษาแม่ (L1) แต่มีความแตกต่างกับทั้งภาษาแม่และภาษาที่เรียน (TL)

ดังนั้น อันตรภาษาของผู้เรียนจึงเป็นระบบภาษาศาสตร์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว และการถ่ายโอนของภาษา (Language transfer) ซึ่งเป็นการถ่ายโอนจากภาษาแม่ไปสู่ภาษาที่สอง การถ่ายโอนนั้นมีทั้งในเชิงบวก(positive transfer) และในเชิงลบ (negative transfer) ทั้งด้านไวยากรณ์ โครงสร้างของภาษาและความรู้ด้านวัจนปฏิบัติศาสตร์ (pragmatics) การถ่ายโอนเชิงบวก จะช่วยสนับสนุนให้ผู้เรียนเรียนรู้ภาษาใหม่ได้ง่ายขึ้น ในขณะที่การถ่ายโอนเชิงลบ จะทำให้ผู้เรียนสร้างแผนภาพของภาษาที่เรียนผิดพลาดเพราะนำเอาแผนภาพของภาษาแม่มาใช้ ทำให้เกิดการใช้ภาษาที่ไม่เหมาะสม เป็นการขัดขวางการเรียนรู้ภาษาที่กำลังเรียนอยู่ (Gass & Selinker, 2008) ในส่วนสาเหตุของข้อผิดพลาด Richards (1974) ได้แบ่งเป็นข้อผิดพลาดระหว่างภาษาอันเกิดจากการแทรกแซงของภาษาแม่ หรืออันตรธานภาษา เมื่อเสร็จสิ้นการวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้นำผลที่ได้ให้ผู้เชี่ยวชาญที่เป็นอาจารย์ผู้สอนภาษาจีนชาวจีนอีกสองท่านได้ตรวจดูการแยกประเภทข้อผิดพลาด และตรวจสอบการระบุสาเหตุของข้อผิดพลาดเพื่อยืนยันความเที่ยงตรงของผลการวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นข้อผิดพลาดในการเขียนและการใช้เครื่องหมายวรรคตอนภาษาจีน โดยการใช้การแจกแจงความถี่ และร้อยละ

การวิเคราะห์ข้อมูล : การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากแบบฝึกหัด การเขียน แบบทดสอบข้อสอบกลางภาคและปลายภาค แบบสอบถาม การสังเกต และการสัมภาษณ์ โดยมีจุดประสงค์เพื่อหาข้อผิดพลาดในการเขียนและการใช้เครื่องหมายวรรคตอนภาษาจีนและแนวทางหรือวิธีแก้ไข

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาลักษณะข้อผิดพลาดการใช้เครื่องหมายวรรคตอนภาษาจีนของนักศึกษาเอกภาษาจีน พบว่า จากการเก็บข้อมูลจากชิ้นงานของนักศึกษาในการทำแบบฝึกหัด การเขียนแบบทดสอบ จำนวน 2,720 ชิ้น ผู้เรียนใช้เครื่องหมายวรรคตอนภาษาจีนทั้งสิ้น จำนวน 64,512 ครั้ง เกิดข้อผิดพลาดทั้งด้านการเขียนและการใช้ทั้งสิ้น จำนวน 20,004 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 31 ข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นแบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ ผู้เรียนเลือกใช้เครื่องหมายวรรคตอนไม่ถูกต้อง เมื่อต้องใช้เครื่องหมายวรรคตอน แต่ไม่ปรากฏเครื่องหมายวรรคตอน เมื่อไม่จำเป็นต้องใช้เครื่องหมายวรรคตอนกลับใช้เครื่องหมาย

วรรคตอน ใช้เครื่องหมายวรรคเกิน และเครื่องหมายวรรคตอนวางผิดตำแหน่ง โดยเครื่องหมาย 逗号 (,) หรือที่ภาษาไทยเรียกว่า เครื่องหมายจุลภาค (,) มีความถี่ในการใช้มากที่สุดคือ 31,848 ครั้ง รองลงมาคือเครื่องหมาย 句号 (。) หรือในภาษาไทยเรียกว่า เครื่องหมายมหภาค (.) จำนวน 23,056 ครั้ง ดังตารางดังนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบค่าความถี่ ในการใช้เครื่องหมายวรรคตอนและความถี่ของความผิดพลาดในการใช้เครื่องหมายวรรคตอน

เครื่องหมายวรรคตอน	ความถี่ที่ใช้	ร้อยละที่ใช้	ความถี่ข้อผิดพลาด	ร้อยละข้อผิดพลาด
逗号 (,)	31848	49.37	10032	31.50
句号 (。)	23056	35.74	7024	30.46
顿号 (、)	7180	11.13	2040	28.41
引号 (“ ”)	442	0.69	154	34.84
冒号 (:)	756	1.17	305	46.03
叹号 (!)	504	0.78	149	52.38
括号 (())	290	0.45	82	28.28
问号 (?)	200	0.31	65	32.50
省略号 (……)	60	0.09	48	80.00
书名号 (《 》)	80	0.12	40	0.17
分号 (;)	60	0.09	29	48.33
连接号 (—)	29	0.04	29	100.00
间隔号 (·)	7	0.01	7	100.00
รวม	64512	100	20004	-

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า เครื่องหมายที่ใช้มากที่สุดสามอันดับแรกเป็นเครื่องหมายที่มีข้อผิดพลาดมากที่สุดสามอันดับแรกเช่นกัน เครื่องหมายที่ใช้มากที่สุดเป็นอันดับแรกคือเครื่องหมาย 逗号 (,) หรือที่ภาษาไทยเรียกว่า เครื่องหมายจุลภาค (49.37%) เกิดข้อผิดพลาดร้อยละ 31.50 เครื่องหมายที่ใช้มากที่สุดเป็นอันดับสองคือ เครื่องหมาย 句号 (。) หรือในภาษาไทยเรียกว่า เครื่องหมายมหภาค (35.74%) เกิดข้อผิดพลาดร้อยละ 30.46 และเครื่องหมายที่ใช้มากที่สุดเป็นอันดับสามคือเครื่องหมาย 顿号 (、) ซึ่งในภาษาไทยไม่มีเครื่องหมายดังกล่าว (11.13%) เกิดข้อผิดพลาดร้อยละ 28.41

ตารางที่ 2 ค่าความถี่ ร้อยละจากข้อผิดพลาดการเขียนและการใช้เครื่องหมาย

วรรคตอน

เครื่องหมาย วรรคตอน	ความถี่ ที่ใช้	ร้อยละ ที่ใช้	ความถี่ข้อ ผิดพลาด	ร้อยละข้อ ผิดพลาด	ความถี่ข้อ ผิดพลาด การเขียน	ร้อยละข้อ ผิดพลาด การเขียน	ความถี่ข้อ ผิดพลาด การใช้	ร้อยละข้อ ผิดพลาด การใช้
逗号	31848	49.37	10032	31.50	3043	30.33	6989	69.67
句号	23056	35.74	7024	30.46	872	12.41	6152	87.59
顿号	7180	11.13	2040	28.41	-	-	2040	100
冒号	756	1.17	302	39.94	151	50	151	50
引号	442	0.69	347	78.51	276	79.53	71	20.47
叹号	504	0.78	148	29.37	91	61.49	57	38.51
括号	290	0.45	82	28.28	-	-	82	100
问号	200	0.31	65	32.50	-	-	65	100
省略号	60	0.09	60	100.00	60	100	-	-
书名号	80	0.12	40	0.50	-	-	40	100
分号	60	0.09	29	48.33	-	-	29	100
连接号	29	0.04	29	100.00	-	-	29	100
间隔号	7	0.01	7	100.00	-	-	7	100
รวม	64512	100	20205	-	4493	-	15712	-

ตารางที่ 2 แสดงรายละเอียดเปรียบเทียบการใช้เครื่องหมายวรรคตอน ข้อผิดพลาด ในประเด็นการเขียนและการใช้เครื่องหมายวรรคตอน พบว่า เครื่องหมายที่มีการใช้ผิดพลาด มากเป็นอันดับแรกคือ เครื่องหมาย 顿号 (、) ซึ่งในภาษาไทยไม่มีเครื่องหมาย ดังกล่าว ข้อผิดพลาด 2,040 ครั้ง เป็นการใช้ผิดพลาดทั้ง 100 % อันดับสองคือเครื่องหมาย 括号 หรือที่ภาษาไทยเรียกว่า เครื่องหมายนกลิขิต 82 ครั้ง เป็นการใช้ผิดพลาดทั้ง 100 % อันดับสามคือเครื่องหมาย 问号 หรือที่ภาษาไทยเรียกว่า เครื่องหมายปรัศนี 65 ครั้งเป็น การใช้ผิดพลาดทั้ง 100 % อันดับสี่คือเครื่องหมาย 书名号 คือเครื่องหมายบอกชื่อ หนังสือ ผิดพลาดจำนวน 40 ครั้ง เป็นการใช้ผิดพลาดทั้ง 100 % อันดับห้าคือเครื่องหมาย 分号 หรือที่ภาษาไทยเรียกว่า เครื่องหมายอัฒภาค อันดับหกคือเครื่องหมาย 连接号

หรือที่ภาษาไทยเรียกว่า เครื่องหมายยัติภังค์จำนวนข้อผิดพลาดเท่ากันคือจำนวน 29 ครั้ง เป็นการใช้ผิดพลาดทั้ง 100 % อันดับเจ็ดคือเครื่องหมาย 间隔号 ในภาษาไทยไม่มีเครื่องหมายดังกล่าว ผิดพลาดจำนวน 7 ครั้ง เป็นการใช้ผิดพลาดทั้ง 100 % และอันดับสุดท้ายอันดับที่แปดคือเครื่องหมาย 省略号 หรือที่ภาษาไทยเรียกว่า เครื่องหมายจุดไข่ปลา ผิดพลาดจำนวน 60 ครั้ง เป็นการใช้ผิดพลาดทั้ง 100 %

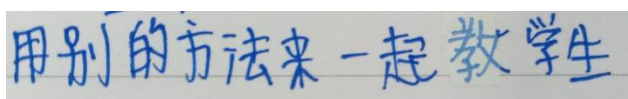
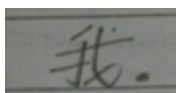
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์หาสาเหตุของข้อผิดพลาดและปัญหาการใช้เครื่องหมายวรรคตอนภาษาจีน พบว่า สาเหตุของข้อผิดพลาดแบ่งออกได้ดังนี้

1. สาเหตุของข้อผิดพลาดจากการเขียนเครื่องหมายวรรคตอนภาษาจีน

1.1 ข้อผิดพลาดที่เกิดจากอิทธิพลของภาษาแม่ที่มีผลต่อข้อผิดพลาดในการเขียนและการใช้เครื่องหมายวรรคตอนภาษาจีนของนักเรียนนักศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานและทฤษฎีของเจมส์และ Liu Xun (2007) ที่ว่า ข้อผิดพลาดในการเรียนรู้ภาษาเกิดจากการแทรกแซงของภาษาแม่ (Interlingual Transfer) หมายถึงการแทรกแซงหรือการถ่ายโอนในเชิงลบของภาษาแม่ในการเรียนรู้ภาษาที่สองหรือภาษาเป้าหมาย คือ การที่ผู้เรียนนำเอารูปแบบภาษาแม่ หรือภาษาไทยมาใช้กับภาษาจีน โดยพบประเด็นดังนี้

1.1.1 การเขียนเครื่องหมายวรรคตอนระหว่างภาษาไทยและภาษาจีนเขียนแตกต่างกันทำให้เกิดข้อผิดพลาด เช่น

1.1.1.1 เครื่องหมาย 句号 (。) หรือในภาษาไทยเรียกว่า เครื่องหมายมหัพภาค(.) โดยเครื่องหมาย 句号 (。) เขียนเป็นวงกลมวงเล็ก ๆ หรือไม่ใช่เครื่องหมายเช่น

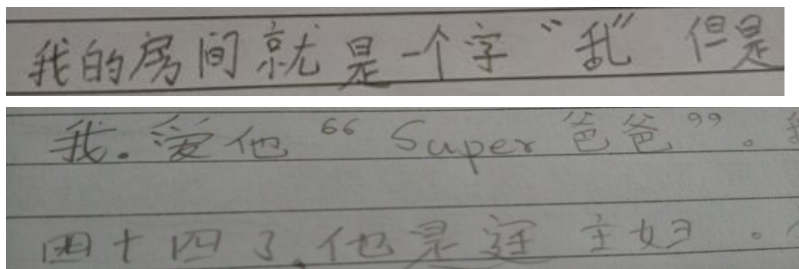
1.1.1.2 เครื่องหมาย 省略号 (……) เครื่องหมายจุดไข่ปลา (…)

ในภาษาไทย จะมีเพียง 3 จุด และจุดจะอยู่ข้างล่าง

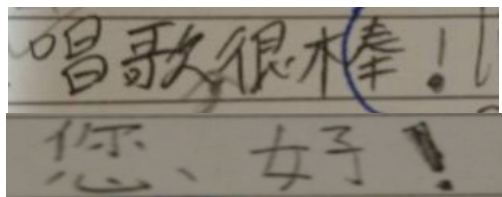

1.1.2 การเขียนเครื่องหมายวรรคตอนระหว่างภาษาไทยและภาษาจีน
เขียนใกล้เคียงกันทำให้เกิดข้อผิดพลาด เช่น

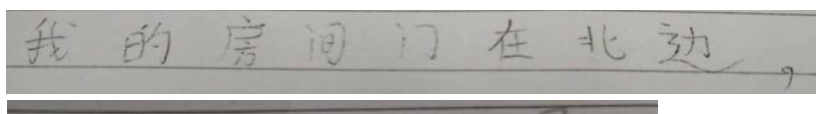
1.1.2.1 เครื่องหมาย 引号 (“”) เครื่องหมายอัฒประกาศ (“”) ในภาษาไทยจะเล็กกว่าเครื่องหมาย 引号 (“”) ในภาษาจีน ตัวอย่างข้อผิดพลาดเช่น

1.1.2.2 เครื่องหมาย 叹号 (!) เครื่องหมายอัฒประกาศ(๑)ในภาษาไทยจะเล็กกว่าเครื่องหมาย 叹号 (!) ในภาษาจีน ตัวอย่างข้อผิดพลาด เช่น

1.1.2.3 เครื่องหมาย 逗号 (，) หรือที่ภาษาไทยเรียกว่า เครื่องหมายจุลภาค (,) จะเล็กกว่าเครื่องหมาย 逗号 (，) ในภาษาจีน ตัวอย่างข้อผิดพลาด เช่น

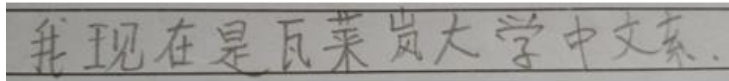
例如:你不要把生活想得那么简单呀!

1.1.2.4 เครื่องหมาย 冒号 (:) หรือที่ภาษาไทยเรียกว่า เครื่องหมายทวิภาค (:) จะเล็กกว่าเครื่องหมาย 冒号 (:) ในภาษาจีน ตัวอย่างข้อผิดพลาด เช่น

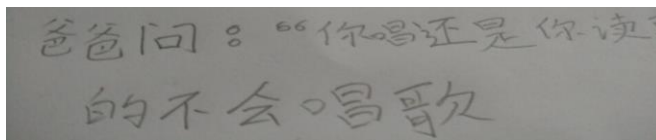
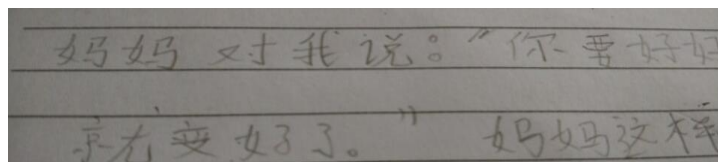
1.2 ข้อผิดพลาดที่เกิดจากอิทธิพลของภาษาเป้าหมายที่มีผลต่อข้อผิดพลาดในการเขียนและและการใช้เครื่องหมายวรรคตอนภาษาจีนของนักศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานและทฤษฎีของเจมส์และ Liu Xun ที่ว่า อิทธิพลการแข่งขันของภาษาเป้าหมาย (Intralingual Transfer) คือ ผู้เรียนมักนำความรู้ภาษาจีนหรือภาษาอังกฤษที่เรียนมาแล้วมาใช้กับความรู้ภาษาจีนที่กำลังเรียนรู้ใหม่ เช่น

1.1.2 นักศึกษาใช้เครื่องหมายวรรคตอนภาษาอังกฤษมาใช้ในการเรียนภาษาจีนทำให้เกิดข้อผิดพลาด เช่น

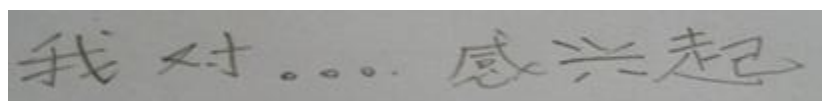
1.2.1.1 เครื่องหมาย 句号 (。) โดยผู้เรียนเลือกใช้เป็นเครื่องหมาย (.) ในภาษาอังกฤษแทน ตัวอย่างข้อผิดพลาด เช่น

1.2.1.2. เครื่องหมาย 冒号 (:) ผู้เรียนเขียนเครื่องหมาย 冒号 (:) โดยการเขียนเป็น 句号 (。) ซ้อนบนล่างแทน ตัวอย่างข้อผิดพลาด เช่น

1.2.1.3 เครื่องหมาย 省略号 (.....) ผู้เรียนเขียนเป็นเครื่องหมาย 句号 (。) แทน ตัวอย่างข้อผิดพลาด เช่น

2. สาเหตุของข้อผิดพลาดจากการใช้เครื่องหมายวรรคตอนภาษาจีน

2.1 误加 (การใช้เครื่องหมายเกิน) จากการวิเคราะห์งานของผู้เรียน พบลักษณะข้อผิดพลาดที่เกิดจากการใช้เครื่องหมายเกิน เช่น

ตัวอย่าง 1 请假条！

请假条 ใบลา ไม่จำเป็นต้องใส่เครื่องหมายวรรคตอน แต่นักศึกษากลับใส่เครื่องหมาย 叹号 (!) ซึ่งเป็นการใช้เครื่องหมายวรรคตอนเกิน

ตัวอย่าง 2 我们的生活是平凡的，（每个人的人生是不同）。

จากประโยคมีเครื่องหมาย 逗号 (，) ใช้ในการแยกประโยคย่อยสองประโยค แต่นักศึกษาใส่เครื่องหมาย 括号 () ในประโยคที่สอง จึงเป็นการใช้เครื่องหมายวรรคตอนเกิน

ตัวอย่าง 3 我住在瓦莱兰大学的宿舍。13 号楼 148 号房间。

แก้ไขเป็น 我住在瓦莱兰大学的宿舍 13 号楼 148 号房间。

ตัวอย่าง 4 我很喜欢吃水果，比如西瓜、红毛、榴莲、橘子。等。

แก้ไขเป็น 我很喜欢吃水果，比如西瓜、红毛、榴莲、橘子等。

ตัวอย่างประโยคที่ 3 และ 4 เป็นการใช้เครื่องหมายวรรคตอนเกินประโยค 我住在瓦莱兰大学的宿舍 13 号楼 148 号房间。เป็นการบอกว่าตนเองพักอยู่หอพักอะไรห้องที่เท่าไร แต่นักศึกษากลับใช้เครื่องหมาย 句号 (。) มาคั่นกลางระหว่างหอพักมหาวิทยาลัยกับหอที่ 13 จึงเป็นการใช้เครื่องหมายวรรคตอนเกิน ส่วนตัวอย่างที่ 4 นักศึกษาต้องการยกตัวอย่างผลไม้ที่ชอบ 比如西瓜、红毛、榴莲、橘子等 นักศึกษาได้เติมเครื่องหมาย 句号 (。) วางหน้าคำว่า เป็นต้น

2.2 误用 (การใช้เครื่องหมายผิด)

ตัวอย่าง 5 我是泰国人。我的家在曼谷。我今年二十岁。

แก้ไขเป็น 我是泰国人，我的家在曼谷，我今年二十岁。

จากประโยคตัวอย่างดังกล่าว เป็นการอธิบายแนะนำตนเอง ควรใช้เครื่องหมาย 逗号 (，) ไม่ควรใช้เครื่องหมาย 句号 (。) เนื่องจากประโยคหลักและประโยครองในภาษาไทยไม่มีเครื่องหมายวรรคตอน นักศึกษาเลือกใช้เครื่องหมาย 句号 (。) เนื่องจากขึ้นต้นด้วยประธาน

ตัวอย่าง 6 我家有五口人：爸爸、妈妈、哥哥、姐姐和我。

แก้ไขเป็น 我家有五口人，爸爸、妈妈、哥哥、姐姐和我。

ประโยค 我家有五口人：爸爸、妈妈、哥哥、姐姐和我。เป็นการแนะนำบอกจำนวนสมาชิกในครอบครัว เป็นประโยคหลักและประโยครอง หลัง 我家有五口人 ควรเป็นเครื่องหมาย 逗号 (，) ไม่ใช่เครื่องหมาย 冒号 (：)

ตัวอย่าง 7 我的弟弟考到第一名，真棒。

แก้ไขเป็น 我的弟弟考到第一名，真棒！

ตัวอย่าง 8 下班了，我们走吧？

แก้ไขเป็น 我们走吧！

ตัวอย่างประโยคที่ 7 真棒 เป็นการชมเชย และ ตัวอย่างประโยคที่ 8 下班了，我们走吧 เป็นการชวนว่าเลิกงานแล้ว ไปกันเถอะครับ ทั้งสองตัวอย่างจึงควรใช้เครื่องหมาย 叹号（！）

2.3 遗漏 (การตกหล่นของเครื่องหมายวรรคตอน)

ตัวอย่าง 9 为了能赚很多钱我们要努力工作。

แก้ไขเป็น 为了能赚很多钱，我们要努力工作。

ตัวอย่าง 10 有些学生得发音不对但是很少的。

แก้ไขเป็น 有些学生得发音不 对，但是很少的。

จากตัวอย่างประโยค 为了能赚很多钱我们要努力工作。 มีประโยคย่อยสองประโยค 为了能赚很多钱 บอกผล ดังนั้น 我们要努力工作 ควรมีเครื่องหมาย 逗号（，） คั่นกลาง จากประโยค 有些学生得发音不对但是很少的。 ควรมีเครื่องหมาย 逗号（，） คั่นก่อนหน้าคำว่า 但是 เนื่องจากเป็นคำเชื่อมแสดงความขัดแย้ง เป็นประโยคหลักและประโยครอง

ตัวอย่าง 11 你说得很对我毕业了要找工作了。

แก้ไขเป็น 你说得很对。我毕业了，要找工作了。

ประโยค 你说得很对我毕业了要找工作了。 แบ่งออกเป็นสามประโยค คือประโยคแรก 你说得很对 ประโยคที่สอง 我毕业了 ประโยคที่สาม 要找工作了 ประโยคที่สองและสามประธาน คือ 我 เป็นประโยคย่อยสองประโยค คือ 我毕业 และ 我要找工作 ดังนั้น 我毕业了要找工作了 ควรมีเครื่องหมาย 逗号（，） คั่นกลาง และประโยค 你说得很对 เป็นประโยคหลัก ประธาน คือ 你 กับประโยค 我毕业了，要找工作了。 ประธาน คือ 我 ดังนั้น ควรมีเครื่องหมาย 句号（。） คั่นกลางระหว่างประโยคหลักทั้งสองประโยค

ตัวอย่าง 12 我经常去运动，比如：游泳打羽毛球跑步等等。

แก้ไขเป็น 我经常去运动，比如：游泳打、羽毛球、跑步等等。

ตัวอย่าง 13 我的爸爸妈妈都是老师。

แก้ไขเป็น 我的爸爸、妈妈都是老师。

จากตัวอย่างประโยคที่ 12 游泳打羽毛球跑步 และ 我的爸爸妈妈 ต่างเป็นคำคุณานาน ดังนั้น ระหว่าง 爸爸 และ 妈妈 ควรมีเครื่องหมาย 顿号 (、) และ ตัวอย่างประโยคที่ 13 ระหว่าง 游泳 打羽毛球 跑步 เป็นกีฬาที่ต้องการยกตัวอย่าง ดังนั้นควรมีเครื่องหมาย 顿号 (、) คั่นกลาง

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยลักษณะข้อผิดพลาดการเขียนและการใช้เครื่องหมายวรรคตอนภาษาจีนของผู้เรียนภาษาจีนชาวไทยครั้งนี้ พบว่า จากการเก็บข้อมูลจากชิ้นงานของนักศึกษา ในการทำแบบฝึกหัด การเขียน แบบทดสอบ จำนวน 2,720 ชิ้น ผู้เรียนใช้เครื่องหมายวรรคตอนภาษาจีนทั้งสิ้นจำนวน 64,512 ครั้ง เกิดข้อผิดพลาดทั้งด้านการเขียนและการใช้ทั้งสิ้นจำนวน 20,004 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 31 ข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นแบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ ผู้เรียนเลือกใช้เครื่องหมายวรรคตอนไม่ถูกต้อง เมื่อต้องใช้เครื่องหมายวรรคตอน แต่ไม่ปรากฏเครื่องหมายวรรคตอน เมื่อไม่จำเป็นต้องใช้เครื่องหมายวรรคตอนกลับใช้เครื่องหมายวรรคตอน ใช้เครื่องหมายวรรคเกิน และเครื่องหมายวรรคตอนวางผิดตำแหน่ง โดยเครื่องหมาย 逗号 (，) หรือที่ภาษาไทยเรียกว่า เครื่องหมายจุลภาค (,) มีความถี่ในการใช้มากที่สุดคือ 31,848 ครั้ง รองลงมาคือเครื่องหมาย 句号 (。) หรือในภาษาไทยเรียกว่า เครื่องหมายมหภาค (.) จำนวน 23,056 ครั้ง ตรงกับงานวิจัยของ Zhang Qiuyang (2019) และ Zhang Qianqian(2018) ที่พบว่านักเรียนไทยที่เรียนภาษาจีนระดับต้นมีการใช้เครื่องหมาย 逗号 (，) มากที่สุด รองลงมา คือ เครื่องหมาย 句号 (。) เช่นกัน เครื่องหมาย 间隔号 (·) มีการใช้น้อยที่สุด ตรงกับงานของ Zhang Qiuyang (2019) ที่พบว่า นักเรียนไทยที่เรียนภาษาจีนระดับต้นมีการใช้เครื่องหมาย 间隔号 (·) น้อยที่สุด แต่ในงานของ Zhang Qianqian(2018) ไม่มีการใช้เครื่องหมาย 间隔号 (·)

ผู้เรียนเกิดข้อผิดพลาดทั้งการเขียนและการใช้เครื่องหมายวรรคตอนภาษาจีนจำนวน 20,004 ครั้ง โดยเกิดการเขียนผิดพลาด จำนวน 4,493 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 22.24 เกิดการใช้ผิดพลาด จำนวน 15,712 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 77.76 ตรงกับงานวิจัยของ Zhang Qiuyang (2019) ที่พบว่า การเขียนผิดพลาดน้อยกว่าการใช้เครื่องหมายวรรคตอนที่

นักศึกษาเกิดการใช้ผิดทั้ง 100% ประกอบด้วยเครื่องหมายที่มีทั้งในภาษาไทยและภาษาจีน ได้แก่ เครื่องหมาย 连接号 (-) หรือ เครื่องหมายยัติภังค์ในภาษาไทย เครื่องหมาย 括号 (()) หรือที่ภาษาไทยเรียกว่า เครื่องหมายนกลิขิต เครื่องหมาย 问号 (?) หรือ ที่ภาษาไทยเรียกว่า เครื่องหมายปรัศนี เครื่องหมาย 书名号 (《》) หรือเครื่องหมายชื่อหนังสือ เครื่องหมาย 分号 (;) หรือ ที่ภาษาไทยเรียกว่า เครื่องหมายอัฒภาคและเครื่องหมายที่มีใช้แต่ในภาษาจีนเท่านั้น ได้แก่ เครื่องหมาย 间隔号 (·) หรือ เครื่องหมายใช้คันเดียนกับวัน ชื่อหนังสือกับชื่อบท หรือ ชื่อกับนามสกุล ของชนชาติอื่นที่ไม่ใช่คนจีน เครื่องหมาย 顿号 (、) เครื่องหมายที่ใช้คันคำ หรือ วลีที่ เสมอกัน ต่อเนื่องกัน สำหรับเครื่องหมายวรรคตอนที่นักศึกษาเกิดการเขียนผิดทั้ง 100% ได้แก่ เครื่องหมาย 省略号 (.....) มีความถี่ในการใช้ คือ 60 ครั้ง เกิดข้อผิดพลาดจำนวน 48 ครั้งคิดเป็นร้อยละ 80 เป็นการเขียนเครื่องหมายวรรคตอนผิดทั้ง 100%

สาเหตุของข้อผิดพลาดสามารถแบ่งออกเป็นสองประเภท คือ ข้อผิดพลาดในภาษา และข้อผิดพลาดระหว่างภาษา วาริ ว่องวโรปกรณ์ (2020) อิทธิพลของภาษาไทยที่เป็นภาษาแม่ก่อให้เกิดข้อผิดพลาดในภาษาเป้าหมายข้อผิดพลาดในภาษาเนื่องจากภาษาจีนมี เครื่องหมายวรรคตอนที่ใช้อยู่ 16 ชนิด พบว่ามี 13 ชนิดที่เกิดข้อผิดพลาด ได้แก่ 逗号、句号、顿号、引号、冒号、叹号、括号、问号、省略号、书名号、分号、连接号、间隔号 และจาก 13 ชนิดนี้ มี 逗号、句号、问号、叹号、分号、冒号、引号、省略号 ที่คล้ายเครื่องหมายวรรคตอนในภาษาไทย Zhang Qianqian (2018) พบประเด็น 误用(การใช้เครื่องหมายผิด) การใช้เครื่องหมาย 顿号 (、) เครื่องหมายที่ใช้คันคำหรือวลีที่เสมอกัน ต่อเนื่องกัน ระหว่างประโยคหลักและประโยครองในประโยคความซ้อน สอดคล้องกับการศึกษาบางส่วนของ Zhang Qiuyang (2019) ที่ผู้เรียนการใช้เครื่องหมาย 顿号 (、) เครื่องหมายที่ใช้คันคำหรือวลีที่เสมอกัน ต่อเนื่องกัน ระหว่างประโยคหลักและประโยครองในประโยคความซ้อน สำหรับข้อผิดพลาดในภาษาสาเหตุจาก 遗漏(การตกหล่นของเครื่องหมายวรรคตอน) ในภาษาไทยเมื่อจบประโยคใช้วิธีการเคาะเว้นวรรคเพื่อจบประโยค ผู้เรียนจึงได้นำความเคยชินจากการใช้ภาษาไทยในภาษาเป้าหมาย Zhang Qiuyang (2019) การตกหล่นของเครื่องหมายวรรคตอน 逗号、句号、问号、冒号 Zhang Qianqian (2018) มีการตกหล่นของเครื่องหมายวรรคตอน 逗号、句号、

引号、冒号、叹号、问号、省略号 ประเด็น 误用(การใช้เครื่องหมายผิด) เลือกใช้เครื่องหมาย 逗号 แทนเครื่องหมาย 句号 เลือกใช้เครื่องหมาย 句号 แทนเครื่องหมาย 逗号 ในประโยคความซ้อนระหว่างประโยคหลักและประโยครองรวมทั้งการใช้เครื่องหมาย 句号 แทนเครื่องหมาย 叹号 เนื่องจากผู้เรียนเข้าใจว่าจบประโยค หรือไม่ทราบว่าหลังคำช่วยแสดงน้ำเสียง (语气助词) จำต้องใช้เครื่องหมาย 叹号 ในส่วนของข้อผิดพลาดระหว่างภาษาเกิดจากตัวของภาษาเป้าหมายเอง หรือภาษาที่สองทำให้ผู้เรียนเกิดความสับสน โดยพบว่าผู้เรียนเขียนเครื่องหมาย 句号 (。) เป็นเครื่องหมาย Full Stops (.) หรือการเขียนเครื่องหมาย 省略号 (.....) เป็น (。 。 。 。 。)

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยได้องค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

1. การใช้เครื่องหมายวรรคตอนในภาษาจีนผิดมากกว่าการเขียนเครื่องหมายวรรคตอนในภาษาจีนผิด แบ่งออกเป็น 1) การใช้เครื่องหมายไม่เหมาะสม 2) ต้องใช้เครื่องหมายวรรคตอนแต่กลับไม่ใช้ 3) ไม่ควรใช้เครื่องหมายวรรคตอน กลับใช้เครื่องหมายวรรคตอน 4) วางเครื่องหมายวรรคตอนผิดตำแหน่ง และ 5. ใช้เครื่องหมายวรรคตอนซ้ำ
2. สาเหตุของข้อผิดพลาดเกิดจากอิทธิพลของภาษาแม่ ภาษาเป้าหมายและภาษาต่างประเทศอื่น ๆ รวมทั้ง ผู้สอนยังมีบทบาทอย่างมากต่อการลดข้อผิดพลาดในการเขียนและการใช้เครื่องหมายวรรคตอนของผู้เรียน

โดยมีข้อเสนอแนะสำคัญเพื่อการพัฒนาผู้เรียน ดังนี้

1. ผู้สอนควรอธิบายให้นักศึกษาเห็นความสำคัญของเครื่องหมายวรรคตอน และให้ความสำคัญในการอธิบายวิธีใช้และวิธีเขียนเครื่องหมายวรรคตอนที่ถูกต้องตั้งแต่เริ่มเรียนภาษาจีน
2. ผู้สอนควรเน้นย้ำผู้เรียนในเรื่องการใช้และการเขียนเครื่องหมายวรรคตอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเคยชิน เกิดการจดจำและสามารถใช้เครื่องหมายวรรคตอนได้ถูกต้องไม่พลั้งเผลอเขียนหรือใช้เครื่องหมายวรรคตอนภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษแทนเครื่องหมายวรรคตอนภาษาจีน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ในการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ ผู้สอนมีบทบาทสำคัญอย่างมาก เนื่องจากผู้เรียนจะต้องเรียนรู้จากผู้สอนเป็นหลัก ดังนั้น ผู้สอนควรอธิบายให้นักศึกษาเห็นความสำคัญของเครื่องหมายวรรคตอน และให้ความสำคัญในการอธิบายวิธีใช้และวิธีเขียนเครื่องหมายวรรคตอนที่ถูกต้องตั้งแต่เริ่มเรียนภาษาจีน

2. สำหรับผู้เรียนภาษาจีน ผู้สอนควรให้ความสำคัญวิธีการเขียน เช่น เครื่องหมาย 逗号 (,) หรือที่ภาษาไทยเรียกว่า เครื่องหมายจุลภาค (,) นอกจากนี้ ผู้สอนควรอธิบายเครื่องหมายวรรคตอนภาษาจีนว่าแต่ละตัวใช้อย่างไร และหากในภาษาไทยหรือภาษาต่างประเทศมีเครื่องหมายวรรคตอนที่คล้ายคลึงกันกับเครื่องหมายวรรคตอนภาษาจีน ผู้สอนชี้ให้เห็นความแตกต่างของเครื่องหมายวรรคตอนทั้งสามภาษา เช่น ระหว่าง เครื่องหมาย 句号 (。) เครื่องหมายมหัพภาคในภาษาไทย หรือเครื่องหมาย Full Stops (.) ในภาษาจีน เครื่องหมาย 省略号 (……) หรือเครื่องหมายจุดไข่ปลา (…) ในภาษาไทย

3. ในการเรียนการสอน ผู้สอนควรเน้นย้ำผู้เรียนในเรื่องการใช้และการเขียนเครื่องหมายวรรคตอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเคยชิน เกิดการจดจำและสามารถใช้เครื่องหมายวรรคตอนได้ถูกต้อง

4. ข้อผิดพลาดจากอิทธิพลของภาษาแม่ ผู้สอนควรชี้ให้เห็นความแตกต่างของเครื่องหมายวรรคตอนสองภาษา ให้ผู้เรียนมีความตระหนักในประเด็นดังกล่าว จนไม่พลั้งเผลอเขียนหรือใช้เครื่องหมายวรรคตอนภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษแทนเครื่องหมายวรรคตอนภาษาจีน

5. ในการเรียนภาษาต่างประเทศ แบบฝึกหัดมีความสำคัญ สามารถช่วยให้ผู้สอนทราบว่า ผู้เรียนยังมีข้อผิดพลาดตรงส่วนใด ผู้สอนจะได้แก้ไขข้อผิดพลาดของผู้เรียนได้ตรงจุด รวมถึงสามารถแก้ไขข้อผิดพลาดในเรื่องของการเขียนและการใช้เครื่องหมายวรรคตอนภาษาจีน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิเคราะห์ข้อผิดพลาดการเขียนและการใช้เครื่องหมายวรรคตอนภาษาจีนของนักศึกษาชั้นปีที่สอง ในรายวิชาภาษาจีน ระดับกลาง ที่เกิดขึ้นในระดับประโยคและข้อความสั้น ไม่ได้ครอบคลุมบางประเด็น เช่น งานเขียนระดับเรียงความ บทความ เป็นต้น

งานวิจัยครั้งต่อไป ควรนำประเด็นงานเขียนระดับเรียงความ บทความ มาวิเคราะห์หาคือข้อผิดพลาดที่เกิด รวมไปถึงโครงสร้างไวยากรณ์มีผลต่อข้อผิดพลาดหรือไม่ งานวิเคราะห์ครั้งต่อไป ควรนำประเด็นเรียงความ บทความร่วมวิเคราะห์เพื่อหาข้อผิดพลาดเพื่อเพื่อช่วยให้สามารถเข้าใจมากยิ่งขึ้น

รายการอ้างอิง

- จรัสศรี จิรภาส. (2555). *เครื่องหมายวรรคตอนและสัญลักษณ์พิเศษในภาษาจีน*. กรุงเทพฯ: ทฤษฎี.
- วาริ ว่องวโรปกรณ์. (2562). “LIHECI” ข้อพึงระมัดระวัง สำหรับผู้เรียนและผู้สอนชาวไทย. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม*, 2562(4), 1645-1669.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2564). *สหประชาชาติ*. สืบค้น 1 พฤษภาคม 2564, จาก <https://th.wikipedia.org/wikid/สหประชาชาติ>
- Decoratex.biz. (2564). *ภาษาราชการของสหประชาชาติ*. สืบค้น 1 พฤษภาคม 2564, จาก <https://decoratex.biz/bsn/th/ofitsialnyie-yazyiki-oon-perechen.html>
- Gass, S. & Selinker, L. (2008). *Second Language Acquisition: An Introductory Course*. New York: Routledge/Taylor and Francis Group.
- Lingzhuan, Liao (2017). *Error Analysis in the Use of Chinese Punctuation Marks by Vietnam Foreign Students* (Master Dissertation). Yuenan Shunhua University, Vietnam.
- Qianqian, Zhang. (2018). *Error Analysis and Teaching Strategies of Thai Students' Punctuation Marks in Elementary Chinese* (Master Dissertation). Yunnan University, China.
- Qiuyang, Zhang. (2019). *Error Analysis in the Use of Chinese Punctuation Marks by Thai Foreign Students----- Taking Yunnan Normal University as an Example* (Master Dissertation). Yunnan Normal University, China.
- Richards, J.C. (1974). *Error Analysis: Perspective on Second Language Acquisition*. London: Longman Group Ltd.
- Soya, Hashimoto (2015). *Analysis of Chinese Punctuation Errors by Japanese Students*. Master Dissertation. Beijing Foreign University, China.
- 刘珣.汉语作为第二语言教学简论 [M].北京: 北京语言大学出版社, 2007.

ประสบการณ์สัมพันธภาพเพื่อการบำบัดของนักจิตวิทยาการศึกษา

Experiences of Therapeutic Relationships in Counseling Psychologists

Received: August 08, 2022
Revised: October 10, 2022
Accepted: October 25, 2022

ศุภกร ปัญะภานุภักดิ์¹, ณัฐสุดา เต๋พันธ์² และ พูลทรัพย์ อารีกิจ³
Supakorn Piyaphanukan, Nattasuda Taephant and Poonsub Areekit
(Yongsupachai@gmail.com)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาประสบการณ์สัมพันธภาพเพื่อการบำบัดของนักจิตวิทยาการศึกษา วิธีดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแนวปรากฏการณ์วิทยาเชิงตีความ โดยการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้คำถามกึ่งโครงสร้าง โดยมีผู้เข้าร่วมวิจัยคือนักจิตวิทยาการศึกษาจำนวน 6 ราย ซึ่งมีประสบการณ์ในการทำงานมาตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไปนับตั้งแต่จบการศึกษาระดับมหาบัณฑิตและยังคงให้บริการปรึกษาอยู่ สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย พบประเด็นสำคัญ 4 ประเด็น ได้แก่ 1. กระบวนการสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด 2. ความรู้สึกที่เกิดขึ้นในสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด 3. ปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมในการสังเกตสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด และ 4. ลักษณะของสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด ข้อเสนอแนะการวิจัย ผลการวิจัยแสดงให้เห็นรายละเอียดสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดของนักจิตวิทยาการศึกษาซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อนักจิตวิทยาการศึกษาในการรับรู้และตระหนักถึงสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในกระบวนการบำบัด

คำสำคัญ: สัมพันธภาพเพื่อการบำบัด, นักจิตวิทยาการศึกษา, กระบวนการปรึกษา

¹ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Master of Arts Program in Counseling Psychology, Faculty of Psychology. Chulalongkorn University

^{2,3} แผนกวิชาจิตวิทยาการศึกษา คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Counseling psychology, Faculty of Psychology. Chulalongkorn University

Abstract

Objectives: The aim of this qualitative research is to study the experiences of therapeutic relationships among counseling psychologists in Thailand. **Methods:** Researchers employed Interpretive Phenomenological Analysis (IPA) in this study in which the data were collected via semi-structured interviews. The participants consisted of 6 counseling psychologists who each have had 5 or more years of counseling experience since graduating with a Master's degree, and each of whom still provides counseling services. **Result and Conclusion:** The findings uncovered 4 main themes: 1. the process of therapeutic relationship, 2. feeling in therapeutic relationship, 3. observation of therapeutic relationship, and 4. the nature of therapeutic relationship. **Suggestion:** The findings show that detailed therapeutic relationship in counseling is a useful tool for counseling psychologists, and it is useful for counseling psychologists to be aware of the importance of therapeutic relationship.

Keywords: Therapeutic Relationship, Counseling Psychologist, Counseling Process

บทนำ

สัมพันธภาพเพื่อการบำบัด (Therapeutic Relationship, Therapeutic Alliance, Working Alliance, Helping Alliance) เป็นหัวข้อที่ได้รับความสนใจจากงานวิจัยและวรรณกรรมต่าง ๆ ในสาขาจิตวิทยาการปรึกษามาเป็นเวลาหลาย 10 ปี ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาแนวคิด ศึกษาคุณภาพของความสัมพันธ์ ปัจจัยเชิงทำนาย และการพัฒนามาตรวัด เป็นต้น (Bachelor, 1995; Bordin, 1979) และสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดยังถูกกล่าวถึงในบทความและงานวิจัยในหลายบริบท เช่น สัมพันธภาพเพื่อการบำบัดในการบำบัดออนไลน์ สัมพันธภาพเพื่อการบำบัดในเด็ก สัมพันธภาพเพื่อการบำบัดในกระบวนการนิเทศของนักจิตวิทยา สัมพันธภาพเพื่อการบำบัดในผู้มีอาการซึ่งเศร้า เป็นต้น (Bordin, 1983; Sucala et al, 2012) สัมพันธภาพเพื่อการบำบัดได้รับการยอมรับว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญในกระบวนการบำบัดโดยไม่ว่าจะเป็นการบำบัดตามแนวคิดทฤษฎีใด (Common Factor) ตัวหนึ่งของกระบวนการบำบัด (Wampold, 2001; Hill & Knox, 2009)

สัมพันธภาพเพื่อการบำบัดเป็นตัวแปรที่สำคัญซึ่งสามารถทำนายผลลัพธ์ของการบำบัดได้ โดยหากมีสัมพันธภาพที่ดีจะมีผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการหรือเกิดผลลัพธ์ของการบำบัดที่ดี ซึ่งเกิดจากการร่วมมือของทั้งผู้รับบริการและนักจิตวิทยาการปรึกษา ทำให้กระบวนการบำบัดเป็นไปอย่างราบรื่นและบรรลุเป้าหมายที่ตามที่ตั้งร่วมกัน แต่หากทั้ง 2 ฝ่ายไม่ให้ความร่วมมือต่อกัน ไม่ว่าจะเกิดจากทางนักจิตวิทยาการปรึกษา เช่น การเกิดอคติกับผู้รับบริการ หรือการเกิดความรู้สึกเสียดทานกับผู้รับบริการ และจากผู้รับบริการ เช่น ไม่เห็นคุณค่าของการบำบัด หรือ ขาดการเข้ารับบริการ เป็นต้น ซึ่งมีผลทำให้ผลของการบำบัดอาจไม่เป็นตามเป้าหมายที่ตั้งร่วมกันไว้ (Altimir, Capella, Núñez, Abarzúa, & Krause, 2017; Horvath, Del Re, Flückiger, & Symonds, 2011; Kazantzis, Cronin, Dattilio, & Dobson, 2013) โดยสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดนี้ เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นระหว่างนักจิตวิทยาการปรึกษากับผู้รับบริการที่เกิดขึ้นในช่วงการบำบัดทั้งรูปแบบรายบุคคลและรายกลุ่ม สัมพันธภาพเพื่อการบำบัดมีกระบวนการซึ่งประกอบด้วย การเริ่มสร้างสัมพันธภาพ การคงหรือพัฒนาสัมพันธภาพ และการยุติสัมพันธภาพ และมีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อช่วยเหลือบุคคลที่ประสบปัญหาได้ระบายความรู้สึกต่าง ๆ ที่อยู่ในจิตใจ ยอมรับและเรียนรู้จากสิ่งที่เกิดขึ้น รวมไปถึงปัญหาได้รับการแก้ไข (Hill, & Knox, 2009)

สัมพันธภาพเพื่อการบำบัดย่อมประกอบขึ้นจากทั้งผู้รับบริการและนักจิตวิทยาการปรึกษา ดังนั้นนักจิตวิทยาการปรึกษาย่อมมีผลต่อคุณภาพความสัมพันธ์นี้ อาทิ ลักษณะหรือพฤติกรรมของนักจิตวิทยา เช่น ความอบอุ่น ความยืดหยุ่น สัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพของสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด แต่ลักษณะหรือพฤติกรรมของนักจิตวิทยา เช่น การเปิดเผยตัวอย่างไม่เหมาะสม ความเข้มงวด จะเป็นความท้าทายในการมีสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด (Hill, & Knox, 2009) นอกจากเรื่องของลักษณะและพฤติกรรมของนักจิตวิทยา สิ่งส่งผลต่อสัมพันธภาพที่มาจากนักจิตวิทยา คือ ปฏิกริยาโต้กลับของนักจิตวิทยา (counter-Therapeutic interaction) ซึ่งมักจะเกิดจากเรื่องราวที่พูดคุยกันหรือการบำบัดที่เกี่ยวข้องประเด็นปัญหาที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขของนักจิตวิทยาซึ่งจะส่งผลในทางลบต่อสัมพันธภาพที่เกิดขึ้น (Rosenberger, & Hayes, 2002) และจากนักจิตวิทยาการปรึกษาที่มีการยึดมั่นกับเทคนิคที่มากเกินไปยังสามารถนำไปสู่ความล้มเหลวในการคงสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด (Castonguay, Constantino, & Holtforth, 2006)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงความละเอียดอ่อนของกระบวนการของสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการสร้าง การคงหรือพัฒนาและการยุติสัมพันธภาพ หากว่านักจิตวิทยาการปรึกษาเกิดความไม่เข้าใจหรือไม่ตระหนักถึงสัมพันธภาพในแต่ละช่วงว่ามีคุณภาพเป็นอย่างไร อาจจะส่งผลให้มีให้เกิดผลลัพธ์ที่ไม่พึงประสงค์หรือไม่สามารถรับมือกับสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม และ การทำงานทางจิตวิทยาการปรึกษามีความคลุมเครือและไม่แน่นอนสอดคล้องกับงานวิจัยของ Skovholt และ Rønnestad (2003) ที่กล่าวว่า งานทางด้านจิตวิทยาการปรึกษามีความคลุมเครือไม่แน่นอนทั้งในเรื่องทฤษฎีและทักษะทางจิตวิทยาการปรึกษาในการนำไปใช้ อันเป็นความท้าทายในการทำความเข้าใจและการนำสิ่งที่เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในนักจิตวิทยาการปรึกษาฝึกหัด ทั้งการสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดในช่วงแรก ที่นักจิตวิทยาการปรึกษาฝึกหัดอาจเกิดความรู้สึกในแง่ลบกับตนเอง

ดังนั้น การทำความเข้าใจประสบการณ์สัมพันธภาพเพื่อการบำบัดของนักจิตวิทยาการปรึกษาวิชาชีพจึงเป็นสิ่งสำคัญและทำให้เกิดความเข้าใจในการนำทฤษฎีที่เรียนมาประยุกต์ใช้ในการสร้าง รักษา และยุติสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด ไม่ว่าจะเป็นด้านความรู้สึก การรับรู้ รวมถึงการป้องกันและดูแลเพื่อไม่ให้เกิดสัมพันธภาพที่ไม่พึงประสงค์ในกระบวนการบำบัดแบบรายบุคคลที่มาพบนักจิตวิทยาการปรึกษาแบบพบหน้า (Face to Face) และในวิธีการวิจัยคุณภาพแนวปรากฏการณ์วิทยาเชิงตีความ (Interpretative Phenomenological Analysis: IPA) เพื่อวิเคราะห์และทำความเข้าใจประสบการณ์ดังกล่าว งานวิจัยนี้ช่วยให้เข้าใจสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดเพื่อให้นักจิตวิทยาการปรึกษาฝึกหัดสามารถใช้เป็นแนวทางในการศึกษากระบวนการสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด อันเป็นประโยชน์ต่อผู้รับบริการให้ได้รับการบำบัดอย่างมีคุณภาพและสามารถทำให้บรรลุเป้าหมายของการบำบัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาประสบการณ์สัมพันธภาพเพื่อการบำบัดของนักจิตวิทยาการปรึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

เนื่องด้วยผู้วิจัยต้องการศึกษาเชิงประสบการณ์ภายในจิตใจของนักจิตวิทยาการปรึกษาเมื่ออยู่ในสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด ผู้วิจัยจึงเลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยคุณภาพแนวปรากฏการณ์วิทยาเชิงตีความ (Interpretative Phenomenological Analysis: IPA) ของ Smith (2011) โดยมีเกณฑ์คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลดังนี้

1. จบการศึกษาด้านจิตวิทยาการศึกษาระดับมหาบัณฑิตขึ้นไป มีประสบการณ์ในการฝึกงานภาคสนามซึ่งเป็นประสบการณ์ทางวิชาชีพเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร
2. มีประสบการณ์บริการปรึกษาตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป โดยนับตั้งแต่สำเร็จการศึกษา
3. ปัจจุบันยังคงให้บริการปรึกษาอยู่
4. มีความสามารถบรรยายหรือถ่ายทอดเรื่องราวและประสบการณ์ได้
5. ยินยอมให้บันทึกเสียงในระหว่างการสัมภาษณ์

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

1. ผู้วิจัย ตัวผู้วิจัยเป็นนิสิตปริญญาโทแขนงจิตวิทยาการปรึกษาที่มีประสบการณ์ในการฝึกภาคสนามในการให้บริการปรึกษาเชิงจิตวิทยาซึ่งเป็นประสบการณ์ทางวิชาชีพเป็นระยะเวลา 1 ปี นอกจากนี้ผู้วิจัยมีการเตรียมความพร้อมในกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการลงทะเบียนเรียนการวิจัยเชิงคุณภาพด้านจิตวิทยาและศึกษาเรื่องสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดและนักจิตวิทยาการปรึกษาผ่านเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. แนวคำถามในการสัมภาษณ์ ใช้เป็นคำถามลักษณะกึ่งโครงสร้างโดยแยกออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 คำถามเรื่องทั่วไปเพื่อให้ผู้วิจัยได้ทำความรู้จักผู้ให้ข้อมูลและเข้าใจบริบทของผู้ให้ข้อมูลและส่วนที่ 2 คำถามสัมภาษณ์ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยโดยจะมีทั้งหมด 10 ข้อและผู้วิจัยได้มีการสัมภาษณ์บุคคลใกล้เคียงกับผู้ให้ข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของภาษาและนำมาปรับปรุงโดยมีการปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยก่อนนำไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลจริง
3. เครื่องบันทึกเสียง เป็นอุปกรณ์เพื่อใช้ในการบันทึกเสียงระหว่างสัมภาษณ์ เพื่อให้เกิดความครบถ้วนของข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยจะมีการขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลก่อนการบันทึกเสียงทุกครั้งและมีการลงรหัสเพื่อรักษาความลับของข้อมูลและจะถูกทำลายหลังจากงานวิจัยสิ้นสุดลง
4. สมุดจดบันทึกภาคสนาม เพื่อใช้ในการจดสิ่งที่ผู้วิจัยสังเกตเห็นให้ระหว่างสัมภาษณ์และเป็นการเก็บข้อมูลที่นอกเหนือจากการบันทึกเสียง เช่น สีหน้า น้ำเสียง เป็นต้น

การเก็บข้อมูล

ภายหลังจากที่ผู้วิจัยได้มีส่งงานวิจัยไปยังคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบันชุดที่ 1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและได้รับการรับรองแล้ว (โครงการที่ 178.1/64) ผู้วิจัยได้มีการประชาสัมพันธ์งานวิจัยผ่านช่องทางออนไลน์และสอบถามจากผู้นำเข้าถึงแหล่งข้อมูล จากนั้นผู้วิจัยได้ติดต่อกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 6 ราย โดยมีรายละเอียดของผู้ให้ข้อมูลแต่ละราย ดังนี้

ตารางที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ให้ข้อมูล

รายที่	เพศ	อายุ	ทฤษฎีที่ใช้
1	หญิง	31	Buddhist Counseling approach
2	หญิง	46	Satir
3	หญิง	48	Eye Movement Desensitization and Reprocessing
4	หญิง	33	Systematic Counseling
5	หญิง	30	Psychodynamic approach
6	หญิง	36	Person-centered therapy

การเก็บข้อมูลอยู่ในช่วงเดือนธันวาคมปี 2564 ถึงเดือนมีนาคม 2565 โดยใช้การสัมภาษณ์ผ่านวิดีโอคอล ครั้งละประมาณ 100-115 นาที ระหว่างที่สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลแต่ละราย ผู้วิจัยได้มีการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมกัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ตามวิธีวิจัยคุณภาพแนวปรากฏการณ์วิทยาเชิงตีความ คือการถอดเทปเสียงแบบคำต่อคำ อ่านทวนซ้ำ แบ่งประโยคให้เป็น 1 ประโยค 1 ใจความ และวิเคราะห์ทีละประโยคซึ่งจะมีการตีความประสบการณ์ผ่านภาษาที่ผู้ให้ข้อมูลใช้โดยตีความผ่านมุมมองผู้วิจัย ผู้วิจัยจะมีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยละเอียดทีละคน จากนั้นนำข้อมูลมาจัดกลุ่มเป็นประเด็นหลัก ประเด็นรอง ประเด็นย่อย ก่อนที่จะนำมาร้อยเรียงเป็นเรื่องราวและนำเสนอในภาพรวม เปลี่ยนชื่อผู้ให้ข้อมูลและปกปิดข้อมูลส่วนบุคคลที่จะนำไปสู่ผู้ให้ข้อมูลเพื่อพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูล นอกจากนี้ผู้วิจัยยังมีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของงานวิจัยผ่านการประเมินคุณภาพของการวิจัยแบบ IPA (Smith, 2011) จะประกอบไปด้วย กำหนดประเด็นที่ศึกษาอย่างชัดเจน, มีข้อมูลวิจัยที่มีคุณภาพ, ระบุความแพร่หลายของใจความสำคัญและแสดงข้อความจากผู้เข้าร่วมวิจัย, ให้พื้นที่แก่การนำเสนอแต่ละใจความสำคัญอย่างเพียงพอ, มีการตีความข้อมูล มิใช่บรรยายข้อมูลเพียงอย่างเดียว, แสดงให้เห็นทั้งความคล้ายและความต่างของประสบการณ์, เขียนรายงานการวิจัยอย่างมีคุณภาพ

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาประสบการณ์สัมพันธ์ภาพเพื่อการบำบัดของนักจิตวิทยาการปรึกษา: กระบวนการสัมพันธ์ภาพเพื่อการบำบัด, ความรู้สึกที่เกิดขึ้นในสัมพันธ์ภาพเพื่อการบำบัด, ปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมในการสังเกตสัมพันธ์ภาพเพื่อการบำบัด, ลักษณะของสัมพันธ์ภาพเพื่อการบำบัด

1. กระบวนการสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด

นักจิตวิทยาการศึกษาในงานวิจัยได้กล่าวถึงกระบวนการของสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้สัมพันธภาพเพื่อการบำบัดเกิดขึ้นและดำเนินต่อไปจนถึงการยุติสัมพันธภาพโดยกระบวนการจะมีตั้งแต่ก่อนการสร้างสัมพันธภาพ การสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด การทำงานกับสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดที่ไม่ลงรอย

กระบวนการก่อนเข้าสู่สร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดโดยนักจิตวิทยาการศึกษาเมื่อเกิดการรับรู้ข้อมูลของผู้รับบริการแล้ว ย่อมส่งผลกลับกระบวนการภายในของนักจิตวิทยาการศึกษาที่ยังไม่รู้จักรับกับผู้รับบริการ ซึ่งสำหรับนักจิตวิทยาการศึกษาผู้รับบริการรายใหม่ก็เปรียบเสมือนคนแปลกหน้าที่เขาไม่รู้จัก รู้เพียงแค่ว่าผู้รับบริการมีความทุกข์จากการมาขอรับบริการและส่งผลให้นักจิตวิทยาการศึกษาเกิดความรู้สึกที่มีต่อผู้รับบริการแสดงถึงความรู้สึกไม่ปลอดภัยหรือสิ่งแปลกใหม่เข้ามาในชีวิตของนักจิตวิทยาการศึกษา เมื่อเกิดความรู้สึกขึ้นมาสำหรับนักจิตวิทยาการศึกษาแล้วมีหน้าที่ในการทำงานกับผู้รับบริการโดยการสร้างความรู้สึกปลอดภัย ความรู้สึกไว้วางใจ ดังนั้นนักจิตวิทยาการศึกษาจึงต้องมีการเตรียมตัวก่อนที่จะเจอผู้รับบริการเพื่อทำให้เกิดความรู้สึกสงบและพร้อมที่จะฟังเรื่องราวของผู้รับบริการ ยกตัวอย่างคำกล่าวที่ว่า

“เพราะฉะนั้นก็เลย เอ่อ พี่ก็เลยเหมือน พอจะยิง โดยเฉพาะ case ที่เราไม่รู้จักอย่างเงี้ย ก็เลยเตรียมไว้ว่า ok ถ้าเกิดมันหนักประมาณเนี้ย เราก็สามารถที่จะอยู่ได้ เตรียมอะไรบ้าง ก็คือเตรียม เตรียม คือการconcentrate โนะะ อ่า แล้วก็ ไม่ได้ไปใช้พลังของตัวเองก่อนที่จะเจอ case ทำนู่นนี่ นี่นั่น อย่างเงี้ย เอ่อ ก็มีเวลาที่เราจะอยู่ อาจจะเป็นเงี้ยๆ ของเรา ในการเตรียมพลัง สำหรับ case แรก เอ้ย ครั้งที่เจอ กัน ก็เลย เลยถามด้วยความรู้สึกอะไรหือ ความรู้สึกลึ้นมั้ง ฮ่า ฮ่า ฮ่า” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3)

เมื่อนักจิตวิทยาการศึกษา มีการรับรู้และเตรียมตัวก่อนเจอผู้รับบริการเป็นที่เรียบร้อยแล้ว นักจิตวิทยาการศึกษา ก็จะไปเจอผู้รับบริการซึ่งเมื่อนักจิตวิทยาการศึกษาเจอผู้รับบริการสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดก็จะเริ่มต้นในการสร้างแล้ว ตั้งแต่การแสดงออกผ่านทางร่างกายหรือการสื่อสารในช่วงต้นของนักจิตวิทยาการศึกษา ที่มีต่อผู้รับบริการ หลังจากนั้น นักจิตวิทยาการศึกษาจะมีการสร้างความเข้าใจการศึกษาเชิงจิตวิทยากับผู้รับบริการว่ากระบวนการการศึกษาจะเป็นอย่างไร ตรงตามความต้องการหรือไม่และเป็นการตั้งค่าความคาดหวังของผู้รับบริการ ซึ่งผู้รับบริการสามารถสอบถามข้อสงสัยเกี่ยวกับ

กระบวนการและ จะได้มีการพูดคุยถึงเป้าหมายและขอบเขตในการรับบริการ รวมไปถึงการที่นักจิตวิทยาการศึกษาทำความเข้าใจผู้รับบริการซึ่งเป็นการทำความเข้าใจตั้งแต่เรื่องราวความรู้สึก ความต้องการของผู้รับบริการโดยผ่านการสังเกตจากการแสดงออกทางด้านร่างกาย และรับฟังสิ่งที่ผู้รับบริการเล่า

“แล้วก็ในบางกรณีที่เราเห็นว่า เหมือนเค้ามีความเกร็งหรือว่า เขารู้สึกแบบกังวลอะไรอย่างเนี่ย ก็จะพูดเพิ่มเติมในมุมที่ว่า ความรู้สึกที่เค้ารู้สึกสามารถบอกได้เลย แล้วก็มันไม่มีบวกหรือลบ แต่ว่าเราจะได้ทำความเข้าใจสิ่งนั้นให้ชัดที่สุด แล้วก็ เดี่ยวมาคุยด้วยกันว่า เราจะสามารถลงมือทำอะไรได้ อย่างเนี่ยค่ะ” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4)

จากกระบวนการข้างต้นจะเป็นกระบวนการเพื่อการสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดซึ่งเป็นสิ่งที่นักจิตวิทยาการศึกษาจะเป็นคนนำในกระบวนการเพราะมีความเข้าใจในกระบวนการซึ่งนักจิตวิทยาการศึกษาจะมีการตระหนักรู้ในความรู้สึก ความคิดภายในจิตใจของตนเองตั้งแต่กระบวนการรับรู้และเตรียมตัวมาเจอผู้รับบริการมาจนถึงกระบวนการสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดเพื่อที่จะสามารถทำความเข้าใจผู้รับบริการอย่างละเอียดและสร้างความรู้สึกปลอดภัยให้กับผู้รับบริการและนักจิตวิทยาการศึกษาเองด้วย เพราะสัมพันธภาพจะส่งผลกับทั้ง 2 ฝ่ายซึ่งจะมีการกล่าวโดยในประเด็นต่อไป

หลังจากที่กระบวนการสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดเกิดขึ้นโดยสามารถสังเกตผู้รับบริการ สามารถเล่าเรื่องราวได้มากขึ้นลึกขึ้น ร่างกายดูสบายมากขึ้น ให้ความร่วมมือในการทำงาน มาตรงต่อเวลา เป็นต้น ซึ่งในบางครั้งสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดเมื่อดำเนินไปก็จะเกิดความไม่ลงรอยในความสัมพันธ์ ซึ่งเมื่อเกิดความไม่ลงรอยในสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด ย่อมส่งผลต่อพฤติกรรมหรือความรู้สึกซึ่งจะส่งผลโดยจะแสดงออกผ่านผู้รับบริการ

“แต่ถ้าเป็นคนที่ไม่ได้อยากมาหรือไม่ได้อยากจะทำ คุยแล้วไม่คลิบอะ คุยแล้ว เขาก็จะไม่มองหน้า ไม่ค่อย เขาเรียกว่าอะไร เข้ามานั่งห้องก็จะนั่งมุ่มๆ มองไปทางอื่นเวลา คุยอะไรอย่างเนี่ยแล้วเวลาถามอะไรก็ตอบ อืม ๆ ถามคำตอบคำอะ” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1)

เมื่อเกิดความไม่ลงรอยขึ้นนักจิตวิทยาการศึกษาจะนำสิ่งที่สังเกตการเปลี่ยนแปลงนั้นขึ้นมาพูดคุยกับผู้รับบริการว่าเกิดอะไรขึ้นภายในของผู้รับบริการเพื่อดูแลความไม่ลงรอยในความสัมพันธ์และทำให้คงสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดต่อไปได้

“ซึ่งจากการที่เราจะสารภาพกับเขาตรง ๆ ได้นะว่า ตอนนี้อย่างกับความต้องการของเขาร้อยเปอร์เซ็นต์ ซึ่งบางทีที่อาจจะบอกที่คงจะพยายามจะบอกว่าที่เข้าใจเขาแล้วแต่จริง ๆ มันยังไม่ตรงอะ นึกออกไหม ในสิ่งที่เขาต้องการมันยังไม่ใช่อะ เราจะได้เห็นได้จากคำพูดของเขาอะ เขาจะพยายามให้เหตุผล พยายามหาว่ามันยังไม่ใช่อะค่า คือมัน จะอะไรแบบนี้ ก็ไม่เชิงว่ามันจะเป็นอย่างนั้น เขาก็มีคำบอกเรา” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2)

จากคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลแสดงให้เห็นว่าความไม่ลงรอยเกิดจากความเข้าใจที่ไม่ตรงกัน ซึ่งนักจิตวิทยาการปรึกษาสามารถบอกกับผู้รับบริการถึงความไม่เข้าใจของตนเอง เพื่อที่จะปรับความเข้าใจกับผู้รับบริการซึ่งเป็นการแสดงความจริงใจที่มีต่อตัวเองว่าตนเองไม่เข้าใจผู้รับบริการและจริงใจกับผู้รับบริการโดยไม่ได้สร้างกลังทำเป็นเข้าใจผู้รับบริการ ซึ่งเป็นการดูแลสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดให้คงอยู่และดำเนินไปเรื่อยจนยุติสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด

2. ความรู้สึกที่เกิดขึ้นในสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด

นักจิตวิทยาการปรึกษาเมื่อลงมือทำกระบวนการสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดซึ่งเมื่อมีการพูดคุยหรือรับฟังเรื่องราวต่าง ๆ ของผู้รับบริการและทำงานร่วมกัน ย่อมส่งผลต่อความรู้สึกของนักจิตวิทยาการปรึกษาซึ่งมีทั้งความรู้สึกทั้งทางบวกและทางลบ

ความรู้สึกทางบวกมักจะเกิดขึ้นเมื่อกระบวนการทำงานเป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งร่วมกันได้และเป้าหมายส่วนตัวของนักจิตวิทยาการปรึกษาที่ต่อตัวเองการทำงานโดยความรู้สึกทางบวกก็จะมี อาทิ ใจกว้าง ปลอดภัย ดีใจ ภูมิใจ ตื่นเต้น ร่วมรู้สึก มั่นใจ เป็นต้น

“ก็ มันทำ คิดว่าส่งผลมากค่ะ เพราะว่าจริงๆ ไอ process ที่เราทำต่าง ๆ ได้อะ มันคือความรู้สึกที่เหมือนเราวางใจได้ รู้สึก flow อะอย่างเนี่ยค่ะ มันก็เหมือนทำให้เรา กลับมาอยู่กับตรงเนี่ย โดยที่ไม่ต้องกังวลเราไม่รู้จักรึ้อย่างไร เพราะว่าคุยกันแล้ว รู้จักกันแล้ว แล้วก็เค้าพร้อมด้วยอะในการที่จะคุยกับเราด้วยอะอย่างเนี่ยค่ะ” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4)

ความรู้สึกทางลบเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นเมื่อเกิดความไม่เข้าใจในเรื่องราวของผู้รับบริการหรือกระบวนการที่กำลังทำอยู่หรือกระบวนการต่าง ๆ ไม่เป็นเพื่อเป้าหมายที่ตกลงร่วมกันและความไม่รู้ว่าในอนาคตของผู้รับบริการจะเป็นอย่างไรก็จะทำให้เกิดความรู้สึก เช่น กังวล เป็นห่วง ไม่สบายใจ เป็นต้น

“เราเองก็ต้องเตรียมว่าเราเห็นอะไรแล้วต้องเชื่อในตัวเขา คือ...คือ ที่ผ่านมามาเราก็มั่นใจนะ ไม่เชิงไม่เชื่อหรอก แต่มันก็แบบ จุดที่แบบ...(จืปาก) มันก็เป็นความว่า อืม..เขาน่าจะอยู่ได้แล้วแหละ แต่มันก็ยังมีจุดที่แย้งเราว่าแบบ (จืปาก) ไหวเปลวอะ อะอย่างนี้ในบางกรณี เออ ก็แบบ แอบเป็นห่วง แบบเนี่ย ใช” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5)

ความรู้สึกของนักจิตวิทยาการศึกษาในสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดเป็นสิ่งที่สำคัญเพราะความรู้สึกต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะทางบวกหรือทางลบย่อมส่งผลต่อการแสดงออกต่อผู้รับบริการและส่งผลต่อกระบวนการบำบัดแต่ในทางเดียวกันถ้านักจิตวิทยาการศึกษาเกิดการตระหนักรู้ในความรู้สึกของตนเองว่าตนเองกำลังรู้สึกแบบนี้เพราะอะไร และจะดูแลความรู้สึกของตนเองอย่างไร มันจะช่วยให้ นักจิตวิทยาการศึกษาที่จะต้องใช้ตนเองเป็นคนอื่นที่จะมารับฟังผู้รับบริการ สามารถไว้วางใจได้และสร้างความรู้สึกปลอดภัยเป็นตัวของตัวเองได้ ดังนั้นเมื่อเกิดความรู้สึกทางลบขึ้นนักจิตวิทยาการศึกษาก็จะมีวิธีการในการทำความเข้าใจและดูแลความรู้สึกเหล่านั้น

“เราเสียใจแหละที่เราไปต่อด้วยกันไม่ได้แต่ความเสียใจนั้นมันจะทำให้เรากลับมาทำความเข้าใจว่ามันเกิดอะไรขึ้น มันมีอะไรที่เรายังไม่ได้ทำ ถ้าเราได้กลับมาเจอกันอีกครั้งเราจะทำอะไร อืม ๆ พี่ว่า ๆ มันก็เป็นอีกจุดนึงอะโน๊ะ ที่ทำให้เรา ๆ กลับมาทำความเข้าใจว่าความสัมพันธ์ไม่ได้เกิดขึ้นใน session เดียว” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1)

จากคำพูดของผู้ให้ข้อมูลจะเห็นได้ว่าเมื่อกลับมาทำความเข้าใจความรู้สึกตนเองแล้วยังเป็นการสร้างความเข้าใจในความรู้สึกของผู้รับบริการด้วยว่า ผู้รับบริการกำลังรู้สึกอะไรและทำให้เกิดการร่วมรู้สึกกับผู้รับบริการและทำให้น่ากลับมาใช้ในการทำงานและกระบวนการรักษาสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด

3. ปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมในการสังเกตสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด

สัมพันธภาพเพื่อการบำบัดนั้นเป็นสิ่งที่ไม่สามารถมองเห็นได้ไม่ว่าจะเป็นสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดแล้ว สัมพันธภาพเพื่อการบำบัดในปัจจุบันเป็นอย่างไร ดังนั้นนักจิตวิทยาการศึกษาจึงจะเป็นต้องใช้ปัจจัยต่าง ๆ ในการสังเกตว่าสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดเป็นอย่างไร โดยการสังเกตจะสามารถสังเกตผ่านผู้รับบริการ อาจารย์นิเทศสะท้อนผ่านการเล่าของนักจิตวิทยาการศึกษา และการตระหนักรู้ในตนเองของนักจิตวิทยาการศึกษา จากคำกล่าวที่ว่า

“แต่ถ้าถ้าเป็นในการ Sup ถ้าเป็นเรื่องที่ติดกับตัวเอง พี่ก็จะถามอาจารย์ ว่ามันเกิดอะไรขึ้น อาจารย์ก็บอกก็จะค่อย ๆ ไล่ไปตอนนั้นเรากำลังคิดอะไร ตอนนั้นเรากำลังรู้สึกอะไร การที่เราค่อย ๆ ฟังเรา ทำให้เราได้กลับมาเห็นตัวเอง ว่ากระบวนการนั้นมันเกิดอะไรขึ้นและมันทำให้เรากลับมามองรับตัวเองได้ง่ายขึ้น” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1)

ซึ่งการรับรู้ว่าสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดตอนนี้เป็นอย่างไรแล้ว มันจะช่วยให้ นักจิตวิทยาการศึกษาสามารถที่จะดูแลสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดให้ยังคงอยู่และไม่ไปจนถึงแตกแยกจากกันไปซึ่งโดยส่วนมากนักจิตวิทยาการศึกษาจะใช้ผู้รับบริการในการ

สังเกตแต่ในขณะเดียวกันตัวเองนักจิตวิทยาการปรึกษาเองที่เป็นคนหนึ่งในสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดก็สามารถบอกได้เช่นกันว่าสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดตอนนี้กำลังเป็นอย่างไรโดยใช้ความรู้สึกและความคิดของตนเอง

4. ลักษณะของสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด

สัมพันธภาพเพื่อการบำบัดเป็นความสัมพันธ์หนึ่งที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลซึ่งมีการลักษณะที่พิเศษกว่าสัมพันธภาพทั่วไปโดยเป็นความสัมพันธ์ในเชิงวิชาชีพที่มีเป้าหมายเพื่อการบำบัด, ช่วยดูแลรักษาผู้รับบริการให้มีสุขภาพจิตที่ดีโดยจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้รับบริการและนักจิตวิทยาการปรึกษา ความพิเศษนอกจากเป็นความสัมพันธ์ทางวิชาชีพที่มีเป้าหมายเพื่อผู้รับบริการแล้ว ความสัมพันธ์นี้จะไม่มีการตัดสินและยอมรับผู้รับบริการโดยจะมีการแค่บอกผลที่จะตามจากการกระทำของผู้รับบริการ ซึ่งจะมีการเปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ ตลอดสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดและไม่มีการพึ่งพากันเพราะสุดท้ายสัมพันธภาพจะมีการยุติเมื่อผู้รับบริการสามารถพึ่งพาตนเองได้ นอกจากนี้สัมพันธภาพเพื่อการบำบัดจะมีผลกระทบสะท้อนกันไปมาระหว่างผู้รับบริการและนักจิตวิทยาการปรึกษา

“มันเหมือนเคล็ดลับกระตุ้นให้เรา กลับมารักแล้วก็ดูแลตนเองเหมือนกันอะไรอย่างเนี่ยค่ะ คือ ความรักที่รู้สึกว่ายิ่งทำก็ยิ่งรัก แล้วงานนี้ก็ยังทำให้เราและเค้าอยากจะมีสุขภาพที่ดีไปด้วยกันนะ อืม ค่ะ” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 6)

จากคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลจะแสดงให้เห็นได้ว่าไม่ใช่แค่นักจิตวิทยาการปรึกษาที่จะส่งผลในกระตุ้นสิ่งต่างให้ผู้รับบริการเกิดการตระหนักรู้และเข้าใจตนเองในสิ่งที่เป็นอยู่แต่นักจิตวิทยาการปรึกษาก็ได้รับการกระตุ้นจากผู้รับบริการทางด้านความรู้สึกและความคิดต่าง ๆ เช่นเดียวกัน

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยประสบการณ์สัมพันธภาพเพื่อการบำบัด พบประเด็นหลัก 4 ประเด็น ได้แก่ กระบวนการสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด ความรู้สึกที่เกิดในสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด ปัจจัยที่ช่วยในการสังเกตสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด และลักษณะของสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด แต่ละประเด็นก็จะแสดงให้เห็นถึงลักษณะของสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดในแต่ละด้านตั้งแต่กระบวนการสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงกระบวนการของความสัมพันธ์อันนี้จะเริ่มอย่างไรจะดำเนินไปอย่างไรในฝั่งของนักจิตวิทยาการปรึกษา

ที่เป็นดำเนินกระบวนการต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นได้ว่ากระบวนการในช่วงก่อนสร้างสัมพันธภาพจะเป็นกระบวนการภายในที่เกิดขึ้นซึ่งจะเป็นไปในทิศทางไหนแล้วแต่ประสบการณ์ที่ผ่านของนักจิตวิทยาการศึกษาแต่ละคนที่จะมีการระลึกถึงในปัจจุบันที่รับมากจากผู้รับบริการ (Countertransference) และประสบการณ์ของตนเองที่มีต่อการสร้างสัมพันธภาพในชีวิตจริง (Gelso, 2014; Levy, Ellison, Scott, & Bernecker, 2011) และเมื่อเข้าสู่กระบวนการสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดก็จะเดินในการสร้างซึ่งจะมีองค์ประกอบที่สอดคล้องกับองค์ประกอบของสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด (Working alliance) ของ Bordin (1979) ซึ่งประกอบไปด้วย เป้าหมาย (Goal) คือ สิ่งที่ผู้รับบริการและนักจิตวิทยาการศึกษาจะดำเนินไปให้ถึงในกระบวนการบำบัด, หน้าที่ (Task) คือ งานที่ผู้รับบริการและนักจิตวิทยาการศึกษาจะทำร่วมกันเพื่อไปให้ถึงเป้าหมายในการบำบัด ซึ่งในงานวิจัยจะแสดงให้เห็นว่านักจิตวิทยาการศึกษาจะมีการพูดคุยถึงหน้าที่และเป้าหมายของการบำบัดกับผู้รับบริการในกระบวนการบำบัดครั้งแรกๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและตั้งความคาดหวังให้กับผู้รับบริการด้วยว่าผู้รับบริการจะสามารถคาดหวังอะไรและทำอะไรได้บ้าง ซึ่งการตั้งความคาดหวังให้กับผู้รับบริการที่อยู่บนฐานของความเป็นจริงและเป็นสิ่งที่ผู้รับบริการทำด้วยตนเองได้จะส่งผลต่อสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด (Clarkson, 2003) ซึ่งจะแสดงออกผ่านการให้ความร่วมมือของผู้รับบริการ และองค์ประกอบสุดท้ายคือ สัมพันธ (Bond) คือความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างผู้รับบริการและนักจิตวิทยาการศึกษา ซึ่งนักจิตวิทยาการศึกษาก็จะค่อยๆ ดำเนินการสร้างโดยการเริ่มทำความเข้าผู้รับบริการทั้งในส่วนเรื่องราว ความรู้สึก สิ่งที่ผู้รับบริการต้องการ ว่าเป็นอย่างไร

เมื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้รับบริการและนักจิตวิทยาการศึกษาแล้วความสัมพันธ์ก็จะดำเนินไปเรื่อย ๆ ซึ่งในบางครั้งสัมพันธภาพอาจจะมีการสะดุดหรือความไม่ลงรอยหรือความไม่เข้าใจกันเกิดขึ้น ซึ่งนักจิตวิทยาการศึกษาจะพยายามที่จะดูแลรักษาสัมพันธภาพให้คงอยู่เพื่อกระบวนการบำบัดยังคงดำเนินต่อไป โดยจะดำเนินการนำสิ่งที่สังเกตถึงการเปลี่ยนแปลงขึ้นมาพูดคุยว่าเกิดอะไรและจะสามารถดูแลการเปลี่ยนแปลงนี้ได้อย่างไร เช่น การพูดคุยอธิบายให้เกิดความเข้าใจ ดูแลประเด็นที่เกิดขึ้นอันนี้ก่อน เป็นต้น ซึ่งจะสอดคล้องกับงานวิจัยของ Safran, Muran, & Eubanks-Carter (2011) ที่นักจิตวิทยาการศึกษาจะมีการซ่อมแซมสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดโดยการ สนใจเรื่องราวที่ทำให้เกิดความไม่ลงรอย สำรวจความไม่ลงรอย และ ดูแลความไม่ลงรายนั้นโดยการสร้างความเข้าใจทั้งตนเองและนักจิตวิทยาการศึกษา

สัมพันธภาพเพื่อการบำบัดเป็นกระบวนการระหว่างบุคคลซึ่ง นักจิตวิทยาการปรึกษาซึ่งเป็นบุคคล ๆ หนึ่งในความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นดั่งนั้นนักจิตวิทยาการปรึกษาย่อมมีความรู้สึกที่เกิดขึ้นเมื่ออยู่ในความสัมพันธ์ไม่ว่าจะเกิดขึ้นจากประสบการณ์ภายในของนักจิตวิทยาการปรึกษาที่สะท้อนกลับจากผู้รับบริการ (Countertransference) หรือสิ่งที่ผู้รับบริการแสดงออกมาในห้วงรับบริการ (Projection) (Horvath, 2000) ซึ่งความรู้สึกที่เกิดขึ้นในสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดมีทั้งความรู้สึกทางบวก เช่น รู้สึกไว้วางใจ รู้สึกปลอดภัย รู้สึกร่วมรู้สึก รู้สึกเข้าใจ เป็นต้น ซึ่งความรู้สึกทางบวกนี้เป็นความรู้สึกที่นักจิตวิทยาการปรึกษา รู้สึกในสัมพันธภาพซึ่งความรู้สึกเหล่านี้เป็นความรู้สึกที่สำคัญในการบำบัดที่นักจิตวิทยาการปรึกษาจะพยายามให้ทำให้ผู้รับบริการรู้สึก (Fletcher-Tomenius, & Vossler, 2009) และบางครั้งนักจิตวิทยาการปรึกษาก็จะมีความรู้สึกทางลบ เช่น รู้สึกกังวล รู้สึกเป็นห่วง เป็นต้น ซึ่งนักจิตวิทยาการปรึกษาก็จะมีการดูแลทำความเข้าใจในตนเองและดูแลความรู้สึกทางลบเพื่อไม่ให้มีผลกระทบกับการทำงานไม่ว่าจะเป็น การไม่พร้อมที่จะรับฟังผู้รับบริการหรือการแสดงความรู้สึกทางลบออกไปให้ผู้รับบริการ (Doran, 2016) และเป็นการทำความเข้าใจสิ่งที่ผู้รับบริการรู้สึกด้วย โดยจะใช้วิธีการ สำรวจตนเอง ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา อ่าน case note เป็นต้น

การสังเกตสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดเป็นสิ่งสำคัญเพราะว่าสัมพันธภาพเป็นสิ่งที่ไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่า ดังนั้นการที่จะรับรู้ความสัมพันธ์ในต่อนั้นเป็นอย่างไร จึงจำเป็นต้องใช้ปัจจัยต่าง ๆ คือ การตระหนักรู้ในตนเองทั้งภายใน คือ ความรู้สึก ความคิดของตนเอง และภายนอก คือ สิ่งที่ตนเองแสดงออกไป เช่น น้ำเสียง จังหวะการพูด การแสดงออกทางสีหน้า เป็นต้น สำหรับกระบวนการปรึกษาที่ต้องมีการใช้ตนเองการปรึกษา ไม่ว่าจะเป็นต้นแบบ, เป็นคนอื่นในการยอมรับผู้รับบริการ และการเป็นผู้ที่คอยดูแลผู้รับบริการ การตระหนักรู้และดำเนินการให้เป็นไปในสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดจึงเป็นสิ่งจำเป็น นอกจากการตระหนักรู้ในตนเองแล้ว สามารถสังเกตผ่านผู้รับบริการซึ่งจะเป็นการสังเกตผ่านการสอบถามสิ่งที่นักจิตวิทยาการปรึกษาเห็นทั้งทางภาษาและอวัจนภาษา และปัจจัยที่ช่วยในการสังเกตความสัมพันธ์คือ อาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งช่วยมองสัมพันธภาพผ่านการเล่าเรื่องของนักจิตวิทยาการปรึกษา ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Santirso, Martín-Fernández, Gracia, & Terreros (2018) ที่ศึกษาการสังเกตสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดจากผู้สังเกต (observer) สามารถบอกความสัมพันธ์แบบทั่วไปและสัมพันธ์กับการตกลงร่วมกันได้อย่างสอดคล้องกับผู้ที่อยู่ในสัมพันธภาพ

จากสิ่งที่ได้พบในการวิจัยในครั้งนี้จะเห็นได้ว่าสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดจะมีความซับซ้อนแล้วมีความเชื่อมโยงกันหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นประสบการณ์ภายในของนักจิตวิทยา การปรึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างนักจิตวิทยาการปรึกษาและผู้รับบริการ ซึ่งอาจารย์ที่ปรึกษาที่ไม่อยู่ในสัมพันธภาพก็สามารถรับรู้ถึงสัมพันธภาพและให้คำปรึกษาผ่านการเล่าเรื่องราวของนักจิตวิทยาการปรึกษาได้และสัมพันธภาพไม่ได้ส่งผลไปยังผู้รับบริการเท่านั้น แต่ยังส่งผลกลับมาหานักจิตวิทยาการปรึกษาด้วยไม่ว่าจะเป็นความรู้สึก การนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งจะเป็นการพัฒนาตนเองไปพร้อม ๆ กับผู้รับบริการ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นลักษณะอันหนึ่งของสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดที่เป็นลักษณะของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal process) ซึ่งจะมีการถ่ายทอดสิ่งต่างๆ ให้กันและกันไม่ว่าจะเป็นนักจิตวิทยาการปรึกษาถ่ายทอดให้ผู้รับบริการหรือผู้รับบริการถ่ายทอดให้นักจิตวิทยาการปรึกษาซึ่งจะมีทั้งในระดับความคิดและระดับจิตใจซึ่งในบางครั้งก็อาจจะรู้ตัวและไม่รู้ตัว และยังนักจิตวิทยาการปรึกษามีหน้าที่ในการเปิดรับตัวตนของผู้รับบริการ ย่อมไม่แปลกที่นักจิตวิทยาการปรึกษาจะได้รับบางอย่างจากผู้รับบริการไม่มากนักน้อย (Aron, 1990; Zilcha-Mano et al., 2016)

นอกจากนี้ ลักษณะของสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดซึ่งจากงานวิจัยครั้งนี้จะเห็นได้ว่าเป็นสัมพันธภาพที่มีความปลอดภัยเพื่อให้ผู้รับบริการเกิดความรู้สึกที่ปลอดภัยและอยู่ความสัมพันธ์แบบนี้ได้และจะพยายามคงให้สัมพันธภาพให้อยู่ในลักษณะนี้ไปจนยุติสัมพันธภาพ (Sullivan, Skovholt, & Jennings, 2005) ซึ่งนักจิตวิทยาการปรึกษารับรู้ว่าเมื่อสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดสร้างแล้วก็จะคงอยู่ไปเรื่อยอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงบางแต่จะไม่ลงเหมือนตอนแรกที่เริ่มสร้างสัมพันธภาพ เหมือนนักจิตวิทยาการปรึกษาและผู้รับบริการได้ทำความรู้จักแล้วก็คงไม่สามารถที่จะทำให้กลับมาเป็นไม่รู้จักกันคงเป็นไปไม่ได้

องค์ความรู้จากการวิจัย

ประสบการณ์สัมพันธภาพเพื่อการบำบัดของนักจิตวิทยาการปรึกษาได้พบกระบวนการสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด ความรู้สึกที่เกิดขึ้นในสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด ปัจจัยที่ช่วยในการสังเกตสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด และลักษณะของสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดจากการพบครั้งนี้จะเห็นได้ว่า

1. สัมพันธภาพเพื่อการบำบัดเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นและส่งผลกระทบไม่ใช่แค่กับ ผู้รับบริการเท่านั้นแต่ยังส่งผลกับนักจิตวิทยาการศึกษาด้วยเช่นกันโดยส่งผลตั้งแต่อ่อนเริ่ม สร้างสัมพันธภาพอีกด้วยและไม่ว่าจะเป็นการแสดงออกทั้งทางร่างกายหรือภาษารวมไปถึง การถ่ายทอดความรู้สึกก็เป็นสิ่งที่ส่งผลต่อสัมพันธภาพเพื่อการบำบัด ซึ่งการพยายามทำความเข้าใจทั้งในเรื่องราว ความรู้สึกและสิ่งที่ผู้รับบริการต้องการเป็นสิ่งที่ จะช่วยให้ สัมพันธภาพยังคงอยู่ต่อไปได้

2. สิ่งที่จะช่วยนักจิตวิทยาการศึกษาสังเกตเห็นสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดเพราะ สัมพันธภาพเป็นสิ่งที่มองไม่เห็น จึงต้องใช้ปัจจัยต่าง ๆ ที่จะช่วยในการสังเกตเช่น ความรู้สึก ของตนเองที่ไว้วางใจ ปลอดภัย เข้าใจ ร่วมรู้สึกไปกับผู้รับบริการ, การแสดงออกที่ไม่ตัดสิน, มีเป้าหมายเพื่อผู้รับบริการ, ไม่มีการพึ่งพา, หรือ ลักษณะท่าทางของผู้รับบริการ และ คำแนะนำจากอาจารย์นิเทศ เป็นต้น ซึ่งองค์ความต่าง ๆ สามารถนำไปใช้ต่อยอดเพื่อการ พัฒนาหลักสูตรการในการอบรมนักจิตวิทยาการศึกษารุ่นใหม่ในการสร้าง การดูแลและการ ยุติสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ เข้าใจถึงความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น รวมถึง ยอมรับความรู้สึกต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในตนเองอย่างเข้าใจโดยไม่พยายามกดดันตนเองหรือ ปฏิเสธความรู้สึกที่เกิดขึ้น

3. นอกจากนี้นักวิจัยครั้งนี้มีผู้ร่วมวิจัยที่มีความหมายทางทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาเชิงจิตวิทยาทำให้เห็นได้ว่าสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดมีอยู่ในทุกทฤษฎีเพื่อเป็นการสร้าง สัมพันธภาพกับผู้รับบริการซึ่งอาจจะมีการให้ความสำคัญที่แตกต่างกันในแต่ละมุมมองทาง ทฤษฎี

4. ผู้ร่วมวิจัยในครั้งนี้เป็นเพศหญิงทั้งหมดทำให้เห็นมุมมองของสัมพันธภาพเพื่อ การบำบัดในมุมมองของนักจิตวิทยาการศึกษาเพศหญิงได้อย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

นักวิจัยเห็นว่า การวิจัยของผู้วิจัยมีผู้ให้ข้อมูลเป็นเพศหญิงทั้งหมดและส่วนใหญ่จะ ให้บริการในศูนย์การศึกษาของมหาวิทยาลัย ซึ่งถ้ามีการเก็บกลุ่มตัวอย่างที่มีความหลายทั้ง เรื่องเพศและสถานที่ให้บริการอาจจะส่งผลให้เห็นสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดที่กว้างมากขึ้น รวมไปถึง สัมพันธภาพเพื่อการบำบัดนี้เป็นในลักษณะพบหน้าและให้บริการแบบเดียวซึ่งส่วน

ใหญ่จะนึกถึงผู้รับบริการที่รับบริการก่อน COVID-19 ซึ่งภาวะ COVID-19 ส่งผลทำให้บริการปรึกษาที่เปลี่ยนแปลงไปไม่ว่าจะเป็นบริการแบบออนไลน์หรือการบริการแบบที่ต้องใส่หน้ากากอนามัย ซึ่งส่งผลต่อสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดในกระบวนการต่าง ๆ ในการศึกษาในลักษณะปัจจัยนี้จะส่งผลให้เห็นสัมพันธภาพในรูปแบบใหม่ ๆ มากขึ้นและการสร้างสัมพันธภาพเพื่อการบำบัดแบบกลุ่มก็เป็นสิ่งที่น่าสนใจ

รายการอ้างอิง

- Altimir, C., Capella, C., Núñez, L., Abarzúa, M., & Krause, M. (2017). Meeting in difference: Revisiting the therapeutic relationship based on patients' and therapists' experiences in several clinical contexts. *Journal of clinical psychology*, 73(11), 1510-1522.
- Aron, L. (1990). One person and two person psychologies and the method of psychoanalysis. *Psychoanalytic psychology*, 7(4), 475-485.
- Bachelor, A. (1995). Clients' perception of the therapeutic alliance: A qualitative analysis. *Journal of Counseling Psychology*, 42(3), 323-337.
- Bordin, E. S. (1983). A working alliance based model of supervision. *The counseling psychologist*, 11(1), 35-42.
- Bordin, E. S. (1979). The generalizability of the psychoanalytic concept of the working alliance. *Psychotherapy: Theory, research & practice*, 16(3), 252-260.
- Castonguay, L. G., Constantino, M. J., & Holtforth, M. G. (2006). The working alliance: Where are we and where should we go?. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*, 43(3), 271-279.
- Clarkson, P. (2003). *The therapeutic relationship*. John Wiley & Sons.
- Doran, J. M. (2016). The working alliance: Where have we been, where are we going?. *Psychotherapy Research*, 26(2), 146-163.
- Fletcher-Tomenius, L., & Vossler, A. (2009). Trust in online therapeutic relationships: The therapist's experience. *Counselling Psychology Review*, 24(2), 24-34.

- Gelso, C. (2014). A tripartite model of the therapeutic relationship: Theory, research, and practice. *Psychotherapy research*, 24(2), 117-131.
- Hill, C. E., & Knox, S. (2009). Processing the therapeutic relationship. *Psychotherapy research*, 19(1), 13-29.
- Horvath, A. O. (2000). The therapeutic relationship: From transference to alliance. *Journal of clinical psychology*, 56(2), 163-173.
- Kazantzis, N., Cronin, T. J., Dattilio, F. M., & Dobson, K. S. (2013). Introduction: Using techniques via the therapeutic relationship. *Cognitive and Behavioral Practice*, 20(4), 385-389.
- Levy, K. N., Ellison, W. D., Scott, L. N., & Bernecker, S. L. (2011). Attachment style. *Journal of clinical psychology*, 67(2), 193-203.
- Rosenberger, E. W., & Hayes, J. A. (2002). Origins, consequences, and management of countertransference: A case study. *Journal of counseling psychology*, 49(2), 221-232.
- Rowan, J., & Jacobs, M. (2002). *The therapist's use of self*. McGraw-Hill Education (UK).
- Safran, J. D., Muran, J. C., & Eubanks-Carter, C. (2011). Repairing alliance ruptures. *Psychotherapy*, 48(1), 235-254.
- Santirso, F. A., Martín-Fernández, M., Lila, M., Gracia, E., & Terreros, E. (2018). Validation of the Working Alliance Inventory–Observer Short Version with male intimate partner violence offenders. *International journal of clinical and health psychology*, 18(2), 152-161.
- Skovholt, T. M., & Rønnestad, M. H. (2003). Struggles of the novice counselor and therapist. *Journal of career development*, 30(1), 45-58.
- Smith, J. A. (2011). Evaluating the contribution of interpretative phenomenological analysis. *Health psychology review*, 5(1), 9-27.
- Sucala, M., Schnur, J. B., Constantino, M. J., Miller, S. J., Brackman, E. H., & Montgomery, G. H. (2012). The therapeutic relationship in e-therapy for mental health: a systematic review. *Journal of medical Internet research*, 14(4), e2084.

- Sullivan, M. F., Skovholt, T. M., & Jennings, L. (2005). Master therapists' construction of the therapy relationship. *Journal of Mental Health Counseling, 27*(1), 48-70.
- Zilcha-Mano, S., Muran, J. C., Hungr, C., Eubanks, C. F., Safran, J. D., & Winston, A. (2016). The relationship between alliance and outcome: Analysis of a two-person perspective on alliance and session outcome. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 84*(6), 484-496.

การนำ พ.ร.บ.คุ้มครองผู้บริโภคในธุรกิจการขายรถยนต์ใช้แล้ว พ.ศ. 2562
ไปปฏิบัติในกรุงเทพมหานคร
Implementation of the Consumer Protection Act in the Used Car
Sales B.E. 2562 in Bangkok

โชติวัฒน์ สฤณีเวชวรกุล¹, ทศนีย์ ลักษณะนาถิชช², กมลพร กัลยาณมิตร³ และ สติธย์ นียมญาติ⁴

Received: May 05, 2022
Revised: May 11, 2022
Accepted: May 11, 2022

Chotiwat Saritvetvorakul, Tassanee Kakkhanapichonchat,
Kamolporn Kalyanamitra and Satit Niyomyaht
(kramonporn@hotmail.com)

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การนำ พ.ร.บ.คุ้มครองผู้บริโภคในธุรกิจการขายรถยนต์ใช้แล้ว พ.ศ. 2562 ไปปฏิบัติในกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการนำ พ.ร.บ. คุ้มครองผู้บริโภคในธุรกิจการขายรถยนต์ใช้แล้ว พ.ศ. 2562 ไปปฏิบัติในกรุงเทพมหานคร และ 2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการนำ พ.ร.บ.คุ้มครองผู้บริโภคในธุรกิจการขายรถยนต์ใช้แล้ว พ.ศ. 2562 ไปปฏิบัติในกรุงเทพมหานคร การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เจาะลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจงจากผู้เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายภาครัฐ ผู้บริหารในองค์กรภาครัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง ผู้ประกอบการภาคเอกชน และประชาชนทั่วไป เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการสรุปความเชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า 1. การนำ พ.ร.บ. คุ้มครองผู้บริโภคในธุรกิจการขายรถยนต์ใช้แล้ว พ.ศ. 2562 ไปปฏิบัติในกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเนื้อหาสาระ 2) ด้านแรงจูงใจ 3) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติและผู้รับบริการ 4) ด้านการติดต่อสื่อสารระหว่างหน่วยงาน 5) ด้านคุณลักษณะของหน่วยงานที่ปฏิบัติ 6) ด้านการสนับสนุนของหน่วยปฏิบัติ และ 2. ปัญหาและอุปสรรคของการนำ พ.ร.บ.คุ้มครองผู้บริโภคในธุรกิจการขายรถยนต์ใช้แล้ว พ.ศ. 2562 ไปปฏิบัติในกรุงเทพมหานคร พบว่า 1) ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจ

^{1, 2, 3, 4} คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

Faculty of Political Science, Bangkok Thonburi University

ใน พ.ร.บ. คຸ້ມครองผู้บริโภคนในธุรกิจการขายรถยนต์ใช้แล้ว พ.ศ. 2562 2) ผู้ประกอบการธุรกิจการขายรถยนต์ใช้แล้ว ยังคงใช้ช่องโหว่ของกฎหมายเพื่อหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตาม 3) ปัญหาการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานกับหน่วยงาน หน่วยงานกับผู้ประกอบการ และหน่วยงานกับประชาชนผู้บริโภค 4) ความแตกต่างทางความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับการใช้และตีความกฎหมาย 5) สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมขณะนี้ไม่เอื้อต่อการปฏิบัติตามกฎหมาย 6) ผู้ปฏิบัติงานไม่สุจริต ไม่มีสำนึกในความยุติธรรม เป็นผู้ที่ไม่ปฏิบัติเป็นสองมาตรฐาน บิดเบือนกฎหมายเพื่อประโยชน์ของคนบางกลุ่มและ 7) เนื้อหาสาระยังไม่ครอบคลุมการกระทำผิดและภาษาของกฎหมายไม่เป็นปัจจุบัน ยากที่จะเข้าใจในความหมาย

คำสำคัญ: พ.ร.บ.คຸ້ມครองผู้บริโภคนในธุรกิจการขายรถยนต์ใช้แล้ว พ.ศ. 2562,
การนำไปปฏิบัติ

Abstract

The research objectives were: 1. to study the problems and obstacles on the implementation of the Consumer Protection Act in the Used Car Sales B.E. 2562 in Bangkok; and 2. to study the factors related to the implementation of the Consumer Protection Act in the Used Car Sales B.E. 2562 in Bangkok. This research was qualitative by in-depth interview with 20 key informants, which selected from those involved in government policy making, executives in government organizations, relevant government officials, private entrepreneurs and the general public. The tools used to collect data were interview forms. Data analysis was used a descriptive summary. The results found that 1. the factors related to the implementation of the Consumer Protection Act in the Used Car Sales B.E. 2562 in Bangkok consisted of 6 aspects: 1) Content aspect, 2) Motivation aspect, 3) The participation of practitioners and service recipients, 4) Interagency communication; 5) Characteristics of the operating unit, 6) Support of the operating unit, and 2. the problems and obstacles on the implementation of the Consumer Protection Act in the Used Car Sales B.E. 2562 was found that 1) People still lack

knowledge and understanding of the Consumer Protection Act in the Used Car Sales B.E. 2562, 2) Entrepreneurs in the business of selling used cars still using loopholes in the law to avoid non-compliance, 3) Problems in coordination between agencies and agencies, agencies with entrepreneurs and agencies with the public and consumers, 4) Differences in opinions regarding the use and interpretation of the law, 5) Economic, social, political and cultural conditions at the moment were not conducive to law enforcement, 6) Dishonest worker no sense of justice, a person who practiced double standards, distorting the law for the benefit of certain groups; and 7) The content did not cover the offense, and the language of the law was not current hard to understand the meaning.

Keywords: Consumer Protection Act Used Car Sales B.E 2562,
Policy Implementation

บทนำ

ปัจจุบันรถยนต์ใช้แล้ว หรือที่ว่า “รถยนต์มือสอง” จัดเป็นสินค้าประเภทหนึ่ง ที่เป็นที่ต้องการของผู้บริโภค ทั้งนี้ เพื่ออำนวยความสะดวก ในการที่จะต้องเดินทางไปทำงาน หรือไปทำธุระต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน เป็นเหตุให้ธุรกิจขายรถยนต์มือสองดังกล่าว สร้างผลกำไรอย่างงามให้แก่ผู้ประกอบการ และมีการแข่งขันกันสูง ด้วยวิธีการต่าง ๆ (สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค, 2560) ในขณะที่สถานการณ์ไวรัสโควิด -19 ไม่ได้เล่นงานแค่ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวหรือส่งออกเท่านั้น แต่ยังพ่นพิษใส่อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมและกำลังซื้อของผู้บริโภคกันถ้วนทั่ว หนึ่งในนั้นคือตลาดรถยนต์ใหม่ ในปี 2563 ได้หดตัวลงกว่า 35 เปอร์เซ็นต์ และคงยากที่ยอดขายรถยนต์ในระยะต่อไปจะกลับมาแตะหลัก 1 ล้านคันต่อปีได้อีก สวนทางกับ “ตลาดรถมือสอง” ที่จะกลับมาคึกคักอีกครั้ง โดยได้อานิสงส์จากคนเปลี่ยนพฤติกรรมมาเดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัวเพราะกลัวไวรัส แต่ด้วยกำลังซื้อที่ลดลง ส่งผลให้ผู้คนชะลอการตัดสินใจซื้อรถยนต์ใหม่ และหันมาซื้อรถมือสองทดแทนรถป้ายแดงกันมากขึ้น ข้อมูลจาก Google Trends ยังชี้ให้เห็นว่าตลาดรถมือสองในช่วงคลายล็อกดาวน์กลับมาได้รับความสนใจมากขึ้น โดยการค้นหาข้อมูลรถมือสองยี่ห้อ

หลักในอินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้นสูงสุดในรอบ 2 ปี ชี้ให้เห็นถึงความต้องการมีรถยนต์เพื่อใช้เป็นพาหนะในการเดินทางที่เพิ่มสูงขึ้น แม้ว่าจะมีข้อจำกัดในแง่กำลังซื้อที่ทำให้ไม่สามารถซื้อรถใหม่ได้ ด้านข้อมูลบนเว็บไซต์ One2car ที่เป็นตลาดรถออนไลน์ที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทยในปัจจุบัน พบว่าจำนวนรถที่ลงประกาศขายก่อนครบรอบการเปลี่ยนรถปกติ (Replacement cycle) หรือรถมือสองที่จดทะเบียนหลังปี 2015 เพิ่มขึ้นถึง 6.1% จากต้นปี สวนทางกับรถปีเก่าที่มีจำนวนลดลงกว่า 1 ใน 4 และขยายสัดส่วนเพิ่มจาก 26% ในเดือนมกราคม 2563 เป็น 32% ในเดือนมิถุนายน (KKP Research, กลุ่มธุรกิจการเงินเกียรตินาคินภัทร, 2563)

อย่างไรก็ตาม รถยนต์เป็นสินค้าที่มีส่วนประกอบหรือชิ้นส่วนต่างๆ จำนวนมากมีกระบวนการผลิตและการประกอบหลายขั้นตอนที่ย่างยากซับซ้อน และมีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ระดับสูงมาใช้ในกระบวนการผลิตและการประกอบ รถยนต์จึงเป็นสินค้าที่มีความเป็นไปได้สูงที่จะมีความบกพร่อง (Defects) ในส่วนหนึ่งส่วนใดของรถยนต์ ซึ่งเป็นความบกพร่องที่ผู้ซื้อรถยนต์ ซึ่งเป็นผู้บริโภค โดยทั่วไปตรวจพบได้ยากมาก หรือไม่อาจจะตรวจพบได้เลยในขณะที่ทำสัญญาซื้อและรับมอบรถยนต์นั้น จนกว่าปัญหาความบกพร่องนั้นจะปรากฏขึ้นภายหลังจากการใช้รถยนต์ นั้นไปได้ระยะหนึ่ง ซึ่งผู้บริโภครถยนต์ได้รับความเดือดร้อนซึ่งเกิดจากผู้บริโภคไม่ทราบข้อเท็จจริงเพื่อประกอบการตัดสินใจในการเลือกซื้อ ทำให้ได้รับความเสี่ยงกับความชำรุดบกพร่อง จากการที่ผู้ประกอบการธุรกิจได้ทำการปรับแต่งสภาพของเครื่องยนต์ อะไหล่ รวมทั้งส่วนประกอบต่างๆ หรือปกปิดข้อมูลที่สำคัญจนรถ มีปัญหาและทำให้ผู้บริโภคต้องรับภาระค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมที่เกิดจากการปรับแต่งสภาพของเครื่องยนต์ อะไหล่ รวมทั้งส่วนประกอบต่างๆ ซึ่งเกิดจากการกระทำของผู้ประกอบการธุรกิจ ส่งผลให้ผู้บริโภคได้รับความเดือดร้อน จึงต้องการที่จะได้รับการคุ้มครอง และได้รับการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นอย่างเป็นธรรม

แม้ว่าปัจจุบันประเทศไทยจะมีกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบความเสียหายอันเกิดจากสินค้ายานยนต์หลายฉบับ ได้แก่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในเรื่องเกี่ยวกับการคุ้มครอง ภายใต้หลักกฎหมายความรับผิดชอบตามสัญญาและละเมิด พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 หรือแม้แต่กระทั่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 เองก็ตาม แต่กฎหมายดังกล่าวก็ไม่สามารถให้ความคุ้มครองผู้บริโภคได้อย่างเพียงพอ เนื่องจากผลิตภัณฑ์ หรือรถยนต์ที่ใช้แล้วจะมีสภาพดีหรือไม่ขึ้น ขึ้นอยู่กับการดูแลและการใช้งานของเจ้าของเดิม และการปรับสภาพของผู้ขาย จึง

มีประเด็นหรือข้อให้เห็นในเรื่องเต็นท์รถยนต์ย้อมแมวขาย ซึ่งมีมาตลอด และยังมีอยู่เสมอ เพราะหลายคนทำธุรกิจแบบเน้นกำไรสูง ๆ ไว้ก่อน โดยไม่คำนึงถึงคุณภาพสินค้าหรือ ความปลอดภัยของประชาชน (ดลฤทัย สาสีอ่อน, 2556)

ดังนั้น คณะกรรมการว่าด้วยสัญญา อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 35 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 (และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2541) ประกอบกับ มาตรา 3 มาตกฎหมายคุ้มครอง 4 และมาตรา 5 แห่งพระราชกฤษฎีกากำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการกำหนดธุรกิจที่ควบคุมสัญญา และลักษณะของสัญญา พ.ศ. 2542 การออกประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา เรื่อง ให้ธุรกิจการขายรถยนต์ใช้แล้วเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญา พ.ศ. 2562 เพื่อไม่ให้ผู้บริโภคเสียเปรียบหรือไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการซื้อรถยนต์ใช้แล้ว หรือรถยนต์มือสอง ทั้งนี้ การออกประกาศดังกล่าว กำหนดให้ผู้ประกอบธุรกิจการขายรถยนต์ใช้แล้วจะต้องใช้สัญญาที่มีข้อความภาษาไทย สามารถเห็นและอ่านได้ชัดเจน ขนาดของตัวอักษรไม่เล็กกว่า 2 มิลลิเมตร โดยในสัญญาจะต้องระบุสาระสำคัญและเงื่อนไขรายละเอียดตามที่ประกาศกำหนดไว้ เช่น รายละเอียดเกี่ยวกับรถยนต์ เช่น การกำหนดวันเดือน ปี สถานที่ที่ส่งมอบรถยนต์ การกำหนดเกี่ยวกับการส่งมอบสมุดคู่มือจดทะเบียนรถยนต์ การบอกเลิกสัญญา ข้อมูลเกี่ยวกับการประสปภัยของรถยนต์ ทั้งนี้ ในสัญญาที่ผู้ประกอบธุรกิจทำกับผู้บริโภคต้องไม่ใช่ข้อสัญญาที่มีลักษณะหรือมีความหมายทำนองที่เป็น การยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบที่เกิดจากการผิดสัญญาของผู้ประกอบธุรกิจ หรือการ ให้สิทธิผู้ประกอบธุรกิจเปลี่ยนแปลงกำหนดเวลาการส่งมอบรถยนต์หรือเงื่อนไขต่าง ๆ หรือให้สิทธิผู้ประกอบธุรกิจรับเงินทั้งหมดหรือบางส่วน หากผู้บริโภคไม่ได้เป็นฝ่ายผิดสัญญา และจะต้องจัดทำสัญญาที่มีข้อความถูกต้องตรงกันทั้งสองฝ่าย ส่งมอบให้แก่ผู้บริโภคทันทีที่ได้ลงนามในสัญญา (สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค, 2562)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเกี่ยวกับการนำ พ.ร.บ. คุ้มครองผู้บริโภคในธุรกิจการขายรถยนต์ใช้แล้ว พ.ศ. 2562 ไปปฏิบัติในกรุงเทพมหานคร เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้สนใจสามารถนำข้อมูลจากการศึกษาในครั้งนี้ไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนปรับปรุงพัฒนาแนวทางการนำ พ.ร.บ. คุ้มครองผู้บริโภคในธุรกิจการขายรถยนต์ใช้แล้ว พ.ศ. 2562 ไปปฏิบัติให้ดียิ่งขึ้น รวมถึงสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลที่จะช่วยในการประกอบการตัดสินใจต่อการเลือกซื้อรถยนต์ใช้แล้วของผู้ที่สนใจได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการนำ พ.ร.บ.คุ้มครองผู้บริโภคในธุรกิจการขายรถยนต์ใช้แล้ว พ.ศ. 2562 ไปปฏิบัติในกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาการนำ พ.ร.บ.คุ้มครองผู้บริโภคในธุรกิจการขายรถยนต์ใช้แล้ว พ.ศ. 2562 ไปปฏิบัติในกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายภาครัฐ ผู้บริหารในองค์กรภาครัฐ เจ้าหน้าที่ของภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ผู้ประกอบการภาคเอกชน และประชาชนทั่วไป จำนวน 20 คน โดยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling Selection) ผู้เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายภาครัฐ 2 คน ผู้บริหารในองค์กรภาครัฐ 4 คน เจ้าหน้าที่ของภาครัฐที่เกี่ยวข้อง 4 คน ผู้ประกอบการภาคเอกชน 5 คน ประชาชนทั่วไปผู้มีส่วนได้เสีย 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structured In-depth Interview Script) ซึ่งแบบสัมภาษณ์นี้ได้มาจากการที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เอกสารทางวิชาการ งานวิจัย และเอกสารของทางราชการ เป็นต้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เป็นวิธีการศึกษาค้นคว้าเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปโดยการรวบรวมเอกสารซึ่งเป็นข้อมูลที่มีการบันทึกไว้แล้วโดยผู้อื่น ได้แก่ เอกสารทางวิชาการ งานวิจัย บทความทางวิชาการ และเอกสารของทางราชการ เช่น นโยบาย กฎระเบียบ พระราชบัญญัติ ประกาศ คำสั่ง เป็นต้น
2. วิธีการรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบตัวต่อตัว (Face to Face) ตามแบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง โดยทำการสัมภาษณ์และจดบันทึกข้อมูลของผู้ถูกสัมภาษณ์

3. วิธีการรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต เพื่อให้ทราบถึงลักษณะปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย โดยการสังเกตนี้ ผู้วิจัยจะใช้ร่วมกับการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยจะสังเกตและบันทึกเหตุการณ์หรือพฤติกรรมซึ่งเป็นข้อมูลปฐมภูมิ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการทำการวิจัยนี้ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการ วิเคราะห์ ดังนี้ ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาแยกประเด็นตามแต่ละประเด็นตามข้อคำถาม จากนั้นจึง วิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละประเด็นโดยใช้วิธี “ตีความ” ตามหลักการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อสรุปผลการวิจัย แยกเป็นประเด็น ๆ เรียงลำดับตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้ จากนั้นนำผลการวิจัยมาเปรียบเทียบกับข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทราบถึงลักษณะที่มีความคล้ายคลึงกันหรือแตกต่างกันของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างกับข้อมูล จากเอกสาร เพื่อใช้ในการอภิปรายผลแบบพรรณนาความ (Descriptive Interpretation)

ผลการวิจัย

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทั้ง 20 คนสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ได้ดังนี้

1. ปัญหาและอุปสรรคของการนำ พ.ร.บ.คุ้มครองผู้บริโภคในธุรกิจการขายรถยนต์ใช้แล้ว พ.ศ. 2562 ไปปฏิบัติในกรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัยพบว่า 1. ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจใน พ.ร.บ. คุ้มครองผู้บริโภค ในธุรกิจการขายรถยนต์ใช้แล้ว พ.ศ. 2562 2. ผู้ประกอบการธุรกิจการขายรถยนต์ใช้แล้ว ยังคงใช้ช่องโหว่ของกฎหมาย เพื่อหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตาม 3. ปัญหาการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานกับหน่วยงาน หน่วยงานกับผู้ประกอบการ และหน่วยงานกับประชาชน ผู้บริโภค 4. ความแตกต่างทางความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับการใช้และตีความกฎหมาย 5. สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมขณะนี้ไม่เอื้อต่อการปฏิบัติตามกฎหมาย 6. ผู้ปฏิบัติงานไม่สุจริต ไม่มีสำนึกในความยุติธรรม เป็นผู้ที่ปฏิบัติเป็นสองมาตรฐาน บิดเบือนกฎหมายเพื่อประโยชน์ของคนบางกลุ่ม และ 7. เนื้อหาสาร ยังไม่ครอบคลุมการกระทำผิด และ ภาษาของกฎหมายไม่เป็นปัจจุบัน ยากที่จะเข้าใจในความหมาย

2. การนำ พ.ร.บ. คຸ້ມครองຜູ້ບຣິໂກດในຮຸກງິຈກາຢາຍຣຍນຕື້ຢື້ແລ້ວ พ.ศ. 2562 ไปปฏิบัติในกรุงเทพมหานคร แยกเป็นแต่ละด้าน คือ

2.1 ด้านเนื้อหาสาระ

ผลการวิจัยพบว่า มีความเหมาะสม ชัดเจน ทันกาล ช่วยป้องกันไม่ให้เกิดผลอันไม่พึงประสงค์ สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและสร้างความเป็นธรรมแก่ผู้บริโภค ช่วยให้ผู้บริโภค ไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากผู้ประกอบธุรกิจการขายรถยนต์ใช้แล้ว

2.2 ด้านแรงจูงใจ

ผลการวิจัยพบว่า ต้องสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นกับทุกภาคส่วน คือ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ผู้ประกอบการ และประชาชน ในด้านของผู้ปฏิบัติงาน ต้องใช้วิธีจูงใจโดยการให้รางวัล ผลตอบแทนอื่น ๆ และการกล่าวชื่นชม เป็นต้น ในขณะที่ผู้ประกอบการและประชาชน ต้องใช้วิธีจูงใจให้เห็นความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องรู้กฎหมายนี้ โดยการยกย่องเชิดชูการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี เป็นต้น

2.3 ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติและผู้รับบริการ

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปฏิบัติงาน มีการศึกษาหาความรู้เพื่อให้การดำเนินงานสำเร็จลุล่วง ทุกภาคส่วนต่างให้ความร่วมมือร่วมใจกันเป็นอย่างดี ด้านผู้ประกอบการ บางส่วนปฏิบัติตามด้วยดี แต่ยังมีบางส่วนที่ยังมีการกระทำผิดอยู่ และส่วนของประชาชน มีการให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี แต่ยั้งต้องพยายามเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ให้มากกว่าขึ้น

2.4 ด้านการติดต่อสื่อสารระหว่างหน่วยงาน

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลบางส่วนมองว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการติดต่อสื่อสารระหว่างกันเพื่อการบูรณาการการทำงานร่วมกันให้บรรลุเป้าหมายเป็นอย่างดี แต่บางส่วนมองว่า การติดต่อสื่อสารระหว่างกันของหน่วยงานยังไม่ชัดเจนและเพียงพอ ส่งผลให้เกิดความเข้าใจไม่ตรงกันในเรื่องของการปฏิบัติงาน จนเกิดปัญหาที่ตามมา ซึ่งบางส่วนแนะนำว่าควรสร้างระบบการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม เลือกใช้ช่องทางที่เหมาะสม และนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสื่อสาร

2.5 ด้านคุณลักษณะของหน่วยงานที่ปฏิบัติ

ผลการวิจัยพบว่า หน่วยงานที่ปฏิบัติมีความเหมาะสม มีความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ได้ดี มีทรัพยากรต่าง ๆ เพียงพอเพื่อเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงาน ทั้งด้านเงิน วัสดุ/อุปกรณ์บุคลากร และการจัดการ ที่เป็นระบบ ขั้นตอน ยึดหลักความเสมอภาค เท่าเทียม โปร่งใส ตรวจสอบได้

2.6 ด้านการสนับสนุนของหน่วยปฏิบัติ

ผลการวิจัยพบว่า มีการจัดสรรทรัพยากรด้านต่าง ๆ อย่างเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน ด้านทรัพยากรบุคคล มีผู้ปฏิบัติงานเพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ มีวัสดุ/อุปกรณ์และงบประมาณ นอกจากนี้ยังมีการจูงใจให้เกิดทัศนคติเชิงบวกต่อการนำพ.ร.บ. คຸ້ມครองผู้บริโภคนในธุรกิจการขายรถยนต์ใช้แล้ว พ.ศ. 2562 มาปฏิบัติ รวมถึงสร้างการรับรู้ให้แก่ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษา การนำ พ.ร.บ.คຸ້ມครองผู้บริโภคนในธุรกิจการขายรถยนต์ใช้แล้ว พ.ศ. 2562 ไปปฏิบัติในกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวม วิเคราะห์และสรุปผลข้อมูลที่ได้สามารถนำมาอภิปรายผลวิจัย ดังนี้

ปัญหาและอุปสรรคของการนำ พ.ร.บ.คຸ້ມครองผู้บริโภคนในธุรกิจการขายรถยนต์ใช้แล้ว พ.ศ. 2562 ไปปฏิบัติในกรุงเทพมหานคร ได้แก่

ผลการวิจัยพบว่า 1. ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจใน พ.ร.บ. คຸ້ມครองผู้บริโภคนในธุรกิจการขายรถยนต์ใช้แล้ว พ.ศ. 2562 2. ผู้ประกอบการธุรกิจการขายรถยนต์ใช้แล้ว ยังคงใช้ช่องโหว่ของกฎหมาย เพื่อหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตาม 3. ปัญหาการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานกับหน่วยงาน หน่วยงานกับผู้ประกอบการ และหน่วยงานกับประชาชนผู้บริโภค 4. ความแตกต่างทางความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับการใช้และตีความกฎหมาย 5. สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมขณะนี้ไม่เอื้อต่อการปฏิบัติตามกฎหมาย 6. ผู้ปฏิบัติงานไม่สุจริต ไม่มีสำนึกในความยุติธรรม เป็นผู้ที่ปฏิบัติเป็นสองมาตรฐาน บิดเบือนกฎหมายเพื่อประโยชน์ของคนบางกลุ่ม และ 7. เนื้อหาสาระ ยังไม่ครอบคลุมการกระทำผิด และภาษาของกฎหมายไม่เป็นปัจจุบัน ยากที่จะเข้าใจในความหมาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ วีรวัฒน์ จันทโชติ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง กลไกการคຸ້ມครองผู้บริโภคนด้านสัญญา ตามพระราชบัญญัติคຸ້ມครองผู้บริโภคน พ.ศ.2522 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2541 ผลการวิจัยพบว่า การคຸ້ມครองผู้บริโภคนด้านสัญญาในประเทศไทยดำเนินการมาในระยะหนึ่งแล้ว มีการสร้างมาตรการ ในเชิงป้องกันเพื่อให้ความคຸ້ມครองแก่ในการเข้าทำสัญญาในธุรกิจหลายประเภท เพื่อให้ผู้บริโภคน ไม่เสียเปรียบและได้รับความเป็นธรรมจากการ

เข้าทำสัญญากับผู้ประกอบการธุรกิจ อาทิเช่น ธุรกิจการให้เช่าซื้อ รถยนต์รถจักรยานยนต์ ธุรกิจให้เช่าที่อยู่อาศัย ธุรกิจสถานให้บริการออกกำลังกาย แต่ดูเหมือนว่ามาตรการ ดังกล่าวยังไม่เป็นที่แพร่หลายทั่วไปนัก ผู้บริโภคที่เข้าทำสัญญาในธุรกิจที่มีการควบคุมสัญญาเหล่านั้นไม่อาจ รู้ได้เป็นการล่วงหน้าว่าสัญญาที่ตนเข้าทำมีลักษณะและเนื้อหาครบถ้วนถูกต้องตามมาตรการทางกฎหมาย ที่กำหนดขึ้นหรือไม่ อาจจะมาทราบอีกทีเมื่อได้ทำสัญญาไปแล้วและเกิดข้อพิพาทขึ้นในภายหลัง

การนำ พ.ร.บ. คຸ້ມครองຜູ້ບຣິໂກດในธุรกิจการขายรถยนต์ใช้แล้ว พ.ศ. 2562 ไปปฏิบัติในกรุงเทพมหานคร แยกเป็นแต่ละด้าน ได้แก่

1. ด้านเนื้อหาสาระ

ผลการวิจัยพบว่า มีความเหมาะสม ชัดเจน ทันกาล ช่วยป้องกันไม่ให้เกิดผลอันไม่พึงประสงค์ สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและสร้างความเป็นธรรมแก่ผู้บริโภค ช่วยให้ผู้บริโภคไม่ถูกเอาเปรียบจากผู้ประกอบการธุรกิจการขายรถยนต์ใช้แล้ว สอดคล้องกับงานวิจัยของ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (2556) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบกลไกเชิงรุกในการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจด้านการคุ้มครองผู้บริโภคแก่ประชาชน ผลการวิจัยพบว่า 1. สคบ. ควรเพิ่มช่องทางในการประชาสัมพันธ์เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายหลากหลายกลุ่ม 2. ปรับปรุงการทำงานของเจ้าหน้าที่ให้มี ประสิทธิภาพสูงขึ้น เปิดยุทธศาสตร์เชิงรุกกับผู้ประกอบการเอาเปรียบผู้บริโภค มีมาตรการดูแลผู้บริโภคอย่าง จริงจัง 3. สคบ. ควรมี มาตรการ และกฎหมายที่ทันต่อเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบัน และ 4. สคบ. ควรดำเนินการประชาสัมพันธ์เชิงรุก เข้าถึงชุมชน สังคมชนบท โดยการจัดกิจกรรมการจัดสัมมนา อบรมให้ความรู้ สร้างเครือข่ายอาสาสมัคร

2. ด้านแรงจูงใจ

ผลการวิจัยพบว่า ต้องสร้างจูงใจให้เกิดขึ้นกับทุกภาคส่วน คือ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ผู้ประกอบการ และประชาชน ในด้านของผู้ปฏิบัติงาน ต้องใช้วิธีจูงใจโดยการให้รางวัล ผลตอบแทนอื่น ๆ และการกล้าชื่นชม เป็นต้น ในขณะที่ผู้ประกอบการและประชาชน ต้องใช้วิธีจูงใจให้เห็นความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องรู้กฎหมายนี้ โดยการยกย่องเชิดชูการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ เครือรัตนากิ่งสกุล (2558) ได้ศึกษาเรื่อง ความรู้ของประชาชนเกี่ยวกับกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค การวิจัยนี้มี

วัตถุประสงค์เพื่อวัดระดับความรู้และความตระหนักในเรื่องสิทธิของตน ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้มาจากการสัมภาษณ์ ตัวอย่างที่สุ่มมาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญหรือตามความสะดวก (Convenience Sampling) สามารถจำแนกออกได้เป็น 4 กลุ่ม อันได้แก่ นิสิตนักศึกษา อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และผู้ประกอบการอาชีพ ด้านการค้าขายที่ประกอบการภายในมหาวิทยาลัยขอนแก่น ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการนำคำตอบ จากข้อคำถามที่ใช้ในการวัดประเมินความรู้มาคำนวณหาค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย ทำให้พบว่า กลุ่ม ตัวอย่างทั้งหมดมีความรู้และความตระหนักถึงสิทธิ ของตนเองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ไม่มากนัก งานวิจัยนี้เสนอแนะให้สำนักงานคุ้มครองผู้บริโภคควรส่งเสริมให้ความรู้ แก่ประชาชนในเรื่องของกฎหมาย เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภครวมทั้งการรักษาผลประโยชน์สิทธิ ของตนเอง อย่างจริงจัง

3. ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติและผู้รับบริการ

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปฏิบัติงาน มีการศึกษาหาความรู้เพื่อให้การดำเนินงานงานสำเร็จลุล่วง ทุกภาคส่วนต่างให้ความร่วมมือร่วมใจกันเป็นอย่างดี ด้านผู้ประกอบการ บางส่วนปฏิบัติตามด้วยดี แต่ยังมีบางส่วนที่ยังมีการกระทำผิดอยู่ และส่วนของประชาชน มีการให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี แต่ยังคงพยายามเข้าถึงข้อมูลข่าวสารให้มากกว่าขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (2561) ได้ศึกษาเรื่อง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิผู้บริโภคตามที่สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และความเชื่อมั่นของผู้บริโภคต่อการดำเนินงานของ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (2561) ผลการสำรวจพฤติกรรมการใช้สิทธิและการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า ประชาชนมีระดับ สำรวจพฤติกรรมการใช้สิทธิและการมีส่วนร่วมของประชาชน มีคะแนนเฉลี่ยในภาพรวม 3.29 คิดเป็นร้อยละ 82.25 และหากแยกเป็นประเด็นพฤติกรรมการใช้สิทธิและการมีส่วนร่วมของประชาชนออกจากกันจะพบว่า พฤติกรรมการใช้สิทธิ มีคะแนนเฉลี่ยในภาพรวม 3.31 คิดเป็นร้อยละ 82.75 ส่วนการมีส่วนร่วมของประชาชนมี คะแนนเฉลี่ยในภาพรวม 3.26 คิดเป็นร้อยละ 81.5 โดยพฤติกรรมการใช้สิทธิที่ถูกระบุว่าเป็นปฏิบัติสูงสุด 3 ลำดับ แรก ได้แก่ การพิจารณาเครื่องหมายรับรองคุณภาพ มาตรฐาน เช่น อย. สมอ. ของสินค้าในกรณีที่สินค้าควรมี เครื่องหมายมาตรฐาน การตรวจสอบความครบถ้วนถูกต้องของสินค้าก่อนออกจากร้าน และการพิจารณาฉลาก สินค้า อย่างไตร่ตรองก่อนทำการซื้อสินค้า ส่วนประเด็นการมีส่วนร่วมที่ถูกระบุว่ามีความพร้อมจะมี

ส่วนร่วมสูงสุด 3 ลำดับแรกได้แก่ การสนใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของผู้บริโภค การยินดีให้ความร่วมมือกับสำนักงาน คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค และความพร้อมที่จะเป็นผู้แจ้งเบาะแสของการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคให้กับ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

4. ด้านการติดต่อสื่อสารระหว่างหน่วยงาน

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลบางส่วนมองว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการติดต่อสื่อสารระหว่างกันเพื่อการบูรณาการการทำงานร่วมกันให้บรรลุเป้าหมายเป็นอย่างดี แต่บางส่วนมองว่า การติดต่อสื่อสารระหว่างกันของหน่วยงานยังไม่ชัดเจนและเพียงพอ ส่งผลให้เกิดความเข้าใจไม่ตรงกันในเรื่องของการปฏิบัติงาน จนเกิดปัญหาที่ตามมา ซึ่งบางส่วนแนะนำว่าควรสร้างระบบการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม เลือกใช้ช่องทางที่เหมาะสม และนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสื่อสาร สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธสรณ์อัทธ์ ธนธิพันธ์ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการแก้ไขปัญหาการคุ้มครองผู้บริโภคยุคไทยแลนด์ 4.0. ผลการวิจัยพบว่า การคุ้มครอง ผู้บริโภคของไทยควรมีลักษณะภารกิจด้านการคุ้มครองผู้บริโภคไว้ในหน่วยงานเดียวกัน เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนจะเป็นผู้กำหนดนโยบายคุ้มครองผู้บริโภคและมาตรการคุ้มครอง ผู้บริโภคด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการคุ้มครองผู้บริโภคในเชิงป้องกันมิให้ปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้น ช้าอีกหรือลดลง การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารมีการเชื่อมโยงระบบฐานข้อมูลในการคุ้มครองผู้บริโภค กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการคุ้มครองผู้บริโภค จัดทำระบบศูนย์กลางการบริการด้านคุ้มครอง ผู้บริโภคทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ผู้บริโภครับข้อมูลข่าวสารผ่านแอปพลิเคชัน และสื่อโซเชียล มีเดียสมัยใหม่ การดำเนินการเยียวยาและการระงับข้อพิพาทให้แก่ผู้บริโภค ควรจะมีการออก นโยบายเพื่อลดขั้นตอนในการดำเนินการช่วยเหลือผู้บริโภคที่ยุ่งยากและซับซ้อนให้ง่ายขึ้น เพื่อให้การช่วยเหลือทำได้รวดเร็วขึ้น

5. ด้านคุณลักษณะของหน่วยงานที่ปฏิบัติ

ผลการวิจัยพบว่า หน่วยงานที่ปฏิบัติมีความเหมาะสม มีความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ได้ดี มีทรัพยากรต่าง ๆ เพียงพอเพื่อเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงาน ทั้งด้านเงิน วัสดุ/อุปกรณ์บุคลากร และการจัดการ ที่เป็นระบบ ขั้นตอน ยึดหลักความเสมอภาค เท่าเทียม โปร่งใส ตรวจสอบได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธชนะนัน วงศ์ปิ่น (2560) ได้ศึกษาเรื่อง อิทธิพลของความเป็นธรรมที่รับรู้ และความคาดหวังของผู้บริโภคที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการ

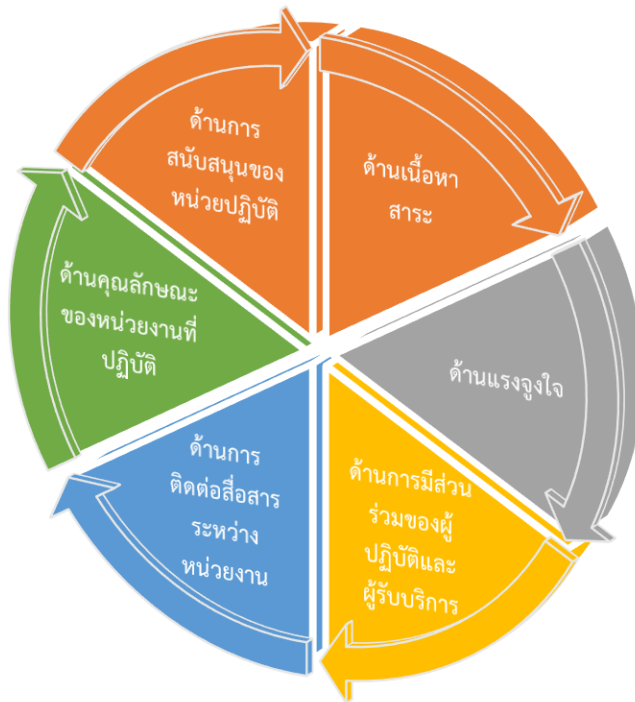
คุ้มครองผู้บริโภค ผลการวิจัยพบว่า 1. ผู้บริโภคมีความคิดเห็นในเรื่องความยุติธรรม ตามการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันสำคัญที่สุด รองลงมาคือความยุติธรรมตามกระบวนการ และความยุติธรรมตามการได้รับผลตอบแทน 2. ผู้บริโภคมีความคาดหวังในคุณภาพการบริการมากที่สุด รองลงมาคือ ความคาดหวังการตอบสนองขององค์กร และความคาดหวัง ที่จะได้รับการเยียวยา 3. ผู้บริโภคเห็นว่าสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคมีภาพลักษณ์ที่ดีอยู่ในระดับมากและ มีความเชื่อมั่นในสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคระดับมากเช่นกัน ส่วนในด้านความพึงพอใจของผู้บริโภคมีความพึงพอใจ ระดับปานกลาง 4. ความเป็นธรรมที่รับรู้ และความคาดหวังของผู้บริโภคเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการคุ้มครองผู้บริโภค

6. ด้านการสนับสนุนของหน่วยปฏิบัติ

ผลการวิจัยพบว่า มีการจัดสรรทรัพยากรด้านต่าง ๆ อย่างเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน ด้านทรัพยากรบุคคล มีผู้ปฏิบัติงานเพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ มีวัสดุ/อุปกรณ์ และงบประมาณ นอกจากนี้ยังมีการจูงใจให้เกิดทัศนคติเชิงบวกต่อการนำพ.ร.บ. คุ้มครองผู้บริโภคในธุรกิจการขายรถยนต์ใช้แล้ว พ.ศ. 2562 มาปฏิบัติ รวมถึงสร้างการรับรู้ให้แก่ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ เครือรัตนากิ่งสกุล (2558) ได้ศึกษาเรื่อง ความรู้ของประชาชนเกี่ยวกับกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวัดระดับความรู้และความตระหนักในเรื่องสิทธิของตน ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้มาจากการสัมภาษณ์ ตัวอย่างที่สุ่มมาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญหรือตามความสะดวก (Convenience Sampling) สามารถจำแนกออกได้เป็น 4 กลุ่ม อันได้แก่ นิสิตนักศึกษา อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และผู้ประกอบการอาชีพ ด้านการค้าขายที่ประกอบการภายในมหาวิทยาลัยขอนแก่น ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการนำคำตอบ จากข้อคำถามที่ใช้ในการวัดประเมินความรู้มาคำนวณหาค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย ทำให้พบว่า กลุ่ม ตัวอย่างทั้งหมดมีความรู้และความตระหนักถึงสิทธิของตนเองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ไม่มากนัก งานวิจัยนี้เสนอแนะให้สำนักงานคุ้มครองผู้บริโภคควรเร่งส่งเสริมให้ความรู้ แก่ประชาชนในเรื่องของกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภครวมทั้งการรักษาผลประโยชน์สิทธิของตนเอง อย่างจริงจัง

องค์ความรู้จากการวิจัย

สามารถสรุปองค์ความรู้จากการวิจัยเรื่อง “การนำ พ.ร.บ.คุ้มครองผู้บริโภคในธุรกิจการขายรถยนต์ใช้แล้ว พ.ศ. 2562 ไปปฏิบัติในกรุงเทพมหานคร” ได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

การนำ พ.ร.บ. คุ้มครองผู้บริโภคในธุรกิจการขายรถยนต์ใช้แล้ว พ.ศ. 2562 ไปปฏิบัติในกรุงเทพมหานคร แยกเป็นแต่ละด้าน คือ

1. **ด้านเนื้อหาสาระ** ช่วยป้องกันไม่ให้เกิดผลอันไม่พึงประสงค์ สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและสร้างความเป็นธรรมแก่ผู้บริโภค ช่วยให้ผู้บริโภคไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากผู้ประกอบธุรกิจการขายรถยนต์ใช้แล้ว

2. **ด้านแรงจูงใจ** สร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นกับทุกภาคส่วน คือ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ผู้ประกอบการ และประชาชน ในด้านของผู้ปฏิบัติงาน ต้องใช้วิธีจูงใจโดยการให้รางวัลผลตอบแทนอื่น ๆ และการกล้าชื่นชม เป็นต้น ในขณะที่ผู้ประกอบการและประชาชนต้องใช้วิธีจูงใจให้เห็นความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องรู้กฎหมายนี้ โดยการยกย่องเชิดชู การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี เป็นต้น

3. **ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติและผู้รับบริการ** ศึกษาหาความรู้เพื่อให้การดำเนินงานสำเร็จลุล่วง ทุกภาคส่วนต่างให้ความร่วมมือร่วมใจกันเป็นอย่างดี ด้านผู้ประกอบการ บางส่วนปฏิบัติตามด้วยดี แต่ยังมีบางส่วนที่ยังมีการกระทำผิดอยู่และส่วนของประชาชน มีการให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี แต่ยังคงพยายามเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ให้มากขึ้น

4. **ด้านการติดต่อสื่อสารระหว่างหน่วยงาน** การติดต่อสื่อสารระหว่างกันเพื่อการบูรณาการการทำงานร่วมกันให้บรรลุเป้าหมายเป็นอย่างดี แต่บางส่วนมองว่า การติดต่อสื่อสารระหว่างกันของหน่วยงานยังไม่ชัดเจนและเพียงพอ ส่งผลให้เกิดความเข้าใจไม่ตรงกันในเรื่องของการปฏิบัติงาน จนเกิดปัญหาที่ตามมา ซึ่งบางส่วนแนะนำว่าควรสร้างระบบการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม เลือกใช้ช่องทางที่เหมาะสมและนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสื่อสาร

5. **ด้านคุณลักษณะของหน่วยงานที่ปฏิบัติ** มีความเหมาะสม มีความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ได้ดี มีทรัพยากรต่าง ๆ เพียงพอเพื่อเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงาน ทั้งด้านเงิน วัสดุ/อุปกรณ์บุคลากรและการจัดการ ที่เป็นระบบ ขั้นตอน ยึดหลักความเสมอภาค เท่าเทียม โปร่งใส ตรวจสอบได้

6. **ด้านการสนับสนุนของหน่วยปฏิบัติ** การจัดสรรทรัพยากรด้านต่าง ๆ อย่างเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน ด้านทรัพยากรบุคคล มีผู้ปฏิบัติงานเพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ มีวัสดุ/อุปกรณ์ และงบประมาณ นอกจากนี้ยังมีการจูงใจให้เกิดทัศนคติเชิงบวกต่อการนำพ.ร.บ.คุ้มครองผู้บริโภคในธุรกิจการขายรถยนต์ใช้แล้ว พ.ศ. 2562 มาปฏิบัติ รวมถึงสร้างการรับรู้ให้แก่ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะการวิจัย

จากการศึกษา การนำ พ.ร.บ.คุ้มครองผู้บริโภคในธุรกิจการขายรถยนต์ใช้แล้ว พ.ศ. 2562 ไปปฏิบัติในกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจากการวิจัย เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ และเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ควรมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบเกี่ยวกับ พ.ร.บ.คุ้มครองผู้บริโภคในธุรกิจการขายรถยนต์ใช้แล้ว พ.ศ. 2562 อย่างทั่วถึง เพื่อลดปัญหาการกระทำผิดและป้องกันประชาชนไม่ให้ถูกเอารัดเอาเปรียบ

1.2 ควรมีการจัดอบรมความรู้ให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน มีความรู้และความเข้าใจ ใน พ.ร.บ.คุ้มครองผู้บริโภคในธุรกิจการขายรถยนต์ใช้แล้ว พ.ศ. 2562 เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้เป็นอย่างดี เมื่อพบเจอปัญหา สามารถตรวจสอบและร่วมแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนได้

1.3 ควรมีการเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่แก่ผู้ปฏิบัติงานทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การเพิ่มสวัสดิการ การเพิ่มเงินตอบแทน การยกย่องชมเชย และประโยชน์ในด้านอื่น ๆ

1.4 เนื้อหาของกฎหมายควรจะต้องทันต่อเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบัน

1.5 เสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคประชาสังคมในการรักษาประโยชน์และรักษาสิทธิของตนเอง โดยการจัดกิจกรรมให้ความรู้ ปลุกฝังค่านิยม และเปิดโอกาสให้ภาคประชาสังคมได้เข้ามามีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในกระบวนการต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาการนำ พ.ร.บ.คุ้มครองผู้บริโภคในธุรกิจการขายรถยนต์ใช้แล้ว พ.ศ. 2562 ไปปฏิบัติในจังหวัดอื่น ๆ เพื่อนำผลการวิจัยไปปรับปรุง และพัฒนาการปฏิบัติงานของแต่ละพื้นที่

2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการนำ พ.ร.บ.คุ้มครองผู้บริโภคในธุรกิจการขายรถยนต์ใช้แล้ว พ.ศ. 2562 เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำผลการวิจัยไปต่อยอดต่อไปในอนาคต

รายการอ้างอิง

- กลุ่มธุรกิจการเงินเกียรตินาคินภัทร. (2563). จับชีพจรตลาดรถไทยหลังโควิด-19:ตลาดรถมือสองคึกคักสวนทางรถใหม่ท่ามกลางความท้าทาย. สืบค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2564, จาก <https://shorturl.asia/dObtH>
- เครือรัตน์ กิ่งสกุล. (2558). ความรู้ของประชาชนเกี่ยวกับกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค. วารสารการบริหารท้องถิ่น, 8(3), 76-88.
- ดลฤทัย สาโลอ่อน. (2556). ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคในการซื้อขายรถยนต์ใช้แล้ว (สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีปทุม : กรุงเทพฯ.

- ธชนะนัน วงศ์ปิ่น. (2560). อิทธิพลของความเป็นธรรมที่รับรู้ และความคาดหวังของผู้บริโภคที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการคุ้มครองผู้บริโภค. *วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา*, 7(2), 48-62.
- ธสรณ์อัฒม์ ธนทิพย์พันธ์. (2560). *แนวทางการแก้ไขปัญหาการคุ้มครองผู้บริโภคยุคไทยแลนด์ 4.0*. หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- วีรวัฒน์ จันทโชติ. (2562). กลไกการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญา ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2541. *วารสารสังคมวิจัยและพัฒน*, 1(4), 26-50.
- สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค. (2549). *สคบ.กับการคุ้มครองผู้บริโภค*. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค. (2556). *สคบ.กับการคุ้มครองผู้บริโภค*. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค. (2560). *สคบ.กับการคุ้มครองผู้บริโภค*. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค. (2561). *สคบ.กับการคุ้มครองผู้บริโภค*. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค. (2562). *สคบ.กับการคุ้มครองผู้บริโภค*. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.

ปัจจัยพุทธจิตวิทยาที่มีผลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลาง
Buddhist Psychology Factors Influencing Happiness at Work of
Personnel of Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Headquarter

สิบเอกนพเก้า สุโพธิ์¹, สิริวัฒน์ ศรีเครือดง² และ สุวัฒน์ รักขันโท³

Sergeant Noppakao Supho, Siriwat Srikrueadong and

Suwatsan Ragkhanto

(noppakao.sup@mcu.ac.th)

Received: May 22, 2022

Revised: September 08, 2022

Accepted: September 09, 2022

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง ปัจจัยพุทธจิตวิทยาที่มีผลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลาง มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาระดับความสุขในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลาง 2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยพุทธจิตวิทยากับระดับความสุขในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลาง 3. เพื่อเสนอปัจจัยพุทธจิตวิทยาที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลาง เป็นการวิจัยเชิงผสมวิธี (Mixed Method) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 165 รูป/คน และใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 รูป/คน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติ ประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test F-test และ LSD และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

¹ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Master of Arts Program in Buddhist Psychology, Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

^{2,3} ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Department of Psychology, Faculty of Humanities. Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ผลการวิจัยพบว่า

1. ศึกษาระดับความสุขในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลางทั้ง 5 ด้าน คือ ความอิสระมีความสัมพันธ์ที่ดีทางกายและวาจา มีความรักในงานที่ได้รับบริการยอมรับในองค์กร และมีความผูกพันต่อองค์กร อยู่ในระดับมาก
2. ผลการเปรียบเทียบปัจจัยพุทธจิตวิทยากับระดับความสุขของบุคลากรตามปัจจัยส่วนบุคคลที่มีเพศและอายุที่แตกต่างกันมีความในการทำงานไม่แตกต่างกัน บุคลากรที่มีสถานะสถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาในการทำงาน และประเภทบุคลากรที่แตกต่างกันมีความสุขในการทำงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ
3. ผลการศึกษาปัจจัยพุทธจิตวิทยาที่มีผลต่อการปัจจัยพุทธจิตวิทยามีผลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลาง เกิดจากการบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 คือ การรู้จักแบ่งปัน การรู้จักใช้ปียวาจา การรู้จักบำเพ็ญประโยชน์ตนประโยชน์ส่วนรวม และการวางตนเสมอต้นเสมอปลาย กับทฤษฎีจิตวิทยาลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ของมาสโลว์ 5 ด้าน คือ ความต้องการขั้นพื้นฐาน ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต ความต้องการด้านสังคม ความต้องการมีเกียรติยศชื่อเสียง และความต้องการความสำเร็จแห่งตน ส่งผลให้บุคลากรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลางมีความสุขในการทำงาน โดยวัดได้จากการที่บุคลากรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลาง ทำงานด้วยความอิสระมีความสัมพันธ์ที่ดีทางกายและวาจา มีความรักในงานที่ได้รับบริการยอมรับในองค์กรและมีความผูกพันต่อองค์กร

คำสำคัญ: ปัจจัย, พุทธจิตวิทยา, ความสุขในการทำงาน, บุคลากร

Abstract

A research article entitled “Buddhist Psychology Factors Influencing Happiness at Work of Personnel of Mahachulalongkornrajavidyalaya University Headquarter” with objectives including 1. to study the happiness level at work of the personnel of Mahachulalongkornrajavidyalaya University Headquarter; 2. to compare Buddhist Psychology factors and the happiness level at work of the personnel of Mahachulalongkornrajavidyalaya University Headquarter; and

3. to present Buddhist Psychology factors influencing happiness at work of the personnel of Mahachulalongkornrajavidyalaya University Headquarter that was a mixed methods research between a quantitative research using a questionnaire to collect data from 165 samples and a qualitative research using in-depth interview to collect data from 12 key informants, using statistics including frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test and LSD to analyze the quantitative data, and using a content analysis for analyzing qualitative data.

Its results revealed that opinions on the happiness level at work were high in all five aspects including working independently, good physical and verbal relationships, love for work, acceptance, and organizational engagement; a comparison of Buddhist Psychology factors and the happiness level at work of the personnel of Mahachulalongkornrajavidyalaya University Headquarter found that personnel with gender and age difference had no different opinions on overall and individual happiness at work, and personnel with different status, marital status, educational qualifications, monthly income, working duration and types of personnel had a statistically significant difference in their opinions of happiness at work in working independently and love for work at the 0.05 level; and Buddhist Psychology factors influencing happiness at work of the personnel of Mahachulalongkornrajavidyalaya University Headquarter referred to the integration of Sanghahavatthu 4 including giving, sweet and gentle words, serving one's own and common interest and being consistent with Maslow's hierarchical theory of human needs including physiological needs, safety, social needs, self-esteem and self-actualization resulted in the university personnel's happiness at work as measured by their working independently, good physical and verbal relationships, love for work, acceptance, and organizational engagement.

Keywords: Factors, Buddhist Psychology, Happiness at Work, Personnel

บทนำ

องค์กรที่ประสบความสำเร็จได้ ปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่เป็นตัวหลักต้นและมองข้ามไม่ได้เลยก็คือ ปัจจัยแห่งความสุข ชีวิตคนทำงานไม่มีใครที่ไม่ต้องการความสุข เพราะความสุขที่เกิดขึ้นเป็นเสมือนน้ำหล่อเลี้ยงให้พฤติกรรมคนปรับเปลี่ยนและพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น อันนำไปสู่ผลการปฏิบัติงานตามที่องค์กรต้องการ ดังนั้น ความสุขจึงเป็นสิ่งที่ทุกคนแสวงหา (อาภรณ์ ภูวิทย์พันธุ์, 2562) องค์กรที่ต้องการจะประสบความสำเร็จก็ต้องสามารถบริหาร (พุทธทาสภิกขุ, ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึงหลักการบริหารคนว่า การบริหารคนนี้ยังมีสิ่งลึกลับอีก อย่างหนึ่ง คือ เครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจ เราไวใจเขา เรารักเขา เราหวังดีต่อเขา อย่างนี้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจ และทราบถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดความสุขในการทำงานของคนทำงานที่อยู่ในองค์กรให้ได้ด้วย จะเห็นได้ว่า ถ้าบุคลากรในองค์กรมีความสุขในการทำงาน จะส่งผลดีต่อทั้งตนเอง ต่องานและต่อองค์กร กล่าวคือ บุคลากรที่มีความสุขทำให้มีสุขภาพจิตที่ดี ส่งผลให้มีความพร้อมและมีประสิทธิภาพในการทำงานนำไปสู่การพัฒนาขององค์กรต่อไป

บุคลากรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีภารกิจอันสำคัญไม่น้อยไปกว่ามหาวิทยาลัยอื่น จะปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ขององค์กรที่ตั้งไว้ บุคลากรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถมีความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจในการทำงาน มีความรู้สึที่ดีในการทำงานให้กับองค์กร รู้สึที่ดีต่อเป้าหมายขององค์กร ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่า ผู้ปฏิบัติงานที่มีความรู้สึที่ดีต่อองค์กร หรือหน่วยงานสูงจะสามารถปฏิบัติงานได้ดีและประสบผลสำเร็จในการศึกษา เรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยนี้ สามารถใช้เป็นแนวทางที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิต และสร้างแรงจูงใจให้กับบุคลากรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ปฏิบัติงานโดยทุ่มเท ทั้งร่างกายและแรงใจให้กับองค์กรได้อย่างเต็มที่

การทำงานก็คือการประพฤติธรรม ถ้าคิดได้เช่นนี้แล้ว ก็จะไม่คิดว่าการทำงานก่อให้เกิดความเหนื่อยยาก จะช่วยทำให้เกิดความพอใจที่ได้ทำงาน เพราะว่าได้ทำหน้าที่ตามธรรมชาติของมนุษย์ คือ ได้ปฏิบัติธรรม สามารถนำหลักธรรมคำสอนไปประยุกต์ใช้กับการทุกประเภทและใช้ได้ทุกระดับบุคคล แต่การที่คนทำงานมีความสุขหรือความทุกข์จากการ

ทำงานนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับเงินเดือน รายได้ หรือสถานะเศรษฐกิจ และปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตเพียงอย่างเดียว แต่ปัจจัยตัวอื่น ๆ เช่น ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน มีหัวหน้าที่เข้าถึงได้ สุขภาพกายใจ และอารมณ์ รวมถึงสิ่งแวดล้อมที่ทำงานที่ดี และยังมีปัจจัยด้านอื่น ๆ อีก อาจจะเป็นปัจจัยที่สร้างความสุขให้กับคนในองค์กรได้ เช่น หลักธรรมสังคหวัตถุ 4 (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2564) เป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจและประสานหมู่ชนไว้ให้มีความสามัคคีกัน ประกอบด้วย 1) ทาน การให้ คือ ความเอื้อเฟื้อ เพื่อแผ่ เสวยสละ แบ่งปัน ช่วยสงเคราะห์ด้วยปัจจัย 4 ทาน หรือทรัพย์สิน สิ่งของ ตลอดจนความรู้ ความเข้าใจและศิลปวิทยา 2) ปิยวาจา พูดอย่างรักกัน คือ กล่าวคำสุภาพ ไพเราะ น่าฟัง ชี้แจง แนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุผล เป็นหลักฐาน ชักจูงในทางที่ดีงาม หรือแสดงความเห็นอกเห็นใจ ให้กำลังใจรู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจดี สามานสามัคคี เกิดไมตรีทำให้รักใคร่นับถือและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน 3) อัตถจริยา ทำประโยชน์แก่กัน คือ ความช่วยเหลือด้วยแรงกายและชวนช่วยช่วยเหลือกิจการต่าง ๆ บำเพ็ญประโยชน์ รวมทั้งช่วยแก้ไขปัญหาและช่วยปรับปรุงส่งเสริมในด้านจริยธรรม 4) สมานัตตา เอาตัวเข้าสมาน คือ ทำตัวให้เข้ากับเขาได้ วางตนเสมอต้นเสมอปลายให้ความเสมอภาค ปฏิบัติสม่ำเสมอต่อคนทั้งหลาย ไม่เอาวัดเอาเปรียบในสุขทุกข์ คือ ร่วมสุขร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2550)

ในปัจจุบันมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีการขยายตัว ทั้งด้านกายภาพและชีวภาพ จนได้รับการยอมรับว่าเป็นสถาบันการศึกษาพระพุทธศาสนาในระดับโลก สามารถขับเคลื่อนพันธกิจหลักทั้งส่วนกลางและกระจายออกไปในส่วนภูมิภาคมากกว่า 45 จังหวัดทั่วประเทศ และมีการจัดการเรียนการสอน การวิจัย การบริหารวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมด้วยพุทธนวัตกรรมที่ทุกสายงานมีส่วนร่วม โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่สายสนับสนุนด้วยบรรยากาศการทำงานที่มีการควบคุมตรวจสอบคุณภาพทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพทั้งจากหน่วยงานภายในและภายนอก และจากผู้มีส่วนได้เสียทั้งภาครัฐ เอกชน และคณะสงฆ์ตามปริมาณงานที่เพิ่มขึ้น จนทำให้ระดับของการประเมินคุณภาพของมหาวิทยาลัยสูงขึ้นจากระดับที่ 30 เมื่อปี 2561 เป็นระดับที่ 17 ของมหาวิทยาลัยทั้งหมดทั่วประเทศ (ประวัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2562) ดังนั้น บุคลากรสายสนับสนุนย่อมมีส่วนสำคัญในความสำเร็จของการทำงานของมหาวิทยาลัยทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และในสถาบันสมทบในประเทศและต่างประเทศ จากประปริมาณงานที่เพิ่มขึ้นและการควบคุมคุณภาพอย่างเป็นระบบอาจส่งผล

ต่อสภาพชีวิตและจิตใจในการทำงานของบุคลากรของมหาวิทยาลัยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ผู้วิจัยต้องการที่จะศึกษาปัจจัยพุทธิจิตวิทยาที่มีผลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลาง โดยการศึกษาระดับความสุขในการทำงาน ศึกษาปัจจัยพุทธิจิตวิทยาที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลาง และเปรียบเทียบระหว่างปัจจัยพุทธิจิตวิทยากับระดับความสุขในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลางตามวัตถุประสงค์ข้างล่างนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความสุขในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลาง
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยพุทธิจิตวิทยากับระดับความสุขในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลาง
3. เพื่อเสนอปัจจัยพุทธิจิตวิทยาที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลาง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรสายวิชาการ และบุคลากรสายปฏิบัติการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลาง ทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์ จำนวน 280 รูป/คน และ 2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ จำนวน 165 รูป/คน ได้จากการคำนวณโดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ระดับความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.05
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ บุคลากรทั้งสายวิชาการและสายปฏิบัติการที่ทำงานอยู่ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลางตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้งฝ่ายบรรพชิต และคฤหัสถ์ จำนวน 12 รูป/คน เลือกโดยวิธีเจาะจง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย ใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างบุคลากรทั้งสายวิชาการและสายปฏิบัติการที่ทำงานอยู่ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลางตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 165 คนและใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เก็บรวบรวมข้อเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 รูป/คน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบแล้วไปแจกให้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้แจกและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และส่งหนังสืออย่างเป็นทางการ ที่ได้คำรับรองจากผู้อำนวยการหลักสูตร เพื่อขอสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยตนเอง พร้อมกับส่งบริบทเนื้อหาต่าง ๆ ที่ใช้ในการสัมภาษณ์ล่วงหน้าและกำหนดวันเวลาและสถานที่ สำหรับสัมภาษณ์เชิงลึก และใช้เครื่องบันทึกเสียง และกล้องบันทึกภาพนิ่ง

5. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติ ประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test F-test และ LSD และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยเรื่องปัจจัยพุทธจิตวิทยาที่มีผลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลาง พบว่า

1. ผลการศึกษาระดับความสุขในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลางใน 5 ด้าน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 โดยด้านที่มีผลมากที่สุด คือ ความสัมพันธ์ที่ดีทางกายและวาจา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.32 รองลงมา คือ ความรักในงานที่ทำ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 รองลงมา คือ การเป็นที่ยอมรับ ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.24 รองลงมา คือ การทำงานด้วยความอิสระ 4.23 และน้อยที่สุด คือ ความผูกพันต่อองค์กร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 อย่างไรก็ตาม ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความสุขในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลาง อยู่ในระดับมาก ทั้ง 5 ด้าน

2. ผลการเปรียบเทียบปัจจัยพุทธจิตวิทยากับระดับความสุขในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลาง พบว่า 1) บุคลากรที่มีสถานะแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความสุขในการทำงานในด้านความรักในงานที่ทำ และความผูกพันต่อ

องค์กรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 2) บุคลากรที่มีเพศแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความสุขในการทำงาน โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน 3) บุคลากรที่มีอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความสุขในการทำงาน โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน 4) บุคลากรที่มีสถานภาพแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความสุขในการทำงานในด้านความสัมพันธ์ที่ดีทางกายและวาจา ความผูกพันต่อองค์กรและความสุขในการทำงาน โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 5) บุคลากรที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความสุขในการทำงานในด้านการทำงานด้วยความอิสระ การเป็นที่ยอมรับ และความสุขในการทำงาน โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 6) บุคลากรที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความสุขในการทำงานในด้านการทำงานด้วยความอิสระ ความรักในงานที่ทำ การเป็นที่ยอมรับความผูกพันต่อองค์กร และความสุขในการทำงานโดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.08 7) บุคลากรที่มีระยะเวลาทำงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความสุขในการทำงานในด้านการทำงานด้วยความอิสระความสัมพันธ์ที่ดีทางกายและวาจา การเป็นที่ยอมรับ ความผูกพันต่อองค์กร และความสุขในการทำงานโดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 8) บุคลากรที่มีประเภทบุคลากรแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความสุขในการทำงานในด้านการทำงานด้วยความอิสระและความรักในงานที่ทำแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ผลการเสนอปัจจัยพุทธิจิตวิทยามีผลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลางเกิดจากการบูรณาการหลักสังคหัตถ์ 4 คือ การรู้จักแบ่งปัน การรู้จักใช้ปียาจา การรู้จักบำเพ็ญประโยชน์ตนประโยชน์ส่วนรวม และการวางตนเสมอต้นเสมอปลายกับทฤษฎีจิตวิทยาลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ของมาสโลว์ 5 ด้าน คือ ความต้องการขั้นพื้นฐาน ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต ความต้องการด้านสังคม ความต้องการมีเกียรติยศชื่อเสียง และความต้องการความสำเร็จแห่งตน ส่งผลให้บุคลากรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลางมีความสุขในการทำงาน โดยวัดได้จากการที่บุคลากรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลางทำงานด้วยความอิสระมีความสัมพันธ์ที่ดีทางกายและวาจา มีความรักในงานที่ได้รับ การยอมรับในองค์กร และมีความผูกพันต่อองค์กร

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย

ในการสรุปและอภิปรายผลการวิจัยนั้น ผู้วิจัยได้สรุปและอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษาระดับความสุขในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลาง 2) เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยพุทธจิตวิทยากับระดับความสุขในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลาง 3) เพื่อเสนอปัจจัยพุทธจิตวิทยาที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลาง ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. ระดับความสุขในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลางใน 5 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 โดยด้านที่มีผลมากที่สุด คือ ความสัมพันธ์ที่ดีทางกายและวาจา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.32 รองลงมา คือ ความรักในงานที่ทำ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 รองลงมา คือ การเป็นที่ยอมรับ ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.24 รองลงมา คือ การทำกรงานด้วยความอิสระ 4.23 และน้อยที่สุด คือ ความผูกพันต่อองค์กร ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 อย่างไรก็ตาม ระดับความสุขในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลาง อยู่ในระดับมาก ทั้ง 5 ด้าน แสดงว่า ในความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความสุขในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลาง อยู่ในระดับมาก ทั้ง 5 ด้าน

2. ผลการเปรียบเทียบปัจจัยพุทธจิตวิทยากับระดับความสุขของบุคลากรตามปัจจัยส่วนบุคคลที่มีเพศและอายุที่แตกต่างกันมีความในการทำงานไม่แตกต่างกัน บุคลากรที่มีสถานะ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาในการทำงาน และประเภทบุคลากรที่แตกต่างกันมีความสุขในการทำงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ปรียาภรณ์ แสงแก้ว (2559) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการทำงานของเจ้าหน้าที่พยาบาลโรงพยาบาลเอกชนแห่งหนึ่ง ในจังหวัดสมุทรปราการผลการวิจัย พบว่า คุณภาพชีวิตการทำงานโดยรวม อยู่ในระดับดี ส่วนปัจจัยคุณลักษณะงาน ความผูกพันองค์กร บรรยากาศองค์กรโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต การทำงานของเจ้าหน้าที่พยาบาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ปัจจัยเชิงจิตคุณลักษณะงาน ปัจจัยสุขอนามัย ความผูกพันองค์กร ด้านการคงอยู่ที่ไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตการทำงานของเจ้าหน้าที่พยาบาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านจิตใจ ด้านบรรทัดฐาน

และปัจจัยสุขอนามัยบรรยากาศ องค์กรอบคุณภาพชีวิตการทำงานมีความสัมพันธ์กับ คุณภาพชีวิตการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 และสอดคล้องกับงานวิจัย ของสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทธรินทร์ ผิวฉิม (2556) ซึ่งได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ ระหว่างแรงจูงใจในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน บริษัทไฮเออร์อิเล็กทรอนิกส์ (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) ผลการวิจัย พบว่า ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของ แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 12 จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล เพศ อายุ ตำแหน่ง หน้าที่ และประสบการณ์ในการ ปฏิบัติงาน พบว่า ข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่มีเพศต่างกัน มีแรงจูงใจในการ ปฏิบัติงานไม่แตกต่างกันและข้าราชการตำรวจตระเวนชายแดนที่มีอายุ ตำแหน่ง หน้าที่ และ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ที่ระดับ นัยสำคัญที่ 0.05

3. ปัจจัยพุทธิจิตวิทยาที่มีผลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลางเกิดจากการบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 คือ ทาน การรู้จักแบ่งปัน เอื้อเฟื้อ เสียสละ ปิยวาจา การรู้จักใช้วาจาที่สุภาพอ่อนโยนกับเพื่อน ร่วมงาน อุตถจริยา การรู้จักบำเพ็ญประโยชน์ตนประโยชน์ส่วนรวมด้วยกำลังร่างกาย และ สมนานัตตา การวางตนเสมอต้นเสมอปลายทั้งต่อหน้าและลับหลัง กับทฤษฎีจิตวิทยาลำดับขั้น ความต้องการของมนุษย์ของ (Maslow, A.H., 1954) 5 ด้าน คือ ความต้องการขั้นพื้นฐาน (Physiological needs) ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต (Safety) ความต้องการ ด้านสังคม (Social needs) ความต้องการมีเกียรติยศชื่อเสียง (Self-esteem) และความ ต้องการความสำเร็จแห่งตน (Self-actualization) ส่งผลให้บุคลากรของมหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลางมีความสุขในการทำงาน โดยวัดได้จากการที่บุคลากรของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลางทำงานด้วยความอิสระ มีความสัมพันธ์ที่ ดีทางกายและวาจามีความรักในงานที่ได้รับมอบหมายในองค์กร และมีความผูกพันต่อ องค์กรซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมภาพร ถั่วเพชร (2559) เรื่อง ความสุขในการทำงาน ของบุคลากรทางการแพทย์ พบว่า ข้อปฏิบัติสังคหวัตถุ 4 ทั้งรายด้านและภาพรวมของบุคคล ทางการแพทย์ มีความสัมพันธ์กับความสุขในการทำงานทั้งรายด้านและภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก และมีค่าเป็นบวก แสดงว่าความสุขในการทำงานกับข้อปฏิบัติสังคหวัตถุ 4 มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน โดยผู้วิจัยได้สรุปว่า การนำหลักธรรมมาช่วยในการ

ปฏิบัติงานของบุคลากรเพื่อให้เกิดการร่วมงาน และประพจน์ที่ดีต่อองค์กร และเพื่อนร่วมงาน อันจะช่วยส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคลากรในองค์กรด้วยกันเองและระหว่างองค์กรกับบุคลากรมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความความสุข ความสามัคคี ความสำเร็จ ในการปฏิบัติงาน รวมไปถึงการสร้างความรักภักดีต่อองค์กรของบุคลากร และยังช่วยส่งเสริมให้บุคลากรเกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองมากขึ้น ให้ความสำคัญกับตนเองว่าเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรที่จะเข้าไปช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในองค์กรด้วยความเต็ม

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยนี้ ได้แก่ ปัจจัยพุทธจิตวิทยาที่มีผลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลาง คือ 1) การรู้จักแบ่งปันเอื้อเฟื้อเสียสละทำให้ตนเอง เพื่อนร่วมงาน และองค์กรประสบความสำเร็จตามความต้องการทั้งในระดับขั้นพื้นฐาน ความมั่นคงในชีวิต ความรักความอบอุ่น ความมีเกียรติยศชื่อเสียง และความสำเร็จส่วนตัว 2) การรู้จักใช้วาจาที่สุภาพอ่อนโยนทำให้ตนเอง เพื่อนร่วมงาน และองค์กรประสบความสำเร็จตามความต้องการทั้งในระดับขั้นพื้นฐาน ความมั่นคงในชีวิต ความรักความอบอุ่น ความมีเกียรติยศชื่อเสียง และความสำเร็จส่วนตัว 3) การรู้จักบำเพ็ญประโยชน์ตนประโยชน์ส่วนรวมทำให้ตนเอง เพื่อนร่วมงาน และองค์กรประสบความสำเร็จตามความต้องการ ทั้งในระดับขั้นพื้นฐาน ความมั่นคงในชีวิต ความรักความอบอุ่น ความมีเกียรติยศชื่อเสียง และความสำเร็จส่วนตัว และ 4) การวางตนเสมอต้นเสมอปลายทั้งต่อหน้าและลับหลังทำให้ตนเอง เพื่อนร่วมงาน และองค์กรประสบความสำเร็จตามความต้องการทั้งในระดับขั้นพื้นฐาน ความมั่นคงในชีวิต ความรักความอบอุ่น ความมีเกียรติยศชื่อเสียงและความสำเร็จส่วนตัว

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการศึกษาพบว่าความผูกพันต่อองค์กรคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย ดังนั้น มหาวิทยาลัยควรมีนโยบายส่งเสริมให้บุคลากรของมหาวิทยาลัยมีความผูกพันต่อ

องค์กร ดังนั้น มหาวิทยาลัยควรมีนโยบายให้หน่วยงานต่าง ๆ จัดกิจกรรมส่งเสริมจิตสำนึกด้านความรักและความรักดีต่อสถาบันอย่างต่อเนื่อง โดยกำหนดไว้ในแผนพัฒนามหาวิทยาลัย และให้ทุกหน่วยงานมีแผนปฏิบัติการเกี่ยวเนื่องอย่างชัดเจนและปฏิบัติได้จริง

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

มหาวิทยาลัยควรส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรสร้างเป้าหมายร่วมแห่งความสำเร็จ เพื่อกระตุ้นให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการสร้างความผูกพันในองค์กรอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกส่วนงานสร้างความผูกพันในองค์กร โดยการทำให้บุคลากรรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร องค์กรใส่ใจดูแลเป็นอย่างดี ทำให้บุคลากรมีความรักและศรัทธาท่วมเทในงานที่ทำ จนเกิดความจงรักภักดีต่อองค์กรตลอดไป และส่งเสริมให้บุคลากรมีเป้าหมายและเข้าใจวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัยอย่างชัดเจน เพราะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เกิดความผูกพันต่อองค์กรที่มีประสิทธิภาพในบุคลากรของมหาวิทยาลัย โดยเน้นให้บุคลากรมีส่วนร่วม มีความสุขในการทำงาน มีความภาคภูมิใจในงานที่ทำ โดยมีระบบการประเมินความก้าวหน้าอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียม

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยพุทธจิตวิทยาสำหรับส่งเสริมความผูกพันในองค์กรของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลาง

3.2 ควรมีการศึกษาถึงทดลองเกี่ยวกับปัจจัยพุทธจิตวิทยาสำหรับส่งเสริมความผูกพันในองค์กรของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนกลาง

3.3 ควรมีการศึกษารูปแบบการประยุกต์ใช้ปัจจัยพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมความสุขในการทำงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

- กานต์พิชชา บุญทอง. (2559). การศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล คุณภาพชีวิตในการทำงาน และ ความพึงพอใจ ที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานโรงพยาบาลเอกชน กรณีศึกษาพนักงานโรงพยาบาลราชธานี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ปรียาภรณ์ แสงแก้ว. (2559). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการทำงานของเจ้าหน้าที่พยาบาล โรงพยาบาลเอกชนแห่งหนึ่ง ในจังหวัดสมุทรปราการ (วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต). คณะศิลปศาสตร์ : มหาวิทยาลัยเกริก.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2550). *ธรรมญฺยชีวิต* (พิมพ์ครั้งที่ 82). กรุงเทพฯ : บริษัทพิมพ์สวย จำกัด.

พัชรินทร์ ผิวนิล. (2556). *ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์การของพนักงาน บริษัทไฮเออร์อีเลคทริก (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน)* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา : ชลบุรี.

พุทธทาสภิกขุ. (ม.ป.ป). *บริหารธุรกิจแบบพุทธ*. กรุงเทพฯ : อตมมโย.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2562). *ประวัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. สืบค้นเมื่อ 19 ตุลาคม 2562, จาก <http://www.mcu.ac.th/site/history.php>

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2564). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 43). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บริษัท สหธรรมิก จำกัด.

สมาพร ถ้ำเพชร. (2559). *ความสุขในการทำงานของบุคลากรทางการแพทย์* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย : พระนครศรีอยุธยา.

อาภรณ์ ภูวิทย์พันธุ์. (2562). *บริหารความสุขในการทำงาน*. สืบค้นเมื่อ 17 ตุลาคม 2562, จาก <https://www.peoplevalue.co.th/index.php?lay=show&ac=article&Id=539104744&Ntype>

Maslow, A. H. (1954). *Motivation and Personality*. New York: Harper & Row Publishing.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาพลักษณ์ของพรรคการเมืองไทยที่พึงประสงค์

Factors Influencing the Image of Desirable Thai Political Parties

ธนบัตร อัษฎมงคลพันธ์¹, ทศนีย์ ลักขณาภิชนชัช², กมลพร กัลยานมิตร³ และ สติตย์ นิยมญาติ⁴

Received: May 05, 2022
Revised: December 02, 2022
Accepted: December 11, 2022

Thanabat Assadamongkolpan, Tassanee Kakkhanapichonchat,
Kamolporn Kalyanamitra and Satit Niyomyaht
(kramonporn@hotmail.com)

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาพลักษณ์ของพรรคการเมืองไทยที่พึงประสงค์ 2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อภาพลักษณ์ของพรรคการเมืองไทยที่พึงประสงค์ และ 3. เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างภาพลักษณ์ของพรรคการเมืองไทยที่พึงประสงค์ ให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง รูปแบบการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ตัวแทนพรรคการเมือง นักการเมือง นักวิชาการ และประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 20 คน ทำการคัดเลือกแบบเจาะจงจากผู้ทรงคุณวุฒิและมีส่วนเกี่ยวข้อง และมีความรอบรู้เกี่ยวกับเรื่องที่ศึกษาเป็นอย่างดี

ผลการศึกษาพบว่า 1. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาพลักษณ์ของพรรคการเมืองไทยที่พึงประสงค์ ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์และนโยบาย 2) ผลงานที่ผ่านมา 3) ประสิทธิภาพ 4) คุณธรรม-จริยธรรม/กฎหมาย 5) บุคลิกภาพ 6) การมีมนุษยสัมพันธ์ และ 7) ความรับผิดชอบต่อสังคม 2. ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อภาพลักษณ์ของพรรคการเมืองไทยที่พึงประสงค์ พบว่า 1) ประชาชนไม่เปิดรับข้อมูลข่าวสาร และมีอคติต่อเรื่องการเมืองและพรรคการเมือง 2) คุณลักษณะส่วนบุคคลของสมาชิกพรรค ขาดคุณธรรม จริยธรรม ขาดคุณสมบัติที่เหมาะสม 3) โครงสร้างของพรรคไม่เหมาะสม ขาดการบริหารจัดการที่ดี 4) การโจมตีภาพลักษณ์ระหว่างพรรคการเมืองด้วยกันเอง และ 5) การซื้อสิทธิ์ขายเสียง และไม่สามารถทำตาม

1, 2, 3, 4 คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

นโยบายที่หาเสียงไว้ได้ และ 3. แนวทางการสร้างภาพลักษณ์ของพรรคการเมืองไทยที่พึงประสงค์ ให้ความสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง พบว่า 1) ต้องทำงานเชิงรุก หมั่นลงพื้นที่พบปะประชาชนด้วย สร้างสัมพันธ์ที่ดี 2) เผยแพร่ภาพลักษณ์พึงประสงค์ของพรรคที่แท้จริงไปยังประชาชนให้ได้รับทราบ โดยใช้สื่อสมัยใหม่ต่าง ๆ 3) ขั้นตอนการสรรหาและเลือกบุคคลเข้ามาเป็นสมาชิกของพรรคต้องมีการพิจารณาก่อนการลงคะแนนเลือกตั้งแล้ว 4) พรรคการเมืองต้องกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน และมาตรฐานทางจริยธรรมและจรรยาบรรณ และ 5) สมาชิกพรรคการเมืองต้องพัฒนาทักษะความรู้ ความสามารถ ทักษะ และบุคลิกภาพของตนเอง

คำสำคัญ: อิทธิพล, ภาพลักษณ์, พรรคการเมืองไทย, ที่พึงประสงค์

Abstract

The research objectives were: 1. to study the factors influencing the image of desirable Thai political parties; 2. to study the problems and obstacles affecting the image of desirable Thai political parties; and 3. to study the guidelines for building the image of desirable Thai political parties to be in line with the needs of the people truly. This research was qualitative. This study used 20 key informants, including representatives of political parties, politicians, academics and voters aged 18 years and over. By purposive selection from qualified and relevant to this study.

The results found that 1. Factors influencing desirable Thai political party image were 1) vision and policy 2) the past performance 3) experience 4) moral-ethics/law 5) personality 6) human relations and 7) social Responsibility 2. Problems and obstacles affecting the desirable image of the Thai political party found that 1) the people did not receive information and bias towards politics and political parties 2) personal characteristics of party members lacking morals and ethics, lacking proper qualifications 3) party structure was not appropriate, lack of good management 4) attacks on the image between

political parties and 5) buying the right to sell votes and unable to comply with the campaign policies; and 3. Guidelines for creating desirable images of Thai political parties to be in accordance with the needs of the people really found that 1) having to work proactively, to be sure to visit the area to meet people as well, to build a good relationship. 2) Disseminate the desired image of the real party to the public, using various modern media. 3) The process of recruiting and selecting persons to become members of the party requires careful scrutiny. 4) Political parties must set standards of performance and ethical and ethical standards; and 5) Political party members must develop their own skills, knowledge, abilities, attitudes and personality.

Keywords: Influencing, Image, Thai Political Party, Desirable

บทนำ

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย พรรคการเมืองถือเป็นกลไกสำคัญในการได้มาซึ่งฝ่ายบริหาร และฝ่ายนิติบัญญัติที่จะเข้ามาบริหารประเทศให้มีความเจริญรุ่งเรือง พรรคการเมืองเป็นเสมือนสะพานเชื่อมระหว่างภาคประชาชนกับภาครัฐบาลที่ทำหน้าที่บริหารประเทศ พรรคการเมืองเป็นสถาบันทางการเมือง ที่มีความชอบธรรมในการเลือกตัวแทนในรูปแบบการเลือกตั้ง (Election) เพื่อให้ได้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้าไปทำหน้าที่ในการจัดสรรทรัพยากรและผลประโยชน์ของสังคม ประชาชนสามารถให้พรรคการเมืองเป็นตัวแทนในการควบคุม การบริหารราชการแผ่นดินได้อย่างแท้จริง และเป็นองค์กรที่มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาของประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามการที่นักการเมืองคนใดจะได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง ซึ่งหมายถึงการได้รับเสียงข้างมากเพื่อให้สามารถเข้ามาบริหารจัดการท้องถิ่นได้ มิได้ตัดสินกันที่ความโดดเด่นของตัวนโยบาย หรือความเป็นสถาบันการเมืองขนาดใหญ่หรือเล็ก เป็นบุคคลหรือพรรคที่มีอายุเก่าแก่หรือเป็นบุคคล หรือพรรคใหม่ หรือแม้กระทั่งความมีชื่อเสียง เป็นที่ยอมรับของตัวผู้สมัครแต่ละคน แต่ชัยชนะที่จะเกิดขึ้นนั้นล้วนขึ้นอยู่กับว่าบุคคลหรือพรรคการเมืองนั้นจะสามารถใช้สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือในการ สร้างภาพลักษณ์ทางการเมืองที่ดีให้กับผู้สมัครของตนเองได้อย่างไร

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้พรรคการเมืองได้รับความนิยมและเป็นที่ยอมรับของประชาชน คือ การสร้างภาพลักษณ์ที่ดี หากเปรียบเทียบภาพลักษณ์ของพรรคการเมืองเป็นภาพลักษณ์ประเภทของสินค้าและบริการนั้น พรรคการเมืองก็เปรียบเสมือนบริษัท ที่มีสมาชิกพรรคที่เปรียบเสมือนสินค้าโดยประชาชนทั่วไปสามารถเลือกสรรสินค้า (สมาชิกพรรค) ที่มีคุณภาพตรงตามความต้องการมาใช้บริการตามเจตจำนงที่ตั้งใจไว้ นั่นคือ การเลือกสมาชิก พรรคการเมืองมาดำเนินการบริหารประเทศและทำการบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้กับประชาชน (Wongmontha, 1998) หากประชาชนใช้ภาพลักษณ์ทางการเมืองเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจทางการเมืองมากขึ้น อาจทำให้นักการเมืองระมัดระวัง ไม่ทำสิ่งที่เสียหายทางการเมือง เพราะจะทำให้ภาพลักษณ์ทางการเมืองของตนเสียหายหรือเป็นลบ เช่น ไม่เกี่ยวข้องกับการทุจริตคอร์รัปชัน ไม่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน ไม่กระทำการที่ขัดกับคุณธรรมจริยธรรม เป็นต้น

ขณะเดียวกันก็จะพยายามสร้างสรรค์สิ่งที่ดีในทางการเมือง เพราะจะทำให้ภาพลักษณ์ของตนเองดีขึ้น เช่น การพยายามสร้างผลงานที่เป็นประโยชน์กับ ประชาชน การแสดงวิสัยทัศน์ที่ดี และการใกล้ชิดประชาชนมากขึ้น เป็นต้นอันจะเป็นผลดีต่อพัฒนาการทางการเมือง

ข้อมูลจาก “สวนดุสิตโพล” มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ได้สำรวจความคิดเห็นของประชาชนทั่วประเทศ จำนวนทั้งสิ้น 1,094 คน ระหว่างวันที่ 10 - 14 กรกฎาคม 2561 เกี่ยวกับพรรคการเมืองไทยในสายตาผู้มีสิทธิเลือกตั้งสรุปผลได้ ดังนี้ (สวนดุสิตโพล, 2561)

1. “5 ปัจจัยหลัก” ที่ประชาชนให้ความสนใจต่อพรรคการเมืองไทย
 - อันดับ 1 นโยบายพรรค 27.42%
 - อันดับ 2 หัวหน้าพรรค 22.16%
 - อันดับ 3 ผลงานและประสบการณ์ในอดีตที่ผ่านมา 21.05%
 - อันดับ 4 ผู้สมัครของพรรค 19.12%
 - อันดับ 5 ชื่อพรรค 10.25%
2. “จุดแข็ง” ของ พรรคการเมืองไทย ณ วันนี้ ในสายตาประชาชน
 - อันดับ 1 เน้นนโยบายช่วยเหลือประชาชน/พัฒนาประเทศ 41.45%
 - อันดับ 2 ทำงานดี มีผลงานให้เห็น 38.91%
 - อันดับ 3 มีพรรคใหม่ ๆ ที่น่าสนใจ เป็นทางเลือกใหม่ มีคนรุ่นใหม่ 34.18%
 - อันดับ 4 มีพรรคเก่าแก่หลายพรรค มีประสบการณ์ มีฐานเสียงเฉพาะ 21.09%
 - อันดับ 5 หัวหน้าพรรค และสมาชิกพรรคเป็นคนเก่ง มีความรู้ความสามารถ 15.27%

3. “จุดอ่อน” ของ พรรคการเมืองไทย ณ วันนี้ ในสายตาประชาชน

อันดับ 1 ไม่สามารถทำตามนโยบายที่ให้ไว้ เน้นแค่หาเสียง 51.75%

อันดับ 2 ไม่มีจุดยืนที่ชัดเจน สนับสนุนเพียงคนบางกลุ่ม เห็นแก่ประโยชน์ตน 32.87%

อันดับ 3 มีการดูต ส.ส. เปลี่ยนพรรค มีปัญหาภายในพรรค 25.87%

อันดับ 4 นโยบายไม่ชัดเจน ไม่มีรายละเอียดเพียงพอ 23.08%

อันดับ 5 หัวหน้าพรรคไม่น่าสนใจ เป็นคนหน้าเดิม ๆ 18.18%

พรรคการเมืองเป็นองค์กรของกลุ่มบุคคลที่รวมตัวกันโดยมีความพยายามร่วมกัน เพื่อส่งเสริมผลประโยชน์ของชาติภายใต้หลักการที่เฉพาะบางประการ ไม่ว่าพรรคการเมืองนั้นจะรวมตัวกันด้วยเหตุผลทางอุดมการณ์หรือตั้งขึ้นมาเพียงเพื่อเป็นจักรกลในการเลือกตั้ง แต่ก็ถือว่าพรรคการเมืองเป็นสื่อกลางสำคัญสำหรับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากพรรคการเมืองทำให้รัฐบาลและประชาชนมีความเชื่อมโยงกัน โดยพรรคการเมืองจะเป็นผู้ที่ให้การศึกษา คำแนะนำ กระตุ้นผู้ ออกเสียงเลือกตั้ง และจะติดต่อกับผู้ที่ไม่สนใจการเมือง พร้อมทั้งพยายามชักนำบุคคลเหล่านี้ให้มีความตระหนักและยอมรับใน นโยบายต่าง ๆ โดยผ่านทางสื่อสารมวลชนและสมาชิกพรรคในท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเวลาของการเลือกตั้งด้วยวิธีการต่าง ๆ ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะให้พรรคได้รับคะแนนเสียงมากขึ้น (สนธิ เตชานันท์, 2563) ภาพลักษณ์ของนักการเมืองสำคัญกว่านโยบายที่ใช้ในการหาเสียง ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ภาพลักษณ์ของนักการเมือง มีความสำคัญในการสร้างความไว้วางใจและเรียกร้องการสนับสนุนจากประชาชน ดังนั้นนักการเมืองจึงต้องการความไว้วางใจ ความเชื่อถือ และการสนับสนุนจากประชาชนในการเลือกตั้ง ซึ่งนอกจากคุณสมบัติของการเป็นนักการเมืองที่ดีแล้ว จำเป็นต้องมี ภาพลักษณ์ที่ดีในสายตาของประชาชนด้วยจึงจะได้รับการเลือกตั้งเข้ามาทำงานในรัฐสภาได้

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาพลักษณ์ของพรรคการเมืองไทยที่พึงประสงค์ เพื่อให้ทราบภาพลักษณ์ของพรรคการเมืองที่พึงประสงค์ที่ประชาชนต้องการอย่างแท้จริงเป็นอย่างไร เพื่อให้ได้มายังข้อมูลเกี่ยวกับภาพลักษณ์พรรคการเมืองไทยที่พึงประสงค์และตรงตามความต้องการของประชาชน และยังเป็นประโยชน์ต่อพรรคการเมืองต่าง ๆ ที่จะนำไปเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย และบริหารพรรคอันจะส่งผลต่อความนิยมและคะแนนเสียงของประชาชน และเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติในการมีพรรคการเมืองที่มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาพลักษณ์ของพรรคการเมืองไทยที่พึงประสงค์
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อภาพลักษณ์ของพรรคการเมืองไทยที่พึงประสงค์
3. เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างภาพลักษณ์ของพรรคการเมืองไทยให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เพื่อเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 20 คน เพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ตัวแทนพรรคการเมือง นักการเมือง นักวิชาการ และประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 20 คน โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Selection) จากผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีส่วนเกี่ยวข้องและมีความรอบรู้ในเรื่องที่ศึกษาเป็นอย่างดี โดยเป็นตัวแทนพรรคการเมือง จำนวน 5 คน นักการเมือง จำนวน 5 คน นักวิชาการ จำนวน 5 คน และประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาพลักษณ์ของพรรคการเมืองไทยที่พึงประสงค์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ตัวแทนพรรคการเมือง นักการเมือง นักวิชาการและประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 20 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 จะใช้การศึกษาข้อมูลเอกสาร (Documentary Research) โดย การ ทบทวนวรรณกรรม จากหนังสือ ตำรา เอกสารทางวิชาการ บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และ สื่อต่าง ๆ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต และอื่น ๆ

ขั้นตอนที่ 2 การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ ตัวแทน พรรคการเมือง นักการเมือง นักวิชาการและประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

ขั้นตอนที่ 3 การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ผู้วิจัยจะ ใช้วิธีการสังเกตการณ์พฤติกรรมของนักการเมือง และการทำกิจกรรมของพรรคการเมืองต่าง ๆ โดยการเข้าร่วมกิจกรรมที่พรรคการเมืองจัดขึ้น ซึ่งขณะมีการสังเกตผู้วิจัยได้จดบันทึกเหตุการณ์ ต่าง ๆ ไปพร้อมกัน ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการณ์นี้มีผลต่อการวิเคราะห์ข้อมูล รวมถึง ทำ ให้ข้อมูลที่ได้นั้นมีความน่าเชื่อถือและครอบคลุมคำตอบที่ต้องการศึกษาในครั้งนี้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ และกรอบแนวคิดการวิจัย โดยนำเข้าข้อมูลที่ได้จากการศึกษาข้อมูลเอกสาร (Documentary research) การสัมภาษณ์ เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป แล้วนำมาเปรียบเทียบเหตุการณ์ โดยการตีความสร้างข้อสรุป โดยการจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) ออกเป็น ชนิดหรือประเภท (Typologies) ตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยการใช้แนวคิด และทฤษฎีเป็น แนวทางในการวิเคราะห์และจำแนก เพื่อนำเสนอแบบพรรณนาความ

ผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาพลักษณ์ของพรรคการเมืองไทยที่พึง ประสงค์ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาพลักษณ์ของพรรคการเมืองไทยที่พึง ประสงค์ แยกเป็นแต่ละด้าน คือ

1.1 ด้านวิสัยทัศน์และนโยบาย พบว่า การที่พรรคการเมืองมีวิสัยทัศน์ที่ กว้างไกล สามารถคาดการณ์สิ่งที่มีโอกาสเกิดขึ้นในอนาคตได้ ยึดมั่นในประชาธิปไตย เปิดใจ

ให้กว้างที่จะทำให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบาย และนโยบายที่กำหนดต้องมีความสร้างสรรค์ สามารถแก้ไขปัญหาของประชาชนและประเทศชาติในยุคปัจจุบันได้อย่างแท้จริง ก็จะทำให้ประชาชนเกิดความพึงพอใจและส่งผลดีต่อภาพลักษณ์ของพรรค

1.2 ด้านผลงานที่ผ่านมา พบว่า การมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ของพรรคการเมือง จะสร้างความน่าเชื่อถือ ความไว้วางใจ ภาพลักษณ์ที่โดดเด่น น่าจดจำให้กับประชาชน ทั้งยังเป็นตัวชี้วัดว่าพรรคการเมืองนั้น ๆ ยึดมั่นต่ออุดมการณ์ และยืนหยัดต่อการรับใช้ พิทักษ์ปกป้องผลประโยชน์แห่งชาติ และประชาชนอย่างแท้จริง

1.3 ด้านประสบการณ์ พบว่า พรรคการเมืองที่มีความรู้และความสามารถในการทำงาน เข้าใจในระบบการบริหารกิจการบ้านเมือง มีสมาชิกพรรคที่มีประสบการณ์ในทางการเมืองการ ปกครอง จะทำให้ประชาชนเห็นจุดยืนที่ชัดเจนในการทำงานทางการเมือง และได้รับความเชื่อถือ ความศรัทธาและเชื่อมั่นจากประชาชน

1.4 ด้านคุณธรรม-จริยธรรม/กฎหมาย พบว่า พรรคการเมืองที่เคารพกฎ กติกาของสังคมและบ้านเมือง มีคุณธรรมจริยธรรม และปฏิบัติตามหลักศีลธรรมอันดี รักษา ปกป้องผลประโยชน์ของประชาชน สังคม และประเทศชาติอย่างแท้จริง จะทำให้ประชาชนเกิดความศรัทธา เชื่อมั่นและไว้วางใจในการบริหารประเทศ

1.5 ด้านบุคลิกภาพ พบว่า พรรคการเมืองที่มีลักษณะทันสมัย เข้าถึงง่าย วางตัวเหมาะสม มีคุณธรรมและจริยธรรม มุ่งมั่นที่จะทำงานเพื่อประชาชนและเพื่อรักษา ผลประโยชน์ของประเทศชาติ จะสร้างความพึงพอใจและประทับใจต่อประชาชน ทำให้เกิดความศรัทธา ไว้วางใจและความรู้สึกที่ดี

1.6 ด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ พบว่า พรรคการเมืองที่สร้างสัมพันธ์กับ ประชาชนอยู่เสมอ แสดงออกถึงความเต็มใจ จริงใจ ดูแลทุกข์สุขของประชาชนให้ใกล้ชิด ปฏิบัติต่อประชาชนอย่างเหมาะสมและเท่าเทียม จะทำให้เกิดความยอมรับนับถือ ความเชื่อ ใจ และความจงรักภักดีของประชาชนต่อพรรคการเมือง

1.7 ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม พบว่า พรรคการเมืองต้องปฏิบัติหน้าที่ เต็มกำลังความสามารถ โดยคำนึงถึงประเทศชาติและประชาชนเป็นหลัก ปฏิบัติตนให้อยู่ใน หลักคุณธรรม จริยธรรม ยึดค่านิยมอันดีงามที่ให้ไว้ต่อประชาชน เมื่อกระทำผิดพลาด ก็กล้าที่จะ ยอมรับและขอโทษอย่างจริงใจต่อประชาชน การกระทำเหล่านี้จะทำให้ประชาชนเกิดความ ศรัทธา เชื่อมั่นและเชื่อใจในพรรคการเมือง

2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อภาพลักษณ์ของพรรคการเมืองไทยที่พึงประสงค์

ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อภาพลักษณ์ของพรรคการเมืองไทย พบว่า 1) ประชาชนไม่เปิดรับข้อมูลข่าวสาร และมีอคติต่อเรื่องการเมืองและพรรคการเมือง 2) คุณลักษณะส่วนบุคคลของสมาชิกพรรค ขาดคุณธรรม จริยธรรม ขาดคุณสมบัติที่เหมาะสม 3) โครงสร้างของพรรคไม่เหมาะสม ขาดการบริหารจัดการที่ดี มีขนาดเล็ก จำนวนสมาชิกพรรคน้อย ผลงานไม่โดดเด่น ไม่มีจุดยืนทางการเมืองที่ชัดเจน ไม่เข้าใจในความต้องการของประชาชน 4) การโจมตีภาพลักษณ์ระหว่างพรรคการเมืองด้วยกันเอง เพื่อทำลายความน่าเชื่อถือของคู่แข่งในสายตาประชาชน และ 5) การซื้อสิทธิ์ขายเสียง และไม่สามารถทำตามนโยบายที่หาเสียงไว้ได้

3. เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างภาพลักษณ์ของพรรคการเมืองไทยให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

แนวทางการสร้างภาพลักษณ์ของพรรคการเมืองไทย พบว่า 1) ต้องทำงานเชิงรุก หมั่นลงพื้นที่พบปะประชาชนด้วย สร้างสัมพันธ์ที่ดี ดูแลช่วยเหลือประชาชน และปฏิบัติตามนโยบายที่ได้ให้ไว้กับประชาชน 2) เผยแพร่ภาพลักษณ์พึงประสงค์ของพรรคที่แท้จริงไปยังประชาชนให้ได้รับทราบ โดยใช้สื่อสมัยใหม่ต่าง ๆ ได้แก่ สื่อมวลชน สื่อสังคมออนไลน์ ป้ายหาเสียง และรถประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ 3) ขั้นตอนการสรรหาและเลือกบุคคลเข้ามาเป็นสมาชิกของพรรคต้องมีการพิจารณากันกรองอย่างละเอียดถี่ถ้วน ทั้งคุณสมบัติ บุคลิกภาพ ความรู้ความสามารถ คุณธรรมและจริยธรรม และอุดมการณ์ทางการเมือง เพื่อให้ได้คนที่เหมาะสมมาทำงานรับใช้ประชาชน 4) พรรคการเมืองต้องกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน และมาตรฐานทางจริยธรรมและจรรยาบรรณในการดำเนินงานของสมาชิกพรรคให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน และ 5) สมาชิกพรรคการเมืองต้องพัฒนาทักษะ ความรู้ความสามารถ ทักษะคนดี และบุคลิกภาพของตนเองให้เป็นไปทางที่ดีขึ้นเพื่อให้ได้รับการยอมรับจากประชาชน

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาพลักษณ์ของพรรคการเมืองไทยที่พึงประสงค์ สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาพลักษณ์ของพรรคการเมืองไทยที่พึงประสงค์

1.1 ด้านวิสัยทัศน์และนโยบาย พบว่า การที่พรรคการเมืองมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล สามารถคาดการณ์สิ่งที่มีโอกาสเกิดขึ้นในอนาคตได้ ยึดมั่นในประชาธิปไตย เปิดใจให้กว้างที่จะให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบาย และนโยบายที่กำหนดต้องมีความสร้างสรรค์ สามารถแก้ไขปัญหาของประชาชนและประเทศชาติในยุคปัจจุบันได้อย่างแท้จริง ก็จะทำให้ประชาชนเกิดความพึงพอใจและส่งผลดีต่อภาพลักษณ์ของพรรค สอดคล้องกับแนวคิดของ Giovanni Sartori (1976) แสดงทัศนะว่าพรรคการเมืองเป็นช่องทางของการแสดงออกทำให้ประการแรกสุดของการเป็นพรรคการเมือง คือ การทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการเป็นตัวแทนของประชาชนที่จะแสดงออกซึ่งความต้องการและข้อเรียกร้อง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Giovanni Sartori (1976) นักรัฐศาสตร์ชาวอิตาลี ให้ความเห็นว่าพรรคการเมืองเป็น ช่องทางของการแสดงออกทำให้ประการแรกสุดของการเป็นพรรคการเมือง คือ การทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการเป็นตัวแทนของประชาชนที่จะแสดงออกซึ่งความต้องการและข้อเรียกร้อง

1.2 ด้านผลงานที่ผ่านมา พบว่า การมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ของพรรคการเมือง จะสร้างความน่าเชื่อถือ ความไว้วางใจ ภาพลักษณ์ที่โดดเด่น น่าจดจำให้กับประชาชน ทั้งยังเป็นตัวชี้วัดว่าพรรคการเมืองนั้น ๆ ยึดมั่นต่ออุดมการณ์ และยืนหยัดต่อการรับใช้ พิทักษ์ปกป้องผลประโยชน์แห่งชาติ และประชาชนอย่างแท้จริง สอดคล้องกับแนวคิดของ Emma Wood (2007) กล่าวว่า ภาพลักษณ์เป็นการรับรู้ที่เกิดขึ้นในจิตใจของประชาชนที่มีต่อองค์การ โดยประชาชนจะรับรู้จากการสร้างเอกลักษณ์ หรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่องค์การสร้างขึ้นมาในสถานการณ์ต่าง ๆ

1.3 ด้านประสบการณ์ พบว่า พรรคการเมืองที่มีความรู้และความสามารถในการทำงาน เข้าใจในระบบการบริหารกิจการบ้านเมือง มีสมาชิกพรรคที่มีประสบการณ์ในทางการเมืองการ ปกครอง จะทำให้ประชาชนเห็นจุดยืนที่ชัดเจนในการทำงานทางการเมือง และได้รับความเชื่อถือ ความศรัทธา และเชื่อมั่นจากประชาชน สอดคล้องกับแนวคิดของ Boulding (1975) กล่าวว่า การสร้างภาพลักษณ์เป็นเรื่องของความรู้สึกและอารมณ์ที่บุคคลมีต่อสิ่งต่าง ๆ เป็นความรู้ในเชิงอัตวิสัย (Subjective Knowledge) เนื่องมาจากประสบการณ์ของเรา

1.4 ด้านคุณธรรม-จริยธรรม/กฎหมาย พบว่า พรรคการเมืองที่เคารพกฎ กติกาของสังคมและบ้านเมือง มีคุณธรรมจริยธรรม และปฏิบัติตามหลักศีลธรรมอันดี รักษา ปกป้องผลประโยชน์ของประชาชน สังคม และประเทศชาติอย่างแท้จริง จะทำให้ประชาชน เกิดความศรัทธา เชื่อมั่น และไว้วางใจในการบริหารประเทศ สอดคล้องกับแนวคิดของ Boulding (1975) กล่าวว่าองค์ประกอบของภาพลักษณ์ อาจแยกได้เป็น 4 ส่วน คือ 1) องค์ประกอบเชิงการรับรู้ (Perceptual Component) 2) องค์ประกอบเชิงเรียนรู้ (Cognitive Component) 3) องค์ประกอบเชิงความรู้สึก (Affective Component) และ 4) องค์ประกอบ เชิงการกระทำ (Behavior Component) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ วิจิตร อวະกุล (2542) กล่าวว่า ภาพลักษณ์เป็นภาพของสถาบัน หน่วยงาน บริษัท ห้างร้านหรือบุคคล ที่เกิด ความรู้สึกขึ้นในจิตใจของคนเราว่า ดี ไม่ดี ชอบ ไม่ชอบ เชื่อถือ ไม่เชื่อถือ เห็นด้วยไม่เห็นด้วย ฯลฯ ถ้าความเห็นของคนส่วนมากเป็นเช่นไร ภาพลักษณ์ของหน่วยงานก็จะเป็นเช่นนั้น ภาพลักษณ์ที่ดีจะสร้างความน่านิยมเลื่อมใส และภาพลักษณ์ที่ไม่ดีจะทำให้การดำเนินงาน ของสถาบันนั้นล้มเหลวได้

1.5 ด้านบุคลิกภาพ พบว่า พรรคการเมืองที่มีลักษณะทันสมัย เข้าถึงง่าย วางตัวเหมาะสม มีคุณธรรมและจริยธรรม มุ่งมั่นที่จะทำงานเพื่อประชาชนและเพื่อรักษา ผลประโยชน์ของประเทศชาติ จะสร้างความพึงพอใจและประทับใจต่อประชาชน ทำให้เกิด ความศรัทธา ไว้วางใจและความรู้สึกที่ดี สอดคล้องกับแนวคิดของ Jefkins (1982) ที่อธิบาย ว่า ภาพลักษณ์เป็นลักษณะที่เกิดจากการได้รับรู้ข้อเท็จจริง เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ รอบตัว และ ส่งผลต่อความประทับใจทำให้เกิดภาพลักษณ์ในลักษณะต่าง ๆ ในจิตใจของบุคคลนั้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ เกรียงศักดิ์ โลหะชาละ (2543) กล่าวว่า ภาพลักษณ์ ของบุคคลในสายตาของคนส่วนใหญ่ คือภาพที่มีต่อความรู้สึกนึกคิดที่จะเกิดขึ้นได้จากความ เชื่อถือและศรัทธาของประชาชน ทั้งนี้ ภาพลักษณ์ของบุคคลขึ้นอยู่กับประสบการณ์ข้อมูล หรือข่าวสารที่สาธารณชนได้รับ โดยจะประทับใจหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับพฤติกรรมจากเหตุผลที่ กล่าวมา ภาพลักษณ์เป็นสิ่งที่สร้างขึ้นและเปลี่ยนแปลงได้เสมอ

1.6 ด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ พบว่า พรรคการเมืองที่สร้างสัมพันธ์กับ ประชาชนอยู่เสมอ แสดงออกถึงความเต็มใจ จริงใจ ดูแลทุกข์สุขของประชาชนให้ใกล้ชิด ปฏิบัติ ต่อประชาชนอย่างเหมาะสมและเท่าเทียม จะทำให้เกิดความยอมรับนับถือ ความเชื่อใจ และความจงรักภักดีของประชาชนต่อพรรคการเมือง สอดคล้องกับแนวคิดของ Gregory & Wiechmann (1991) กล่าวว่า การสร้างภาพลักษณ์ให้กับนักการเมือง หรือ พรรคการเมือง

มีเป้าหมายหรือบทบาทที่สำคัญอยู่ คือ เพื่อการมีอิทธิพลต่อการสนับสนุนทางการเมือง ทำให้สามารถเป็นผู้นำในการแสดงความคิดเห็น หรือได้รับ คะแนนเสียงสนับสนุนจากพรรคอื่น ๆ รวมถึงประชาชนที่ พร้อมให้การสนับสนุนด้วย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ ศุทธิกานต์ มีจั่น (2557) กล่าวว่า การแสวงหาการสนับสนุนจากมหาชน พรรคการเมืองต้องมีความพยายามระดมคะแนน เสียงเมื่อมีการเลือกตั้งและแสวงหาความนิยมจากประชาชนเมื่อไม่มีการเลือกตั้ง กล่าวคือ พรรค การเมืองต้องดำเนินการเร่งรัดให้ประชาชนเกิดสำนึกทางการเมืองและเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองให้มากที่สุด ซึ่งการดำเนินบทบาทดังกล่าว นอกจากจะเป็นการให้การศึกษาทางการเมืองแล้ว ยังเป็นการผลักดันให้ประชาชนเข้ามาสนับสนุนพรรคอีกด้วย

1.7 ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม พบว่า พรรคการเมืองต้องปฏิบัติหน้าที่เต็มกำลังความสามารถ โดยคำนึงถึงประเทศชาติและประชาชนเป็นหลัก ปฏิบัติตนให้อยู่ในหลักคุณธรรม จริยธรรม ยึดคำมั่นสัญญาที่ให้ไว้ต่อประชาชน เมื่อกระทำผิดพลาด ก็กล้าที่จะยอมรับและขอโทษอย่างจริงใจต่อประชาชน การกระทำเหล่านี้จะทำให้ประชาชนเกิดความศรัทธา เชื่อมั่น และเชื่อใจในพรรคการเมือง สอดคล้องกับแนวคิดของ Nguyen (2006) ให้ความหมายภาพลักษณ์ว่าเป็นลักษณะของประสบการณ์จากในอดีตที่ผ่านมาส่งผลให้เกิดความประทับใจที่สามารถบันทึกและเกิดภาพต่าง ๆ ทั้งในด้านบวกและด้านลบขึ้นมาในจิตใจของบุคคลนั้น

2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อภาพลักษณ์ของพรรคการเมืองไทยที่พึงประสงค์

ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อภาพลักษณ์ของพรรคการเมืองไทย พบว่า 1) ประชาชนไม่เปิดรับข้อมูลข่าวสาร และมีอคติต่อเรื่องการเมืองและพรรคการเมือง 2) คุณลักษณะส่วนบุคคลของสมาชิกพรรค ขาดคุณธรรม จริยธรรม ขาดคุณสมบัติที่เหมาะสม 3) โครงสร้างของพรรคไม่เหมาะสม ขาดการบริหารจัดการที่ดี มีขนาดเล็ก จำนวนสมาชิกพรรคน้อย ผลงานไม่โดดเด่น ไม่มีจุดยืนทางการเมืองที่ชัดเจน ไม่เข้าใจในความต้องการของประชาชน 4) การโจมตีภาพลักษณ์ระหว่างพรรคการเมืองด้วยกันเอง เพื่อทำลายความน่าเชื่อถือของคู่แข่งในสายตาประชาชน และ 5) การซื้อสิทธิ์ขายเสียง และไม่สามารถทำตามนโยบายที่หาเสียงไว้ได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Kotler (2000) กล่าวว่า ภาพลักษณ์องค์กร หมายถึง ผลรวมความเชื่อ ความนึกคิดและความประทับใจ ที่บุคคลมีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ซึ่งทัศนคติและการกระทำใด ๆ ที่คนเรามีต่อสิ่งนั้นจะมีความเกี่ยวพันอย่างสูงกับภาพลักษณ์

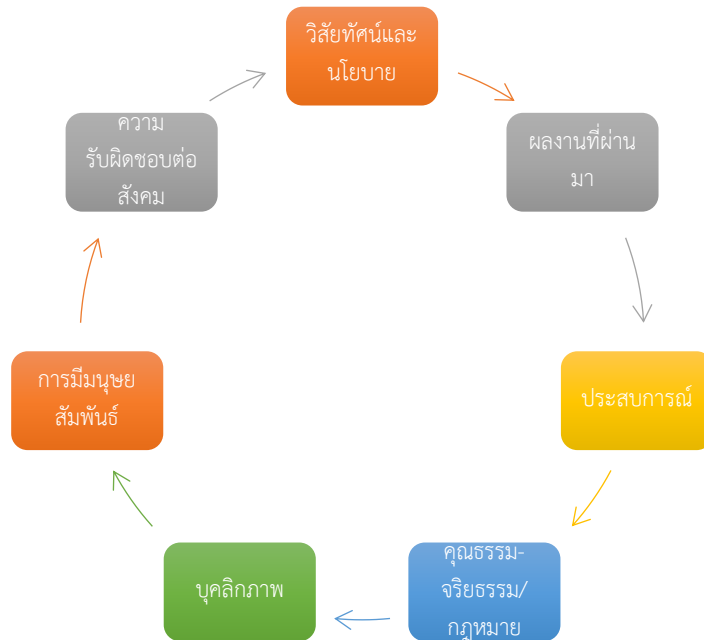
3. เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างภาพลักษณ์ของพรรคการเมืองไทยให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

แนวทางการสร้างภาพลักษณ์ของพรรคการเมืองไทย พบว่า 1) ต้องทำงานเชิงรุก หมั่นลงพื้นที่พบปะประชาชนด้วย สร้างสัมพันธ์ที่ดี ดูแลช่วยเหลือประชาชน และปฏิบัติตามนโยบายที่ได้ให้ไว้กับประชาชน 2) เผยแพร่ภาพลักษณ์พึงประสงค์ของพรรคที่แท้จริงไปยังประชาชนให้ได้รับทราบ โดยใช้สื่อสมัยใหม่ต่าง ๆ ได้แก่ สื่อมวลชน สื่อสังคมออนไลน์ ป้ายหาเสียง และรถประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ 3) ขั้นตอนการสรรหาและเลือกบุคคลเข้ามาเป็นสมาชิกของพรรคต้องมีการพิจารณาก่อนการลงคะแนนอย่างละเอียดถี่ถ้วน ทั้งคุณสมบัติ บุคลิกภาพ ความรู้ความสามารถ คุณธรรมและจริยธรรม และอุดมการณ์ทางการเมือง เพื่อให้ได้คนที่เหมาะสมมาทำงานรับใช้ประชาชน 4) พรรคการเมืองต้องกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน และมาตรฐานทางจริยธรรมและจรรยาบรรณในการดำเนินงานของสมาชิกพรรคให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน และ 5) สมาชิกพรรคการเมืองต้องพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถ ทักษะ และบุคลิกภาพของตนเองให้เป็นไปทางที่ดีขึ้นเพื่อให้ได้รับการยอมรับจากประชาชน

สอดคล้องกับแนวคิดของ Lazarsfeld และ Robert (1975) กล่าวว่า นอกจากสื่อจะมีบทบาททางการเมืองอย่างกว้างขวางแล้ว สื่อยังสามารถให้ “สถานภาพแก่บุคคล” ด้วยการยกย่องบุคคลนั้น เพราะการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับบุคคลใดก็เท่ากับสื่อได้สร้างสถานภาพบุคคลนั้นแล้ว นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Leblance & Nguyen (1996) ได้แยกภาพลักษณ์องค์กรออกเป็น 5 ปัจจัยหลัก โดยเป็นปัจจัยที่กระตุ้นการรับรู้ที่มีต่อภาพลักษณ์ขององค์กร คือ 1) เอกลักษณ์ขององค์กร (Corporate Identity) 2) ชื่อเสียง (Reputation) 3) สภาพแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Environment) 4) การให้บริการ (Service Offering) และ 5) การติดต่อระหว่างบุคคล (Contact Personnel) สอดคล้องกับการศึกษาของ อริสา เหล่าวิชยา (2556) ได้ศึกษาเรื่อง ภาพลักษณ์นักการเมือง ผลการศึกษาพบว่า ความรู้สึก ทักษะของบุคคลที่มีต่อนักการเมือง เมื่อจะส่งผลให้ลงคะแนนเสียงเลือกให้บุคคลนั้นเข้ามาทำหน้าที่แทนตนเองในรัฐสภา ดังนั้น นักการเมืองจึงต้องพยายามสร้างบุคลิกส่วนตัวให้ประชาชนเกิดความประทับใจ และเกิดความรู้สึกว่า ตนเอง เป็นนักการเมืองที่เข้าถึงได้ง่าย และไม่ถือตน ซึ่งการจะนำเสนอภาพต่าง ๆ เหล่านี้ให้ปรากฏในสายตาหรือความรู้สึกของ ประชาชนได้นั้น นักการเมืองจำเป็นต้องใช้สื่อต่าง ๆ ในการเผยแพร่ กระจายภาพ และนำเสนอในสิ่งที่ต้องการ โดยนักการเมืองนิยมใช้สื่อมวลชน ป้ายหาเสียง และสื่อสังคมออนไลน์ ที่จะสามารถสะท้อนถึงบุคลิกลักษณะของนักการเมืองคนนั้น

องค์ความรู้จากการวิจัย

สามารถสรุปองค์ความรู้จากการวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาพลักษณ์ของพรรคการเมืองไทยที่พึงประสงค์” ได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาพลักษณ์ของพรรคการเมืองไทยที่พึงประสงค์แยกเป็นแต่ ละด้าน คือ

ด้านวิสัยทัศน์และนโยบาย นโยบายที่กำหนดต้องมีความสร้างสรรค์ สามารถ แก้ไขปัญหาของประชาชนและประเทศชาติในยุคปัจจุบันได้อย่างแท้จริง ก็จะทำให้ประชาชน เกิดความพึงพอใจและส่งผลดีต่อภาพลักษณ์ของพรรค

ด้านผลงานที่ผ่านมา ตัวชี้วัดว่าพรรคการเมืองนั้น ๆ ยึดมั่นต่ออุดมการณ์ และเป็น หักัดต่อการรับใช้ พิทักษ์ปกป้องผลประโยชน์แห่งชาติ และประชาชนอย่างแท้จริง

ด้านประสบการณ์ มีสมาชิกพรรคที่มีประสบการณ์ในทางการเมืองการ ปกครอง จะทำให้ประชาชนเห็นจุดยืนที่ชัดเจนในการทำงานทางการเมือง และได้รับความเชื่อถือ ใจ ความศรัทธา และเชื่อมั่นจากประชาชน

ด้านคุณธรรม-จริยธรรม/กฎหมาย มีคุณธรรมจริยธรรม และปฏิบัติตามหลักศีลธรรมอันดี รักษาปกป้องผลประโยชน์ของประชาชน สังคม และประเทศชาติอย่างแท้จริง จะทำให้ประชาชนเกิดความศรัทธา เชื่อมั่น และไว้วางใจในการบริหารประเทศ

ด้านบุคลิกภาพ มุ่งมั่นที่จะทำงานเพื่อประชาชนและเพื่อรักษาผลประโยชน์ของประเทศชาติ จะสร้างความพึงพอใจและประทับใจต่อประชาชน ทำให้เกิดความศรัทธา ไว้วางใจและความรู้สึกที่ดี

ด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ ปฏิบัติต่อประชาชนอย่างเหมาะสมและเท่าเทียม จะทำให้เกิดความยอมรับนับถือ ความเชื่อใจ และความจงรักภักดีของประชาชนต่อพรรคการเมือง

ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ยึดคำมั่นสัญญาที่ให้ไว้ต่อประชาชน เมื่อกระทำผิดพลาด ก็กล้าที่จะยอมรับและขอโทษอย่างจริงใจต่อประชาชน การกระทำเหล่านี้จะทำให้ประชาชนเกิดความศรัทธา เชื่อมั่น และเชื่อใจในพรรคการเมือง

ข้อเสนอแนะการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาพลักษณ์ของพรรคการเมืองไทยที่พึงประสงค์ มีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 พรรคการเมืองไทยควรให้ความสำคัญในการพัฒนาด้านภาพลักษณ์พรรคการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อสร้างความจดจำและการรับรู้ต่อภาพลักษณ์ที่ดีของพรรคการเมือง

1.2 พรรคการเมืองควรมีความรับผิดชอบต่อนโยบายที่ได้หาเสียงไว้ และนำนโยบายไปปฏิบัติให้เกิดเป็นรูปธรรม

1.3 พรรคการเมืองควรให้ความสำคัญกับการสรรหาและคัดเลือกบุคคลที่จะมาเป็นสมาชิกพรรค โดยการแสวงหาบุคลากรที่มีบุคลิกภาพที่ดี มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ในการทำงานทางการเมือง มีผลงานที่โดดเด่น ยึดมั่นในหลักคุณธรรม จริยธรรมและกฎหมาย

1.4 แนวทางการดำเนินงานและนโยบายของพรรคการเมืองไทยควรยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง (Citizen Centered) เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนเป็นหลัก

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อภาพลักษณ์ของพรรคการเมืองไทยที่พึงประสงค์

2.2 ควรศึกษาทัศนคติของประชาชนที่มีต่อภาพลักษณ์ของพรรคการเมืองไทย เพื่อนำผลการศึกษาไปปรับใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงภาพลักษณ์พรรคการเมืองให้มีความเหมาะสมในสายตาของประชาชน

รายการอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ โลหะชาละ. (2543). *การสร้างภาพลักษณ์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิจิตร อาวะกุล. (2542). *เทคนิคมนุษยสัมพันธ์* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮาส์.
- ศุทธิกานต์ มีจั่น. (2557). *พรรคการเมืองและการเลือกตั้ง*. มหาสารคาม: วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สนธิ เตชานันท์. (2563). *แผนพัฒนาการเมืองไปสู่การปกครองระบอบ “ประชาธิปไตย” ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว* (พ.ศ.2469-2475). กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- สวนดุสิตโพล. (2561). *ผลสำรวจพรรคการเมืองไทยในสายตาผู้มีสิทธิเลือกตั้ง*. กรุงเทพฯ: สวนดุสิตโพล.
- Giovanni Sartori. (1976). *Liberty and Law*, Menlo Park, California, Institute for Humane. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wongmontha, S. (1998). *Practical Public Relations*. Bangkok: A.N. Press.

แนวทางการสร้างโอกาสการเรียนรู้สำหรับเด็กด้อยโอกาสตามแนววิถีพุทธ

Guidelines for Creating the Learning Opportunity of Underprivileged Children according to Buddhism

พระครูสมุห์อุทัย อุทัยเมธี (มะโนรัตน์)¹, พระมหาพงษ์ประภากรณ์ วิสุทธิญาณเมธี²,
พระชยานันท์มนี³ และ สุเทพ สารบรรณ⁴

Phrakhrusamu Uthai Udayamedhi (Manorat),

Phramaha Phongprabhakorn Visuddhiṭṭhamedhī,

PhraChayananthamuni and Suthep Saraban

(uthayamethee@gmail.com)

Received: May 22, 2022
Revised: September 21, 2022
Accepted: September 21, 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของดัชนีพนธ์เรื่อง “แนวทางการสร้างโอกาสการเรียนรู้สำหรับเด็กด้อยโอกาสตามแนววิถีพุทธ” มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างโอกาสการเรียนรู้สำหรับเด็กด้อยโอกาสตามแนววิถีพุทธ 2. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างโอกาสการเรียนรู้สำหรับเด็กด้อยโอกาสตามแนววิถีพุทธ และ 3. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบกระบวนการสร้างโอกาสการเรียนรู้สำหรับเด็กด้อยโอกาสตามแนววิถีพุทธ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ (Interview) และสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผลการวิจัยพบว่า

1. แนวทางการสร้างโอกาสการเรียนรู้สำหรับเด็กด้อยโอกาส พบว่า จากสภาพปัญหาของการศึกษาของเด็กด้อยโอกาสในปัจจุบันที่กระทรวงศึกษาธิการพยายามจัดการศึกษาให้มีความเสมอภาคและทั่วถึง การจัดการศึกษาแบบบูรณาการทั้งด้านวิชาการและทักษะในการดำรงชีวิต นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมด้านสิทธิต่าง ๆ

¹ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา
Doctor of Philosophy Program in Buddhist Studies Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phayao Campus

² สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา
Buddhist Studies, Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phayao Campus

³ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Buddhist Studies, Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Nan Buddhist College

⁴ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา
Buddhist Studies, Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phayao Campus

2. กระบวนการสร้างโอกาสการเรียนรู้สำหรับเด็กด้อยโอกาสตามแนววิถีพุทธ พบว่า การจัดการศึกษาโดยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการการเรียนรู้ด้านวิชาการตามหลักภาวนา 4 กับเด็กด้อยโอกาส ดังนี้ 1. ด้านกาย (กายภาวนา) พบว่า มีการบูรณาการการเรียนรู้พัฒนากาย ศิล จิต ปัญญาไปพร้อมกันเพื่อให้มีกระบวนการเรียนรู้ที่มีคุณธรรมประจำใจ โดยมีการสวดมนต์นั่งสมาธิก่อนเรียน สวดมนต์ยาวทุกสัปดาห์ เข้าร่วมกิจกรรมกับทางวัดในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา 2. ด้านศีล (ศีลภาวนา) พบว่า ครูที่ปรึกษาคอยอบรมสั่งสอนและการรักษาศีล 5 เป็นหลักในการอบรมเป็นแนวทาง โรงเรียนได้จัดรายวิชาเพิ่มเติมที่ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมเป็นผู้ที่คุณธรรมจริยธรรม 3. ด้านจิต (จิตภาวนา) พบว่า มีการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งในการมีคุณธรรมจริยธรรมมีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในชั่วโมงเรียนให้นักเรียนรู้จักจิตของตนเอง 4. ด้านปัญญา (ปัญญาภาวนา) พบว่า สังคมโลกยุคศตวรรษที่ 21 ถือเป็นสังคมแห่งข้อมูลข่าวสารที่มาพร้อมกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และการสื่อสาร โดยต้องเน้นการพัฒนาผู้เรียนที่มีทักษะการคิดมากขึ้น การคิดวิเคราะห์ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

3. รูปแบบกระบวนการสร้างโอกาสการเรียนรู้สำหรับเด็กด้อยโอกาสตามแนววิถีพุทธ พบว่า การจัดการศึกษาแบบบูรณาการทั้งด้านวิชาการ ศีลธรรม จริยธรรม และทักษะในการดำรงชีวิต ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาเป็นแนวทางในการสร้างโอกาสการเรียนรู้หลักการดำเนินชีวิต ทำให้เกิดการบูรณาการการเรียนรู้ตามหลักภาวนา 4 ครอบคลุมการพัฒนาครบ 4 มิติทั้งด้านกายภาพ สังคม จิตหรืออารมณ์ และปัญญา

คำสำคัญ: การสร้างโอกาส, การเรียนรู้, เด็กด้อยโอกาส

Abstract

This Dissertation has three objectives: 1. to study the guidelines for creating learning opportunities for underprivileged children, 2. to study the process of creating learning opportunities for underprivileged children according to the Buddhism, and 3. to analyze the pattern of opportunity creating process learning for underprivileged children according to the Buddhism. This is a qualitative research by Interview and Focus Group. The results showed that

1. The guidelines to creating learning opportunities for underprivileged children are managed by the ministry of education in order to render equal and sound services. The ministry manages the effective integrated education both in academic talents and life skills. The rights for freedom and vocational trainings were also promoted.

2. For the process of creating learning opportunities for underprivileged children according to Buddhism, it was found that the 4 Bhavanas or principle of Fourfold Developments help in the learning of underprivileged children in the following ways: 1. In terms of physical development (Kāya-bhāvanā), it was found that there was an integration of learning to develop physical, moral, mental, and wisdom at the same time in order to have a learning process with mental virtues. With chanting and meditation before class long prayers every week participate in activities with the temple on important Buddhist days. 2. As for the precepts (Sīla-bhāvanā), it was found that the advisors were trained to teach and to keep the five precepts as a guideline for training by educational institutions without contradicting the law and good culture of society. 3. On the mental aspect (Citta-bhāvanā), it was found that there was a teaching and learning management aimed at having moral virtues, with the insertion of moral and ethical virtues in the classroom to allow students to know their own mind. 4. Regarding wisdom (Paññā-bhāvanā), found that the 21st century world society is an information society that comes with technological advancements and communication by focusing on the development of learners with more thinking skills like analytical thinking and critical thinking.

3. For the pattern of process in creating learning opportunities for underprivileged children according to Buddhism, it was found that there is an integration of learning in terms of academic aspects, moral and ethical aspects, and life skills based on Buddhist principles as the guideline for creating learning

opportunities. As a result, there is an integration of learning based on the fourfold development or the principle of 4 Bhavanas covering the developments in the four dimensions: physical, social, emotional and intellectual.

Keywords: Creating Opportunities, Learning, Disadvantaged Children

บทนำ

ประเทศไทยในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์บริเวณภาคเหนือตอนบนประกอบด้วย 8 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย พะเยา แม่ฮ่องสอน ลำพูน ลำปาง แพร่ และน่าน ถือเป็นพื้นที่มีลักษณะภูมิประเทศที่ติดชายขอบกับบริเวณประเทศพม่า โดยส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูง เป็นพื้นที่ป่าไม้ ต้นน้ำ ลำธาร ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บริเวณนี้มีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ ตลอดจนมีวัฒนธรรมและความเชื่อที่แตกต่างกันทำให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ส่งผลให้เกิดคุณภาพของชีวิตที่ต่ำอีกด้วย (วชิราพร สุวรรณศรวล และ คณะ, 2556) โดยปัญหาด้านโอกาสทางการศึกษาของเด็กชายขอบที่ระบุว่าปัญหาในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในเขตพื้นที่สูง พบว่า 1. ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนใหญ่ลดลง 2. ครูและบุคลากรทางการศึกษาไม่เพียงพอ 3. ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศไม่พร้อมและไม่ทันสมัย 4. อาคารสถานที่ ห้องปฏิบัติการไม่พร้อม ครุภัณฑ์มีอายุการใช้งานมาก 5. บุคลากรครูมีวุฒิไม่ตรงกับภาระงานที่สอน และงานที่รับผิดชอบ ตลอดจนมีการโยกย้ายบ่อยและ ขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 6. การเปลี่ยนแปลงผู้บริหารสถานศึกษาบ่อยทำให้นโยบายไม่ต่อเนื่อง 7. จำนวนโรงเรียนขนาดเล็กมีมากส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา 8. ผู้ปกครองและชุมชนส่วนใหญ่มีฐานะยากจนต้องหาเลี้ยงชีพจึงมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาน้อย

ในจังหวัดน่านเอง ยังคงมีเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา เด็กออกกลางคันและเด็กตกหล่นในปี พุทธศักราช 2562 มากถึง 2,028 คน ร้อยละ 93.20 (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดน่าน, 2562) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการจัดศึกษาแนวทางการสร้างโอกาสการเรียนรู้ของเยาวชนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษาที่เกิดขึ้นในต่าง ๆ ของสังคมในยุคปัจจุบันให้ได้รับการพัฒนาการเรียนรู้โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ทั้งนี้เนื่องจากความไม่พร้อมของเด็กด้อยโอกาส เช่น ต้องช่วยพ่อแม่ทำงานหาเลี้ยงชีพ มีฐานะยากจน พ่อแม่หย่าร้าง หรืออาศัยอยู่กับปู่ย่าตายาย ทำให้เด็กไม่ได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องจนสำเร็จ

การศึกษานั้น ทำให้ต้องหาหนทางที่จะช่วยเปิดโอกาสในการเยียวยาและแก้ไขปัญหานั้นให้เด็กเหล่านั้นให้เกิดการครอบคลุมและทั่วถึง ผ่านการนำเอาแนวทางของพระพุทธศาสนา มาหล่อหลอมเกล้าทั้งในด้านกาย จิตใจ ศิล และปัญญาของเด็กเหล่านั้นอีกด้วย

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำแนวทางของพระพุทธศาสนาเป็นหลักการและวิธีการ เพื่อให้มนุษย์ทุกคนนำหลักธรรมนั้นมาประพฤติปฏิบัติ ตามสภาพชีวิตของบุคคลนั้นที่จะพึงกระทำหรือสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของตนได้ โดยมีหลักการพัฒนาในที่นี้ คือ การพัฒนาตนเองในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า ภาวนา 4 อันได้แก่ 1. กายภาวนา หรือการพัฒนากาย คือการมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพหรือทางวัตถุ 2. ศิลภาวนา หรือการพัฒนาจิต คือการมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม คือมนุษย์ที่ตั้งอยู่ในกฎระเบียบ 3. จิตภาวนา หรือการพัฒนาจิตใจ คือการมีจิตใจที่สมบูรณ์ด้วยคุณธรรม ความดีงาม สมบูรณ์ 4. ปัญญาภาวนา หรือการพัฒนาทางปัญญา คือการเสริมสร้างความรู้ความคิดความเข้าใจอยู่อย่างเป็นนัยความคิดอีกด้วย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546) ดังนั้น จึงนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาตามหลักภาวนา 4 ในการพัฒนาการเรียนรู้เพื่อตอบสนองความต้องการทางด้านต่าง ๆ สำหรับเยาวชน และผู้พลาดโอกาสทางการศึกษา ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ การพัฒนาการเรียนรู้ของเยาวชนเอง จึงมีความสำคัญไม่น้อยที่เยาวชนจะต้องได้รับการเรียนรู้และพัฒนาทางด้านร่างกายและจิตใจควบคู่กันไป เพื่อการแก้ปัญหาคือการฝึกอบรมให้รู้จักควบคุมตนในเรื่องกาย พัฒนาศีลขั้นพื้นฐาน พัฒนาจิตใจและอารมณ์ที่ดี การพัฒนาปัญญาเมื่อพัฒนาปัญญาดีแล้ว ก็ทำให้จิตใจเป็นอิสระ เพราะรู้ว่าจะทำอะไรปฏิบัติต่ออะไรอย่างไร แก้ไขข้อติดขัดจัดปัญหาไปได้ตลอดจนรู้เท่าทันสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบันได้ เพราะได้รับการศึกษา การพัฒนาอย่างถูกต้องอีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างโอกาสการเรียนรู้สำหรับเด็กด้อยโอกาสแนววิถีพุทธ
2. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างโอกาสการเรียนรู้สำหรับเด็กด้อยโอกาสแนววิถีพุทธ
3. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบกระบวนการสร้างโอกาสการเรียนรู้สำหรับเด็กด้อยโอกาส

ตามแนววิถีพุทธ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยจะดำเนินการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ได้แก่ ตำรา เอกสารทางวิชาการ วารสาร บทความ ทั้งที่เป็นทฤษฎี แนวคิด รายงานการวิจัย และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาทำความเข้าใจ ในมุมมองที่หลากหลายมิติซึ่งจะทำให้ผู้วิจัยสามารถที่จะวิเคราะห์ในประเด็นที่น่าสนใจได้อย่างครบถ้วนและลึกซึ้ง เพื่อให้เกิดการพัฒนากรอบแนวคิดในการวิจัย และแนวทางในการศึกษา ในขณะเดียวกันผู้วิจัยจะพยายามแสวงหาผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องเพื่อขอคำปรึกษา ให้ความรู้และความกระจ่างในด้านมิติต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กด้อยโอกาสในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านจิตใจและอารมณ์ ด้านวัฒนธรรม ด้านพิธีกรรมและด้านคุณธรรม จริยธรรม ศีลธรรม

2. ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ เด็กที่ด้อยโอกาสทางการศึกษา ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดน่าน โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกมา จำนวน 35 รูป/คน เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้ของเด็กด้อยโอกาสโดยใช้วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ

3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย เด็กที่ด้อยโอกาสทางการศึกษา ผู้ปกครอง ครูผู้สอน พระสงฆ์ ได้แก่ อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน จำนวน 7 คน, อำเภอปัว จังหวัดน่าน จำนวน 7 คน, อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน จำนวน 7 คน, อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน จำนวน 7 คน, อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน จำนวน 7 คน รวมทั้งหมด จำนวน 35 รูป/คน

4. การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้วิจัยได้เรียนเชิญบุคคลที่เกี่ยวข้องตามความสำคัญของประเด็นที่ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบกระบวนการสร้างโอกาสการเรียนรู้สำหรับเด็กด้อยโอกาสตามแนววิถีพุทธ จำนวน 14 รูป/คน

5. ด้านพื้นที่ พื้นที่การวิจัย ได้แก่ การศึกษาในจังหวัดน่าน โดยจะเป็นการสนทนากลุ่มในเรื่องเด็กที่ด้อยโอกาสทางการศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอำเภอที่มีอาณาเขตติดชายแดนจำนวน 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอบ่อเกลือ อำเภอปัว อำเภอแม่จริม อำเภอทุ่งช้าง และอำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน แบ่งเป็น 5 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนบ้านสบมาง ตำบลภูฟ้า อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน, โรงเรียนปัว ตำบลปัว อำเภอปัว จังหวัดน่าน, โรงเรียนแม่จริม ตำบลหนองแดง อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน, โรงเรียนทุ่งช้าง ตำบลทุ่งช้าง อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน และโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 56 ตำบลกลางเวียง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

6. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยประกอบด้วย

6.1 แบบสัมภาษณ์ (Interview) สำหรับสัมภาษณ์บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยผู้วิจัยจะใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

6.2 การสนทนากลุ่ม (Focus Group) จะดำเนินการให้มีเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มของผู้ให้ข้อมูล โดยสมาชิกในกลุ่มสามารถแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันอย่างเปิดเผย โดยมีการกำหนดแนวคำถามไว้ล่วงหน้าให้ครอบคลุมเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา คำถามเป็นคำถามแบบปลายเปิดเพื่อความยืดหยุ่นในการสนทนา

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามจุดประสงค์ของการศึกษาวิจัย ทั้งในด้านเอกสารและการสัมภาษณ์ แล้วจัดทำแนวการพัฒนาเด็กด้อยโอกาสตามวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาเด็กด้อยโอกาสตามวิถีพุทธ และจัดทำเป็นรูปเล่มสมบูรณ์ เพื่อนำเสนอผลการวิจัยสรุป และข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

1. แนวทางการสร้างโอกาสการเรียนรู้สำหรับเด็กด้อยโอกาสตามแนววิถีพุทธ พบว่า การพัฒนาพฤติกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กด้อยโอกาสเพื่อเป็นแนวทางการสร้างโอกาสการเรียนรู้ให้กับเด็กด้อยโอกาส ดังนี้

1.1 การเข้ามาส่งเสริมด้านสิทธิต่าง ๆ เช่น ด้านสิทธิเสรีภาพ ด้านการศึกษา เรียนรู้ ด้านอาชีพ การทำงานสร้างรายได้ ของภาครัฐหรือเอกชน การช่วยเปิดโอกาสให้เด็กได้รับการเรียนรู้ จากสถานศึกษาของรัฐ เอกชนหรือหน่วยงานอื่นที่มุ่งให้การช่วยเหลือและบริการทางการศึกษาเฉพาะเด็กด้อยโอกาส เป็นการจัดการศึกษาโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

1.2 การได้รับการส่งเสริมการศึกษาจากภาครัฐ ความต้องการในการได้รับการส่งเสริมการศึกษาจากภาครัฐ ในการช่วยเปิดโอกาสให้เด็กได้รับการเรียนรู้ การจัดการศึกษาให้เด็กด้อยโอกาสที่สามารถเรียนในสถานศึกษาปกติทั่วไปที่อยู่ใกล้บ้าน หรือการจัดการศึกษาให้เด็กด้อยโอกาสที่สามารถเรียนในสถานศึกษาปกติทั่วไปแต่ไม่สามารถเดินทางไปกลับ

1.3 ความเท่าเทียมในการดูแลเอาใจใส่ของครูที่มีต่อนักเรียน ความต้องการในการได้รับความเท่าเทียมในการดูแลเอาใจใส่ของครูที่มีต่อนักเรียน ในการช่วยเปิดโอกาสให้เด็กได้รับการเรียนรู้ ซึ่งครูถือเป็นผู้ทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอน ส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ

1.4 ผู้ปกครองสนับสนุนให้เด็กได้รับการเรียนรู้จากบุคคลภายนอก โดยผู้ปกครอง มีหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุนและจัดให้เด็กด้อยโอกาสที่อยู่ในความดูแลให้ได้รับการศึกษาระดับปฐมวัยจนถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานตามศักยภาพทางการศึกษาและความพร้อมของแต่ละบุคคล ส่งเสริมให้ผู้ปกครองของเด็กด้อยโอกาส มีพร้อมที่จะได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.5 การเปลี่ยนแปลงของการดำเนินชีวิตจากเดิม หลังจากได้รับการสนับสนุนส่งเสริมในด้านต่าง ๆ ในการเปลี่ยนแปลงของการดำเนินชีวิตจากเดิม หลังจากได้รับการสนับสนุนส่งเสริมในด้านต่าง ๆ การพัฒนาศักยภาพในการดำรงชีวิตให้มีความรู้ความสามารถและมีทักษะในด้านการศึกษาและพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการประกอบอาชีพ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงการศึกษาตามศักยภาพของแต่ละบุคคลอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน

2. กระบวนการสร้างโอกาสการเรียนรู้สำหรับเด็กด้อยโอกาสตามแนววิถีพุทธ
พบว่า การนำแนวทางการสร้างโอกาสการเรียนรู้สำหรับเด็กด้อยโอกาส ตามแนวทางพระพุทธศาสนาให้เกิดการพัฒนาให้ครบทุกด้าน ด้วยหลักภาวา 4 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของเด็กด้อยโอกาสก่อให้เกิดประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมาย ตามหลักพระพุทธศาสนาสามารถประยุกต์ใช้ได้หลักภาวา 4 ให้สถานศึกษาสามารถนำไปใช้ในการสร้างโอกาสการเรียนรู้สำหรับเด็กด้อยโอกาส โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1. การพัฒนากาย คือพัฒนาร่างกายให้แข็งแรง มีสุขภาพดีหายโรคหายภัย ปราศจากโรคเท่าที่เป็นไปได้ถือเป็นการพัฒนาการทางกาย ที่ส่วนหนึ่งเป็นผลจากการศึกษาวิชาชีพ และในการพัฒนาการทางปัญญา ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลจากการศึกษาวิชาการจะทำให้ผู้เรียนเป็นคนเก่งขึ้น จึงถือได้ว่ากายภาวาเป็นหลักสำคัญที่ควรนำมาปรับใช้สำหรับเด็กด้อยโอกาสในการช่วยปรับตัวในด้านความต้องการเบื้องต้นเพื่อให้รู้จักตนเองเพิ่มมากขึ้นอีกด้วย 2. การพัฒนาด้านศีล คือการพัฒนาเรื่องของความสัมพันธ์ในด้านสังคม การพัฒนาศีลก็คือการพัฒนาในด้านการมีชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม โดยการพัฒนาศีลเบื้องต้น ก็คือ ไม่ก่อการ เบียดเบียน ไม่ทำความเดือดร้อนแก่ผู้อื่นหรือแก่สังคมอยู่ร่วมในสังคมด้วยดีมีระเบียบวินัย อยู่ในกฎเกณฑ์กติกา มีชีวิตที่เกื้อกูลเป็นประโยชน์และมีอาชีพที่ถูกต้องโดย ประกอบสัมมาชีพ พัฒนาศีลนี้ปัจจุบันเขาเรียกว่า การพัฒนาการทางสังคมพัฒนาการทางสังคมซึ่งเป็นผลจากการยึด มั่นในศีลธรรม รักษาระเบียบวินัยและจรรยาบรรณจะทำให้ ผู้เรียนเป็นคนดี 3. การพัฒนาด้านจิต

หรือการทำจิตใจให้เจริญองงาม การพัฒนา จิตนั้น ถ้าเอาหลักพุทธศาสนามาวางแล้วใช้เกณฑ์แบ่งข้อ แบบใหม่ ก็จะได้ความหมายว่า เป็นการฝึกอบรมเสริมสร้าง จิตใจให้พร้อมสมบูรณ์ด้วยคุณสมบัติทั้ง 3 ด้าน คือ 1. คุณภาพจิต 2. สมรรถภาพจิต 3. สุขภาพจิต ถือได้ว่าการพัฒนาด้านจิต ก็คือเรื่อง สุขภาพจิต การศึกษา (การเรียนรู้) จะต้องสร้างคนให้มีความสุข เพราะว่าความสุขเป็นแก่นของจริยธรรม ในทาง พระพุทธศาสนานั้น คนจะมีจริยธรรมได้ต้องมีความสุข เป็นหลักด้วย ถ้าคนไม่มีความสุขแล้ว จะมีจริยธรรมได้ยาก ซึ่งจากการเรียนรู้เกิดจากการบริหารจัดการจิต ให้มีสติ สมาธิและคุณธรรมอื่น ๆ จะทำให้ผู้เรียนมีสุขภาพจิตที่ดีเป็นคนมีความสุข 4. การพัฒนาด้านปัญญา การทำปัญญาให้เจริญองงามหรือพัฒนาปัญญา เพราะการพัฒนา ปัญญา คือ ความรู้ความเข้าใจ มีหลายขั้นหลายตอน ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1. ปัญญาที่เป็นความรู้ 2. ปัญญาที่รู้เข้าใจถึง 3. ปัญญาที่รู้เท่าทัน กระบวนการที่พัฒนาผู้เรียนตามแนวพระพุทธศาสนาในสังคมไทยนั้น เป็นการศึกษาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับกระบวนการสร้างโอกาสการเรียนรู้สำหรับเด็กด้วยโอกาสตามแนววิถีพุทธ

3. รูปแบบกระบวนการสร้างโอกาสการเรียนรู้สำหรับเด็กด้วยโอกาสตามแนววิถีพุทธ พบว่า รูปแบบกระบวนการสร้างโอกาสการเรียนรู้สำหรับเด็กด้วยโอกาสตามแนววิถีพุทธให้ความช่วยเหลือในด้านการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ตามสภาพปัจจุบันเด็กที่การเข้าถึงการศึกษา หรือหลุดจากการศึกษามีจำนวนที่เพิ่มขึ้น เพื่อการจัดการศึกษาจะต้องมีคุณภาพและมีความเหมาะสมกับเด็กที่ด้อยโอกาส โดยจะต้องมีการจัดการศึกษาแบบบูรณาการทั้งด้านวิชาการ ศิลธรรม จริยธรรม และทักษะในการดำรงชีวิต ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาเป็นแนวทางในการสร้างโอกาสในเรียนรู้หลักการดำเนินชีวิต ตามแนววิถีพุทธที่ผู้ศึกษาพบจากการสัมภาษณ์ของครูผู้สอนและพระสงฆ์ การบูรณาการการเรียนรู้ด้านวิชาการตามหลักภาวนา 4 (การพัฒนากาย ศิล จิต ปัญญา) กับเด็กด้อยโอกาส โดยนำหลักภาวนา 4 มาปรับใช้ให้เกิดเป็นรูปธรรมมากขึ้น

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย

ในการอภิปรายผลผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลและสังเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยและอภิปรายข้อค้นพบใหม่จากการทำวิจัยดังนี้

แนวทางการสร้างโอกาสการเรียนรู้สำหรับเด็กด้อยโอกาส พบว่า จากสภาพปัญหาของการศึกษาของเด็กด้อยโอกาสในปัจจุบันที่กระทรวงศึกษาธิการพยายามจัดการศึกษาให้มีความเสมอภาคและทั่วถึง โดยคำนึงถึงหลักสิทธิเด็กและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์มากขึ้น การจัดการศึกษาแบบบูรณาการทั้งด้านวิชาการ และทักษะในการดำรงชีวิต นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมด้านสิทธิต่าง ๆ เช่น ด้านเสรีภาพ ด้านการศึกษาด้านอาชีพ เป็นต้น, การได้รับการส่งเสริมการศึกษาจากภาครัฐ, ความเท่าเทียมในการดูแลเอาใจใส่ของครูที่มีต่อนักเรียน, ผู้ปกครองสนับสนุนให้เด็กได้รับการเรียนรู้จากบุคคลภายนอก และการเปลี่ยนแปลงของการดำเนินชีวิตจากเดิม หลังจากได้รับการสนับสนุนส่งเสริมในด้านต่าง ๆ สอดคล้องกับ วชิราพร สุวรรณศรวล (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาในเขตพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย” พบว่า เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาในเขตพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบนยังคงประสบกับปัญหาในด้านการศึกษาในหลายด้านทั้งในด้านของตัวนักเรียนที่ครอบครัวมีฐานะยากจนและไม่สามารถสนับสนุนการศึกษาให้ลูกได้ อีกทั้งภาษายังคงเป็นอุปสรรคในการเรียน รวมถึงความห่างไกลของโรงเรียนและชุมชนที่เด็กอาศัย ส่งผลให้เด็กเดินทางไปโรงเรียนไม่สะดวก ในส่วนของโรงเรียนนั้น พบว่าหลักสูตรไม่มีความเหมาะสมกับตัวผู้เรียน รวมถึงครูยังขาดความเข้าใจในตัวนักเรียน ซึ่งความต้องการของนักเรียนด้อยโอกาสและชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทางเลือกของสถานศึกษาได้แก่ จัดครูมาสอนในชุมชน จัดทำหลักสูตรของสถานศึกษาให้มีความเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนและความต้องการของชุมชน โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร และควรสอนงานวิชาชีพแก่นักเรียนเพื่อที่หลังจากสำเร็จการศึกษาจะสามารถนำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพได้ รวมถึงการจัดการเรียนการสอนให้มีความยืดหยุ่นและเหมาะสมกับตัวนักเรียนมากยิ่งขึ้น

กระบวนการสร้างโอกาสการเรียนรู้สำหรับเด็กด้อยโอกาสตามแนววิถีพุทธ ด้วยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาบูรณาการหลักภาวา 4 ที่ใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้เพื่อตอบสนองความต้องการทางด้านต่าง ๆ สำหรับเยาวชน และผู้พลาดโอกาสทางการศึกษา ทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจ เพื่อนำไปใช้ในการดำรงชีพให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีซึ่งชีวิตที่ดีเกิดจากการศึกษาหรือการฝึกฝนอบรม เรียนรู้จนพัฒนาตนเองให้อยู่ด้วยปัญญา คือ คิด พุติ และกระทำแต่สิ่งดี ๆ เพราะมนุษย์เมื่อเกิดมาแล้วนั้น ปฏิเสธไม่ได้ที่จะต้องเรียนรู้ ต้องศึกษาค้นคว้าองค์ความรู้ ซึ่งเรียกว่าชีวิตที่ประเสริฐ หลักสำคัญในการศึกษาฝึกฝนอบรมตน

หลักธรรมของพระพุทธศาสนา ถ้านำมาประยุกต์ใช้ให้ถูกต้อง อาทิเช่น 1. กายภาวนา สอนให้รู้จักการรับผิดชอบตัวเอง 2. สीलภาวนา สอนหรือฝึกเรื่องมารยาท กฎ กติกาทางสังคม 3. จิตภาวนา สอนให้รู้จักช่วยเหลือผู้อื่น รู้จักการให้มากกว่าการรับ ฝึกจิตตนเองให้สงบ 4. ปัญญาภาวนา สอนให้รู้เท่าทันเห็นโลกปัจจุบัน รู้เท่าทันโลกโซเชียลมีเดีย (Social Media) และแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา ที่สามารถเยียวยา ช่วยแก้วิกฤติได้ในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะในด้านของการศึกษานั้นเอง จึงถือมีความสำคัญไม่น้อยที่เยาวชนจะต้องได้รับการเรียนรู้และพัฒนาทางด้านร่างกายและจิตใจควบคู่กันไป อีกทั้งช่วยในการเสริมสร้างความศรัทธาในพระพุทธศาสนาแก่บุคคลที่พบเห็น และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาให้คงอยู่สืบไป สอดคล้องกับ ศิริศักดิ์ นันตี (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักการพระพุทธศาสนาในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์” พบว่า หลักการทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้นในแง่ทางพระพุทธศาสนา มองว่า สิ่งทั้งหลายทั้งปวงเป็นธรรมชาติที่มีอยู่และเป็นไปตามธรรมชาติในระบบความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย และมนุษย์ก็เป็นส่วนหนึ่งในเหตุปัจจัยของธรรมชาตินั้น มนุษย์จึงเป็นสัตว์ที่ฝึกได้ และต้องฝึกการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ประกอบไปด้วยบทบาท กระบวนการ รูปแบบและกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา ซึ่งถือว่าเป็นหลักการของการปฏิบัติที่ครบถ้วนสมบูรณ์ที่ประกอบไปด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา มีขอบเขตครอบคลุมมรรคทั้งหลายหรือที่เรียนว่า มรรคมีองค์ 8 โดยมีผลสัมฤทธิ์หรือตัวชี้วัด ภาวนา 4 นอกจากนี้ ในการพัฒนาการทรัพยากรมนุษย์นั้น ยังมีหลักธรรมที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาอีก เช่น ตัณหา 3, อกุศลมูล 3, อุปทาน 4, นิเวรณ 5 และหลักธรรมที่เป็นเครื่องส่งเสริมต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เช่น วุฒิธรรม 4, ศรัทธา 4, ปทาน 4, และอิทธิบาท 4 เป็นต้น

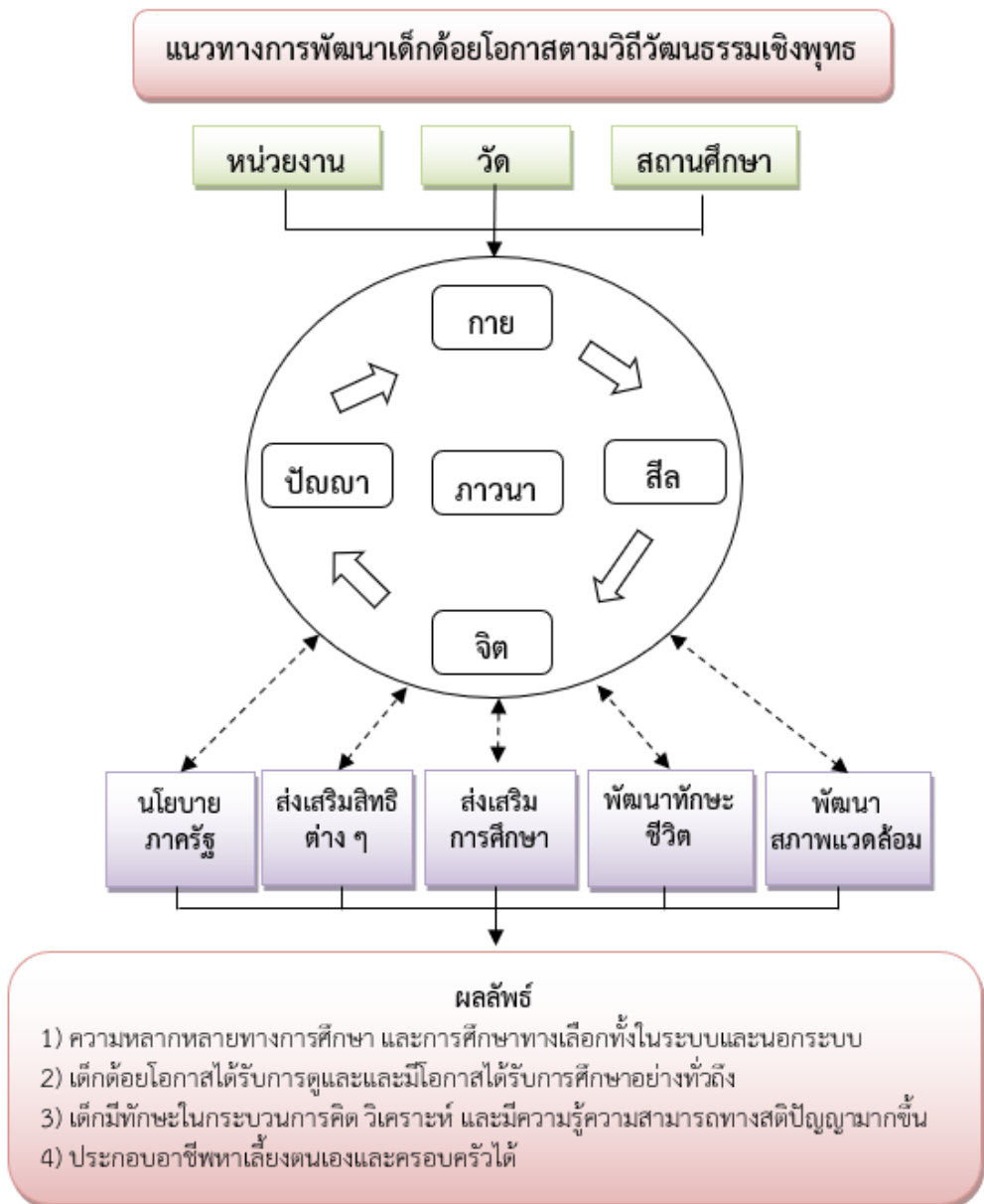
รูปแบบกระบวนการสร้างโอกาสการเรียนรู้สำหรับเด็กด้อยโอกาสตามแนววิถีพุทธสามารถแยกประเด็นจากมุมมอง การมีส่วนร่วมนโยบายและความสัมพันธ์เกี่ยวกับแนวทางการสร้างโอกาสการเรียนรู้สำหรับเด็กด้อยโอกาสตามแนววิถีพุทธในส่วนของแนวคิด พฤติกรรม การเรียนรู้ กระบวนการพัฒนา และหลักธรรมเกี่ยวกับการพัฒนาแล้วนั้น มีนักเรียน ผู้ปกครอง ครู และพระสงฆ์และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องของแนวทางการสร้างโอกาสการเรียนรู้สำหรับเด็กด้อยโอกาส ตามแนววิถีพุทธผ่านหลักภาวนา 4 (กายภาวนา, สीलภาวนา, จิตภาวนา และปัญญาภาวนา) ให้ความรู้และความกระจ่างในด้านมิติต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กชายขอบ ในด้านต่าง ๆ กิจกรรม

แนวทางของวัดและสถานศึกษาในการพัฒนาเด็กด้อยโอกาส ในศักยภาพและความพร้อมของพื้นที่ ได้รับการศึกษาเล่าเรียนมีความรู้และทักษะในการดำเนินชีวิตที่ดีมากขึ้น โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาเป็นแนวทางในการสร้างโอกาสในเรียนรู้หลักการดำเนินชีวิต เป็นการสังเคราะห์ที่ได้มา ซึ่งแนวทางการสร้างโอกาสการเรียนรู้สำหรับเด็กด้อยโอกาสตามแนววิถีพุทธ ออกมาได้ 4 ประเด็น ได้แก่ 1. มุมมองในด้านการศึกษาของเด็กด้อยโอกาสที่เกิดขึ้น 2. การมีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กด้อยโอกาส 3. นโยบายหรือแนวทางการสร้างโอกาสการเรียนรู้สำหรับเด็กด้อยโอกาส และ 4. การดำเนินชีวิตหลังจากเด็กด้อยโอกาสได้รับการให้โอกาสการเรียนรู้ที่ดี

สอดคล้องกับ จรรยา ดวงแก้ว และคณะ (2551) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามแนวทางสติปัญญาฐานสู่การปรับเปลี่ยนคุณค่าภายในตัวเองของเยาวชน โรงเรียนโยธินวิทยา” โดย ทีมวิจัยสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนคุณค่าภายในตนเองของเยาวชนดังนี้ 1. จัดเวทีเพื่อจุดประกายความคิด ผ่านตัวแทนเยาวชนที่เคยมีประสบการณ์การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเข้มข้น มาร่วมแลกเปลี่ยน 2. ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัญญาฐานเพื่อเจริญสติหลักสูตรเข้าชั้น 3. จัดกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องโดยดำเนินการดังนี้ จัดตั้งชมรมเยาวชนคนธรรมะขึ้นในโรงเรียน บูรณาการเข้าในหลักสูตรการเรียนการสอน โดยบรรจุเข้าเป็นชุมนุมและมีกิจกรรมต่อเนื่อง 1 คาบต่อสัปดาห์ จัดฐานแห่งการเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมโดยให้เด็กคิดเองและดำเนินการสอนเอง ผลการปรับเปลี่ยนคุณค่าภายในตนเองของกลุ่มเป้าหมายพบว่า เด็กที่ผ่านกระบวนการเรียนด้วยการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานอย่างเข้มข้นผ่านการการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ส่วนใหญ่เกิดการปรับเปลี่ยนคุณค่าภายในตนเอง โดยเกิดความรู้สึกรักพ่อแม่อย่างไม่เคยเป็นมาก่อน เด็กจะมีความรู้สึกมีความสุข ผ่อนคลาย และเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น ใจเย็นมากขึ้น โกรธน้อยลง มีความอดทนมากขึ้น และเด็กบางคนเปลี่ยนจากการเป็นเด็กขี้อายอย่างมาก จนเกิดปัญญาในการดำเนินชีวิต กลายเป็นคนที่เชื่อมั่นในตนเอง และมีเป้าหมายชัดเจนในชีวิต และเด็กบางคนเปลี่ยนจากการเป็นเด็กกอมทุกข์จากการกระทำของพ่อแม่ กลับมาเป็นเด็กที่สดชื่น มีชีวิตชีวา และมีความสุขในชีวิต นอกจากนี้ ยังพบว่าเด็กหลายคนมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนาเพิ่มมากขึ้นโดยการทำบุญที่วัดด้วยความศรัทธามากขึ้น และหลายคนพิจารณาตนเองเพื่อนับถือศีลห้าตลอดชีวิตเป็นต้น สำหรับปัจจัยเงื่อนไขที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนคุณค่าภายในตนเองของเด็ก พบว่า ปัจจัยที่สำคัญคือวิถีชีวิตภายในของเด็ก

ซึ่งเป็นพื้นฐานและตัวตั้งเดิมของตัวเอง และการได้เรียนรู้ภายในตนเองผ่านการปฏิบัติ วิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐานสี่ รวมทั้งความต่อเนื่องของกระบวนการเรียนรู้ และครูผู้สอนที่มีทัศนคติเชิงบวก และมีวัตรปฏิบัติที่อิงตามแนวทางพระพุทธศาสนา

องค์ความรู้จากการวิจัย

สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ได้ว่า แนวทางการสร้างโอกาสการเรียนรู้สำหรับเด็กด้อยโอกาสนั้น ต้องเน้นด้านการศึกษาที่มีความเสมอภาคและทั่วถึง โดยคำนึงถึงหลักสิทธิเด็กและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์มากขึ้น การจัดการศึกษาแบบบูรณาการทั้งด้านวิชาการและทักษะในการดำรงชีวิต นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมด้านสิทธิต่าง ๆ เช่น ด้านเสรีภาพ ด้านการศึกษาด้านอาชีพ เป็นต้น โดยใช้กระบวนการสร้างโอกาสการเรียนรู้สำหรับเด็กด้อยโอกาสตามแนววิถีพุทธ ด้วยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาบูรณาการหลักภavana 4 โดยนำมาประยุกต์ใช้ ได้แก่ 1. กายภาวนา สอนให้รู้จักการรับผิดชอบตัวเอง 2. สีสภาวนา สอนหรือฝึกเรื่องมารยาท กฎ กติกาทางสังคม 3. จิตภาวนา สอนให้รู้จักช่วยเหลือผู้อื่น รู้จักการให้มากกว่าการรับ ฝึกจิตตนเองให้สงบ 4. ปัญญาภาวนา สอนให้รู้เท่าทันเห็นโลกปัจจุบัน รู้เท่าทันโลกโซเชียลมีเดีย (SocialMedia) และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา ที่สามารถเยียวยาช่วยแก่วิกฤติได้ในหลาย ๆ ด้าน ซึ่งจะส่งผลที่ดีต่อเด็กด้อยโอกาส อันประกอบด้วย ความหลากหลายทางการศึกษา และการศึกษาทางเลือกทั้งในระบบและนอกระบบ, เด็กด้อยโอกาสได้รับการดูแลและมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง, เด็กมีทักษะในกระบวนการคิดวิเคราะห์ และมีความรู้ความสามารถทางสติปัญญามากขึ้น และประกอบอาชีพหาเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้นั่นเอง

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 การจัดนโยบายหรือแนวทางการสร้างโอกาสการเรียนรู้สำหรับเด็กด้อยโอกาสเป็นเรื่องที่สำคัญ ควรพิจารณากำหนดไว้ในทางกฎหมายตามนโยบายของรัฐบาลเรื่อง การคุ้มครองและพัฒนาเด็กผู้ด้อยโอกาสผู้ยากไร้ให้ผู้ด้อยโอกาสมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

1.2 กำหนดนโยบายและมาตรการในการส่งเสริมสนับสนุน รวมทั้งประสานงานให้ทุกภาคส่วนของสังคมจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส พัฒนาเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศและสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กด้อยโอกาส โดยน่านโยบายไปสู่การปฏิบัติมากที่สุด

1.3 กำหนดนโยบายการกำหนดการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานของการเรียนรู้ที่ทุกคนควรได้รับเพื่อการพัฒนาทักษะชีวิต การศึกษาจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยให้เด็กด้อยโอกาสได้รับการพัฒนาทางด้านการศึกษาและความเท่าเทียมกันในสังคม

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

2.1 หน่วยงานภาครัฐ องค์กรท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน และคณะสงฆ์ สามารถส่งเสริมการศึกษาจากภาครัฐอยู่เสมอ โดยการบูรณาการหลักสูตรการเรียนการสอน ที่ทำให้นักเรียนได้เรียนในหลักสูตรที่เหมือนกันมีการเรียนได้หลากหลายมากขึ้น

2.2 องค์กรท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน เข้ามาส่งเสริมด้านสิทธิต่าง ๆ เช่น ด้านสิทธิเสรีภาพ ด้านการศึกษาเรียนรู้ ด้านอาชีพ การทำงานสร้างรายได้ ได้รับทุนการศึกษาและการแนะแนวทางการศึกษาได้รับการส่งเสริมผ่านโครงการต่าง ๆ เช่น การพัฒนาฝีมือแรงงาน โครงการงานอาชีพ มีโครงการเรียนฟรี 15 ปี และผู้ปกครองสนับสนุนให้เด็กได้รับการเรียนรู้จากบุคคลภายนอก

2.3 การศึกษาในระบบและนอกระบบ ส่งเสริม สนับสนุนให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเข้าไปช่วยเหลือในการจัดการการศึกษา มีการใช้เทคโนโลยีและการศึกษาทางไกล เพื่อให้เข้าถึงผู้เรียนให้มากที่สุด มีมาตรฐานคุณภาพเท่าเทียมกับการศึกษาในระบบปกติโดยมีการจัดระบบประเมินศักยภาพเด็กนักเรียน

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรขยายพื้นที่การศึกษาเพื่อพัฒนาทางการสร้างโอกาสการเรียนรู้สำหรับเด็กด้อยโอกาสให้เป็นไปตามบริบทวัฒนธรรมในพื้นที่ เขตเมืองและชนบทของจังหวัดน่าน

3.2 การจัดการศึกษาให้มีความเสมอภาคและทั่วถึงโดยคำนึงถึงหลักสิทธิเด็ก สิทธิมนุษยชน และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ การจัดการศึกษาจะต้องมีคุณภาพและมีความเหมาะสมกับเด็กที่ด้อยโอกาส จะต้องมีการจัดการศึกษาแบบบูรณาการทั้งด้านวิชาการ ศิลธรรม จริยธรรม และทักษะในการดำรงชีวิต

3.3 ควรมีการศึกษาถึงกลยุทธ์การพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส ที่มีการคุ้มครองและพัฒนาเด็กเยาวชน ผู้ด้อยโอกาสผู้ยากไร้ให้ผู้ด้อยโอกาสที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินการ มากกว่าที่จะศึกษาแบบครอบคลุมทั้งจังหวัด ทั้งนี้เพราะบริบทเชิงพื้นที่มีความสำคัญและเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดความแตกต่างในรูปแบบและกระบวนการจัดการศึกษาในแต่ละแห่ง

รายการอ้างอิง

- จรรยา ดวงแก้ว และคณะ. (2551). *การศึกษาและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามแนวทางสติปัญญาสู่การปรับเปลี่ยนคุณค่าภายในตัวเองของเยาวชนโรงเรียนยโสธรพิทยาคม* (รายงานการวิจัย). ยโสธร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). *พุทธธรรม (ฉบับเดิม)* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: บริษัท เอส. อาร์. พรินเตอร์ แมส โปรดัคส์ จำกัด.
- ศิริศักดิ์ นันตี. (2557). *การบูรณาการหลักการพระพุทธศาสนาในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย : พระนครศรีอยุธยา
- สำนักบริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการการศึกษาที่ 1, (2554). *แผนปฏิบัติการทางการศึกษา ประจำปีงบประมาณ 2554 กลุ่มจังหวัดที่ 16 (ภาคเหนือตอนบน 2)*. เชียงใหม่: สำนักบริหาร ยุทธศาสตร์และบูรณาการ การศึกษาที่ 1.
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดน่าน. (2563). สืบค้น 17 มิถุนายน 2563, จาก http://peonan.go.th/news-detail_1719_29761
- วชิราพร สุวรรณศรวล และคณะ. (2556). รูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา ในเขตพื้นที่สูงภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 15(2556), 186-187.
- วัลยา มนัสเกษมสิริกุล. (2551). *กระบวนการจัดการศึกษาสำหรับเด็กย้ายถิ่นข้ามชาติโดยองค์กรพัฒนาเอกชน : กรณีศึกษา อำเภอแม่สลด จังหวัดตาก* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : กรุงเทพฯ.

**แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารวิทยาลัย
ในอาชีวศึกษา จังหวัดพังงา**

**Guideline for the Development of Director Attributes According
to Threefold Training, Phang Nga Vocational College**

แดนทวี มานะจิต¹, บุญเลิศ วีระพรกานต์² และ พระครูพิจิตรศุภการ (มีสุข)³

Dantawee Manajit, Boonlert Weeraponkan and

Phrakhru Pijit Supakarn

(dand2b1999@hotmail.com, lert2502@gmail.com and

Phichit@mcu.ac.th)

Received: February 01, 2022
Revised: March 11, 2022
Accepted: March 11, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพคุณลักษณะของผู้บริหารวิทยาลัย 2. ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารวิทยาลัย 3. เสนอแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารวิทยาลัย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณกับการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครู จำนวน 127 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ 5 คน และสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า

1. สภาพคุณลักษณะของผู้บริหารวิทยาลัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายคุณลักษณะ พบว่า คุณลักษณะด้านวิชาการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคุณลักษณะด้านความเป็นผู้นำ คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ และคุณลักษณะด้านวิสัยทัศน์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดตามลำดับ

^{1,2,3} หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2. แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักไตรสิกขา ของผู้บริหารวิทยาลัย ใช้หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา โดยการฝึกศีล คือ ศีล 5 เพื่อกำกับควบคุมความประพฤติทางกาย วาจา การฝึกสมาธิ หรือการพัฒนาจิตของตน โดยการฝึกลมหายใจ สมาธิจะเกิดสภาวะจิตที่สงบ ซึ่งเป็นภาวะที่จิตมีพลัง มีสติและสัมปชัญญะเกิดเป็นปัญญา คิดสร้างสรรค์วางแผนงานจัดองค์กรได้ดี กำกับ ควบคุม มีศักยภาพทางด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ สามารถทำให้ผู้ร่วมงาน เกิดความเคารพ ศรัทธา เชื่อถือ และพร้อมที่จะทำตามสภาวะของผู้บริหาร

3. การนำเสนอแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักไตรสิกขา ของผู้บริหารวิทยาลัย ผู้ทรงคุณวุฒิในการร่วมสนทนากลุ่ม ซึ่งทุกคนเห็นว่า มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์ และมีโครงสร้างตามองค์ประกอบที่ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนะ

คำสำคัญ: การพัฒนาคุณลักษณะ, ไตรสิกขา, ผู้บริหารวิทยาลัย

Abstract

The research aimed 1. to study the characteristics of college administrators under vocational education 2. to investigate the guideline for the development of characteristics based on the Threefold Training principle of the college administrators 3. to propose the development of attributes of college administrators under the vocational education according to Threefold Training principle. This research employed a mixed-method between quantitative and qualitative research. The population and samples used in the research included 127 administrators and teachers. Statistics used in the research included percentage, mean, standard deviation using the Alpha coefficient formula of the Cronbach method and an in-depth interview with five experts, and a focus group with 7 experts.

The findings were as follows:

1. Overall, the level of attributes of college administrators was very high. When each attribute was taken into consideration, it was found that academic attribute, showed mean at the highest level, followed by the characteristics of the leadership, regarding personality attributes, and visionary attributes, showed the lowest mean, respectively.

2. Guidelines for the development of attributes based on the Threefold Training principle of college administrators. The Threefold Training principle: precept (*sila*), concentration (*samādhi*), and wisdom (*paññā*). Precept training is five precepts to direct control of physical, verbal action. Concentration training or mental development by practicing breath. As a result, there will be concentration leading to a peaceful mind which is powerful with mindfulness and awareness that is conducive to wisdom and creative idea. That would enable ones to well manage, direct, and control the organization with the potential for synthesis and analysis, leading to associates' respect, confidence, and trust and they would be ready to follow their administrators.

3. Regarding the proposal of guidelines for the development attributes of college administrators. According to the principle of Threefold Training, all experts in the focus group agreed that the guideline is appropriate, feasible, and useful with the structure according to the elements suggested by the experts.

Keywords: Feature Development, Threefold Training, School Administrators

บทนำ

ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีการกำหนดบทบาทของตนหลายอย่างในการบริหารจัดการสถานศึกษาของตน ให้สามารถขับเคลื่อนไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยต้องมีการกำหนดบทบาทของตนเองให้ชัดเจนในฐานะที่เป็นผู้นำสถานศึกษา และจำเป็นต้องกำหนดบทบาทในการดำเนินงานกับคณะบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา เพื่อให้มีการประสานความร่วมมือในการทำกิจกรรมภายในสถานศึกษาร่วมกัน รวมทั้งการกำหนดบทบาทในการบริหารจัดการภาระงานทั้งระบบของวิทยาลัย ให้ดำเนินไปได้อย่างเป็นระบบและมีความชัดเจนในการดำเนินงานตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้นั้น คือการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งวิทยาลัย ซึ่งการจะทำให้ได้ผลเช่นนี้นั้น จำเป็นอย่างยิ่ง ที่ผู้นำสถานศึกษาต้องมีแนวทาง หลักทฤษฎี และหลักธรรมเพื่อนามาใช้เป็นกลไกสำคัญเพื่อที่จะนำไปสู่การขับเคลื่อนการบริหารสถานศึกษาทั้งระบบ และการบริหารงานวิชาการนั้นเป็นภารกิจที่สำคัญยิ่งของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องกำหนด แผนงาน วิธีการ ตลอดจนขั้นตอนต่าง ๆ

ในการปฏิบัติงานไว้อย่างมีระบบ เพราะถ้าระบบบริหารภายในสถานศึกษาไม่ดี จะกระทบกระเทือน ต่อส่วนอื่นๆ ของหน่วยงานได้ ดังนั้นความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการบริหารสถานศึกษา จึงขึ้นอยู่กับสมรรถภาพของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสำคัญ (ประเวศ วะสี, 2551)

พุทธธรรมเป็นหลักพื้นฐานของชีวิต เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตคนไทย เป็นหลักเพื่อการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขของคนในสังคม นั่นก็คือ หลักไตรสิกขา จึงเป็นหลักธรรมที่เหมาะสมอย่างยิ่งในการประยุกต์ใช้ในการบริหารวิทยาลัย เพราะวิทยาลัยเป็นแหล่งสำคัญในการหล่อหลอมความเป็นมนุษย์ให้แก่นักเรียนทุกคน ผู้บริหารการศึกษาควรยึดหลักหลักไตรสิกขาในการครองใจคน ประยุกต์ใช้กับทักษะภาวะผู้นำและการติดต่อสื่อสาร สอดคล้องกับความสำคัญของไตรสิกขาก็คือ เป็นกระบวนการการศึกษาที่สำคัญในการพัฒนาพฤติกรรมฝึกฝนอบรมกาย วาจา จิตและปัญญาของมนุษย์ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต), 2553)

ดังนั้น สถานศึกษาเปรียบเสมือน เป็นสถานที่ผลิตคนที่มีความรู้และต้องมีคุณธรรมควบคู่ไปด้วย เพื่อที่จะนำความรู้ความสามารถไปประกอบอาชีพเลี้ยงตนและครอบครัว ควบคู่ไปกับความมีคุณธรรมเพื่อนำไปใช้ในสังคมชีวิตประจำวัน การบริหารการศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบายในยุคปัจจุบันนี้ จึงต้องเน้นในเรื่องคุณธรรมเป็นหลัก ซึ่งจะต้องเริ่มจากการบริหารสถานศึกษาให้มีหลักธรรมมาเป็นเครื่องมือในการบริหารงานต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ ทั้งยังส่งผลต่อไปยังนักเรียนได้การศึกษา นับว่าเป็นรากฐานอันสำคัญยิ่งในการสร้างความมั่นคง และความเจริญก้าวหน้าของชาติ ถ้าการจัดการศึกษาของชาติ มีคุณภาพก็หมายถึง ประชาชนในชาติมีคุณภาพตามไปด้วย วิทยาลัยจึงนับเป็นสถาบันทางการศึกษาที่สำคัญที่สุด และผู้บริหารวิทยาลัยก็มีความสำคัญอย่างยิ่ง การที่ผู้บริหารจะบริหารงานในวิทยาลัยให้ได้ดีและมีประสิทธิภาพนั้น ผู้บริหารจะต้อง มีความสามารถในการบริหารงานให้วิทยาลัย มีการดำเนินงานในจุดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ การที่ผู้บริหารวิทยาลัยจะบริหารวิทยาลัยให้มีประสิทธิภาพได้นั้น ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะบุคคลที่มีศักยภาพ โดยเฉพาะต้องเป็นบุคคลที่มีวิสัยทัศน์ มีความเป็นผู้นำ มีความรู้ทางด้านวิชาการและมีบุคลิกภาพดี จึงจะทำให้การบริหารงานในวิทยาลัยเกิดความสำเร็จ(มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2550)

ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักไตรสิกขา ของผู้บริหารวิทยาลัยในอาชีวศึกษา จังหวัดพังงา เพื่อให้ได้แนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารในการพัฒนาสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย ตามยุทธศาสตร์ชาติด้านการจัดการศึกษา และเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานในสถานศึกษาให้มีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น และสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงานต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพคุณลักษณะของผู้บริหารวิทยาลัยในอาชีวศึกษา จังหวัดพังงา
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักไตรสิกขา ของผู้บริหารวิทยาลัย ในอาชีวศึกษา จังหวัดพังงา
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักไตรสิกขา ของผู้บริหารวิทยาลัย ในอาชีวศึกษา จังหวัดพังงา

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการของวิทยาลัยในอาชีวศึกษา จังหวัดพังงา เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักไตรสิกขา ของผู้บริหารวิทยาลัย ในอาชีวศึกษา จังหวัดพังงา การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาตามลำดับ 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) รูปแบบการวิจัย 2) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 4) การเก็บรวบรวมข้อมูล 5) เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณกับการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีดำเนินการวิจัยโดยใช้แบบสอบถาม ประชากรที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 190 คน โดยผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) มาจากประชากร จำนวน 127 คน โดยการเปิดตารางสำเร็จรูปของ R.V.Krejcie กับ D.W.Morgan และแบบลงภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก คือ เริ่มจากกลุ่มตัวอย่างที่เจาะจงเลือกมาจำนวนหนึ่ง แล้วจึงหาข้อสรุปจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน 2) กลุ่มครู จำนวน 5 คน 3) กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 7 คน 4) กลุ่มนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา จำนวน 1 คน รวมทั้งหมด 17 คน

เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3 แบบ ประกอบด้วย 1. เก็บข้อมูลเชิงปริมาณโดยแบบสอบถาม 2. เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (Structured Interview) ทำการสัมภาษณ์โดยเฉพาะเจาะจงคำตอบเฉพาะเรื่องตามจุดมุ่งหมาย โดยสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย 3. การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษา ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย นักวิชาการ พระภิกษุและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 รูป/คน โดยการ สนทนากลุ่มโดยเฉพาะนี้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มมีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องที่สนทนาเป็นการจัดประชุมสนทนากลุ่มตามสถานการณ์หรือสถานที่ที่เหมาะสม การสนทนาเป็น ลักษณะพูดคุยเรื่องทั่ว ๆ ไปที่เกี่ยวกับข้อมูลที่ต้องการจะศึกษา เพื่อรวบรวมข้อมูลให้เข้า ประเด็นเนื้อหาที่ต้องการวิจัย โดยไม่ปิดกั้นความคิดและเปิดโอกาสให้มีการซักถาม เสนอแนะแนวทางตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

วิเคราะห์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้โดยทำไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งนี้ เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นต่าง ๆ ได้ลึกซึ้ง เมื่อประเด็นใด วิเคราะห์แล้วไม่มีความชัดเจนก็จะตามไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่าง ๆ เหล่านั้น เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และนำข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยง ความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักไตรสิกขา ของผู้บริหารวิทยาลัยในอาชีวศึกษา จังหวัดพังงา ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย พบว่า

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาสภาพคุณลักษณะของผู้บริหารวิทยาลัยในอาชีวศึกษา จังหวัดพังงา ผลการวิจัย พบว่า

1. ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูต่อสภาพคุณลักษณะของผู้บริหารวิทยาลัยในอาชีวศึกษา จังหวัดพังงา คุณลักษณะด้านวิสัยทัศน์ อยู่ในระดับมาก พบว่า เป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคลากร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ปฏิบัติงานด้วยความเพียรพยายาม มีจิตสำนึก ทุ่มเทเต็มกำลังความสามารถ ส่วนสามารถวางแผนอนาคตที่จะพัฒนาวิทยาลัยอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2. ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูต่อสภาพคุณลักษณะของผู้บริหารวิทยาลัยในอาชีวศึกษา จังหวัดพังงา คุณลักษณะด้านความเป็นผู้นำ อยู่ในระดับมาก พบว่ากล้าตัดสินใจและรับผิดชอบต่อการตัดสินใจ โดยยึดความถูกต้อง ตามกฎ ระเบียบและข้อบังคับ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ มีความรู้ความสามารถ ในการกำกับติดตาม และควบคุมติดต่อประสานงานกับผู้ปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ ส่วนสามารถรักษาไว้ซึ่งสัมพันธภาพแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

3. ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูต่อสภาพคุณลักษณะของผู้บริหารวิทยาลัยในอาชีวศึกษา จังหวัดพังงา คุณลักษณะด้านวิชาการ อยู่ในระดับมาก พบว่า จัดกระบวนการเรียนรู้ โดยจัดเนื้อหาสาระ และกิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา ตามความสนใจและความถนัดของผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ มีความรู้ความสามารถ ทักษะกระบวนการ เทคนิค ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน ส่วนมีการติดตามประเมินผลการนำหลักสูตรไปใช้แต่ละรายวิชา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

4. ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูต่อสภาพคุณลักษณะของผู้บริหารวิทยาลัยในอาชีวศึกษา จังหวัดพังงา คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ อยู่ในระดับมาก พบว่า มีลักษณะท่าทางสง่างาม สุภาพเรียบร้อย เรื่องของการแต่งกาย การพูดจาและกิริยาต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ มีสติมั่นคง มุ่งมั่นที่จะทำงานให้สำเร็จ ส่วนมีความสามารถในการเป็นผู้นำ พร้อมทั้งจะนำตนเองและผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารวิทยาลัยในอาชีวศึกษา จังหวัดพังงา ผลการวิจัย พบว่า

การร่างแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักไตรสิกขา ของผู้บริหารวิทยาลัยในอาชีวศึกษา จังหวัดพังงา คุณลักษณะด้านวิสัยทัศน์ ดังนี้

1. ผู้บริหารเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคลากรในเรื่อง ระเบียบวินัย แนวทางปฏิบัติที่กำหนด ภายใต้กฎเกณฑ์เดียวกัน (ศีล) โดยผู้บริหารรักษาวินัยของตนเอง กระทำการตามข้อปฏิบัติ และไม่ฝ่าฝืนข้อห้ามทางวินัยตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย โดยเคร่งครัดอยู่เสมอ ปฏิบัติตนต่อผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาอย่างมีคุณธรรมและเที่ยงธรรม

2. ผู้บริหารมีการกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานและผู้รับผิดชอบงานในแต่ละงานอย่างเหมาะสม ตามแนวปฏิบัติที่กำหนดของสถานศึกษา (ศีล) โดยผู้บริหารศึกษาเรียนรู้อย่างจริงจังกับผู้ร่วมงานในแต่ละกลุ่ม และจัดจำแนกกว่าองค์กรมีคนที่มีความสามารถในระดับใดบ้าง จากนั้นจึงค่อยจัดวางกำลังคนเหล่านั้น ให้ทำงานในที่ที่เหมาะสม

3. ผู้บริหารมีการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบและปฏิบัติไปตามแผนที่กำหนดของวิทยาลัย (ศีล) โดยผู้บริหารศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญา นโยบายของวิทยาลัย สภาพปัจจุบัน ปัญหาสภาพเศรษฐกิจและสังคม อุปสรรค ข้อจำกัด แนวโน้มและข้อมูลต่าง ๆ ของวิทยาลัยเพื่อนำมาใช้กำหนดแนวนโยบายของวิทยาลัย จัดตั้งคณะกรรมการวางแผน กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ จัดทำแผนงาน ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล การปฏิบัติงาน

4. ผู้บริหารมีความมุ่งมั่น ความรับผิดชอบในการทำงาน (สมาธิ) โดยกำหนดสิ่งที่จะทำพร้อมกับกำหนดเป้าหมายอย่างชัดเจน หลังจากนั้นก็ทำด้วยความตั้งใจ ต้องใส่ใจรายละเอียดกับงานที่ทำ มีความแน่วแน่อยู่ตลอดเวลา

5. ผู้บริหารมีความรู้ ความเข้าใจในการวางแผนงานอย่างเป็นระบบในการพัฒนาสถานศึกษา(ปัญญา) โดยที่ผู้บริหารมีการวางแผนงาน การจัดการงาน การบริหารทรัพยากรทุกประเภทและการควบคุม ติดตาม เพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย จัดลำดับความสำคัญและความเร่งด่วนของงานที่ได้รับมอบหมาย จัดขั้นตอนการปฏิบัติงานได้อย่างเป็นระบบ

6. ผู้บริหารมีความรู้ ความเข้าใจ ด้านนวัตกรรม สามารถนำนวัตกรรมใหม่ๆมาใช้ในการพัฒนาสถานศึกษา และสามารถนำนวัตกรรมใหม่ๆมาใช้ในการพัฒนาสถานศึกษา (ปัญญา) โดยผู้บริหารศึกษาในกระบวนการใช้นวัตกรรม มีการวางแผนการใช้นวัตกรรม กำหนดปฏิทินการดำเนินงาน การร่วมสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ การสังเกตชั้นเรียน และการสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้

การร่างแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักไตรสิกขา ของผู้บริหารวิทยาลัย ในอาชีวศึกษา จังหวัดพังงา คุณลักษณะด้านความเป็นผู้นำ ดังนี้

1. ผู้บริหารยึดหลักการปกครองที่เป็นประชาธิปไตย เป็นธรรม เป็นกัลยาณมิตร และยุติธรรมต่อผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ (ศีล) โดยผู้บริหารเอามติของเสียงข้างมากเป็นเครื่องตัดสิน สร้างความเข้าใจและรู้ถึงความต้องการของผู้ใต้บังคับบัญชา สร้างความเป็นภาวะผู้นำ และมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ปรับปรุงแก้ไขการบริหารในส่วนที่มีข้อผิดพลาด รับฟังปัญหาผู้ใต้บังคับบัญชา

2. ผู้บริหารกล้าตัดสินใจและรับผิดชอบต่อการตัดสินใจ โดยยึดความถูกต้อง ตามกฎระเบียบและข้อบังคับ (ศีล) โดยที่ผู้บริหาร กล้าที่จะทำตัดสินใจปัญหาได้อย่างมั่นคง ไม่ลังเลใน

ความคิด มีทักษะและวิธีการที่เหมาะสม รวดเร็ว และถูกต้องในการตัดสินใจ ยึดมั่นในกฎเกณฑ์ อุดมการณ์ โดยการระบุปัญหา หลังจากที่ได้ปัญหาและนำไปสู่การสร้างทางเลือกต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหา นั้น ๆ มีการประเมินทางเลือกอย่างถี่ถ้วน เลือกทางเลือกที่ดีที่สุด

3. ผู้บริหารมีความรับผิดชอบในสิ่งที่ได้ตัดสินใจกระทำ สั่งการ ใด ๆ ลงไป โดยไม่ปิดความรับผิดชอบ (สมาธิ) โดยผู้บริหารมีความสนใจเอาใจใส่ ตั้งใจจริงที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความพากเพียร พยายาม อดทนต่ออุปสรรคใด ๆ ที่ขัดข้อง มีการวางแผนงานอย่างละเอียดรอบคอบ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้และรับผิดชอบ ยินดีรับผลการกระทำของตนเองทั้งในทางดีและไม่ดี

4. ผู้บริหารสามารถรักษาไว้ซึ่งสัมพันธภาพแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา (ปัญญา) โดยผู้บริหารเอาใจใส่ในทุกข์สุขของผู้ใต้บังคับบัญชา มีความจริงใจและมีความยุติธรรม ไม่ใช้อารมณ์ในการแก้ปัญหา โอบอ้อมอารีเป็นกันเอง สร้างกิจกรรมในกลุ่มสัมพันธ์ ยกย่องให้เกียรติ

5. ผู้บริหารสามารถประสานงานที่ดีกับทุกฝ่ายในสถานศึกษาและทุกภาคส่วนในการบริหาร (ปัญญา) โดยผู้บริหารสร้างสัมพันธ์ที่ดีที่มีความไว้วางใจกัน ฟังผู้อื่นพูดให้มาก หลีกเลี่ยงการโต้แย้ง ซักซ้อมการทำงานให้เข้าใจวัตถุประสงค์ตรงกัน ทำความเข้าใจขั้นตอนการปฏิบัติและจังหวะเวลาให้รับกัน เสริมสร้างมิตรไมตรีและความเป็นกันเอง ติดตามตามสายงาน และช่องทางการสื่อสารที่ถูกต้อง

6. ผู้บริหารรับฟังความคิดเห็นจากผู้ร่วมงาน อย่างมีวิจารณ์ญาณ (ปัญญา) โดยผู้บริหารเปิดโอกาส เปิดใจรับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงาน ทำให้ได้รับรู้และสามารถแก้ปัญหาได้อย่างตรงจุด นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดี

การร่างแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักไตรสิกขา ของผู้บริหารวิทยาลัยในอาชีวศึกษา จังหวัดพังงาคุณลักษณะด้านวิชาการ ดังนี้

1. ผู้บริหารควรพัฒนาหลักสูตรให้มีเนื้อหาประกอบด้วยการปลูกฝังคุณธรรม ศีลธรรมนักเรียนให้ มีความประพฤติเรียบร้อยอยู่ในกฎ ระเบียบของวิทยาลัย (ศีล) โดยมีการสอนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ในเนื้อหาวิชาที่สอน เมื่อผู้เรียนได้รับการศึกษาที่ดี มีพร้อมทั้งความรู้และคุณธรรม ต้องรู้จักช่วยเหลือผู้อื่น

2. ผู้บริหารควรพัฒนากระบวนการเรียนรู้ โดยมุ่งพัฒนาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของ ผู้เรียนไปในทางที่พึงประสงค์ กับสาระการเรียนรู้ตามลักษณะสาระการเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับวิถีของ ผู้เรียน (ศีล) โดยการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. ผู้บริหารควรพัฒนานักเรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม ส่งเสริมให้นักเรียนมีความกล้าหาญ อดทน มุ่งมั่นขยันหมั่นเพียรในการศึกษาหาความรู้ให้มีความเจริญมั่งคั่งในคุณธรรม (สมาธิ) โดยจัดให้สถานศึกษาเน้นให้นักเรียน นักศึกษาได้เรียนวิชาที่ว่าด้วยศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม โดยการสอดแทรกในกระบวนการจัดการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

4. ผู้บริหารมีความรู้ความสามารถ ทักษะกระบวนการ เทคนิค ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน (ปัญญา) โดยผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทในการ พัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน 2) การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) การ กำหนดเนื้อหาและประสบการณ์การเรียนรู้ 4) การนำหลักสูตรไป

5. ผู้บริหารจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยจัดเนื้อหาสาระและ กิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษาตามความสนใจและความถนัดของผู้เรียน (ปัญญา) โดยผู้บริหารดำเนินการดังนี้ 1) ด้านการวางแผนการเรียนการสอน มีการจัดทำแผนงานในการจัดหาวัสดุ สื่อ อุปกรณ์ เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสม 2) ด้านในการนิเทศภายใน กำกับติดตามผลการเรียนการสอน 3) ด้านในการประเมินผลการเรียนการสอน มีการกำหนดโครงสร้างหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจนในการประเมิน จัดทำคู่มือประเมินผลการเรียนการสอนและมีเครื่องมือวัดที่หลากหลาย

การร่างแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักไตรสิกขา ของผู้บริหารวิทยาลัยในอาชีวศึกษา จังหวัดพังงา คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ ดังนี้

1. ผู้บริหารมีลักษณะท่าทางสง่างาม สุภาพเรียบร้อย (ศีล) โดยผู้บริหารมีการแต่งกายที่สะอาดเรียบร้อย ถูกต้องและเหมาะสมกับกาลเทศะ แต่งกายให้พอดี การแสดงท่าทาง มีการระวังท่าทางที่ไม่สวยงามหรือแสดงท่าที่ไม่สุภาพออกมา การพูดมีศิลปะในการพูด พูดให้ชนะใจผู้ฟัง

2. ผู้บริหารรู้จักกาลเทศะ มีทัศนคติที่ดีต่อผู้อื่น (ศีล) โดยผู้บริหารมีการวางตนให้ถูกต้องรู้จักให้เกียรติผู้อื่น การแสดงความขอบคุณ หรือขอโทษได้อย่างเหมาะสม การมีมารยาทในการ ทักทายให้เหมาะสมกับบุคคล การมีกิริยามารยาทที่อ่อนน้อม วางตัวให้เหมาะสมกับเวลา บุคคล การรู้จัก วางตนให้เหมาะสม รู้จักเด็ก รู้จักผู้ใหญ่ เปิดใจ และเข้าใจมุมมองของคนอื่นและคิดบวกอยู่เสมอ

3. ผู้บริหารมีความโอบอ้อมอารี ซื่อสัตย์สุจริต ความกล้าหาญและความสามารถในการควบคุมอารมณ์ (สมาธิ)

4. ผู้บริหารมีสติมั่นคง มุ่งมั่นที่จะทำงานให้สำเร็จ (สมาธิ) โดยผู้บริหารฝึกตั้งใจ กำหนดรู้สึกตัวอยู่ทุกขณะไม่ว่าจะทำอะไรก็ต้องใคร่ครวญทำซ้ำๆ อย่างรวดเร็วเกินไป เข้าสมาคมกับคนผู้มีสติปัญญามั่นคงด้วยการทำ การพูด และการแสดงออกอื่นๆ มีการกำหนดสิ่งที่จะทำพร้อมกับกำหนดเป้าหมายอย่างชัดเจน

5. ผู้บริหารมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (ปัญญา) โดยผู้บริหารมีความสามารถที่จะสร้างสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นโดยอาศัยประสบการณ์ที่มีอยู่เดิม และพัฒนาขึ้นเป็นความคิดใหม่ที่ต่อเนื่องและมีคุณค่า

6. ผู้บริหารมีความสามารถในการเป็นผู้นำ พร้อมทั้งจะนำตนเองและผู้อื่น (ปัญญา) โดยผู้บริหารต้องรู้จักรับฟังผู้อื่น มีเรียนรู้ที่จะเข้าใจคนที่เรานำ เพื่อรับฟังปัญหา ตลอดจนความคิดเห็นต่าง ๆ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักไตรสิกขา ของผู้บริหารวิทยาลัยในอาชีวศึกษา จังหวัดพังงา พบว่า

จากการนำเสนอร่างแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักไตรสิกขาของ ผู้บริหารวิทยาลัยในอาชีวศึกษา จังหวัดพังงา ผู้ทรงคุณวุฒิในการร่วมสนทนากลุ่มซึ่งทุกคน เห็นว่า มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์ และมีโครงสร้างตาม องค์ประกอบที่ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนะ ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะตามหลัก ไตรสิกขาของผู้บริหาร

มีประเด็นแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะ 4 ลักษณะ คือ

1. คุณลักษณะด้านวิสัยทัศน์ เป็นพฤติกรรมการปฏิบัติงานและการแสดงออกของ ผู้บริหารวิทยาลัย ในด้านการมีวิสัยทัศน์กว้างไกลสามารถกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานและ สามารถวางแผนอนาคตที่จะพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง และมีเป้าหมายชัดเจนสามารถ นำเอานวัตกรรมและวิธีการใหม่ๆ มาใช้ในการพัฒนาองค์กรและพัฒนาศักยภาพของ ผู้ได้บังคับบัญชา

2. คุณลักษณะด้านความเป็นผู้นำ เป็นพฤติกรรมการปฏิบัติงานและการแสดงออก ของผู้บริหารวิทยาลัย ในด้านการมีไหวพริบ เฉลียวฉลาด รอบรู้ กล้าตัดสินใจและรับผิดชอบต่อการตัดสินใจของตนเอง มีความยืดหยุ่นในการบริหาร ความเป็นประชาธิปไตย รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความสามารถในการควบคุม ประสานงานกำกับดูแล และประเมินผลในงาน สามารถสร้างขวัญกำลังใจ และรักษาไว้ซึ่งสัมพันธภาพแก่ผู้ได้บังคับบัญชา

3. คุณลักษณะด้านวิชาการ เป็นพฤติกรรมการปฏิบัติงานและการแสดงออกของผู้บริหารวิทยาลัย ในด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะกระบวนการ เทคนิค ความเชี่ยวชาญ ด้านเกี่ยวกับหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนเป็นอย่างดี 4) คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ เป็นพฤติกรรมการปฏิบัติงานและการแสดงออกของผู้บริหารโรงเรียนในด้านการมีลักษณะท่าทางสง่างาม สุภาพ รู้จักกาลเทศะมีทัศนคติที่ดีต่อผู้อื่น โอบอ้อมอารี ซื่อสัตย์ สุจริต มีความกล้าหาญ มีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ เป็นคนที่มีสติมั่นคงรอบรู้ มุ่งมั่นที่จะทำงานให้สำเร็จ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความสามารถในการเป็นผู้นำพร้อมที่จะนำตนเองและผู้อื่น และการบริหารตามหลักไตรสิกขา เป็นกระบวนการบริหารงานของผู้บริหาร ใน 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) ศील คือ ระเบียบวินัย, กฎเกณฑ์ การปฏิบัติให้ถูกต้อง ข้อบังคับหรือแนวปฏิบัติที่กำหนด 2) สมာธิ คือ ความเข้มแข็ง, มั่นคง, ความเพียรพยายาม, ความรับผิดชอบ, ความมุ่งมั่น, ตามภารกิจ 3) ปัญญา หมายถึง ความรู้ความสามารถ ความเข้าใจ ความหยิ่งรู้ เหตุผล มองเห็นเหตุผล การไตร่ตรองตรวจสอบ การแก้ไขปรับปรุง การวิเคราะห์ สังเคราะห์ การวัดผลประเมินผล

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักไตรสิกขา ของผู้บริหารวิทยาลัย ในอาชีวศึกษา จังหวัดพังงา ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การศึกษาสภาพการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารวิทยาลัยในอาชีวศึกษา จังหวัดพังงา

ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารและครู ที่มีต่อสภาพการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักไตรสิกขา ของผู้บริหารวิทยาลัยในอาชีวศึกษา จังหวัดพังงา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ดังนี้

1. **คุณลักษณะด้านวิสัยทัศน์** ความคิดเห็นของผู้บริหารและครู อยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหาร เป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคลากรในเรื่อง ระเบียบวินัย แนวทางปฏิบัติที่กำหนด ภายใต้กฎเกณฑ์เดียวกัน ปฏิบัติงาน ทำงานด้วยความเพียรพยายาม มีจิตสำนึก ทุ่มเทเต็มกำลังความสามารถ สามารถวางแผนอนาคตที่จะพัฒนาวิทยาลัยอย่างต่อเนื่อง

2. **คุณลักษณะด้านความเป็นผู้นำ** ความคิดเห็นของผู้บริหารและครู อยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหาร เป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคลากรในเรื่อง ระเบียบวินัย แนวทางปฏิบัติที่กำหนด ภายใต้กฎเกณฑ์เดียวกัน ปฏิบัติงาน ทำงานด้วยความเพียรพยายาม มีจิตสำนึก ทุ่มเทเต็มกำลังความสามารถสามารถวางแผนอนาคตที่จะพัฒนาวิทยาลัยอย่างต่อเนื่อง

3. **คุณลักษณะด้านวิชาการ** ความคิดเห็นของผู้บริหารและครู ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารมีการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยจัดเนื้อหาสาระและ กิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษาตามความสนใจและความถนัดของผู้เรียน มีความรู้ความสามารถ ทักษะกระบวนการ เทคนิค ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน มีการติดตามประเมินผลการนำหลักสูตรไปใช้แต่ละรายวิชา

4. **คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ** ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูมี ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารมีลักษณะท่าทางสง่างาม สุภาพเรียบร้อย ทั้งในเรื่องของการแต่งกาย การพูดจาและกิริยาต่างๆ มีสติมั่นคง มุ่งมั่นที่จะทำงานให้สำเร็จ มีความสามารถในการเป็นผู้นำ พร้อมทั้งจะนำตนเองและผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูปลัดตอเนก ปุณณวุฒโธ (ดวงดี) (2561) ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 ” ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารตามหลักไตรสิกขา ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 พบว่า 1) ด้านการบริหารงานวิชาการ มีการพัฒนาหลักสูตร การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี การนิเทศการศึกษา การแนะแนว การศึกษา การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 2) ด้านการบริหารงานบุคลากร มีการ คัดเลือกบุคคล การจัดปฐมนิเทศ การจัดฝึกอบรม การประเมินผล การสร้างแรงจูงใจ การจัด สวัสดิการและหลักประกันในการทำงาน 3) ด้านการบริหารงานงบประมาณ มีการจัดทำและเสนอของบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ การติดตามตรวจสอบประเมินผล และรายงานการใช้จ่ายเงิน 4) ด้านการบริหารงานทั่วไป มีการดำเนินงานธุรการ งานเลขานุการ การพัฒนาระบบเครือข่ายข้อมูล สารสนเทศ งานประสานงานเครือข่าย งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา งานส่งเสริมสนับสนุนทาง วิชาการ การบริหารจัดการอาคารสถานที่และสภาพสิ่งแวดล้อม งานประชาสัมพันธ์

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักไตรสิกขา ของผู้บริหารวิทยาลัยในอาชีวศึกษา จังหวัดพังงา

ผลการศึกษา พบว่า การพัฒนาคุณลักษณะตามหลักไตรสิกขา ของผู้บริหาร วิทยาลัย ในอาชีวศึกษา จังหวัดพังงา ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและ บุคลากรในเรื่อง ระเบียบวินัย แนวทางปฏิบัติที่กำหนด ภายใต้กฎเกณฑ์เดียวกัน ปฏิบัติงาน ทำงานด้วยความเพียรพยายาม มีจิตสำนึก ทุ่มเทเต็มกำลังความสามารถ สามารถวางแผน อนาคตที่จะพัฒนาวิทยาลัยอย่างต่อเนื่อง เป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคลากร ในเรื่อง ระเบียบวินัย แนวทางปฏิบัติที่กำหนด ภายใต้กฎเกณฑ์เดียวกัน ปฏิบัติงาน ทำงาน ด้วยความเพียรพยายาม มีจิตสำนึก ทุ่มเทเต็มกำลังความสามารถสามารถวางแผนอนาคตที่ จะพัฒนาวิทยาลัยอย่างต่อเนื่องมีลักษณะท่าทางสง่างาม สุภาพเรียบร้อย ทั้งในเรื่องของการ แต่งกาย การพูดจาและกิริยาต่างๆ มีสติมั่นคง มุ่งมั่นที่จะทำงานให้สำเร็จ มีความสามารถในการ เป็นผู้นำ พร้อมทั้งจะนำตนเองและผู้อื่น มีการมอบหมายงานตรงกับความรูความสามารถ และควรมีการให้ คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ วิธีการทำงานที่ถูกต้อง อีกทั้ง ผู้บริหารควรมีการ ให้คำปรึกษาและส่งเสริมให้ แก้ไขปัญหาด้วยวิธีการที่ถูกต้องและเหมาะสม และควรมีการให้ โอกาสผู้ที่มีผลงานต่ำกว่ามาตรฐาน การประเมิน ปรับปรุงตนเองและเข้าร่วมงานต่อ ทั้งนี้ ผู้บริหารควรมีการสนับสนุนส่งเสริมให้มีโอกาส ได้เลื่อนตำแหน่งหรือปรับระดับ ความสามารถ และควรแสดงความยินดีเมื่อได้รับรางวัลหรือโบนัส พิเศษกับผู้ใต้บังคับบัญชา อยู่เสมอ และผู้บริหารโรงเรียนควรวางใจเป็นกลาง และสั่งการงานภายใต้ ขอบเขตอำนาจ และหน้าที่ตามความเหมาะสม และควรมีการประชุมโดยส่วนรวม สร้างความเข้าใจ และ ประเมินผลงานอย่างยุติธรรม

สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระอธิการสกายแลบ ธมฺมธโร (นามโท) (2561) ซึ่ง ศึกษาในเรื่อง การบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า ด้านการบริหารงบประมาณ ตามหลักไตรสิกขา พบว่า ควรมีการวางแผนใช้จ่าย งบประมาณที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ใน การพัฒนาองค์กรอย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ (ร้อยละ 30.34) ด้านการบริหารงาน บุคคลตามหลักไตรสิกขา พบว่า ควรให้โอกาสและสนับสนุน บุคคลที่มีความรู้ความสามารถ บรรจุแต่งตั้งให้เหมาะสมกับงาน (ร้อยละ 29.49) ด้านการบริหารงาน ทั่วไปตามหลักไตรสิกขา พบว่า ควรมีการกระตุ้นให้เห็นถึงความสำคัญวัฒนธรรมและค่านิยม (ร้อยละ 23.81) ด้านการ

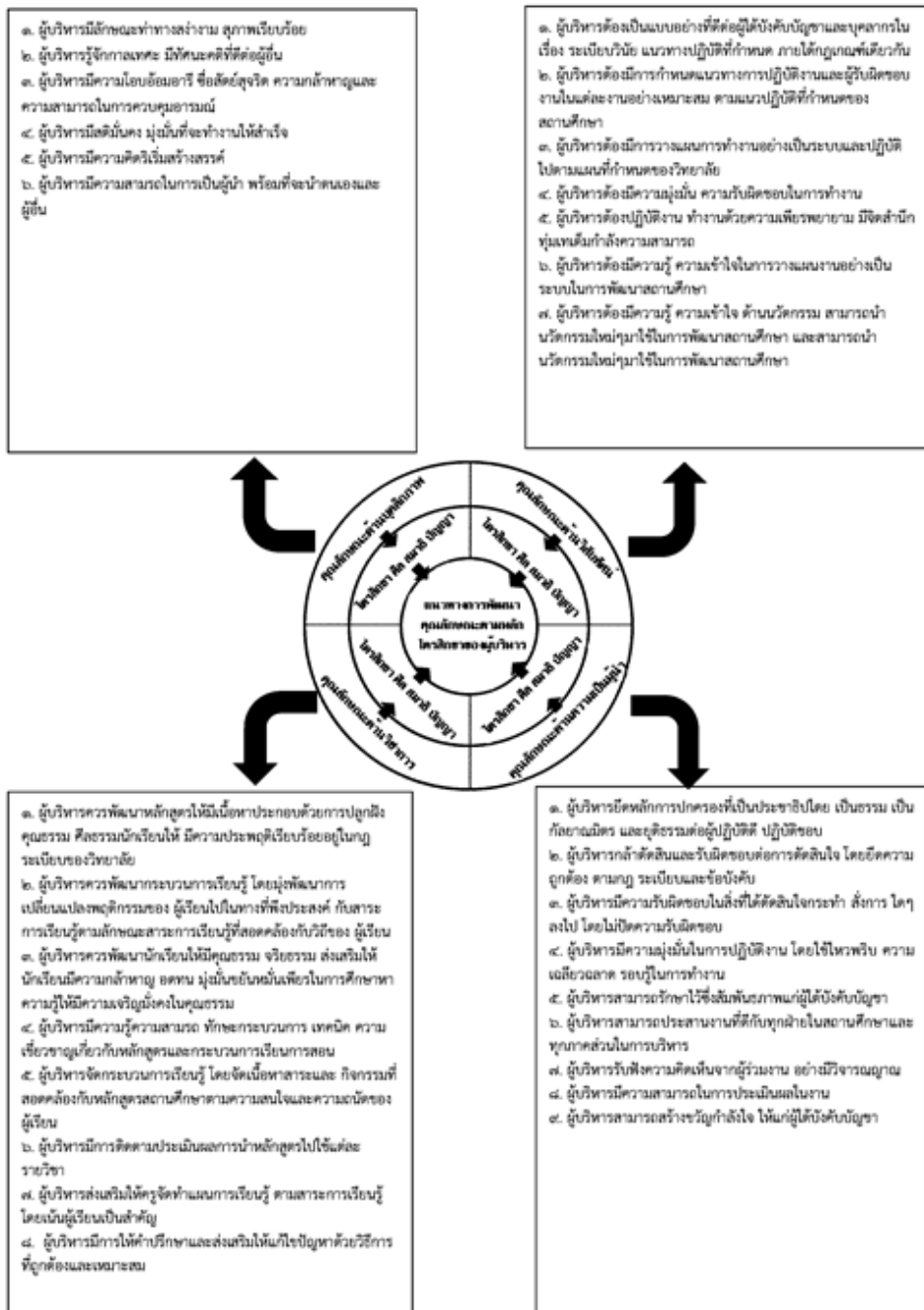
บริหารงานวิชาการตามหลักไตรสิกขา พบว่า ควรการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยจัด เนื้อหาสาระและกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน (ร้อยละ 18.75) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 นำเสนอแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักไตรสิกขา ของผู้บริหารวิทยาลัยในอาชีวศึกษา จังหวัดพังงา

ผลการวิจัยพบว่า จากร่างแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักไตรสิกขา ของผู้บริหารวิทยาลัยในอาชีวศึกษา จังหวัดพังงา ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก และตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ มานำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ให้ได้เป็นแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักไตรสิกขา ของผู้บริหารวิทยาลัยในอาชีวศึกษา จังหวัดพังงา เพื่อให้ผู้บริหารเข้าใจ ในการบริหารงานในสถานศึกษาให้ได้ดีและมีประสิทธิภาพ จะต้องมีความสามารถในการบริหารงานให้สถานศึกษา มีการดำเนินงานในด้านการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพจะต้องเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะบุคคลที่มีศักยภาพ ในด้าน 1) มีวิสัยทัศน์ 2) มีความเป็นผู้นำ 3) มีความรู้ทางด้านวิชาการ 4) มีบุคลิกภาพดี จึงทำให้การบริหารงานสถานศึกษาเกิดความสำเร็จ โดยอาศัยหลักพุทธธรรม นั่นคือ หลักไตรสิกขา จึงเป็นหลักธรรมที่เหมาะสมอย่างยิ่งในการประยุกต์ใช้ในการบริหาร เพราะสถานศึกษาเป็นแหล่งสำคัญในการหล่อหลอมความเป็นมนุษย์ให้แก่แก่นักเรียนทุกคน ผู้บริหารควรยึดหลักหลักไตรสิกขาในการครองใจคน ประยุกต์ใช้กับทักษะภาวะผู้นำและการติดต่อสื่อสาร สอดคล้องกับความสำคัญของไตรสิกขาก็คือ เป็นกระบวนการการศึกษาที่สำคัญในการพัฒนาพฤติกรรมฝึกฝนอบรมกาย วาจา จิตและปัญญาของมนุษย์ให้มีระบบระเบียบวินัยแบบแผน ในการดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกันสังคมของมนุษย์

สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระใบฎีกาธีรศักดิ์ สุธีโร (น้อยอ่อน) (2560) ซึ่งศึกษาในเรื่อง ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาทโรงเรียนกระสังพิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า ไตรสิกขาตามแนวทางพระพุทธศาสนานั้น สอนให้คนได้ปฏิบัติอยู่ในศีล มีการเคารพ กฎระเบียบ เมื่อทุก ๆ คนมีศีลก็จะทำให้มีความสุข เพราะศีล คือ ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมในทาง ความประพฤติอย่างสูง เพื่อพัฒนาจิตให้เป็นสมาธิ เพราะสมาธิคือ ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกหัดอบรมจิต เพื่อให้เกิดศักยภาพ เช่น มีสมาธิอย่างสูง เมื่อจิตมีสมาธิ เมื่อจิตตั้งมั่นแล้วก็สามารถพัฒนาปัญญาได้ เพราะปัญญา คือ ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมปัญญาเพื่อให้เกิดความรู้แจ้ง

องค์ความรู้จากการวิจัย

แผนภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารวิทยาลัยในอาชีวศึกษา จังหวัดพังงา

สรุปองค์ความรู้จากการวิจัยได้ ดังนี้

1. การปฏิบัติคุณลักษณะตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารวิทยาลัย ในอาชีวศึกษา จังหวัดพังงา ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) คุณลักษณะด้านวิสัยทัศน์ 2) คุณลักษณะด้านความเป็นผู้นำ 3) คุณลักษณะด้านวิชาการ และ 4) คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ

2. แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักไตรสิกขา ของผู้บริหารวิทยาลัย ในอาชีวศึกษา จังหวัดพังงา โดยการเรียนรู้ ทำความเข้าใจในคุณลักษณะทั้ง 4 คุณลักษณะ คือ 1)คุณลักษณะด้านวิสัยทัศน์ 2) คุณลักษณะด้านความเป็นผู้นำ 3) คุณลักษณะด้านวิชาการ 4) คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ เป็นภาคทฤษฎี และจากปัจจัยภายนอก หล่อหลอมเป็นแนวทางการพัฒนา โดยใช้หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา การฝึกศีล คือ ศีล ๕ เพื่อกำกับควบคุมความประพฤติทางกาย วาจา การฝึกสมาธิ หรือการพัฒนาจิตของตน โดยการฝึกลมหายใจ สมาธิจะเกิดสภาวะจิตที่สงบ ซึ่งเป็นภาวะที่จิตมีพลัง มีสติและสัมปชัญญะ เกิดเป็นปัญญา คิดสร้างสรรค์ วางแผนงานจัดองค์กรได้ดี กำกับ ควบคุม มีศักยภาพทางด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ สามารถทำให้ผู้ร่วมงานเกิดความเคารพ ศรัทธา เชื่อถือ และ พร้อมที่จะทำตามสภาวะของผู้บริหาร

ข้อเสนอแนะการวิจัย

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักไตรสิกขา ของผู้บริหารวิทยาลัยในอาชีวศึกษา จังหวัดพังงา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ควรมีแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารโดยใช้หลักธรรมของแต่ละศาสนามาประยุกต์ใช้อย่างเป็นรูปธรรม

2.1 สถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 ควรมีการส่งเสริมสนับสนุน ให้สถานศึกษาร่วมกับชุมชนหรือสถานประกอบการ ในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหาร เพื่อให้ผู้บริหารดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลตรงตามความต้องการของชุมชน สถานประกอบการและท้องถิ่น

2.1 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีการส่งเสริมการเรียนรู้และการปฏิบัติงาน โดยใช้หลักไตรสิกขา เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับครูผู้สอน บุคลากรทางการศึกษา นักเรียนและชุมชน

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

2.1 ควรนำผลการศึกษาวิจัย ด้านคุณลักษณะตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหาร มาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาของผู้บริหารในทุก ๆ สังกัด เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนา สถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

2.2 สถานศึกษาควรนำผลการวิจัยมาปรับใช้ในการบริหารงานในสถานศึกษา ควรจัดอบรมหลักสูตรการพัฒนาคุณลักษณะตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหาร เพื่อเพิ่ม ประสิทธิภาพการบริหารงานของสถานศึกษาต่อไปอย่างต่อเนื่อง

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะตามหลักไตรสิกขา ด้านการ ตัดสินใจของผู้บริหารสังกัดคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

3.2 ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะตามหลักพรหมวิหาร 4, อิทธิบาท 4 ของผู้บริหารวิทยาลัยในอาชีวศึกษา

3.3 ควรมีการวิจัยถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาต่อไป

รายการอ้างอิง

- ประเวศ วะสี. (2551). *ยุทธศาสตร์ทางปัญญาและการปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.
- พระครูปลัดตอเนก ปุณณวุฑโฒ (แก้วดวงดี). (2561). *รูปแบบการบริหารตามหลักไตรสิกขาของ ผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 (วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย : นครสวรรค์.
- พระใบฎีกาธีรศักดิ์ สุธีโร (น้อยอ่อน). (2560). *ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการ ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ตาม แนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท โรงเรียนกระสัง พิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร มหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย : บุรีรัมย์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2553). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. กรุงเทพฯ : บริษัทสหธรรมิก.
- พระอธิการสกายแลบ ธมฺมธโร (นามโท). (2561). *การบริหารสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย : ขอนแก่น.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2550). *การบริหารงานบุคคลในโรงเรียน*. มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช : นนทบุรี.

การบริหารจัดการคุณภาพการให้บริการของคลินิกสุขภาพและความงาม
ในกรุงเทพมหานคร
Service Quality Management of Health and Beauty Clinics
in Bangkok

สิริยากร สัตตบุศย์กุลวรา¹, ทศนีย์ ลักขณาภิชนชัช², กมลพร กัลยาณมิตร³ และ สติธย์ นียมญาติ⁴

Received: May 05, 2022
Revised: December 02, 2022
Accepted: December 11, 2022

Siriyakorn Sattabudhkulwara, Tassanee Kakkhanapichonchat,
Kamolporn Kalyanamitra and Satit Niyomyaht
(kramonporn@hotmail.com)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาการบริหารจัดการคุณภาพการให้บริการของคลินิกสุขภาพและความงามในกรุงเทพมหานคร 2. ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการบริหารจัดการคุณภาพการให้บริการของคลินิกสุขภาพและความงามในกรุงเทพมหานคร และ 3. ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการคุณภาพการให้บริการของคลินิกสุขภาพและความงามในกรุงเทพมหานคร การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 20 คน ทำการคัดเลือกแบบเจาะจงจาก ผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานภาครัฐ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องของหน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการธุรกิจสุขภาพและความงาม ผู้ปฏิบัติงานในธุรกิจสุขภาพและความงาม และประชาชนผู้ใช้บริการ

ผลการวิจัย พบว่า 1. การบริหารจัดการคุณภาพการให้บริการของคลินิกสุขภาพและความงามในกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 1) ด้านกระบวนการให้บริการ 2) ด้านการตอบสนองต่อผู้ใช้บริการ 3) การเข้าถึงของผู้รับบริการ 4) ด้านการสร้างบริการให้เป็นที่รู้จัก 5) ด้านการเข้าใจและรู้จักผู้รับบริการ 6) ด้านการให้ความมั่นใจแก่ผู้ใช้บริการ และ 7) ด้านการดูแลหลังใช้บริการ 2. ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการบริหารจัดการคุณภาพการให้บริการของคลินิกสุขภาพและความงามในกรุงเทพมหานคร พบว่า 1) การโฆษณาอวดอ้างสรรพคุณ

^{1, 2, 3, 4} คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

Faculty of Political Science, Bangkok Thonburi University

เกินจริง 2) มีการกำหนดอัตราค่าบริการสูงกว่าความเป็นจริง 3) การดำเนินการสถาน พยาบาล โดยไม่ได้รับอนุญาตและแพทย์ที่ไม่มีใบอนุญาต 4) การใช้ยา ผลิตภัณฑ์ และอุปกรณ์ที่ไม่ได้มาตรฐาน 5) การชักจูง หลอกลวงให้ซื้อบริการ 6) การแข่งขันค่อนข้างสูง 7) การใช้ระบบตัวแทนซื้อขาย และ 8) การขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์ และ 3. แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการคุณภาพการให้บริการของคลินิกสุขภาพและความงามในกรุงเทพมหานคร พบว่า 1) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องต้องกำกับดูแลอย่างเคร่งครัด 2) คลินิกต้องแสดงใบอนุญาตประกอบกิจการให้เห็นอย่างชัดเจน 3) แพทย์ประจำคลินิกต้องมีใบประกอบวิชาชีพที่ถูกต้อง 4) สถานที่ตั้งของคลินิกต้องอยู่ในทำเลที่สามารถเดินทางสะดวกมีหลายสาขา 5) มีการส่งเสริมการตลาดและบริการหลังการขาย และ 6) ควรให้ความสำคัญกับการจัดฝึกอบรมพนักงานเกี่ยวกับการให้บริการเพื่อให้เกิดความพร้อมในการให้บริการ

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, คุณภาพการให้บริการ, คลินิกสุขภาพและความงาม

Abstract

The objectives of this research were: 1. to study service quality management of health and beauty clinics in Bangkok; 2. to study problems and obstacles in service quality management of health and beauty clinics in Bangkok; and 3. to study the guidelines for the development of service quality management of health and beauty clinics in Bangkok. This research was qualitative, using a semi-structured interview for an instrument. Form 20 key informants, selected by purposive selection, including senior government agencies, relevant officials of government agencies, health and beauty business entrepreneurs, health and beauty practitioners and service users.

The results found that 1. the service quality management of health and beauty clinics in Bangkok consisted of 1) service process, 2) service user response, 3) accessibility of service recipients, 4) making the service known, 5) understanding and knowing the service user, 6) giving the service user confidence, and 7) taking care after using the service; 2. the problems and obstacles in management in managing the service quality of health and beauty

clinics in Bangkok was found that 1) exaggerated advertising, 2) over-estimated service fees, 3) unauthorized hospital operations, 4) the use of drugs, products and equipment that was not below par, 5) solicitation and deception to purchase services, 6) high competition, 7) the use of brokerage systems, and 8) shortage of medical personnel; and 3. the guidelines for improving the quality of service management of health and beauty clinics in Bangkok. It was found that 1) the relevant government agencies must strictly supervise, 2) the clinic must clearly show the business license, 3) the clinician must have a valid professional license, 4) the location of the clinic must be in a convenient location with many branches, 5) the marketing promotion and after-sales service; and 6) it should give priority to staff training about service provision to ensure the availability of services.

Keywords: Management, Service Quality, Health and Beauty Clinic

บทนำ

นิยามของความงามที่ว่า “ผิวขาว ตาโต จมูกโด่ง หน้าใส ปากเป็นกระจับ รักแร้เนียน ขาเรียวเล็ก” คือ ความงามในอุดมคติที่ถูกถ่ายทอดผ่านสื่อกระแสหลัก สื่อออนไลน์ และสื่อโฆษณา จนออกมาเป็น “มาตรฐานความงาม (beauty standard)” ที่สังคมยอมรับ แม้มาตรฐานนี้จะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เรื่อย ๆ ตามยุคสมัย แต่ก็เป็นค่านิยมที่ถูกประกอบสร้างใหม่อยู่ซ้ำแล้วซ้ำเล่า (วริษฐา แซ่เจีย, 2563) กระแสความนิยมศัลยกรรมเติมโตก้าวกระโดด สาเหตุหนึ่งที่ทำให้คนรุ่นใหม่นิยมการทำศัลยกรรมเสริมความงาม ก็เพราะการโฆษณาและการทำการตลาดที่ร่ำสร้างค่านิยมเกินจริงว่าหน้าตาที่ดีจะนำไปสู่การประสบความสำเร็จ และบางครั้งก็เป็นการอ้างข้อมูลอันเป็นเท็จ ทำให้เกิดความเข้าใจผิด โดยจะเห็นโฆษณาศัลยกรรมเสริมความงามติดตั้งตามป้ายรถเมล์ และในรถไฟใต้ดิน นอกจากนี้ ยังมี การโฆษณาแฝงในภาพยนตร์ และรายการวาไรตี้ทางโทรทัศน์ การโปรโมตทางออนไลน์ และโฆษณาความงามทางการแพทย์อีกมากมาย ซึ่งล้วนแล้วแต่สื่อสารไปยังผู้รับสารว่า หน้าตาที่ดีดูดีสวยหล่อ หมายถึง คุณภาพดี ฉลาดและประสบความสำเร็จ ไปจนถึงว่าการทำศัลยกรรมพลาสติกจะช่วยเปลี่ยนชีวิตของคนทำได้ (ไทยรัฐ, 2564)

ด้วยค่านิยม เป็นสิ่งหนึ่งที่ทำให้ผู้บริโภคหันมานิยมทำศัลยกรรม เพราะช่วยเสริมบุคลิกภาพให้ เข้าสังคมได้ง่ายและช่วยให้หางานได้ง่ายขึ้น เมื่อทำศัลยกรรมแล้วทำให้มีหน้าตาที่สวยงามขึ้นทำให้รู้สึก มั่นใจยิ่งขึ้น อิทธิพลส่วนหนึ่งมาจากบุคคลใกล้ชิด เช่น เพื่อน คนรัก และบุคคลที่มีชื่อเสียงที่เป็นสิ่งกระตุ้นให้ผู้บริโภคสนใจและมีความคิดที่อยากจะทำศัลยกรรมมากขึ้น คงปฏิเสธไม่ได้ว่าเรื่องของความสวยความงามเป็นกิจวัตรที่หลายต่อหลายคนไม่สามารถจะเลี่ยงได้ เชื่อว่าใคร ๆ ก็อยากสวยและดูดีเสมอตลอดเวลา ทำให้ธุรกิจความงามเติบโตรวดเร็วอย่างก้าวกระโดดในปัจจุบันไม่เพียงแต่ในประเทศไทยเท่านั้น แต่ยังลามไปถึงภูมิภาคต่าง ๆ (พิมพ์ขวัญ บุญจิตต์พิมล, 2562) ความสวยความงามเป็นค่านิยมที่ผู้บริโภคในสังคมไทยให้ความสำคัญในปัจจุบันและมี แนวโน้มที่จะมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้น ในอนาคต ความสวยความงามได้เป็นคุณค่าทางสังคมที่ แพร่หลายไปยังกลุ่มต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว จากเดิมผู้ที่ให้ความสนใจด้านความสวยงามมักเป็นกลุ่มผู้หญิง วัยกลางคนที่กำลังซื้อสูง หรือผู้ที่ต้องใช้ภาพลักษณ์ในงานอาชีพ ก็ได้ขยายวงกว้างไปยังกลุ่มวัยรุ่น นักศึกษารวมทั้งกลุ่มผู้ชายมากขึ้น ค่านิยมที่ให้ความสำคัญกับความงามบนใบหน้าและผิวพรรณเกิดจากวิถีการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม การติดต่อพบปะในสังคมหรือธุรกิจ ทำให้คนส่วนใหญ่ต้องการมีหน้าตา และผิวพรรณที่ดี ซึ่งช่วยสร้างความมั่นใจและเสริมสร้างบุคลิกภาพที่ดีให้แก่ ตนเองมากขึ้น อีกทั้งวัฒนธรรมจากต่างประเทศที่สังคมไทยเป็นสังคมที่เปิดรับอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะวัฒนธรรมจากประเทศเกาหลีที่ส่งผ่านทางศิลปินที่ใช้ภาพลักษณ์ของความสวยความงาม ของหน้าตาและผิวพรรณเป็นจุดขาย ดังที่ Global Web Index ได้มีการสำรวจพฤติกรรมผู้บริโภคที่มีความสนใจเกี่ยวกับการศัลยกรรมความงามในกลุ่มชายและหญิง ปัจจุบันมีอายุน้อยลง หรือมีอายุเริ่มตั้งแต่ 25 – 64 ปีในกลุ่มที่มีกำลังซื้อระดับซีขึ้นไป เช่น กลุ่มที่เป็นผู้บริหารระดับสูงในองค์กร ที่นิยมใช้จ่ายกับผลิตภัณฑ์ Luxury Brand พบว่า กลุ่มนี้ใส่ใจในภาพลักษณ์ของตนเอง ต้องการรู้ข้อมูลต่าง ๆ มากที่สุด และพร้อมลองผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ

การบริหารจัดการคลินิกสุขภาพความงามเป็นการบริหารจัดการประเภทหนึ่งที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เป็นการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนที่ต้องมีคุณภาพและมาตรฐานสูง ทำให้เกิดการจ้างงานและมีลูกค้ามาชาวต่างชาติเข้าใช้บริการในประเทศไทยสร้างรายได้เข้าประเทศ มีการลงทุนเปิดกิจการนี้ทั้งในและต่างประเทศ เนื่องจากความต้องการการศัลยกรรมเสริมความงามเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่องส่งผลให้มีการเปิดศูนย์

ศัลยกรรมความงามเพิ่มมากขึ้นเพื่อรองรับความต้องการของผู้บริโภค ผู้ประกอบการที่ดำเนินธุรกิจ ประเภทนี้ต่างก็วางแผนแข่งขันทางการตลาด มีตั้งแต่การนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาใช้ มีการจัดกิจกรรมการสื่อสารการตลาดที่แปลกใหม่และน่าสนใจที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับขั้นตอนในการทำศัลยกรรม เสริมความงามบนใบหน้า และโน้มน้าวใจให้มีการทำศัลยกรรมความงามเพิ่มมากขึ้น ผู้ประกอบการของศูนย์ศัลยกรรมความงามต่าง ๆ ได้มีการใช้สื่อหลากหลายประเภทและส่วนใหญ่นำเสนอข้อมูลทางบวกเกี่ยวกับการทำศัลยกรรมเสริมความงาม ซึ่งสื่อเหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีอิทธิพลในการโน้มน้าวใจผู้บริโภคเป็นอย่างดีเพราะมีทั้งภาพและเสียงที่สร้างความประทับใจและความน่าเชื่อถือ ตลอดจนทำให้ผู้บริโภคตระหนักถึงความไม่สมบูรณ์แบบของรูปลักษณ์ของใบหน้าของตนเองเพื่อส่งผลต่อการตัดสินใจทำศัลยกรรมเสริมความงาม จะเห็นได้ว่า ตลาดศัลยกรรมความงามในประเทศไทยในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา มีตัวเลขมูลค่ารวมเติบโตอย่างก้าวกระโดดด้วยเช่นเดียวกัน จากเดิมเมื่อปี 2559 ตลาดศัลยกรรมความงามมีมูลค่าเม็ดเงินในตลาดสูงประมาณ 30,000 ล้านบาท ต่อมาในปี 2560 เม็ดเงินที่หมุนเวียนในตลาดศัลยกรรมความงามมีอัตราเพิ่มขึ้นมาอยู่ที่ 36,000 ล้านบาท ในปี 2561 ที่ผ่านมามีมูลค่าตลาดศัลยกรรมความงามเพิ่มขึ้นมาอยู่ที่ 45,000 ล้านบาท แบ่งออกเป็น 1.ศัลยกรรมความงามจากโรงพยาบาล 70% และ 2.ศัลยกรรมความงามจากคลินิกเสริมความงามอีก 30% โดยมีมูลค่าเพิ่มขึ้นทุกปี และมีอัตราการเติบโตอย่างต่อเนื่องประมาณ 20% หรือในสิ้นปี 2562 นี้ คาดการณ์ว่าตลาดศัลยกรรมความงามในประเทศไทยน่าจะสูงถึง 55,000 ล้านบาท (ผู้จัดการออนไลน์, 2562) ซึ่งศัลยกรรมที่นิยมในไทยยังจัดเป็น Top 8 ที่ทั่วโลกนิยมศัลยกรรมด้วย ไม่ว่าจะเป็นศัลยกรรมเสริมหน้าอก, ศัลยกรรมดูดไขมัน, ศัลยกรรมตาสองชั้น, ศัลยกรรมเสริมจมูก และศัลยกรรมตกแต่งหน้าท้อง เป็นต้น

ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ศัลยกรรมความงามของไทยมีการเติบโตมาจากการที่ภาครัฐมีนโยบายสนับสนุนให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางแพทยนานาชาติ (Medical Hub) โดยจัดเป็น 1 ใน 5 ของอุตสาหกรรมในอนาคต (New S Curve) อีกทั้งศัลยกรรมไทยมีความเชี่ยวชาญและเทคนิคการผ่าตัดที่ได้รับการยอมรับระดับสากล จากการจัดอันดับของ Medical Tourism Index (MTI) โดยในปี 2559-2560 ประเทศไทยจัดอยู่ในอันดับ 6 ในกลุ่ม Medical Tourism Industry จาก 54 ประเทศใน 6 ทวีปทั่วโลก ส่งผลให้ปัจจุบันพบว่า ในประเทศไทยมีจำนวนของสถานพยาบาลที่มีการให้บริการศัลยกรรมความงามขยายตัวเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง และมีการเปลี่ยนแปลงต่อเนื่องในทุกปี ไม่ว่าจะเป็นการขยายสาขา,

การเข้ามาเปิดสาขาในรูปแบบการร่วมทุนของโรงพยาบาลชั้นนำในประเทศเกาหลี เป็นต้น (ฐานเศรษฐกิจ, 2562) ความคลั่งไคล้ในการศัลยกรรมความงามยังมีโอกาสเติบโตอย่างต่อเนื่อง ตราบใดที่ผู้คนยังคงหลงใหลและให้ความสำคัญกับรูปร่างหน้าตา อันนำมาซึ่งภาพลักษณ์ที่ดีขึ้นของตน แต่สิ่งสำคัญในการศัลยกรรมความงามมากที่สุดนั้น สิ่งสำคัญของการทำศัลยกรรมความงามควรคำนึงถึงความปลอดภัยเป็นอันดับแรก อย่าเลือกเพียงแค่ราคาถูก หรือภาพการโฆษณาที่สวย ควรเลือกสถานพยาบาลที่มีความปลอดภัย ได้มาตรฐานสากล เลือกแพทย์ที่มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์เฉพาะทาง (ธัญชัย อัครดามงคล, 2561)

สำหรับ “ธุรกิจสถานเสริมความงาม” ที่มาในรูปแบบของ “คลินิก” และโรงพยาบาลต่าง ๆ นานา ไม่ได้เป็น “สวรรค์” ของคนไข้หรือผู้ที่อยากสวยหล่อทุกแห่งเสมอไป จากข้อมูลแหล่งที่ทำธุรกิจทางด้านนี้ พบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นมีมากมาย อาทิ คนทั่วไปที่เป็นเจ้าของไม่ได้เข้าใจในอารมณ์เรื่องการทำศัลยกรรมความงาม มักจะทะเลาะกับแพทย์อยู่เสมอ เช่นเดียวกับศัลยแพทย์ที่เป็นเจ้าของธุรกิจสถานเสริมความงามก็ไม่ได้มีจิตวิญญาณของการเป็นนักธุรกิจ มักจะมีปัญหากับทีมบริหารซึ่งเป็นคนทั่วไป ต่อมาคือ ปัญหาการนำวัตถุดิบ โดยเฉพาะยาหรือสารที่นำมาใช้เสริมความงามที่ไม่ได้มาตรฐาน ที่มีส่วนผสมของสารอันตรายหรือเอาของเหลือมาใช้กับคนไข้ ปัญหาของเซลล์แมนหรือเอเยนต์ที่จัดหาคนไข้มาใช้บริการที่คลินิกนั้น ๆ หากเมื่อใดผลประโยชน์ระหว่าง “เซลล์แมน” กับ “หมอ” ซึ่งเป็นเจ้าของคลินิก ไม่ลงตัว เซลล์แมนคนนั้นจะยกคนไข้ทั้งหมดไปทำศัลยกรรมที่อื่นที่เสนอผลประโยชน์ที่ดีกว่า (ไทยรัฐออนไลน์, 2562) ปัญหาการเสริมความงามจึงยังมียังอย่างต่อเนื่อง จนมีผู้ใช้บริการหลายคนได้รับความเสียหาย พิกัด ฯลฯ ได้แจ้งฟ้องร้องเอาผิดกับแพทย์และคลินิกสุขภาพและความงามยังปรากฏมีให้เห็นอย่างต่อเนื่อง

ทั้งนี้ จากผลการดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค การร้องเรียนเกี่ยวกับคลินิกเสริมความงามหรือสถาบันเสริมความงามในปี พ.ศ. 2560 มีมากกว่า 400 เรื่อง และเป็นการร้องเรียนเกี่ยวกับปัญหาคุณภาพบริการ การไม่ได้รับความเป็นธรรม การเรียกเงินคืนและการยกเลิกสัญญา (สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค, 2561) นอกจากนี้ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพได้รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับปัญหาการรับบริการเสริมความงามในระหว่างปี พ.ศ. 2558 - 2559 จำนวนกว่า 115 เรื่อง (กลุ่มคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิ กองกฎหมาย กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข, 2559) ซึ่งผู้ร้องเรียนมักได้รับความเสียหายต่อร่างกายและมีการแอบอ้างเป็นแพทย์โดยไม่ได้

รับการรับรองจากแพทยสภา อันส่งผลต่อด้านสุขภาพของประชาชน ด้านความปลอดภัย และความน่าเชื่อถือของระบบการให้บริการสาธารณสุข โดยที่กรุงเทพมหานคร ถือได้ว่าเป็นพื้นที่ที่ตั้งของคลินิกสุขภาพและความงามเป็นจำนวนมาก ได้แก่ ระดับบน เป็นกลุ่มโรงพยาบาล เช่น โรงพยาบาลยันฮี โรงพยาบาลบางมด เป็นต้น ระดับกลาง เป็นกลุ่มคลินิก เช่น วุฒิสักดิ์คลินิก นิติพนคลินิก ธนพรคลินิก และระดับล่าง เป็นคลินิกทั่วไป นอกจากนี้แพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านศัลยกรรมความงามกระจุกตัวอยู่ในกรุงเทพมหานครจำนวนมาก นอกจากนี้ รายงาน ISAPS ยังระบุว่า ประเทศไทยมีสัดส่วนชาวต่างประเทศเดินทางเข้ามาทำศัลยกรรมสูงมากเป็นอันดับต้นๆของโลกอื่น คือ 47.2% ของการทำศัลยกรรมความงามในประเทศ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการคุณภาพการให้บริการของคลินิกสุขภาพและความงามในกรุงเทพมหานคร โดยผลการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารจัดการคุณภาพการให้บริการของคลินิกสุขภาพและความงาม รวมถึงเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข วางแผน และกำหนดกลยุทธ์การบริหารจัดการคุณภาพการให้บริการของคลินิกสุขภาพและความงามอย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการคุณภาพการให้บริการของคลินิกสุขภาพและความงามในกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการบริหารจัดการคุณภาพการให้บริการของคลินิกสุขภาพและความงามในกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการคุณภาพการให้บริการของคลินิกสุขภาพและความงามในกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) เพื่อ (1) ศึกษาการบริหารจัดการคุณภาพการให้บริการของคลินิกสุขภาพและความงามในกรุงเทพมหานคร (2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการบริหารจัดการคุณภาพการให้บริการของ คลินิกสุขภาพและความงามในกรุงเทพมหานคร และ (3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการคุณภาพการให้บริการของคลินิกสุขภาพและความงามในกรุงเทพมหานคร

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เพื่อให้มั่นใจว่าจะได้ข้อมูลสำคัญที่แท้จริง ประกอบด้วยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานภาครัฐ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องของหน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการธุรกิจสุขภาพและความงาม ผู้ปฏิบัติงานในธุรกิจสุขภาพและความงาม และประชาชนผู้ใช้บริการ จำนวน 20 คน ผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานภาครัฐ 4 คน เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องของหน่วยงานภาครัฐ 4 คน ผู้ประกอบการธุรกิจสุขภาพและความงาม 4 คน ผู้ปฏิบัติงานในธุรกิจสุขภาพและความงาม 3 คน ประชาชนผู้ใช้บริการ 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เนื่องจากรูปแบบการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนั้นเครื่องมือหลักที่ผู้วิจัยเลือกใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อใช้ประกอบการพูดคุยสอบถาม สังเกต ในการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) เป็นการสนทนาซักถามอย่างมีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้ได้ข้อมูลเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ต้องการ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้จากหนังสือ ตำรา บทความ วารสาร เอกสารการวิจัย หรือรายงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงสืบค้นข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาและประกอบการอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

2. การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยใช้วิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

3. การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยการเข้าไปสังเกต วิธีการและขั้นตอนในการให้บริการของคลินิกสุขภาพและความงาม ในกรุงเทพมหานคร ว่ามีขั้นตอนและพฤติกรรมต่าง ๆ ในขณะที่ทำการให้บริการในลักษณะใด ซึ่งในขณะที่ทำการสังเกตจะอาศัยการสอบถามด้วยเพื่อให้เข้าใจปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษานี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการกับข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ เพื่อนำมาซึ่งการตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย การดำเนินการในขั้นตอนนี้จึงเป็นการวิเคราะห์ผลจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งเป็นวิธีการค้นหาความรู้ที่เป็นความจริงจากผู้รู้ ที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษในประเด็นที่ศึกษา ข้อมูลที่ได้จึงเป็นเนื้อหา (Content) แบบบรรยายและพรรณนา (Descriptive Research) จากการถอดบทสนทนา และเนื้อความจากที่บันทึกไว้ ฯลฯ โดยนำมาจัดหมวดหมู่ให้เป็นระเบียบแล้วสรุปออกมา เพื่อนำเสนอผลการศึกษาแบบพรรณนาความ

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการคุณภาพการให้บริการของคลินิกสุขภาพและความงามในกรุงเทพมหานคร สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการคุณภาพการให้บริการของคลินิกสุขภาพและความงามในกรุงเทพมหานคร

1.1 การบริหารจัดการคุณภาพการให้บริการของ คลินิกสุขภาพและความงาม ในกรุงเทพมหานคร ด้านกระบวนการให้บริการ ผลการวิจัยพบว่า การตรวจวินิจฉัย รักษา และผ่าตัดต้องทำโดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางที่มีใบประกอบวิชาชีพอย่างถูกต้อง สถานที่ให้บริการมีสิ่งอำนวยความสะดวก มีอุปกรณ์ มีห้องตรวจหรือห้องให้การรักษาสะอาด มีความปลอดภัยตามมาตรฐานที่กำหนด มีนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่ทันสมัย พนักงานให้บริการด้วยความสุภาพเรียบร้อย กระบวนการให้บริการเป็นอย่างอย่างรวดเร็ว ไม่ซับซ้อน คำนึงถึงความเท่าเทียม มีการแจ้งราคาที่ชัดเจน การส่งเสริมการตลาด การติดตาม และการดูแลหลังใช้บริการ

1.2 การบริหารจัดการคุณภาพการให้บริการของคลินิกสุขภาพและความงาม ในกรุงเทพมหานคร ด้านการตอบสนองต่อผู้ใช้บริการ พบว่า คลินิกต้องจัดเตรียมบุคลากรทางการแพทย์ และพนักงานให้เพียงพอต่อการให้บริการ ผู้รับบริการต้องสามารถเลือกแพทย์ผู้ให้บริการได้ เครื่องมือ อุปกรณ์ ยา และเวชภัณฑ์ที่จำเป็นคลินิกต้องจัดให้เพียงพอกับการให้บริการและมีการตรวจสอบสภาพก่อนการนำมาใช้งาน มีช่องทางรับฟังข้อคิดเห็น คำติชม และตอบข้อสงสัยของผู้รับบริการผ่านช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ ส่วนสถานที่ตั้งของคลินิก ต้องมีความสะดวกสบายในการเดินทาง ภายในมีสิ่งอำนวยความสะดวกไว้ให้บริการครบครัน มีการแสดงหลักฐานใบอนุญาตต่าง ๆ ชัดเจน รวมถึงมีการจัดโปรโมชั่นที่น่าสนใจสำหรับผู้รับบริการเป็นประจำ

1.3 การบริหารจัดการคุณภาพการให้บริการของคลินิกสุขภาพและความงาม ในกรุงเทพมหานคร ด้านการเข้าถึงของผู้รับบริการ ผลการวิจัยพบว่า คลินิกต้องตั้งอยู่ในทำเลที่การคมนาคมสะดวก เช่น ใกล้ชุมชน และห้างสรรพสินค้า ภายนอกตกแต่งโดดเด่น สวยงาม ส่วนภายในมีความกว้างขวาง มีจำนวนสาขาให้บริการที่ครอบคลุมทุกพื้นที่ของ กรุงเทพมหานคร อัตราค่าบริการเหมาะสม ผู้รับบริการสามารถเข้าถึงได้ มีการประชาสัมพันธ์เชิงรุกผ่านสื่อสังคมออนไลน์เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายเพื่อสื่อสารเกี่ยวกับข่าวสารการให้บริการ และโปรโมชั่นต่าง ๆ ของคลินิก และสร้างการตลาดแบบปากต่อปาก

1.4 การบริหารจัดการคุณภาพการให้บริการของ คลินิกสุขภาพและความงาม ในกรุงเทพมหานคร ด้านการสร้างบริการให้เป็นที่รู้จัก ผลการวิจัยพบว่า คลินิกต้องทำการโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อทีวี นิตยสาร หนังสือพิมพ์ สื่อสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะดารา ศิลปิน และผู้มีอิทธิพลบนสื่อโซเชียล (Influencer) แต่ต้องไม่เป็นการสื่อไปในทำนองโฆษณาโอ้อวดเกินความเป็นจริง และจัดการส่งเสริมการขายเป็นประจำ แพทย์ประจำคลินิกต้องมีความชำนาญ และประสบการณ์ มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับในวงการ พนักงานมีความรู้ความสามารถให้คำแนะนำการให้บริการได้เป็นอย่างดี อัตราค่าบริการมีความเหมาะสม ผลลัพธ์ เวชภัณฑ์ที่ใช้มีความปลอดภัย สถานที่ให้บริการสะอาดถูกหลักอนามัย มีสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างครบครัน การบริหารจัดการงานต่าง ๆ ภายในคลินิกเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

1.5 การบริหารจัดการคุณภาพการให้บริการของ คลินิกสุขภาพและความงาม ในกรุงเทพมหานคร ด้านการเข้าใจและรู้จักผู้รับบริการ ผลการวิจัยพบว่า คลินิกต้องคอยดูแลเอาใจใส่ผู้มารับบริการ มีระบบการจัดเก็บข้อมูลของผู้เข้ามารับบริการอย่างชัดเจน เพื่อนำข้อมูลมาประมวลผลนำเสนอบริการได้ตรงกับความต้องการของผู้รับบริการ มีการจัดอบรมพนักงานเพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับรายละเอียดของการให้บริการต่าง ๆ ของคลินิกเพราะจะได้อำนวยความสะดวกให้กับผู้รับบริการได้อย่างถูกต้อง รวมถึงจัดบริการที่หลากหลาย และมีระบบการชำระค่าบริการให้ผู้รับบริการได้เลือกจ่ายตามต้องการ

1.6 การบริหารจัดการคุณภาพการให้บริการของ คลินิกสุขภาพและความงาม ในกรุงเทพมหานคร ด้านการให้ความมั่นใจแก่ผู้ใช้บริการ ผลการวิจัยพบว่า ภาครัฐควรจัดทีมเจ้าหน้าที่ออกปฏิบัติงานเชิงรุกในการกำกับเฝ้าระวังคลินิกสุขภาพและความงามต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ในขณะที่คลินิกต้องมีการจัดแสดงมีใบอนุญาตต่าง ๆ ตามที่ทางการกำหนดไว้ในที่เปิดเผย เห็นได้ง่าย เครื่องมือและอุปกรณ์อื่น ๆ ภายในคลินิกต้องมีความทันสมัย สะอาดปลอดภัย ได้มาตรฐานทางการแพทย์ และมีปริมาณเพียงพอต่อการให้บริการ มีการแจ้งอัตราค่าบริการชัดเจน รวมถึงมีการคัดเลือกและตรวจสอบคุณสมบัติของแพทย์ประจำคลินิกอย่างเคร่งครัด

1.7 การบริหารจัดการคุณภาพการให้บริการของ คลินิกสุขภาพและความงาม ในกรุงเทพมหานคร ด้านการดูแลหลังใช้บริการ ผลการวิจัยพบว่า คลินิกต้องมีระบบการจัดการข้อร้องเรียน มีการเตรียมพร้อมด้านบุคลากร ช่องทางการสื่อสาร และการติดตามผลอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ในการเข้ารับบริการต้องมีการระบุเงื่อนไขและข้อตกลงการใช้บริการ มีการรับประกันผลหลังการรับบริการ ในกรณีเกิดปัญหาหรือความผิดพลาดอันเกิดจากความบกพร่องของคลินิกเอง ต้องมีการเยียวยาความเสียหายต่อผู้รับบริการอย่างจริงจัง

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการบริหารจัดการคุณภาพการให้บริการของคลินิกสุขภาพและความงามในกรุงเทพมหานคร

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการบริหารจัดการคุณภาพการให้บริการของ คลินิกสุขภาพและความงามในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า 1) การโฆษณาอวดอ้างสรรพคุณเกินจริง รวมถึงโฆษณาเครื่องมือแพทย์โดยไม่ได้อนุญาตจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา 2) มีการกำหนดอัตราค่าบริการสูงกว่าความเป็นจริง 3) การดำเนินการสถานพยาบาลโดยไม่ได้รับอนุญาต และการนำแพทย์ที่ไม่มีใบอนุญาตให้ประกอบวิชาชีพการรักษา 4) การใช้ยา และผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้มาตรฐาน และใช้อุปกรณ์ที่เป็นเครื่องมือแพทย์ที่

ไม่ได้ขออนุญาตที่ถูกต้อง 5) การชักจูง หลอกลวงให้ซื้อบริการ จากเจ้าหน้าที่ให้บริการและพนักงานขาย 6) การแข่งขันค่อนข้างสูง เนื่องจากจำนวนคลินิกที่เพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ต้องแข่งขันจัดโปรโมชั่นเพื่อดึงดูดผู้รับบริการ จนทำให้บางครั้งล้มค่านึงถึงคุณภาพการให้บริการ 7) การใช้ระบบตัวแทนซื้อขาย ทำให้เกิดข้อพิพาทหลังการเข้ารับบริการ และ 8) การขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์

3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการคุณภาพการให้บริการของคลินิกสุขภาพและความงามในกรุงเทพมหานคร

แนวทางการบริหารจัดการคุณภาพการให้บริการของ คลินิกสุขภาพและความงามในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า 1) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องต้องกำกับดูแลการประกอบการคลินิกสุขภาพและความงามอย่างเคร่งครัด ทั้งเรื่องคุณสมบัติของแพทย์ และมาตรการในการเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้บริโภค 2) คลินิกที่เปิดให้บริการต้องแสดงใบอนุญาตประกอบกิจการและใบอนุญาตให้ดำเนินการสถานพยาบาลให้เห็นอย่างชัดเจน สถานที่มีความสะอาด ปลอดภัย มีเครื่องมือพื้นฐานทางการแพทย์ และมีอุปกรณ์ที่ได้มาตรฐาน 3) แพทย์ประจำคลินิกต้องมีใบประกอบวิชาชีพที่ถูกต้อง มีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ในการรักษาเป็นที่ยอมรับ 4) สถานที่ตั้งของคลินิกต้องอยู่ในทำเลที่สามารถเดินทางสะดวก มีพื้นที่ให้บริการกว้างขวาง มีหลายสาขาเพื่อให้ครอบคลุมการให้บริการ 5) มีการส่งเสริมการตลาด และบริการหลังการขาย เพื่อสร้างความประทับใจทุก ๆ ส่วนของการบริการ และ 6) ควรให้ความสำคัญกับการจัดฝึกอบรมพนักงานเกี่ยวกับการให้บริการของสถาบันความงาม การสื่อสาร และความรู้ในเรื่องเครื่องมือเทคโนโลยีความงาม เพื่อให้เกิดความพร้อมในการให้บริการ

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย

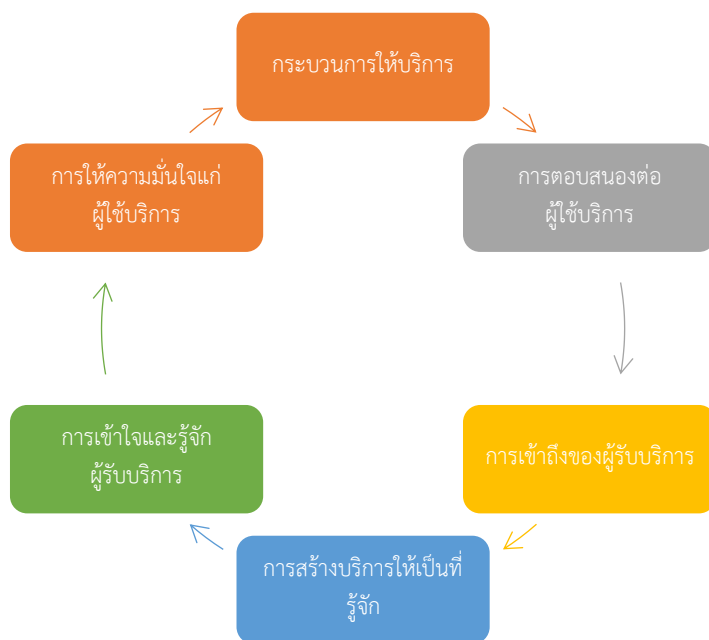
ผลการวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการคุณภาพการให้บริการของคลินิกสุขภาพและความงามในกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีประเด็นที่สำคัญสามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการบริหารจัดการคุณภาพการให้บริการของ คลินิกสุขภาพและความงามในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า 1) การโฆษณาอวดอ้างสรรพคุณเกินจริง รวมถึง โฆษณาเครื่องมือแพทย์โดยไม่ได้อุญาตจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา 2) มีการกำหนดอัตราค่าบริการสูงกว่าความเป็นจริง 3) การดำเนินการสถานพยาบาลโดย

ไม่ได้รับอนุญาต และการนำแพทย์ที่ไม่มีใบอนุญาตให้ประกอบวิชาชีพการรักษา 4) การใช้ยา และผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้มาตรฐาน และใช้อุปกรณ์ที่เป็นเครื่องมือแพทย์ที่ไม่ได้ขออนุญาตที่ถูกต้อง 5) การชักจูง หลอกลวงให้ซื้อบริการ จากเจ้าหน้าที่ให้บริการและพนักงานขาย 6) การแข่งขันค่อนข้างสูง เนื่องจากจำนวนคลินิกที่เพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ต้องแข่งขันจัดโปรโมชั่น เพื่อดึงดูดผู้รับบริการ จนทำให้บางครั้งลืมนำถึงคุณภาพการให้บริการ 7) การใช้ระบบตัวแทนซื้อขาย ทำให้เกิดข้อพิพาทหลังการเข้ารับบริการ และ 8) การขาดแคลนบุคลากรทาง การแพทย์ สอดคล้องกับแนวคิดของ Ziethaml, Parasuraman & Berry (2013) กล่าวว่า งานบริการควรมีความเป็นรูปธรรมที่สามารถสัมผัสจับต้องได้มีลักษณะทางกายภาพที่ปรากฏ ให้เห็น เช่น อุปกรณ์ และ เครื่องใช้สำนักงาน สภาพแวดล้อมและการตกแต่ง การแต่งกาย ของพนักงาน แผ่นพับ และเอกสารต่าง ๆ ป้ายประกาศ ความสะอาดและความเป็นระเบียบ ของสำนักงาน ท่าเลที่ตั้ง ลักษณะดังกล่าวจะช่วยให้ลูกค้ารับรู้ถึงความตั้งใจในการให้บริการ และลูกค้าสามารถเห็นภาพได้ชัดเจน และสอดคล้องกับแนวคิดของ MacMillan (1986) เสนอ 5 ประเด็นสำหรับกรอบการวิเคราะห์ SWOT คือ 1) เอกลักษณ์ขององค์กร 2) ขอบเขตปัจจุบันของธุรกิจ 3) แนวโน้มสภาพแวดล้อม ที่จะเป็นโอกาสและอุปสรรค 4) โครงสร้างของธุรกิจ และ 5) รูปแบบการเติบโตที่คาดหวัง สอดคล้องกับการศึกษาของ รุ่ง นภา กิตติลาภ, อุมารวรรณ วาทกิจ และร่มสน นิลงพงษ์ ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อ การเลือกใช้บริการคลินิกเสริมความงาม ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัย พบว่า 1) พฤติกรรมที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการคลินิกเสริม ความงาม โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการคลินิกเสริมความงาม ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า มี 7 ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ เลือกใช้บริการคลินิกเสริมความงาม ที่สอดคล้องกับองค์ประกอบของแต่ละปัจจัยดังนี้ อันดับ แรกคือ ด้านกระบวนการให้บริการรองลงมาเป็นด้านการส่งเสริมการขาย ด้านราคาค่าบริการ ด้านผลิตภัณฑ์หรือบริการ ด้านบุคลากรผู้ให้บริการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้าน ลักษณะทางกายภาพ ตามลำดับ

องค์ความรู้จากการวิจัย

สามารถสรุปองค์ความรู้จากการวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการคุณภาพการ ให้บริการของคลินิกสุขภาพและความงามในกรุงเทพมหานคร” ได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

แนวทางการบริหารจัดการคุณภาพการให้บริการของ คลินิกสุขภาพและความงาม ในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า 1) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องต้องกำกับดูแลการ ประกอบการคลินิกสุขภาพและความงามอย่างเคร่งครัด ทั้งเรื่องคุณสมบัติของแพทย์ และ มาตรการในการเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้บริโภค 2) คลินิกที่เปิดให้บริการต้องแสดง ใบอนุญาตประกอบกิจการและใบอนุญาตให้ดำเนินการสถานพยาบาลให้เห็นอย่างชัดเจน สถานที่มีความสะอาด ปลอดภัย มีเครื่องมือพื้นฐานทางการแพทย์ และมีอุปกรณ์ที่ได้ มาตรฐาน 3) แพทย์ประจำคลินิกต้องมีใบประกอบวิชาชีพที่ถูกต้อง มีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ในการรักษาเป็นที่ยอมรับ 4) สถานที่ตั้งของคลินิกต้องอยู่ในทำเลที่ สามารถเดินทางสะดวก มีพื้นที่ให้บริการกว้างขวาง มีหลายสาขาเพื่อให้ครอบคลุมการ ให้บริการ 5) มีการส่งเสริมการตลาด และบริการหลังการขาย เพื่อสร้างความประทับใจทุก ๆ ส่วนของการบริการ และ 6) ควรให้ความสำคัญกับการจัดฝึกอบรมพนักงานเกี่ยวกับการ ให้บริการของสถาบันความงาม การสื่อสาร และความรู้ในเรื่องเครื่องมือเทคโนโลยีความงาม เพื่อให้เกิดความพร้อมในการให้บริการ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1.1 ภาครัฐควรจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือและเยียวยาผู้เสียหายจากการรับบริการคลินิกสุขภาพและความงาม เพื่อคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของผู้เสียหาย
- 1.2 ภาครัฐควรจัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือเยียวยาการตกเป็นเหยื่อศัลยกรรมความงามของคลินิกสุขภาพและความงาม
- 1.3 ภาครัฐควรแก้ไขกฎหมายและเพิ่มโทษทางกฎหมายแก่คลินิกสุขภาพและความงามที่กระทำความผิด และเข้มมาตรฐานคลินิกที่ให้บริการเสริมความงามทั่วประเทศ
- 1.4 ภาครัฐควรออกกฎหมายเพื่อควบคุมการโฆษณาเกี่ยวกับคลินิกสุขภาพและความงาม เพื่อป้องกันการอวดอ้างเกินจริงหรืออ้างข้อมูลเท็จ

2. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

- 2.1 หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรควบคุมและดูแลให้คลินิกสุขภาพและความงามอย่างใกล้ชิดมิให้มีการดำเนินการสถานพยาบาลโดยไม่ได้รับอนุญาต และการนำแพทย์ที่ไม่มีใบอนุญาตให้ประกอบวิชาชีพมาให้บริการในคลินิก
- 2.2 หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรมีการควบคุม หรือกำหนดอัตราค่าบริการคลินิกสุขภาพและความงามไม่ให้มีอัตราค่าบริการสูงเกินกว่าความเป็นจริง
- 2.3 คลินิกสุขภาพและความงาม ควรเพิ่มช่องทางการการโฆษณาประชาสัมพันธ์ในสื่อออนไลน์ให้มากขึ้น โดยต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขในการโฆษณา ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข
- 2.4 คลินิกสุขภาพและความงาม ควรพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความรู้ความเข้าใจในบริการ ผลิตภัณฑ์ การเป็นผู้ช่วยแพทย์ในคลินิกเสริมความงาม และการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ความงามทุกชนิดรวมถึงการพัฒนาบุคลิกภาพและการให้บริการ

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 3.1 ควรขยายขอบเขตของประชากรตัวอย่างไปยังปริมณฑล หรือตามจังหวัดต่าง ๆ เพื่อเปรียบเทียบการบริหารจัดการคุณภาพการให้บริการของคลินิกสุขภาพและความงามในแต่ละพื้นที่
- 3.2 ควรศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อ การบริหารจัดการคุณภาพการให้บริการของคลินิกสุขภาพและความงามในกรุงเทพมหานคร เพื่อนำข้อมูลไปพัฒนาปรับปรุงการให้บริการให้เหมาะสมต่อไปในอนาคต

3.3 ควรศึกษาความต้องการของผู้รับบริการในการเลือกใช้บริการคลินิก สุขภาพและความงามในกรุงเทพมหานคร เพื่อให้ได้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ สามารถนำไป พัฒนาศูนย์เสริมความงามและสุขภาพในกรุงเทพมหานคร ให้ตรงกับความต้องการของ ลูกค้ามากยิ่งขึ้น

รายการอ้างอิง

- ไทยรัฐ. (2564). หนุ่ม-สาวชาวจีนแห่พึ่งมีดหมอ คลินิกเถื่อนผุดเป็นดอกเห็ด. สืบค้นเมื่อ 15 ตุลาคม 2564, จาก <https://www.thairath.co.th/news/foreign/2211499>
- พิมพ์ขวัญ บุญจิตต์พิมล. (2562). แนวโน้มธุรกิจความงามกับตลาด AEC. สืบค้นเมื่อ 22 ตุลาคม 2564, จาก <https://www.krungsri.com/th/plearn-plearn/beauty-industry-in-aec>
- วริษฐา แซ่เจีย. (2563). แบบนั้นสวย แบบนี้หล่อ? เมื่อ ‘มาตรฐานความงาม’ ของสังคมสร้าง ความบอบช้ำให้ผู้คน. สืบค้นเมื่อ 25 ตุลาคม 2564, จาก <https://thematter.co/social/beauty-standard/120141>
- Goodstein, L.D. et al. (1993). *Applied Strategic Planning: A Comprehensive Guide*. New York: McGraw-Hill.
- Hutanuwatr, H. (1998). *Strategy for Mutation Through SWOT Analysis: A Case Study of Three Rural People Business Organization in Northeast Thailand*. Cambridge: Asian Institute of Technology.

การบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารกับประสิทธิผล
การปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 2

Administrator's Administration according to Brahmavihara 4 with
the Effectiveness of Teacher's Performance in School under
Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 2

Received: February 20, 2022
Revised: March 20, 2022
Accepted: March 21, 2022

สิริพร สิทธิศิริ¹, สามิตร อ่อนคง² และ พระครูพิจิตรศุภการ (มีสุข)³
Siriporn Sitthisiri, Samit Onkong and Phrakhru Pijit Supakarn
(4587siriporn@gmail.com)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1. เพื่อศึกษาการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 และ 3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ปีการศึกษา 2564 ซึ่งจะได้จากตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ใช้การสุ่มแบบชั้นภูมิ จำนวน 338 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยใช้กรอบแนวคิดจากการวิจัยเรื่องการบริหารงานตามหลัก

^{1,2,3} หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Master of Education Programs Buddhist Education Administration Mahachulalongkornrajavidyalaya University

พรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่น 0.995 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบความสัมพันธ์ใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า 1. การบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านอุเบกขา มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด 2. ประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า คุณธรรมและจริยธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด และ 3. ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวม มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง

คำสำคัญ : การบริหาร, พรหมวิหาร 4, ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู

Abstract

The objectives of the thesis were aimed: 1) to study the administrator's administration under Nakhon Si Thammarat primary educational service area office 2 according to Brahnavihara 4 2) to study the effectiveness of teacher's performance in school under Nakhon Si Thammarat primary educational service area office 2 and 3) to study the relationship between administrator's administration according to Brahnavihara 4 and the effectiveness of teacher's performance in school under Nakhon Si Thammarat primary educational service area office 2. The sampling group employed for the quantitative research comprised working for their school under Nakhon Si Thammarat primary educational service area office 2 in 2021 chosen by Krejcie & Morgan and stratified sampling 338 personnel The research instrument was questionnaires

created by using the conceptual framework from the study of administrator's administration according to Brahnavihara 4 and the effectiveness of teacher's performance in school under Nakhon Si Thammarat primary educational service area office 2. The reliability of questionnaires was at 0.995. The statistics exploited for data analyses encompassed percentage, mean and standard deviation. T-test for relation was Pearson product-moment correlation.

The findings were as follows 1) The administrator's administration according to Brahnavihara 4 in the school under Nakhon Si Thammarat primary educational service area office 2 was overall at the high level. When considered in each aspect, it was found that Equanimity was at the highest level. 2) The effectiveness of teacher's performance in school under Nakhon Si Thammarat primary educational service area office 2 was overall at the medium level. When considered in each aspect, it was found that Morality and Ethics was at the highest level. And 3) The relation between administrator's administration according to Brahnavihara 4 and the effectiveness of teacher's performance in school under Nakhon Si Thammarat primary educational service area office 2 was overall in the positive direction at the high level.

Keywords: Administration, Brahnavihara 4, The effectiveness of Teacher's Performance

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 (ราชกิจจานุเบกษา, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553, 2553) ได้กำหนดหลักการจัดการเรียนรู้ไว้ในมาตรา 8 ว่า การจัดการศึกษาให้ยึดหลัก ดังนี้ 1) เป็นการศึกษาตลอดชีวิต 2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และ 3) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปสำหรับประชาชนอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 ถึง พ.ศ. 2579 (สำนักงาน

เลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ได้กำหนดเป้าหมายของการจัดการศึกษาไว้ดังนี้ 1) ประชากรทุกคนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและมีมาตรฐานอย่างทั่วถึง 2) ผู้เรียนทุกคน ทุกกลุ่มเป้าหมายได้รับบริการการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานอย่างเท่าเทียม 3) ระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุขีดความสามารถเต็มตามศักยภาพ 4) ระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อการลงทุนทางการศึกษาที่คุ้มค่าและบรรลุเป้าหมาย และ 5) ระบบการศึกษาที่สนองตอบและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เป็นพลวัตและบริบทที่เปลี่ยนแปลงตามที่กล่าวมา กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดนโยบายเพื่อปฏิรูปการศึกษาให้สถานศึกษาในสังกัดดำเนินการเร่งขยายและกระจายโอกาสทางการศึกษาให้ทั่วถึงและพัฒนามาตรฐานการศึกษา พัฒนาหลักสูตรกระบวนการเรียนการสอนที่หลากหลาย โดยให้ชุมชน ท้องถิ่น หน่วยงานเอกชน มีส่วนร่วมจัดทำและประสานเครือข่ายการเรียนรู้ เพื่อเร่งดำเนินการปฏิรูปสถานศึกษาให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

การปรับปรุงองค์กรให้มีประสิทธิภาพก็นับเป็นส่วนหนึ่งในการรองรับการปฏิรูปการศึกษา ประสิทธิภาพในการทำงานไม่ใช่ความสำเร็จด้านใดด้านหนึ่ง แต่หมายถึงความสามารถขององค์กรในการดำเนินงานเพื่อบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ก่อให้เกิดประโยชน์กับทั้งตัวบุคคล และองค์กร เกิดความสามัคคีภายในองค์กร เกิดผลผลิตปริมาณมากคุณภาพสูง จะทำให้องค์กรพัฒนาไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้มาจากส่วนหนึ่งของสมาชิกที่มีความจงรักภักดี มีความรู้สึกผูกพันต่อองค์กร ซึ่งแสดงออกทั้งในด้านพฤติกรรมและจิตใจ เพื่อการทำงานและความพยายามทำทุกสิ่งทุกอย่างให้องค์กรมีความมั่นคงและเจริญก้าวหน้า (พิสิฐ พูลสวัสดิ์, 2548)

การบริหารงานเป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างยิ่งของการบริหารเพราะเมื่อใดเลือกสรรคนที่มีความรู้ความสามารถเข้าทำงานแล้วเมื่อเวลาผ่านไปบรรดาความรู้ต่าง ๆ ก็ลดน้อยลงไปประกอบกับวิทยาการต่าง ๆ เจริญขึ้น รวมทั้งเทคนิคการทำงานได้เปลี่ยนไปเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับเหตุการณ์ปัจจุบันและจำเป็นต้องมีการพัฒนาบุคลากรในการทำงาน (กิตติมา ปรีดีติลล, 2551) การจัดการศึกษาจะต้องอาศัยความรู้ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาเนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาคือ บุคคลที่เป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานของสถานศึกษามีประสิทธิภาพและสามารถพัฒนาคุณภาพครูและนักเรียนให้บรรลุเป้าหมายได้ เพราะผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีอำนาจและหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและตัดสินใจในระดับ

โรงเรียนภายใต้ข้อจำกัดเงื่อนไขของทรัพยากรนโยบายและตัดสินใจในระดับโรงเรียน ซึ่งการปกครองบุคลากรในโรงเรียนให้ได้ผลตามที่พึงปรารถนานั้น ประการหนึ่งที่ผู้บริหารโรงเรียนต้องมีอยู่ในตัวตนของแต่ละบุคคล นั่นคือ คุณธรรมหรือการมีหลักธรรมที่จำเป็นสำหรับการบริหารจัดการศึกษาซึ่งได้แก่หลักธรรมในการครองตน ครองคน ครองงาน โดยหลักธรรมที่ผู้บริหารควรนำมาใช้เพื่อครองคนมีหลายประการ แต่หลักธรรมที่มีการนำไปใช้มากที่สุดได้แก่ หลักพรหมวิหาร 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่นำไปปฏิบัติแล้วทำให้สังคมมีความสุข มีความรักซึ่งกันและกัน ประกอบด้วย 4 ประการ คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์, 2551) การบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 หมายถึง การบริหารงานที่เป็นธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ ธรรมประจำใจอันประเสริฐ หลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์ หลักธรรมข้อนี้นับว่าเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้บริหาร ผู้ใหญ่หรือผู้ปกครองที่จำเป็นจะต้องประพฤติปฏิบัติ มี 4 ประการ ดังนี้ 1. เมตตา ความรักใคร่ปรารถนาดี มีไมตรีต่อประชาชนหรือผู้ใต้ปกครอง กล่าวคือ ปรารถนาให้เขาเหล่านั้นมีความสุข 2. กรุณา ความสงสาร คือ ช่วยเหลือให้ประชาชนหรือผู้ใต้บังคับปกครองให้พ้นจากทุกข์ ใฝ่ใจในอันจะปลดปล่อยบำบัดความเดือดร้อนของปวงประชารวมถึงสัตว์ทั้งปวงด้วย 3. มุทิตา ความเบิกบานพลอยยินดี เมื่อประชาชนหรือผู้ใต้ปกครองประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานก็รู้สึกยินดีกับความสำเร็จเหล่านั้น 4. อุเบกขา ความวางใจเป็นกลาง คือ อันที่จะทำให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา กล่าวคือ มีจิตเรียบตรงที่เที่ยงธรรมดุตราชั่ง ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง ไม่เข้าเติม เมื่อผู้อื่นประสบความสำเร็จทุกข์ พิจารณาเห็นกระกระทำของเขาเหล่านั้นตามหลักแห่งกรรม คือ การกระทำของเขาเอง ว่าเขาเป็นผู้กระทำขึ้นอันควรได้รับผลดีหรือชั่วสมควรแก่เหตุอันตนประกอบ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์, 2559)

ในฐานะที่ผู้วิจัยได้ดำรงตำแหน่งครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 พบว่า ผลการดำเนินงานเช่น ผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมาของตนเอง หรือเกณฑ์วัดผลสัมฤทธิ์ที่หน่วยงานกำหนดขึ้น รวมถึงการสร้างสรรคพัฒนาผลงาน หรือกระบวนการปฏิบัติงาน ตามเป้าหมายที่ยากและท้าทายความสามารถของบุคลากรไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ของประสิทธิผลการปฏิบัติงานเท่าที่ควร และบุคลากรในสถานศึกษาโดยภาพรวมขาดแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ได้ขับเคลื่อนการดำเนินงานภายใต้นโยบายที่เกี่ยวข้องของแต่ละระดับ และภารกิจตามนโยบายที่ 3 ด้านการพัฒนา ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาโดยพัฒนาให้มีสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพ มีศักยภาพ คุณธรรม

จริยธรรม เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา สร้างเครือข่ายความร่วมมือและ ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนของสังคมเขามามีส่วนร่วมบริหารจัดการศึกษา เพื่อยกระดับการบริหารงานของสถานศึกษาให้มีอิสระนำไปสู่การกระจายอำนาจ 4 ด้าน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2, 2562)

ดังนั้น ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 2 เพื่อให้ครูในสถานศึกษามีความยอมรับและเชื่อมั่นในตัวผู้บริหาร และเพื่อนำผลจากการวิจัยมาบูรณาการร่วมกับการบริหารงานอย่างจริงจังและต่อเนื่อง รวมทั้งปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็มความรู้ เต็มความสามารถ ซึ่งจะส่งผลให้งานที่เกิดขึ้นในองค์กรนั้นมีประสิทธิผลที่ดี สร้างความพึงพอใจให้กับบุคลากรในองค์กร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษางานวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาตามลำดับ ดังนี้

1. รูปแบบวิจัย เป็นระเบียบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่างครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 จำนวน 338 คน ซึ่งได้มาจากตารางสุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยใช้กรอบแนวคิดของการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา ซึ่งได้แบ่งแบบสอบถาม ออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไป ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา และตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ตามหลักของลิเคิร์ท (likert)

3. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์กำหนดขั้นตอนการวิเคราะห์ ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์การบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายของระดับค่าเฉลี่ยของ Best ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายของระดับค่าเฉลี่ยของ Best และขั้นตอนที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ผลการศึกษาการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการบริหารงานตามหลักพรหมวิหารของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

การบริหารงานตาม หลักพรหมวิหารของผู้บริหาร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านเมตตา	3.90	0.69	มาก
2. ด้านกรุณา	4.02	0.76	มาก
3. ด้านมุทิตา	3.90	0.69	มาก
4. ด้านอุเบกขา	4.09	0.73	มาก
โดยรวม	4.98	0.71	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารงานตามหลักพรหมวิหารของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านอุเบกขา มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 4.09$) รองลงมา คือ ด้านกรุณา ($\bar{X} = 4.02$) ส่วนด้านเมตตาและด้านมุทิตา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.90$)

2. ผลการศึกษาประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในสถาน ศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู ในสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน	3.44	0.62	ปานกลาง
ด้านการจัดการเรียนการสอน	3.07	0.63	ปานกลาง
ด้านการพัฒนาตนเอง	3.44	0.62	ปานกลาง
ด้านการทำงานเป็นทีม	3.28	0.65	ปานกลาง
ด้านคุณธรรมและจริยธรรม	3.98	0.72	มาก
โดยรวม	3.44	0.64	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 พบว่า ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวม อยู่ในระดับ

ปานกลาง ($\bar{X} = 3.44$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านคุณธรรมและจริยธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ ($\bar{X} = 3.98$) รองลงมาคือ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานและการพัฒนาตนเอง ($\bar{X} = 3.44$) ส่วนการจัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.07$)

3. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์การบริหารงานตามหลักพรหมวิหารของผู้บริหารกับประสิทธิผล การปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

การบริหารงานตามหลักพรหมวิหารของผู้บริหาร	ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา					
	การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน	การจัดการเรียนการสอน	การพัฒนาตนเอง	การทำงานเป็นทีม	คุณธรรมและจริยธรรม	ผลรวมการปฏิบัติงาน
1. ด้านเมตตา	.800**	.815**	.801**	.822**	.533**	.838**
2. ด้านกรุณา	.826**	.800**	.779**	.809**	.492**	.823**
3. ด้านมุทิตา	.839**	.805**	.742**	.782**	.541**	.826**
4. ด้านอุเบกขา	.810**	.828**	.790**	.830**	.522	.840**
รวม	.851**	.843**	.808**	.842**	.541**	.864**

จากตารางที่ 3 พบว่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวม มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง ($r=0.864$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทุกด้านมีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ทุกค่า

ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน พบว่า โดยรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับสูงและเป็นไปในทิศทางบวกมีค่าความสัมพันธ์ ($r=0.851$) และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความสัมพันธ์กันในระดับสูงและเป็นไปในทิศทางบวก มีค่าความสัมพันธ์ตั้งแต่ 0.800-0.839 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า

ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า โดยรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับสูงและเป็นไปในทิศทางบวกมีค่าความสัมพันธ์ และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความสัมพันธ์กันระดับสูงและเป็นไปในทิศทางบวก มีค่าความสัมพันธ์ตั้งแต่ 0.800-0.828 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า

ด้านการพัฒนาตนเอง พบว่า โดยรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับค่อนข้างสูงและเป็นไปในทิศทางบวกมีค่าความสัมพันธ์ และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความสัมพันธ์กันระดับค่อนข้างสูงและเป็นไปในทิศทางบวก มีค่าความสัมพันธ์ตั้งแต่ 0.742-0.801 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า

ด้านการทำงานเป็นทีม พบว่า โดยรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับสูงและเป็นไปในทิศทางบวกมีค่าความสัมพันธ์ และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความสัมพันธ์กันระดับสูงและเป็นไปในทิศทางบวก มีค่าความสัมพันธ์ตั้งแต่ 0.782-0.830 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า

ด้านคุณธรรมและจริยธรรม พบว่า โดยรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลางและเป็นไปในทิศทางบวกมีค่าความสัมพันธ์ และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความสัมพันธ์กันระดับปานกลางและเป็นไปในทิศทางบวก มีค่าความสัมพันธ์ตั้งแต่ .493-.541 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 จากการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ผลการศึกษา การบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านอุเบกขา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านกรุณา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านเมตตาและด้านมูทิตา

ผลการศึกษา ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า คุณธรรมและจริยธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานและการพัฒนาตนเอง และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การจัดการเรียนการสอน

ผลการศึกษา ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 คือ ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งทั้งนั้นเป็นเพราะหลักพรหมวิหาร 4 คือ หลักธรรมประจำใจเพื่อให้ตนดำรงชีวิตได้อย่างประเสริฐและบริสุทธิ์ หากมีการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการทำงานย่อมส่งผลถึงประสิทธิภาพในการดำเนินงานต่างๆ ดังนั้นจึงมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ผลการศึกษาการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

จากการศึกษาการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 พบว่า การบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหาร อยู่ในระดับมาก เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากการที่ผู้บริหารดำรงตนดีและปฏิบัติตามกฎระเบียบของการบริหารงานที่ดีของข้าราชการ โดยยึดหลักคุณธรรมมาเป็นแนวทางในการบริหารงาน เพื่อให้องค์กรดำเนินไปสู่จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ เหล่านี้จึงทำให้ผลอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ รัชมณีนยา เหล็กเพชร (2559) ได้ศึกษาการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ธรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากร โรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ผลการวิจัย พบว่าการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ธรรมของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านมูทิตา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านเมตตา ส่วนด้านอุเบกขา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด และสอดคล้องกับ วิณา คำคุ้ม (2561) ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการบริหารตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 14 ในจังหวัดพังงา ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการบริหารตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงลำดับดังนี้ ด้านมูทิตา ด้านเมตตา ด้านอุเบกขา และด้านกรุณา

2. ผลการศึกษาประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2

จากการศึกษาประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของครูในสถานศึกษา ผลการศึกษา พบว่าประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากครูได้รับมอบหมายงานไม่ตรงตามความสามารถ และบางโรงเรียนมีจำนวนครูน้อย ได้รับการงานเกินความเหมาะสม จึงทำให้ประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานลดลง แต่ครูก็ยังต้องปฏิบัติตนให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ ข้อบังคับของระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สอดคล้องกับสมรรถนะหลักของวิชาชีพครู ที่จะต้องปฏิบัติตามให้เกิดประโยชน์สูงสุดและส่งผลดีต่อผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับ Kazu, Hilal (2016) ได้ศึกษามุมมองของคณาจารย์เกี่ยวกับประสิทธิผลของโครงการฝึกอบรมครูเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผลการวิจัยพบว่า มุมมองของคณาจารย์เกี่ยวกับประสิทธิผลของโปรแกรมการฝึกอบรมครูเพื่อยกระดับความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้รวบรวมไว้ภายใต้ 4 หัวข้อ หัวข้อต่างๆ ประกอบด้วย การครอบครองคุณลักษณะของผู้เรียนตลอดชีวิตของครูก่อนการให้บริการ วิธีที่ TTP สะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการของโบลอยญา และจัดลำดับความสำคัญของการฝึกระหว่างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทั้งหมดนี้พวกเขาแนะนำให้ลดโควตาของโปรแกรมและสร้างมาตรฐานคุณภาพโดยการประเมินความสามารถของคณาจารย์ และสอดคล้องกับ โอไนท์ คำอาจ (2557) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูกับความผูกพันต้ององค์กรในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการบริหารวิชาการ อยู่ในระดับมาก รองลงมาด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป

3. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2

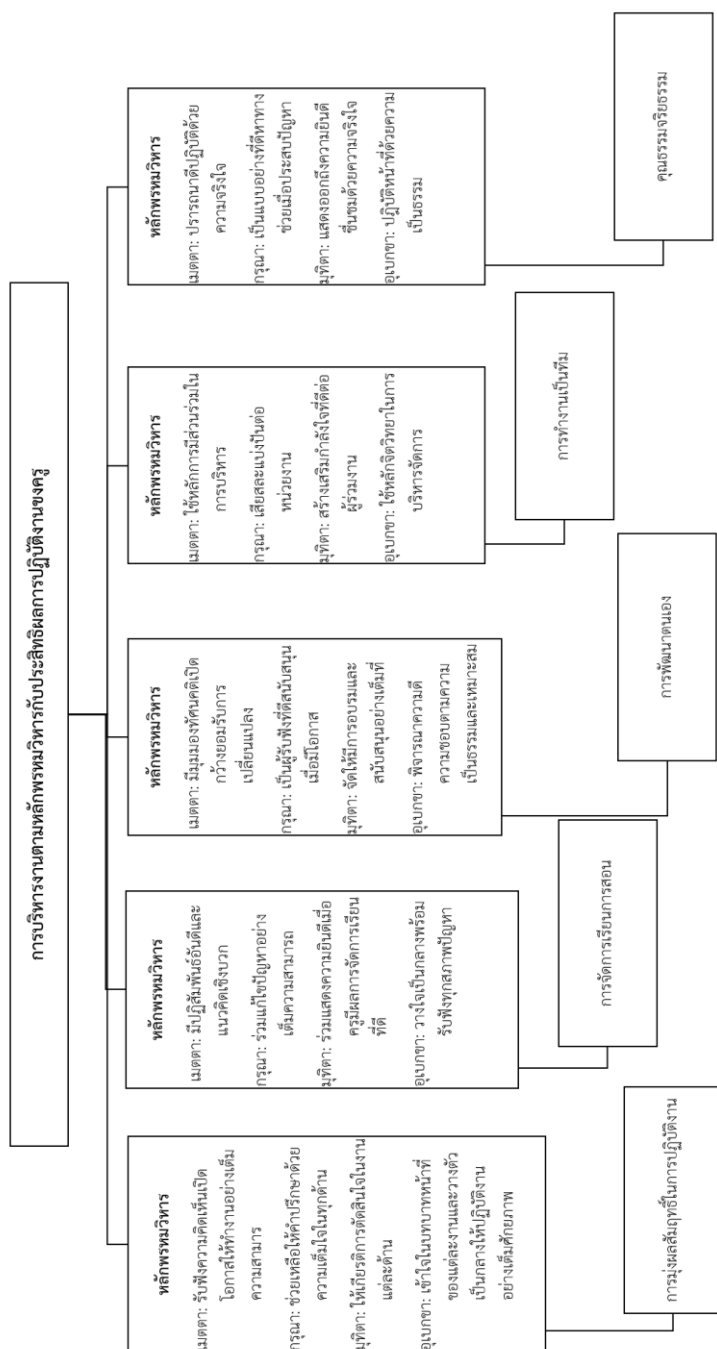
จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 การบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 พบว่า การบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหาร ทางด้านเมตตา ด้านกรุณา ด้านมุทิตาและด้านอุเบกขา อยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจาก ผู้บริหารยึดหลักคุณธรรมในการบริหารงาน โดยอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ ระเบียบว่าด้วยการบริหารงานที่ดีจึงเป็นผลให้มีการปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาในทางที่ดี เช่น พุดจาไพเราะ มีความปรารถนาดีต่อเพื่อนร่วมงาน คิดเชิงบวก มีความประพฤติที่เหมาะสม ดึงม เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ทุกคนในองค์กรได้ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้การบริหารงานของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 เพื่อให้งานบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างสูงสุด อีกทั้งส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียนอย่างเป็นระบบ รวมทั้งการพัฒนางานให้เกิดคุณภาพอย่างต่อเนื่องทั้งด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาตนเอง ด้านการทำงานเป็นทีม และด้านคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับ Mamat Rahmatullah (2016) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิผลการเรียนรู้ ความสามารถของครู และการปฏิบัติงานของครูในมัธยมศึกษาชั้นวียะห์ที่ เซริง เมืองบันเตน ประเทศอินโดนีเซีย ในการศึกษาปัญหาคือปัจจัยจำกัด ที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลการเรียนรู้และความสามารถของครูในการปรับปรุงประสิทธิภาพของครู ผลการศึกษานี้ สรุปได้ว่า การเพิ่มประสิทธิภาพของครูสามารถทำได้เมื่อมีประสิทธิผลในการเรียนรู้ และความสามารถของครูในมัธยมศึกษาชั้นวียะห์ ครูที่มีผลงานดีเห็นได้จากกระบวนการเรียนรู้ประสิทธิผลและความสามารถของครู

องค์ความรู้จากการวิจัย

การวิจัยเรื่องการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ได้องค์ความรู้ ดังนี้

1. การบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำหลักพรหมวิหาร 4 ทาง พระพุทธศาสนา มาปฏิบัติร่วมกับการบริหารงานให้เกิดประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา เพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายและความสำเร็จได้นั้น เพราะพรหมวิหาร 4 ประกอบไปด้วย 5 ด้าน ดังนี้ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน การจัดการเรียนการสอน การพัฒนาตนเอง การทำงานเป็นทีม และคุณธรรมจริยธรรม

2. การบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 สามารถนำไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารทางการศึกษาและวางแผนปรับปรุงประสิทธิผลหรือคุณภาพงานที่จะเกิดขึ้นแก่หน่วยงานให้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้ คุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหารจึงเป็นสิ่งสำคัญและมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการปฏิบัติงานที่ดีขององค์กรต่อไป

แผนภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานต้นสังกัดควรสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือ ปฏิบัติ โดยจัดอบรมให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาในเรื่องการนิเทศการจัดการเรียนการสอนของครูเป็นสำคัญ เพื่อให้ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนที่ดียิ่งขึ้น

1.2 หน่วยงานต้นสังกัดควรมีนโยบายและร่วมสนับสนุนการจัดอบรม ประชุมทางวิชาการ เพื่อสร้างเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพมุ่งไปสู่การพัฒนาที่ดียิ่งขึ้น

1.3 หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษา ควรร่วมกันสนับสนุนให้ครูมีการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้คุณภาพทางการศึกษามุ่งไปสู่การมีผลสัมฤทธิ์ที่ดียิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

2.1 การบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ส่วนใหญ่จะมีค่าเฉลี่ยในระดับที่มาก ผู้บริหารได้มีการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ร่วมงาน จึงแนะนำให้มีการบริหารอย่างนี้ต่อไป

2.2 ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยรองต่ำลงมา คือ ด้านการพัฒนาตนเอง ในเรื่อง การเข้าร่วมการประชุมทางวิชาการ อบรม สัมมนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อความก้าวหน้าในวิชาชีพ และการพัฒนาวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างหลากหลาย จึงเสนอแนะให้ทางเขตพื้นที่การศึกษาได้สร้างแรงจูงใจการอบรมและมีวิธีการในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ครูได้มีการสนใจเข้าร่วมอบรมทั้งนี้เพื่อเป็นการกระตุ้นและเพิ่มพูนความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรทำการศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา

3.2 ควรทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูและการบริหารงานของผู้บริหารภายในสถานศึกษา

3.3 ควรทำการศึกษาแนวทางการบริหารงานตามหลักพรหมวิหาร 4 ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูภายในสถานศึกษา

รายการอ้างอิง

- กิตติมา ปรีดีติลก. (2551). *การบริหารและนิเทศการศึกษาเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ : อักษรพิพัฒน์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพฯ : เอส.อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์จำกัด.
- พิสิฐ พูลสวัสดิ์. (2548). *วัฒนธรรมองค์การกับความผูกพันต่อสถานศึกษาครูในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาานครปฐม เขต 2* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร : นครปฐม.
- รัศมีณันยา เหล็กเพชร. (2559). *การบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากร โรงเรียนสังกัดเทศบาลนครศรีธรรมราช* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย : พระนครศรีอยุธยา.
- วีณา คำคุ้ม. (2561). *พฤติกรรมการบริหารตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิด เห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 14 ใน จังหวัดพังงา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี. สุราษฎร์ธานี.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2. (2562). *รายงานผลการดำเนินงาน ปีงบประมาณ 2562*. นครศรีธรรมราช.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2554). *คู่มือบริหารงานวิชาการระดับประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 – 2579* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : พรินทวาทกราฟฟิค.
- อโนทัย คำอาจ. (2557). *ความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูกับความผูกพันต่อองค์กรในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน* สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 (ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี : กาญจนบุรี.
- Kazu, Hilal; Demiralp, Demet. (2016). Faculty Members' Views on the Effectiveness of Teacher Training Programs to Upskill Life-Long Learning Competence. *Eurasian Journal of Educational Research*, 63(2016), 205 – 224.

Mamat Rahmatullah. (2016). The Relationship between Learning Effectiveness, Teacher Competence and Teachers Performance Madrasah Tsanawiyah at Serang, Banten, Indonesia. *Higher Education Studies*, 6(1), 169.

การฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในประเทศเนปาล
กรณีศึกษา: วัดมุนีวิหาร เมืองภักตปุร์ กรุงกาฐมาณฑุ
Reviving Buddhism in Nepal: a Case Study of Muni Vihar,
Bhaktapur, Kathmandu

พระปลัดวัชรพงษ์ วชิรปญโญ (ดวงเมือง)¹, พระมหาพงษ์ประภากรณ วิสุทธินามเมธี²,

พระชยานันทมนี³ และ สุเทพ สารบรรณ⁴

Phrapalad Watcharaphong Vajirapaṭṭhā (Dongmuang),

Phramaha Phongprabhakorn Visuddhiṭṭhānāmedhī,

Phra Chayananthamuni and Suthep Saraban

(vachira2530@gmail.com)

Received: May 22, 2022
Revised: September 24, 2022
Accepted: October 22, 2022

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง การฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในประเทศเนปาล กรณีศึกษา: วัดมุนีวิหาร เมืองภักตปุร์ กรุงกาฐมาณฑุ นี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาพัฒนาการของพระพุทธศาสนาในประเทศเนปาล 2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในประเทศเนปาล 3. เพื่อศึกษาผลของการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในประเทศเนปาล วัดมุนีวิหาร เมืองภักตปุร์ กรุงกาฐมาณฑุ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จากเอกสารและลงสนามเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยวิธีการสุ่มแบบแบบเจาะจง

ผลการวิจัยพบว่า 1. พัฒนาการของพระพุทธศาสนาในประเทศเนปาล แบ่งได้ 4 ยุค คือ ยุคแรกเริ่มการเข้ามาของพระพุทธศาสนาในประเทศเนปาลกับการสังคายนารั้งที่ 3 ยุครุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาในประเทศเนปาล (ยุคกษัตริย์ราชวงศ์ลิจจวี) ยุคเสื่อมของพระพุทธศาสนาในประเทศเนปาลกับการบังคับใช้กฎหมายเนปาลราชูรศาสตร์ และยุคฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในประเทศเนปาล: เผด็จการรานาได้หมดอำนาจลง 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อ

¹ หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Doctor of Philosophy degree program Buddhism Mahachulalongkornrajavidyalaya University

^{2, 3, 4} สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Buddhism program Mahachulalongkornrajavidyalaya University

การฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในประเทศเนปาล พบว่า ปัจจัยภายในประเทศ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านนโยบายการเมืองและการพัฒนาประเทศ ด้านบทบาทของพระธรรมทูต ด้านการมีส่วนร่วมทางพระพุทธศาสนา และปัจจัยภายนอกประเทศ ด้านความสัมพันธ์ทางการทูตกับนานาชาติ ด้านการให้ความสำคัญพุทธศาสนิกชนชาวไทย เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในประเทศเนปาล วัดมุนีวิหารเมืองภักตปุร์ กรุงกาฐมาณฑุ 3. ผลของการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในประเทศเนปาล วัดมุนีวิหาร เมืองภักตปุร์ กรุงกาฐมาณฑุ พบว่า พระภิกษุสามเณรเนปาลสามารถนำความรู้และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ศึกษาในประเทศไทยไปเผยแพร่ยังประเทศเนปาล ทั้งการร่วมปฏิบัติธรรม ทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ช่วยงานด้านศาสนศึกษาในวัด เป็นผู้ประสานความร่วมมือกับธรรมทูตชาวเนปาลและชาวไทย รวมถึง สนับสนุนช่วยเหลือในการสร้างวัดและบูรณะศาสนสถานทางพระพุทธศาสนาในเนปาล ที่สำคัญคือ การแสดงพระธรรมเทศนาให้แก่ประชาชนทั่วไปได้เรียนรู้ และเข้าใจปรากฏการณ์ต่าง ๆ ของชีวิตทำให้พระพุทธศาสนาได้เป็นที่รู้จักในประเทศเนปาลเพิ่มมากขึ้น

คำสำคัญ: การฟื้นฟูพระพุทธศาสนา, พระธรรมทูต, เนปาล

Abstract

The research of Reviving Buddhism in Nepal: A Case Study of Muni Vihar, Bhaktapur, Kathmandu has three objectives in the followings: 1. the problems and obstacles of Buddhist reconstruction of Muni Temple in Phak Pur District, Nepal; 2. factors affected to the process of Buddhist reconstruction of Muni Temple in Phak Pur District, Nepal; and 3. the process of Buddhist reconstruction of Muni Temple in Phak Pur District, Nepal. It is a qualitative research. Study by document and field through in-depth interview from key informants by purposive sampling; monk, novice who concern with Buddhism revive in Muni Temple in Phak Pur District Kathmandu Nepal total 20 in two country such as 1 Thailand; Bangkok, Nakornpratom, Singburi, Nakornsawan, Nan, Phrae, Lamphong and Chiangmai 2. Nepal; Bhaktapur Kathmandu.

The results reveal that 1) the development of Buddhism in Nepal found that 4 eras: The first period began the entry of Buddhism in Nepal with the third council. The prosperous era of Buddhism in Nepal (Licchawi dynasty era). The decline of Buddhism in Nepal and the enforcement of Nepali people's rules and the revival of Buddhism in Nepal the rana dictatorship has lapsed. 2) factors affected to the process of Buddhist reconstruction of Muni Temple in Phak Pur District, Nepal are found that domestic factors consisted of social and cultural, political policy and national development, roles of overseas Dhammadutas, participation in Buddhism, and international factors consisted of diplomatic relations with international and the considerable importance to Thai Buddhists, these factors affected to the process of Buddhist reconstruction of Muni Temple in Phak Pur District, Nepal; and 3) the process of Buddhist reconstruction of Muni Temple in Phak Pur District, Nepal is found that Nepalese monks and novices are able to take the knowledge and Dhamma where studied in Thailand to propagate in Nepal, including participation in practicing the Dhamma retreat, Buddhist activities, helping the Buddhist studies in temples, the overseas Dhammaduta coordinators between Nepalese and Thai. In addition, they are able to support to establish the temple and renovate the Buddhist places in Nepal. The important things are that they are able to preach the Dhamma to people and understand the phenomena of life that help Nepalese to more realize Buddhism.

Keywords: Reviving Buddhism, Dhammaduta, Nepal

บทนำ

ประเทศเนปาล เป็นประเทศในแถบเอเชียใต้ มีชื่อเป็นทางการว่า สหพันธ์สาธารณรัฐประชาธิปไตยเนปาล (Federal Democratic Republic of Nepal) ตั้งอยู่ในเทือกเขาหิมาลัย มีพรมแดนติดกับทิเบตและอินเดีย เมืองหลวงชื่อ กาฐมาณฑุ และเป็นเมือง

ที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ เนปาลมีประชากรประมาณ 30.06 ล้านคน (พ.ศ. 2565) ประเทศเนปาลมีประชากรและเชื้อชาติที่หลากหลาย สามารถแบ่งประชาชนในเนปาลออกเป็นเชื้อชาติ 3 ตระกูลใหญ่ คือ 1) มองโกลอยด์ (Mongoloid) เป็นกลุ่มชนซึ่งอาศัยอยู่ตามเทือกเขาหิมาลัย 2) อินโดอารยัน (Indo Aryan) ซึ่งเป็นกลุ่มชนส่วนใหญ่ของประเทศ 3) ดรavidian (Dravidian) เป็นกลุ่มชนพื้นเมืองดั้งเดิม หรือชาวเนวาร์ในปัจจุบันแต่ละเชื้อชาตินั้นมีภาษา การแต่งกาย วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน และเป็นประเทศที่มีเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ที่ตั้งของสถานที่สำคัญเกี่ยวกับพุทธประวัติทางพระพุทธศาสนา และเป็นแดนชาตภูมิของพระพุทธเจ้า (พระสุชน สุขโน, 2555)

เนื่องด้วยประเทศเนปาลมีเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ทางพระพุทธศาสนาที่น่าสนใจ เนปาลเป็นแดนชาตภูมิของพระพุทธเจ้า ดินแดนในอาณาเขตเนปาลเคยเป็นที่ตั้งของสถานที่สำคัญเกี่ยวกับพุทธประวัติ เช่น เมืองกบิลพัสดุ์ เมืองเทวทหะ ตำบลลุมพินี เป็นต้น ความเป็นมาของพระพุทธศาสนาในเนปาลสมัยแรก ๆ ยังเลือนลางอยู่ โดยในยุคแรกเริ่มการเข้ามาของพระพุทธศาสนาในประเทศเนปาล จากการสังคายนาครั้งที่ 3 ส่งผลให้นิกายมหายานได้แพร่เข้ามายังเนปาล พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองเรื่อยมาจนถึงยุคลิจฉวี พระพุทธแบบเถรวาทและมหายานได้รับการอุปถัมภ์จากกษัตริย์เนปาลเป็นอย่างดีเรื่อยมาจนถึงกลางศตวรรษที่ 13 เกิดการหลอมรวมวัฒนธรรมและเกิดเป็นการพัฒนาพระพุทธศาสนาแนวใหม่ กลายเป็นที่รวมตัวของลัทธิตันตริยานหรือวัชรยาน ขณะเดียวกันเมื่อเข้าสู่ปลายศตวรรษที่ 13 เกิดเหตุการณ์การปฏิวัติสังคมเนปาลขึ้น ต่อมาพระพุทธศาสนาในเนปาลยังคงได้รับผลกระทบอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้พระพุทธศาสนาในช่วงเวลานั้นโดนจำกัดบทบาท และพระสงฆ์เนปาลจำนวนมากต้องลี้ภัยอยู่ต่างประเทศ เมื่อกลุ่มเผด็จการรานาได้หมดอำนาจลง เนปาลได้นำระบบกษัตริย์กลับมาใช้อีกครั้ง ส่งผลให้ประชาชนได้รับอิสรภาพในการนับถือพระพุทธศาสนา ทำให้พระพุทธศาสนาได้รับการฟื้นฟูขึ้นใหม่ทั้งพระพุทธศาสนา นิกายมหายานและนิกายเถรวาท ซึ่งถือเป็นยุคที่พระพุทธศาสนาจะได้กลับมารุ่งเรืองอีกครั้งในเนปาล ต่อมาท่านปัญญานันทเถระ สังฆนายก เชื้อสายสาทายะได้เดินทางเข้าประเทศไทย พร้อมกับกุลบุตรชาวเนปาลหลังจากบรรพชาอุปสมบทแล้ว ได้พำนักในประเทศไทย ศึกษาพระธรรมวินัยแล้วกลับเนปาลพร้อมกับพันธกิจการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศเนปาล (ประยูร ป้อมสุวรรณ, 2554)

ประเทศไทย ถือเป็นประเทศที่มีบทบาทสำคัญในการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาแบบเถรวาททั้งมหานิกายและธรรมยุตในเนปาลอย่างมาก โดยการสนับสนุนทางตรงและทางอ้อม การดำเนินการการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาทางตรง ประเทศไทยได้ส่งพระภิกษุ พระไตรปิฎก การส่งพระธรรมทูตไทยไปช่วยทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การจัดสร้างวัดไทยลุ่มพินีที่ประเทศเนปาล เพื่อเผยแผ่ภาพลักษณ์ด้านพระพุทธศาสนา เป็นต้น วัดในประเทศไทยได้ดำเนินการอุปถัมภ์แก่พระภิกษุสงฆ์และสามเณรชาวเนปาลได้เข้าไปศึกษาพระปริยัติธรรมในประเทศ (ธนู แก้วโอภาส, 2550) ถือได้ว่าเป็นการสร้างทูตทางวัฒนธรรมที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประเทศไทยกับประเทศเนปาล เนื่องจากพระสงฆ์และสามเณรเนปาล เมื่อกลับมาเนปาลก็จะเป็นกำลังในการพัฒนาประเทศไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง โดยเฉพาะการเป็นทูตทางวัฒนธรรมที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาเนื่องด้วยปัจจุบันพระพุทธศาสนาในประเทศไทย นับได้ว่ามีส่วนในการเป็นพี่เลี้ยงให้กับพระพุทธศาสนาในเนปาล เนื่องจากไทยมีระบบการศึกษาพระธรรมที่เป็นระบบและมีระบบสงฆ์ที่เข้มแข็ง ซึ่งถือได้ว่าเป็นความสำเร็จประการหนึ่งของการทูตเชิงวัฒนธรรมไทยในการเชิดชูพระพุทธศาสนาเป็นสะพานเชื่อมความสัมพันธ์ของประชาชนไทยและประชาชนเนปาลได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังเป็นอีกหนึ่ง กุศโลบายที่แยบยลในการสืบอายุพระพุทธศาสนาในเนปาล

ด้วยเหตุนี้ ผู้ศึกษาจึงเล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาเกี่ยวกับการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในประเทศเนปาล กรณีศึกษา: วัดมุนีวิหาร เมืองภักตปุร์ กรุงกาฐมาณฑุ โดยมุ่งที่จะศึกษาพัฒนาการของพระพุทธศาสนาในประเทศเนปาล ปัจจัยที่ส่งผลต่อการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในประเทศเนปาล และผลของการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในประเทศเนปาล วัดมุนีวิหาร เมืองภักตปุร์ กรุงกาฐมาณฑุให้เกิดผลสำเร็จต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการของพระพุทธศาสนาในประเทศเนปาล วัดมุนีวิหาร เมืองภักตปุร์ กรุงกาฐมาณฑุ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในประเทศเนปาล วัดมุนีวิหารเมืองภักตปุร์ กรุงกาฐมาณฑุ
3. เพื่อศึกษาผลของการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในประเทศเนปาล วัดมุนีวิหารเมืองภักตปุร์ กรุงกาฐมาณฑุ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ที่ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง รวบรวมข้อมูลและทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อให้ได้สาระสำคัญที่นำไปสู่การสรุปผลการศึกษาการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในประเทศเนปาล กรณีศึกษา: วัดมุนีวิหาร เมืองภักตปุร์ กรุงกาฐมาณฑุ โดยใช้วิธีวิทยาวิจัยแบบผสมผสาน ดังนี้

1. การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงเอกสารเกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก พระพุทธศาสนากับการท่องเที่ยววัฒนธรรม และการสืบสานวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา จากรายงานการศึกษาทางวิชาการ รายงานการวิจัย หนังสือบทความ วารสารข้อมูลออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับประเทศเนปาล พระพุทธศาสนาในประเทศเนปาล การพัฒนาและฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในประเทศเนปาล การสืบสานวัฒนธรรมทางพุทธศาสนาในประเทศเนปาล เป็นต้น

2. การวิจัยภาคสนาม (Field Study) ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาพัฒนาการของพระพุทธศาสนาในประเทศเนปาล วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในประเทศเนปาล วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาผลของการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในประเทศเนปาล วัดมุนีวิหาร เมืองภักตปุร์ กรุงกาฐมาณฑุ มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. พัฒนาการของพระพุทธศาสนาในประเทศเนปาล

จากการศึกษาพบว่า พัฒนาการของพระพุทธศาสนาในเนปาล แบ่งได้ 4 ยุค คือ

- 1.1 ยุคแรกเริ่มการเข้ามาของพุทธศาสนาในประเทศเนปาลกับการสังคายนาครั้งที่ 3 ชาวเนปาลมีความเชื่อความศรัทธาต่อพระพุทธเจ้ามานานแล้ว มีหลักฐานที่ปรากฏชัดเจน ในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ขึ้นครองราชย์ในปี พ.ศ. 218 ถึง พ.ศ. 260 พระนามเดิมของพระองค์เป็น จันฑาโศก (Chandasoka) แต่ต่อมาพระองค์เลื่อมใสในพระพุทธศาสนาและ

ดำเนินตามนโยบายธรรมวินัย จึงได้พระนามใหม่ว่า ธรรมาสก (Dhammasoka) พระองค์ให้ความสำคัญอย่างมากในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา เช่น ได้สร้างมหาวิหารถึง 84,000 แห่ง ทรงเป็นอุปถัมภ์การทำสังคายนาครั้งที่ 3 ในปีพุทธศักราชที่ 217 ถือเป็นการสังคายนาครั้งที่สำคัญที่มีผลต่อความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนามากที่สุด เนื่องจากมีคณะสงฆ์ซึ่งล้วน แต่เป็นพระอรหันต์เข้าร่วมจำนวน 1,000 องค์

ประธานสังคายนาคือ พระโมคคัลลีบุตรติสสเถระ จัดทำขึ้น ณ วัดโศการาม เมืองปาฏลิบุตร (ปัจจุบันคือเมืองปัฏณะ) ใช้เวลา 9 เดือนจึงแล้วเสร็จ หลังเสร็จสิ้นการทำสังคายนา มีการจัดส่งพระสมณทูต 9 สาย เพื่อประกาศพระศาสนา คือ 1) พระมัชฌินติกะ ไปกัสมীর-คันธารรัฐ 2) พระมหาเทวะ ไปมหิงสกมณฑล 3) พระรักขิตะ ไปนาวาสีรัฐ 4) พระโยนกธรรมรักขิต ไปอปรันตะรัฐ 5) พระมหาธรรมรักขิต ไปมหารัฐ 6) พระมหารักขิต ไปโยนกรัฐ 7) พระมัชฌิมะ ไปเทศภาคแห่งหิมวันต์ 8) พระโสณะและอุตตระ ไปสุวรรณภูมิ และ 9) พระมหินทะ ไปตัมพปณณิทวีป (ลังกา) ซึ่งพระธรรมทูตสายที่ 7 หนึ่งใน 9 สายนั้น ได้ไปประกาศพระพุทธศาสนาที่หิมวันตะประเทศ หรือตอนเหนือของชมพูทวีปที่มีปัตนะเป็นเมืองหลวง หิมวันตะประเทศที่กล่าวถึงนี้ เป็นแดนในแถบบริเวณเนปาลคณะพระธรรมทูตได้ประกาศพระศาสนาโดยใช้พระธัมมจักกัปปวัตตนสูตรเป็นหลัก ทำให้ชาวเนปาลจำนวนมากได้เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา และคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หลังจากที่มีผู้เลื่อมใสในพระพุทธศาสนามากขึ้น คณะพระธรรมทูตได้ขยายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังตามเมืองต่าง ๆ ต่อมาไม่นานนักมีพุทธศาสนิกชนชาวเนปาลที่ศรัทธาออกบวชเป็นพระภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนา จากหลักฐานเหล่านี้บ่งชี้ได้ว่า พระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทได้เข้ามามีอิทธิพลต่อชาวเนปาลได้เป็นอย่างดี

1.2 ยุครุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาในประเทศเนปาล (ยุคกษัตริย์ราชวงศ์ลิจฉวี ค.ศ. 200 ถึง ค.ศ.1039) เป็นยุคทองของพระพุทธศาสนาที่เจริญรุ่งเรืองมากช่วงหนึ่ง การเรียนการสอนตลอดจนพิธีหลวงต่าง ๆ ส่วนใหญ่ก็เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา และกษัตริย์ราชวงศ์ลิจฉวี ส่วนใหญ่เป็นพุทธมามกะ ได้ทำนุบำรุง พระพุทธศาสนาเป็นอย่างมากเช่น พระเจ้ามันทวะ พระเจ้าอังศุรวรมัน เป็นต้น ได้บูรณะปฏิสังขรณ์ ถวายที่ดินเพื่อเป็นพุทธบูชา และภาษีจากที่ดินนำมาบำรุงพระเจดีย์และเป็นค่าจ้างผู้ดูแลเจดีย์ เป็นต้น แสดงให้เห็นว่าพระพุทธศาสนาในเนปาลในราชสมัยของกษัตริย์ลิจฉวี ได้รับการยกย่องและนับถืออย่างมาก กล่าวได้ว่า ในสมัยนั้น พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติของประเทศเนปาล จากบันทึก

ของหลวงจีนหยวนฉางที่ถือหลักฐานสำคัญชิ้นหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึง พระพุทธแบบเถรวาท และมหายานได้รับการอุปถัมภ์จากกษัตริย์เนปาล หรือจากหลักศิลาจารึกที่พบในบริเวณจางคุนารายณ์ ณ หุบเขากาฐมาณฑุ ซึ่งเป็นจารึกที่เก่าแก่ที่สุดของเนปาล ก่อนอิฐที่จารึกจากคุนารายณ์ มีใจความที่สำคัญว่า พระราชาในราชวงศ์ลิจนวิ นับถือพระพุทธศาสนาของสุคติเจ้า และเป็นผู้อ่อนน้อมในพระพุทธเจ้า เป็นต้น

1.3 ยุคเสื่อมของพระพุทธศาสนาในประเทศเนปาล (หลังสิ้นยุคราชวงศ์ลิจนวิ ราวศตวรรษที่ 10 พระพุทธศาสนาในเนปาลเริ่มเสื่อมลงเรื่อยมา ส่งผลให้พุทธศาสนิกชน พระภิกษุสงฆ์ และฆราวาสจากอินเดียได้ลี้ภัยเข้ามาในเนปาล ทำให้เนปาลเป็นสถานที่ที่มีพระคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเยอะมากในขณะนั้น และในยุคที่มีการแปลพระคัมภีร์มากที่สุด มีการแปลจากภาษาสันสกฤตเป็นภาษาทิเบตและเนวาร์ ขณะเดียวกันเมื่อพระพุทธศาสนาได้เดินทางมาสู่ยุคเสื่อมลง จึงเกิดจากการปฏิวัติสังคมเนปาล โดยบังคับให้มีการแบ่งชั้นวรรณะในสังคม บังคับให้พระภิกษุในพระพุทธศาสนาต้องสึกออกไปเป็นจำนวนมาก รวมถึงเกิดจากกลุ่มเผด็จการรานา ที่ได้สั่งทำลายวัดวาอารามทางพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก และทำลายคัมภีร์ทางพุทธศาสนาด้วย ห้ามออกบวช หรือทำกิจกรรมใด ๆ ที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ส่งผลให้พระสงฆ์เนปาลจำนวนมากต้องลี้ภัยการเมืองไปอยู่ประเทศใกล้เคียง ซึ่งนับได้ว่าเป็นช่วงที่พระพุทธศาสนาในเนปาลตกต่ำมากที่สุดเรื่อยมา จนถึงช่วงปี ค.ศ. 1951 หรือยุคฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในประเทศเนปาล

1.4 ยุคฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในประเทศเนปาล: เผด็จการรานาได้หมดอำนาจลง ความตกต่ำทางพุทธศาสนาในรัฐบาลเผด็จการรานา ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องจนถึงช่วงปี ค.ศ. 1951 (พ.ศ. 2494) เมื่อยุคเผด็จการรานาได้หมดอำนาจลง และระบบกษัตริย์ของเนปาลได้ถูกนำมาใช้อีกครั้ง ส่งผลให้ประชาชนมีอิสระเสรีภาพในการนับถือพระพุทธศาสนา ทำให้พระพุทธศาสนาได้รับการฟื้นฟูขึ้นใหม่ ทั้งพระพุทธศาสนานิกายมหายานและนิกายเถรวาท พระภิกษุสงฆ์และสามเณรชาวเนปาลที่ถูกเนรเทศได้กลับมาตุภูมิ เป็นต้น ได้มีการฟื้นฟูการศึกษาพระพุทธศาสนาแบบเถรวาทขึ้นในเนปาล สมาคมแห่งหนึ่งชื่อ ธรรมโทยสภา ได้อุปถัมภ์ให้พระภิกษุจากลังกา หรือพระภิกษุเนปาลที่ได้รับการศึกษาอบรมในลังกา ไปทำงานเผยแผ่อย่างจริงจัง และได้พิมพ์คำแปลพระสูตรจากภาษาบาลีเป็นภาษาถิ่นออกเผยแพร่หลายสูตร ซึ่งในปัจจุบันสถานการณ์พระพุทธศาสนาในประเทศเนปาลมี 3 นิกายใหญ่ ๆ ได้แก่ นิกายวัชรยานแบบเนวาร์ นิกายวัชรยานแบบทิเบต และนิกายเถรวาท เป็นต้น

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในประเทศเนปาล

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในประเทศเนปาล วัดมุนีวิหาร เมืองภักตปุรี แบ่งออกเป็น 2 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยภายในประเทศ และปัจจัยภายนอกประเทศ ดังนี้

2.1 ปัจจัยภายในประเทศที่ส่งผลต่อการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในประเทศเนปาล

2.1.1 สังคมและวัฒนธรรมของเนปาลที่ผูกพันกับพุทธศาสนามายาวนาน ซึ่งในอดีตกาลพุทธศาสนาเคยรุ่งเรืองในเนปาลมาก่อน แต่ด้วยปัญหากระบวนการปกครองภายในประเทศจึงทำให้พุทธศาสนาในประเทศมีบทบาทลดน้อยลง แต่ก็ได้หมดลงไปจากประเทศ ซึ่งต่อมาพระภิกษุสงฆ์ชาวเนปาลที่อพยพไปอยู่ต่างประเทศ ได้กลับมายังประเทศและได้ริเริ่มเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเนปาลใหม่อีกครั้ง ถึงแม้ว่าประชาชนในเนปาลจะมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณีก็ตาม แต่ปัจจุบันประชาชนในเนปาลเริ่มมีความเข้าใจในหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางพุทธศาสนามากกว่าในอดีตที่ผ่านมา

2.1.2 นโยบายด้านการเมืองและการพัฒนาประเทศของเนปาล ที่เปิดกว้างมากยิ่งขึ้นในเรื่องการนับถือศาสนา การเผยแผ่ศาสนา และการเปิดประเทศสร้างสัมพันธ์กับประเทศต่าง ๆ ที่เป็นระบบเปิดมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้บริบททางสังคม วัฒนธรรม เนปาลพัฒนาและเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะการกีดกัน กำจัดเสรีภาพในเรื่องความเชื่อ ความศรัทธา การแบ่งชนชั้น และการนับถือศาสนาพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น จึงถือเป็นโอกาสให้พระพุทธศาสนาได้รับการฟื้นฟูขึ้นมาอีกครั้ง

2.1.3 บทบาทของพระธรรมทูตชาวเนปาล ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตน มั่นศึกษา และปฏิบัติกิจวัตรของสงฆ์ในเนปาล เช่น การปฏิบัติตนตามหลักธรรม การประกอบพิธีกรรมทางพุทธศาสนา การช่วยเหลือสงเคราะห์ประชาชนชาวเนปาลตามโอกาสอันควร การให้การศึกษาคำรู้ด้านต่าง ๆ แก่ประชาชนชาวเนปาล เป็นต้น รวมถึงบทบาทของพระภิกษุสงฆ์สามเณรชาวเนปาลที่ได้รับการศึกษาพระปริยัติธรรม หรือการศึกษาในระดับปริญญาตรี หรือในระดับที่สูงขึ้นจากการสนับสนุนของนานาชาติ เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว ได้กลับมาปฏิบัติธรรม ปฏิบัติกิจของสงฆ์อย่างต่อเนื่องในวัดมุนีวิหาร ทั้งการสอนหลักธรรม ให้ความรู้แก่บุตร-ธิดา

สามเณรชาวเนปาล การออกช่วยเหลือประชาชนผู้ยากไร้ เป็นต้น ส่งผลให้พระพุทธศาสนาเป็นที่ยอมรับในสังคมเนปาลเพิ่มมากขึ้น

2.1.4 การมีส่วนร่วมทางพุทธศาสนาของชาวเนปาล แม้ปัจจุบันประชากรส่วนใหญ่ของเนปาลจะนับถือศาสนาฮินดู มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อต่าง ๆ ก็ตาม การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา อาจจะอยู่ในระดับผิวเผิน ไม่เข้าใจถึงหลักธรรม คำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ถูกต้อง แต่การที่ประชาชนชาวเนปาลเริ่มสนใจ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น ก็ถือเป็นทิศทางที่ดีของการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในเนปาล

2.2 ปัจจัยภายนอกประเทศ ที่ส่งผลต่อการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาสู่ประเทศเนปาล

2.2.1 ความสัมพันธ์ทางการทูตกับนานาชาติ โดยเฉพาะกับประเทศไทย ซึ่งประเทศไทยได้สร้างความสัมพันธ์ทางการทูตกับเนปาลมายาวนาน และเห็นความสำคัญของพระพุทธศาสนาในเนปาลอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากคณะผู้แทนไทยเดินทางไปเยี่ยมหาหรือ และเข้าพบเพื่อสร้างความสัมพันธ์ทางการทูตกับรัฐบาลเนปาลอยู่บ่อยครั้ง การส่งพระพุทธรูป พระไตรปิฎก และส่งพระธรรมทูตไทย เข้ามาเผยแผ่ศาสนา การจัดโครงการบรรพชาสามเณรชาวเนปาล ทำให้ชาวเนปาลตื่นตัวในการบวช เพื่อศึกษาปฏิบัติพระพุทธศาสนา และการส่งเสริมฟื้นฟูพระพุทธศาสนาขึ้นในหมู่ชาวเนปาลอย่างกว้างขวาง รวมถึงการจัดสร้างวัดไทยหลายแห่งในเนปาล ที่ทำให้พุทธศาสนิกชนชาวเนปาล ได้เข้ามาร่วมทำกิจกรรมทางพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้นยังมีการอุปถัมภ์พระภิกษุสามเณรชาวเนปาลให้ได้รับการศึกษาพระปริยัติธรรมในประเทศไทย ซึ่งเมื่อสำเร็จการศึกษาสามารถนำความรู้จากการศึกษาในพระปริยัติธรรม กลับการเผยแผ่ และสานต่อในประเทศเนปาลนอกจากนี้การสนับสนุนและช่วยเหลือจากประเทศที่มีพุทธศาสนาประจำชาติ อาทิ ศรีลังกา พม่า อินเดีย ได้ให้การสนับสนุนงบประมาณและทุนการศึกษาของพระสงฆ์สามเณรชาวเนปาล เป็นต้น

2.2.2 การให้ความสำคัญของพุทธศาสนิกชนชาวไทย ซึ่งในแต่ละปีพุทธศาสนิกชนชาวไทย ได้เดินทางมาแสวงบุญ ท่องเที่ยวทางพุทธศาสนาในเนปาล พร้อมทั้งร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนา เช่น การปฏิบัติธรรม ถวายเทียนพรรษา พิธีบรรพชาสามเณร การแจกสิ่งของอุปโภคบริโภคแก่ผู้ยากไร้ชาวเนปาล เป็นต้น

2.3 ผลของการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาของวัดมุนีวิหาร เมืองักตปุร์ ประเทศเนปาล

จากการศึกษาพบว่า พระภิกษุสงฆ์สามเณรชาวเนปาล เมื่อได้เข้ามาศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในประเทศไทย เมื่อสำเร็จการศึกษาสามารถนำความรู้และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปเผยแผ่ยังประเทศเนปาล ดังต่อไปนี้

2.3.1 ผลของการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาที่มีต่อพระภิกษุสงฆ์สามเณรในประเทศเนปาล

2.3.1.1 ด้านการเผยแผ่พุทธศาสนาสู่ประเทศเนปาล พระภิกษุสงฆ์สามเณร ที่เข้าร่วมโครงการฯ ได้ศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในประเทศไทย เมื่อสำเร็จการศึกษา สามารถนำความรู้และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปเผยแผ่ยังประเทศเนปาล ทั้งการร่วมปฏิบัติธรรม ทำกิจกรรมทางพุทธศาสนาในวัดมุนีวิหาร

2.3.1.2 ด้านการให้การศึกษา พระภิกษุสงฆ์สามเณร ที่เข้าร่วมโครงการฯ ได้ศึกษาเล่าเรียนในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาภาษาบาลีและธรรมวินัยอย่างแจ่มแจ้ง และสามารถนำเอาหลักธรรมที่เรียนรู้ เป็นแนวทางหรือปทัฏฐานแห่งชีวิตได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนสามารถช่วยงานด้านศาสนศึกษาในวัด และวัดต่าง ๆ ในเนปาล

2.3.1.3 ด้านสาธารณูปการ พระภิกษุสงฆ์สามเณร ที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว ได้มีบทบาทในด้านสาธารณูปการ ได้แก่ การเป็นผู้ประสานความร่วมมือกับธรรมทูตชาวเนปาล ชาวไทย และพุทธศาสนิกชนชาวไทยร่วมกับคณะสงฆ์เนปาล ในการสนับสนุนช่วยเหลือในการสร้างวัดและบูรณะศาสนสถานทางพระพุทธศาสนาในเนปาล ตลอดจนการอำนวยความสะดวกให้แก่พุทธศาสนิกชนชาวไทย ที่เดินทางเข้ามายังเนปาล เพื่อแสวงบุญ ถวายกฐิน ผ้าป่าสมทบทุนช่วยสร้างอุโบสถ ศาลา และบริจาคทุนทรัพย์ในการดำเนินงานของวัดในโอกาสต่าง ๆ เป็นต้น

2.3.1.4 ด้านการสืบสานวัฒนธรรมทางพุทธศาสนา เมื่อสำเร็จการศึกษาและได้กลับไปยังประเทศเนปาล พระภิกษุสงฆ์สามเณรได้มีส่วนร่วมในการสืบสานวัฒนธรรมทางพุทธศาสนา ได้แก่ การทำบุญวันวิสาขบูชา (พุทธชยันตี) ร่วมสวดมนต์ ให้พรให้โอวาทธรรมแก่ชาวพุทธเนปาลที่ร่วมในวันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา ร่วมเจริญพระพุทธมนต์ บูชาสรรเสริญคุณพระผู้มีพระภาคเจ้า พระธรรมและพระสงฆ์ ร่วมเวียนเทียน เป็นต้น

2.3.1.5 ด้านบริการสังคมและสาธารณสงเคราะห์ พระภิกษุสงฆ์สามเณรได้ให้ความช่วยเหลือสังคม ชุมชน ผู้ยากไร้ หรือด้อยโอกาสอยู่เสมอเมื่อมีโอกาส เช่น กรณีภัยพิบัติแผ่นดินไหว พระภิกษุสงฆ์สามเณรชาวเนปาลในประเทศไทยได้ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานพุทธศาสนาในไทย พุทธศาสนิกชนชาวไทย ร่วมสมทบทุนช่วยเหลือชาวเนปาลที่ประสบภัย นอกจากนี้ได้ดำเนินการบริการสังคมและสาธารณสงเคราะห์อื่น ๆ ได้แก่ การแสดงพระธรรมเทศนาให้แก่ประชาชนทั่วไปได้เรียนรู้และเข้าใจปรากฏการณ์ต่าง ๆ ของชีวิต การเผชิญกับอุปสรรคของชีวิต เป็นต้น

2.3.1.6 ด้านอื่น ๆ เช่น สามารถนำมาประกอบอาชีพอื่น ๆ ได้ ซึ่งพระภิกษุสงฆ์สามเณรที่ บางท่านเมื่อสำเร็จการศึกษาจากประเทศไทย ได้ลาสิกขา เพื่อไปประกอบอาชีพอื่น ๆ ที่หารายได้เลี้ยงครอบครัวได้ หรือบางท่านก็สามารถสอบเพื่อเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นได้

2.3.2 ผลของการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาที่มีต่อชุมชน สังคม และประเทศเนปาล

2.3.2.1 การสร้างความรู้จักพระพุทธศาสนาในเนปาล พระภิกษุสงฆ์สามเณรที่สำเร็จการศึกษาจากประเทศไทย และกลับมายังเนปาลได้สร้างคุณประโยชน์ทางพุทธศาสนาหลากหลายด้านทั้งการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสนับสนุนด้านการศึกษา การทำสาธารณะประโยชน์ การช่วยเหลือสังคม เป็นต้น ทำให้สร้างความรู้จักพระพุทธศาสนาอย่างมากในเนปาล นอกจากนี้ ในแต่ละปีจะมีทั้งพุทธศาสนิกชนชาวไทย พระภิกษุสงฆ์สามเณรทั้งชาวไทย และชาวเนปาล ได้ร่วมดำเนินกิจกรรมทางพุทธศาสนา หรือทำบุญในวัดอย่างต่อเนื่อง

2.3.2.2 การปลูกฝังศีลธรรมและวัฒนธรรมให้แก่ประชาชนเนปาล ปัจจุบันพุทธศาสนาในประเทศเนปาล ได้รับการฟื้นฟูอย่างต่อเนื่องตามลำดับ ซึ่งชาวพุทธเนปาลในปัจจุบันเริ่มเรียนรู้และศึกษาหลักธรรมทางพุทธศาสนาได้ในระดับหนึ่ง และเห็นความสำคัญของการทำกิจกรรมทางพุทธศาสนา มีการทำบุญในวัดสำคัญต่าง ๆ เช่น วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา การส่งบุตรเข้ารับการบรรพชาอุปสมบท ซึ่งชาวเนปาล เชื่อว่าการส่งบุตรบรรพชาอุปสมบทเป็นการสร้างบุญสร้างกุศล เป็นต้น

2.3.2.3 การดำเนินชีวิตของประชาชนเนปาลตามหลักพระพุทธศาสนา การดำเนินชีวิตของประชาชนเนปาล หรือชุมชนที่อยู่อาศัยโดยรอบวัด จะมีการดำเนิน

ชีวิตที่ผูกพันกับวัด เช่น ในวันพระหรือวันสำคัญทางพุทธศาสนาประชาชนจะเข้ามาวัดเพื่อทำบุญ ไหว้พระ ฟังธรรมเป็นประจำ และชาวพุทธเนปาลก็มีความเชื่อความศรัทธาในพระพุทธศาสนาเช่นเดียวกับชาวพุทธไทย เช่น การทำบุญ ทำทาน ซึ่งในเนปาลมีเทศกาลป็ญจทาน เป็นงานบุญของชาวพุทธเนปาล ให้ทานสิ่งของจำเป็น 4 อย่าง ได้แก่ ข้าว ธัญพืช ถั่ว ผลไม้ และเงิน เป็นการทำความทานหรือการบริจาค มีความเชื่อและศรัทธาตามหลักพุทธศาสนา คือ อามิสทาน เป็นการให้สิ่งของเป็นทาน และเป็นงานบุญที่ยิ่งใหญ่ของชาวพุทธเนปาล

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย

การเสนออภิปรายผลการวิจัยดำเนินการตามวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยนำเสนอเป็น 3 ประเด็น ตามข้อค้นพบของการวิจัย ดังต่อไปนี้

พระพุทธศาสนาในประเทศเนปาลปัจจุบัน

ผลการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่าพระพุทธศาสนาในเนปาลปัจจุบัน ยังคงต้องได้รับการพัฒนาและฟื้นฟูอย่างต่อเนื่อง เนื่องด้วยบริบทของเนปาล ที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อต่าง ๆ ทำให้เกิดการผสมกลมกลืนทางศาสนา ลัทธิ ความเชื่อต่าง ๆ ซึ่งในมุมมองของนักวิชาการทางพุทธศาสนา ได้กล่าวว่า วัดในพระพุทธศาสนาในเนปาลนั้น บางวัดเป็นวัชรยานชัดเจน บางวัดเส้นแบ่งระหว่างพุทธกับพราหมณ์ แทบจะแยกกันไม่ออก เวลาทำพิธีฉลองก็วันเดียวกัน ชาวพุทธก็ไปไหว้ที่วัดของฮินดู และชาวฮินดูก็มาไหว้ที่วัดพุทธ ทั้งสองศาสนาสามารถอยู่ร่วมกันได้ในประเทศเนปาล และกล่าวได้ว่า ปัจจุบันลักษณะศาสนาพุทธที่เหลืออยู่ในเนปาล เน้นแต่เปลือก คือพิธีกรรมมากกว่าปรัชญาคำสอนอันลึกซึ้งของพระพุทธศาสนา ทั้งนี้หมายรวมทั้งพวกวัชรอาจารย์ของวัชรยานและศากยะที่ทำหน้าที่เป็นสมาชิกสังฆะในวิหารที่ตนสังกัด ซึ่งการศึกษาพระพุทธศาสนาในประเทศเนปาลจำเป็นต้องทำความเข้าใจพระพุทธศาสนาที่เข้ามาในประเทศเนปาลอย่างลึกซึ้ง รวมถึงบริบทของประเทศด้วยที่ปัจจุบันเปิดเสรีทางศาสนา ดังนั้นจึงส่งผลให้ประชาชนในประเทศเนปาลทั้งที่ศาสนาพุทธและฮินดูสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ

สอดคล้องกับ พระสุชน สุโข (2555) ที่ว่าแม้ปัจจุบันพระพุทธศาสนาได้กลับคืนมาสู่ประเทศเนปาลแล้วก็จริง แต่ยังจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง และจริงจัง เนื่องด้วยพระพุทธศาสนาในประเทศเนปาลปัจจุบันไม่ให้ความ

สนใจในแง่ของความลุ่มลึกในเชิงปรัชญามากนัก ดังนั้นเพื่อให้เกิดกระบวนการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในประเทศเนปาลอย่างยั่งยืน ชาวพุทธเนปาลได้ย้อนกลับไปสู่คำสอนของพระพุทธศาสนาที่บริสุทธิ์มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องสร้างความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องแก่ประชาชนชาวเนปาล และผู้ทำหน้าที่คือพระสงฆ์ จะต้องเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาของวัดมุนีวิหาร เมืองภักตปุระ ประเทศเนปาล

ผลการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า ปัจจัยภายในประเทศที่สำคัญคือ ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรมของเนปาลที่ผูกพันกับพุทธศาสนามายาวนาน ซึ่งในอดีตกาลพระพุทธศาสนาเคยรุ่งเรืองในเนปาลมาก่อน แต่ด้วยปัญหาระบบการปกครองภายในประเทศ จึงทำให้พระพุทธศาสนามีบทบาทลดน้อยลง แต่ก็มีได้หมดลงไปจากประเทศ ซึ่งต่อมาพระภิกษุสงฆ์ชาวเนปาลที่อพยพไปอยู่ต่างประเทศได้กลับมายังประเทศ และได้ริเริ่มเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเนปาลใหม่อีกครั้ง ปัจจัยต่อมาคือนโยบายด้านการเมืองและการพัฒนาประเทศของเนปาล ที่เปิดกว้างมากยิ่งขึ้นในเรื่องการนับถือศาสนา บทบาทของพระธรรมทูตชาวเนปาล ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการมีส่วนร่วมทางพุทธศาสนาของชาวเนปาล แม้ปัจจุบันประชากรส่วนใหญ่ของเนปาลจะนับถือศาสนาฮินดู มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ เข้าใจถึงหลักธรรมอาจจะอยู่ในระดับผิวเผิน แต่ก็ถือเป็นทิศทางที่ดีของการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในเนปาล

สำหรับปัจจัยภายนอกประเทศที่สำคัญต่อการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาสู่ประเทศเนปาล คือ ความสัมพันธ์ทางการทูตกับนานาชาติโดยเฉพาะกับประเทศไทย ซึ่งได้ดำเนินโครงการพลิกฟื้นคืนพระพุทธศาสนาขึ้นในประเทศเนปาล วัดมุนีวิหาร เมืองภักตปุระ กรุงเทพมหานคร มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2514 ซึ่งสามารถผลิตพระภิกษุสามเณรเนปาลที่มีศักยภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่เนปาลได้จำนวนมากพระภิกษุสงฆ์ที่สำเร็จการศึกษากลับไปยังเนปาล บางรูปได้ปฏิบัติภารกิจสงฆ์ในด้านต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี อันสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่พระพุทธศาสนาไทย นอกจากนี้ประเทศไทยยังสานสัมพันธ์ภาพทางการทูตในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งคณะผู้แทนไทยเดินทางไปเยี่ยมหารือ และเข้าพบผู้นำประเทศเนปาลอยู่บ่อยครั้ง การส่งพระพุทธรูป พระไตรปิฎก และส่งพระธรรมทูตไทย เข้ามาเผยแผ่ศาสนา การจัดโครงการบรรพชาสามเณรชาวเนปาล ทำให้ชาวเนปาลตื่นตัวในการบวชเพื่อศึกษาปฏิบัติพระพุทธ

ศาสนา การสร้างวัดไทยหลายแห่งในเนปาล ตลอดจนพุทธศาสนิกชนชาวไทย ที่ตื่นตัวและเห็นความสำคัญของประเทศเนปาล ในฐานะเป็นประเทศต้นกำเนิดพระพุทธศาสนา และได้เดินทางมาแสวงบุญ พร้อมทั้งร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนา เช่น การปฏิบัติธรรม ถวายเทียนพรรษา พิธีบรรพชาสามเณร การแจกสิ่งของอุปโภคบริโภคแก่ผู้ยากไร้ชาวเนปาล เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า ปัจจัยภายนอกที่สำคัญที่ส่งผลให้พระพุทธศาสนาในเนปาลได้รับการฟื้นฟูอย่างต่อเนื่อง คือ การที่ประเทศไทยยังคงมุ่งเน้นและเห็นความสำคัญของการใช้การทูตทางพุทธศาสนา สอดคล้องกับ พระครูธรรมธราช บวรปัญโญ (ไกรทอง) (2560) ที่พบว่า หลักการทูตทางพุทธศาสนานี้มีมาตั้งแต่ในอดีตกาล ที่เกิดมาจากจริยวัตรหรือการปฏิบัติตัวของพระพุทธรูป และอีกส่วนหนึ่งเกิดมาจากพระธรรมที่พระพุทธรูปได้ทรงตรัสรู้มาในขณะนั้น เช่น หลักกัลยาณมิตร นำไปสู่พุทธวิธีการเจริญสัมพันธไมตรี หรือการสร้างสัมพันธภาพทางการทูตนั้นเอง ทั้งนี้พระพุทธศาสนาได้บัญญัติหลักธรรมต่าง ๆ ที่เป็นแนวปฏิบัติ โดยมีเป้าหมายสูงสุด คือ “การบรรลุธรรม” โดยแนวทางการปฏิบัติทางพุทธศาสนาเหล่านั้นจะนำไปสู่ซึ่งความสำเร็จ 3 ประการ คือ 1) ความสำเร็จส่วนบุคคล คือ ทำให้มีความสุขมากและทุกข์น้อยลง และจนถึงระดับที่เรียกว่า ความพ้นทุกข์ 2) ความสำเร็จของส่วนรวม ซึ่งเกิดจากความร่วมมือทั้งภายในสังคมและระหว่างสังคม หรือทั้งภายในประเทศ ระหว่างประเทศ ซึ่งก็คือ สังคมสงบสุข และ 3) ความสำเร็จในส่วนของโลก เมื่อทุกคนมีความสุข ทุกสังคมมีความสุขและทุกประเทศมีความสุข นั่นหมายความว่าโลกย่อมมีสันติภาพเกิดขึ้น ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การใช้หลักการทูตเชิงวัฒนธรรมทางด้านพุทธศาสนาของประเทศไทยนั้น ส่งผลดีต่อการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในเนปาล ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ประเทศไทยควรนำหลักการทูตเชิงวัฒนธรรมเป็นสะพานเชื่อมความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศไทยกับเนปาล เพื่อให้พระพุทธศาสนาเป็นที่คุ้นเคยและรู้จักประเทศไทยมากขึ้น อีกทั้งนำไปสู่การขยายผลดำเนินโครงการและกิจกรรมทางด้านพุทธศาสนาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง อันทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่เนปาลประสบผลสำเร็จที่ยั่งยืน

ผลของการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาของวัดมุนีวิหาร เมืองภักตปุระ ประเทศเนปาล

ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า การที่จะหล่อหลอมความเชื่อ การสร้างความรู้ ความเข้าใจ และแนวทางปฏิบัติตามหลักธรรมทางพุทธศาสนาแก่ชาวเนปาลที่ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัยต้องอาศัยระยะเวลา และผู้ทำหน้าที่หรือมีบทบาทสำคัญคือพระภิกษุสงฆ์และสามเณร ผู้สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียน พระปริยัติธรรมในประเทศไทย ซึ่งพระภิกษุสงฆ์สามเณรที่ได้เล่าเรียนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมควบคู่ไปกับวิชาสามัญศึกษา ซึ่งเป็นหลักสูตรการศึกษาที่มุ่งเน้นการสร้างศาสนทายาทที่ดีเพื่อสืบ

ทอดพระพุทธศาสนา โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้พร้อมเป็นพุทธศาสนทายาทที่เปี่ยมปัญญาพุทธธรรม ประพฤติปฏิบัติตนได้ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัยอันเป็นพุทธบัญญัติ มีหลักพุทธธรรมนำชีวิตอันเป็นคุณลักษณะปรีดีสามัญที่พึงประสงค์ และสามารถทำหน้าที่เผยแผ่พุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และคุณภาพชีวิตในเชิงบูรณาการวิชาการทั้งทางธรรมและทางโลกได้อย่างดีมีวิธีการ ที่เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน

ดังนั้น พระภิกษุสงฆ์สามเณรที่เข้ามาศึกษาเล่าเรียนในประเทศไทย ถือเป็นผู้ทูลทางวัฒนธรรมที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งควรมีคุณสมบัติที่สำคัญคือ ต้องมีความแม่นยำในหลักของพระพุทธศาสนามีทั้งภูมิธรรม ภูมิปัญญา สามารถใช้ภาษาและวิธีสอน ที่สามารถสื่อถึงประชาชนได้ มีความสามารถในการใช้สื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการเผยแผ่ มีความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น และสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมนั้นได้ดี เพื่อสนับสนุน พั้นฟู และส่งเสริมวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาในเนปาลให้มีความยั่งยืนสร้างสัมพันธภาพทั้งระหว่างประชาชนและประเทศไทยกับเนปาล อีกทั้งประเทศไทยถือเป็นประเทศเมืองพุทธหรือประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ จำเป็นอย่างยิ่งที่ชาวไทยพุทธ ในฐานะเป็นพุทธศาสนิกชน ที่มีการสืบสานวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างเหนียวแน่นเป็นระยะเวลาหลายศตวรรษ ต้องปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี คือ เป็นคนที่ยินดีที่จะปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา เต็มใจที่จะปฏิบัติตามหลักธรรมคือ เว้นจากการทำความชั่ว ทำแต่ความดี และทำจิตใจให้หมั่นจดจากกิเลส ด้วยการบำเพ็ญบุญในพระพุทธศาสนา เช่น ให้ทาน รักษาศีล และเจริญภาวนาเพื่อขัดเกลา อบรม กาย วาจา ใจให้งดงามเรียบร้อยให้สงบนิ่ง และให้พ้นจากความเศร้าหมอง เป็นต้น เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่พุทธศาสนิกชนชาวเนปาลได้พึงปฏิบัติตาม เพื่อความสงบ ร่มเย็นของสังคม และประเทศชาติ ตลอดจนสถาบันสงฆ์หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางด้านพระพุทธศาสนา จำเป็นต้องปรับบทบาทในการส่งเสริมและเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศที่ไม่หยุดนิ่ง เพื่อก่อให้เกิดการสืบสานวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สมดุลและยั่งยืนต่อไป

องค์ความรู้จากการวิจัย

การพั้นฟูพระพุทธศาสนาในประเทศเนปาล กรณีศึกษา: วัดมุนีวิหาร เมืองภักตปุร์ กรุงกาฐมาณฑุ สามารถสรุปเป็นความคิดรวบยอดให้เห็นองค์ความรู้จากการวิจัย ได้ว่า การพั้นฟูพระพุทธศาสนาในประเทศเนปาล วัดมุนีวิหาร เมืองภักตปุร์ กรุงกาฐมาณฑุ ประกอบด้วย ๒ ปัจจัยหลักสำคัญที่ส่งผลต่อการพั้นฟูพระพุทธศาสนาในประเทศ

1. ปัจจัยภายในประเทศ (Domestic Factors)

1.1 ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม (Society and Culture) พระภิกษุสงฆ์ชาวเนปาลที่อพยพไปอยู่ต่างประเทศ ได้กลับมายังประเทศ และได้รับเริ่มเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเนปาลใหม่อีกครั้ง ทำให้ปัจจุบันประชาชนในเนปาลเริ่มมีความเข้าใจในหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา และมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนามากกว่าที่ผ่านมา

1.2 ปัจจัยด้านนโยบายการเมือง (Political Policy) รัฐบาลมีนโยบายที่เปิดกว้างมากยิ่งขึ้นในเรื่องการนับถือศาสนา การเผยแผ่ศาสนา และการเปิดประเทศสร้างสัมพันธ์กับประเทศต่าง ๆ ที่เป็นระบบเปิดมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้บริบททางสังคมวัฒนธรรมมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลง จึงถือเป็นโอกาสให้พระพุทธศาสนาได้รับการฟื้นฟูขึ้นมาอีกครั้ง

1.3 ปัจจัยด้านบทบาทของพระธรรมทูต (Roles of the Dhammaduta) พระภิกษุสามเณรได้รับการศึกษาพระปริยัติธรรม การศึกษาในระดับที่สูงขึ้น จากการสนับสนุนของนานาชาติ เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วได้นำความรู้และหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา กลับมาเผยแผ่ให้แก่ประชาชนในประเทศ ส่งผลให้พระพุทธศาสนาเป็นที่ยอมรับในสังคมเนปาลเพิ่มมากขึ้น

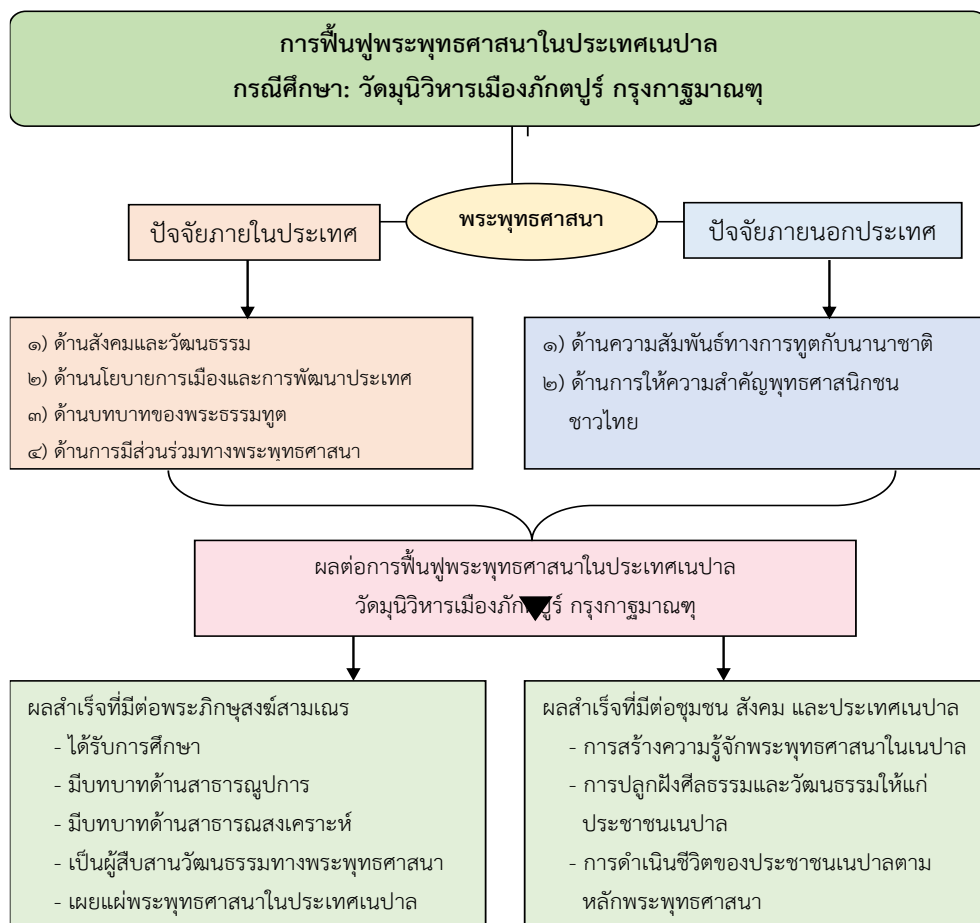
1.4 ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมทางพระพุทธศาสนา (Participation in Buddhism) ประเทศเนปาลมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ กิจกรรมทางพระพุทธศาสนาทำให้ประชาชนที่มีความหลากหลายได้มีกิจกรรมร่วมกัน สร้างการเข้าถึงและเปิดใจยอมรับพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น ถือเป็นทิศทางที่ดีของการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในเนปาล

2. ปัจจัยภายนอกประเทศ (External Factors)

2.1 ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ทางการทูตกับนานาชาติ (Diplomatic Relations with International) โดยเฉพาะกับประเทศไทยซึ่งประเทศไทยได้สร้างความสัมพันธ์ทางการทูตกับเนปาล และเห็นความสำคัญของพระพุทธศาสนาในเนปาลอย่างมาก รวมถึงการอุปถัมภ์พระภิกษุสามเณรชาวเนปาลให้ได้รับการศึกษาพระปริยัติธรรมในประเทศไทย ซึ่งเมื่อสำเร็จการศึกษาสามารถนำความรู้ที่ได้กลับการเผยแผ่ในประเทศเนปาลด้วย

2.2 ปัจจัยด้านการให้ความสำคัญของพุทธศาสนิกชน (The Importance of Buddhist) พุทธศาสนิกชนชาวไทย ได้เดินทางมาแสวงบุญ ท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในเนปาล ถือเป็นการสร้างมูลค่าทางด้านเศรษฐกิจการท่องเที่ยวได้อีกทางทั้ง 2 ปัจจัยที่กล่าวมาส่งผลต่อการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในประเทศเนปาล วัดมุนีวิหารเมืองภักตปุร์ กรุงกาฐมาณฑุ ทั้งผลสำเร็จที่มีต่อพระภิกษุสงฆ์สามเณร ชุมชน สังคม กล่าวคือ พระภิกษุสามเณรสามารถ

นำความรู้และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ศึกษาในประเทศไทยไปเผยแพร่ยังประเทศเนปาล ทั้งการร่วมปฏิบัติธรรม ทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ช่วยงานด้านศาสนศึกษาในวัด เป็นผู้ประสานความร่วมมือกับธรรมทูตชาวเนปาล ชาวไทย รวมถึงสนับสนุนช่วยเหลือในการสร้างวัดและบูรณะศาสนสถานทางพระพุทธศาสนาในเนปาล ที่สำคัญคือการแสดงพระธรรมเทศนาให้แก่ประชาชนทั่วไปได้เรียนรู้ และเข้าใจปรากฏการณ์ต่าง ๆ ของชีวิต ทำให้พระพุทธศาสนาได้เป็นที่รู้จักในประเทศเนปาลเพิ่มมากขึ้น สามารถสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ได้ตามแผนภูมิ ต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

1.1 นโยบายการทูตวัฒนธรรมในการใช้ศาสนาซึ่งเป็นมิติหนึ่งของวัฒนธรรม เป็นสื่อในการสร้างความรู้ความเข้าใจ และความสัมพันธ์อันดีทั้งในระดับรัฐบาล และประชาชนไทยและเนปาล ซึ่งสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่ประเทศและพระพุทธศาสนา จำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐบาลไทยควรผลักดันและส่งเสริมให้มียุทธศาสตร์ด้านนี้อย่างต่อเนื่อง พร้อมกับให้การสนับสนุนและส่งเสริมให้มีโครงการและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องทุกปี เช่น การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาไทย-เนปาล การเยี่ยมและเข้าพบผู้นำเนปาล เพื่อประสานความร่วมมือการจัดกิจกรรมทางพุทธศาสนาในเนปาล การผลักดันให้เมืองคักร เครือข่ายพุทธศาสนาไทย-เนปาล เป็นต้น

1.2 โครงการพลิกฟื้นคืนพระพุทธศาสนาขึ้นในประเทศเนปาล วัดมุนีวิหาร เมืองภักตปุร์ กรุงกาฐมาณฑุ เป็นโครงการที่มุ่งเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยให้ทุนการศึกษา แก่พระภิกษุสงฆ์สามเณรชาวเนปาล ในการเข้ามาเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในประเทศไทย ซึ่งควรมีการพัฒนาขยายความร่วมมือกับวัดพุทธต่าง ๆ ในเนปาล ให้สามารถเข้าร่วมโครงการนี้อย่างทั่วถึง ประกอบกับขยายหลักเกณฑ์การเข้ารับทุนการศึกษาในประเทศไทย ที่ครอบคลุมทั้งหลักสูตรการเรียนการสอนทั้งในระดับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จวบจนถึงในระดับปริญญาตรี หรือในระดับที่สูงกว่า โดยใช้กระบวนการสอบเพื่อคัดเลือกพระภิกษุสงฆ์สามเณรชาวเนปาลที่อยู่ในโครงการ และมีผลการเรียนที่ดี

1.3 ปัจจุบันเกิดปัญหาการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (โควิด-19) ส่งผลให้โครงการพลิกฟื้นคืนพระพุทธศาสนาขึ้นในประเทศเนปาล วัดมุนีวิหาร เมืองภักตปุร์ กรุงกาฐมาณฑุหยุดชะงัก พระภิกษุสงฆ์สามเณรบางรูปไม่สามารถเดินทางเข้ามาศึกษาในประเทศไทยได้ ขณะที่อีกส่วนหนึ่งก็อยู่ในประเทศไทย ไม่สามารถกลับประเทศเนปาลได้ การเปิดหลักสูตรการเรียนพระปริยัติธรรมออนไลน์ระหว่างประเทศ ถือเป็นแนวทางที่สำคัญของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเนปาลที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรพิจารณาเปิดให้มีหลักสูตรการเรียนการสอนออนไลน์ โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนชาวเนปาล บุตร ธิดาชาวเนปาล รวมถึงพระภิกษุสงฆ์สามเณรชาวเนปาล ได้ศึกษาเล่าเรียนหลักธรรมทางพุทธศาสนาออนไลน์ ซึ่งในระยะแรกนี้ ควรให้การสนับสนุน อุปกรณ์

การเรียนออนไลน์ แก้วดุมนิวิหาร เพื่อเป็นสถานที่เรียนออนไลน์ ตลอดจนมีการจัดกิจกรรมทางพุทธศาสนาออนไลน์ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนชาวเนปาล ได้ศึกษาและเรียนรู้ถึงการปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพุทธศาสนา เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในประเทศเนปาล ในปัจจุบันยังไม่หลากหลายมากนัก ผู้วิจัยเห็นว่าควรที่จะทำการศึกษาวิจัยอยู่หลายประเด็น จะช่วยเพิ่มพูนองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาในประเทศเนปาลมากยิ่งขึ้น ดังนี้

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพุทธศาสนาของประชาชนชาวเนปาล

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางพุทธศาสนาของประชาชนชาวเนปาล

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ในหลักสูตรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาของพระภิกษุสงฆ์สามเณรชาวเนปาล

2.4 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของนานาชาติกับฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในประเทศเนปาล

รายการอ้างอิง

ประยูร ป้อมสุวรรณ. (2554). *พระพุทธศาสนาในโลกปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

ธนู แก้วโอภาส. (2550). *ศาสนาโลก*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ลอจิก.

พระครูธรรมธรรบงกช คนธโร (ไกรทอง). (2560). พุทธวิธีการเจริญสัมพันธไมตรี. *วารสารมจร.ทริภุชชัยปริทรรศน์*, 2560(2), 60.

พระสุชน สุขโน. (2555). *ประวัติศาสตร์พุทธศาสนาในประเทศเนปาล*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬารัตน์ วิชาการ.

พระสุชน สุขโน. (2565). *พระพุทธศาสนาเสื่อมจากประเทศเนปาลได้อย่างไร*. สืบค้น 10 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://shorturl.asia/0k61J>

พระอนิลมาน ธมมสากิโย. (2535). *ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในประเทศเนปาล*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทการบินไทย จำกัด.

การรับรู้ข้อมูลด้านหลักสูตรของนิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

Students' Recognition of Curriculum Contents in the Bachelor of Arts in Japanese Program, School of Liberal Arts, University of Phayao

คมกฤษ ตาชม¹, อิทธิพล บัวน้อย², พันธุ์พิชญา ปัญญาฟู³, พิรดา โตนชัยภูมิ⁴,
ณัฐกร คำปวน⁵ และ ณภัทร แสนโภชน⁶

Received: December 09, 2022
Revised: December 21, 2022
Accepted: December 23, 2022

Khomkrit Tachom, Ittiphol Buayoi, Phanphitchaya Panyafu,
Pirada Tonchaiyaphum, Natthakorn Khampuan and Napat Sanpote
(tachom@hotmail.com)

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการรับรู้ข้อมูลหลักสูตรและช่องทางการประชาสัมพันธ์ด้านหลักสูตรของนิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed-method) ซึ่งมีกลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 30 คน กลุ่มตัวอย่างสำหรับการสัมภาษณ์ 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษา พบว่า ภาพรวมของการรับรู้การประชาสัมพันธ์หลักสูตร คณะศิลปศาสตร์ของนิสิตสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$) โดยช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่มีผลต่อการรับรู้ข้อมูลของนิสิตสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นมากที่สุดคือ Facebook ประชาสัมพันธ์ของคณะฯ และส่วนงาน ($\bar{X} = 4.07$) รองลงมาได้แก่ ครูแนะแนว ($\bar{X} = 3.93$) และช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่มีผลต่อการรับรู้ข้อมูลของนิสิตสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นน้อยที่สุด คือ ผู้ปกครอง ($\bar{X} = 2.43$) สำหรับช่องทางโซเชียลมีเดียที่มีผลต่อการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของนิสิต พบว่า Facebook เป็นช่องทางโซเชียลมีเดีย ที่มีผลต่อการรับรู้ข้อมูล

¹ สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

English Department, School of Liberal Arts, University of Phayao

^{2, 3, 4, 5, 6} สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

Japanese Department, School of Liberal Arts, University of Phayao

ข่าวสารของนิสิตมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 80 รองลงมาได้แก่ Twitter คิดเป็นร้อยละ 13.34 นอกจากนี้ผลการสัมภาษณ์ยังระบุว่านิสิตรับรู้ข้อมูลหลักสูตรผ่านครูแนะแนวและ Facebook ประชาสัมพันธ์ของคณะและส่วนงานเป็นหลัก

คำสำคัญ: การรับรู้, หลักสูตร, การประชาสัมพันธ์, ศิลปศาสตรบัณฑิต, ภาษาญี่ปุ่น, มหาวิทยาลัยพะเยา

Abstract

The purpose of this study was to study the recognition of and the channels for obtaining curriculum information for students in the Bachelor of Arts Program in Japanese at the School of Liberal Arts, University of Phayao. The sample consisted of 30 first-year students in the Japanese Language Program of the Academic Year 2021 and 5 informants for the interview, obtained by purposive sampling. The research tools included questionnaires and interviews. The statistics used to analyze the data were frequency, percentage, mean, and standard deviation. The results indicated that the student's overall recognition of the promotion of the Bachelor of Arts Program was at a high level ($\bar{X}$ = 3.80). The public relations channel that most affected Japanese language students' perception of information was Facebook, followed by the public relations of the school and departments ($\bar{X}$ = 4.07), then guidance teachers ($\bar{X}$ = 3.93). The public relations channel that had the least effect on the information perception of Japanese language major students was parents ($\bar{X}$ = 2.43). Facebook is the social media channel that has had the most effect on students' perception of news, accounting for 80 percent, followed by Twitter, accounting for 13.34 percent. In addition, the interview results indicated that students mainly received curriculum information through guidance teachers and the school's Facebook page.

Keywords: Recognition, Curriculums, Bachelor of Arts, Japanese Language, University of Phayao

บทนำ

ร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ได้กล่าวถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงระดับโลก (Global Mega Trends) ที่จะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและทิศทางการพัฒนาของประเทศในอนาคต โดยเฉพาะ Global Mega Trend ด้านการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรโลกที่จะมีอัตราการเกิดลดลง และโลกกำลังจะก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) ด้วยสภาพปัญหาดังกล่าว เมื่อพิจารณาถึงผลกระทบด้านการจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาในอนาคตแล้ว คาดว่าจำนวนผู้เข้าศึกษามีแนวโน้มจะลดลงตามจำนวนโครงสร้างประชากรที่จะเปลี่ยนแปลงไป จึงทำให้แต่ละสถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้องหากกลยุทธ์เพื่อเชิญชวนให้ผู้สนใจเข้ามาศึกษาในสถาบันของตนเอง ทั้งนี้ หากมองย้อนกลับไปในอดีต การประชาสัมพันธ์สำหรับสถาบันระดับอุดมศึกษาถือได้ว่าเป็นสิ่งที่ยังไม่จำเป็นมากนัก เนื่องจากจำนวนสถาบันการศึกษายังมีไม่มากและการแข่งขันยังไม่สูงเท่ากับปัจจุบัน จากการศึกษาของ พิมลวรรณ มหาชัย พบว่า ในสภาวะปัจจุบันทิศทางการอุดมศึกษามีสภาพการแข่งขันที่รุนแรง หลักสูตรการศึกษาของสถาบันต่าง ๆ มีความแตกต่างกันไม่มากนัก ทำให้จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การประชาสัมพันธ์อยู่ตลอดเวลาเพื่อให้ทันต่อสภาวะแวดล้อมทางการตลาดที่เกิดขึ้น เนื่องจากพฤติกรรมผู้บริโภคข่าวสารในปัจจุบันมีปัจจัยหลาย ๆ ด้านทำให้ข่าวสารด้านการประชาสัมพันธ์หลักสูตรอาจไม่บรรลุตามความมุ่งหวัง (พิมลวรรณ มหาชัย, 2557)

หากกล่าวถึงการประชาสัมพันธ์หลักสูตร คือ การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตรเพื่อการสื่อสารสองทางและเสริมสร้างให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเกิดความรู้สึกที่ดีต่อหลักสูตร ป้องกันและแก้ไขความเข้าใจผิด ขจัดและลดสาเหตุแห่งการขัดแย้งต่าง ๆ รวมทั้งสนับสนุนนโยบายการดำเนินงานการใช้หลักสูตร ซึ่งเป็นภารกิจสำคัญของคณะกรรมการบริหารหลักสูตร โดยกระบวนการประชาสัมพันธ์หลักสูตรมีกระบวนการดำเนินการอยู่ 4 ประการ คือ (1) การสำรวจข้อมูล (2) การวางแผนงาน (3) การติดต่อสื่อสาร และ (4) การประเมินผล การสำรวจข้อมูล ได้แก่ การศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจว่าใครเป็นกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร การวางแผนงานประชาสัมพันธ์หลักสูตร ต้องมีความชัดเจนเป็นระบบและต่อเนื่อง กำหนดกลุ่มเป้าหมาย วิธีการและประเภทของสื่อ รวมถึงการกำหนดงบประมาณและระยะเวลา การติดต่อสื่อสาร นั้น ได้แก่ การดำเนินงานประชาสัมพันธ์

หลักสูตรตามแผนโดยต้องศึกษาธรรมชาติการรับรู้สื่อประชาสัมพันธ์ของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย กำหนดระยะเวลาและช่องทางหรือวิธีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ ส่วนการประเมินผล การประชาสัมพันธ์หลักสูตร นั้นเป็นการประเมินเพื่อให้ทราบว่า การประชาสัมพันธ์นั้นบรรลุ วัตถุประสงค์หรือไม่ คุณภาพของสื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์เหมาะสมกับแต่ละกลุ่มเป้าหมาย เพียงใด (วิชัย วงศ์ใหญ่, 2532)

นอกจากนี้ยังพบว่า มีงานวิจัยที่สำคัญ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้และการใช้สื่อในการประชาสัมพันธ์หลักสูตร อาทิ ผลการวิจัยของทัศนีย์ หมอสอน (2559) ที่พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเนื้อหาการประชาสัมพันธ์ของหลักสูตร อยู่ในระดับมาก โดยส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อสิ่งพิมพ์ผ่านพบการประชาสัมพันธ์หลักสูตร คิดเป็นร้อยละ 30 และผ่าน Facebook หลักสูตร คิดเป็นร้อยละ 24.17 อนึ่ง ปรียา รินรัตนกร (2562) ได้ศึกษาการรับรู้ประชาชนเกี่ยวกับหลักสูตรและแนวโน้มการศึกษาต่อในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในยุคการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนมีการรับรู้หลักสูตรด้านเนื้อหาวิชา และด้านสาขาวิชาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ การศึกษาของ นางเยาว์ ขัตติวงศ์ (2562) ยังพบว่าช่องทางในการรับรู้สื่อประชาสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อการเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีสูงสุด คือ สื่อออนไลน์ ร้อยละ 84.17 และปัจจัยที่ส่งต่อการเลือกผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ช่องทางสื่อออนไลน์ ได้แก่ การเป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 40.00 ในส่วนของงานวิจัยด้านความต้องการสารสนเทศที่มีผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อหลักสูตรระดับปริญญาตรี พบว่า นักเรียนมีความต้องการสารสนเทศจากสื่อรูปแบบเว็บไซต์มากที่สุด รองลงมาคือ วัสดุสิ่งพิมพ์ สังคมออนไลน์ สื่อบุคคล และสื่อมวลชน (อุษณีย์ พรหมเตือ และ มาลี กาปมาลา, 2562)

จากที่ได้กล่าวข้างต้น ผลกระทบจากแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงระดับโลก (Global Mega Trends) ด้านการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรจะส่งผลกระทบต่อจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาด้านจำนวนผู้เรียนที่จะมีแนวโน้มลดลงเรื่อย ๆ รวมถึงทิศทางการแข่งขันในปัจจุบันที่มีความรุนแรงยิ่งขึ้นไปนั้น สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะศิลปศาสตรมหาวิทยาลัยพะเยา ตระหนักถึงความสำคัญของการประชาสัมพันธ์หลักสูตรไปยังกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่าง ๆ โดยได้ดำเนินการประชาสัมพันธ์หลักสูตรในช่องทางต่าง ๆ ตามพันธกิจของคณะฯ และมหาวิทยาลัยอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเห็นว่า รูปแบบของสื่อและการสื่อสาร

ในปัจจุบันได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบไป เครือข่ายสังคมออนไลน์ (social network) ได้เข้ามา มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิต กล่าวคือ มีเครื่องมือทางการสื่อสารใหม่ ๆ และการแพร่กระจายของข่าวสารเพิ่มมากขึ้นและรวดเร็วยิ่งขึ้น ผู้คนหันมาให้ความสนใจและมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันบนโลกออนไลน์สูงขึ้น ช่องทางการประชาสัมพันธ์หลักสูตรของสาขาวิชาฯ จึงต้องปรับเปลี่ยนไปตามการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้เพื่อให้การประชาสัมพันธ์หลักสูตรเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

การศึกษาวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาการรับรู้ข้อมูลหลักสูตร ของนิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา และเพื่อศึกษาช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด อันจะนำไปสู่การปรับกลยุทธ์การประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ สื่อถึงกลุ่มเป้าหมายได้ชัดเจน มีความทันสมัย และนำไปใช้เป็นช่องทางในการประชาสัมพันธ์หลักสูตรฯ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรับรู้ข้อมูลด้านหลักสูตรของนิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น มหาวิทยาลัยพะเยา
2. เพื่อศึกษาช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่มีผลต่อการรับรู้หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น มหาวิทยาลัยพะเยา

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed-method) มีการเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถาม และเก็บส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured-interview)

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นิสิตชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น ภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2564 จำนวน 30 คน และสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 คน จากวิชาเอกเดียวกัน ผู้วิจัยทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ โดยแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 มี 3 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลการรับรู้การประชาสัมพันธ์หลักสูตรของนิสิต 2) ช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่มีผลต่อการรับรู้ข้อมูลหลักสูตร และ 3) ช่องทางโซเชียลมีเดียที่มีผลต่อการรับรู้ข้อมูลข่าวสารหลักสูตรของนิสิตสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น แบบสอบถามได้รับการประเมินคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน และแบบสอบถามมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ จำนวน 3 ข้อเกี่ยวกับการรับรู้ข้อมูลหลักสูตรของนิสิต และแบบสัมภาษณ์ยังได้รับการประเมินคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน แบบสัมภาษณ์มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามออนไลน์ผ่านโปรแกรม Google form ทำการเก็บข้อมูลจากนิสิตสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นชั้นปีที่ 1 คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ในช่วงสัปดาห์แรกของการเปิดภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2564 นอกจากนี้ยังทำการสัมภาษณ์นิสิตจำนวน 5 คน จากวิชาเอกเดียวกันหลังจากที่นิสิตได้ทำการตอบแบบสอบถามแล้ว

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยแบ่งการนำผลการวิจัยออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

1. ผลการศึกษาการรับรู้ข้อมูลด้านหลักสูตรของนิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น มหาวิทยาลัยพะเยา

ในตอนต้นที่ 1 ผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้ข้อมูลด้านหลักสูตรของนิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น มหาวิทยาลัยพะเยา โดยมีรายละเอียด ดังตารางต่อไปนี้

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	4	13.0
หญิง	25	84.0
เพศทางเลือก	1	3.0

จากตารางที่ 1 ผู้ตอบแบบสอบถามในการศึกษาคั้งนี้เป็นนิสิตสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 30 คน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากที่สุดจำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 84 ส่วนเพศชายมีจำนวน 4 คนคิดเป็นร้อยละ 13 และเพศทางเลือก 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3 ตามลำดับ

การรับรู้ข้อมูลด้านหลักสูตรของนิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต

ตารางที่ 2 การรับรู้ข้อมูลด้านหลักสูตรของนิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยพะเยา

ที่	หัวข้อ	$\bar{X}$	SD	ความหมาย
1.	การรับรู้ข้อมูลการประชาสัมพันธ์หลักสูตร คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา	3.80	.761	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ภาพรวมเกี่ยวกับการรับรู้ข้อมูลการประชาสัมพันธ์หลักสูตร คณะศิลปศาสตร์ของนิสิตสาขาวิชาภาษาอังกฤษอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.80

2. ผลการศึกษาช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่มีผลต่อการรับรู้หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

2.1 ช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่มีผลต่อการรับรู้ข้อมูลหลักสูตรคณะศิลปศาสตรของนิสิตสาขาวิชาภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 1 คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

ในตอนี่ 2.1 ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่มีผลต่อการรับรู้ข้อมูลหลักสูตรนิสิตสาขาวิชาภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 1 คณะศิลปศาสตร์ โดยมีรายละเอียด ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่มีผลต่อการรับรู้ข้อมูลหลักสูตรคณะศิลปศาสตรของนิสิตสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น ชั้นปีที่ 1 คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

ที่	หัวข้อ	$\bar{X}$	SD	ความหมาย
1.	ครูแนะแนว	3.93	1.363	มาก
2.	ครูผู้สอนในชั้นเรียน	3.83	1.177	มาก
3.	เพื่อน	3.73	1.112	มาก
4.	รุ่นพี่	3.03	1.245	ปานกลาง
5.	ผู้ปกครอง	2.43	1.357	น้อย
6.	เว็บไซต์คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา	3.73	1.230	มาก
7.	Facebook ประชาสัมพันธ์ของคณะและส่วนงาน	4.07	1.081	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่มีผลต่อการรับรู้ข้อมูลของนิสิตสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นชั้นปีที่ 1 มากที่สุดคือ Facebook ประชาสัมพันธ์ของคณะและส่วนงาน คิดเป็นร้อยละ 4.07 ลำดับถัดมาคือ ครูแนะแนว มีค่าเฉลี่ย 3.93 ครูผู้สอนในชั้นเรียน มีค่าเฉลี่ย 3.83 เพื่อนและเว็บไซต์คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา มีค่าเฉลี่ย 3.73 ช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่มีผลต่อการรับรู้ข้อมูลของนิสิตสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นที่อยู่ในระดับปานกลางถึงน้อยที่สุดคือ รุ่นพี่ มีค่าเฉลี่ย 3.03 และผู้ปกครองมีค่าเฉลี่ย 2.43 ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์นิสิตใหม่สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2565 เพิ่มเติม ที่ได้ให้ข้อมูลว่ารับรู้ข้อมูลหลักสูตรคณะศิลปศาสตร์ผ่านครูแนะแนวและ Facebook ประชาสัมพันธ์ของคณะและส่วนงานเป็นหลัก

ตารางที่ 4 ช่องทางโซเชียลมีเดียที่มีผลต่อการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของนิสิตสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น (รหัส 64) มากที่สุด

ที่	หัวข้อ	จำนวนคน (คน)	ร้อยละ
1.	Facebook	24	80.00
2.	Twitter	4	13.34
3.	Instagram	-	-
4.	Tik Tok	1	3.33
5.	Line	1	3.33
6.	YouTube	-	-
7.	WeChat	-	-

จากตามตารางที่ 4 พบว่า Facebook เป็นช่องทางโซเชียลมีเดีย ที่มีผลต่อการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของนิสิตสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 80 ลำดับถัดมาคือ Twitter คิดเป็นร้อยละ 13.34 Tik Tok คิดเป็นร้อยละ 3.33 และ Line คิดเป็นร้อยละ 3.33 ตามลำดับ

2.2 ผลการสัมภาษณ์นิสิตด้านการรับรู้ข้อมูลหลักสูตรศิลปศาสตรสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น

จากการสัมภาษณ์นิสิตสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นชั้นปีที่ 1 พบว่า นิสิตใช้โซเชียลมีเดีย เช่น Tik Tok, Instagram, YouTube, Twitter มากกว่าที่จะใช้ Facebook แต่เนื่องจากการประชาสัมพันธ์ของคณะศิลปศาสตร์จะใช้ช่องทาง Facebook เป็นหลักจึงทำให้นิสิตใช้ Facebook เพื่อศึกษาข้อมูลการประชาสัมพันธ์ในเรื่องต่าง ๆ ของคณะศิลปศาสตร์ ซึ่งส่งผลให้ผลการศึกษาในครั้งนี้พบว่า Facebook เป็นโซเชียลมีเดียที่ส่งผลต่อการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของนิสิตสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นมากที่สุด และจากการสัมภาษณ์ทำให้ทราบว่านิสิตชั้นปีที่ 1 ต้องการให้คณะศิลปศาสตร์ประชาสัมพันธ์ผ่านทางช่องทางโซเชียลมีเดียที่มีรูปแบบวิดีโอ เช่น Tik Tok และ YouTube มากขึ้น และได้ให้เหตุผลว่า หากเป็นรูปแบบวิดีโอทำให้เข้าใจได้ง่ายและรวดเร็วกว่าโซเชียลมีเดียช่องทางอื่นที่มีลักษณะเป็นการลงข้อความเช่น Facebook หรือ Twitter โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเป็น Tik Tok ซึ่งมีลักษณะเด่นคือ เป็นวิดีโอสั้น มีเสียงเพลงประกอบ ฟิลเตอร์ เอฟเฟกต์ต่าง ๆ จะทำให้การนำเสนอเนื้อหามีความน่าสนใจ กระชับ รับรู้ได้ง่ายและรวดเร็ว เหมาะสำหรับการประชาสัมพันธ์ในเรื่องต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการรับรู้ในเบื้องต้น และใช้ช่องทางอื่นประกอบการประชาสัมพันธ์ร่วมด้วย เช่น YouTube ในการเพิ่มเติมรายละเอียดของเนื้อหาที่ต้องการประชาสัมพันธ์ได้มากขึ้น และนอกจากนี้นักนิสิตได้กล่าวว่าในปัจจุบันตนเองและกลุ่มเพื่อนนิยมนำมาใช้ Tik Tok มากกว่าช่องทางโซเชียลมีเดียอื่น ๆ ซึ่งน่าจะทำให้นิสิตเข้าถึงและรับรู้ข้อมูลการประชาสัมพันธ์หลักสูตรได้มากขึ้น

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย

1. การรับรู้ข้อมูลด้านหลักสูตรของนิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น มหาวิทยาลัยพะเยา

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิจัย พบว่า นิสิตสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น ชั้นปีที่ 1 คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา มีการรับรู้ข้อมูลการประชาสัมพันธ์หลักสูตรอยู่ในระดับมาก เนื่องจากช่องทางการประชาสัมพันธ์หลักสูตรคณะศิลปศาสตร์มีความหลากหลายถึง 7 ช่องทาง ได้แก่ ครูแนะแนว ครูผู้สอนในชั้นเรียน เพื่อน รุ่นพี่ ผู้ปกครอง เว็บไซต์คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา และFacebook ประชาสัมพันธ์ของคณะและส่วนงาน ซึ่งนิสิตสามารถเลือกรับสารจากการประชาสัมพันธ์หลักสูตรได้ตามความต้องการและความพึงพอใจ ดังเช่นที่ อรุณรัตน์ ชินวรรณ (2553) ได้กล่าวว่า ผู้รับสารเป็นผู้กำหนดความต้องการของตนเองและประเภทของสื่อที่เลือกใช้ รวมถึงลักษณะของเนื้อหาสารที่เปิดรับ เพื่อตอบสนองความพึงพอใจของตนเองให้มากที่สุด สอดคล้องกับ นลินี พานสายตา (2555) ที่ได้อธิบายเกี่ยวกับ การเลือกรับรู้ (Perceptual Selection) ว่าเมื่อบุคคลเปิดรับต่อสิ่งเร้า และตั้งใจรับต่อสิ่งเร้าที่เข้ามากระทบแล้ว บุคคลจะเลือกสรรเฉพาะสิ่งเร้าที่ตรงกับความต้องการ และทัศนคติของตน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ทศนีย์ หมอสอน (2559) ที่พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเนื้อหาการประชาสัมพันธ์ของหลักสูตร อยู่ในระดับมาก

2. ช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่มีผลต่อการรับรู้หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น มหาวิทยาลัยพะเยา

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการวิจัย พบว่า ช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่มีผลต่อการรับรู้ข้อมูลของนิสิตสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น ชั้นปีที่ 1 มากที่สุดได้แก่ Facebook ประชาสัมพันธ์ของคณะและส่วนงาน เนื่องจากช่องทางออนไลน์ มีอิทธิพลต่อการรับรู้ข้อมูลมากกว่า เว็บไซต์คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา นอกจากนี้ยังเป็นช่องทางที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ข้อมูลมากที่สุดในบรรดาช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่มีผลต่อการรับรู้ข้อมูลของนิสิตสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น ทั้ง 7 ช่องทาง ดังที่กล่าวไว้ข้างต้น สอดคล้องกับสถิติการใช้อินเทอร์เน็ตของคนไทยช่วงอายุ 15-24 ปี ซึ่งเป็นช่วงวัยที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นถึงมหาวิทยาลัย ในปี 2559 มีผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ต 85.9% พอเข้าสู่ปี 2563 เพิ่มขึ้นเป็น 98.4% มากที่สุดในบรรดาช่วงวัยอื่น ๆ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2564) และเป็นไปในทางเดียวกันกับ รุ่งนภา พิตรปรีชา (2560) ที่ได้กล่าวถึงแนวโน้มพฤติกรรมการใช้สื่อของผู้บริโภคว่า สื่อออนไลน์ได้เข้ามามีอิทธิพลในการประชาสัมพันธ์มากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยด้านการศึกษาช่องทางการรับรู้สื่อประชาสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อ

การศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ของ นงเยาว์ ชัดวิงษ์ (2562) ซึ่งผลการวิจัย พบว่า ช่องทางในการรับรู้สื่อประชาสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อการเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีสูงสุด คือ สื่อออนไลน์ เพราะเป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายสูงสุด เป็นสื่อที่สามารถทำให้รับรู้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว และเป็นสื่อที่สามารถรับรู้ข่าวสารได้ตลอด 24 ชั่วโมง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ญัฐธิดา ทองเอียด (2564) ที่พบว่า การประชาสัมพันธ์หลักสูตรแบบออนไลน์ สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้กว้างขวางขึ้น และเพิ่มประสิทธิผลในการสื่อสารขององค์กรได้มากขึ้น

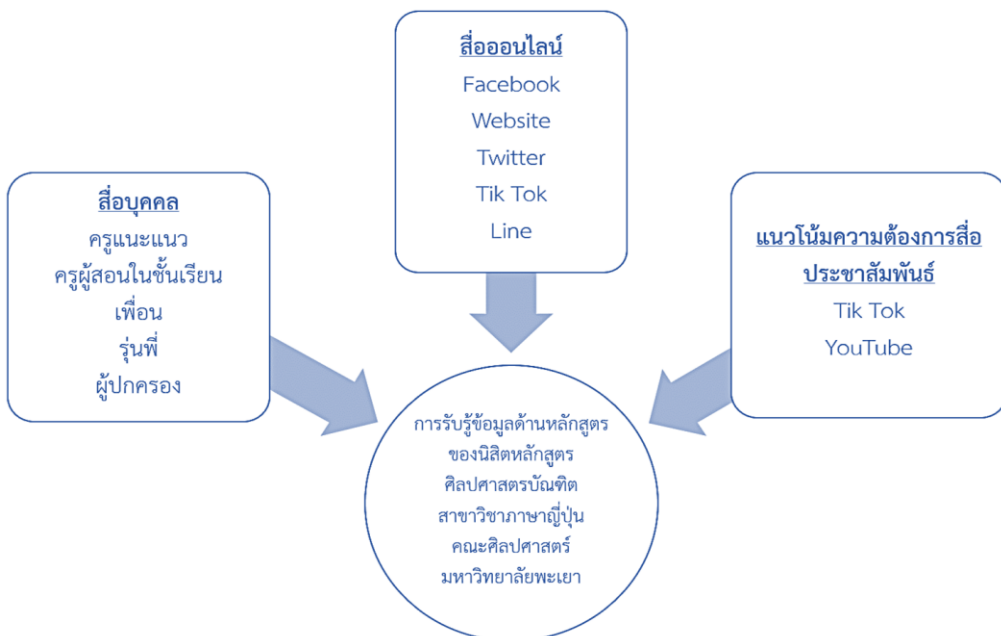
แต่อย่างไรก็ตามช่องทางการประชาสัมพันธ์หลักสูตรจากรุ่นพี่ และผู้ปกครองมีผลต่อการรับรู้หลักสูตรอยู่ในระดับ ปานกลางและน้อยตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า รุ่นพี่ กับ ผู้ปกครอง เป็นบุคคลใกล้ชิดที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ข้อมูลน้อยกว่าช่องทาง ครูแนะแนว ครูผู้สอนในชั้นเรียน และเพื่อน จึงกล่าวได้ว่าการเรียนการสอนในโรงเรียนมีอิทธิพลต่อการรับรู้ข้อมูลมากที่สุดในส่วนของช่องทางที่เป็นบุคคลใกล้ชิด สอดคล้องกับ อรุณรัตน์ ชินวรรณ (2553) ที่ได้กล่าวถึง สื่อบุคคล (Personal Media) ว่าเป็นสื่อหนึ่งที่มีความสำคัญในกระบวนการประชาสัมพันธ์เนื่องจากมนุษย์เราทุกคนจะต้องมีการติดต่อสื่อสารกันในชีวิตประจำวันและในการประกอบอาชีพการงาน นับได้ว่าเป็นสื่อที่เก่าแก่ที่สุดและมีประสิทธิภาพมากที่สุดในองค์การต่าง ๆ ไม่ว่าจะขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่

นอกจากนี้ยังพบว่า ช่องทางโซเชียลมีเดีย (Social Media) ที่เป็นช่องทางออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ข้อมูลของนิสิตสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นชั้นปีที่ 1 มากที่สุดได้แก่ Facebook รองลงมาคือ Twitter Tik Tok และ Line ตามลำดับ อัตราส่วนการใช้ Facebook เป็นตัวเลขที่มีนัยยะสำคัญเพราะมีมากถึงร้อยละ 80 ในส่วนของ Twitter Tik Tok และ Line 3 ช่องทางรวมกันได้เพียงร้อยละ 20 ดังนั้น Facebook จึงมีอิทธิพลต่อการรับรู้ข่าวสารสูงกว่าช่องทางโซเชียลมีเดียอื่น ๆ เป็นอย่างมาก สอดคล้องกับสถิติการใช้ อินเทอร์เน็ตของคนไทยช่วงอายุ 15-24 ปี ดังที่กล่าวไว้ข้างต้น เมื่อจำแนกกิจกรรมที่ใช้ อินเทอร์เน็ตย่อยลงไปอีกจะพบว่า มีการใช้โซเชียลมีเดียถึงร้อยละ 92 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2564) Facebook เป็นช่องทางโซเชียลมีเดียที่คนไทยใช้งานมากที่สุดคือ 51 ล้านคน (บริษัทมาร์เก็ตเรียร์จำกัด, 2564) จึงกล่าวได้ว่าช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่มีผลต่อการรับรู้ข้อมูลของนิสิตสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่นชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2564 คือ ช่องทางโซเชียลมีเดีย โดยเฉพาะ Facebook ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการสื่อสารที่เกี่ยวกับบุคคลที่ผู้รับสารสร้างความหมาย (meaning-making) จากสารที่ส่งมาโดยสื่อ กล่าวคือการใช้เทคโนโลยีของการ

สื่อสารก้าวหน้าและทันสมัยอย่างรวดเร็ว ทำให้สื่อมีการแข่งขันอย่างสูงเพื่อสร้างความน่าสนใจให้แก่ผู้รับสารและโน้มน้าวให้ผู้รับสารหันมาเปิดรับสื่อที่ตนนำเสนอ ในปัจจุบันผู้รับสารกลายเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นและมีเสรีภาพมากขึ้น ไม่ใช่เป็นผู้ตั้งรับอย่างในอดีต (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2556) จึงกล่าวได้ว่าการใช้ Facebook เป็นช่องทางโซเชียลมีเดียทางหนึ่งที่ทำให้ผู้รับสารสามารถส่งข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์ และยังเปิดโอกาสให้ผู้รับสารโต้ตอบหรือสื่อสารกลับได้ ต่างจากช่องทางอื่น ๆ ที่เป็นการสื่อสารทางเดียวถึงแม้จะเปิดโอกาสให้ผู้รับสารโต้ตอบได้แต่ก็ไม่มีความเป็นอิสระในการถามเท่าที่ควร เช่น การถามครูแนะแนว หรือครูผู้สอนในชั้นเรียน ฯลฯ เนื่องจากข้อจำกัดเรื่องเวลาในการถาม บรรยากาศในชั้นเรียน ฯลฯ ในขณะที่ Facebook สามารถเข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลา นอกจากนี้ผู้รับสารยังสามารถเสาะหาข้อมูลและสื่อสารกลับได้อย่างอิสระ

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาสามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับการรับรู้ข้อมูลด้านหลักสูตรของนิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะศิลปศาสตรมหาวิทยาลัยพะเยา สรุปได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้เกี่ยวกับการรับรู้ข้อมูลด้านหลักสูตรของนิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะศิลปศาสตร มหาวิทยาลัยพะเยา

การศึกษาครั้งนี้ทำให้ได้ข้อค้นพบองค์ความรู้ด้านการสร้างการรับรู้ข้อมูลด้านการประชาสัมพันธ์หลักสูตรที่ประกอบด้วยสื่อบุคคล สื่อออนไลน์ และแนวโน้มความต้องการสื่อที่ทันสมัย อาทิ Tik Tok และ YouTube สำหรับสื่อบุคคลนั้น ผลการวิจัยระบุว่า ครูแนะแนวเป็นผู้มีบทบาทสูงมากในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการศึกษาต่อและเป็นผู้แนะนำหลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียนทราบ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับสถาบันอุดมศึกษาที่มีความต้องการเผยแพร่หลักสูตรที่จะให้มีความสำคัญกับครูแนะแนวเป็นอันดับแรก ในด้านสื่อออนไลน์นั้น ผลการวิจัยยังระบุว่า Facebook เป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารการประชาสัมพันธ์หลักสูตรได้อย่างรวดเร็ว แพร่หลาย และยังเป็นสื่อที่ได้รับความนิยมมากที่สุด ดังนั้นการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของหลักสูตรของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ควรใช้ Facebook เป็นช่องทางหนึ่งในการสื่อสารข้อมูล ในส่วนของสื่อที่มีแนวโน้มสำหรับปัจจุบันนั้น ผลการวิจัยระบุว่า Tik Tok และ YouTube จะได้รับความนิยมมากขึ้นเพราะมีรูปแบบในการนำเสนอข่าวสารที่น่าสนใจที่มีทั้งภาพ เสียง และข้อมูล ทำให้สื่อดังกล่าวน่าจะเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดและมีความสอดคล้องกับพฤติกรรมการรับสารของผู้เรียนในยุคศตวรรษที่ 21

ข้อเสนอแนะการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง การรับรู้ข้อมูลด้านหลักสูตรของนิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา มีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการประชาสัมพันธ์หลักสูตรต่อไป ดังนี้

1. ควรสนับสนุน ส่งเสริมกลยุทธ์การประชาสัมพันธ์หลักสูตรแบบปากต่อปาก (word of mouth) หรือพลังของการบอกต่อ เช่น ครูแนะแนว ครูผู้สอนในชั้นเรียน เนื่องจากมีอิทธิพลต่อคนฟังเป็นอย่างมากโดยเฉพาะเมื่อผู้บอกต่อเป็นผู้ที่มีความน่าเชื่อถือ
2. ควรพิจารณาให้มีการเผยแพร่หลักสูตรให้แก่กลุ่มเป้าหมาย โดยเพิ่มความหลากหลายของช่องทางที่สอดคล้องกับความต้องการ และทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก

รายการอ้างอิง

ทัศนีย์ หมอสอน. (2559). การรับรู้ข้อมูลของนักเรียนจากสื่อประชาสัมพันธ์หลักสูตรการจัดการสารสนเทศ คณะ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช. *วารสารนาคบุตรปริทัศน์*, 8(2), 70-74.

- นลินี พานสายตา. (2555). การรับรู้ภาพลักษณ์ คุณภาพบัณฑิต หลักสูตรและการเรียนการสอนของนักศึกษาที่มีต่อสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐ (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ : กรุงเทพฯ.
- นงเยาว์ ชัดวงศ์. (2562). การศึกษาช่องทางการรับรู้สื่อประชาสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อการศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี (รายงานผลการวิจัย). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี : ปทุมธานี.
- ปรียา รินรัตนกร. (2562). การรับรู้เกี่ยวกับหลักสูตรและแนวโน้มการศึกษาต่อในหลักสูตรนิเทศศาสตร์ในยุคการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, 15(1), 143-157.
- พิมลวรรณ มหาชัย. (2557). พัฒนาการของการประชาสัมพันธ์สำหรับภาคการศึกษา กรณีศึกษาวิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บริษัทมาร์เก็ตเียร์จำกัด. (2564). โซเชียลมีเดียยอดนิยมในไทยมีจำนวนผู้ใช้โซเชียลมีเดียในไทยเท่าไรกัน?. สืบค้นเมื่อ 3 ธันวาคม 2565, จาก <https://marketeeronline.co/archives/208649>
- รุ่งนภา พิตรปรีชา. (2560). พลังแห่งการประชาสัมพันธ์. นนทบุรี: บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- วิชัย วงศ์ใหญ่. (2532). การพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรพงษ์ โสชนะเสถียร. (2556). ทฤษฎีการสื่อสาร. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์กระเป๋ียงทอง.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2565). สรุปผลที่สำคัญสำหรับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ.2563. สืบค้นเมื่อ 3 ธันวาคม 2565, จาก [https://www.nso.go.th/sites/2014/DocLib13/ด้านICT/ เทคโนโลยีในครัวเรือน/2563/Pocketbook63.pdf](https://www.nso.go.th/sites/2014/DocLib13/ด้านICT/เทคโนโลยีในครัวเรือน/2563/Pocketbook63.pdf)
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). ร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่13 พ.ศ. 2566-2570. สืบค้นเมื่อ 3 ธันวาคม 2565, จาก https://www.nesdc.go.th/download/Plan13/Doc/Plan13_DraftFinal.pdf
- อรุณรัตน์ ชินวรรณ. (2553). สื่อประชาสัมพันธ์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุษณีย์ พรหมเตือ และมาลี กาบมาลา. (2562). การศึกษาความต้องการสารสนเทศที่มีผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อหลักสูตรระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ. วารสารบัณฑิตศึกษา, 16(72), 176-182.

แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช
Guidelines of the Personnel Management According to
Sangahawatthu 4 of Private Education Administrators under the
Vocational Education Commission Nakhon Si Thammarat Province

ธีรภัทร ภัคดี¹, กษมา ศรีสุวรรณ² และ พระมหาสุพจน์ สุเมโธ³

Received: February 01, 2022
Revised: March 07, 2022
Accepted: March 09, 2022

Theerapat Pakdee, Kasama Srisuwan and Phramaha Supot Sumato
(Theerapat.inno@gmail.com, toy.kasama2503@gmail.com and
Supot084@gmail.com)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช 2. ศึกษาแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช 3. นำเสนอแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้ระเบียบการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 13 คน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช มีกระบวนการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 ด้าน 1) ด้านการวางแผนงานบุคคล 2) ด้านการจัดบุคคลเข้าปฏิบัติงาน 3) ด้านการพัฒนาบุคคล 4) ด้านการธำรงรักษาบุคคล 5) ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานบุคคล

2. แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช มีกระบวนการ

^{1,2,3} หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Master of Education (Buddhist Educational Administration), Mahachulalongkornrajavidyalaya University

บริหารงานบุคคลในสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1) แนวทางการวางแผนงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 2) การจัดบุคคลเข้าปฏิบัติงานตามหลักสังคหวัตถุ 4 3) การพัฒนาบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 4) การดำรงรักษาบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 5) การประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4

3. ผู้ทรงคุณวุฒิได้ตรวจสอบแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าในการร่วมสนทนากลุ่มซึ่งทุกคน เห็นว่ามีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์ สามารถนำไปใช้ได้

คำสำคัญ: การบริหารงานบุคคล, สังคหวัตถุ 4, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The study consisted of the following objectives: 1) to study the conditions of personnel administration of private school administrators under the Office of Vocational Education Commission of Nakhon Si Thammarat Province; 2) to study the guidelines for personnel administration according to Sanghavatthu of the private school administrators under the Office of Vocational Education Commission of Nakhon Si Thammarat Province; and 3) to propose the guidelines for personnel administration of private school administrators under the Office of Vocational Education Commission of Nakhon Si Thammarat Province. The study applied a qualitative research method. The in-depth interviews were conducted with 13 persons.

From the study, the following results have been found:

1. The conditions of personnel administration of private school administrators under the Office of Vocational Education Commission of Nakhon Si Thammarat Province consist of 5 aspects as follows: 1) personnel work planning; 2) personnel arrangement for work implementation; 3) personnel development; 4) personnel retention; and 5) personnel implementation evaluation.

2. The guidelines for personnel administration according to Sanghavatthu of the private school administrators under the Office of Vocational Education Commission of Nakhon Si Thammarat Province consist of 5 aspects as follows: 1) personnel work planning according to Sanghavatthu; 2) personnel arrangement for work implementation according to Sanghavatthu;(3) personnel development according to Sanghavatthu; 4) personnel retention according to Sanghavatthu; and 5) personnel implementation evaluation according to Sanghavatthu

3. After the experts has examined the guidelines for personnel administration of private school administrators under the Office of Vocational Education Commission of Nakhon Si Thammarat Province, it has been found from the focus group discussion that the guidelines are of propriety, feasibility, utilization, and applicable.

Keywords: Personnel Management, Sanghawatthu 4, Education Administrators

บทนำ

องค์ประกอบสำคัญของการบริหารงาน คือ คนและงาน งานเป็นภารกิจที่จะต้องดำเนินการให้เสร็จ แต่ในการที่จะดำเนินการให้ภารกิจสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ต้องอาศัย คนที่มีความรู้ ความสามารถเหมาะสมเพียงพอในการปฏิบัติงานหน้าที่ต่าง ๆ การจัดการทรัพยากรที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ คน เพราะว่าคนเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้งานสำเร็จ ความสำเร็จของงานในสถานศึกษาจึงขึ้นอยู่กับความร่วมมือร่วมใจของบุคคลากรในสถานศึกษา (พยอม วงศสารศรี, 2538) ดังนั้น ผู้บริหารควรมีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในการบริหารงาน คือ หลักสังคหวัตถุ 4 หมายถึง ธรรมเป็นเครื่องสงเคราะห์กันและกัน โดยหลักสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย 1. ทาน คือ การเกื้อกูลกันด้วยการให้ หมายถึง การให้การเสียสละหรือการเอื้อเฟื้อแบ่งปันเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น ไม่ตระหนี่ ถี่เหนียว ไม่เป็นคนเห็นแก่ได้ฝ่ายเดียว 2. ปยวาจา คือ การใช้วาจาประสานไมตรี หมายถึง การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน พูดด้วยความจริงใจ 3. อตถจริยา คือ การร่วมสร้างสรรค์อุดมการณ์ หมายถึงการสงเคราะห์ ทุกชนิดหรือการปฏิบัติในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น 4. สมานัตตตา คือ การร่วมทุกข์ร่วมสุขในทุกคราว หมายถึงการเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ หรือมีความประพฤติเสมอดันเสมอปลาย (พระเมธีธรรมาภรณ์, 2541)

สถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช มีการจัดส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาแก่ประชากรวัยเรียนอย่างทั่วถึง ทั้งในด้านวิชาการและวิชาชีพเป็นบุคลากรที่มีคุณธรรม พัฒนาจริยธรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข ทางสถานศึกษาได้ส่งเสริมบุคลากรให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในวิชาชีพครู การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา ถือเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารจัดการสถานศึกษา ผู้บริหารควรให้ความสำคัญต่อการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาเป็นพิเศษ ความสำเร็จในการบริหารงานบุคคลขึ้นอยู่กับผู้บริหารได้ใช้ความรู้ ความสามารถในการบริหารงานบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ จากการสำรวจสภาพการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาเอกชน พบปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญหลายประการ เช่น ครูลาออกระหว่างภาคเรียน ทำให้ส่งผลกระทบกับการจัดการเรียนการสอนอีกทั้งเรื่องการหวังผลกำไรเกินควรของผู้บริหาร ทำให้การบริหารงานบุคคลที่ไม่เป็นธรรม (สมาคมวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาเอกชนกลุ่มภาคใต้, 2562) ขาดคุณธรรมบางประการจึงไม่สามารถครองใจลูกน้อง ในการทำงานได้ เป็นเหตุทำให้ครูลาออก โดยเฉพาะครูที่มีความรู้ความชำนาญในการปฏิบัติงาน ลาออกเพื่อสอบบรรจุเป็นครูขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา หรือสถานศึกษาเอกชน เนื่องจากต้องการความรู้ ความสามารถและต้องการความมั่นคง ตลอดจนความเจริญก้าวหน้าในชีวิต (โนริย์ ทรัพย์โสภณ, 2559)

จากเหตุผลและความสำคัญดังที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ผู้วิจัยมีความสนใจเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหัตถ์ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งผลการวิจัย จะนำไปใช้เป็นประโยชน์และแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายและประสบความสำเร็จในการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช

3. เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีการดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย เป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาค้นคว้าทางเอกสาร (Documentary investigation) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) คัดเลือกทรงคุณวุฒิแบบเจาะจง (Purposeful Selection) เป็นการเลือกเฉพาะผู้ที่มีประสบการณ์การบริหารงานบุคคลมากกว่า 5 ปี หรือเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารทรัพยากรบุคคลที่มีบทบาทในการนำหลักธรรมไปใช้ในการบริหารงานบุคคล จำนวน 12 คน และเป็นพระภิกษุสงฆ์ จำนวน 1 รูป

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ 1. ขั้นตอนการศึกษาสภาพ ใช้แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) 2. ขั้นตอนการศึกษาแนวทางการบริหาร ใช้แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการบริหาร 3. ขั้นตอนการนำเสนอแนวทางการบริหาร แบบประเมินและแบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

การวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยฉบับนี้ ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกเนื้อหาตามองค์ประกอบของการบริหารงานบุคคลอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและนำข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยดังนี้

1. ศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าการบริหารงานบุคคลด้านการวางแผนงานบุคคล มีกระบวนการคาดการณ์ความต้องการบุคลากร ของสถานศึกษา เป็นการล่วงหน้า และกำหนดวิธีการที่จะได้มาซึ่งบุคลากร ตลอดจนการกำหนดนโยบายและระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ เพื่อที่จะใช้บุคลากรที่มีและกำลังจะได้มาให้เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ และให้ได้ประโยชน์สูงสุด ด้านการจัดบุคคลเข้าปฏิบัติงาน สถานศึกษามีการดำเนินการประชาสัมพันธ์ รับสมัครด้วยวิธีการที่หลากหลาย มีการคัดเลือกบุคลากรตามตำแหน่งอย่างเป็นระบบ มีคุณวุฒิทางการศึกษาเหมาะสมกับตำแหน่ง พิจารณาความดีความชอบอย่างเหมาะสมและยุติธรรม ด้านการพัฒนาบุคคล สถานศึกษาสนับสนุนและจัดการส่งเสริมพัฒนาสมรรถนะ และความรู้ความสามารถของบุคลากรในการปฏิบัติงานโดยวิธีการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้ภารกิจที่รับผิดชอบมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ด้านการธำรงรักษาบุคคลในปัจจุบันคือการสร้างความเชื่อมั่นให้กับบุคลากรมีค่าตอบแทนที่เหมาะสม มีเงินเดือน โบนัส และเงินปันผลจากผลประโยชน์ส่วนอื่น ๆ มีสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดี ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน สถานศึกษาแต่ละสถานศึกษามีเป้าหมายต่างกัน การสร้างเครื่องมือการประเมินผลให้สอดคล้องกับทิศทางหรือเป้าหมายของสถานศึกษา มีการกำหนดระยะเวลาการประเมินที่ชัดเจน ประเมินความสามารถตามหน้าที่การทำงานตามภาระงานที่ได้รับการมอบหมายประเมินตามทักษะงานของแต่ละคน

2. ศึกษาแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช มีขอบข่ายงาน ดังนี้ การวางแผนงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 สรุปได้ว่า ผู้บริหารควรกำหนดแผนงานด้านบุคคลให้ทำงานอย่างเหมาะสม มีการวางแผนงานบุคลากรอย่างเป็นระบบ มีความรู้ในการวางอัตรากำลังอย่างถี่ถ้วนและวางแผนอัตรากำลัง การจัดบุคคลเข้าปฏิบัติงานตามหลักสังคหวัตถุ 4 สรุปได้ว่า ผู้บริหารควรแต่งตั้งบุคลากรเข้าปฏิบัติงานตามความรู้ ความถนัด จัดบุคคลเข้าปฏิบัติงานด้วยความยุติธรรม ไม่ลำเอียง ดูตามความสามารถ การพัฒนาบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 สรุปได้ว่า ผู้บริหารควรมีการปฐมนิเทศบุคลากรตามความเหมาะสม มีการประชุม อบรม สัมมนาเป็นหมู่คณะ ตามความสนใจของบุคลากร เปิดโอกาสให้บุคลากรได้พัฒนาเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ ตามความสนใจตามสายงาน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อตนเองและสถานศึกษา การธำรงรักษาบุคคลตามหลักสังคห

วัตถุ 4 สรุปได้ว่า ผู้บริหารควรวางกฎระเบียบ ข้อปฏิบัติงานบุคคลให้ชัดเจน เปิดโอกาสให้บุคลากรได้พัฒนาตนเอง มีสวัสดิการให้บุคลากรและครอบครัวตามโอกาสและเวลาอันเหมาะสม การประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 สรุปได้ว่า ผู้บริหารควรมีรูปแบบและแจ้งผลการปฏิบัติงานให้บุคลากรทราบอย่างต่อเนื่อง และนำผลการปฏิบัติงานมาใช้ ในการประเมินผลงานของบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงความคิดเห็นต่องานต่าง ๆ ผู้บริหารควรพิจารณาความดีความชอบจากผลงานของบุคลากร มีการประเมินอย่างมีคุณธรรมและยุติธรรมที่สุด

3. นำเสนอแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้ทรงคุณวุฒิในการร่วมสนทนากลุ่มซึ่งทุกคนเห็นว่า มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์ และมีโครงสร้างตามองค์ประกอบที่ทรงคุณวุฒิเสนอแนะ ดังนี้การวางแผนงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 สรุปได้ว่า ผู้บริหารควรกำหนดแผนงานด้านบุคคลให้ทำงานอย่างเหมาะสม มีการวางแผนงานบุคลากรเป็นอย่างเป็นระบบ มีความรู้ในการวางแผนอัตรากำลังอย่างถ่วงและวางแผนอัตรากำลัง การจัดบุคคลเข้าปฏิบัติงานตามหลักสังคหวัตถุ 4 สรุปได้ว่า ผู้บริหารควรแต่งตั้งบุคลากรเข้าปฏิบัติงานตามความรู้ ความสามารถ จัดบุคคลเข้าปฏิบัติงานด้วยความยุติธรรม ไม่ลำเอียง ดูตามความสามารถ มีใจเป็นกลาง คอยสังเกตและให้ความช่วยเหลือ การพัฒนาบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 สรุปได้ว่า ผู้บริหารควรมีการปฐมนิเทศบุคคลตามความเหมาะสม มีการประชุม อบรม สัมมนาเป็นหมู่คณะ ตามความสนใจ ของบุคลากรเปิดโอกาสให้บุคลากรได้พัฒนาเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ตามความสนใจตามสายงานเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อตนเองและสถานศึกษา การธำรงรักษาบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 สรุปได้ว่า ผู้บริหารควรวางกฎระเบียบ ข้อปฏิบัติงานบุคคลให้ชัดเจน เปิดโอกาสให้บุคลากรได้พัฒนาตนเอง มีสวัสดิการให้บุคลากรและครอบครัวตามโอกาสและเวลาอันเหมาะสม ผู้บริหารจะต้องตระหนักถึงความปลอดภัยของบุคลากร การประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 สรุปได้ว่า ผู้บริหารควรมีรูปแบบและแจ้งผลการปฏิบัติงานให้บุคลากรทราบอย่างต่อเนื่อง และนำผลการปฏิบัติงานมาใช้ในการประเมินผลงานของบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงความคิดเห็นต่องานต่าง ๆ ประเมินผลงานบุคลากรอย่างเป็นธรรม ผู้บริหารควรพิจารณาความดีความชอบจากผลงานของบุคลากร มีการประเมินอย่างมีคุณธรรมและยุติธรรมที่สุด

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. สภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช มีกระบวนการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 ด้าน 1) ด้านการวางแผนงานบุคคล 2) ด้านการจัดบุคคลเข้าปฏิบัติงาน 3) ด้านการพัฒนาบุคคล 4) ด้านการธำรงรักษาบุคคล 5) ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานบุคคล

2. แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช มีกระบวนการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1) แนวทางการวางแผนงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 2) การจัดบุคคลเข้าปฏิบัติงานตามหลักสังคหวัตถุ 4 3) การพัฒนาบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 4) การธำรงรักษาบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 5) การประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4

3. ผู้ทรงคุณวุฒิได้ตรวจสอบแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าในการร่วมสนทนากลุ่มซึ่งทุกคนเห็นว่า มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์ สามารถนำไปใช้ได้

จากการศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช อภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. สภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช มีกระบวนการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 ด้าน ผลการศึกษาพบว่า 1) ด้านการวางแผนงานบุคคล มีกระบวนการคาดการณ์ความต้องการของบุคลากรของสถานศึกษาเป็นการล่วงหน้า และกำหนดวิธีการที่จะได้มาซึ่งบุคลากรกำหนดนโยบายและระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ เพื่อที่จะใช้

บุคลากรที่มีและกำลังจะได้มาให้เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่และให้ได้ประโยชน์สูงสุด 2) ด้านการจัดบุคคลเข้าปฏิบัติงาน สถานศึกษามีการดำเนินการประชาสัมพันธ์รับสมัครด้วยวิธีการที่หลากหลาย มีการคัดเลือกบุคลากรตามตำแหน่งอย่างเป็นระบบ มีคุณวุฒิทางการศึกษาเหมาะสมกับตำแหน่ง 3) ด้านการพัฒนาบุคคล สถานศึกษาสนับสนุนและจัดการส่งเสริมพัฒนาสมรรถนะและความรู้ความสามารถของบุคลากรในการปฏิบัติงานโดยวิธีการต่าง ๆ เช่น การส่งบุคลากรไปอบรม สัมมนา การเข้ารับฟังการบรรยาย หรือศึกษาดูงาน เป็นต้น 4) ด้านการดำรงรักษาบุคคล สถานศึกษาสร้างความเชื่อมั่นให้กับบุคลากรมีค่าตอบแทนที่เหมาะสม มีเงินเดือน โบนัส และเงินปันผลจากผลประโยชน์ส่วนอื่น ๆ มีสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดี มีความสมดุลระหว่างการทำงานและชีวิตส่วนตัว สร้างความภาคภูมิใจในสถานศึกษาและความน่าเชื่อถือของผู้บริหาร 5) ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานบุคคล สถานศึกษาแต่ละแห่งมีเป้าหมายต่างกัน การสร้างเครื่องมือการประเมินผลที่ดีคำนึงถึงเป้าหมายของสถานศึกษาเป็นหลักด้วยให้สอดคล้องกับทิศทางหรือเป้าหมายของสถานศึกษามีการกำหนดระยะเวลา การประเมินที่ชัดเจน และทุกคนควรรู้ข้อกำหนดร่วมกัน การประเมินผลรายบุคคลข้อมูลปฏิบัติงานส่วนบุคคล

มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิณัญบุหงา แสงศรีธรรมะกุล (2556) พบว่า ด้านทาน ผู้บริหารควรสร้างขวัญและกำลังใจ ให้แก่บุคลากร ด้านสวัสดิการต่าง ๆ รางวัลคำชมเชยให้ผู้ปฏิบัติงานด้วยความจริงใจ ช่วยเหลือจัดสรรวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ด้านปียาวาจา ผู้บริหารควรใช้คำพูดที่สุภาพและอ่อนโยนในการชี้แจงนโยบายในเรื่องต่าง ๆ ในทางสร้างสรรค์ ด้วยท่าทางที่สุภาพให้เกียรติผู้ใต้บังคับบัญชา ด้านอัตถจริยา ผู้บริหารควรสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีช่วยเหลือร่วมมือ และสนับสนุนการทำงานและกิจกรรมต่าง ๆ ผู้บริหารควรปฏิบัติตนเสมอต้นเสมอปลาย วางตนเป็นกลางในการบริหารหน้าที่ การมอบหมายงาน กฎระเบียบวินัยตลอดถึงการแสดงความเอื้อเฟื้อต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ควรปฏิบัติมาตรฐานเดียวไปรุ่งใส ยุติธรรมเท่าเทียมกันเสมอ

2. ศึกษาแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช มีกระบวนการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1) แนวทางการวางแผนงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ผู้บริหารควรกำหนดแผนงานด้านบุคคลให้ทำงานอย่างเหมาะสม มีการวางแผนงานบุคลากรเป็นอย่างดีเป็นระบบ มีความรู้ในการวางอัตรากำลังอย่างถี่

ถ้วนและวางแผนอัตรากำลังให้เหมาะสมกับงบประมาณ 2) การจัดบุคคลเข้าปฏิบัติงานตามหลักสังคหวัตถุ 4 ผู้บริหารควรแต่งตั้งบุคลากรเข้าปฏิบัติงานตามความรู้ ความถนัด จัดบุคคลเข้าปฏิบัติงานด้วยความยุติธรรม ไม่ลำเอียง ดูตามความสามารถ กำหนดหน้าที่ที่บุคลากรได้รับผิดชอบอย่างทั่วถึงและชัดเจนตามความถนัดของแต่ละบุคคลไม่ลำเอียงในการมอบหมายงาน มีใจเป็นกลาง คอยสังเกตและให้ความช่วยเหลือ 3) การพัฒนาบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ผู้บริหารควรมีการปฐมนิเทศบุคลากร ตามความเหมาะสม มีการประชุม อบรม สัมมนาเป็นหมู่คณะ ตามความสนใจของบุคลากรเปิดโอกาสให้บุคลากรได้พัฒนาเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ตามความสนใจตามสาย 4) การธำรงรักษาบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ผู้บริหารควรวางกฎระเบียบ ข้อปฏิบัติงานบุคคลให้ชัดเจน เปิดโอกาสให้บุคลากรได้พัฒนาดตนเอง มีสวัสดิการให้บุคลากรและครอบครัวตามโอกาสและเวลาอันเหมาะสม มีการจัดสรรวัสดุอุปกรณ์ให้บุคลากรได้ใช้งานอย่างเพียงพอ 5) การประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ผู้บริหารควรมีรูปแบบและแจ้งผลการปฏิบัติงานให้บุคลากรทราบอย่างต่อเนื่อง และนำผลการปฏิบัติงานมาใช้ในการประเมินผลงานของบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงความคิดเห็นต่องานต่าง ๆ ผู้บริหารควรพิจารณาความดีความชอบจากผลงานของบุคลากร มีการประเมินอย่าง มีคุณธรรมและยุติธรรมที่สุด

ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสมสุก ดิษฐโส (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารบุคลากรทางการศึกษา ตามหลักสังคหวัตถุ 4 โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาด้านงาน ผู้บริหารสนับสนุนการจัดกิจกรรมเครื่องมือเครื่องใช้ในการทำงานน้อย ด้านปิยวาจา ผู้บริหารขาดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนในการวางแผนนโยบายและขาดการให้คำแนะนำที่ดี ด้านอรรถจริยา ผู้บริหารมีอคติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและวางแผนไม่เหมาะสมในหน้าที่การงานและด้านสมานัตตตา ผู้บริหาร ขาดระเบียบวินัย ขาดความเป็นภาวะผู้นำ และขาดความยุติธรรมในการบริหารบุคลากร ด้านทาน ควรให้มีการติดตามการทำงานและสนับสนุนกิจกรรม จัดสรรงบประมาณ สวัสดิการให้เพียงพอควรผู้บริหารควรมีการประสานงานกับบุคลากรด้วยมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และสร้างความเป็นภาวะผู้นำต่อผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเสมอต้นเสมอปลาย

3. เสนอแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช จากการนำเสนอแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย 5 ด้าน 1) การ

วางแผนงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ผู้บริหารควรกำหนดแผนงานด้านบุคคลให้ทำงานอย่างเหมาะสม มีการวางแผนงานบุคลากรเป็นอย่างเป็นระบบ มีความรู้ในการวางอัตรากำลังอย่างถ่วงและวางแผนอัตรากำลัง 2) การจัดบุคคลเข้าปฏิบัติงานตามหลักสังคหวัตถุ 4 ผู้บริหารควรแต่งตั้งบุคลากรเข้าปฏิบัติงานตามความรู้ ความสามารถจัดบุคคลเข้าปฏิบัติงานด้วยความยุติธรรมไม่ลำเอียง ดูตามความสามารถ และผู้บริหารควรให้ความช่วยเหลือและเสนอแนะงานเมื่อบุคลากรไม่เข้าใจไม่ควรตำหนิ ควรให้กำลังใจซึ่งกันและกัน 3) การพัฒนาบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ผู้บริหารควรมีการปฐมนิเทศบุคลากรตามความเหมาะสม มีการประชุม อบรม สัมมนาเป็นหมู่คณะ ตามความสนใจของบุคลากรเปิดโอกาสให้บุคลากรได้พัฒนาเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ตามความสนใจตามสายงาน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อตนเองและสถานศึกษา 4) การธำรงรักษาบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ผู้บริหารควรวางกฎระเบียบ ข้อปฏิบัติงานบุคคลให้ชัดเจน เปิดโอกาสให้บุคลากรได้พัฒนาตนเอง มีสวัสดิการให้บุคลากรและครอบครัวตามโอกาสและเวลาอันเหมาะสม มีการจัดสรรวัสดุอุปกรณ์ให้บุคลากรได้ใช้งานอย่างเพียงพอ ผู้บริหารจะต้องตระหนักถึงความปลอดภัยของบุคลากรเป็นสำคัญ 5) การประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ผู้บริหารควรมีรูปแบบและแจ้งผลการปฏิบัติงานให้บุคลากรทราบอย่างต่อเนื่อง และนำผลการปฏิบัติงานมาใช้ในการประเมินผลงานของบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงความคิดเห็นต่องานต่าง ๆ ผู้บริหารควรพิจารณาความดีความชอบจากผลงานของบุคลากร มีการประเมินอย่างมีคุณธรรมและยุติธรรมที่สุด

ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาวิฑูรย์ ธมมวฑฺฒโธ (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอยางสีสุราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา มหาสารคามเขต 2 ผลการศึกษาพบว่า การบริหารงานบุคคล 4 ด้าน คือ 1) ด้านการวางแผนบุคลากร 2) ด้านการสรรหาบุคลากร 3) ด้านการปฏิบัติงานบุคลากร 4) ด้านการธำรงรักษาบุคลากร โดยนำคุณธรรมเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ เสียสละแบ่งปัน ช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของตลอด ถึงให้ความรู้และแนะนำสั่งสอน วาจาเป็นที่รัก คือ กล่าวคำสุภาพไพเราะอ่อนหวานสมานสามัคคี มีความเสียสละความแบ่งปันการมีน้ำใจเป็นเครื่อง เสริมสร้างไมตรีให้เกิดความสัมพันธ์อันดีในสังคมได้จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่า หลักสังคหวัตถุ 4 หลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่น ผูกไมตรี เอื้อเพื่อ เกื้อกูล หรือเป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน เป็นการ

ส่งเสริมความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่คณะ มีการเสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ พุดด้วยความจริงใจ ประพฤติในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น และมีความประพฤติเสมอดันเสมอปลาย ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ตรวจสอบแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา เอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าในการ ร่วมสนทนากลุ่มซึ่งทุกคนเห็นว่ามีเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็น ประโยชน์ สามารถนำไปใช้ได้

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหาร สถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถสรุปได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช

ข้อเสนอแนะการวิจัย

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ด้านการวางแผนบุคคล ผู้บริหารจะต้องมีการวางแผนมองการไกล กำหนดนโยบายของการบริหารงานบุคคลให้ชัดเจน มีการวางแผนมอบหมาย การทำงานให้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ

1.2 ด้านการจัดบุคคลเข้าปฏิบัติงาน ผู้บริหารจะต้องตามความถนัดและความสามารถและจะต้องเป็นคนมีความสมัครใจ ยึดหลักความเป็นธรรม โปร่งใส

1.3 ด้านการพัฒนาบุคคล ผู้บริหารจะต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์การนิเทศบุคลากรและสนับสนุนให้บุคลากรมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารจะต้องเปิดโอกาสให้บุคลากรได้รับการพัฒนานตนเองอยู่เสมอ

1.4 การธำรงรักษาบุคคล ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำในการจัดสวัสดิการมีเครื่องมือในการปฏิบัติงาน เครื่องมือวัดประเมินผลการดำเนินงาน ผู้บริหารจะต้องยึดหลักความยุติธรรม โปร่งใส ในการพิจารณาความดีความชอบ

1.5 การประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคคล ผู้บริหารต้องประเมินผลการปฏิบัติงาน ด้วยความยุติธรรม โปร่งใสตรวจสอบได้

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

2.1 ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช นำแนวทางไปใช้ภายในสถานศึกษา

2.2 สถานศึกษาที่นำแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช ควรมีการติดตามและประเมินผลการนำแนวทางไปใช้

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช

3.2 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการนำสังคหวัตถุ 4 กับการบริหารงานบุคคลในองค์กรต่าง ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงาน

รายการอ้างอิง

- โนริย์ ทร์พยโสถณ. (2559). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคลากรของ
สถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
(วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา : ชลบุรี.
- พยอม วงศสารศรี. (2538). การบริหารทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพฯ : คณะวิทยาการจัดการ
สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- พินัญบุหงา แสงศรีธรรมะกุล. (2556). ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา
ตามหลักสังคหวัตถุ 4 เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร
มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย : พระนครศรีอยุธยา.
- พระมหาวิฑูรย์ ฌมมุตโต (บุญมาพิลา). (2556). การบริหารงานบุคคลตามหลักสังคหวัตถุ 4
ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอยางสีสุราช สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษา มหาสารคามเขต 2 (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต).
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย : พระนครศรีอยุธยา.
- พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ฌมมจิตโต). (2541). คุณธรรมสำหรับนักบริหาร. กรุงเทพฯ :
บริษัทธรรมมิก.
- พระสมสุก ติสสว โส (2554). การบริหารบุคลากรทางการศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 โรงเรียน
มัธยมศึกษาเขตธนบุรีกรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต).
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย : พระนครศรีอยุธยา.
- สมาคมวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาเอกชนกลุ่มภาคใต้. (2552). การพัฒนาคุณภาพ
การศึกษาประจำปีการศึกษา 2552 (พิมพ์ครั้งที่ 2). สงขลา : วิทยาลัยเทคโนโลยีและ
อาชีวศึกษา เอกชนกลุ่มภาคใต้.

ความนึกเปรียบเทียบการศึกษากับการรักษาทางการแพทย์ :
มโนคติและความหลากหลายของผู้ใช้ภาษาในบริบทการศึกษาขั้นพื้นฐาน
Language users' Conceit of "Education" and "Medical
Treatments": Concept and Diversity in the Context of Basic
Education

วิฑูรย์ เมตตาจิตร¹, วรวรรธน์ ศรียาภัย², วรัญญา ยิ่งยงศักดิ์³ และ ศราวุธ หล่อดี⁴

Received: March 15, 2022
Revised: June 15, 2022
Accepted: June 16, 2022

Vitoon Mettajit, Warawat Sriyabhaya, Warunya ingyongsak
and Sarawut Lordee
(tomteam.teachers@gmail.com)

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอผลการศึกษางานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษามโนคติและรูปภาพแสดงความนึกเปรียบเทียบ “การศึกษากับการรักษาทางการแพทย์” และ 2. เพื่อศึกษาความหลากหลายของการใช้ความนึกเปรียบเทียบ “การศึกษากับการรักษาทางการแพทย์” ของผู้ใช้ภาษาในบริบทการศึกษาขั้นพื้นฐานสมัยรัฐบาล คสช. พ.ศ. 2557-2562 เก็บข้อมูลทั้งจากภาษาที่มาจากการสื่อสารด้วยการพูดและเขียน โดยคัดเลือกแบบเจาะจง จากพระราชบัญญัติการศึกษา ห่วงข้อกระทู้รวมถึงถ้อยคำแสดงความคิดเห็นในแฟนเพจเฟซบุ๊กครูนอกกรอบ และเว็บไซต์พันทิปดอทคอม รวมถึงถ้อยคำจากการถอดเทปคลิปวิดีโอที่มีการสื่อสารถึงเรื่องการศึกษาจากเว็บไซต์ยูทูบดอทคอม รวมจำนวน 171 คลิป โดยใช้แบบบันทึกถ้อยคำแสดงความนึกเปรียบเทียบ “การศึกษากับการรักษาทางการแพทย์” ศึกษาถ้อยคำของบุคคล 3 กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับระบบการศึกษา ได้แก่ ผู้มอบนโยบาย ผู้รับนโยบายมาปฏิบัติ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งเป็นผลผลิตจากระบบการศึกษา ใช้แนวคิดความนึกเปรียบเทียบ และแนวคิดเรื่องความหลากหลายของภาษาในการวิเคราะห์ พบผลการศึกษาดังนี้

¹ หลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

Candidate, Doctor of Philosophy Program in Thai, Faculty of Liberal Arts, University of Phayao

^{2, 3, 4} คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

Program in Thai, Faculty of Liberal Arts, University of Phayao

1. มโนคติ “การศึกษากับการรักษาทางการแพทย์” แสดงผ่านรูปภาพความนึกเปรียบเทียบจำนวน 149 ถ้อยคำ โดยกล่าวถึง 6 องค์ประกอบของการศึกษาเปรียบเทียบกับการรักษาทางการแพทย์ ได้แก่ 1) “ผู้บริหารการศึกษาและบุคลากรทางการศึกษา” กับ “บุคลากรทางการแพทย์และผู้ป่วย” 2) “การแก้ปัญหาในระบบการศึกษาและการให้การศึกษา” กับ “วิธีการรักษา” 3) “วิธีการทำงานและเนื้อหาบทเรียน” กับ “ยารักษา” 4) ปัญหาและอุปสรรคของระบบการศึกษา กับ “โรค” 5) “สภาพและความเร่งด่วนที่ต้องได้รับการแก้ไขปัญหาการศึกษา” กับ “อาการและความเร่งด่วนในการรักษา” และ 6) “ผลที่เกิดขึ้นกับระบบการศึกษา” กับ “ผลของการรักษา”

2. ความหลากหลายหรือลักษณะการแปรของภาษาไปตามปัจจัยของผู้ใช้ พบว่า การใช้ภาษาแสดงความนึกเปรียบเทียบมีการแปรไปตามสถานภาพของผู้ใช้ภาษาทั้งสามกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้มอบนโยบายทางการศึกษา จะใช้ภาษาแสดงความนึกเปรียบเทียบนี้เฉพาะในภาษาพูดเท่านั้น กลุ่มผู้รับนโยบายมาปฏิบัติ จะมีมโนคติว่าตนคือบุคลากรทางการแพทย์และผู้ป่วย และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งเป็นผลผลิตจากระบบการศึกษา จะไม่สะท้อนมโนคตียารักษาคือวิธีการทำงานและเนื้อหาบทเรียน และยังสะท้อนว่าการศึกษาอยู่ในสภาพที่ต้องการได้รับการแก้ไขปัญหในขั้นเร่งด่วน และผลที่เกิดขึ้นกับระบบการศึกษาคืออาการรุนแรงของโรคที่ไม่สามารถรักษาให้หายเป็นปกติได้

คำสำคัญ: ความนึกเปรียบเทียบ, การศึกษา, มโนคติ, การรักษาทางการแพทย์

Abstract

The aims of this qualitative study are two-fold: 1. to investigate how conceits were used to compare education to medical treatments, and 2. to explore variations in the use of conceits for such purpose in the context of basic education during the period of NCPO between 2557 and 2562. Data were purposively collected from the National Education Act, relevant posts and messages from Kru Nok Krob Facebook Page and Pantip.com as well as speeches transcribed from 171 videos on YouTube that communicate education-related issues. The three target groups of participants in this study involve policy makers,

educational practitioners and stakeholders. Using a framework of conceit and conceptual metaphor in cognitive linguistics and language variation, the study examined metaphors manifesting how education conceptually compares to medical treatments. Findings revealed two main issues.

1. 149 metaphors were found, pointing to six education related components, including 1) educational executives and personnel representing medical personnel and patients, 2) solving problems related to the educational system and educational services representing medical treatment 3) work-related processes and lesson content representing medicine 4) educational problems and obstacles representing diseases, 5) conditions that need to be urgently remedied representing specific symptoms and an urgent need for medical care 6) the impacts on the educational system representing results in the treatment.

2. Analysis of variations in language use depending on types of users revealed how conceits were differently employed by the three groups of language users. That is, education policy makers tended to employ conceits only in spoken language. Education practitioners appeared to conceive of themselves as healthcare professionals and patients. Stakeholders who were the direct products of the educational system did not seem to perceive that medicine represents work and lesson content. They reflected that there was an urgent need to solve educational problems, and that outcomes of the educational system represent severe health conditions that cannot be cured.

Keywords: Conceit, Education, Concept, Medical Treat

บทนำ

การใช้ภาษาที่แสดงความนึกเปรียบเทียบผ่านถ้อยคำสื่อสารทั้งด้วยวิธีการเขียนและพูด ไม่ว่าจะเกิดขึ้นโดยตั้งใจหรือไม่ สามารถสื่อถึงมโนคติหรือความคิดของผู้ใช้ภาษาที่มี

ต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดได้ การใช้รูปภาพเปรียบเทียบนั้น ผู้พูดหรือผู้เขียนจะนำสิ่งใกล้เคียงและเป็นรูปธรรมมาเปรียบเทียบกับสิ่งที่ต้องการสื่อถึงซึ่งมักเป็นนามธรรม การใช้รูปภาพแสดงความนึกเปรียบเทียบ คือ การสื่อสารที่หยิบยกหรือนำวัตถุ หรือ 2 สถานการณ์มากล่าวเปรียบเทียบกัน ในการสื่อสารในชีวิตประจำวันจะพบการใช้ความนึกเปรียบเทียบได้ ดังเช่นเมื่อสื่อสารถึงเรื่องการศึกษา ผู้ใช้ภาษาในบริบทการศึกษาขั้นพื้นฐานจะแสดงมโนคติผ่านการใช้อุปมาอุปไมยแสดงความนึกเปรียบเทียบอย่างหลากหลาย เช่น มโนคติว่าด้วยการศึกษาคือการทำเกษตรกรรม มโนคติว่าด้วยการศึกษาคือการรักษาทางการแพทย์ซึ่งเป็นมโนคติที่พบจากรูปภาพเป็นจำนวนมากเมื่อกล่าวถึงเรื่องการศึกษา ดังเช่น ถ้อยคำที่สะท้อนผ่านโฆษณาชิ้นหนึ่งที่ว่า “ครูรักษาด้วยการให้สติปัญญา ล้วนเหมือนรักษาด้วยการแพทย์ เมื่อเห็นคนที่เรารักษาดีขึ้นเราก็ต้องมีความสุขไปด้วยและนี่คือเหตุผลที่ครูเป็นครูตลอดชีวิต” (อาจารย์ใหญ่ครูผู้ให้, 2558) ถ้อยคำข้างต้นเป็นตัวอย่างที่สะท้อนมโนคติให้เห็นว่า “การทำงานด้านการศึกษา” เปรียบเสมือนกับ “การรักษาทางการแพทย์” เห็นได้เมื่อพิจารณาถ้อยคำที่พบ “เหมือนรักษาด้วยการแพทย์” รักษา หมายถึง ป้องกัน เยียวยา ถ้อยคำนี้สื่อว่า การที่ครูให้ความรู้แก่นักเรียนเป็นการพัฒนาสติปัญญา เปรียบได้กับการที่แพทย์รักษาผู้ป่วยให้มีอาการดีขึ้นหรือหายจากโรค เมื่อนักเรียนได้พัฒนาสติปัญญาจากการได้รับความรู้ที่ครูถ่ายทอดแล้วครูก็จะพบความสุข เช่นเดียวกับแพทย์ที่มีความสุขเมื่อรักษาคนไข้ได้สำเร็จ

การให้การศึกษาและแก้ปัญหาคือการศึกษาเป็นกลไกหนึ่งที่ทำให้สังคมพัฒนา เพราะการศึกษาเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ประเทศขับเคลื่อนได้ ดังนั้นหากระบบการศึกษามีปัญหาที่จำเป็นที่จะได้รับการแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาจากผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง เช่นเดียวกับบุคลากรทางการแพทย์ที่มีหน้าที่รักษาหรือดูแลผู้ป่วยให้หายจากโรคหรือบรรเทาความเจ็บป่วยจากที่เป็นอยู่ได้ และการศึกษาที่มีส่วนสำคัญของการขับเคลื่อนประเทศก็คือ “การศึกษาขั้นพื้นฐาน” นั่นเอง เพราะครอบคลุมหลายระดับ ตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และก่อนระดับอุดมศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) ซึ่งเป็นขั้นที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับประชากรเป็นจำนวนมาก ดังเห็นได้จากที่ทุกรัฐบาลต่างให้ความสำคัญกับเรื่องการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐบาล คสช. ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการทั้ง 3 ได้มีการปรับเปลี่ยนพัฒนา และสร้างสรรค์โครงการต่าง ๆ หลายโครงการ เช่น การลดเวลาสอบ โอเน็ต ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ซึ่งเกิดขึ้นในสมัยของพลเรือเอก ณรงค์ พิพัฒนาศัย กิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ และสนับสนุนจัดการเรียนการสอนเพิ่มเติมในสถานศึกษา

(การเรียนการสอนแบบบูรณาการ) ซึ่งเกิดขึ้นในสมัยของพลเอก ดาว์พงษ์ รัตนสุวรรณ และต่อมาในสมัยของนายแพทย์ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์ มีการเร่งนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ในระยะเวลาที่เหลือนตาม Roadmap ก่อนที่จะจัดให้มีการเลือกตั้งในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 มีการดำเนินโครงการเร่งด่วน เช่น ปฏิรูปครู การพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนโดยใช้เครื่องมือทดสอบ PISA และโครงการโรงเรียน ICU (ไทยพับลิก้า, 2558 และครุบ้านนอกดอทคอม, 2560)

ผู้วิจัยเห็นว่ามุมมองของผู้คนในสังคมที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด โดยเฉพาะเรื่องของการศึกษา สามารถสะท้อนให้เห็นเด่นชัดได้ด้วยการศึกษาจากภาษาที่ใช้ โดยเฉพาะการใช้แนวคิดเรื่องความนึกเปรียบเทียบเป็นเครื่องมือ ดังที่พบการศึกษาภาษาที่ใช้เปรียบเทียบในประเด็นต่าง ๆ ที่ผ่านมา เช่น ความเปรียบเทียบการเมือง (รัชนิยา กลิ่นน้ำหอม, 2551, Charteris-Black, 2006) ความเปรียบเทียบในสุนทรพจน์ของประธานาธิบดี (Wei-lun & Ahrens, 2008) และความเปรียบเทียบในวรรณกรรม (ชัชศรีณย์ จิตคงคา, 2564) เป็นต้น จากการทบทวนการศึกษาที่ผ่านมา ยังไม่พบการวิจัยด้านการใช้ภาษาเปรียบเทียบด้านการศึกษา นอกจากนี้หากพิจารณาภาษาที่ใช้เปรียบเทียบในแง่ของผู้ใช้กลุ่มต่าง ๆ แล้ว ก็พบว่ามีความหลากหลายหรือมีลักษณะการแปรของการใช้ภาษาไปตามปัจจัยของผู้ใช้ที่มีความน่าสนใจอีกด้วย ผู้วิจัยสนใจศึกษาวิเคราะห์หาคติ ที่สะท้อนผ่านรูปภาษาความนึกเปรียบเทียบการศึกษากับการรักษาทางการแพทย์ และความหลากหลายของการใช้ภาษาในบริบทการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสมัยรัฐบาล คสช. พ.ศ. 2557-2562 ซึ่งเป็นรัฐบาลเฉพาะกิจที่มีรูปแบบการบริหารแบบพิเศษ เพื่อแสดงให้เห็นถึงมุมมองของกลุ่มผู้มีความเกี่ยวข้องกับระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเพื่อเป็นข้อเสนอแนะในการพัฒนาการศึกษาไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษามโนคติและรูปภาษาแสดงความนึกเปรียบเทียบ “การศึกษากับการรักษาทางการแพทย์” ของผู้ใช้ภาษาในบริบทการศึกษาขั้นพื้นฐานสมัยรัฐบาล คสช. พ.ศ. 2557-2562
2. เพื่อศึกษาความหลากหลายของการใช้ความนึกเปรียบเทียบ “การศึกษากับการรักษาทางการแพทย์” ของผู้ใช้ภาษาในบริบทการศึกษาขั้นพื้นฐานสมัยรัฐบาล คสช. พ.ศ. 2557-2562

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิเคราะห์หมโนคติและรูปภาพแสดงความนึกเปรียบเทียบ และความหลากหลายของการใช้ความนึกเปรียบเทียบ “การศึกษากับการรักษาทางการแพทย์” ของผู้ใช้ภาษาในบริบทการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยนำเสนอด้วยการและการพรรณนาวิเคราะห์ (descriptive analytics) มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การกำหนดพื้นที่ แหล่งข้อมูลที่ปรากฏถ้อยคำโดยสื่อสารในบริบทการศึกษาขั้นพื้นฐาน สมัย คสช. 2557-2562 ใน 3 กลุ่ม คือ ผู้มอบนโยบาย ผู้รับนโยบายปฏิบัติ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งเป็นผลผลิตจากระบบการศึกษา

2. การกำหนดกลุ่มประชากรหรือกลุ่มตัวอย่าง เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยเลือกจากภาษาเขียนและพูด ใช้แบบบันทึกถ้อยคำแสดงความนึกเปรียบเทียบ “การศึกษากับการรักษาทางการแพทย์” ในการเก็บข้อมูลทั้ง 3 กลุ่มคือ ผู้มอบนโยบาย ได้แก่ (1) ภาษาเขียน ได้แก่ พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ.2542 (2) ภาษาพูด ได้แก่ เทปบันทึกการแถลงการณ์ และการวิจารณ์การศึกษาในสื่อสาธารณะ ของผู้มอบนโยบายทางการศึกษา ได้แก่ นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการและคณะ ผู้รับนโยบายปฏิบัติ ได้แก่ (1) ภาษาเขียน ได้แก่ หัวข้อกระทู้และถ้อยคำแสดงความคิดของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ปรากฏในแฟนเพจเฟซบุ๊กครูนอกกรอบ (2) ภาษาพูด ได้แก่ รายการสัมภาษณ์ และความคิดเห็นเรื่องการศึกษาของครูในสื่อสาธารณะ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งเป็นผลผลิตจากระบบการศึกษา ได้แก่ (1) ภาษาเขียน ได้แก่ หัวข้อกระทู้และถ้อยคำแสดงความคิดเห็นเรื่องการศึกษาของนักเรียน และบุคคลทั่วไปในสังคม ที่ปรากฏในเว็บไซต์พันทิปดอทคอม (2) ภาษาพูด ได้แก่ เทปบันทึกการสัมภาษณ์ สารคดี ความคิดเห็นเรื่องการศึกษาของนักเรียน ผู้ปกครอง และบุคคลทั่วไปในสังคม จากเว็บไซต์ยูทูบดอทคอม

3. การเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล เก็บและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แนวคิดเรื่องความนึกเปรียบเทียบ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2545) แนวคิดความเปรียบเชิงอุปลักษณ์ตามแนวทางภาษาศาสตร์ปริชาน (Lakoff and Johnson, 1980) และแนวคิดเรื่องความหลากหลายของภาษา (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2548) เพื่อศึกษาความหลากหลายของภาษาที่ใช้หน่วยความนึกเปรียบเทียบ โดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ 3 ขั้น ดังนี้

3.1 ชั้นระบุนิกเปรียบเทียบ จำแนกถ้อยคำที่แสดงความนึกเปรียบเทียบ “การศึกษากับการรักษาทางการแพทย์” ออกจากถ้อยคำอื่น แล้วบันทึกในแบบบันทึกถ้อยคำแสดงความนึกเปรียบเทียบ

3.2 ชั้นตีความความนึกเปรียบเทียบ นำถ้อยคำที่แสดงความนึกเปรียบเทียบ “การศึกษากับการรักษาทางการแพทย์” มาพิจารณาว่าถ้อยคำที่สื่อถึงเรื่องการศึกษาปรากฏหน่วยหลักและหน่วยเปรียบเทียบใดบ้าง

3.3 ชั้นศึกษาความหลากหลายการใช้ภาษาแสดงความนึกเปรียบเทียบ นำข้อมูลภาษาที่แสดงความนึกเปรียบเทียบมาวิเคราะห์จำแนกตามแหล่งที่มาของผู้ใช้ภาษาทั้ง 3 กลุ่ม หาความเหมือนหรือแตกต่างกัน

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาเรื่อง ความนึกเปรียบเทียบการศึกษากับการรักษาทางการแพทย์: มโนคติและความหลากหลายของผู้ใช้ภาษาในบริบทการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบ 2 ประเด็น คือ 1) ผลการศึกษามโนคติและรูปภาพแสดงความนึกเปรียบเทียบ “การศึกษากับการรักษาทางการแพทย์” ของผู้ใช้ภาษาในบริบทการศึกษาขั้นพื้นฐานสมัยรัฐบาล คสช. พ.ศ. 2557-2562 และ 2) ผลการศึกษาความหลากหลายของการใช้ความนึกเปรียบเทียบ “การศึกษากับการรักษาทางการแพทย์” ของผู้ใช้ภาษาในบริบทการศึกษาขั้นพื้นฐานสมัยรัฐบาล คสช. พ.ศ. 2557-2562 มีรายละเอียดดังนี้

1. ผลการศึกษามโนคติและรูปภาพแสดงความนึกเปรียบเทียบ “การศึกษากับการรักษาทางการแพทย์” ของผู้ใช้ภาษาในบริบทการศึกษาขั้นพื้นฐานสมัยรัฐบาล คสช. พ.ศ. 2557-2562

ผลการศึกษามโนคติและรูปภาพแสดงความนึกเปรียบเทียบ “การศึกษากับการรักษาทางการแพทย์” ของผู้ใช้ภาษาในบริบทการศึกษาขั้นพื้นฐานสมัยรัฐบาล คสช. พ.ศ. 2557-2562 พบมโนคติ “การศึกษากับการรักษาทางการแพทย์” และรูปภาพแสดงความนึกเปรียบเทียบระหว่างหน่วยหลัก คือ “การศึกษา” กับหน่วยที่นำมาเปรียบเทียบ คือ “การรักษาทางการแพทย์” จำนวน 149 ถ้อยคำ กล่าวถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันของทั้ง 2 หน่วยมาเปรียบเทียบกัน ดังนี้ 1) “ผู้บริหารการศึกษาและบุคลากรทางการศึกษา” กับ “บุคลากรทางการแพทย์และผู้ป่วย” 2) “การแก้ปัญหาในระบบการศึกษาและการ

ให้การศึกษา” กับ “วิธีการรักษา” 3) “วิธีการทำงานและเนื้อหาบทเรียน” กับ “ยารักษา” 4) “ปัญหาและอุปสรรคของระบบการศึกษา” กับ “โรค” 5) “สภาพและความเร่งด่วนที่ต้องได้รับการแก้ไขปัญหการศึกษา” กับ “อาการและความเร่งด่วนในการรักษา” 6) “ผลที่เกิดขึ้นกับระบบการศึกษา” กับ “ผลของการรักษา” องค์ประกอบทั้ง 6 หน่วยแสดงให้เห็นถึงมโนคติของผู้ใช้ภาษาในบริบทการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มอง “การศึกษา” ว่าเป็นความคล้ายคลึงและนำมาเปรียบเทียบได้กับ “การรักษาทางการแพทย์” โดยแต่ละหน่วยหลักและหน่วยย่อยได้แสดงผ่านรูปภาพแสดงความนึกเปรียบเทียบ ดังนี้

หน่วยหลัก	หน่วยเปรียบเทียบ
ผู้บริหารการศึกษาและบุคลากรทางการศึกษา	บุคลากรทางการแพทย์และผู้ป่วย
การแก้ปัญหาระบบการศึกษาและการให้การศึกษา	วิธีการรักษา
วิธีการทำงานและเนื้อหาบทเรียน	ยารักษา
ปัญหาและอุปสรรคของระบบการศึกษา	โรค
สภาพและความเร่งด่วนที่ต้องได้รับการแก้ไขปัญหการศึกษา	อาการและความเร่งด่วนในการรักษา
ผลที่เกิดขึ้นกับระบบการศึกษา	ผลของการรักษา

ตารางที่ 1 แสดงความนึกเปรียบเทียบตามลำดับโครงสร้างระหว่าง “การศึกษา” กับ “การรักษาทางการแพทย์”

1.1 ผลการศึกษามโนคติและรูปภาพแสดงความนึกเปรียบเทียบ “ผู้บริหารการศึกษาและบุคลากรทางการศึกษา” กับ “บุคลากรทางการแพทย์และผู้ป่วย”

1.1.1 มโนคติเปรียบเทียบ ผู้ใช้ภาษาในบริบทการศึกษาขั้นพื้นฐานแสดงความคิดที่สื่อว่า หน่วยหลัก “ผู้บริหารการศึกษาและบุคลากรทางการศึกษา” ผู้บริหารการศึกษา หมายถึง บุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบการบริหารการศึกษานอกสถานศึกษาตั้งแต่ระดับเขตพื้นที่การศึกษาเป็นต้นไป และบุคลากรทางการศึกษา หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และผู้สนับสนุนการศึกษาหรือปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนการสอน และการบริหารการศึกษาในหน่วยต่าง ๆ กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) เปรียบได้กับหน่วยที่นำมาเปรียบ คือ “บุคลากรทางการแพทย์และผู้ป่วย” บุคลากรทางการแพทย์ หมายถึง ผู้ประกอบวิชาชีพทางการแพทย์ ได้แก่ แพทย์ ทันตแพทย์ เภสัชกร พยาบาล เป็นต้น รวมทั้งผู้ที่มีหน้าที่ในการดูแลรักษาผู้ป่วยในด้านอื่น ๆ ด้วย (พลิน ชรัตน์, ม.ป.ป.) และผู้ป่วย หมายถึง ผู้ที่ไม่สบายเพราะโรคหรือความไข้หรือเหตุอื่น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) เพื่อสื่อความคิดว่า บุคลากรหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา คือ บุคลากรทางการแพทย์ที่มีหน้าที่ดูแลรักษาผู้ป่วยและเป็นผู้ป่วย

1.1.2 รูปภาพแสดงความนึกเปรียบเทียบ การใช้รูปภาพที่แสดงความนึกเปรียบเทียบระหว่าง “ผู้บริหารการศึกษาและบุคลากรทางการศึกษา” กับ “บุคลากรทางการแพทย์” พบได้จากตัวอย่างการใช้ถ้อยคำ เช่น หมอ พยาบาล ผู้บริหาร...ที่สามารถพาโรงเรียนออกจากไอซียู คุณครูที่ต้องการเยียวยา เป็นต้น โดยปรากฏการใช้ทั้งสิ้นจำนวน 15 ถ้อยคำ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1) ผู้บริหารท่านไหนใน 3,000 เนียที่สามารถพาโรงเรียนออกจากไอซียูได้ท่านจะอยู่ในลิสที่โปรโมทขึ้นไปเป็นผู้บริหาร (ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์, 2559)

2) กลายเป็นว่าเพลงของผมเป็นศูนย์รวมของคุณครูที่ต้องการเยียวยาทางจิตใจจากการสอนที่โรงเรียน (क्रमะนาว ศุภวัจน์ พรหมตัน, 2559)

ตัวอย่างที่ (1) และ (2) ข้างต้นใช้กระบวนการเปรียบเทียบกับหน่วยที่นำมาเปรียบ คือ “บุคลากรทางการแพทย์และผู้ป่วย” ดังที่พบจากถ้อยคำว่า ผู้บริหารท่านไหน...พาโรงเรียนออกจากไอซียู (ตัวอย่างที่ 1) คุณครูที่ต้องการเยียวยา (ตัวอย่างที่ 2) ถ้อยคำในตัวอย่างที่ 1 เป็นคำกล่าวของรัฐมนตรีฯ กระทรวงสาธารณสุขที่มีการดำเนินโครงการโรงเรียน ICU ซึ่งเป็นห้องดูแลผู้ป่วยวิกฤต (BANGKOK HOSPITAL, ม.ป.ป.) โครงการนี้ เป็นโครงการเพื่อเร่งแก้ปัญหาโรงเรียนที่ขาดโอกาสและขาดความพร้อม หากผู้บริหารสามารถนำโรงเรียนให้พ้นจากวิกฤตนี้จะได้ขึ้นทะเบียนรายชื่อเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งบริหารที่สูงขึ้นเป็นรางวัล และถ้อยคำในตัวอย่างที่ 2 สื่อให้เห็นว่า ครูปรารถนาที่จะได้รับการเยียวยา คือ บำบัดโรค แก้อาการ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ทางจิตใจ เนื่องจากการทำงานด้านการศึกษาที่ส่งผลต่อสภาวะทางจิตใจ ความนึกเปรียบเทียบข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า บุคลากรทางการแพทย์และผู้ป่วยเกี่ยวข้องถึงผู้บริหารการศึกษา บุคลากรทางการศึกษาและนักเรียน

1.2 ผลการศึกษามโนคติและรูปภาพแสดงความนึกเปรียบเทียบ “การแก้ปัญหาาระบบการศึกษาและการให้การศึกษา” กับ “วิธีการรักษา”

1.2.1 มโนคติเปรียบเทียบ ผู้ใช้ภาษาในบริบทการศึกษาขั้นพื้นฐานแสดงความคิดที่สื่อว่า หน่วยหลัก “การแก้ปัญหาาระบบการศึกษาและการให้การศึกษา” การแก้ปัญหาาระบบการศึกษา หมายถึง การจัดการกับปัญหา การพัฒนา และการปรับปรุงระบบการศึกษาให้ดีขึ้น และการให้การศึกษา หมายถึง การให้ความรู้ การอบรม การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากสภาพแวดล้อม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) เปรียบได้กับหน่วยที่นำมาเปรียบ คือ “วิธีการรักษา” หมายถึง วิธีปฏิบัติตามหลักขั้นตอนเพื่อระวัง ปกป้องและเยียวยาให้หายจากโรค เพื่อสื่อความคิดว่า การจัดการและพัฒนาระบบการศึกษา คือ การให้การศึกษา

1.2.2 รูปภาษาแสดงความนึกเปรียบเทียบ การใช้รูปภาษาที่แสดงความนึกเปรียบเทียบระหว่าง “การแก้ปัญหากระบวนการศึกษาและการให้การศึกษา” กับ “วิธีการรักษา” พบได้จากตัวอย่างการใช้ถ้อยคำ เช่น ผ่าตัด เยียวยา รักษา เป็นต้น โดยปรากฏการใช้ทั้งสิ้นจำนวน 16 ถ้อยคำ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

3) เร่งช่วยเหลือเยียวยา โรงเรียน และบุคลากรทางการศึกษา (ณรงค์ พิพัฒน์าศัย, 2557)

4) ครูรักษาด้วยการให้สติปัญญา ล้วนเหมือนรักษาด้วยการแพทย์ เมื่อเห็นคนที่เรารักษาดีขึ้นเราก็ต้องมีความสุขไปด้วยและนี่คือเหตุผลที่ครูเป็นครูตลอดชีวิต (อาจารย์ใหญ่ ครูผู้ให้ The Everlasting Teacher – 7 - Eleven Thailand, 2558)

ตัวอย่างที่ 3) และ 4) ข้างต้นใช้กระบวนการเปรียบเทียบโดยเปรียบเทียบกับหน่วยที่นำมาเปรียบ คือ “วิธีการรักษา” ดังที่พบจากถ้อยคำว่า เยียวยา (ตัวอย่างที่ 3) รักษา (ตัวอย่างที่ 4) คำว่า เยียวยา หมายถึง ก. บำบัดโรค แก้โรค และ รักษา หมายถึง ระวัง ป้องกัน สงวนไว้ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ถ้อยคำดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า โรงเรียนและบุคลากรทางการศึกษาควรได้รับการช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน และครูคือผู้รักษานักเรียน เช่นเดียวกับแพทย์ที่ต้องรักษาผู้ป่วย แต่ครูรักษาด้วยการให้การศึกษาให้นักเรียนมีความรู้ ครูก็มีความสุขเช่นเดียวกับแพทย์ที่รักษาผู้ป่วยได้สำเร็จ ความนึกเปรียบเทียบข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า วิธีการรักษาเกี่ยวโยงถึงการแก้ปัญหากระบวนการศึกษาและการให้การศึกษา

1.3 ผลการศึกษามโนคติและรูปภาษาแสดงความนึกเปรียบเทียบ “วิธีการทำงานและเนื้อหาบทเรียน” กับ “ยารักษา”

1.3.1 มโนคติเปรียบเทียบ ผู้ใช้ภาษาในบริบทการศึกษาขั้นพื้นฐานแสดงความคิดที่สื่อว่า หน่วยหลัก “วิธีการทำงานและเนื้อหาบทเรียน” หมายถึง วิธีปฏิบัติตามหลักการเป็นขั้นตอนอย่างมีระบบในด้านการศึกษาและคำสอนที่กำหนดให้เรียนเปรียบได้กับหน่วยที่นำมาเปรียบ คือ “ยารักษา” หมายถึง สิ่งที่ใช้แก้ ป้องกัน และรักษาโรค เพื่อสื่อความคิดว่า วิธีการทำงานด้านการศึกษาอย่างมีระบบและสาระสำคัญเนื้อหาที่กำหนดให้เรียน คือ สิ่งที่สามารถรักษา ป้องกัน และรักษาโรคได้

1.3.2 รูปภาษาแสดงความนึกเปรียบเทียบ การใช้รูปภาษาที่แสดงความนึกเปรียบเทียบระหว่าง “วิธีการทำงานและเนื้อหาบทเรียน” กับ “ยารักษา” พบได้จากตัวอย่างการใช้ถ้อยคำ เช่น ยา ยาแรง ยาขม ไขยา สุตรยา เป็นต้น โดยปรากฏการใช้ทั้งสิ้นจำนวน 8 ถ้อยคำ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

5) รัฐมนตรีสาธารณสุขก็บอกผมไม่ได้ ว่าห้ามรักษาแบบนี้ เพราะนี่คือ professional รัฐมนตรี กระทรวงศึกษาบอกคุณต้องผ่าตัดแบบนี้ ใช้นยาแบบนี้ ไม่ได้นะ (ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์, (2560)

6) ครูเปรียบได้แค่หมอ...นักเรียนคือคนป่วย...โครงสร้างหลักสูตรคือสูตรยาขอรับ (((เป็นความคิดส่วนตัวนะขอรับ))) (Skolpat Sensook, 2558)

ตัวอย่างที่ 5) และ 6) ข้างต้นใช้กระบวนการเปรียบเทียบโดยเปรียบเทียบกับหน่วยที่นำมาเปรียบ คือ “ยารักษา” ดังที่พบจากถ้อยคำว่า ใช้นยา (ตัวอย่างที่ 5) สูตรยา (ตัวอย่างที่ 6) คำว่า ใช้นยา หมายถึง การใช้สิ่งที่แก้หรือป้องกันโรค และบำรุงร่างกาย สูตรยา หมายถึง น. ส่วนประกอบที่กำหนดขึ้นในการปรุงยา อาหาร เครื่องดื่ม เป็นต้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ถ้อยคำดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า รัฐมนตรีฯ มองว่าครูคือผู้เข้าใจวิธีการกำหนดหลักสูตรหรือวิธีการสอนที่สุด ซึ่งเปรียบเสมือนกับแพทย์ที่เป็นเชี่ยวชาญในการตรวจวินิจฉัยโรค ในที่นี้เป็นการเปรียบเทียบการศึกษากับการสาธารณสุขได้ว่า ครูเปรียบกับแพทย์ และวิธีการทำงาน เนื้อหาบทเรียนคือยา ความนึกเปรียบเทียบข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า ยารักษาเกี่ยวโยงถึงนโยบายและหลักสูตร

1.4 ผลการศึกษามโนคติและรูปภาพแสดงความนึกเปรียบเทียบ “ปัญหาและอุปสรรคของระบบการศึกษา” กับ “โรค”

1.4.1 มโนคติเปรียบเทียบ ผู้ใช้ภาษาในบริบทการศึกษาขั้นพื้นฐานแสดงความคิดที่สื่อว่า หน่วยหลัก “ปัญหาและอุปสรรคของระบบการศึกษา” สิ่งที่เป็นข้อขัดข้องที่ทำให้การบริหารการศึกษาดำเนินไปอย่างไม่ราบรื่น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) เปรียบได้กับหน่วยที่นำมาเปรียบ คือ “โรค” หมายถึง ภาวะที่ร่างกายทำงานได้ไม่เป็นปกติเนื่องจากเชื้อโรค (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) เพื่อสื่อความคิดว่า ข้อขัดข้องในการบริหารด้านการศึกษาคือเชื้อโรค

1.4.2 รูปภาพแสดงความนึกเปรียบเทียบ การใช้รูปภาพที่แสดงความนึกเปรียบเทียบระหว่าง “ปัญหาและอุปสรรคของระบบการศึกษา” กับ “โรค” พบได้จากตัวอย่างการใช้ถ้อยคำ เช่น เสียสติ ประสาท เสื่อมสุขภาพ บ้าบ้า ๆ บอ ๆ เป็นต้น โดยปรากฏการใช้ทั้งสิ้นจำนวน 12 ถ้อยคำ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

7) ระบบระบอบ บ้า ๆ บอ ๆ หลาย ๆ อย่าง (สมาชิกเลขที่ 1149 4444, 2558)

8) มีครูไม่น้อยเลย ที่หมกมุ่นกับงานกับนักเรียน แบบแทบเสียสติ.. ประสาทรบรันทน เสียสุขภาพ หรือบางรายถึงขั้นครอบครัวแตกแยกไปก็มี.. (สมาชิกเลขที่ 701086, 2558)

ตัวอย่างที่ 7) และ 8) ข้างต้นใช้กระบวนการเปรียบเทียบโดยเปรียบเทียบกับหน่วยที่นำมาเปรียบ คือ “ปัญหาและอุปสรรคของระบบการศึกษา” ดังที่พบจากถ้อยคำว่า บ้าๆ บอๆ (ตัวอย่างที่ 7) เสียสติ ประสาทรบรันทน เสียสุขภาพ (ตัวอย่างที่ 8) คำว่า บ้าๆ บอๆ บ้า หมายถึง ก. เสียสติ วิกลจริต สติฟั่นเฟือน และ บอ หมายถึง ว. เกือบบ้า ไกล่ จะเป็นบ้า ครึ่งบ้าครึ่งดี (ราชบัณฑิตสถาน, 2556) ในที่นี้ใช้เป็นคำซ้ำเพื่อให้มีความหมายเด่นชัดขึ้น เสียสติ หมายถึง มีสติฟั่นเฟือน คุ่มร้ายคุ่มดี ประสาทรบรันทน ประสาท หมายถึง ส่วนของร่างกายมีลักษณะคล้ายเส้นใย มีหน้าที่นำคำสั่งและความรู้สึกไปสู่หรือออกจากสมองหรืออวัยวะส่วนอื่นของร่างกาย โดยปริยายหมายถึง จิตใจ ความรู้สึก (ราชบัณฑิตสถาน, 2556) รบรันทน หมายถึง กิน คำนี้ภาษาปากใช้ว่า ประสาทแตก หมายถึง กำลังมีภาวะความผิดปกติทางด้านสมอง และเสียสุขภาพ การมีโรคภัยไข้เจ็บมาเบียดเบียนเนื่องจากสุขภาพเสื่อมโทรม สรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระบบการศึกษาเทียบได้กับภาวะหรือโรคภัยไข้เจ็บที่เกิดขึ้น ความนึกเปรียบเทียบข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า โรคเกี่ยวโยงถึงปัญหาและอุปสรรคของระบบการศึกษา

1.5 ผลการศึกษามโนคติและรูปภาพแสดงความนึกเปรียบเทียบ “สภาพและความเร่งด่วนที่ต้องการได้รับการแก้ไขปัญหาการศึกษา” กับ “อาการและความเร่งด่วนในการรักษา”

1.5.1 มโนคติเปรียบเทียบ ผู้ใช้ภาษาในบริบทการศึกษาขั้นพื้นฐานแสดงความคิดที่สื่อว่า หน่วยหลัก “สภาพและความเร่งด่วนที่ต้องการได้รับการแก้ไขปัญหาการศึกษา” หมายถึง ความเป็นไปของระบบการศึกษาและความจำเป็นเร่งด่วนถึงการได้รับการแก้ไขปัญหาด้านการศึกษาอย่างทันท่วงที เปรียบได้กับหน่วยที่นำมาเปรียบ คือ “อาการและความเร่งด่วนในการรักษา” หมายถึง ลักษณะหรือความเป็นไปของระบบการศึกษารวมถึงระดับความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องการได้รับการแก้ไข เพื่อสื่อความคิดว่า สภาพและความเร่งด่วนที่ต้องการได้รับการแก้ไขปัญหาการศึกษาคืออาการและความรุนแรงของโรค

1.5.2 รูปภาพแสดงความนึกเปรียบเทียบ การใช้รูปภาพที่แสดงความนึกเปรียบเทียบระหว่าง “สภาพและความเร่งด่วนที่ต้องการได้รับการแก้ไขปัญหาการศึกษา”

กับ “อาการและความเร่งด่วนในการรักษา” พบได้จากตัวอย่างการใช้ถ้อยคำ เช่น ICU ป่วย ปางตาย อาการป่วยเรื้อรัง อาการโคม่า ป่วย ไอซียู วิกฤตป่วยหนัก เป็นต้น โดยปรากฏการใช้ทั้งสิ้นจำนวน 61 ถ้อยคำ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

9) โรงเรียนไอซียู/โรงเรียนวิกฤต (ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์, 2560)

10) ผมว่าการศึกษาไทยป่วยหนัก ป่วยหลายโรค (ม่อนหินซ้อน, 2558)

ตัวอย่างที่ 9) และ 10) ข้างต้นใช้กระบวนการเปรียบเทียบโดยเปรียบเทียบ กับหน่วยที่นำมาเปรียบ คือ “อาการและความเร่งด่วนในการรักษา” ดังที่พบจากถ้อยคำว่า ไอซียู วิกฤต (ตัวอย่างที่ 9) ป่วยหนัก ป่วยหลายโรค (ตัวอย่างที่ 10) คำว่า ไอซียู ทับศัพท์ จาก ICU (Intensive Care Unit) ซึ่งเป็นห้องที่ใส่ดูแลผู้ป่วยที่มีปัญหาสุขภาพขั้นวิกฤต คือ อยู่ในชั้นล่อแหลมต่ออันตราย ป่วยหนัก หมายถึง มีอาการไม่สบายไม่สบายมาก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, น.726) ป่วยหลายโรค หมายถึง ไม่สบายด้วยโรคหลายชนิด ถ้อยคำดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า โรงเรียนคือสถานที่จัดการศึกษาบางแห่งอยู่ในภาวะอันตราย จำเป็นต้องได้รับการดูแลเร่งด่วน ความนึกเปรียบเทียบข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า อาการและความเร่งด่วนในการรักษาเกี่ยวโยงถึง สภาพและความเร่งด่วนที่ต้องการได้รับการ แก้ไขปัญหาการศึกษา

1.6 ผลการศึกษามโนคติและรูปภาพแสดงความนึกเปรียบเทียบ “ผลที่เกิด ขึ้นกับระบบการศึกษา” กับ “ผลของการรักษา”

1.6.1 มโนคติเปรียบเทียบ ผู้ใช้ภาษาในบริบทการศึกษาชั้นพื้นฐานแสดง ความคิดที่สื่อว่า หน่วยหลัก “ผลที่เกิดขึ้นกับระบบการศึกษา” ลักษณะ หมายถึง สมบัติ เฉพาะ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ในที่นี้คือรูปแบบของการศึกษาหลังจากการจัดการแล้ว เปรียบได้กับหน่วยที่นำมาเปรียบ คือ “ผลของการรักษา” หมายถึง ลักษณะที่เป็นไปหลังจาก การเข้าสู่กระบวนการรักษาทางการแพทย์ เพื่อสื่อความคิดว่า ผลที่เกิดขึ้นกับระบบ การศึกษาคือผลของการรักษา

1.6.2 รูปภาพแสดงความนึกเปรียบเทียบ การใช้รูปภาพที่แสดงความ นึกเปรียบเทียบระหว่าง “ลักษณะของการศึกษา” กับ “ผลที่เกิดขึ้นกับระบบการศึกษา” พบ ได้จากตัวอย่างการใช้ถ้อยคำ เช่น ตาย หายไอซียู ล้มเหลว เป็นต้น โดยปรากฏการใช้ทั้งสิ้น จำนวน 37 ถ้อยคำ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

11) บางที่มีไอซียู โรงเรียนหนึ่ง ขำมากบอกเป็นไอซียู ขออย่างเดียว ให้รัฐมนตรี โล่ ผอ.ออก หายไอซียูเลย (ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์, 2560)

12) อะไรคือความล้มเหลวของการศึกษาไทยครับ? (สมาชิกชื่อ ครับ ครับ, 2557)

ตัวอย่างที่ 11) และ 12) ข้างต้นใช้กระบวนการเปรียบเทียบกับหน่วยที่นำมาเปรียบ คือ “ผลของการรักษา” 11 ดังที่พบจากถ้อยคำว่า หายไอซียู (ตัวอย่างที่ 11) ล้มเหลว (ตัวอย่างที่ 12) ถ้อยคำว่า หายไอซียู หาย หมายถึง สูญ ไม่ปรากฏ พ้นจากการเจ็บป่วย ในที่นี้คือการพ้นจากสภาพที่ต้องรักษาในชั้นวิกฤติ ล้มเหลว หมายถึง ไม่ได้ผล หากใช้ในถ้อยคำว่า ภาวะหัวใจล้มเหลว สื่อความหมายว่า เสียชีวิตและหมดลมหายใจ ดังนั้น ถ้อยคำดังกล่าวสื่อความหมายว่า ในบางสถานศึกษาจะพ้นวิกฤตได้หากไม่มีผู้อำนวยการโรงเรียน และการศึกษาถูกมองว่าเหมือนกับภาวะหัวใจล้มเหลวซึ่งสื่อถึงการเสียชีวิต ความนึกเปรียบเทียบข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า ผลของการรักษาเกี่ยวโยงถึงผลที่เกิดขึ้นกับระบบการศึกษา

2. ผลการศึกษาความหลากหลายของการใช้ความนึกเปรียบเทียบ “การศึกษากับการรักษาทางการแพทย์” ของผู้ใช้ภาษาในบริบทการศึกษาขั้นพื้นฐานสมัยรัฐบาล คสช. พ.ศ. 2557-2562

ผลการศึกษาความหลากหลายของการใช้ความนึกเปรียบเทียบ “การศึกษากับการรักษาทางการแพทย์” ของผู้ใช้ภาษาในบริบทการศึกษาขั้นพื้นฐานสมัยรัฐบาล คสช. พ.ศ. 2557-2562 พบว่า มีการแปรไปตามกลุ่มผู้เกี่ยวข้องทั้ง 3 กลุ่มซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายของการใช้ความนึกเปรียบเทียบ “การศึกษากับการรักษาทางการแพทย์”

2.1 ผลการศึกษาความหลากหลายของการใช้ความนึกเปรียบเทียบ “การศึกษากับการรักษาทางการแพทย์” ในกลุ่มผู้มอบนโยบายทางการศึกษา ได้แก่ นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการและคณะ และคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา มีการใช้ภาษาแสดงความนึกเปรียบเทียบเทียบมีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

2.1.1 ผู้มอบนโยบายทางการศึกษาพบการแสดงออกความนึกเปรียบเทียบในภาษาที่มาจากการสื่อสารด้วยการพูดเท่านั้นไม่พบในภาษาที่มาจากการสื่อสารด้วยการเขียน กล่าวคือ พบการใช้ความนึกเปรียบเทียบในกลุ่มผู้นี้จำนวน 36 ถ้อยคำ เมื่อพิจารณาเฉพาะกลุ่มแล้วพบว่า ข้อมูลจากภาษาเขียนจะไม่พบความนึกเปรียบเทียบการศึกษากับการรักษา

ทางการแพทย์ แต่พบในภาษาพูดเท่านั้น ดังเช่นที่ปรากฏถ้อยคำ “ไอซียู” บ่อยครั้งจาก นายแพทย์ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ โดยโครงการ โรงเรียนไอซียูเป็นโครงการสนองพระราชดำริรัชกาลที่ 9 เพื่อแก้ไขปัญหาโรงเรียนที่ขาดโอกาส (หมัดเหล็ก, 2560) ทั้งนี้เพราะรัฐมนตรีฯ เป็นจิตแพทย์ จึงมีแนวคิดการทำงานแบบ แพทย์รักษาผู้ป่วย มโนคตินี้เป็นการชื่อนัยว่า ผู้มอบนโยบายฯ เปรียบเสมือนแพทย์ ผู้เชี่ยวชาญในการรักษาผู้ป่วยก็คือโรงเรียน ซึ่งเป็นตัวแทนของระบบการศึกษาที่กำลังเป็น ปัญหา ดังที่พบรูปภาษาแสดงความนึกเปรียบเทียบการศึกษาคือการรักษาทางการแพทย์ เฉพาะภาษาที่มาจากการพูดเท่านั้น

2.2 ผลการศึกษาความหลากหลายของการใช้ความนึกเปรียบเทียบในกลุ่ม ผู้รับนโยบายมาปฏิบัติ ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีการใช้ภาษาแสดงความนึก เปรียบเทียบเทียบมีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

2.2.1 ผู้รับนโยบายทางการศึกษามาปฏิบัติคือบุคลากรทางการแพทย์ และผู้ป่วย กล่าวคือ ในกลุ่มนี้ มีมุมมองสะท้อนว่า ตนเป็นแพทย์รักษาผู้ป่วย ดังตัวอย่าง ถ้อยคำ “จำที่เดียวได้ทั้งนักโภชนาการ นักบัญชี หมอ พยาบาล อัยการ ไม่มีอะไรที่ครูไทย ทำไม่ได้ ครูไทยยุค 4.0” (จรัสศรี ชินวงศ์, 2562) ตัวอย่างข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า ครูผู้รับ นโยบายทางการศึกษามีมุมมองว่า ผู้ที่เป็นครูต้องทำงานหนักและหลายบทบาท เช่น เป็นนัก โภชนาการที่ดูแลอาหารของนักเรียน เป็นอัยการผู้คุ้มครองสิทธิ์และช่วยเหลือนักเรียนไกล่เกลี่ยข้อพิพาท รวมทั้งต้องเป็นบุคลากรทางการแพทย์ที่ต้องดูแลเมื่อนักเรียนเจ็บป่วย มโนคติ นี้จะพบการใช้ที่แตกต่างต่างจากกลุ่มที่ 1 คือ ผู้มอบนโยบายทางการศึกษา กล่าวคือ ในกลุ่ม นี้ไม่ได้มองเพียงว่า ครูเปรียบเสมือนกับบุคลากรทางการแพทย์ที่มีหน้าที่ “รักษา” เท่านั้น แต่มีมโนคติว่าตนยังเป็นผู้ป่วยอีกด้วย ดังตัวอย่างถ้อยคำ “กลายเป็นว่าเพจของผมเป็นศูนย์ รวมของ คุณครูที่ต้องการเยียวยาทางจิตใจจากการสอนที่โรงเรียน” (ครูมะนาว ศุภวัจน์ พรหม ตัน, 2559) ถ้อยคำดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ครูไม่เป็นเพียงผู้รักษาเท่านั้น แต่ครูเป็นผู้ป่วยที่ ต้องการเยียวยาและการดูแลทางสุขภาพจิตอีกด้วย ถ้อยคำดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การ สอนหรือการทำงานที่โรงเรียนครูจะต้องทำงานจะเกิดความเครียดกดดันที่ส่งผลเสียต่อ สุขภาพจิต และต้องการได้รับการเยียวยาทางจิตใจ มโนคติ “ครูคือผู้ป่วย” นี้จะพบเฉพาะใน กลุ่มผู้รับนโยบายมาปฏิบัติเท่านั้น

2.3 ผลการศึกษาความหลากหลายของการใช้ความนึกเปรียบเทียบในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งเป็นผลผลิตจากระบบการศึกษา ได้แก่ ผู้เรียนกับกลุ่มบุคคลแวดล้อมตัวผู้เรียน รวมถึงบุคคลทั่วไปในสังคม ได้แก่ ผู้ปกครอง และบุคคลทั่วไปในสังคม มีการใช้ภาษาแสดงความนึกเปรียบเทียบมีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

2.3.1 ผู้เป็นผลผลิตทางการศึกษาไม่สะท้อนมโนคติยารักษาคือวิธีการทำงานและเนื้อหาบทเรียน กล่าวคือ ในกลุ่มที่ 3 นี้ไม่พบมุมมองที่สะท้อนถึงมโนคติ ยารักษา คือวิธีการทำงานและเนื้อหาบทเรียน ดังที่พบกลุ่มผู้อื่น ดังถ้อยคำ “รัฐมนตรีสาธารณสุขก็บอกผมไม่ได้ ว่าห้ามรักษาแบบนี้ เพราะนี่คือ professional รัฐมนตรีกระทรวงศึกษาบอกคุณต้องผ่าตัดแบบนี้ ใช้ยาแบบนี้” (ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์, 2560) และถ้อยคำ “สิ่งที่เป็นยาฆมในวิชาภาษาไทยเลยก็คือการแต่งคำประพันธ์กับการเรียนวรรณคดี” (क्रमะนาว ศุภวัจน พรมตัน, 2559) ถ้อยคำข้างต้น เป็นของผู้มอบนโยบายทางการศึกษา และผู้รับนโยบายมาปฏิบัติ การใช้ความนึกเปรียบเทียบ “ใช้ยา” ในที่นี้คือ วิธีการทำงาน กล่าวสรุปได้ว่า ผู้มอบนโยบายทางการศึกษามองว่า ผู้ที่มีประสบการณ์ทำงานตรงจะรู้ดีเรื่องงานดีที่สุด ดังนั้นแพทย์และครูจะเป็นผู้รู้การแก้ปัญหาที่สุด ซึ่งมโนคติดังกล่าวเป็นมโนคติของกลุ่มผู้มอบนโยบายทางการศึกษา นอกจากนี้ผู้รับนโยบายมาปฏิบัติการใช้ความนึกเปรียบเทียบ “ยาฆม” ในที่นี้คือหมายถึงวิชาวรรณคดี มุมมองดังกล่าวสะท้อนให้ว่าเป็นสิ่งที่น่าเบื่อ ลักษณะความนึกเปรียบเทียบยารักษา คือวิธีการทำงานและเนื้อหาบทเรียนนี้ จะไม่พบในกลุ่มผู้เป็นผลผลิตของระบบการศึกษา เนื่องจากกลุ่มดังกล่าวไม่ได้เป็นทำงานด้านการศึกษาหรือเลือกเนื้อหาบทเรียนได้ จึงไม่สะท้อนมโนคติยารักษาคือวิธีการทำงานและเนื้อหาบทเรียนนี้

2.3.2 ผู้เป็นผลผลิตทางการศึกษาสะท้อนว่าสภาพและความเร่งด่วนที่ต้องการได้รับการแก้ไข ปัญหาการศึกษาอยู่ในขั้นเร่งด่วน ซึ่งแตกต่างจากมโนคติของผู้มอบนโยบายและผู้รับนโยบายมาปฏิบัติ ดังตัวอย่างถ้อยคำ “มันเกินเยียวยาจะพูดให้เข้าใจ” (ครูพี่เหยิน, 2558) และ “ผมว่าการศึกษาไทยป่วยหนัก ป่วยหลายโรค” (ม่อนหินซ้อน, 2558) ถ้อยคำ “เกินเยียวยา” และ “ป่วยหนัก ป่วยหลายโรค” สะท้อนมโนคติของผู้เป็นผลผลิตของระบบการศึกษาว่า การศึกษาไทยเปรียบได้กับผู้ป่วยที่มีอาการหนักเกินเยียวยา และมีโรครุมเร้าหลายโรค ในมโนคตินี้ผู้กลุ่มนี้มองว่าการศึกษามีปัญหาที่สั่งสมมานานก่อนหน้าแล้ว และยากที่จะรักษาเยียวยาได้ ทั้งนี้เป็นเพราะนักเรียนมองว่าตนเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบต่าง ๆ มาอย่างยาวนานจากการจัดการบริหารศึกษาของผู้มอบนโยบายและผู้รับนโยบายมาปฏิบัติ จึงสะท้อนมโนคติถึงสภาพและความเร่งด่วนที่ต้องการได้รับการแก้ไขปัญหาการศึกษาอยู่ในขั้นเร่งด่วนเหมือนสภาพของป่วยที่อยู่ในขั้นที่ต้องการการช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน

2.3.3 ผู้เป็นผลผลิตทางการศึกษาสะท้อนว่า ผลที่เกิดขึ้นกับระบบการศึกษาคืออาการรุนแรงของโรค และไม่สามารถรักษาให้หายเป็นปกติได้ ดังตัวอย่างถ้อยคำ “อะไรคือความล้มเหลวของการศึกษาไทยครับ ?” (ครับครับครับ, 2557) ถ้อยคำข้างต้นใช้ความนึกเปรียบเทียบ “ความล้มเหลว” สะท้อนมโนคติว่า ผลที่เกิดขึ้นกับระบบการศึกษาคือความล้มเหลวเช่นเดียวกับการรักษาทางการแพทย์ที่ไม่สามารถรักษาหรือยื้อชีวิตต่อไปได้ มโนคติดังกล่าวนี้จะไม่พบในกลุ่มอื่น โดยทั้งสองกลุ่มดังกล่าวจะพบมโนคติที่สื่อว่าผลของการรักษา คือ สามารถหายได้ ดังสะท้อนจากถ้อยคำ “บางที่มีไอชียู โรงเรียนหนึ่ง ข้ามากบอกรับเป็นไอชียู ขออย่างเดียวให้รัฐมนตรีไล่ ผอ.ออก หายไอชียูเลย (ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์, 2550) ถ้อยคำข้างต้นเป็นถ้อยคำของกลุ่มที่ 1 ที่มีมุมมองว่า ผลของการรักษา นั้นสามารถหายหรือมีอาการดีขึ้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับกลุ่มที่ 2 ดังสะท้อนจากถ้อยคำ “ครูรักษาด้วยการให้สติปัญญา ล้วนเหมือนรักษาด้วยการแพทย์ เมื่อเห็นคนที่เรารักษาดีขึ้น เราก็ต้องมีความสุขไปด้วย” (อาจารย์ใหญ่ ครูผู้ให้ The Everlasting Teacher (Version เต็ม) – 7 - Eleven Thailand, 2558) ถ้อยคำข้างต้น สะท้อนมโนคติว่า ครูสามารถรักษาด้วยการให้ความรู้ซึ่งก็เปรียบเสมือนกับการได้รับการรักษาทำให้อาการป่วยต่าง ๆ ที่มีอยู่ดีขึ้น และทำให้ครูผู้มอบความรู้ให้มีความสุข จากข้อมูลดังกล่าวจึงสรุปได้ว่า กลุ่มที่ 3 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งเป็นผลผลิตจากระบบการศึกษามีมโนคติว่า ผลที่เกิดขึ้นกับระบบการศึกษาคืออาการรุนแรงของโรค และไม่สามารถรักษาให้หายซึ่งต่างจากกลุ่มผู้อื่นที่มองว่าโรคนั้นสามารถหายเป็นปกติได้นั่นเอง

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย

1. มโนคติและรูปภาพแสดงความนึกเปรียบเทียบ “การศึกษากับการรักษาทางการแพทย์” ของผู้ใช้ภาษาในบริบทการศึกษาขั้นพื้นฐานสมัยรัฐบาล คสช. พ.ศ. 2557-2562 ผลการการศึกษาพบมโนคติและรูปภาพแสดงความนึกเปรียบเทียบ จำนวน 149 ถ้อยคำ โดยเปรียบเทียบระหว่างหน่วยหลัก คือ “การศึกษา” กับหน่วยที่นำมาเปรียบ คือ “การรักษาทางการแพทย์” คือ 1) “ผู้บริหารการศึกษาและบุคลากรทางการศึกษา” กับ “บุคลากรทางการแพทย์และผู้ป่วย” 2) “การแก้ปัญหาในระบบการศึกษาและการให้การศึกษา” กับ “วิธีการรักษา” 3) “วิธีการทำงานและเนื้อหาบทเรียน” กับ “ยารักษา” 4)

“ปัญหาและอุปสรรคของระบบการศึกษา” กับ “โรค” 5) “สภาพและความเร่งด่วนที่ต้องได้รับการแก้ไขปัญหาการศึกษา” กับ “อาการและความเร่งด่วนในการรักษา” 6) “ผลที่เกิดขึ้นกับระบบการศึกษา” กับ “ผลของการรักษา” องค์ประกอบทั้ง 6 หน่วยแสดงให้เห็นถึงมโนคติของผู้ใช้ภาษาผ่านรูปภาพแสดงความนึกเปรียบเทียบ “การศึกษากับการรักษาทางการแพทย์” เห็นได้ว่าผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานทั้ง 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้มอบนโยบายทางการศึกษา ผู้รับนโยบายมาปฏิบัติ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งเป็นผลผลิตจากระบบการศึกษา ได้แสดงมโนคติผ่านทางรูปภาพแสดงความนึกเปรียบเทียบ “การศึกษากับการรักษาทางการแพทย์” ในหลากหลายหน่วย ประเด็นนี้สอดคล้องกับเลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff & Johnson, 1980) ที่ชี้ว่าความนึกเปรียบเทียบเป็นเรื่องของการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวัน และดวงมน จิตรจันทน์ (2547) ก็สนับสนุนว่าการสื่อสารในชีวิตประจำวัน เราใช้ความเปรียบเพื่อสร้างพลังการสื่อสาร

2. ความหลากหลายของการใช้ความนึกเปรียบเทียบ “การศึกษากับการรักษาทางการแพทย์” ของผู้ใช้ภาษาในบริบทการศึกษาขั้นพื้นฐานสมัยรัฐบาล คสช. พ.ศ. 2557-2562 ผลการศึกษาในประเด็นความหลากหลายของการใช้ภาษาแสดงความนึกเปรียบเทียบของบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับระบบการศึกษาทั้ง 3 กลุ่ม พบว่ามีการแปรไปตามกลุ่มผู้ใช้ภาษา ดังนี้ กลุ่มที่ 1 ผู้มอบนโยบายทางการศึกษา จะใช้ภาษาแสดงความนึกเปรียบเทียบการศึกษากับการรักษาทางการแพทย์เฉพาะในภาษาพูดเท่านั้น กลุ่มที่ 2 ผู้รับนโยบายมาปฏิบัติมีมโนคติว่าตนคือบุคลากรทางการแพทย์และผู้ป่วย และกลุ่มที่ 3 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งเป็นผลผลิตจากระบบการศึกษาจะไม่สะท้อนมโนคตินิยามรักษาคือวิธีการทำงานและเนื้อหาบทเรียน สะท้อนว่าสภาพและความเร่งด่วนที่ต้องการได้รับการแก้ไขปัญหาการศึกษาอยู่ในขั้นเร่งด่วน และผลที่เกิดขึ้นกับระบบการศึกษาคืออาการรุนแรงของโรคที่ไม่สามารถรักษาให้หายเป็นปกติได้

ในประเด็นความหลากหลายของการใช้ความนึกเปรียบเทียบข้างต้นนี้สอดคล้องกับอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2548) ที่ชี้ว่า ผู้ใช้ภาษาแต่ละคนมีสถานภาพต่างจากคนอื่น สถานภาพหรือลักษณะทางสังคมที่ต่างกันทำให้เกิดการแปรของภาษา นี่คือการสะท้อนถึงหน่วยของมโนคติที่แตกต่างกันตามผู้ใช้ภาษาแต่ละกลุ่ม ดังที่ผู้มอบนโยบายทางการศึกษาใช้ภาษาแสดงความนึกเปรียบเทียบกับรักษาทางการแพทย์เป็นจำนวนมาก และผู้เป็นผลผลิตทางการศึกษาไม่สะท้อนมโนคตินิยามรักษาคือวิธีการทำงานและเนื้อหาบทเรียน ในสอง

ประเด็นนี้แสดงให้เห็นว่า การใช้ความนึกเปรียบเทียบที่ผู้พูดและผู้เขียนได้สื่อสารเพื่อให้ผู้ฟังและผู้อ่านได้เข้าใจและร่วมมีประสบการณ์กับสิ่งที่ผู้เขียนถ่ายทอด เห็นได้จากกลุ่มผู้รับนโยบายทางการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้อยของรัฐมนตรีฯ ที่เป็นแพทย์จะมีอคติในการบริหารจัดการด้านการศึกษาเหมือนกับการรักษาผู้ป่วย แต่จะไม่พบมโนคตินี้ในข้อมูลที่มาจากภาษาเขียนคือพระราชบัญญัติการศึกษาที่สะท้อนมุมมองการศึกษาจากนิยามการศึกษาว่าคือ กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงาม ซึ่งเป็นมโนคติของการสร้างสรรค์ไม่ใช้การแก้ปัญหา จึงไม่พบรูปภาษาแสดงมโนคติเปรียบเทียบดังกล่าว และกลุ่มของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้เป็นผลผลิตทางการศึกษาจะไม่สะท้อนมโนคติที่เกี่ยวข้องกับนโยบายและหลักสูตรเนื่องจากไม่ได้มีบทบาทบริหารงานนโยบายและหลักสูตรการศึกษา

ส่วนในกลุ่มของผู้รับนโยบายทางการศึกษามีมโนคติว่า บุคลากรทางการศึกษา คือผู้ป่วยที่มีปัญหาด้านสุขภาพจิต ประเด็นนี้ผู้วิจัยเห็นว่า ครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นผู้รับนโยบายมาปฏิบัติ ซึ่งเป็นด้านหน้าในการปฏิบัติงานที่มีบทบาทสำคัญในการเชื่อมต่อระหว่างผู้มอบนโยบายและผู้เป็นผลผลิตของการศึกษา จึงถูกส่งคมคาดหวัง ดังที่ ทศพล บุญธรรม (2557) กล่าวว่า ครูเกิดความเครียดจากการทำงาน เนื่องจากถูกคาดหวังมาก เพราะทำงานภายใต้ความกดดัน ครูอาจจะไม่ได้เห็นด้วยนโยบายและวิธีการทำงานที่ถูกกำหนดไว้แต่จำเป็นต้องปฏิบัติตาม ประเด็นนี้เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ครูเกิดความเครียดสะสมเช่นกัน ดังที่ อุดมลักษณ์ เมฆาวณิช (2556) กล่าวว่า สาเหตุความเครียดของครูที่มีมากเป็นอันดับแรก คือ การที่ต้องทำงานตามวิธีที่ถูกกำหนดทั้งที่ครูเห็นว่าสามารถทำได้โดยใช้วิธีการอื่นด้วยสาเหตุที่กล่าวมานี้ ทำให้กลุ่มของผู้รับนโยบายฯ เกิดความเครียดซึ่งส่งผลเสียต่อสุขภาพจิต จึงมีมโนคติว่า ผู้รับนโยบายทางการศึกษาคือผู้ป่วย และในกลุ่มนี้มีมโนคติว่าสภาพและความเร่งด่วนที่การศึกษาต้องการได้รับการแก้ไขปัญหายอยู่ในขั้นเร่งด่วน และผลที่เกิดขึ้นกับระบบการศึกษาเหมือนกับอาการของโรคที่รุนแรงและไม่สามารถรักษาได้

ในมุมมองนี้สะท้อนให้เห็นว่า ผู้เป็นผู้เป็นผลผลิตของการศึกษาเห็นว่า ปัญหาระบบการศึกษาเป็นปัญหาที่สะสมมายาวนาน เป็นปัญหาระดับโครงสร้าง ดังที่มีข้ออภิปรายของ Nattatiti K. (2564) ว่า ระบบการศึกษาไทยเป็นปีศาจที่กัดกินความเป็นคนของครู และได้เสนอว่า สิ่งที่จะช่วยเหลือทั้งครูและนักเรียนได้อย่างแท้จริงและยั่งยืน คือ การรื้อโครงสร้างการศึกษา โดยกระทรวงฯ ต้องยอมรับว่าระบบการศึกษาของไทยมีปัญหา และรับฟังนักเรียนอย่างจริงจัง เนื่องจากครูผูกขาดอำนาจในโรงเรียนจน “เสียง” ของนักเรียนไร้

ความหมาย ดังนั้นกลุ่มนี้จึงมีมุมมองที่สะท้อนมโนคติว่า ควรเร่งแก้ไขปัญหาที่ต้นเหตุ คือ โครงสร้างของระบบการศึกษา การรักษาโรคจะหายเป็นปกติได้ ข้อค้นพบข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ผู้ใช้ภาษาในบริบทการศึกษาขั้นพื้นฐานมีมโนคติว่า “การรักษาทางการแพทย์” เกี่ยวโยงถึง “การศึกษา” และการใช้หน่วยเปรียบเทียบมีความหลากหลายโดยมีการแปรไปตามกลุ่มบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับระบบการศึกษาอีกด้วย

องค์ความรู้จากการวิจัย

1. แสดงให้เห็นมุมมองทางความคิดที่สื่อผ่านการเปรียบเทียบระหว่าง “การศึกษา” กับ “การรักษาทางการแพทย์” ของกลุ่มผู้มอบนโยบาย ผู้รับนโยบายมาปฏิบัติ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งเป็นผลผลิตจากระบบการศึกษา
2. แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของการใช้ภาษาแสดงความนึกเปรียบเทียบระหว่าง “การศึกษา” กับ “การรักษาทางการแพทย์” ที่แปรไปตามกลุ่มปัจจัยผู้ส่งสาร ได้แก่ ผู้มอบนโยบาย ผู้รับนโยบาย และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย
ผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการศึกษาควรนำมุมมองที่สะท้อนถึงการศึกษาไปพิจารณาทบทวนเพื่อพัฒนาระบบการศึกษาต่อไป
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
ผู้สนใจพิจารณาความนึกเปรียบเทียบทางการศึกษา ควรหาประเด็นการแสดงให้เห็นแง่มุมการศึกษาที่สะท้อนผ่านความนึกเปรียบเทียบด้านอื่น ๆ และสำรวจแหล่งข้อมูลในแหล่งอื่น ๆ

รายการอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542. กรุงเทพฯ : สยามสปอร์ตฯ.
- ครูบ้านนอกดอทคอม. (2560). แผนงาน/โครงการของกระทรวงศึกษาธิการที่จะดำเนินการในปี 2560. สืบค้น 10 พฤษภาคม 2563, จาก <https://www.kroobannok.com/80920>

- क्रमेणाना सुगवज्जनं प्रमत्तं. (2559). *ครูเปลี่ยน นักเรียนเปลี่ยน ครูเมื่อนาว รร.นครวิทยาคม จ.เชียงราย*. สืบค้น 10 พฤษภาคม 2563, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=CL6rlpBlgso>.
- จรัสศรี ชินวงศ์. (2562) และ Skolpat Sensook. (2558). *ครูนอกกรอบดอกท้อคอม*. สืบค้น 10 พฤษภาคม 2563, จาก <https://www.facebook.com/wekruthai/photos/a>
- ซัซศรีณย์ จิตคงคา. (2564). *ความนึกเปรียบเทียบตัวละครในนวนิยายดีเด่นแห่งชาติ (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยพะเยา : พะเยา.
- ณรงค์ พิพัฒนาศัย. (2557). *รวบ.ศธ.แถลงนโยบายวันแรกเข้ากระทรวงศึกษาธิการ*. สืบค้น 10 พฤษภาคม 2563, จาก https://www.youtube.com/watch?v=slR8_
- ดวงมน จิตรจำนงค์. (2527). *สุนทรียภาพในภาษาไทย*. กรุงเทพฯ : เคล็ดไทย.
- ทศพล บุญธรรม. (2547). *ภาวะความเครียดจากการทำงานของครูระดับมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 1 (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยศิลปากร : นครปฐม.
- ไทพัลลิก้า. (2558). *กระทรวงศึกษาธิการแถลงผลงานในรอบ 6 เดือน*. สืบค้น 10 พฤษภาคม 2563, จาก <https://thaipublica.org>
- พลิน ชรัตน์. (ม.ป.ป). *เอกสารประกอบการบรรยายของหน่วยบริหารทรัพยากรและกฎหมาย “คดีทางการแพทย์”*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- รัชนิยา กลิ่นน้ำหอม. (2551). *อุปนิสัยที่นักการเมืองใช้: การศึกษาตามแนววรรณคดีสารคดีปริทัศน์และวิจารณ์ปฏิบัติศาสตร์ (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต)*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : กรุงเทพฯ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2545). *พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม*. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน.
- “_____”. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน.
- วิกิพีเดีย พจนานุกรมเสรี. (2564). *ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์*. สืบค้น 10 พฤษภาคม 2563, จาก https://th.wikipedia.org/wiki/ธีระเกียรติ_เจริญเศรษฐศิลป์
- สมาชิกเลขที่ 1149444, 701086 สมาชิกชื่อ ม่อนหินซ้อน, ครับครับครับ. (2558). *เกิดอะไรขึ้นกับระบบการศึกษาของไทย?*. สืบค้น 10 พฤษภาคม 2563, จาก <https://pantip.com>
- หมัดเหล็ก. (2560, 18 มีนาคม). *โรงเรียนไอซึยู ไทยรัฐ*. สืบค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม 2560, จาก <https://www.thairath.co.th/news/888115>

- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2548). ภาษาในสังคมไทย: ความหลากหลาย การเปลี่ยนแปลง การพัฒนา. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุดมลักษณ์ เมฆาวณิชย์. (2556). ความเครียดของข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 (กลุ่มอำเภอพนัสนิคม) (วิทยานิพนธ์ปริญญา รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา : ชลบุรี.
- 7-Eleven Thailand. (2558). อาจารย์ใหญ่ ครูผู้ให้ *The Everlasting Teacher – 7-Eleven Thailand, 2558*. สืบค้น 10 พฤษภาคม 2561, จาก <https://www.youtube.com/>
- BANGKOK HOSPITAL. (ม.ป.ป.). ห้อง ICU กับห้อง CCU ในโรงพยาบาล คืออะไร แล้วมีความแตกต่างอย่างไรบ้าง. สืบค้น 10 พฤษภาคม 2563, จาก <https://www.bth.co.th>
- Charteris-Black, Jonathan. (2006). Britain as a container: immigration metaphors in the 2005 election campaign. *Discourse & Society*, 17(5): 563-581.
- Nattatiti K. (2564). ระบบการศึกษาไทยปีศาจที่กัดกินความเป็นคนของครู. สืบค้น 10 พฤษภาคม 2563. จาก <https://www.sanook.com/news/8358770/>
- Wei-lun & Ahrens. (2008). Ideological influence on BUILDING metaphors in Taiwanese Presidential speechs. *Discourse & Society*, 19(3): 383-40

การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่ถูกกลั่นแกล้งโดยการปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีการรู้คิดและพฤติกรรม Enhancing Resilience of Bullying High School Students by Cognitive Behavior Counseling Group

นิสาร์ตัน สุขตาม¹, กาญจนา สุทธิเนียม², ชลพร กองคำ³ และ ชูวิทย์ รัตนพลแสนย์⁴

Received: July 21, 2022
Revised: December 10, 2022
Accepted: December 11, 2022

Nisarat Suktam, Kanchana Suttineam, Chonlaporn Kongkham
And Choowit Ruttanapolsan
(Kanchana.sut@bsru.ac.th)

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่ถูกกลั่นแกล้ง โดยการปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีการรู้คิดและพฤติกรรม มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อเปรียบเทียบความเข้มแข็งทางใจ ของนักเรียนที่ถูกกลั่นแกล้งกลุ่มทดลองก่อนและหลังได้รับการปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีการรู้คิดและพฤติกรรม 2. เพื่อเปรียบเทียบความเข้มแข็งทางใจของนักเรียนที่ถูกกลั่นแกล้งระหว่างกลุ่มทดลองที่ได้รับการปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีการรู้คิดและพฤติกรรมกับกลุ่มควบคุมที่ได้รับการดูแลแบบปกติ เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวนนักเรียน 299 คน และกลุ่มตัวอย่างจำนวน 16 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ที่มีคะแนนความเข้มแข็งทางใจต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา แล้วสุ่มอย่างง่ายเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มทดลองได้รับการให้การปรึกษากลุ่มและกลุ่มควบคุมได้รับการดูแลแบบปกติ ตามระบบของโรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบคัดกรองพฤติกรรมการถูกกลั่นแกล้ง มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (item objective congruence : IOC) อยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 2) แบบประเมินความเข้มแข็งทางใจมีค่าความเที่ยงโดยรวม

¹ หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
Master of Science Program in Counseling Psychology Faculty of Education Bansomdejchaopraya
Rajabhat University

^{2, 3, 4} คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
Faculty of Education Bansomdejchaopraya Rajabhat University

เท่ากับ 0.70 และ 3) การให้การศึกษากลุ่มตามทฤษฎีการรู้คิดและพฤติกรรมมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (item objective congruence : IOC) อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา สถิติเชิงเปรียบเทียบใช้ Paired-Sample t-test และ Independent t-test พบผลการวิจัย ดังนี้

1. ความเข้มแข็งทางใจของนักเรียนที่ถูกกลั่นแกล้งกลุ่มทดลองหลังได้รับการศึกษากลุ่มตามทฤษฎีการรู้คิดและพฤติกรรมมีความเข้มแข็งทางใจสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมการศึกษากลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ความเข้มแข็งทางใจของนักเรียนที่ถูกกลั่นแกล้งระหว่างกลุ่มทดลองที่ได้รับการศึกษากลุ่มตามทฤษฎีการรู้คิดและพฤติกรรม มีความเข้มแข็งทางใจสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับการให้การศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ความเข้มแข็งทางใจ, นักเรียนถูกกลั่นแกล้ง, การศึกษากลุ่มตามทฤษฎีการรู้คิดและพฤติกรรม

Abstract

A study is titled “Enhancing Resilience of Bullying High School Students by Cognitive Behavior Counseling Group” aimed 1) To compare the enhancing resilience of students who were bullying in the experimental group before and after receiving group counseling according to the Cognitive and Behavioral Theory. 2) To compare the enhancing resilience of bullying students between the experimental group receiving Cognitive Behavioral Theory Counseling and the control group receiving conventional care.

Methods: The subjects were divided into 2 groups. The first group consisted of 299 high school students. The second group consisted of 16 subjects. (This group was selected from those whose enhancing resilience was below the 25th percentile.) They were randomly assigned into the experimental and control groups.

The experimental group received group counseling and the control group received conventional care within the school system. 1. The reliability of instrument, was reported by Cronbach's Alpha as 0.70 and the construct validity was confirmed through a factor analysis, 2. The group counseling model was the IOC ranging from 0.66-1.00. The descriptive, paired-Sample t-test and independent t-test were used for data analysis.

The results show: 1. The enhancing resilience of students who were bullying in experimental group after receiving the group counseling, according to the Cognitive and Behavioral Theory, was significantly higher after receiving the group counseling at the .01 level. 2. The enhancing resilience of students who were bullying during the experimental group who then received counseling according to the Cognitive and Behavioral Theory was significantly higher than the control group who did not receive counseling at the .05 level.

Keywords: Enhancing Resilience, Bullying, Cognitive Behavior Counseling Group

บทนำ

ปัจจุบันพฤติกรรมการกลั่นแกล้งของนักเรียนในโรงเรียนถือเป็นปัญหาดังประเทศที่ต้องตระหนักและให้ความสำคัญ พฤติกรรมการกลั่นแกล้งเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงต่อบุคคล ทั้งทางด้านร่างกายจิตใจของผู้ที่ถูกกลั่นแกล้ง กลายเป็นบุคคลที่มีปัญหาในการปรับตัวให้เข้ากับสังคม สิ่งแวดล้อม และปัญหาด้านจิตใจในขณะที่ผู้ที่กลั่นแกล้งผู้อื่นนั้น ทำเพื่อความสนุกสนานหรือต้องการเรียกร้องความสนใจ (กรมสุขภาพจิต, 2562)

พฤติกรรมการกลั่นแกล้งของนักเรียนในโรงเรียน มีความซับซ้อนและรุนแรงขึ้นตามสภาพสังคมยุคสมัยใหม่ ระดับความรุนแรงของพฤติกรรมการกลั่นแกล้งทวีคูณมากขึ้นกว่าในอดีต สอดคล้องกับข้อมูลของ (กรมสุขภาพจิต, 2561) ที่ระบุว่า นักเรียนโดนกลั่นแกล้งในโรงเรียนถึง 600,000 คน คิดเป็นอัตราส่วนเท่ากับ 40% เป็นอันดับ 2 ของโลก รองจากประเทศญี่ปุ่น ผลกระทบที่เกิดจากการกลั่นแกล้ง (bullying) ส่งผลมากมายทั้งนักเรียน

ที่เป็นผู้กลั่นแกล้งและนักเรียนที่เป็นเหยื่อ นักเรียนที่เป็นเหยื่อได้รับบาดเจ็บ มีปัญหาสุขภาพกาย เช่น ปวดหัว ปวดท้อง เป็นต้น และปัญหาต่อสุขภาพจิต เช่น รู้สึกอับอาย ซึมเศร้าวิตกกังวล และนักเรียนที่ถูกกลั่นแกล้งมักขาดการควบคุมอารมณ์ มีความเครียด การมองเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ มองโลกในแง่ลบ และมีปัญหาการเข้าสังคม (กระทรวงสาธารณสุข เดือนมกราคม, 2561) สอดคล้องกับ (ธานี ชัยวัฒน์, 2563) กล่าวว่า ผู้ที่ถูกกลั่นแกล้งอาจได้รับผลกระทบทางตรงต่อจิตใจ มีภาวะซึมเศร้า วิตกกังวล และนำไปสู่ปัญหาด้านสุขภาพ สอดคล้องกับ (Robert, 2000) กล่าวว่า เด็กจะใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่ที่โรงเรียน หากครูเพิกเฉยหรือมองพฤติกรรมกลั่นแกล้งเป็นเรื่องธรรมดา ของนักเรียน ย่อมส่งผลกระทบทั้งด้านร่างกาย และจิตใจของนักเรียน และพบว่าผู้ที่ถูกกลั่นแกล้งอย่างต่อเนื่อง มีแนวโน้มที่จะเชื่อว่า สิ่งที่เกิดขึ้นอยู่นอกเหนือการควบคุมตนเองไม่สามารถแก้ไขอะไรได้และมักจะสิ้นหวัง (Radliff, Wang and Swearer, 2016) ซึ่งหากคนรอบข้างไม่ให้ความช่วยเหลือจะยิ่งทำให้เกิดความรู้สึกหมดหวัง นำไปสู่ความคิดไม่อยากมีชีวิตอยู่จนกลายเป็นบุคคลที่มีสภาพจิตใจที่อ่อนแอ ขาดความเข้มแข็งทางใจ (สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์, 2561)

ผู้วิจัยเป็นครูแนะแนวประจำโรงเรียนมีบทบาทช่วยเหลือนักเรียนโดยตรงในการป้องกัน ช่วยเหลือ ส่งเสริม พัฒนาและแก้ไขปัญหา และให้การปรึกษานักเรียน พบว่ามีปัญหาการกลั่นแกล้งกันของนักเรียนในโรงเรียน ผู้วิจัย จึงได้ทำการสำรวจเบื้องต้น นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 299 คน โดยใช้แบบสอบถาม พบว่า มีการกลั่นแกล้งกันทางวาจา ร้อยละ 45 การกลั่นแกล้งกันบนโลกออนไลน์ ร้อยละ 30 การกลั่นแกล้งกันทางสังคม ร้อยละ 15 และการกลั่นแกล้งกันทางร่างกาย ร้อยละ 10 ตามลำดับ จากการสัมภาษณ์พบว่า นักเรียนที่ถูกกลั่นแกล้งมีผลกระทบทั้งอารมณ์ จิตใจ ร่างกายและคุณภาพชีวิต เช่น มีอาการเครียด ท้อแท้ หมดกำลังใจ แยกตัว กินข้าวคนเดียว ไม่มีกลุ่ม แบ่งกลุ่มทำงานไม่มีใครเลือก ขาดความภาคภูมิใจในตนเอง ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง การควบคุมอารมณ์และปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับคนรอบข้างลดลง เป็นต้น การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจนั้น เป็นการเพิ่มความสามารถหรือศักยภาพที่มีอยู่ในมนุษย์ทุกคนให้มีความสามารถที่จะป้องกัน และลดความรุนแรง จากเหตุการณ์ที่ไม่ปรารถนา เพื่อให้ผ่านพ้นการได้รับผลกระทบที่เกิดจากภาวะบีบคั้นต่าง ๆ ที่ต้องเผชิญไปได้ (Grotberg, 1995) สอดคล้องกับ (ประเวช ตันติพิวัฒนสกุล, 2550) กล่าวว่า เป็นการฝึกให้รู้จักมองโลกในแง่ดี ค้นหาความรู้จักกับตนเอง และพัฒนาความถนัดที่มีอยู่กลายเป็นความสำเร็จที่น่าภาคภูมิใจ ส่งผลให้บุคคลพัฒนาไปสู่การยอมรับนับถือตนเอง รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า มีความสามารถและมีศักยภาพในตนเอง

บุคคลที่มีความเข้มแข็งทางใจนั้น จะมีความพร้อมทางด้านจิตใจที่จะเผชิญกับทุกสถานการณ์อย่างมั่นใจและมีความอดทนต่อการเผชิญปัญหา ซึ่งลักษณะดังกล่าวจะเป็นภูมิคุ้มกันให้บุคคลฝ่าวิกฤตต่าง ๆ ในชีวิตไปได้ (Luthans and Youssef, 2007) และความเข้มแข็งทางใจนั้นสามารถพัฒนาให้มีระดับสูงขึ้นได้ คนที่มีพลังสุขภาพจิตดีมักเป็นคนที่สามารถสงบจิตใจ จัดการอารมณ์ที่พลุ่งพล่าน ระวังความว้าวุ่น จัดการแก้ปัญหาด้วยความรอบคอบ ไม่คิดร้ายไปกว่าความเป็นจริง แต่ไม่ใช่คนที่เพิกเฉย เย็นชา และไม่ใช่คนที่เข้มแข็ง จนไม่แสดงออกถึงความเสียใจ จนไม่ยอมรับความช่วยเหลือจากผู้อื่น การส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งทางใจที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด คือ การส่งเสริมแง่คิด เน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในตัวบุคคลโดยการปรับวิธีคิดและวิธีการเผชิญปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เรียนรู้ที่จะอยู่ภายใต้สภาวะยากลำบากด้วยความเชื่อมั่น และภูมิใจในตนเอง

ทั้งนี้การปรึกษากลุ่มมีประสิทธิภาพในการพัฒนารายบุคคล และความเชื่อมั่นในตนเอง เพื่อช่วยให้ผู้รับบริการปรึกษาที่เข้าร่วมกลุ่มได้ตระหนักรู้และรู้จักตนเอง ได้เข้าใจถึงความต้องการ จุดแข็ง และข้อบกพร่องของตนเองได้ยอมรับตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง ได้เรียนรู้การสร้างสัมพันธภาพกับสมาชิกในกลุ่ม การสื่อสารระหว่างบุคคล การแสดงออกทั้งความคิด ความรู้สึก การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การให้กำลังใจ และการให้ความช่วยเหลือสมาชิกกลุ่ม และเรียนรู้ที่จะวางแผนชีวิตของตนเอง เข้าใจและสามารถเลือกทางเลือก หรือหาทางออกได้อย่างสมเหตุสมผล รวมทั้งเห็นคุณค่าในชีวิตของตนเองและผู้อื่น และกระบวนการกลุ่ม เน้นการพัฒนาที่ช่วยให้บุคคลค้นพบความเข้มแข็งภายในของตน (internal resources of strength) (กาญจนา สุทธิเนียม, 2561) เสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจสามารถทำได้หลายวิธี เช่น กิจกรรมกลุ่ม (วิวรรษา แซ่เจี๋ย, 2561) การบำบัดความคิดและพฤติกรรม (ดารารวรรณ ต๊ะปิ่นตา, 2560) การปรึกษารายบุคคล (ขวัญจิตา พิมพ์การ, 2561) การปรึกษากลุ่ม (รอฮานี เจ๊ะอุเซ็ง, 2558)

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การปรึกษากลุ่ม ทั้งนี้ เนื่องจากการให้การปรึกษากลุ่มเป็นกระบวนการระหว่างบุคคลที่เน้นการตระหนักรู้เกี่ยวกับความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรม เน้นการพัฒนาบุคคลให้ค้นพบความเข้มแข็งภายในตน โดยกระบวนการกลุ่มจะให้ความเห็นอกเห็นใจ การสนับสนุนให้เกิดบรรยากาศแห่งความไว้วางใจ นำไปสู่การแลกเปลี่ยนและทำความเข้าใจกับสิ่งที่บุคคลวิตกกังวล (Corey, 2004 อ้างถึงใน กาญจนา สุทธิเนียม, 2561) สอดคล้องกับแนวคิดของ (Grotberg, 1995) ที่กล่าวว่า องค์ประกอบความเข้มแข็งทางใจของบุคคลประกอบด้วย 1) สิ่งที่ดีขึ้นเป็น การมีศรัทธาต่อการมีชีวิตอยู่

และการมองโลกแง่ดี 2) สิ่งที่ทำน้ทำได้ ความสามารถในการปรับอารมณ์และความมุ่งมั่นในชีวิตและอนาคตและ 3) สิ่งที่ทำน้มี การช่วยเหลือจากครอบครัว ชุมชน หน่วยงานและการมีศาสนาเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและจากข้อมูลของ (กรมสุขภาพจิต, 2563) ที่พบว่า ผู้ที่มีลักษณะความเข้มแข็งทางใจจะมีความเข้มแข็งทางใจ สามารถทนทานต่อภาวะกดดันได้ดี จัดการความเครียดได้อย่างเหมาะสม ควบคุมอารมณ์ได้ดี ยึดมั่นกับทุกสถานการณ์เป็นคนมีความภาคภูมิใจ เห็นค่าของตัวเอง มีศรัทธาและกำลังใจที่ดีเชื่อว่าสิ่งเลวร้ายต่าง ๆ ย่อมผ่านพ้นไปได้ สามารถให้กำลังใจตัวเองและได้รับกำลังใจจากคนรอบข้าง สามารถต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคอย่างชาญฉลาด มีทักษะในการแก้ไขปัญหาดี หาทางออกได้อย่างเหมาะสม สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ใหม่ได้ และสำหรับงานวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีการรู้คิดและพฤติกรรมที่เป็นเทคนิค การเปลี่ยนแปลงความคิด ความเชื่อที่ไม่มีเหตุผล หรือการบิดเบือนความคิดของตนเอง ส่งผลให้พฤติกรรมที่แสดงออกอย่างเหมาะสม การปรึกษานี้ไม่เปลี่ยนแปลงระบบหรือหน้าที่ของบุคคล แต่มุ่งเน้นไปที่พฤติกรรมนำมาสู่การพัฒนาตนเอง หากคนเรามีความคิดที่ถูกต้องอยู่ในโลกของความเป็นจริง จะทำให้มีความเข้มแข็งทางใจมีความคิดด้านบวก มองเห็นคุณค่าของตนเอง มีการสื่อสาร และสัมพันธ์ภาพที่ดี มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม เรียนรู้ประสบการณ์ผ่านวิกฤตในชีวิต (กัณฑ์ มนัสพล, 2559)

จากปัญหาข้างต้นผู้วิจัยมีความสนใจที่จะเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจ โดยใช้การปรึกษากลุ่มตามทฤษฎี การรู้คิดและพฤติกรรม เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่ถูกกลั่นแกล้ง เพื่อเสริมให้เด็กมีความคิดด้านบวก มีการวางแผน ตั้งเป้าหมาย มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม มองเห็นคุณค่าในตนเอง สามารถเผชิญปัญหา มีแนวทางแก้ไขได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของบุคคลทำให้เกิดความมั่นคงต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความเข้มแข็งทางใจของนักเรียนที่ถูกกลั่นแกล้งกลุ่มทดลองก่อนและหลังได้รับการปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีการรู้คิดและพฤติกรรม
2. เพื่อเปรียบเทียบความเข้มแข็งทางใจของนักเรียนที่ถูกกลั่นแกล้งระหว่างกลุ่มทดลองที่ได้รับการปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีการรู้คิดและพฤติกรรมกับกลุ่มควบคุมที่ได้รับการดูแลแบบปกติ

สมมติฐานการวิจัย

1. นักเรียนกลุ่มทดลองหลังเข้าร่วมการปรึกษากลุ่มมีความเข้มแข็งทางใจสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมการปรึกษากลุ่ม
2. นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมที่ได้เข้าร่วมการปรึกษากลุ่ม มีความเข้มแข็งทางใจหลังการเข้าร่วมการปรึกษากลุ่มแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการทำการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง

1. **ประชากร** คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ปีการศึกษา 2564 จำนวนนักเรียน 299 คน **กลุ่มตัวอย่าง** คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ปีการศึกษา 2564 จำนวนนักเรียน 299 คน โดยตอบแบบคัดกรองพฤติกรรมการถูกกลั่นแกล้ง เลือกนักเรียนที่ถูกกลั่นแกล้งตอบแบบประเมินความเข้มแข็งทางใจ โดยมีคะแนนความเข้มแข็งทางใจต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา โดยสมัครใจเข้าร่วมการปรึกษากลุ่ม และได้รับการยินยอมจากผู้ปกครอง จำนวน 16 คน แล้วสุ่มอย่างง่าย (Random sampling) เป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 8 คน (Corey, 2016) โดยกำหนดให้เป็นกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง

2. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบคัดกรองพฤติกรรมการถูกกลั่นแกล้ง ดำเนินการสร้างแบบคัดกรองพฤติกรรม การถูกกลั่นแกล้งให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ที่ต้องศึกษา โดยประยุกต์จากแบบสอบถามพฤติกรรมรังแกกันของนักเรียนของ ผศ.ดร.สมบัติ ตาปัญญา โดยกำหนดขอบเขต 4 ด้าน คือ การกลั่นแกล้งกันทางร่างกาย การกลั่นแกล้งกันทางวาจา การกลั่นแกล้งกันทางสังคม และการกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ ลักษณะแบบคัดกรองเป็นแบบ Check list และหาค่าความสอดคล้อง IOC ทั้งฉบับ มีค่า 0.92

แบบประเมินความเข้มแข็งทางใจ Resilience Scale (RS -15, 13 - 18 years) ประกอบด้วย 2 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ผลการเรียนเฉลี่ยของนักเรียนในปีการศึกษาที่ผ่านมา ตอนที่ 2 แบบประเมินความเข้มแข็งทางใจ จำนวน 15 ข้อ เป็นแบบประเมินมาตรฐานของกองส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพจิต (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข,

2562) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (Grotberg, 1995) ครอบคลุมทั้ง 3 องค์ประกอบได้แก่ 1. ฉันเป็น (I am) 2. ฉันมี (I have) 3. ฉันสามารถ (I can) ลักษณะแบบประเมินเป็นแบบ Rating Scale การให้คะแนนและแปลผลคะแนนในข้อที่ตอบว่า ไม่จริง = 0 จริงบางครั้ง = 1 จริงแน่นอน = 2 ระดับคะแนน ความเข้มแข็งทางใจ สูง = 28 - 30 คะแนน ปานกลาง = 17 - 27 คะแนน ต่ำ = 0-16 คะแนนถือว่าควรพัฒนาให้ดีขึ้น และนำไปทดสอบวิเคราะห์ความเชื่อมั่น (Reliability) มีค่าเท่ากับ 0.70

โปรแกรมการปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีการรู้คิดและพฤติกรรม เป็นโปรแกรมการให้การปรึกษากลุ่มที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยประยุกต์ใช้ แนวคิดและเทคนิคในการปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีการรู้คิดและพฤติกรรม (Cognitive Behavior Therapy) ซึ่งมีขั้นตอนการให้การปรึกษากลุ่ม 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นเริ่มต้น ขั้นดำเนินการ ขั้นยุติ มีจำนวน 12 ครั้ง สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ใช้เวลาครั้งละ 1 ชั่วโมง 30 นาที ซึ่ง (Ohlsen, 1970) และ (Jacobs, Masson and Harvill, 2002) กล่าวว่า การปรึกษากลุ่มที่มีประสิทธิภาพจำนวนครั้งในการปรึกษากลุ่มควรอยู่ที่ 8 – 10 ครั้ง แต่แต่ละครั้ง ระยะเวลาไม่ควรต่ำกว่า 90 นาที มีรายละเอียดดังนี้ ด้านอารมณ์ : ฉันเป็น (I am) ครั้งที่ 1 ปฐมนิเทศ เพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้นำกลุ่มและสมาชิกภายในกลุ่มให้เป็นอย่างดี เกิดความไว้วางใจ บรรยายภาคที่ผ่อนคลาย และนำไปสู่การเปิดเผยความคิด ความรู้สึกของสมาชิกภายในกลุ่ม ครั้งที่ 2 สายใยสัมพันธ์ เพื่อสร้างความใกล้ชิด มีความเข้าใจกันสมาชิกภายในกลุ่ม และให้สมาชิกกลุ่มเข้าใจถึงความเชื่อที่ส่งผลต่ออารมณ์ความรู้สึกและพฤติกรรม ครั้งที่ 3 รู้สึกดีเกิดขึ้นได้ เพื่อฝึกให้รู้จักการมองโลกในแง่ดี ค้นหาทำความรู้จักตนเอง ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการกลั่นแกล้ง และตรวจสอบความคิดอัตโนมัติที่ส่งผลต่ออารมณ์ของตนเองได้ ครั้งที่ 4 ชีวิตคิดบวก เพื่อให้เรียนรู้การให้กำลังใจกันและกันวิธีคิดบวก และเทคนิคการผ่อนคลายที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ด้านกำลังใจ : ฉันมี (I have) ครั้งที่ 5 เปลี่ยนวิกฤตเป็นโอกาส เพื่อให้ปรับเปลี่ยนมุมมองต่อสถานการณ์เลวร้าย ที่ถูกกลั่นแกล้งที่เกิดขึ้นในชีวิต ครั้งที่ 6 ต้นแบบของฉัน เพื่อเป็นแบบอย่างในการสร้างแรงบันดาลใจ นำไปสู่พัฒนาตนเองให้มีความเข้มแข็งทางใจมากขึ้น ครั้งที่ 7 พิชิตเป้าหมาย เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง เห็นคุณค่าและมีเป้าหมายในชีวิต ให้เกิดความตระหนักในการเห็นคุณค่า ความภาคภูมิใจในตนเองนำไปสู่ การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจที่สูงขึ้น ครั้งที่ 8 เรื่องแยะ ๆ แก้ไขได้ สามารถประยุกต์ใช้หลักการแก้ไขปัญหาให้ถูกวิธี และวางแผนเส้นทางชีวิตใหม่อย่างเหมาะสม ตระหนักถึงการหาหนทาง แก้ไขปัญหาให้ถูกวิธี

จะสามารถทำให้บุคคลฝ่าวิกฤตต่าง ๆ ในชีวิตไปได้และใช้ชีวิตอย่างมีความสุข ด้านทักษะ : ฉันทสามารถ (I can) ครั้งที่ 9 รู้อารมณ์ รับความรู้สึก เพื่อฝึกการรู้อารมณ์ตนเองและอารมณ์ของคนอื่น รู้จักคำที่ใช้เรียกอารมณ์ และความรู้สึกแต่ละรูปแบบ ครั้งที่ 10 จัดการชีวิตพิชิตอารมณ์ เพื่อเรียนรู้ที่จะจัดการอารมณ์ให้เหมาะสม และมีทักษะจัดการปัญหาที่สร้างสรรค์ ครั้งที่ 11 รู้เขารู้เรา เพื่อให้รู้เทคนิคการสื่อสารเชิงบวก เป็นการสื่อสาร โดยใช้หลักบอกความรู้สึกของตนเอง สิ่งที่ต้องการให้ปรับเปลี่ยนและสร้างกำลังใจ ครั้งที่ 12 เพิ่มกำลังใจ และปิดกลุ่มให้การปรึกษา เพื่อสรุปการเข้าร่วมกลุ่ม และทำแบบประเมินหลังจากเข้าร่วมการปรึกษา เพื่อให้สมาชิกได้สำรวจความคิดของตนเอง โปรแกรมการปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีการรู้คิดและพฤติกรรมนี้ ได้รับการตรวจสอบคุณภาพ ด้วยการวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญด้านการให้การปรึกษา จำนวน 3 คน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.67-1.00

3. การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้การวิจัยครั้งนี้ผ่านการพิจารณาคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา (BSRU-REC 6412002) โดยผู้วิจัยได้อธิบายวัตถุประสงค์ รายละเอียดขั้นตอนของการวิจัย ประโยชน์ที่ผู้ร่วมวิจัยจะได้รับ สอบถามความสมัครใจของกลุ่มตัวอย่างและผู้ปกครอง ลงนามยินยอมเข้าร่วมการวิจัย การเก็บข้อมูลเป็นความลับและการนำเสนอผลการวิจัยเป็นภาพรวม รวมทั้งสามารถปฏิเสธและออกจากการวิจัยได้ โดยไม่มีผลใด ๆ ต่อการเรียนรู้ และภายหลังที่ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลเสร็จสิ้น กลุ่มควบคุมจะได้รับการปรึกษากลุ่มเช่นเดียวกับกลุ่มทดลอง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง และชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและวิธีตอบแบบคัดกรองและแบบประเมินกับกลุ่มตัวอย่าง

4.2 นำแบบคัดกรองพฤติกรรมการถูกกลั่นแกล้งและเลือกผู้ที่เคยถูกกลั่นแกล้ง ให้ทำแบบประเมินความเข้มแข็งทางใจ และคัดเลือกว่านักเรียนมีคะแนนความเข้มแข็งทางใจต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา สอบถามสมัครใจ ที่จะเข้าร่วมการปรึกษากลุ่มและจะต้องได้รับการยินยอมจากผู้ปกครอง

4.3 ผู้วิจัยวัดความเข้มแข็งทางใจทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยเก็บคะแนนไว้เป็นคะแนนก่อนเข้าร่วมการปรึกษากลุ่ม

4.4 ผู้วิจัยดำเนินการให้การปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีการรู้คิดและพฤติกรรม เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจ ของนักเรียนที่ถูกกลั่นแกล้ง กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทำแบบประเมินความเข้มแข็งทางใจ เพื่อเป็นคะแนนหลังการทดลอง

4.5 นำคะแนนที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ค่าทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย สถิติพื้นฐาน ได้แก่ข้อมูลทั่วไป ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ สถิติ t-test

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยใช้สถิติเพื่อแสดงข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มอย่าง

ข้อมูลทั่วไป	กลุ่มทดลอง (n= 8)		กลุ่มควบคุม (n= 8)	
	จำนวน(คน)	ร้อยละ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
เพศ				
ชาย	3	37.50	1	12.50
หญิง	5	62.50	7	87.50
อายุ				
16	-	-	1	12.50
17	8	100	6	75
18	-	-	1	12.50
18 ขึ้นไป	-	-	-	-

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมในการวิจัยครั้งนี้กลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 75 อายุ 17 ปี ร้อยละ 87.50

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเข้มแข็งทางใจของนักเรียนที่ถูกกลั่นแกล้ง กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนและหลังได้รับการปรึกษากลุ่มรายด้าน

ความเข้มแข็งทางใจ	กลุ่มทดลอง(n=8)				กลุ่มควบคุม(n=8)			
	ก่อน		หลัง		ก่อน		หลัง	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
ด้านอารมณ์ : ฉันเป็น (I am)	1.08	0.18	1.73	0.30	1.05	0.09	1.28	0.21
ด้านกำลังใจ : ฉันมี (I have)	1.48	0.26	1.95	0.09	1.25	0.21	1.50	0.21
ด้านทักษะ : ฉันสามารถ (I can)	1.25	0.18	1.68	0.26	1.43	0.25	1.58	0.20
ความเข้มแข็งทางใจ(โดยรวม)	1.27	0.21	1.79	0.22	1.24	0.18	1.45	0.21

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตารางที่ 2 พบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยของความเข้มแข็งทางใจของนักเรียนกลุ่มทดลองหลังจากเข้าร่วมการปรึกษากลุ่มนั้นอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 1.79$) โดยแยกเป็นรายด้าน ตามลำดับดังนี้ ด้านกำลังใจ : ฉันมี (I have) มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 1.95$) รองลงมาได้แก่ ด้านอารมณ์ : ฉันเป็น (I am) ($\bar{X} = 1.73$) และด้านทักษะ : ฉันสามารถ (I can) ($\bar{X} = 1.68$) และกลุ่มควบคุมมีค่าคะแนนเฉลี่ยของความเข้มแข็งทางใจโดยรวม ($\bar{X} = 1.45$)

ตอนที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบความเข้มแข็งทางใจของนักเรียนที่ถูกกลั่นแกล้งกลุ่มทดลองก่อนและหลังได้รับการปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีการรู้คิดและพฤติกรรม

ผู้วิจัยใช้สถิติเพื่อเปรียบเทียบความเข้มแข็งทางใจของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ Paired –Sample t-test ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความเข้มแข็งทางใจของนักเรียนที่ถูกกลั่นแกล้งกลุ่มทดลองก่อนและหลังได้รับการปรึกษากลุ่ม

การทดลอง	n	$\bar{X}$	S.D.	T	Sig.
ก่อน	8	18.88	1.126	8.797	.000**
หลัง	8	26.75	2.816		

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการเปรียบเทียบความเข้มแข็งทางใจของนักเรียนที่ถูกกลั่นแกล้งกลุ่มทดลองก่อนและหลังได้รับการปรึกษากลุ่ม นักเรียนกลุ่มทดลองหลังเข้าร่วมการปรึกษากลุ่มมีความเข้มแข็งทางใจสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมการปรึกษากลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตอนที่ 3 เพื่อเปรียบเทียบความเข้มแข็งทางใจของนักเรียนที่ถูกกลั่นแกล้งระหว่างกลุ่มทดลองที่ได้รับการปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีการรู้คิดและพฤติกรรมกับกลุ่มควบคุมที่ได้รับการดูแลแบบปกติ

ผู้วิจัยใช้สถิติเพื่อเปรียบเทียบความเข้มแข็งทางใจของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ Independent t-test ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบความเข้มแข็งทางใจของนักเรียนที่ถูกกลั่นแกล้งระหว่างกลุ่มทดลองที่ได้รับ การปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีการรู้คิดและพฤติกรรมกับกลุ่มควบคุมที่ได้รับการดูแลแบบปกติ

การทดลอง	n	$\bar{X}$	S.D.	T	Sig.
กลุ่มทดลอง	8	26.75	2.816	3.839	.005**
กลุ่มควบคุม	8	21.75	2.375		

จากตารางที่ 4 พบว่าผลการเปรียบเทียบความเข้มแข็งทางใจของนักเรียนที่ถูกกลั่นแกล้งระหว่างกลุ่มทดลองที่ได้รับการปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีการรู้คิดและพฤติกรรมกับกลุ่มควบคุมที่ได้รับการดูแลแบบปกติ มีความเข้มแข็งทางใจหลังการเข้าร่วมการปรึกษากลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. ความเข้มแข็งทางใจของนักเรียนที่ถูกกลั่นแกล้งกลุ่มทดลองหลังเข้าร่วมการปรึกษากลุ่มมีความเข้มแข็งทางใจสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมการปรึกษากลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เนื่องจากการปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีการรู้คิดและพฤติกรรม ซึ่งเป็นเทคนิคการเปลี่ยนแปลงความคิด ความเชื่อที่ไม่มีเหตุผล หรือการบิดเบือนความคิดของตนเอง ส่งผลให้พฤติกรรมที่แสดงออกอย่างเหมาะสม มีการปรับเปลี่ยนมุมมองและวิถีคิดที่เป็นจริงและมีประสิทธิผลมากขึ้น อีกทั้งมีการแลกเปลี่ยนการจัดการกับการมองโลกในแง่ลบและการวางแผน ตั้งเป้าหมาย มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม มองเห็นคุณค่าในตนเอง สามารถเผชิญปัญหา มีแนวทางแก้ไขได้อย่างเหมาะสม ซึ่งพบว่าคะแนนด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านกำลังใจ : ฉันมี (I have) การเรียนรู้ทักษะการสื่อสารรู้จักสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน และการให้กำลังใจกันเมื่อเผชิญอยู่กับสถานการณ์ในทางลบ รองลงมา ด้านอารมณ์ : ฉันเป็น (I am) สิ่งที่

ตัวบุคคล มีความรู้สึก ทักษะ และมีความเชื่อมั่นในตนเองสามารถจัดการกับอารมณ์ และด้านทักษะ : ฉันสามารถ (I can) ทักษะในการจัดการกับปัญหา และสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล ความมั่นใจและพร้อมที่จะเอาชนะปัญหาอุปสรรคที่เกิดจากสถานการณ์วิกฤต ซึ่งความมั่นใจนี้เกิดจากการตระหนักความสามารถหรือทักษะของตนเอง

2. ความเข้มแข็งทางใจของนักเรียนที่ถูกกลั่นแกล้งระหว่างกลุ่มทดลองที่ได้รับการปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีการรู้คิดและพฤติกรรมกับกลุ่มควบคุมที่ได้รับการดูแลแบบปกติ มีความเข้มแข็งทางใจหลังการเข้าร่วมการปรึกษากลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องมาจากการให้การปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีการรู้คิดและพฤติกรรมสามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจได้ โดยมีแนวคิดและเทคนิคของการให้การปรึกษากลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มุมมอง ความคิด ทักษะ การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหาของเพื่อน ๆ เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างความคิดความรู้สึกและพฤติกรรม สามารถปรับปรุงพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นจากการสังเกตในกระบวนการกลุ่ม พบว่า นักเรียนให้กำลังใจและเสริมแรงซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้นักเรียนมีพลังใจและมีมุมมองความคิดที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งในการพบกันครั้งแรกมีการสร้างสัมพันธ์ภาพ รวมถึงชี้แจงวัตถุประสงค์ของการให้การปรึกษากลุ่ม ใช้เทคนิคคำถามรอบวง การใช้คำถามปลายเปิด การให้กำลังใจ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนในการให้การปรึกษากลุ่มครั้งต่อไป กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่ถูกกลั่นแกล้ง ซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มมีลักษณะของปัญหาที่คล้ายกัน จึงทำให้กลุ่มนั้นประสบความสำเร็จได้

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบความเข้มแข็งทางใจของนักเรียนที่ถูกกลั่นแกล้งกลุ่มทดลองก่อนและหลังได้รับการปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีการรู้คิดและพฤติกรรม พบว่า ผลการเปรียบเทียบความเข้มแข็งทางใจของนักเรียนที่ถูกกลั่นแกล้งกลุ่มทดลองก่อนและหลังได้รับการปรึกษากลุ่ม นักเรียนกลุ่มทดลองหลังเข้าร่วมการปรึกษากลุ่มมีความเข้มแข็งทางใจสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมการปรึกษากลุ่มทั้งนี้ เนื่องจากเป็นเพราะการปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีการรู้คิดและพฤติกรรม ซึ่งเป็นเทคนิคการเปลี่ยนแปลงความคิด ความเชื่อที่ไม่มีเหตุผล หรือการบิดเบือนความคิดของตนเอง ส่งผลให้พฤติกรรมที่แสดงออกอย่างเหมาะสม การปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีนี้ไม่เปลี่ยนแปลงระบบหรือหน้าที่ของบุคคลแต่มุ่งเน้นไปที่พฤติกรรมนำมาสู่การพัฒนาตนเอง หากคนเรามีความคิดที่ถูกต้องอยู่ในโลกของความเป็นจริง ทำให้นักเรียนมีการปรับเปลี่ยนมุมมองและวิธีคิดที่เป็นจริงและมีประสิทธิผลมากขึ้น อีกทั้งมีการแลกเปลี่ยนการจัดการกับการมองโลกในแง่ลบและการวางแผน ตั้งเป้าหมาย มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม มองเห็นคุณค่าในตนเอง สามารถเผชิญปัญหาที่มีแนวทางแก้ไขได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับผลวิจัยของ เกณิกา

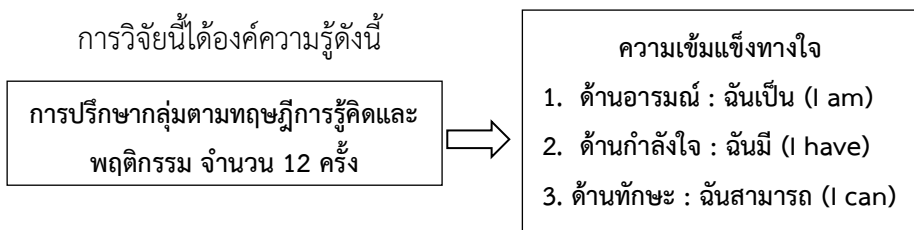
จิรัชยาพร และ ทิพย์ภา เชษฐชูชาวลิต (2559) ที่ศึกษาผลของโปรแกรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจของวัยรุ่นตอนต้นในโรงเรียนแห่งหนึ่งของจังหวัดสงขลา พบว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความเข้มแข็งทางจิตใจสูงกว่ากลุ่มควบคุม พิจารณาคะแนนความเข้มแข็งทางจิตใจของวัยรุ่นตอนต้นในกลุ่มทดลองก่อนและหลังได้รับโปรแกรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจพบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนความเข้มแข็งทางจิตใจ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = 2.060$)

2. ผลการเปรียบเทียบความเข้มแข็งทางใจของนักเรียนที่ถูกกลั่นแกล้งระหว่างกลุ่มทดลองที่ได้รับการปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีการรู้คิดและพฤติกรรมกับกลุ่มควบคุมที่ได้รับการดูแลแบบปกติ พบว่า ผลการเปรียบเทียบความเข้มแข็งทางใจของนักเรียนที่ถูกกลั่นแกล้งระหว่างกลุ่มทดลองที่ได้รับการปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีการรู้คิดและพฤติกรรมกับกลุ่มควบคุมที่ได้รับการดูแลแบบปกติ มีความมีความเข้มแข็งทางใจหลังการเข้าร่วมการปรึกษากลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากผลการวิจัยที่สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยนั้น เนื่องมาจากการให้การปรึกษากลุ่มสามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจได้ เนื่องจากในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำการให้การปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีการให้การปรึกษากลุ่มโดยผู้วิจัยคัดเลือกทฤษฎีการรู้คิดและพฤติกรรม ซึ่งมีความเหมาะสม โดยมีแนวคิดและเทคนิคของการให้การปรึกษากลุ่ม เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจของนักเรียนมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มุมมอง ความคิด ทศนคติ การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหาของเพื่อน ๆ เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างความคิดความรู้สึกและพฤติกรรม สามารถปรับปรุงพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น จากการสังเกตในกระบวนการกลุ่มพบว่า นักเรียนให้กำลังใจและเสริมแรงซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้นักเรียนมีพลังใจและมีมุมมองความคิดที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งในการพบกันครั้งแรกระหว่างผู้วิจัยและนักเรียนที่เข้าร่วมการให้การปรึกษากลุ่ม ผู้วิจัยสร้างสัมพันธภาพ รวมถึงชี้แจงวัตถุประสงค์ของการให้การปรึกษากลุ่ม ประโยชน์ของการปรึกษากลุ่มและพิทักษ์สิทธิ โดยที่นักเรียนสามารถบอกยกเลิกการเข้าร่วมการให้การปรึกษาได้ตลอดเวลาและจะไม่มีผลใด ๆ ต่อนักเรียน ผู้วิจัยใช้เทคนิคคำถามรอบวง การใช้คำถามปลายเปิด การให้กำลังใจ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนในการให้การปรึกษากลุ่มครั้งต่อ ๆ ไป กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่ถูกกลั่นแกล้ง ซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มมีลักษณะของปัญหาที่คล้ายกัน จึงทำให้กลุ่มนั้นประสบความสำเร็จได้ จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า นักเรียนขณะเข้าร่วมกิจกรรมมีบรรยากาศเป็นกันเอง มีความตั้งใจ มีความสนใจ และตรงต่อเวลาในการเข้ากลุ่ม ซึ่งทำให้เกิดกระบวนการกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ สมาชิกในกลุ่มแต่ละคนพร้อมที่จะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน วิเคราะห์ข้อมูลประสบการณ์ทางบวกและทางลบรวมกันรวมถึงผลกระทบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ส่งผลให้สมาชิกใน

กลุ่มเกิดความเข้าใจและสามารถที่จะแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Corey, 2017) ที่กล่าวว่า การให้การปรึกษากลุ่ม เป็นกระบวนการช่วยเหลือและการป้องกันปัญหาของบุคคล ที่มุ่งการสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคล โดยเน้นที่การกระทำ ความคิด และความรู้สึก เป้าหมายให้เกิดการพัฒนาความงอกงามของบุคคล จากบรรยากาศของกลุ่มที่เต็มไปด้วยการช่วยเหลือสนับสนุน (Support) การร่วมรู้สึก (Empathy) ซึ่งช่วยในการพัฒนาความไว้วางใจ ส่งผลให้สมาชิก ในกลุ่มกล้าที่จะสำรวจปัญหาของตนเองอย่างอิสระ นำไปสู่ความเข้าใจและยอมรับในปัญหา และสามารถค้นหาหนทางแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเองภายใต้การส่งเสริม และช่วยเหลือของสมาชิกในกลุ่ม โดยมีผู้นำกลุ่มทำหน้าที่ช่วยเหลืออำนวยความสะดวก ให้เกิดสิ่งเหล่านี้ด้วยการ ใช้ทักษะ และเทคนิคทางการปรึกษารวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ โปรแกรมการปรึกษากลุ่มครั้งนี้ จึง น่าจะสามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจให้สูงขึ้น

ผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับผลวิจัยของ (วันเพ็ญ แสงสงวน, 2562) ประสิทธิภาพของโปรแกรมการสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจด้วยการใช้การเรียนรู้ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ในนักศึกษาพยาบาล พบว่า ความเข้มแข็งทางจิตใจของนักศึกษาพยาบาลกลุ่มทดลองหลังการ เข้าร่วมโปรแกรมการเสริมสร้างเข้มแข็งทางจิตใจสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จากการสังเกตในกระบวนการปรึกษากลุ่ม พบว่า สิ่งที่สำคัญประการหนึ่งในการให้การปรึกษากลุ่ม คือ นักเรียนที่เข้าร่วมการปรึกษากลุ่ม มีการให้กำลังใจซึ่งกันและกันทำให้ส่งผลทางบวก นำไปสู่พัฒนาตนเองให้มีความเข้มแข็งทางใจมากขึ้น และสอดคล้องกับ (ธนพล บรรดาศักดิ์, 2560) ที่ศึกษาผลของโปรแกรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งในชีวิตต่อความสุขในการเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาล นักศึกษาพยาบาลในกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งในชีวิต มีคะแนนเฉลี่ยความสุขในการเรียนรู้ในระยะก่อนการทดลอง และระยะหลังการทดลองเสร็จสิ้นทันที แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และในระยะก่อนการทดลอง และระยะติดตามผล 1 เดือน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนระยะหลังการทดลองเสร็จสิ้นทันที และระยะติดตามผล 1 เดือน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษานี้ได้องค์ความรู้จากการวิจัยดังนี้ การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจนั้นสามารถพัฒนาให้สูงขึ้นได้ หลังจากนักเรียนได้เข้าร่วมการปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎีการรู้คิดและพฤติกรรม ซึ่งเป็นเทคนิคการเปลี่ยนแปลงความคิด ความเชื่อที่ไม่มีเหตุผล หรือการบิดเบือนความคิดของตนเอง ส่งผลให้พฤติกรรมที่แสดงออกอย่างเหมาะสม การปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีนี้ไม่เปลี่ยนแปลงระบบหรือหน้าที่ของบุคคลแต่มุ่งเน้นไปที่พฤติกรรมนำมาสู่การพัฒนาตนเอง หากคนเรามีความคิดที่ถูกต้องอยู่ในโลกของความเป็นจริง ทำให้นักเรียนมีการปรับเปลี่ยนมุมมองและวิธีคิดที่เป็นจริงและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่งเสริมให้นักเรียนมีมุมมองความคิด ทักษะคิด แนวคิดใหม่ ๆ ได้รับความรู้สึกหรือพลังใจ ๆ จากคนรอบข้างและรู้สึกว่าคุณเองไม่ได้อยู่คนเดียว และจากผลการศึกษาพบว่า รายด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านกำลังใจ : ฉันมี (I have) การเรียนรู้ทักษะการสื่อสารรู้จักสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน และการให้กำลังใจกันเมื่อเผชิญอยู่กับสถานการณ์ในทางลบ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ครูผู้สอน ครูแนะแนว หรือนักจิตวิทยาที่ต้องการประยุกต์ใช้งานการปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีการรู้คิดและพฤติกรรมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจของนักเรียนควรจะต้องเป็นนักเรียนกลุ่มที่ถูกกลั่นแกล้ง
2. ผู้ที่สนใจสามารถนำการปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีการรู้คิดและพฤติกรรมไปประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจให้กับนักเรียน เพื่อเป็นการพัฒนาให้นักเรียนมีความคิดด้านบวก มองเห็นคุณค่าของตนเองมีการสื่อสารและสัมพันธ์ภาพที่ดี มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม เรียนรู้ประสบการณ์ผ่านวิกฤตในชีวิต

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการเพิ่มระยะติดตามผล และมีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงที่มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

รายการอ้างอิง

กรมสุขภาพจิต. (2561). *การกลั่นแกล้งกันในเด็กและเยาวชน*. สืบค้น 1 มีนาคม 2564, จาก [https:// www.schoolofchangemakers.com/knowledge/22482/](https://www.schoolofchangemakers.com/knowledge/22482/)

- กรมสุขภาพจิต. (2562). บทความด้านสุขภาพจิต. สืบค้น 1 มีนาคม 2564, จาก <https://www.dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=30024>
- กรมสุขภาพจิต. (2563). *คู่มือสื่อสารความรู้เสริมสร้างพลังใจ อึด อึด ลุย*. นนทบุรี : ปิยอนด์พับลิชชิง จำกัด.
- กันตภณ มนัสพล. (2559). ผลของการปรึกษากลุ่มตามทฤษฎีพฤติกรรมทางปัญญาต่อความทนทานทางจิตใจของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา : ชลบุรี.
- กาญจนา สุทธิเนียม. (2561). การพัฒนาทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกของนิสิตครู โดยการให้การศึกษาในกลุ่ม. *วารสารการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต*, 32(1), 21-22.
- เกณิกา จิรัชยาพร และ ทิพย์ภา เชษฐ์เชาวลิต. (2559). ผลของโปรแกรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจของวัยรุ่นตอนต้นในโรงเรียนแห่งหนึ่งของจังหวัดสงขลา. *วารสารการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต*, 29(3), 113-125.
- ขวัญธิดา พิมพการ. (2561). การพัฒนารูปแบบการให้คำปรึกษารายบุคคลแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจของสตรีที่มีการสูญเสียสามีในสถานการณ์ความไม่สงบจังหวัดชายแดนภาคใต้ (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ : กรุงเทพฯ.
- ดารารวรรณ ต๊ะปิ่นตา. (2560). *ภาวะซึมเศร้า: การบำบัดและการให้การปรึกษาโดยการปรับความคิดและพฤติกรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 7). เชียงใหม่ : วนิดาการพิมพ์.
- ธนพล บรรดาศักดิ์. (2560). ผลของโปรแกรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งในชีวิตต่อความสุขในการเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาล (วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา : ชลบุรี.
- ธานี ชัยวัฒน์. (2563). *หยุด Cyberbullying กลั่นแกล้ง โจมตีผ่านโซเชียล คิดต่างได้ แต่ควรเคารพในความต่าง*. สืบค้น 2 มีนาคม 2564, จาก <https://www.dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=30362>
- ประเวช ตันติพิวัฒนสกุล. (2551). *พลังสุขภาพจิตเปลี่ยนวิกฤตเป็นโอกาส*. นนทบุรี : สำนักสุขภาพจิตสังคม.
- ประเวช ตันติพิวัฒนสกุล. (2550). *แนวทางการจัดกิจกรรมเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางใจสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา*. นนทบุรี : โรงพิมพ์ ชุมชุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

- รอฮานี เจ๊ะอุเซ็ง. (2558). การศึกษากลุ่มบูรณาการเพื่อลดผลกระทบทางจิตใจและกระบวนการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักหลังเกิดเหตุการณ์วิกฤตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนเดชะปัตตนิยานุกูล จังหวัดปัตตานี (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ : สงขลา.
- วันเพ็ญ แสงสงวน. (2562). ประสิทธิภาพของโปรแกรมการสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจด้วยการใช้การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในนักศึกษาพยาบาล. *วารสารพยาบาลทหารบก*, 20(2), 186-194.
- วิวรรษา แซ่เจีย. (2561). ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัวที่มีผลต่อความเข้มแข็งทางใจของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ : สงขลา.
- สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ (2561). *คู่มือปฏิบัติสำหรับการดำเนินการป้องกันและจัดการการรังแกกันในโรงเรียน*. นนทบุรี: ปิยะนงค์ พับลิชชิ่ง จำกัด.
- Beck A.T., Rush A.J., Shaw B.F., & Emery, G. (1979). *Cognitive therapy of depression*. New York: Guilford.
- Beck JS. *Cognitive therapy: basics and beyond*. New York: Guilford Press 1995.
- Grotberg, E. H. (1995). *A guide to promoting resilience in children: Strengthening the human spirit*. Hague, Netherlands : Bernard van Leer Foundation.
- Corey, G. (2017). *Groups : Theory and practice of group counseling* (10 ed.). Canada: Brook/Cole Cengage learning.
- Jacobs, E., Masson, L., & Harvill, L. (2002). *Group counseling: strategies and skills*. (3rd). CA: Brooks/Cole.
- Luthans, F. & Youssef, C. M. (2007). Emerging positive organizational behavior. *Journal of Management*, 33, 321-349.
- Ohlsen, M. M. (1970). *Group counseling*. New York: Rinehart and Winston, Inc
- Radliff KM, Wang C, & Swearer SM. (2016). Bullying and peer victimization: anexamination of cognitive and psychosocial constructs. *Journal of Interpersonal Violence*. 2016 ; 31 : 1983-2005. Doi:10.1177/0886260515572476.
- Robert, JR. B. Walter. (2008). *Working with Parent of Bully and Victims*. Thousand Oak: Corwin Press.

ศักยภาพการจัดการตนเองของชุมชนที่มีลักษณะความเป็นเมือง
สู่ชุมชนเข้มแข็ง กรณีศึกษา ชุมชนบางรวนก หมู่ที่ 7 ตำบลมหาสวัสดิ์
อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

Community Self-Organization Competency Case Study of
Bangrawnok Moo 7 Mahasawat Subdistrict Bang Kruay District
Nontaburi Province

Received: September 16, 2022
Revised: November 14, 2022
Accepted: November 17, 2022

วุฒิชัย สายบุญจาง¹
Wuttichai Saybunjaung
(Wuttichai@vru.ac.th)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาทุนทางสังคมและศักยภาพของชุมชน 2. เพื่อศึกษาการจัดการตนเองของชุมชนที่มีลักษณะความเป็นเมืองสู่ชุมชนเข้มแข็ง 3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานส่งเสริมชุมชนจัดการตนเองสู่ชุมชนเข้มแข็ง ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Study) ออกแบบการวิจัย ลักษณะการวิจัยแบบเชิงชาติวรรณาแบบเร่งด่วน (Rapid Ethnographic Community Assessment Process) โดยการสัมภาษณ์เจาะลึกและสนทนากลุ่มกับผู้ที่มีประสบการณ์ตรงและผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เจาะลึกและแบบสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัย พบว่า ทุนทางสังคมของชุมชน ได้แก่ ทุนระดับบุคคล ทุนระดับกลุ่ม ทุนทางสังคมและองค์กรชุมชน ทุนทางสังคมระดับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทุนทางสังคมระดับหน่วยงานและเครือข่าย สำหรับศักยภาพของชุมชน คือ ผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชน การมีแนวคิดการพัฒนาแบบ บวร มีจิตอาสา สร้างการเรียนรู้ให้กับประชาชนภายในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ การจัดการตนเองของชุมชน มีลักษณะโดยใช้ความเป็นคนดั้งเดิมสร้างความคุ้นเคยสร้างปฏิสัมพันธ์กับประชาชนและประธานหมู่บ้านจัดสรร วางแผนโดยใช้ข้อมูลคือ จำนวนหมู่บ้านจัดสรรในพื้นที่ คณะกรรมการกลุ่มและแกนนำมีการประชาสัมพันธ์

¹ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

Faculty of Humanities & Social Sciences Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage

กิจกรรมผ่านแอปพลิเคชันไลน์กลุ่มผู้นำ ประสานงานผ่านนิติบุคคลของหมู่บ้านจัดสรรเพื่อนัดหมายประชาชนเข้าร่วมเวทีสร้างการเรียนรู้และสร้างความตระหนักในปัญหาของชุมชนกลไกในการดำเนินงานมีการประสานงานภาคีการพัฒนา การจัดตั้งกลุ่มธนาคารขยะประกันชีวิต การประชุมเพื่อวางแผนทำงานและจัดทำโครงการเสนอต่อหน่วยงานและสร้างคนให้จัดการตนเองตั้งแต่การพบแกนนำคนรุ่นใหม่ผ่านเวทีประชาคมโดยใช้วิธีปลุกกระดมคนรุ่นใหม่ด้วยประเด็นปัญหา (ขยะ) และพัฒนาศักยภาพโดยแกนนำเดิมเป็นที่เลี้ยงเพื่อจัดการงานและสร้างการมีส่วนร่วม ใช้วิธีดึงแกนนำกลุ่มเดิมและเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นเพื่อสร้างแกนนำรุ่นใหม่ สำหรับการระดมทุนและทรัพยากรต่าง ๆ ใช้วิธีพูดคุยสนทนากับทรัพยากรที่เป็นบุคคล ด้านทรัพยากรที่เป็นสถานที่ใช้พื้นที่ในวัดเป็นสถานที่สำคัญในการทำกิจกรรมและใช้ระเบียบกองทุนขยะสร้างความยั่งยืนและเสริมความเข้มแข็งให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกันและร่วมมือระหว่างองค์กรต่างๆ พร้อมแบ่งงาน กำหนดหน้าที่และสร้างโอกาสให้กันและกัน แกนนำกลุ่มแบ่งหน้าที่รับผิดชอบพื้นที่สำรวจสถานการณ์และเผยแพร่ข้อมูลทำกิจกรรมของกลุ่มโดยใช้ความมีจิตอาสาในการขับเคลื่อนงาน

ข้อเสนอแนะเพื่อส่งเสริมชุมชนจัดการตนเองสู่ชุมชนเข้มแข็ง คือ ควรใช้ศักยภาพและความเป็นตัวตนของคนในชุมชนมาเป็นเครื่องมือในการทำงาน ควรวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาความต้องการเพื่อพัฒนาสู่การวางแผน แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ ผู้นำชุมชนต้องไม่หยุดพัฒนา ใช้ Social media เพื่อประสานงาน สร้างการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและควรใช้พลังของชุมชนตามหลักการแบบ บวร มาเป็นแนวคิดสำคัญในการพัฒนางาน

คำสำคัญ: ศักยภาพ, การจัดการตนเอง, ชุมชนเข้มแข็ง

Abstract

The purposes of this research article were to study: 1. social capital and community potential 2. community self-organization competency and 3. guidelines to become a community empowerment this study was done using a qualitative method through the rapid ethnographic community assessment process. Data were collected from an in-depth interview (15 key informants) and a small group discussion.

The results of this study showed that the important social capital and community potential included: individual capital, social group, and community capital, and social capital in the natural resources and environment. At this point, organizational and network social grants for community potential were: community leaders and community members, the BOWARN principle, volunteer spirit, creating learning for people in the community on a regular basis, and building relationships with people in the community. In the self-management of the community, there's a self-management style by using traditional people to create familiarity with the people in the area and the village president in each community and to interact with the village members. In addition, it was planned by using data, namely the number of villages allocated in the area. Group committees and leaders have publicized group activities through the leaders' line application. Coordinating through the juristic person of the housing estate to make appointments for people to join the forum to create learning and raise awareness of community problems. For the operational mechanisms, there was the development partners' coordination; the establishment of a group (junk bank for life insurance), having a meeting to plan and make a project to propose to the agency. In creating people to manage themselves starting by meeting the new generation's leaders through the community forum and using methods to incite the new generation using the point through the problem of space (garbage) capacity development by using the former leaders as mentors to manage events and create engagement, using methods to pull in the same leaders and open a forum for opinions to create a new generation of leaders for fundraising and resources by using a conversational approach to human resources. Besides, resources which were the area in the temple was an important place to buy waste from members and also used community agreements by using waste fund regulations to create sustainability, strengthen, and help each other. Especially, the group's leaders shared their responsibilities to survey the situation and disseminate information on group activities by using volunteer spirit to drive the work going on.

Finally, the suggestions for the implementation of community promotion for self-management toward a community empowerment were; the potential and identity of the people in the community should be used as a tool for work, should analyze data on demand problems in order to develop into planning, share responsibility community leaders must not stop developing and use social media to coordinate, create continuous learning, and should use the power of the community according to the BOWARN principle as an important concept in development.

Keywords: Competency, Self-Organization, Community Empowerment

บทนำ

นับตั้งแต่ พ.ศ. 2504 ที่กล่าวได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศ โดยให้ความสำคัญกับการเร่งรัดการขยายตัวทางเศรษฐกิจการลงทุนเพื่อวางโครงสร้างพื้นฐานตลอดจนผลิตภาคอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้าและการขยายโครงสร้างพื้นฐานไปสู่ภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทยซึ่งได้ส่งผลให้เกิดการขยายสาธารณูปโภคพื้นฐานและเศรษฐกิจของประเทศไทยเกิดการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 7.9 (สรรเสรีญ วงศ์ขุ่ม, 2554)

การพัฒนาประเทศในระยะต่อมาที่สืบเนื่องมาถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 3-7 (พ.ศ. 2515-2539) ยังมีการมุ่งเน้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การส่งออก การพัฒนาบทบาทของประเทศเป็นแบบเศรษฐกิจด้านหน้าในภูมิภาคเพื่อยกระดับการขยายตัวทางเศรษฐกิจตลอดจนคุณภาพชีวิตของประชาชนในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศให้อยู่ดี กินดี แต่อย่างไรก็ตามผลพวงที่ตามมาจากการพัฒนาอีกด้านหนึ่ง คือ ปัญหาการพัฒนาที่ไม่สมดุลระหว่างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การกระจายรายได้ ตลอดจนคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมรายได้ประชาชนส่วนใหญ่ตกไปอยู่กับกลุ่มคนรวย ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมจนทำให้เป็นการพัฒนาที่ไม่สมดุล หรือสรุปได้ว่า เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา การพัฒนาไม่ยั่งยืน (สรรเสรีญ วงศ์ขุ่ม, 2554)

จากผลของการพัฒนาประเทศดังกล่าวข้างต้น ทำให้ประเทศไทยมีการปรับเปลี่ยน กระบวนทัศน์ในการพัฒนาประเทศใหม่ที่มีความสำคัญกับการพัฒนาที่ยึดคนเป็นศูนย์กลาง โดยจุดมุ่งหมายสำคัญ คือ การใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือของการพัฒนาคนและคุณภาพชีวิต และสืบเนื่องมาถึงการพัฒนาประเทศในระยะของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9-11(2545-2559) ที่ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและการเสริมสร้างให้ชุมชนมีการรวมตัวเพื่อร่วมคิดร่วมเรียนรู้และการจัดการองค์ความรู้ในรูปแบบที่หลากหลายตามภูมิสังคมที่เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตบนฐานทรัพยากรภูมิปัญญา และวิถีวัฒนธรรมชุมชน อย่างไรก็ตามในช่วงของการพัฒนาประเทศในระยะนี้ได้เกิดการขับเคลื่อนการพัฒนาที่เน้นให้ชุมชน ท้องถิ่นได้มีส่วนในการจัดการตนเอง ดังข้อเสนอเพื่อการปฏิรูปประเทศไทย ในมุมมองของชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชน ในปี พ.ศ. 2554 ที่ได้เสนอให้รัฐปฏิรูปประเทศไทย โดยให้ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง การส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นมีจิตสาธารณะ รู้เป้าหมาย เชื่อมมั่นในวิถีพลังชุมชน มีความสามารถในการบริหารจัดการชุมชนอย่างมีส่วนร่วม ใช้ข้อมูลแผนการจัดการความรู้และทุนของชุมชนเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนในทุกด้านอย่างเป็นระบบ (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2554)

อย่างไรก็ดีการพัฒนาประเทศในระยะของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)ยังให้ความสำคัญกับการสร้างศักยภาพการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและการสร้างความเข้มแข็งทางการเงินฐานรากตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนมีสิทธิในการจัดการทุน ที่ดินและทรัพยากรภายในชุมชน(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ประกอบกับการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ชาติ ในระยะ 20 ปี ที่ได้ให้ความสำคัญกับการเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการพึ่งตนเองและการจัดการตนเอง (ราชกิจจานุเบกษา, 2561) อีกทั้งการพัฒนาในช่วงการพัฒนาในระยะของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ที่ให้ความสำคัญกับการเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการพึ่งตนเองและการจัดการตนเองเพื่อเป็นการสร้างสังคมคุณภาพ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564)

อย่างไรก็ตาม ในขณะที่บางชุมชนท้องถิ่นจำนวนมากได้ถูกกระแสของการพัฒนาพัดพาให้เผชิญกับปัญหาต่าง ๆ แต่ในขณะที่ยังมีชุมชนอีกจำนวนหนึ่งสามารถปรับตัวและกำหนดทางเลือกในการพัฒนาของตนเองแทนการปล่อยตัวเองไปตามแนวทางการพัฒนาที่

กำหนดจากภายนอกชุมชนซึ่งชุมชนหลายแห่งได้กลายเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง สมาชิกของชุมชนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนได้อย่างมั่นคงและชีวิตที่มีคุณภาพ (นภาพรณ ะหวานนท์, เพ็ญสิริ จีระเดชากุล และ สุรวุฒิ ปัตโธสง, 2550)

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่ายังมีชุมชน ท้องถิ่นอีกจำนวนหนึ่งที่สามารถปรับตัว ทดทานกับกระแสการพัฒนา จนสามารถกำหนดและรักษาทางเลือกในการพัฒนาของตนเอง ชุมชนบางรวนก หมู่ที่ 7 ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี เป็นอีกชุมชนหนึ่งที่ตั้งอยู่ในพื้นที่อันเป็นแหล่งรองรับการพัฒนาจากเมืองหลวงและยังถูกถาโถมด้วยกระแสโลกาภิวัตน์และเริ่มแปลเปลี่ยนสภาพจากชุมชนชนบทกลายเป็นชุมชนเมืองซึ่งได้ส่งผลให้เกิดปัญหาทั้งต่อสภาพพื้นที่และการดำรงชีวิตที่ต้องเปลี่ยนการอยู่แบบดั้งเดิมมาเป็นการใช้ชีวิตในลักษณะของสังคมเมือง แต่ทั้งนี้ชุมชนก็ยังมีการหาทางออกและหาทางปรับเปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิตให้สามารถดำรงอยู่ได้ในสังคมสมัยใหม่ผ่านกระบวนการจัดการตนเองตลอดจนสามารถรวมพลังในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาในประเด็นศักยภาพการจัดการตนเองของชุมชนที่มีลักษณะความเป็นเมืองสู่ชุมชนเข้มแข็ง โดยเลือกชุมชนบางรวนก หมู่ที่ 7 ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรีเป็นพื้นที่ในการศึกษา ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับหน่วยงานที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการหนุนเสริมการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งและยังเป็นประโยชน์ยังต่อชุมชนที่มีความสนใจในการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งด้วยแนวทางการจัดการตนเอง อันจะเป็นเสริมสร้างความมั่นคงในระดับฐานรากให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาทุนทางสังคมและศักยภาพของชุมชนบางรวนก หมู่ที่ 7 ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อศึกษาการจัดการตนเองของชุมชนที่มีลักษณะความเป็นเมืองสู่ชุมชน เข้มแข็ง ชุมชนบางรวนก หมู่ที่ 7 ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานส่งเสริมชุมชนจัดการตนเองสู่ ชุมชนเข้มแข็ง

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาศักยภาพการจัดการตนเองของชุมชนที่มีลักษณะความเป็นเมืองสู่ชุมชนเข้มแข็ง กรณีศึกษา ชุมชนบางรวนก หมู่ที่ 7 ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการวิจัยออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. **รูปแบบการวิจัย** ในขั้นนี้เป็นขั้นตอนการศึกษาสภาพปัญหา สถานการณ์และผลกระทบที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยการศึกษาเป็นการดำเนินงานใน 2 ระดับ ได้แก่ 1.1 การศึกษาสภาพปัญหา สถานการณ์และผลกระทบที่เกิดขึ้นด้วยการจัดเวทีเสวนาว่าด้วยเส้นทางการพัฒนาและเหตุการณ์ สถานการณ์เด่นและศักยภาพการจัดการของชุมชน 1.2 การศึกษาสภาพปัญหา สถานการณ์และผลกระทบที่เกิดขึ้นด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้นำหรือแกนนำกลุ่มทางสังคม องค์กรชุมชน แหล่งประโยชน์ในชุมชน ด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึกและการสนทนากลุ่ม

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยเริ่มทำการค้นหาประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

2.1 ขั้นระยะของการเตรียมพื้นที่ โดยการกำหนดผู้ให้ข้อมูลจากการทบทวนข้อมูลมือสองข้อมูลทุนทางสังคมและศักยภาพของชุมชน

2.2 ขั้นระยะของการเปิดสถานการณ์ชุมชนในระดับชุมชน กลุ่มทางสังคมและองค์กรชุมชน ที่ทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลโดยแบ่งผู้ให้ข้อมูลออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ผู้ให้ข้อมูลหลักและผู้ให้ข้อมูลทั่วไปโดยกำหนดคุณสมบัติผู้ให้ข้อมูล ดังต่อไปนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วยผู้ดำเนินการหลักและผู้ดำเนินการร่วมที่เป็นผู้นำ แกนนำชุมชน ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติจริง มีประสบการณ์ตรงและสามารถบอกเล่าวิธีการทำงานและเป็นผู้ที่ให้การสนับสนุนการทำงาน

กลุ่มที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลทั่วไปประกอบด้วยผู้สนับสนุนและผู้ได้รับประโยชน์ที่เป็นสมาชิกในชุมชนและสมาชิกกลุ่มการจัดการขยะซึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบและผู้ได้รับประโยชน์หรือผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานและกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน

3. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วน ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย มีเครื่องมือที่ใช้การวิจัย ดังนี้

3.1 แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม เป็นการออกแบบกว้างหรือแบบเปิดเพื่อค้นหาสถานการณ์สำคัญ เหตุการณ์สำคัญ เรื่องเด่นและพฤติกรรมกระทำหรืองานและกิจกรรมของคนที่เกี่ยวข้องหรือคนสำคัญ

3.2 แบบสัมภาษณ์เจาะลึก เป็นการออกแบบแนวคำถามที่มีความเฉพาะเจาะจงและแตกต่างไปตามลักษณะข้อมูลที่ได้จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมซึ่งเป็นแนวคำถามที่สร้างขึ้นให้มีความเหมาะสมกับผู้ให้ข้อมูลแต่ละกลุ่ม ประกอบด้วยแนวคำถามแบบเกริ่นนำหรือแบบเปิดประเด็น แนวคำถามแบบที่ต้องการให้ผู้ให้ข้อมูลอธิบายสถานการณ์ เหตุการณ์ตามช่วงเวลา แนวคำถามแบบเจาะจงเฉพาะประเด็น ตลอดจนแนวคำถามแบบเปรียบเทียบความเหมือนความต่างและแนวคำถามแบบอธิบายความเป็นเหตุเป็นผล

3.3 แบบสนทนากลุ่มเป็นการสร้างแนวคำถามเพื่อตรวจสอบข้อมูลหรือยืนยันข้อมูลที่ได้มาจากข้อมูลหลายคนซึ่งเกี่ยวข้องกับสถานการณ์เดียวกัน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการหลักด้วยวิธีการสำคัญดังต่อไปนี้

4.1 การรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Document Study) ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เอกสารทางวิชาการ หนังสือ งานวิจัยต่าง ๆ รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น แผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปี

4.2 การรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยการเข้าไปเรียนรู้ในสถานที่จริงพื้นที่จริงปฏิบัติการจริง เพื่อค้นหาและพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏที่อาจเป็นภาพหรือร่องรอยเหตุการณ์ สถานการณ์ วิถีชีวิต สภาพแวดล้อม การดำเนินงานหรือกิจกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ร่วมกระบวนการดำเนินงาน คนสำคัญของเหตุการณ์ ผู้ดำเนินการ ตลอดจนผลผลิตผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

4.3 การรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เจาะลึก เป็นขั้นตอนที่ต่อเนื่องมาจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ด้วยวิธีการใช้แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นซักถามกับผู้ที่มีประสบการณ์ตรงกับเหตุการณ์ทั้งคนหลักคนร่วมและคนสนับสนุน รวมทั้งคนที่เกี่ยวข้องในบทบาทหรือได้รับผลกระทบ ตามประเด็นการศึกษา

4.4 การรวบรวมข้อมูลโดยการสนทนากลุ่มกับกลุ่มคนที่มาร่วมสนทนาโดยมีนักวิจัยเป็นผู้ดำเนินการสนทนากับผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นการนำข้อมูลจากการสังเกตและการสัมภาษณ์เชิงลึกมาทบทวนความเข้าใจและยืนยันความถูกต้องของข้อมูลร่วมกัน

5. ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการจัดหมวดหมู่ของข้อมูล เพื่อให้เห็นการจัดกลุ่มประเด็นหลักประเด็นย่อย นำไปสู่การให้ความหมาย ตีความและสร้างข้อสรุปร่วมเพื่อเขียนอธิบายพรรณนา โดยผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูล ใน 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลควบคู่ไปกับการเก็บข้อมูล เพื่อสร้างความเข้าใจเบื้องต้นในประเด็นที่ศึกษาโดยเน้นไปที่การวิเคราะห์ทุนทางสังคมของชุมชนและเป็นการพิจารณาความครอบคลุมของข้อมูลในประเด็นการศึกษา

ระยะที่ 2 เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลหลังจากที่ได้ข้อมูลครบถ้วนและเพียงพอแล้ว เพื่อเป็นการอธิบายและสรุปให้เห็นรายละเอียดองค์ประกอบ ความสัมพันธ์ ตลอดจนเพื่อใช้สนับสนุนการตีความและการให้ความหมายทุนทางสังคมที่ศึกษาเพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจต่อสถานการณ์และเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับทุนทางสังคมได้อย่างชัดเจนครอบคลุม

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องศักยภาพการจัดการตนเองของชุมชนที่มีลักษณะความเป็นเมืองสู่ชุมชนเข้มแข็ง กรณีศึกษาชุมชนบางราวนกหมู่ 7 ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี มีผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ผลการศึกษาทุนทางสังคมและศักยภาพของชุมชน พบว่า ชุมชนมีทุนทางสังคมที่สำคัญ คือ ทุนระดับบุคคล ได้แก่ เจ้าอาวาสวัดโค่นอนมหาสวัสดิ์ ผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชนหมู่ 7 ทุนระดับกลุ่มทางสังคมและองค์กรชุมชน ได้แก่ วัดโค่นอนมหาสวัสดิ์ โรงเรียนวัดโค่นอนมหาสวัสดิ์ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลมหาสวัสดิ์ กลุ่มอาชีพในชุมชน และกลุ่มผู้สูงอายุ/สตรี/เยาวชน/ อสม./กรรมการหมู่บ้าน/ทสม./อสร./อพม./กลุ่มจิตอาสา ทุนทางสังคมระดับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ คลองมหาสวัสดิ์ ทุนทางสังคมระดับหน่วยงานและเครือข่าย ได้แก่ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบางกรวย สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนตำบลมหาสวัสดิ์ สำหรับศักยภาพของชุมชน คือ ผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชน การมีแนวความคิดการพัฒนาแบบ บวร มีจิตอาสา สร้างการเรียนรู้ให้กับประชาชนภายในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

ผลการศึกษาการจัดการตนเองของชุมชนที่มีลักษณะความเป็นเมืองสู่ชุมชนเข้มแข็ง พบว่า ชุมชนมีศักยภาพในการจัดการตนเองที่แสดงถึงคุณลักษณะการจัดการตนเองของชุมชนสู่ชุมชนเข้มแข็งได้ 7 คุณลักษณะดังนี้

1. การสร้างการเรียนรู้และความเข้าใจเรื่องของปัญหาและความต้องการของชุมชนทุกระดับ ในการสร้างการเรียนรู้และความเข้าใจในปัญหาชุมชนเรื่องขยะ หลังจากที่มีการรวมกลุ่มการจัดการขยะและมีการตั้งคณะกรรมการกลุ่มเพื่อบริหารจัดการและเป็นผู้ขับเคลื่อนกิจกรรมของกลุ่ม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่ ในประเด็นนี้ คณะกรรมการกลุ่มเริ่มต้นการทำงานด้วยการส่งแกนนำไปศึกษาดูงาน ในอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรีเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะ จากนั้นแกนนำและผู้นำชุมชนใช้ความเป็นคนดั้งเดิมสร้างความคุ้นเคยกับประชาชนในพื้นที่และประธานหมู่บ้านจัดสรรในแต่ละชุมชน จากนั้นแกนนำมีการวางแผนโดยใช้ข้อมูล คือจำนวนหมู่บ้านจัดสรรในพื้นที่และทำการสร้างปฏิสัมพันธ์ สร้างความคุ้นเคยกับสมาชิกในหมู่บ้านจัดสรรเพื่อขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาและเมื่อเกิดความคุ้นเคย คณะกรรมการกลุ่มและแกนนำมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมกลุ่มผ่านแอปพลิเคชันไลน์กลุ่มผู้นำ การประสานงานผ่านนิติบุคคลของหมู่บ้านจัดสรรเพื่อเป็นช่องทางในการนัดหมายประชาชนในหมู่บ้านจัดสรรในการเชิญชวนเข้าร่วมเวทีการชี้แจงการทำกิจกรรมของกลุ่ม นอกจากนี้มีการประยุกต์ใช้แนวคิดการทำงาน คือ แห่ลงท้องเที่ยว เชิงนิเวศน์ เพื่อเป็นการสร้างความตระหนักให้ประชาชนในพื้นที่เห็นความสำคัญของปัญหาขยะและสร้างพฤติกรรมจัดการขยะในครัวเรือน เริ่มตั้งแต่การคัดแยกขยะก่อนทิ้ง อย่างไรก็ตามในการสร้างการเรียนรู้ให้กับประชาชนและสมาชิกมีการสร้างการเรียนรู้ด้านการคัดแยกขยะให้กับประชาชนชุมชนโดยวิทยากรในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

2. การสร้างกลไกทุกระดับเพื่อผลักดันให้เกิดการปฏิบัติการด้วยชุมชนเอง โดยหาเจ้าภาพเข้ามาช่วยจัดการในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญหาหรือการพัฒนาเริ่มตั้งแต่ผู้นำชุมชนประสานงานผ่านสภาองค์กรชุมชนตำบลมหาสวัสดิ์เพื่อเป็นกลไกประสานงานและเกื้อหนุนให้สมาชิกร่วมตัวพูดคุยในประเด็นปัญหาขยะและการประสานงานผ่านกรรมการของแต่ละชุมชนผ่านประธานชุมชน เพื่อแจ้งข่าวสารข้อมูลการทำกิจกรรมและส่งข้อมูลผ่านไลน์กลุ่มเพื่อนัดหมายและเชิญประชาชนในหมู่บ้านจัดสรรมาร่วมประชุมเพื่อรับฟังการชี้แจงแนวทางการดำเนินงานและกำหนดเป้าหมายร่วมกัน นอกจากนี้ผู้นำชุมชนมีการประสานงานผ่าน

สภาองค์กรชุมชนตำบลมหาสวัสดิ์เพื่อเป็นกลไกประสานงานและเกื้อหนุนให้สมาชิกมาร่วมตัวพูดคุยในประเด็นปัญหาขยะและการประสานงานผ่านกรรมการของแต่ละชุมชนผ่านประธานชุมชนเพื่อแจ้งข่าวสาร ข้อมูลการทำกิจกรรมและส่งข้อมูลผ่านไลน์กลุ่มเพื่อนัดหมายและเชิญประชาชนในหมู่บ้านจัดสรรมาร่วมประชุมเพื่อรับฟังการชี้แจงแนวทางการดำเนินงานและกำหนด เป้าหมายร่วมกัน อีกทั้งผู้นำชุมชนมีการประสานภาคีการพัฒนา เช่น ไฟฟ้าฝ่ายผลิต แห่งประเทศเพื่อขอรับการสนับสนุน โดยการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย สนับสนุนน้ำดื่ม และงบประมาณในการขับเคลื่อนกิจกรรม

อย่างไรก็ดี เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนกิจกรรมที่ เป็นรูปธรรม แกนนำมีการประชุมเพื่อจัดตั้งธนาคารคัดแยกขยะประกันชีวิตผ่านชุมชน คุณธรรมโดยใช้พลังบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) และการเชื่อมร้อยภาคีการพัฒนา เช่น ศูนย์ การศึกษานอกระบบมหาสวัสดิ์เพื่อหนุนเสริมความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกขยะให้กับ สมาชิก เช่น กลุ่มผู้สูงอายุในพื้นที่และสนับสนุนงบประมาณในการทำกิจกรรม ตลอดจนการสร้างกลไกผ่านอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชนซึ่งมีความใกล้ชิดกับประชาชนเป็นกลไก เสริมในการรณรงค์ให้ความรู้เรื่องการคัดแยกขยะและประชาสัมพันธ์การทำกิจกรรมของ กลุ่ม ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานมีความต่อเนื่อง คณะกรรมการกลุ่มมีการประชุมเพื่อวางแผนการทำงาน/จัดทำโครงการเสนอต่อหน่วยงาน เช่น สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนและนอกจากนี้แกนนำชุมชนอาศัยความสัมพันธ์ของคนในชุมชนในการขับเคลื่อนงาน ผ่านวิธีการไปหาหาสู่กันทั้งคนดั้งเดิมและคนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านจัดสรร ด้วยการ ปริภาหารื้อและแสดงการให้ความช่วยเหลือกันซึ่งกันและกัน เช่น การแบ่งปันขยะเพื่อ นำมาขายให้กับธนาคารขยะ

3. การสร้างคนให้จัดการตนเองได้ ในการทำงานของกลุ่มเพื่อสร้างคนให้สามารถจัดการตนเองได้ เริ่มตั้งแต่การสร้างผู้นำรุ่นใหม่โดยแกนนำจะมีการพบแกนนำคนรุ่นใหม่ผ่านเวทีการประชุมและใช้วิธีการปลุกกระตุ้นคนรุ่นใหม่โดยการใช้ประเด็นปัญหาของพื้นที่ (ขยะ) เป็นประเด็นในการพูดคุยเพื่อสร้างความตระหนักและชี้ให้เห็นความสำคัญของการแก้ไขปัญหา ซึ่งวิธีการสร้างคนรุ่นใหม่จะไม่มีการกำหนดอายุ (แกนนำคนรุ่นใหม่ต่างวัย)และใช้วิธีการเปิดเวทีการเดินสายประชาสัมพันธ์และถ้าใครเห็นดีด้วยที่จะร่วมกันแก้ปัญหาจะมีการใช้วิธีการให้กลุ่มเป้าหมายยกมือและขอให้มาร่วมทำงานผ่านกิจกรรมด้วยตนเอง หมายถึงการคัดเลือกกันเอง (โครงการการทำงาน) และจะมีทีมเดิมทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงในลักษณะ

เครือข่าย เช่น พี่เลี้ยงในการทำเอกสาร การเพิ่มความรู้ทักษะในการทำบัญชีผ่านการฝึกอบรมโดยกลุ่มเดิม เช่น การลงทะเบียน การทำบัญชีและการรับซื้อขยะตลอดจนการส่งเสริมประชาชนในชุมชนลดจำนวนขยะด้วยการนำขยะที่เป็นของสดมาหมักเป็นปุ๋ยหมัก การส่งเสริมให้เยาวชนในชุมชนเรียนรู้การนำขยะมาหมักเป็นปุ๋ยชีวภาพการอบรมการออมในชุมชนโดยการจัดตั้งกลุ่มธนาคารขยะประกันชีวิตชุมชนคุณธรรมวัดโค่นอน(มหาสวัสดิ์) สำหรับวิธีการในการสร้างการมีส่วนร่วมให้แก่นำรุ่นใหม่เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของงานใช้วิธีการให้แก่นำรุ่นใหม่ได้ลงมือทำด้วยตนเองผ่านการชี้แนะใช้วิธีการพบกลุ่มหลาย ๆ กลุ่ม เช่น กลุ่มเยาวชน กลุ่มผู้สูงอายุที่เริ่มตั้งแต่การพูดคุยสอบถามสภาพความเป็นอยู่ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

4. การสร้างการมีส่วนร่วม การดำเนินงานสร้างการมีส่วนร่วมโดยการดึงพลังที่เป็นศักยภาพของชุมชนมาขับเคลื่อนการทำงาน แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ การดึงกลุ่มเก่าโดยดึงแกนนำเข้ามาร่วมเพื่อร่วมกำหนดเป้าหมายการสะท้อนปัญหาความต้องการของประชาชนในชุมชนและร่วมกัน วางแผนทำงานและการดึงกลุ่มใหม่ด้วยการเปิดเวทีระดมรับฟังความคิดเห็นและการทำแผนการจัดการกลุ่มร่วมกัน สำหรับพลังปัญญาเริ่มจากการทบทวนบทเรียนจากกรณีปัญหาภัยพิบัติ/น้ำท่วมซ้ำซาก โดยการทบทวนนี้มาแก้ปัญหาขยะที่พบว่าเมื่อเกิดน้ำท่วมซ้ำซากจะพบขยะลอยมาตามน้ำเกิดการสะสมของเชื้อโรคและจากจุดนี้ทำให้เห็นปัญหานำสู่การแก้ปัญหา โดยการประชุมร่วมกันระหว่างแกนนำชุมชนว่าส่วนหนึ่งเราเป็นคนที่ได้รับผลกระทบจึงมีการรวมตัว/รวมกลุ่มกันเพื่อปรึกษา วางแผนแก้ไขปัญหาร่วมกัน

ดังนั้น ในการแก้ไขปัญหาก็จะนำประสบการณ์เดิมมาใช้ คือ ในการดำเนินงานต้องมีการระดมคนระดมความคิดมีการทบทวนแผนงานทุกปีหรือโดยสรุปความรู้เดิมที่นำมาใช้ คือ การทำโครงการ/การแบ่ง บทบาทหน้าที่ให้กับกรรมการโดยมีความชัดเจน นอกจากนี้แกนนำยังมีการทบทวนผลการปฏิบัติงานด้วยเทคนิคAAR ในประเด็นการท่องเที่ยว ซึ่งสรุปว่าการท่องเที่ยวในปลายบางเกิดหลายจุดแต่เกิดเฉพาะบุคคล อย่างไรก็ตามแกนนำเห็นว่าถ้าเกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจก็ให้มีการดำเนินการตามปกติและด้วยบทสรุปการดำเนินงานในการเรื่องการจัดการขยะจึงนำผลการสรุปบทเรียนมาประยุกต์สู่แนวคิดการขายขยะที่ใครจะนำขยะมาขายไม่จำเป็นต้องเป็นกลุ่มแต่เป็นเพียงบุคคลเดียวก็สามารถขายได้ เพราะถ้า 1คนมีรายได้ เมื่อหลายๆ คนนำขยะมาขายก็เท่ากับว่าเป็นกระตุ้นเศรษฐกิจใน

ชุมชนเพราะทุกคนมีรายได้ที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน สำหรับประเด็นการให้แกนนำมีส่วนร่วมจะเน้นกระจายงานให้แกนนำโดยแกนนำต้องนำคนมาร่วมประชุมด้วย(เพื่อให้เกิดการตัดสินใจร่วมกันของคนในชุมชน)

5. การระดมทุนและทรัพยากรต่าง ๆ สำหรับแหล่งประโยชน์ที่สำคัญที่แกนนำนำมาใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนางานพบใน 2 ระดับ ได้แก่ แหล่งประโยชน์ที่เป็นสถานที่ คือ วัดโคนอนมหาสวัสดีและแหล่งประโยชน์ที่เป็นบุคคล คือเจ้าอาวาสวัดโคนอนมหาสวัสดี โดยวิธีการใช้แหล่งประโยชน์เริ่มจากแกนนำกลุ่มใช้วิธีการพูดคุย สนทนากับเจ้าอาวาสวัดโคนอนถึงความเป็นมาวัตถุประสงค์ความสำคัญของการทำงาน ซึ่งหลวงพ่อบอกเห็นความสำคัญจึงร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มและร่วมคิดแยกขยะด้วย(เป็นแบบอย่างให้ประชาชนเพราะถ้าหลวงพ่อบอกประชาชนก็จะทำและเห็นความสำคัญ เพราะหลวงพ่อบอกเป็นที่เคารพนับถือของคนท้องถิ่นที่เป็นคนดั้งเดิมและคนที่เข้ามาอยู่ใหม่) สำหรับพื้นที่ในวัดใช้เป็นสถานที่สำคัญในการรับซื้อขยะจากสมาชิกและประชาชนในพื้นที่

6. การมีข้อตกลงของชุมชน กลุ่มการจัดการขยะมีการใช้ระเบียบกองทุนขยะมาสร้างความยั่งยืนและเสริมความเข้มแข็งให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน โดยที่ระเบียบกองทุนได้สร้างขึ้นมาจากตัวอย่างที่แกนนำได้ไปศึกษาดูงานและมีการนำมาปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของพื้นที่ ซึ่งการนำระเบียบกองทุนมาใช้ในการสร้างความยั่งยืนและเสริมความเข้มแข็งให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีประเด็นที่สำคัญ คือ 1) สมาชิกธนาคารขยะประกันชีวิตสร้างสวัสดิการชุมชน มีสิทธิได้รับเงินค่าประกันชีวิตจากสมาชิกรายละ 40 บาท คุณด้วยจำนวนสมาชิกทั้งหมดที่สมัครเข้าเป็นสมาชิกแล้ว ไม่น้อยกว่า 6 เดือน 2) สวัสดิการดูแลสมาชิกทำในรูปแบบการแบ่งปันกลับคืน(ธนาคารขยะประกันชีวิต) และ 3) หลังจากขายขยะติดต่อกันครบ3เดือนแล้ว ถ้าหยุดขายเดือนในเดือนหนึ่งจะขาดสิทธิรับเงินประกันชีวิตโดยเงินที่คงเหลืออยู่ในบัญชีจะถูกหักเข้าธนาคารทั้งหมด (ไม่เกิน300บาท) และจะต้องเริ่มต้นนับการขายขยะติดต่อกัน 3 เดือนใหม่ซึ่งสิทธิดังกล่าวจึงจะกลับมาดังเดิม

7. ความสามารถในการจัดการความร่วมมือระหว่างองค์กรต่าง ๆ พร้อมแบ่งงานกำหนดหน้าที่และสร้างโอกาสให้กันและกัน แกนนำกลุ่มแบ่งหน้าที่รับผิดชอบตั้งแต่การลงพื้นที่สำรวจปริมาณขยะการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการทำกิจกรรมของกลุ่มและรณรงค์เรื่องการคัดแยกขยะโดยใช้ความมีจิตอาสาของผู้ผู้นำในการขับเคลื่อนงานและแบ่งหน้าที่การทำงาน

ผลการศึกษาข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานส่งเสริมชุมชนจัดการตนเองสู่ชุมชนเข้มแข็ง พบว่า ควรใช้ศักยภาพของคนในชุมชนและความเป็นตัวตนของคนในชุมชนมาเป็นเครื่องมือในการทำงาน ควรมีการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาความต้องการของคนในชุมชนเพื่อพัฒนาสู่การวางแผน ควรมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้กับคนในชุมชนและผู้นำชุมชนต้องไม่หยุดพัฒนามีการประยุกต์ใช้ Social media เพื่อการประสานงาน ต้องสร้างการเรียนรู้ให้กับคนในชุมชนอย่างต่อเนื่องและควรใช้พลังของชุมชนตามหลักการแบบ **บวร** มาเป็นแนวคิดสำคัญในการพัฒนางาน

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องศักยภาพการจัดการตนเองของชุมชนที่มีลักษณะความเป็นเมืองสู่ชุมชนเข้มแข็ง กรณีศึกษาชุมชนบางรวนก หมู่ที่ 7 ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรีมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทุนทางสังคมและศักยภาพของชุมชน เพื่อศึกษาการจัดการตนเองของชุมชนที่มีลักษณะความเป็นเมืองสู่ชุมชนเข้มแข็งและเพื่อศึกษาข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานส่งเสริมชุมชนจัดการตนเองสู่ชุมชนเข้มแข็ง จากผลการศึกษาพบว่า ในการจัดการตนเองของชุมชนบางรวนกที่เริ่มจากชุมชนพบกับปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่ คือ ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม (ขยะ) อย่างไรก็ดี จากสภาพปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้นำแกนนำชุมชนได้ลุกขึ้นมาเพื่อหาทางออกและแสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาตั้งแต่การสร้างตระหนักรู้ สร้างการเรียนรู้ให้กับประชาชนในพื้นที่ การประชาสัมพันธ์การทำกิจกรรมผ่านช่องทางสื่อสาร (ไลน์กลุ่ม) ตลอดจนการประสานงานผ่านกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนโดยอาศัยความเป็นดั้งเดิมและนอกจากนี้ยังมีการสร้างกลไกและเครือข่ายภาคีการพัฒนา การสร้างคนรุ่นใหม่ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมและการใช้แหล่งประโยชน์ที่สำคัญของชุมชนทั้งแหล่งประโยชน์ที่เป็นบุคคลและสถานที่และเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการทำงานมีการใช้ข้อตกลงผ่านกฎระเบียบที่เกิดขึ้นจากข้อเห็นพ้องต้องกันมาเป็นเครื่องมือในการสร้างความยั่งยืนและเสริมความเข้มแข็งให้กับความสัมพันธ์ทั้งในการดำเนินงานและเพื่อการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าชุมชนบางรวนกมีรูปแบบการจัดการตนเองด้วยการใช้ทุนทางสังคมและศักยภาพของชุมชนมาใช้ในการจัดการงานเพื่อแก้ไขปัญหาตลอดจนการตั้งรับ

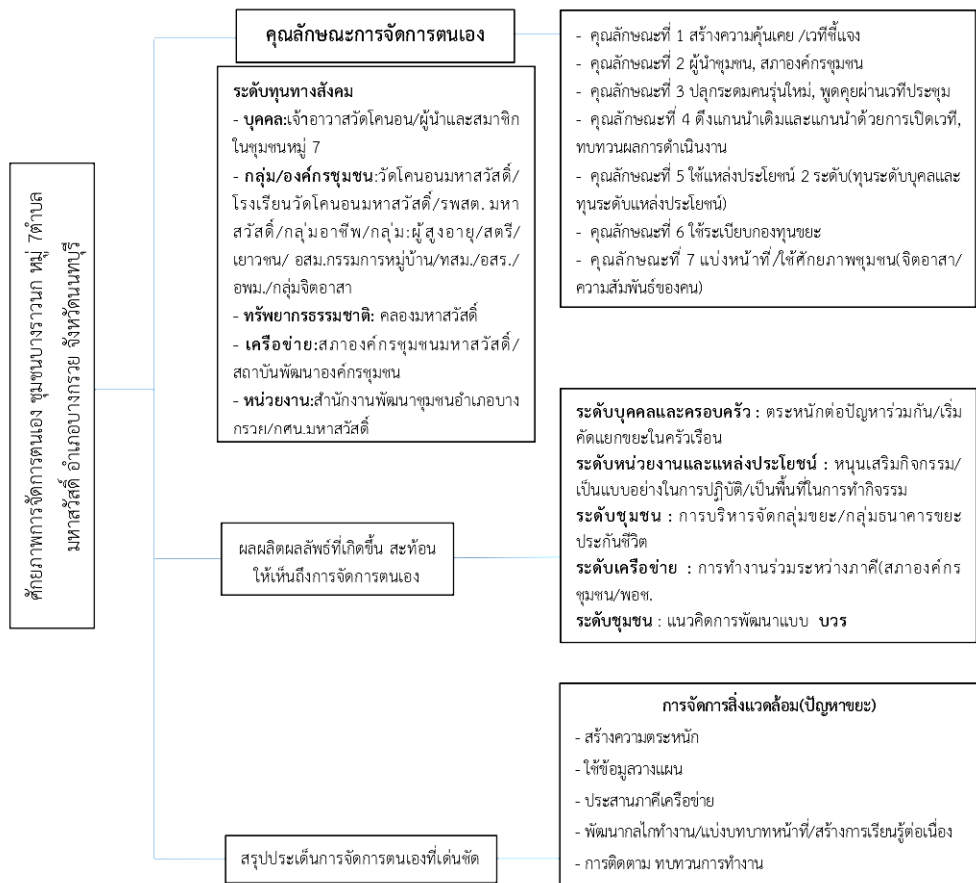
ปรับสู่กับสถานการณ์ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน ซึ่งทุนทางสังคมและศักยภาพชุมชนเป็น สิ่งสำคัญหนึ่งของชุมชนที่มีศักยภาพต่อการพัฒนาและแก้ปัญหาของชุมชน ดังที่ ขนิษฐา นันทะบุตรและคณะ (2561) อธิบายว่า ทุนทางสังคมเป็นสิ่งหนึ่งของศักยภาพของชุมชนในการ พัฒนาและการแก้ปัญหาโดยเน้นวิธีการทำงานและกระบวนการจัดการของแต่ละทุนทาง สังคมและศักยภาพของชุมชนเป็นสิ่งที่แสดงความสามารถในการสร้างการเปลี่ยนด้วยการ วิเคราะห์แนวทาง การค้นหา นำใช้และเพิ่มศักยภาพของทุนทางสังคมรวมทั้งการพัฒนางาน ใหม่ อย่างไรก็ดีในการจัดการตนเองของชุมชนบางรายนก็ยังพบว่าในการดำเนินงานยังมี ลักษณะของการบริหารจัดการโดยการใช้ข้อมูลของพื้นที่มาเป็นข้อมูลประกอบการวางแผน งานและแผนพัฒนาชุมชนและยังมีการใช้แผนเป็นกลไกสำคัญในการดำเนินงาน ดังนั้นจึง กล่าวได้ว่ากลไกหนึ่งในการจัดการตนเองของชุมชนที่มีความสำคัญในการสร้างการเรียนรู้ และการขับเคลื่อนงานจนประสบผลสำเร็จคือการใช้แผนชุมชนมาจัดการตนเอง

ประเด็นนี้ โกวิท พวงงาม (2553) ได้อธิบายว่า การจัดการตนเองของชุมชนมี แนวที่สำคัญแนวทางหนึ่ง คือ การใช้เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนการจัดการตนเองของ ชุมชนท้องถิ่น ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ในการร่วมคิด ร่วมเรียนรู้ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และรับรู้ข้อมูลร่วมกัน เพื่อร่วมแก้ปัญหาและกำหนดทิศทางของชุมชนท้องถิ่นทั้งในแง่ วิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ รวมทั้งแผนปฏิบัติการของชุมชน อย่างไรก็ตามสำหรับข้อเสนอแนะต่อ การดำเนินงานส่งเสริมชุมชนจัดการตนเองสู่ชุมชนเข้มแข็ง คือ การใช้ศักยภาพของคนใน ชุมชนมาและความเป็นตัวตนของคนในชุมชนมาเป็นเครื่องมือในการทำงาน ควรมีการ วิเคราะห์ข้อมูลปัญหา ความต้องการของคนในชุมชนเพื่อพัฒนาสู่การวางแผน ควรมีการแบ่ง หน้าที่ความรับผิดชอบให้กับคนในชุมชนและผู้นำชุมชนต้องไม่หยุดพัฒนา มีการประยุกต์ใช้ Social media เพื่อการประสานงาน ต้องสร้างการเรียนรู้ให้กับคนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง และควรใช้พลังของชุมชนตามหลักการพัฒนาโดยใช้พลัง **บวร** ซึ่งประเด็นการสร้างเรียนรู้ ให้กับคนในชุมชนเป็นประเด็นสำคัญหนึ่งต่อการขับเคลื่อนให้ชุมชนจัดการตนเอง ซึ่งหากคน ในชุมชนได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องก็เท่ากับว่ากลายเป็นศักยภาพของชุมชน หรือการพัฒนา กระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มคนตั้งแต่เรื่องของจิตสำนึก ความรู้ ทักษะไปจนถึงการการจด การการรวมกลุ่ม จะทำให้เกิดพลังต่อรองในการแก้ปัญหานานาชนิดได้ (อนุชาติ พวงสำลี และ อรทัย อาจอ่ำ (2539) จะเห็นได้ว่าการจัดการตนเองของชุมชนบางรายนก็มีการสร้างการ

เรียนรู้ให้กับประชาชนภายในชุมชนอย่างสม่ำเสมอด้วยการใช้ความเป็นคนดั้งเดิมสร้างความคุ้นเคยกับประชาชนในพื้นที่ และประธานหมู่บ้านจัดสรรในแต่ละชุมชนและสร้างปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกในหมู่บ้าน จัดสรรเพื่อสร้างความตระหนักในปัญหาและเปิดพื้นที่ให้ประชาชนในพื้นที่ได้เข้ามามี ส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชน อย่างไรก็ตามในการสร้างเรียนรู้ให้กับประชาชนในชุมชนและเกิดการรวมกลุ่มเป็นองค์กรชุมชนเพื่อลุกขึ้นมาจัดการปัญหาร่วมกันของประชาชนในชุมชนยังจะเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะนำไปสู่การเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง ดังที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2544) นำเสนอว่า ความเข้มแข็งของชุมชนเป็นกระบวนการที่ประชาชนในชุมชนต่าง ๆ ของเมืองหรือชนบทรวมตัวกันเป็น องค์กรชุมชน โดยมีการเรียนรู้ในชุมชน มีการจัดการและมีการแก้ไขปัญหา ร่วมกันของคนในชุมชนแล้วถึงได้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม กลุ่ม ชมรม สหกรณ์ บริษัท องค์กรชาวบ้าน เครือข่ายหรืออื่น ๆ ที่มีความหมายแสดงถึงความร่วมมือช่วยเหลือกันเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันและด้วยความเอื้ออาทรต่อชุมชนอื่น ๆ ในสังคม

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง ศักยภาพการจัดการตนเองของชุมชนที่มีลักษณะความเป็นเมืองสู่ชุมชนเข้มแข็ง กรณีศึกษา ชุมชนบางราวนก หมู่ที่ 7 ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี สามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนา ส่งเสริมให้ชุมชน ท้องถิ่นมีความสามารถในการบริหารจัดการชุมชนอย่างมีส่วนร่วม ดังแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ศักยภาพการจัดการตนเอง ชุมชนบางรวนก หมู่ 7 ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

จากผลการศึกษาที่พบว่าในการจัดการตนเองของชุมชนบางรวนกมีการประยุกต์ใช้หลักการพัฒนาแบบ บวร มาเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการงาน ปัญหาของชุมชน ดังนั้นควรมีการศึกษาเชิงลึกในประเด็นการจัดการตนเองด้วยหลักการพัฒนาแบบ บวร ทั้งในการวิจัยเอกสารและงานวิจัยเชิงพื้นที่จากชุมชนที่ประสบผลสำเร็จจากการพัฒนาด้วยหลัก บวร

2. ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

จากผลการศึกษาพบว่าแกนนำชุมชนมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนงานและกิจกรรมในการจัดการตนเองของชุมชน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสร้างความตระหนัก

ในประเด็นการจัดการตนเองของชุมชนให้กับผู้นำชุมชนในพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงจากชุมชนดั้งเดิมสู่การเป็นชุมชนเมืองและนอกจากนี้ควรสร้างหลักสูตรพัฒนาทักษะ เช่น การวิจัยชุมชน การพัฒนาทักษะผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้กับผู้นำชุมชน

รายการอ้างอิง

- โกวิทย์ พวงงาม. (2553). *การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์.
- ชนิษฐา นันทะบุตร และคณะ. (2561). *การวิจัยชุมชนด้วยการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาแบบเร่งด่วน*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- นภาพรณ หะวานนท์ เพ็ญศิริ, จิระเดชากุลและสุรวุฒิ ปัดไธสง.(2550). *ทฤษฎีฐานรากในเรื่องความเข้มแข็งของชุมชน*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สรเสรีญ วงศ์ข้อม. (2554). *การวางแผนพัฒนาประเทศ*. กรุงเทพฯ : ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง.
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน. (2554). *ข่าวชุมชน ปฏิรูปประเทศไทย ให้ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง*. กรุงเทพฯ : วิสคอมเซ็นเตอร์.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580*. เล่มที่ 135 ตอนที่ 82 ก : 43
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2544). *รายงานการศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่สนับสนุนให้ชุมชนเข้มแข็ง*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม.
- “_____”. (2560). *สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ.2560-2564*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). *ร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13*. กรุงเทพฯ : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม.
- อนุชาติ พวงสำลี และ อรทัย อาจอ้า. (2539). *การพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

การวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการเขียนสมุดบันทึกความเป็นครู
ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาการสอนภาษาไทย
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
An Error Analysis of the Teaching Journals Written by Thai
Language Teaching Student Teachers, Faculty of Education,
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

Received: October 25, 2022
Revised: December 09, 2022
Accepted: December 11, 2022

หญิงฤทัย ชวนะลิขิกร¹
Nuengruethai Chavanalikhikorn
(nueng_bonjour@hotmail.com)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการเขียนสมุดบันทึกความเป็นครูของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยเป็นการวิจัยเชิงเอกสารที่เก็บข้อมูลจากสมุดบันทึกความเป็นครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 28 เล่ม ผู้วิจัยประยุกต์ใช้หลักเกณฑ์ของ โชชิตา มณีส (2558), พรทิพย์ พุกผาสุข (2555) และสนั่น ปัทมะทิน (2535) เป็นแบบในการวิเคราะห์ข้อผิดพลาดการเขียนสมุดบันทึกความเป็นครูของนักศึกษา

ผลการศึกษาพบว่า ข้อผิดพลาดของการเขียนภาษาไทยในสมุดบันทึกความเป็นครูมี 2 ด้าน คือ 1. ข้อผิดพลาดด้านการใช้คำ ได้แก่ 1.1 การใช้คำบุพบทผิด 1.2 การใช้คำอาการนามที่ไม่จำเป็น 1.3 การใช้คำสันธานผิด 1.4 การสะกดคำทับศัพท์ผิด 1.5 การใช้เครื่องหมายวรรคตอนในภาษาไทยผิด 1.6 การใช้คำที่มีเสียงคล้ายกัน 2. ข้อผิดพลาดด้านการใช้ประโยค ได้แก่ 2.1 การใช้ประโยคฟุ่มเฟือย 2.2 การใช้สำนวนภาษาต่างประเทศ

คำสำคัญ: ข้อผิดพลาดในการเขียน, สมุดบันทึกความเป็นครู, นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

¹ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

Thai Language Teaching Program, Faculty of Education, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

Abstract

This article aims to analyze the errors in teaching journals written by student teachers. The data of this documentary research was collected from 28 teaching journals written by fifth-year students studying Thai Language Teaching major, Faculty of Education, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University in the second semester of the academic year 2021. The researcher applied the criteria established by Chosita Maneesai (2015), Pornthip Pukpasuk (2012), and Sanan Pattamatin (1992) to analyze the errors found in students' teaching journals.

The results show that there are two types of errors. The first type of error is word choice, which includes incorrect use of prepositions, use of unnecessary abstract nouns, incorrect use of conjunctions, misspelling of loanwords, incorrect use of punctuations, and use of homonyms. The second type of error is sentence usage, which includes redundancy and the use of foreign language structures.

Keywords: Writing Errors, Teaching Journals, Student Teachers

บทนำ

สมุดอนุทิน ถือเป็นงานเขียนประเภทหนึ่งที่คุณครูผู้ฝึกปฏิบัติประสบการณ์วิชาชีพใช้ในการจดบันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ ประจำวันที่ได้พบเห็น มีประสบการณ์ ได้สัมผัส ได้กระทำตามลำดับเวลา ก่อนหลังแล้ว นอกจากนี้ ยังสามารถบันทึกความรู้สึกรู้สึกนึกคิดหรือความคิดเห็นที่มีต่อเหตุการณ์หรือเรื่องราวเหล่านั้นได้ ดังนั้น ภาษาที่ใช้ในการบันทึกอนุทินจึงมักจะใช้ภาษาที่ไม่เป็นทางการ (นพดล จันทรพิชญ์, 2557, จิตา โมสิกรัตน์, 2560)

ผู้วิจัยในฐานะเป็นอาจารย์นิเทศของมหาวิทยาลัยและได้ตรวจสอบสมุดอนุทินความเป็นครูที่นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูชั้นปีที่ 5 ได้จดบันทึกทุกสัปดาห์เกี่ยวกับความรู้สึกรู้สึกนึกคิดหรือความคิดเห็นที่มีต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ในระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่โรงเรียน ผู้วิจัยพบว่า แม้อนุทินจะเป็นงานเขียนที่มุ่งถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด

ของผู้จัดบันทึกที่มีต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้อ่านได้รับรู้เหตุการณ์ในโรงเรียนที่ผู้จัดบันทึกพบเจอ การใช้ภาษาจึงมักเป็นภาษาที่ไม่เป็นทางการ เช่น การใช้คำสแลง การใช้ตัวเลข 5 ซ้ำกันหลายตัวเพื่อแทนการหัวเราะ การใช้คำอุทาน การใช้อักษรย่อ แต่กลับพบการใช้ภาษาที่ไม่ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ปรากฏซ้ำเป็นจำนวนมากทั้งด้านการใช้คำและด้านการใช้ประโยค อาจแสดงให้เห็นถึงข้อผิดพลาดในการใช้ภาษาเขียนได้เช่นกัน เช่น การสะกดคำทับศัพท์ไม่ถูกต้อง การใช้คำเชื่อมผิด การใช้สำนวนภาษาต่างประเทศ ทั้งนี้ ประเมิน เที่ยงเถียร (2546,) ได้กล่าวถึงสาเหตุของการเขียนผิดไว้ว่า อาจเกิดจากการไม่ทราบหลักเกณฑ์ของการเขียนจึงทำให้เขียนหนังสือผิดจากตัวอย่างดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า นักศึกษายังมีทักษะทางด้านการเขียนน้อย หากไม่เร่งแก้ไขปัญหาข้อผิดพลาดในการใช้ภาษาไทยของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูชั้นปีที่ 5 อาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนเมื่อนักศึกษาสำเร็จการศึกษาไปเป็นบัณฑิต

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการเขียนสมุดอนุทินความเป็นครูของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา โดยเก็บข้อมูลจากสมุดอนุทินความเป็นครูในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 28 เล่ม นอกจากผลการวิจัยจะทำให้ทราบข้อผิดพลาดในการเขียนสมุดอนุทินความเป็นครูของนักศึกษาแล้ว ยังอาจเป็นแนวทางในการจัดหลักสูตรอบรมทางวิชาการเพื่อเติมเต็มความรู้ทางด้านการเขียนภาษาไทยเพื่อการสื่อสารให้แก่ นักศึกษาหรืออาจเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาเนื้อหาของการสอนในรายวิชาภาษาไทยของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาการสอนภาษาไทยให้มี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการเขียนสมุดอนุทินความเป็นครูของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา โดยใช้แบบวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการเขียนสมุดอนุทินความเป็นครูที่ได้กรอบแนวคิดมาจากการประยุกต์ใช้หลักเกณฑ์ของโชชิตา มณีใส (2558) พรทิพย์ พุกผาสุข (2555) และสนั่น ปัทมะทิน (2535)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสารโดยการวิเคราะห์ภาษาจากเอกสาร แล้วนำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์และนำผลมาวิเคราะห์หาค่าความถี่ของข้อมูลเป็นร้อยละ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ สมุดอนุทินความเป็นครูของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ชั้นปีที่ 5 สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ.2564-4 มีนาคม พ.ศ.2565 จำนวน 28 เล่ม ที่ได้จากการเขียนสมุดอนุทินความเป็นครูของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จำนวนทั้งหมด 28 คน ที่เรียนอยู่ชั้นปีที่ 5

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการเขียนสมุดอนุทินความเป็นครูของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ที่ได้กรอบแนวคิดมาจากการประยุกต์ใช้หลักเกณฑ์ของโชชิตา มณีใส (2558) ที่กล่าวถึงข้อผิดพลาดในการใช้คำ ได้แก่ การใช้คำบุพบทผิด การใช้คำอาการนามที่ไม่จำเป็น การสะกดคำที่ผิดพลาด และการใช้สำนวนภาษาต่างประเทศ พรทิพย์ พุกผาสุข (2555) ที่กล่าวถึงข้อผิดพลาดในการใช้คำ ได้แก่ การใช้คำที่มีเสียงคล้ายกัน และข้อผิดพลาดในการใช้ประโยค ได้แก่ การใช้ประโยคฟุ่มเฟือย และสั้น ปัทมะทิน (2535) ที่กล่าวถึงข้อผิดพลาดในการใช้คำ ได้แก่ การใช้คำสันธานผิด มาเป็นแบบในการวิเคราะห์ข้อผิดพลาดของการเขียนสมุดอนุทินความเป็นครูของนักศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลการจดบันทึกจากสมุดอนุทินความเป็นครูของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ชั้นปีที่ 5 สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ.2564-4 มีนาคม พ.ศ.2565 จำนวน 28 เล่ม

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการเขียนสมุดอนุนิความเป็นครูของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา โดยผู้วิจัยจะประยุกต์ใช้หลักเกณฑ์ของ โชชิตา มณีใส (2558) ที่กล่าวถึงข้อผิดพลาดในการใช้คำ ได้แก่ การใช้คำบุพบทผิด การใช้คำอาการนามที่ไม่จำเป็น การสะกดคำทับศัพท์ผิด และการใช้สำนวนภาษาต่างประเทศ พรทิพย์ พุกผาสุข (2555) ที่กล่าวถึงข้อผิดพลาดในการใช้คำ ได้แก่ การใช้คำที่มีเสียงคล้ายกัน และข้อผิดพลาดในการใช้ประโยค ได้แก่ การใช้ประโยคฟุ่มเฟือย และสั้น ปัทมะทิน (2535) ที่กล่าวถึงข้อผิดพลาดในการใช้คำ ได้แก่ การใช้คำสันธานผิด

2. นำผลการวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการเขียนสมุดอนุนิความเป็นครูของนักศึกษาที่สร้างขึ้นไปตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านภาษาไทยจำนวน 3 คน แต่เนื่องจากแบบวิเคราะห์ดังกล่าวไม่ได้เป็นข้อทดสอบหรือข้อคำถามที่จะหาค่าความสอดคล้องระหว่างคำถามกับจุดประสงค์ แต่เป็นแบบที่ใช้พิจารณาความถูกต้องของข้อผิดพลาดในการเขียนจึงไม่อาจหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ได้ ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการหาค่าร้อยละจากผู้เชี่ยวชาญที่ให้ความเห็นว่าถูกหรือผิดโดยถือเกณฑ์ขั้นต่ำว่า แต่ละข้อจะต้องมีผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นว่าถูกต้องอย่างน้อย 2 ท่านขึ้นไปจึงจะใช้เป็นแบบวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการเขียนสมุดอนุนิความเป็นครูของนักศึกษาได้ ผลการตรวจสอบเครื่องมือพบว่า ผู้เชี่ยวชาญทางด้านภาษาไทยทั้ง 3 ท่าน เห็นว่าข้อผิดพลาดในการเขียนสมุดอนุนิความเป็นครูของนักศึกษาในแต่ละข้อมีความถูกต้องทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 100

3. เสนอผลการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์และนำผลมาวิเคราะห์หาค่าความถี่ของข้อมูลเป็นร้อยละ

4. สรุปผล อภิปรายผล และให้ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการเขียนสมุดอนุนิความเป็นครูของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา พบข้อผิดพลาดในการเขียนภาษาไทย 2 ด้าน คือ ข้อผิดพลาดด้านการใช้คำ และข้อผิดพลาดด้านการใช้ประโยค

1. ข้อผิดพลาดด้านการใช้คำ ได้แก่ 1) การใช้คำบุพบทผิด (75%) 2) การใช้คำอาการนามที่ไม่จำเป็น (64%) 3) การใช้คำสันธานผิด (54%) 4) การสะกดคำทับศัพท์ผิด (54%) 5) การใช้เครื่องหมายวรรคตอนในภาษาไทยผิด (46%) 6) การใช้คำที่มีเสียงคล้ายกัน (4%)

2. ข้อผิดพลาดด้านการใช้ประโยค ได้แก่ 1) การใช้ประโยคฟุ่มเฟือย (29%) 2) การใช้สำนวนภาษาต่างประเทศ (14%) นำเสนอผลการวิจัยโดยเรียงตามลำดับจำนวนนักศึกษาที่มีข้อผิดพลาดในการเขียนภาษาไทยจากมากไปหาน้อย ดังนี้

1. ข้อผิดพลาดด้านการใช้คำ สามารถจำแนกได้เป็น 6 ประเภท ดังนี้

1.1 การใช้คำบุพบทผิด

คำบุพบท หมายถึง คำชนิดที่ใช้หน้าคำนาม สรรพนาม หรือกริยาสภาวะมาลาเพื่อบอกตำแหน่งของคำนาม คำสรรพนาม หรือกริยาสภาวะมาลาว่ามีหน้าที่เป็นอะไร (อุทิศ ศิลปสาร, พระยา, 2548) จากการวิเคราะห์พบการใช้คำบุพบทผิดในสมุดอนูทินความเป็นครูของนักศึกษาจำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 75 พบการใช้คำบุพบทผิดคำว่า “กับ, โดย”

ตัวอย่าง

“สวัสดีปีใหม่ พ.ศ.2565 เปิดวันแรกก็มีการตรวจ ATK แบบ 100% **ให้กับ**นักเรียน”

จากตัวอย่าง ควรใช้ว่า “สวัสดีปีใหม่ พ.ศ.2565 เปิดวันแรกก็มีการตรวจ ATK แบบ 100% **ให้นักเรียน**” จึงจะถูกต้อง เพราะคำกริยา “ให้” ต้องมีผู้รับ ดังนั้น จึงควรใช้ร่วมกับคำบุพบท “แก่” เพราะเป็นคำที่ใช้หน้าคำนามที่เป็นผู้รับ

ตัวอย่าง

“**โดย**ช่วงเช้าของการสอบเข้าพเจ้าได้รับหน้าที่จัดส่งข้อสอบ”

จากตัวอย่าง ใช้คำบุพบท “โดย” ขึ้นต้นย่อหน้าไม่ถูกต้อง เพราะคำว่า “โดย” เป็นคำบุพบทที่ใช้หน้าคำหรือวลีที่ทำหน้าที่บอกลักษณะเพื่อขยายรายละเอียดของบทข้างหน้า ดังนั้น จึงไม่ควรใช้ขึ้นต้นย่อหน้า ควรแก้ไขใหม่ด้วยการตัดคำว่า “โดย” ออก

1.2 การใช้คำอาการนามที่ไม่จำเป็น

คำอาการนาม หมายถึง คำนามที่บอกกริยาอาการ มักใช้คำว่า “การ, ความ” นำหน้าคำกริยาหรือคำวิเศษณ์ (อุทิศ ศิลปสาร, พระยา, 2548) จากการวิเคราะห์พบการใช้คำอาการนามที่ไม่จำเป็นทำให้ข้อความขาดความกะทัดรัดในสมุดอนูทินความเป็นครูของนักศึกษาจำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 64 พบการใช้คำว่า “ทำการ, มีการ”

ตัวอย่าง

“ในสัปดาห์นี้จะเป็นสัปดาห์ที่**ทำการ**สอนนักเรียน แล้วเราต้อง**ทำการ**คุมสอบด้วย”

จากตัวอย่าง คำว่า “ทำการ” เป็นการใช้คำอาการนามที่ไม่จำเป็น ควรแก้ไขใหม่เป็น “ในสัปดาห์นี้จะเป็นสัปดาห์ที่สอนนักเรียน แล้วเราก็ต้องคุมสอบด้วย” โดยตัดคำว่า “ทำการ” ออก เพื่อให้ข้อความมีความกระชับแต่ก็ยังสามารถสื่อความหมายได้ตามที่ผู้เขียนต้องการ

ตัวอย่าง

“ผู้อำนวยการโรงเรียนได้**มีการ**ปรึกษาหารือและกำหนดเปิดเรียนรูปแบบ on site ในวันที่ 15 พ.ย. 64”

จากตัวอย่าง คำว่า “มีการ” เป็นการใช้คำอาการนามที่ไม่จำเป็น ควรแก้ไขใหม่เป็น “ผู้อำนวยการโรงเรียนได้ปรึกษาหารือและกำหนดเปิดเรียนรูปแบบ on site ในวันที่ 15 พ.ย. 64” โดยตัดคำว่า “มีการ” ออก เพื่อให้ข้อความมีความกระชับแต่ก็ยังสามารถสื่อความหมายได้ตามที่ผู้เขียนต้องการ

1.3 การใช้คำสันธานผิด

คำสันธาน หมายถึง คำที่ใช้เชื่อมระหว่างประโยคกับประโยคเพื่อให้เนื้อความต่อเนื่องเป็นเรื่องเดียวกัน (อุปกิตศิลปสาร, พระยา, 2548) จากการวิเคราะห์พบการใช้คำสันธานผิดในสมุดตอนทุนความเป็นครูของนักศึกษาจำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 54 พบการใช้คำสันธานผิดคำว่า “แต่, และ”

ตัวอย่าง

“อาทิตย์นี้ไม่สบายบ่อยมาก เนื่องจากอากาศเปลี่ยนแปลงไปเปลี่ยนมา ไปไหนก็ต้องพกยาติดตัวกลับบ้านไปสลับทุกวันเลย ถึงบ้านก็พักผ่อนแล้ว **แต่**ดีใจที่ได้กลับมากินข้าวพ่อทุกวัน พ่อทำกับข้าวอร่อยมาก ๆ”

จากตัวอย่าง ไม่ควรใช้คำสันธาน “แต่” ขึ้นต้นย่อหน้า เพราะคำว่า “แต่” เป็นคำสันธานที่เชื่อมระหว่างประโยคที่มีเนื้อความขัดแย้งกัน ดังนั้น ตำแหน่งของการใช้คำว่า “แต่” จึงควรอยู่ระหว่างประโยคเพื่อเชื่อมเนื้อความ ไม่ควรอยู่ในตำแหน่งต้นประโยคหรือต้นย่อหน้า

ตัวอย่าง

“ในสัปดาห์นี้กระผมได้เข้าร่วมประชุมวางแผนเตรียมงานวันปัจฉิมนิเทศนักเรียน ม.3 และนักเรียน ม.6 โดยจะมีการจัดรูปแบบงานแบบ New Normal เพื่อลดอัตราความเสี่ยง covid 19 **และ**ได้มีการประชุมวางแผนการจัดการสอบปลายภาค เพื่อหาข้อผิดพลาดในการจัดรูปแบบ การสอบของนักเรียน”

จากตัวอย่าง ไม่ควรใช้คำสันธาน “และ” ขึ้นต้นย่อหน้า เพราะคำว่า “และ” เป็นคำสันธานที่เชื่อมระหว่างประโยคที่มีเนื้อความคล้ายตามกัน ดังนั้น ตำแหน่งของการใช้คำว่า “และ” จึงควรอยู่ระหว่างประโยคเพื่อเชื่อมเนื้อความ ไม่ควรอยู่ในตำแหน่งต้นประโยคหรือต้นย่อหน้า

1.4 การสะกดคำทับศัพท์ผิด

คำทับศัพท์ หมายถึง การยืมคำภาษาต่างประเทศเข้ามาใช้ในภาษาไทย โดยการออกเสียงให้เหมือนหรือใกล้เคียงกับคำเดิมมากที่สุด (จันจิรา จิตตะวิริยะพงษ์, 2546) จากการวิเคราะห์การสะกดคำทับศัพท์ผิดในสมุดอนุทินความเป็นครูของนักศึกษาจำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 54 พบการสะกดคำทับศัพท์ผิด ได้แก่ คำว่า “เคลียงาน, แก๊งค์, ปรี้น, ปรีนต์, ปรีนท์, เกมส์, เช็คชื่อ, ลิ้งค์, คลิปวิดีโอ, แชน, ชิมอินเตอร์เน็ต”

ตัวอย่าง

“...นอกจากนี้ยังต้องเช็คชื่อและรายงานให้กับครูพี่เลี้ยงด้วย”

จากตัวอย่าง คำว่า “เช็ค” ใน “เช็คชื่อ” มาจากคำภาษาอังกฤษคำว่า “check” “ch-” เป็นพยัญชนะต้นแทนด้วย “ช” “e” เป็นสระแทนด้วย “สระเอะ” “-ck” เป็นตัวสะกดแทนด้วย “ก” ซึ่งเป็นตัวสะกดในแม่ก ก ดังนั้น ควรเปลี่ยนจากคำว่า “เช็ค” เป็น “เช็ก” จึงจะถูกต้อง

ตัวอย่าง

“สัปดาห์แห่งการเปิดเทอมของจริง มีมาตรการ คือ แบ่งเด็กเป็นตอน ก และ ข โดยสลับเด็กมาเรียน มีความวุ่นวายเพิ่มขึ้น คือ ตารางสอน ที่เด็กอาจเกิดความสับสนทั้งการจัดตารางและการแต่งกาย การรักษาระยะห่าง และการไม่เจอเพื่อครบแก๊งค์ก็ถือว่าเป็นการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์”

จากตัวอย่าง คำว่า “แก๊งค์” มาจากคำภาษาอังกฤษคำว่า “gang” “g-” เป็นพยัญชนะต้นแทนด้วย “ก” “a” เป็นสระแทนด้วย “สระแอะ” “-ng” เป็นตัวสะกดแทนด้วย “ง” ซึ่งเป็นตัวสะกดในแม่ก ก ดังนั้น ควรเปลี่ยนจากคำว่า “แก๊งค์” เป็น “แก๊ง” ตัด “ค์” ออก จึงจะถูกต้อง

1.5 การใช้เครื่องหมายวรรคตอนในภาษาไทยผิด

เครื่องหมายวรรคตอน หมายถึง เครื่องหมายต่าง ๆ ที่ใช้ประกอบในการเขียนข้อความ เช่น จุลภาค (,) มหัพภาค (.) ประจัญ (?) (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) จากการวิเคราะห์พบการใช้เครื่องหมายยัติภังค์ที่ไม่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์การเว้นวรรคที่

ราชบัณฑิตยสถานกำหนดไว้ว่า การใช้เครื่องหมายยัติภังค์จะไม่เว้นวรรคทั้งหน้าและหลังเครื่องหมาย ในที่นี้พบการใช้เครื่องหมายยัติภังค์ในความหมายว่า “ถึง” เพื่อแสดงช่วงเวลาจำนวน สถานที่ แต่นักศึกษาได้เว้นวรรคทั้งหน้าและหลังเครื่องหมายจึงไม่ถูกต้อง มีจำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 46

ตัวอย่าง

“...ครูทุกคนตรวจผ่านหมดทั้งโรงเรียนและให้นักเรียนมาตรวจ ATK ในวันที่ **18 – 19** พฤศจิกายน”

จากตัวอย่าง “ในวันที่ **18 – 19** พฤศจิกายน” เป็นการใช้เครื่องหมายยัติภังค์ในความหมายว่า “ถึง” เพื่อแสดงช่วงเวลาในการตรวจ ATK ให้แก่นักเรียนในโรงเรียน แต่นักศึกษาใช้เครื่องหมายยัติภังค์โดยการเว้นวรรคทั้งหน้าและหลังเครื่องหมายจึงไม่ถูกต้อง ควรแก้ไขใหม่เป็น “ในวันที่ **18-19** พฤศจิกายน”

ตัวอย่าง

“สัปดาห์ที่ 9 สัปดาห์สุดท้ายของปี 2021 ฉันดีใจมากจะได้หยุดยาวจริง ๆ สักที่มีการจัดค่ายลูกเสือของ**นักเรียนป.4 – ป.6** สนุกมาก”

จากตัวอย่าง “**นักเรียนป.4 – ป.6**” เป็นการใช้เครื่องหมายยัติภังค์ในความหมายว่า “ถึง” เพื่อแสดงจำนวนระดับชั้นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย แต่นักศึกษาใช้เครื่องหมายยัติภังค์โดยการเว้นวรรคทั้งหน้าและหลังเครื่องหมายจึงไม่ถูกต้อง ควรแก้ไขใหม่เป็น “**นักเรียนป.4-ป.6**”

1.6 การใช้คำที่มีเสียงคล้ายกัน

คำในภาษาไทยหลายคำที่มีเสียงคล้ายกัน จนบางครั้งทำให้ผู้ใช้ภาษาเกิดความสับสน (พรทิพย์ พุกผาสุข, 2555) จากการวิเคราะห์พบการใช้คำที่มีเสียงคล้ายกันในสมุดอนุทินความเป็นครูของนักศึกษาเพียงคำเดียว คือ ใช้คำว่า “กริยา” แทนคำว่า “กิริยา” มีจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 4

ตัวอย่าง

“สัปดาห์นี้เด็กนักเรียนในห้องเริ่มฟังเรามากขึ้น เริ่มเคารพ และแสดงกริยากับเราในทางที่ดีขึ้น”

จากตัวอย่าง พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (2556) ได้ให้ความหมายของคำว่า “กริยา” ว่า หมายถึง คำที่แสดงอาการของนามหรือสรรพนาม เป็นคำที่ยืมมาจากภาษาสันสกฤต และได้ให้ความหมายของคำว่า “กิริยา” ว่า หมายถึง การกระทำ; อาการที่แสดงออกมทางกาย, มารยาท เช่น กิริยานอบน้อม กิริยาทรม เป็นคำที่

ยืมมาจากภาษาบาลี แม้ทั้ง 2 คำจะมีเสียงที่คล้ายกันมาก แต่ก็มี ความหมายที่แตกต่างกัน ในบริบทนี้กล่าวถึงพฤติกรรมของนักเรียนที่เริ่มดีขึ้นทั้งการเชื่อฟังและให้ความเคารพผู้สอน ดังนั้น จึงควรใช้คำว่า “กิริยา” เพื่อให้สื่อความหมายสอดคล้องกับบริบท

2. ด้านการใช้ประโยค สามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

2.1 การใช้ประโยคพุ่มเพื่อย

ประโยคพุ่มเพื่อยทำให้เกิดอุปสรรคในการสื่อสาร เพราะทำให้ผู้รับสารต้องเสียเวลาฟังหรืออ่านนานเกินจำเป็น ประโยคพุ่มเพื่อยอาจเกิดจากการใช้คำหรือกลุ่มคำซ้ำ ๆ กัน (พรทิพย์ พุกผาสุข, 2555)

ประโยคพุ่มเพื่อยในที่นี้เกิดจากการใช้คำว่า “ซึ่ง” ซ้ำ ๆ กันโดยไม่จำเป็น ทำให้เกิดความพุ่มเพื่อย เป็นคำที่ใช้แทนคำนามหรือคำสรรพนามที่อยู่ข้างหน้า และใช้เชื่อมระหว่างประโยคหลักและประโยคย่อย คำว่า “ซึ่ง” จะอยู่หน้าประโยคย่อยเพื่อขยายคำนามหรือคำสรรพนามที่อยู่ข้างหน้า แต่ในที่นี้กลับไม่ได้ทำหน้าที่แทนเพื่อขยายคำนามหรือคำสรรพนามข้างหน้า พบการใช้ประโยคพุ่มเพื่อยในสมุดอนุทินความเป็นครูของนักศึกษาจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 29

ตัวอย่าง

“...โลกโซเซียลนี้มันส่งข่าวเร็วก็ส่งข่าวแบบผิด ๆ ไปว่า ครูติดบ้าง ครูทำให้นักเรียนติดบ้าง ซึ่งไม่มีความจริงอยู่ในนั้นเลย ทำให้พวกเราต้องมานั่งตอบปัญหากับผู้ปกครอง ทำให้เรารู้สึกแบบทำไมครูต้องมาแบกคำด่าคำว่า ซึ่งแค่สอนมันก็เหนื่อยแล้ว”

จากตัวอย่าง คำว่า “ซึ่ง” ในคำแรกไม่ได้ทำหน้าที่แทนเพื่อขยายคำนาม “นักเรียน” ที่อยู่ข้างหน้า และคำว่า “ซึ่ง” ในคำที่สองก็ไม่ได้ทำหน้าที่แทนเพื่อขยายคำนาม “คำด่าคำว่า” ที่อยู่ข้างหน้า ดังนั้น การใช้คำนี้เข้ามาเชื่อมประโยคจึงเป็นการใช้ภาษาที่ไม่ถูกต้อง ควรตัดออกเพื่อให้ประโยคกระชับ

2.2 การใช้สำนวนภาษาต่างประเทศ

จากการวิเคราะห์พบการใช้ประโยคที่เป็นสำนวนภาษาต่างประเทศในสมุดอนุทินความเป็นครูของนักศึกษาจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 14

ตัวอย่าง

“ส่วนการสอนม.1 ในสัปดาห์นี้เป็นการขึ้นเรื่อง โคลงโลกนิติ เพียงในส่วนของบทนำเรื่องเท่านั้น”

จากตัวอย่าง “เป็นการขึ้นเรื่อง, ในส่วนของ” เป็นสำนวนภาษาต่างประเทศ ควรแก้ไขใหม่เป็น “ส่วนการสอนม.1 ในสัปดาห์นี้ได้สอนเรื่อง โคลงโลกนิติ เฉพาะบทนำเรื่องเท่านั้น”

ตัวอย่าง

“ดีใจสุด ๆ ! วันนี้ 8 พ.ย. 64 โรงเรียนเปิดและเด็กก็**มาพร้อมกับ**น้ำฝน”

จากตัวอย่าง “มาพร้อมกับ” เป็นสำนวนภาษาต่างประเทศ ควรแก้ไขใหม่เป็น “ดีใจสุด ๆ ! วันนี้ 8 พ.ย. 64 เป็นวันที่โรงเรียนเปิดเทอมและฝนก็ตกด้วย เด็ก ๆ จึงมาโรงเรียนขณะที่ฝนตก”

ตารางที่ 1 สรุปประเภทและจำนวนของข้อผิดพลาดที่พบจากการเขียนสมุดอนุทินความเป็นครูของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

ประเภท	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ข้อผิดพลาดด้านการใช้คำ		
1.1 การใช้คำบุพบทผิด	21	75
1.2 การใช้คำอาการนามที่ไม่จำเป็น	18	64
1.3 การใช้คำสันธานผิด	15	54
1.4 การสะกดคำทับศัพท์ผิด	15	54
1.5 การใช้เครื่องหมายวรรคตอนในภาษาไทยผิด	13	46
1.6 การใช้คำที่มีเสียงคล้ายกัน	1	4
2. ข้อผิดพลาดด้านการใช้ประโยค		
2.1 การใช้ประโยคฟุ่มเฟือย	8	29
2.2 การใช้สำนวนภาษาต่างประเทศ	4	14

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย

บทความวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการเขียนสมุดอนุทินความเป็นครูของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยเก็บข้อมูลจากสมุดอนุทินความเป็นครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 28 เล่ม ผู้วิจัยจะประยุกต์ใช้หลักเกณฑ์ของ โชชิตา มณีใส (2558) พรทิพย์ พุกผาสุข (2555) และสนั่น ปัทมะทิน (2535) ในการวิเคราะห์ข้อผิดพลาดของการเขียนสมุดอนุทินความเป็นครูของนักศึกษา

ผลการศึกษาพบข้อผิดพลาดในการเขียนภาษาไทย 2 ด้าน คือ ข้อผิดพลาดด้านการใช้คำ และข้อผิดพลาดด้านการใช้ประโยค 1. ข้อผิดพลาดด้านการใช้คำ ได้แก่ 1) การใช้คำบุพบทผิด (75%) 2) การใช้คำอาการนามที่ไม่จำเป็น (64%) 3) การใช้คำสันธานผิด (54%) 4) การสะกดคำทับศัพท์ผิด (54%) 5) การใช้เครื่องหมายวรรคตอนในภาษาไทยผิด (46%) 6) การใช้คำที่มีเสียงคล้ายกัน (4%) 2. ข้อผิดพลาด ด้านการใช้ประโยค ได้แก่ 1) การใช้ประโยคฟุ่มเฟือย (29%) 2) การใช้สำนวนภาษาต่างประเทศ (14%)

จากการวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการเขียนสมุดอนุนิพนธ์ความเป็นครูของนักศึกษาพบว่า ข้อผิดพลาดด้านการใช้คำที่พบมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ 1. การใช้คำบุพบทผิด 2. การใช้คำอาการนามที่ไม่จำเป็น 3. การใช้คำสันธานผิด มักจะเป็นข้อผิดพลาดในการเขียนภาษาไทยที่เกี่ยวข้องกับความรู้ทางหลักไวยากรณ์ของภาษาไทยในระดับคำ แสดงให้เห็นว่า นักศึกษาอาจจะยังไม่เข้าใจชนิดและหน้าที่ของคำในภาษาไทย ส่งผลให้เลือกใช้คำหรือเรียบเรียงคำในการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดออกมาได้ไม่ถูกต้องตรงตามหลักไวยากรณ์ สอดคล้องกับความคิดเห็นของ ประเมิน เชียงเถียร (2546) ที่ได้กล่าวถึงสาเหตุของการเขียนหนังสือผิด ไว้ว่า สาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้ผู้ใช้ภาษาเขียนหนังสือผิด เนื่องจากผู้ใช้ภาษาไม่ทราบหลักเกณฑ์การเขียนของคำ นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงสาเหตุอื่น ๆ ไว้ ดังนี้ เกิดจากไม่ทราบความหมายของคำ เกิดจากออกเสียงผิด เกิดจากการใช้แนวเทียบผิด และเกิดจากความสับสนในการใช้คำพ้องเสียง

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้พบข้อสังเกตที่น่าสนใจจากการศึกษาผลของการวิจัยที่ผ่านมา เช่น บทความวิจัยของ รณยุทธ์ เอื้อไตรรัตน์ และนันทพร ศรจิตติ (2562) ที่ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการเขียนภาษาไทยของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ” วันชัย แก้วหนูนวล และภัสรธีรา ฉลองเดช (2561) ได้ศึกษาเรื่อง “ลักษณะข้อผิดพลาดในการใช้ภาษาไทย : กรณีศึกษาการเขียนภาษาไทยของนักศึกษาปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์” และทัศนีย์ ทานตวนิช (2558) ได้ศึกษาเรื่อง “ข้อผิดพลาดในการเขียนเชิงวิชาการของนิสิตสาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยบูรพา” ที่พบข้อผิดพลาดที่เหมือนกันในงานเขียนของนักศึกษาทางด้านการใช้คำที่พบมากที่สุด คือ การสะกดคำ แต่ในผลของการวิจัยครั้งนี้กลับพบการใช้คำบุพบทผิดมากที่สุด สันนิษฐานได้ว่า นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูส่วนใหญ่ที่เขียนสมุดอนุนิพนธ์ความเป็นครูน่าจะมีพื้นฐานความรู้ทางด้านการสะกดคำภาษาไทยเป็นอย่างดี ประกอบกับเป็นนักศึกษาที่เรียนในสาขาวิชาการสอนภาษาไทยจึงอาจมีความรอบคอบและระวังเรื่องการสะกดคำภาษาไทยเป็นพิเศษ แต่อาจจะมีพื้นฐานความรู้ทางด้านหลักไวยากรณ์ที่มากนัก

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยครั้งนี้ ได้องค์ความรู้ ดังนี้

ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีข้อผิดพลาดของการเขียนภาษาไทยในสมุดอนูทินความเป็นครู 2 ด้าน คือ 1. ข้อผิดพลาดด้านการใช้คำ โดยพบการใช้คำบุพบทผิดมากที่สุด (75%) รองลงมา คือ การใช้คำอาการนามที่ไม่จำเป็น (64%) การใช้คำสันธานผิด (54%) การสะกดคำทับศัพท์ผิด (54%) การใช้เครื่องหมายวรรคตอนในภาษาไทยผิด (46%) การใช้คำที่มีเสียงคล้ายกัน (4%) ตามลำดับ 2. ข้อผิดพลาดด้านการใช้ประโยค โดยพบการใช้ประโยคฟุ่มเฟือยมากที่สุด (29%) รองลงมา คือ การใช้สำนวนภาษาต่างประเทศ (14%) เห็นได้ว่า นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีข้อผิดพลาดของการเขียนภาษาไทยในสมุดอนูทินความเป็นครูด้านการใช้คำมากที่สุด ซึ่งส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับเรื่องชนิดและหน้าที่ของคำ เนื่องจากนักศึกษาอาจจะยังไม่เข้าใจชนิดและหน้าที่ของคำในภาษาไทย ส่งผลให้เลือกใช้คำหรือเรียบเรียงคำในการถ่ายทอดความรู้สึกลึกซึ้งออกมาได้ไม่ถูกต้องตรงตามหลักไวยากรณ์ ดังนั้น การมีความรู้เรื่องชนิดและหน้าที่ของคำ จึงเป็นเรื่องสำคัญเบื้องต้นในการติดต่อสื่อสาร เพราะหากขาดความรู้เรื่องชนิดและหน้าที่ของคำ อาจส่งผลให้การสื่อความหมายผิดเพี้ยนไปจากสารที่ต้องการสื่อสารได้

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะสำหรับการปฏิบัติ คือ ฝ่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูหรือสาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยาควรจัดหลักสูตรอบรมทางวิชาการ เพื่อเติมเต็มความรู้ทางภาษาไทยในด้านหลักภาษาให้แก่ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้และมีความมั่นใจในการใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสารได้อย่างถูกต้องในการประกอบวิชาชีพครู ส่วนข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป คือ 1. ควรวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในสมุดอนูทินความเป็นครูของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูทุกสาขาวิชา เพื่อจะได้นำปัญหาในการเขียนภาษาไทย เพื่อการสื่อสารไปจัดหลักสูตรอบรมทางวิชาการให้แก่ นักศึกษา 2. ควรวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในงานเขียนประเภทอื่นของนักศึกษา

รายการอ้างอิง

จันจิรา จิตตะวิริยะพงษ์. (2546). *อิทธิพลภาษาต่างประเทศในภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: ก๊อบปี้ แอนด์ พรินท์.

- โซษิตา มณีใส. (2558). *การใช้ภาษาไทยเพื่อประสิทธิผล* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทัศนีย์ ทานตวณิช. (2558). ข้อผิดพลาดในการเขียนเชิงวิชาการของนิสิตสาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยบูรพา. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 23(43), 1-29.
- ธิดา โมสิกรัตน์. (2560). การเขียนบันทึกส่วนตัวและบันทึกความรู้. ใน วสันต์ รัตนโกศา (บ.ก.), *เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร หน่วยที่ 8-15*. (น. 11-20). นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นพดล จันทรเพ็ญ. (2557). *หลักการใช้ภาษาไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: เจเนซิส มีเดียคอม.
- ประเมิน เชียงเถียร. (2546). *หลักการอ่านและการเขียนคำไทย*. พระนครศรีอยุธยา: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- พรทิพย์ พุกผาสุข. (2555). ปัญหาด้านการใช้คำ. ใน ปรียา หิรัญประดิษฐ์ (บ.ก.), *เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร หน่วยที่ 1-7* (น. 237-240). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- “_____”. (2555). ปัญหาด้านการใช้ประโยค. ใน ปรียา หิรัญประดิษฐ์ (บ.ก.), *เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร หน่วยที่ 1-7* (น. 243-250). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- รณยุทธ์ เอื้อไตรรัตน์ และนันทพร ศรีจิตติ. (2562). การวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการเขียนภาษาไทยของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. *วารสารพิมเนศวร์สาร*, 15(1), 87-100.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- วันชัย แก้วหนูนวล และภัทร์ธีรา ฉลองเดช. (2561). ลักษณะข้อผิดพลาดในการใช้ภาษาไทย : กรณีศึกษาการเขียนภาษาไทยของนักศึกษาปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์. *วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 5(2), 1-11.
- สนั่น ปัทมะทิน. (2535). *ภาษาไทยที่สื่อมวลชนอาจใช้พลาด* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- อุปกิตศิลปสาร, พระยา. (2548). *หลักภาษาไทย: อักษรวิธี วลีวิภาค วากยสัมพันธ์ อันหลัก* (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

A Development of English Proficiency Test of Undergraduate English Major Students of University of Phayao

Sanit Yeunsak¹, Chuanpit Sriwichai², Chanapa Duangfai³ and

Narisa Paichareon⁴

(saint9563@gmail.com)

Received: August 11, 2022
Revised: September 08, 2022
Accepted: September 14, 2022

Abstract

This study aimed to develop English proficiency tests for undergraduate English major students of School of Liberal Arts, University of Phayao based on CEFR C1 level and to evaluate the quality of the developed tests. Pursuing the research objectives, two versions of the tests had been developed and conducted. Each version of the test consisted of 60 items, and it was divided into 4 parts including vocabulary, reading, grammar and writing, and conversation. There were 15 items in each part. The samples of this study were 174 fourth-year English major students of the School of Liberal Arts, University of Phayao in academic year 2021. The content validity of the two tests was verified by the 3 experts in the fields of English language and Education Evaluation and Assessment using Index of Item-Objective Congruence (IOC). Then the tests were tried out with the samples to analyze difficulty and discrimination based on the 27 % technique of Chung Teh-Fan indicating that the criteria for an index of difficulty should be between 0.20 and 0.80 and the index of discrimination should be at least 0.20. Next, the tests were analyzed for reliability using KR-20 formula.

The research results were as follows;

1. For the first objective of the study; To develop University of

^{1, 2, 3, 4} English Department, School of Liberal Arts, University of Phayao

Phayao Standard Test, the study resulted in the two versions of C1 Standard Test of English Proficiency which consist of 60 items in four parts; vocabulary, reading, grammar and writing and conversation respectively for the fourth years students in University of Phayao.

2. For the second objective of the study: evaluating the quality of University of Phayao standard test of English proficiency C 1 level, the index of item objective congruence (IOC) which are satisfied with the mean level at over 0.50 expressed that version one of the tests ranging from 0.33 to 1.00, was at 0.94 of the IOC indexes mean, followed by the IOC index means of version two ranging from 0.67 to 1.00 at 0.99. Both versions reflected the high content validity. In terms of the standardized quality of the difficulties and the discrimination of the test, there were 57 qualified items in the first version of the tests, and all items are qualified in the second one. The reliability index of version one of the English proficiency test was at 0.82 and the value of version two was at 0.83 indicating that both tests reached acceptable reliability value.

Keywords: English Proficiency Test, Undergraduate Students, English, University of Phayao

Introduction

An important mean in using English in communication is undeniable in the era of globalization. In Thailand, English is considered as a core subject in all levels of curriculum from primary education to higher education. However, the English language proficiency scores of Thai citizens are still at a low level. The report from the National Institute of Educational Testing Service (NIETS) showed that the average scores of the English subject in the Ordinary National Educational Test (O-NET) across all levels of basic

education have remained low. (NIETS as cited in Wudthayagorn, 2018). Moreover, English proficiency of Thai students did not match the standard required when they took the English proficiency test (Jin, 2011).

To enhance the quality of education in Thailand to reach the same level as other developing countries, the Ministry of Education formulated the educational policy in 2016 stating that The Common European Framework of Reference for Languages or CEFR should be introduced for all schools and academic institutions across the country, including those in the level of higher education. Before graduating in each academic level, the students need to surpass the English proficiency standard enforced. It is expected that the English skills of students at least in a level of communication in professional context contributes to the quality of education in Thailand. Hence, all Thai Universities that are responsible in teaching and assessing English proficiency of undergraduate students have realized on this issue. Thai Universities have conducted various English proficiency tests for their undergraduate students in order to match the requirement suggested by the Common European Framework of Reference (CEFR) that has been introduced to implemented in Thailand by The Office of the Basic Education Commission. The important aim of implementing this CEFR policy is to set an achievement benchmark for Thai students, indicating that students graduating from grade 6 should achieve an English proficiency level of at least A1, grade 9 of A2, and grade 12 and vocational college of B1.

University of Phayao conformed fully with the policy enforced by the Ministry of Education aiming to raise the students' English proficiency. The educational curriculum focused especially on the students' communicative skills and their ability to broaden their knowledge written in English has been implemented. Moreover, rules and regulations concerning students' English proficiency has been imposed. According to the university's policy, all of the graduates need to have the official result of University of

Phayao Standard Test of English Proficiency TOEFL IBT TOFEL ITP or IELTS marking in B1 level; except the English major students who need to achieve standard marking C1 or above.

As the students' English proficiency is like the indicator for their graduation and job opportunities, University of Phayao Standard Test of English Proficiency is needed to be researched and standardized. In 2019, the researchers conducted the research proven the standard of University of Phayao Standard Test of English Proficiency in level of B1. The test was implemented to test students' English proficiency effectively according to the result of the research. Following that successful development and evaluation of the B 1 level test, the researchers believe that it is also very necessary to carry out research to develop the test and ensure the quality enhancement of University of Phayao Standard Test of English Proficiency in C1 level. This English Proficiency test is aimed to use for the fourth year English students at University of Phayao.

Objectives of Research

1. To develop University of Phayao Standard Test of English Proficiency in level of C1
2. To evaluate the quality of University of Phayao standard test of English proficiency

Research Methodology

Research Design: Quantitative Research

Sample group: One hundred and seventy-four out of two hundred fourth-year English major students of the School of Liberal Arts, the University of Phayao in academic year 2021.

Data Collection Instruments

Instrument: Two versions of Standard English Proficiency Test C 1 level developed based on CEFR framework, University of Phayao

Instruments Design

1. Outline the content and form of University of Phayao Standard Test of English Proficiency by using Common European Framework of Reference level C1 as a reference
2. Develop the test according to the outline
3. Validate the content validity of the test by three experts in English and Measurement and Evaluation
4. Revise the test according to the experts' suggestions
5. Conduct the first pilot trail
6. Analyze the pilot data in terms of difficulty, discrimination and reliability of the test

Validity and Reliability of Data Collection Instruments

1. Content validity: The test is ensured the content validity by three experts in the field of evaluation & assessment and English language by using the index of item-objective congruence (IOC). The items gaining IOC value lower than 0.50 are **revised** according to the experts' suggestions, and the items with the value 0.50 or higher are reserved.

2. Difficulty index: Saiyot and Saiyot (2001)'s the index (p) of difficulty was used to evaluated the difficulty level (p) of the test. The criteria were as follows:

Table 1 Index of difficulty (p)

Value	Meaning	Recommendation
< 0.19	Very difficult	Remove or Revise
0.20 - 0.39	Somewhat difficult	Retain
0.40 - 0.60	Moderately difficult	Retain
0.61 - 0.80	Somewhat easy	Retain
0.81 - 1.00	Very Easy	Remove or Revise

3. Discrimination power (r): The discrimination index of Saiyot and Saiyot (2001) was used as the criteria to determine discrimination power (r). The criteria were as follows:

Table 2 Index of discrimination (r)

Value	Meaning	Recommendation
-1.00 – 0.09	Very low discrimination ability	Remove or Revise
0.10 – 0.19	Low discrimination ability	Remove or Revise
0.20 – 0.39	Moderate discrimination ability	Retain
0.40 – 0.59	High discrimination ability	Retain
≥ 0.60	Very high discrimination ability	Retain

The qualified test items which passed both criteria of difficult index and discrimination index were retained, and unqualified items which did not meet both criteria or one of them were removed or should be revised.

4. Reliability index: The Kuder-Richardson procedure (KR-20) is utilized to calculate the reliability index in the test because it is the objective test with multiple choices. Each item of the test score as 1 for the correct item and 0 points for the incorrect one. According to Burn, Grove and Sutherland (2017, p. 583), the reliability value of the tester-made test should be 0.70 and over.

Data collection Methods: The rules and regulations about English major students' English Proficiency complying with Common European Framework of Reference level C1 and rules and regulations about Thailand Qualification Framework for English major students' English Proficiency are studied as the theoretical concept of the test development. After the test is developed, it is evaluated the content validity by three experts in the fields of English teaching and education evaluation and assessment. Then the test is tried out with the sample. Next the test's scores are estimated difficulty index, discrimination power and reliability value.

Data Analysis and Interpretation

1. Analyze content validity index by using index of item objective Congruence or IOC
2. Analyze each item of the test by using difficulty index
3. Analyze each item of the test by using discrimination index
4. Analyze reliability index of the test by using Kuder-Richardson 20 (KR-20)

Results of Research

1. The results of developing University of Phayao Standard Test of English Proficiency in level of C1

University of Phayao Standard Test of English Proficiency in level of C1 was conducted by studying rules and regulations about Thailand Qualification Framework for English major students' English Proficiency and regulations about English major students' English Proficiency complying with Common European Framework of Reference level C1. Then researchers outline the contents and forms of University of Phayao Standard Test of English Proficiency based on Common European Framework of Reference level C1. From the framework of development of University of Phayao Standard Test of English Proficiency in level of C1. The researchers had achieved two versions of the C1 Standard Test of English Proficiency for the fourth years students in University of Phayao. Each version of the C1 Standard Test of English Proficiency consists of the contents as follows:

Part 1: Vocabulary Test	15 items No. 1-15
Part 2: Reading Test	15 items No. 16-30
Part 3: Grammar & Writing Test	15 items No. 31-45
Part 4: Conversation Test	15 items No. 46- 60
Total 60 items in each version	

In sum, the two versions of C1 Standard Test of English Proficiency which consist of 60 items in four parts; vocabulary, reading, grammar and writing and conversation respectively for the fourth years students in University of Phayao have been complete conducted and ready for test taking.

2. The results of evaluating the quality of University of Phayao standard test of English proficiency C 1 level

The data of University of Phayao Standard Test of English Proficiency in level of C1 were evaluated under the three analyses. They are; Content Validity Analysis by using index of item objective congruence or IOC, Difficulty Level and Discrimination Analysis and Reliability Analysis by Kuder-Richardson 20 (KR-20). The results of the study were shown below.

2.1 The content validity

The content validity of the English proficiency tests was analyzed by three experts in the fields of English language and evaluation and assessment in education by using the index of item objective congruence (IOC). The content validity of the tests was shown in Table 3

Table 3 The results of content validity analysis

Test Version	The IOC index mean of the expert scores of each item	Valid items ($\geq .50$)	Invalid items ($< .50$)	The overall IOC index mean of the expert scores
Version 1	0.33 – 1.00	57 items	3 items No.23,32,37	0.94
Version 2	0.67 – 1.00	60 items	none	0.99

From Table 3, it showed that the IOC index means of the test items of version one ranged from 0.33 to 1.00 indicated that there were 57 items passed the criteria, and there were three items gained IOC mean lower than .50. They were items No. 23, 32, and 37 respectively. That meant these items needed to be revised. However, the overall IOC index mean of the English proficiency test version one was at 0.94 indicating that the test was valid.

For the test items of version two, the IOC index means were from 0.67 to 1.00. The results showed that all items of this version passed the criteria. The overall IOC index mean was 0.99 which reflected the high content validity.

However, the experts suggested that some words were used repeatedly in the choices of some items and some vocabularies needed to be revised for the well appropriate to CEFR C1 level test. Also, the contexts of some test questions were too simple for C1 levels, so they should be revised.

2.2 The difficulty level and discrimination power

The analysis of difficulty level and discrimination power was done by using the criteria recommended by Saiyot and Saiyot (2001). The acceptable scales of the difficulty index (p) ranging from 0.20 – 0.80 and discrimination index (r) ranging from 0.20- >0.60. Those items that were not matched in the expected range were removed. The results of the difficulty level and discrimination power analysis were presented in Table 4

Table 4 Difficulty Level and Discrimination Power

Test Version	Difficulty Level (P)	Discrimination Power (r)	Results	
			Retained Items	Removed Items
1	0.16 - 0.86	-0.04 - 0.52	42 items	18 items (No. 9, 12, 16-19, 21, 24-25, 27, 29-30, 34-35, 37, 39, 41, and 42)
2	0.17 - 0.92	-0.05 - 0.55	45 items	15 items (No. 3, 5-6, 13-15, 17, 19, 24, 28-29, 35, 46, and 60)

From Table 4, version one of the English proficiency tests showed that the difficulty index (p) ranged from 0.16 to 0.86, and the discrimination power index (r) were from -0.04 to 0.52. According to the evaluating range of the test, the qualified items that gained the difficulty level from 0.20 to 0.80 and the discrimination power from 0.20 were retained. From the tryout of

the test with the 87 fourth year's students, there were 42 qualified test items, and 18 items did not meet the criteria of difficulty level or discrimination power index. Those items were No. 9, 12, 16-19, 21, 24-25, 27, 29-30, 34-35, 37, 39, 41, and 42. They were removed or revised.

The result of evaluating version two of the English proficiency test revealed that the difficulty index (p) was from 0.17 to 0.92, and the discrimination power index (r) varied from -0.05 to 0.55. However, the qualified items should obtain the difficulty index from 0.20 to 0.80 and the discrimination level from 0.20. Based on the tryout with 87 fourth year students, 45 test items were qualified, but there were 15 items should be removed or revised. The unqualified items were No. 3, 5-6, 13-15, 17, 19, 24, 28-29, 35, 46, and 60.

2.3 The analysis of reliability

The Kuder-Richardson procedure (KR-20) is utilized to calculate the reliability index in the test because it is an objective test with multiple choices. Each item of the test score is 1 for the correct item and 0 points for the incorrect one. According to Burn, Grove, and Sutherland (2017, p. 583), the reliability value of the tester-made test should be 0.70 and over. The reliability of the tests was demonstrated in Table 5

Table 5 Reliability of the tests

English Proficiency Test	Reliability	Meaning
Version 1	0.82	Acceptable
Version 2	0.83	Acceptable

Table 5 showed that the reliability index of version one of the English proficiency tests was 0.82 and the value of version two was 0.83. This indicated that the two versions of English proficiency tests had reached an acceptable reliability value.

Conclusion and Discussion

In this present study, two versions of English proficiency tests for undergraduate English major students of the School of Liberal Arts, University of Phayao were developed aligned with the CEFR C1 level. Each version of the test consisted of 60 items. The tests were divided into 4 parts including vocabulary, reading, grammar and writing, and conversation. There were 15 items in each part.

To verify the content validity of the University of Phayao standard test of English Proficiency, the Index of Item-Objective Congruence (IOC) was employed by three experts to ensure that the test items serve their purposes as standardized tests. The IOC index means of the test items of version one ranged from 0.33 to 1.00. Out of 60 items, there were 57 items passed the criteria, and there were three items gained IOC means lower than .50. Hence, these items needed to be revised. The overall IOC index of the English proficiency test version one was 0.94. For the test items of version two, the IOC index means were from 0.67 to 1.00. The results showed that all items of this version passed the criteria. The overall IOC index mean was 0.99 which reflected the high content validity. This indicated that two versions of the tests were valid.

The use of IOC for content validity verification is also found in the development of SWU-SET as a CEFR standardized English test carried out by Athiworakun, Vathanalaoha, Thongprayoon, Rajprasit, and Yaemtui (2018). In this previous study, IOC was utilized to confirm that the test items can assess the content that they intend to assess. According to Turner and Carlson (2003), it is important for test development to affirm that the developed test items are measuring the content they are intended to measure. The evidence of content validity can be provided by the evaluation administered by an independent expert panel. IOC has been helpful for test designers in providing an independent evaluation of the validity of test items before carrying out a pilot test.

Two versions of the University of Phayao Standard Test of English Proficiency were developed in this study are multiple choice questions. Danuwijaya (2018) mentions that the quality of the items of multiple-choice questions should be assessed. To create a good item bank, it is useful to identify the difficulty and easiness of the items and to check how they can discriminate between low and high-proficiency learners. Therefore, the difficulty level and discrimination power were calculated. The difficulty level was used to prove that the test items were not too easy or too difficult. Discrimination power was also used to evidence that tests can distinguish the test takers with high proficiency and low proficiency. Saiyot and Saiyot (2001) suggest that the qualified test items should meet the criteria of both difficulty and discrimination indexes. The acceptable value of difficulty level is from 0.20 - 0.80, and recommended value of discrimination power ranges from 0.20 – 1.00. Based on these criteria, there were 42 items of version 1 of the test were qualified, and there were 45 items of version 2 that met the criteria and were retained.

In the aspect of the verification of the reliability, two sets of the University of Phayao standard test of English Proficiency for English major students were analyzed by using the Kuder-Richardson procedure (KR-20) since they are the objectives test with multiple choices. The reliability index of version one of the English proficiency tests was 0.82 and the value of version two was 0.83. The results pointed out that the tests had high reliability. According to Burn, Grove, and Sutherland (2017), an in-house developed test should gain a reliability index from 0.70 and over. The results of the reliability analysis were in line with the study of Athiworakun et. al. (2018). It was reported that based on KR-20 analysis, the SWU-SET as a CEFR standardized English test gained high reliability at 0.93 and 0.94.

In conclusion, the objectives of the research were completely accomplished because the researchers could develop the tests which

reached the high content validity, met the criteria of difficulty and discrimination indexes, and gained acceptable reliability value. However, there were some test items that should be revised according to the difficulty level and discrimination power.

New Body of Knowledge

To achieve the standard in-house proficiency test, an effective plan must be set based on the given criteria of a particular test strictly. From the study, there were 4 processes that were undergone throughout this.

First, the process of studying the concept of CEFR C1 level in depth and in every aspect of this particular test and study more on the sample of the C1 level test from other institutes from the European Universities. Studying several C1 level tests makes us learning and experiencing. Learning never ends in one life.

Second, the process of co-operation among our colleague in the school. Co-operation started when the tests had been already completed. Many colleagues and experts from English department spent their time to take the C1 test and gave some comments. This supported the perfection of the test. The researchers had learned much from them.

Third, the process of revising was done after the comments had been given as soon as possible. Procrastination was not with us during conducting the two versions of the test.

Finally, the revised versions were tried out again by the researchers, then the two versions of the test were tested by 150 fourth year students.

In sum, conducting in-house proficiency test by following these steps would bring success on this challenge.

Suggestions for Research

Suggestion on Policy

1. To develop English proficiency test takes much time and expenditure. It would be more beneficial if there is a good co-operation between or among Thai universities. This would also make the test more validity in all aspects

2. The attitudes and opinions of the examination candidates should be observed and used for revising the tests.

Suggestion for further study

The English proficiency test on listening and speaking tests should be developed and evaluate as a main part of C1 level so as that the candidates' English skills can be completely validated.

References

- Athiworakul C. et. al. (2018). SWU-SET as a CEFR standardized English test. *Journal of Language Teaching and Research*, 9(2), 261-267.
- Athiworakul, C., & Wudthayagorn, J. (2018). Mapping Srinakharinwirot University Standardized English Test (SWU-SET) onto the Common European Framework of Reference (CEFR). *Suranaree Journal of Social Science*, 12(2), 69-84.
- Bachman, L. F. (1990). *Fundamental considerations in Language Testing*. Oxford: Oxford University Press.
- Brown, H.D. (2004) *Language Assessment: Principles and Classroom Practices*. White Plains, NY: Pearson.
- Burns, N., Grove, S.K. & Sutherland, S. (2017). *Burn and Grove's the Practice of Nursing Research: Appraisal, synthesis, and generation of evidence*. 8th Edition. Missouri: Elsevier.

- Carr, N.T. (2011). *Designing and Analyzing Language Tests*. Oxford: Oxford University Press.
- Danuwijaya, A. A. (2018). Item analysis of reading comprehension test for post-graduate students. *English Review: Journal of English Education*, 7(1), 29-40.
- Heaton, J.B. (1988). *Writing English Language Test*. (new ed.). Essex: Longman.
- Hughes, A. (2003) *Testing for Language Teachers*. (2nded.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Jin, Y. (2011). “Fundamental Concerns in High-Stakes Language Testing: The Case of the College English Test”. in *Pan-Pacific Association of Applied Linguistics.*, 15(2), 71- 83.
- Lord, F.M. (1952). The Relationship of the Reliability of Multiple-Choice Test to the Distribution of Item Difficulties. *Psychometrika*, 18, 181-194.
- Mcnamara, T. (2000). *Language Testing*. Oxford: Oxford University Press.
- Nation, I.S.P. (2001). *Learning Vocabulary in Another Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ngadkatok, S. et al. (2018). Quality of Ordinary National Educational Test and Guidelines for Enhancing the Test Quality. *Sukhothai Thammathirat Open University Journal*, 31(2), 110-123.
- Salkind, N.J. (2013) *Test & Measurement for People who (think they) Hate Tests & Measurement* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Sanglertuthai, C. (2015). Research Instruments. *Sakon Nakhon Graduate Studies Journal*, 12(58), 13-24.
- Saiyot, L., & Saiyot, A. (2001). *Assessment Techniques*. Bangkok: Suweeriyasarn.
- Sinjindawong, S. (2018). Items Analysis Methods. *Sripatum Review of Science and Technology*, 4(1), 21-32.
- Tongnak, S., Sirichai K., & Kerdsuwan, S. (2015). Development of a Competency Test for Student Teachers Based on Teaching Professional Standards Using Polytomously Scored Item. *Journal of Multidisciplinary in Social Science*, 9(1), 169-187.

- Turner, R.C., & Carlson, L. (2003). Indexes of Item-Objective Congruence for Multidimensional Items. *International Journal of Testing*, 3(2), 163-171.
- Wanichdee, A., Sripunworasakul. S., & Thongsorn. N. (2008). *Development of English Test via Electronic Media in a Distance Learning System*. Bangkok: Sukhothai Thammathirat Open University.
- Wudthayagorn, J. (2018). Mapping the CU-TEP to the Common European Framework of Reference (CEFR). *LEARN Journal: Language Education and Acquisition Research Network Journal*, 11(2), 163-180.

The Purposes of Self-Sponsored Digital English Writing of EFL Learners

Received: September 05, 2022
Revised: October 10, 2022
Accepted: October 25, 2022

Chuanpit Sriwichai¹
(chuanpit.sr@up.ac.th)

Abstract

This study aims to investigate the purposes of Thai EFL learners' self-sponsored English writing on digital platforms. The participants were 43 English major students enrolling Academic Writing course in the 1/2020 semester of the University of Phayao. The data were collected using a questionnaire, an interview, and the instances of participants' self-sponsored written texts. The results of the questionnaire showed that the participants performed self-sponsored English writing to have informal interactions with others in their social network most, and to practice their English writing skills least. The findings of the interview and the instances of self-sponsored written texts revealed that there were seven purposes of self-sponsored writing including sharing feelings or opinions on some issues by posting statuses, chatting with friends and family, expressing their opinions on friends' status or photos, encouraging themselves and others, blessing themselves or others on special occasions, teasing friends and creating humor, and practicing English writing. It could be concluded that the participants did self-sponsored writing in English on digital platforms to build and maintain relationships with others, do self-expressing and self-improving.

Keywords: Self-sponsored Writing, EFL Learners, Digital English Writing,
Purposes of Self-sponsored, English Writing

¹ School of Liberal Arts, University of Phayao

Introduction

In today's world, due to technological advancement, more people communicate with others across societies through writing on digital platforms. According to Yancey (2009), digital technology in the 21st century enables people to write anytime and anywhere based on their own needs. Galvin and Greenhow (2020) found that recently, students write on social media more than in a classroom. They write in chat rooms, e-mails, text messages, or social network sites to communicate with others.

When students write on digital platforms because of their desire, not because of the instruction of their teachers or the requirements of their schools, it means they do self-sponsored writing. This mode of writing refers to informal writing that writers perform based on their own needs in a non-academic context. Self-sponsored writing, hence, is not for educational purposes, and it is also known as writing outside of school (Rosinski, 2017). Self-sponsored writing on social media is informal and personal need-oriented, and a self-sponsored writer tends to use spoken or informal language (Banda, 2017).

The term 'self-sponsored writing' is derived from the groundbreaking study of Emig in 1971. In this study, Emig investigated two kinds of writing activities called school-sponsored and self-sponsored. Emig considered self-sponsored writing as reflexive writing because students wrote diaries or journals to reflect their own feelings or thoughts on things they experienced. The readers, therefore, were the writers themselves. This means that in the past, self-sponsored writing tended to be paper-based and personal-oriented activity. However, due to the emergence of online technology such as social media sites, self-sponsored writing has been transformed into social-oriented. Nowadays, self-sponsored writers write on digital platforms to interact with many readers in their communities or networks (Yi & Crowder, 2016). Although self-sponsored writing changes from personal-oriented to social-oriented, the primary characteristic of the activities is still personal need-oriented.

According to Rosinski (2017), self-sponsored writing can be done through digital platforms such as social networking sites (e.g., Twitter) and texting apps. Also, it can be done in paper-based formats such as writing in a notebook or sticky notes. Based on its primary definition and characteristic, self-sponsored writing also called writing outside a school, self-initiated writing activities, voluntary writing activities, out-of-school literacies, or non-school literacies. However, the present study places emphasis on digital self-sponsored writing on social media platforms such as Facebook, Twitter, Instagram, Facebook Messenger, or Line.

To connect with others from different communities through digital platforms, individuals tend to use English as a medium language increasingly. Bhutada (2021) states that English is the most broadly used language in the internet world. It could be seen that there is a significant connection between the progress of technology and using English on digital platforms. The internet-based communication technology facilitates people to write or text to others more conveniently. In the same way, using the English language in writing on digital platforms helps people to connect to more diverse audiences. For example, Sonkaew (2018) reported that Thai Facebook users who have experienced living in America, England, and Denmark used English to broaden their audience.

There have been studies on the self-sponsored writing of English native speakers (Rosinski, 2017) and immigrant learners who were born and raised in foreign countries such as America and Canada (Yi & Hirvela, 2010). In Thailand, which is an EFL context, Sonkaew (2018) studied why Thai people use English in writing on Facebook. However, some participants had been abroad for many years, and some of them were living overseas during the data collection. That meant they had experienced using English regularly in their daily life. They, hence, were familiar with speaking and writing English.

Conversely, less is known about the study of digital English self-sponsored writing of the Thai EFL students who had limited opportunity to expose to the English language. Thus, this study investigated the purposes of writing in English on digital platforms such as Facebook, Instagram, and Twitter of Thai undergraduate students who had English exposure in English classes only.

The significant contribution of the present study is that the findings can add to the knowledge of pragmatics in social media texts. The study could benefit English language teachers who would like to understand the reasons why Thai students with restricted out-of-classroom English exposure use English in their personal writing on digital platforms. Moreover, the research could enable teachers to bring the real world to their classroom by adding the instances of students' self-sponsored writing texts into learning materials and having students analyze the purposes and pragmatics of the texts. Also, recognizing students' purposes for self-sponsored writing could help teachers create activities or tasks for students to experience the roles of writers in different genres.

Objective of Research

The objective of the present study was to investigate the purposes of self-sponsored English writing of Thai EFL learners on digital platforms.

Research Methodology

Research design

The present study was survey research employing both a quantitative and qualitative method. The quantitative data was collected using a questionnaire, and the qualitative data was gathered using an interview and authentic self-sponsored written texts.

Participants

The present study was conducted in three steps. The first step was a screening investigation. The next step was the questionnaire survey, and the final step was a semi-structured interview. The participants of the screening step were 43 English major students who did the Academic Writing course in the 1/2020 semester of the University of Phayao. This group of participants was assigned to sections one and two by the Division of Education Service of the University of Phayao. All participants gave responses to a screening question. According to the answers to the question, there were 23 students who had used English to write on online platforms for their own desires; therefore, they were included in the second step to complete the questionnaire asking about the purposes of self-sponsored English writing. Then, the participants in the second step were asked to participate in the interview based on their convenience, and there were 16 out of 23 students willingly took part in the semi-structured interview.

Research instruments

To gather the data, four instruments were utilized. The first one was a screening question asking the participants whether they have performed self-sponsored digital English writing. Second, the five-Likert scale questionnaire was used to explore the purposes of self-sponsored English writing. The statements in the questionnaire were adapted from the study of Rosinski (2017). Another instrument was a semi-structured interview used to elicit qualitative data of the purposes of self-sponsored writing. Similarly, the interview questions were adjusted from Rosinski's research. The screening question, the questionnaire, and the interview questions were evaluated the validity by three experts using the Index of Item-Objective Congruence (IOC), and the index mean was 0.97. Finally, the authentic texts of the digital self-sponsored English writing written by the interviewees on digital social networking platforms were collected to observe the purposes of their writing.

Data collection

The data collection was administered in the 1/2020 semester after the ethical approval of the University of Phayao Human Ethics Committee. The teacher-researcher provided the participants with the background information of the study such as the title, the objective, the procedures of the research together with the meaning of self-sponsored digital English writing. Next, the screening question asking for the experience of self-sponsored writing on digital platforms using English was used to gather the participants' initial data. The students who have not used English in self-sponsored writing on digital social networks were excluded, and the self-sponsored digital English writers completed the questionnaire investigating the purposes of the writing performances. After that, the interviews were conducted with the questionnaire respondents who voluntarily gave qualitative data of their self-sponsored English writing purposes through the video calls of Facebook Messenger. After the interviews, each interviewee sent the researcher ten instances of the authentic English texts they wrote on digital platforms.

Data analysis

The questionnaire data on the students' purposes of self-sponsored digital English writing were investigated using mean and standard deviation. The criteria for interpreting the mean scores (Srisa-ard, 2010) were as follows:

Table 1 The Criteria for the Mean Score Interpretation

Means	Levels of self-sponsored digital English writing habits
4.21 - 5.00	Very high
3.41 - 4.20	High
2.61 - 3.40	Moderate
1.81 - 2.60	Low
1.00 - 1.80	Very low

The interview data on the participants' purposes of self-sponsored digital writing using English and the instances of the English written texts on digital platforms were analyzed using thematic analysis and coding schemes. During the interviews, the data were recorded. Then the data were transcribed and translated into English. After that, the responses were read thoroughly and categorized according to the emerging themes. Then the researcher studied the examples of the texts and classified them based on their purposes.

Results of Research

The purposes of self-sponsored English writing on digital platforms were studied by using the questionnaire, the interview, and the instances of students' self-sponsored written texts on digital platforms. The findings were presented in two parts: 1) the findings from the questionnaire and 2) the findings from the interviews and the instances of authentic self-sponsored written texts.

1. The findings from the questionnaire

The results of the questionnaire analysis were presented in Table 2

Table 2 The purposes of self-sponsored digital English writing of EFL learners

No.	Statement	$\bar{X}$	SD.	Interpretation
1.	I write in English to share my feeling by posting my status on digital platforms such as Facebook, Line, Instagram, or Twitter.	2.77	0.99	Moderate
2.	I write in English to comment on others' posts on digital platforms such as Facebook, Line, Instagram, or Twitter.	3.00	1.10	Moderate
3.	I write in English to chat with others on digital platforms such as Facebook Messenger, Instagram, or Line.	3.65	1.06	High
4.	I write in English on digital platforms such as Facebook, Instagram, Twitter, Facebook Messenger, or Line in order to practice writing skills.	2.69	0.97	Moderate

According to Table 2, the mean scores of students' purposes of self-sponsored digital English writing were at a high and moderate level. The highest mean score was item 3 ($\bar{x} = 3.65$, $SD = 1.06$). This indicated that the participants performed self-sponsored English writing to have an informal conversation with others in their social network most. The second highest mean was item 2 ($\bar{x} = 3.00$, $SD = 1.10$), followed by item 1 ($\bar{x} = 2.77$, $SD = 0.99$). It revealed that the participants wrote in English to comment on their friends' posts and share their feelings or opinions by posting their statuses in a moderate level. The lowest mean score was item 4 ($\bar{x} = 2.69$, $SD = 0.97$). This meant the participants did self-sponsored writing in English on digital platforms to practice their writing skills least.

1. The findings from the interviews

Based on the qualitative data elicited from 16 interviewees, the purposes of self-sponsored English writing on social networking sites were demonstrated in figure 1

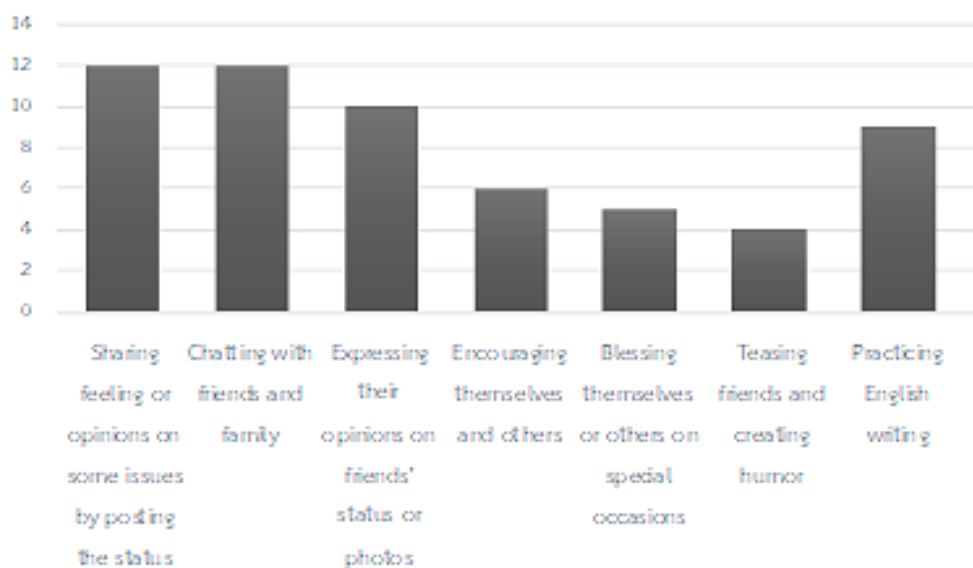

Figure 1 the purposes of self-sponsored digital English writing

Based on Figure 1, the participants of the interviews reported seven purposes of self-sponsored digital English writing. One of the most frequent purposes of self-sponsored writing in English on digital social networking platforms was sharing feelings or opinions (12 out of 16), and another one was chatting with others (12 out of 16). Also, they used English in self-sponsored writing to express their opinions on friends' status or photos (10 out of 16), encourage themselves and others (6 out of 16), bless themselves or others on special occasions (5 out of 16), tease friends and create humor (4 out of 16), and practice English writing skills.

Most interviewees reported that they wrote their statuses on digital social networking sites in English in order to share their feelings or thoughts on situations or issues. For example, the interviewee No. 8 wrote *"Freedom of speech is a human right."* to show his opinion about the political situation, the interviewee No. 10 wrote *"You could really hate me. I don't mind at all. I'm totally fine."* to express his feeling about someone's attitude towards himself, and the interviewee No. 15 posted *"Sometimes, I feel like I shouldn't have got into this relationship."* to tell her feeling about relationship with someone.

Another most common purpose of self-sponsored English writing on social media was to chat with others. Some instances could be seen in following chats:

Interviewee No. 4: where did you take this photo?

Interviewee No. 16: the secret 😊

Interviewee No. 1: I wish I could talk right now

I'm very tired

I'm going to sleep

Anonymous: Alright, sleep well

The participants also used English in digital personal writing to express their feelings or opinions on friends' status or photos. For instance, it was written by the interviewee No. 8 *"Such an amazing and beautiful picture!!!"*, No. 10 *"I'm glad to see you all."*, and No. 14 *"Oh! It's amazing."*

Some participants wrote in English to encourage themselves or others in doing something or when they felt discouraged. The illustration was found in the posts of the interviewee No.1: “_stevemiter_ There’re always #lessons to learn from each #experience. 😊 it doesn’t really matter how many times you fail as long as you get up from each “fall”. #remindmyself”, the interviewee No. 3: “This moment in your life is just a chapter. It’s not your whole story. It comes and it goes.”, and the interviewee No. 6: “Not being tall, you have to tiptoe. Not being excellent, you have to work hard. 🐣🐣🐣🐣”

Additionally, students wrote on digital platforms in English because they wanted to bless themselves and their friends on special days or occasions such as birthdays or some good days. For example, the interviewee No. 2 blessed herself on her birthday “Hallo my birthday. Goodbye 20 welcome 21 I have got many experience from last year. It has both good and bad things idk but thx sm. It’s so incredible.....I wish this year make me grow up better than the past.....n I wish I could meet good guy lol”, and the interviewee No. 14 wrote to her friend “Happy birthday to you.”

Certain interviewees perform self-sponsored digital writing in English to tease their friends or create sense of humor to make them laugh. For instance, the interviewee No. 5 wrote to his friend “He want to return with you? or He want know your story 5555” . The interviewee No. 8 posted “Do you wanna be my husband?”, and the interviewee No. 11 asked her friend “Flower or Me?”

Furthermore, nine interviewees mentioned that they wrote on digital social networks in English to practice writing skills. For example, the interview No. 2 stated “When I write in English on Facebook, I can practice writing.”, and the interview No. 10 said “I think writing on Facebook using English is a chance to practice writing skills. It helps me to get familiar with English writing, so I feel more confident when I write assignments.”

Conclusion and Discussion

The results of the questionnaire showed the students performed self-sponsored English writing on social media platforms for chatting with others most, followed by writing comments on others' posts, sharing their own feelings, and practicing English writing skills. The findings of students' purposes for self-sponsored writing in English on digital platforms from the interviews were in line with the questionnaire analysis. The top three purposes of writing in English for their own needs found in the interview included sharing feelings by posting statuses, chatting with others, and writing comments on friends' posts. Apart from that, the interviewees wrote in English on social networking applications to encourage or motivate themselves and others, bless themselves and others on special days, tease friends or create humor, and practicing English skills. Based on these purposes, it could be concluded that the students did self-sponsored writing for relationship-building, relationship-maintaining, self-expressing, and self-improving. These findings were similar to the conclusion found in Rosinski's study (2017). It was reported that the reasons for self-sponsored text writing consisted of keeping in contact or greeting someone, entertaining or making someone laugh, and fulfilling needs by asking someone for help to get something done. In addition, Sonkaew (2018) reported that social media Thai users used English to keep a language choice used by their interlocutors. When the conversation on Facebook was started in English, they would respond in English to keep the interaction flow. Also, Greenhow and Galvin (2020), stated that students write on social media to build relationships with their classmates and teacher when they are apart.

In the aspect of practicing English skills, this study was conducted with EFL undergraduate students who have limited exposure to English. They have chances to learn, use, and practice English language skills in English

classes only. Therefore, the students who desire to extend the opportunities to improve their English skills use English in self-sponsored writing on digital platforms for self-training. It was in accordance with Kong-in's (2015) study uncovering that one reason of Thai learners for writing in English on Facebook was the desire to practice writing skills. It was also supported by Kamnoetsin (2014). This previous study found that students practiced English skills by writing posts on Facebook and reading their friends' posts. Students used English to practice language skills and communicate with others.

The findings demonstrated that students performed self-sponsored English writing on digital social media platforms to interact with others, express their feelings and thoughts, and practice language skills. It could be discussed that digital social media sites broaden Thai EFL students' perspectives of using English. They could see that English is used broadly. Consequently, they tend to perceive that they could use English to communicate with others in their online communities based on their desires, and they could practice writing skills concurrently. Boonsuk and Ambele (2021) explain that nowadays, there is no limitation on English usage because it has been taught, learned, and used by people from many intercultural societies. Likewise, Yancey (2009) explained that technological advancement in the 21st century facilitates individuals to perform self-sponsored writing whenever and wherever they want.

New Body of Knowledge

The research findings brought about the knowledge of the main reasons that Thai EFL learners write in English on digital platforms based on their personal needs. It was found that EFL learners have three main reasons 1) building and maintaining relationships with others, 2) expressing themselves, and 3) practicing English skills. The purposes for self-sponsored English writing are presented below.

Table 3 The purposes of self-sponsored writing in English on digital platforms

Main themes	Purposes
Building and maintaining relationships with others	- Chatting with friends and family - Encouraging others - Blessing others on special occasions - Teasing friends and creating humor
Self-Expressing	- Sharing feelings or opinions by posting status - Expressing their opinions on friends' status or photos - Encouraging themselves - Blessing themselves on special occasions
Self-Improving	- Practicing using English to communicate with others

Suggestions for Research

1. Suggestion on Policy

The results of the study showed that self-sponsored writing on digital platforms to build and maintain relationships with others. Also, it is one way to practice English communication skills for Thai students. The teacher, hence, may encourage them to use English outside the classroom by assigning them to discuss selected topics using English to help them extend their experiences of using English.

2. Suggestion for further study

A further study should be conducted to examine the impact of self-sponsored English writing on school writing.

References

- Banda, F. (2017). *Challenges of teaching academic writing skills to students with limited exposure to English (South Africa)*. Language Teacher Research in Africa, Makalela, Leketi (ed). Va : TESOL.

- Bhutada, G. (2021, March 26). *Visualizing the most used languages on the internet*. Retrieved March 26, 2021, from <https://www.visualcapitalist.com/the-most-used-languages-on-the-internet/>
- Boonsuk, Y. & Ambele, E. (2021). *The Development and Changing Roles in Thai ELT Classrooms: From English to Englishes*. Bangkok : Thammasat Printing House.
- Emig, J. (1971). *The composing processes of twelfth graders*. Urbana, IL: National Council of Teacher of English.
- Galvin, S., & Greenhow, C. (2019). Writing on social media: a review of research in the high school classroom. *TechTrends*, 64(1), 57-69.
- Greenhow, C., & Galvin, S. (2020). Teaching with social media: evidence-based strategies for making remote higher education less remote. *Information and Learning Science*, 121 (7/8), 513-524. DOI: 10.1108/ILS-04-2020-0138
- Kong-in, W. (2015). The perceptions of Thai EFL students towards English linguistic imperialism in Facebook context. *Journal of Language and Linguistics*, 34(1), 94-112.
- Rosinski, P. (2017). Students' perceptions of the transfer of rhetorical knowledge between digital self-sponsored writing and academic writing: The importance of authentic contexts and reflection in *Critical Transitions: Writing and the Question of Transfer*, edited by Chris M. Anson and Jessie L. Moore, UP of Colorado, 2017, pp. 247-271.
- Sonkaew, T. (2018). *Thai's writing in English on Facebook: Language choice and perceptions of multilingual writing*. (Doctoral thesis). University of Southampton.
- Srisa-ard, B. (2010). *Introduction to researching* (8th ed.). Bangkok: Suweeriyasarn.
- Yi, Y., & Hirvela, A. (2010). Technology and "self-sponsored" writing: A case study of a Korean-American adolescent. *Computers and Composition*, 27(2010), 94-111.

A Study of Factors Affecting and Causing English Speaking Anxiety Among MCU Bachelor Students

Received: May 26, 2022
Revised: September 11, 2022
Accepted: September 20, 2022

Suriya¹, Veerakarn Kanokkamalade² and Preecha Kanetnok³
(Mr.naisuriya.na@gmail.com)

Abstract

The objectives of this research were to 1. study the factors affecting and causing English speaking anxiety among MCU Bachelor students of Faculty of Humanities at Mahachula longkoarnrajavidyalaya University, and 2. study the levels of English-speaking anxiety among MCU Bachelor students of Faculty of Humanities at Mahachula longkoarnrajavidyalaya University. The population for this study consisted of 45 MCU bachelor students majoring in English program at the faculty of humanity, as determined by a particular sampling technique. The questionnaire on factors affecting anxiety in English speaking was adapted from Horwitz et al's Foreign Language Classroom Anxiety Scale (FLCAS) (1986) and for sources of speaking anxiety were collated through semi-structured interview forms (SIF). In the study, percentage, mean, and standard deviation were utilized.

The results of this research revealed that 1) The factors affecting and causing anxieties in English Speaking among MCU bachelor students of Faculty of Humanities at Mahachula longkoarnrajavidyalaya University have five factors; which are grammar, vocabulary, pronunciation, self-confident, and background of English. 2) The anxieties levels in English speaking of the English among MCU bachelor Students was at a high level with a mean of 3.6. The factors are "I tremble when I know that I'm going to be called on in the class", with the mean

¹ Doctor of Philosophy in Linguistics (English Program), Faculty of Humanities,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

^{2,3} Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

of 3.6. which is the highest level when comparing to other items. With the mean of 3.5 “I start to panic when I have to speak without preparation in my English class” was moderate level of anxiety among MCU bachelor students. And with the mean of 3.3 “It frightens me when I don’t understand what the teacher is saying in English” also showed that it was at moderate level of anxiety.

Keywords: Factors Affecting of Anxieties, Cause of Anxiety, Sources of Anxiety, Anxieties Levels, Speaking skill

Introduction

English is widely spoken and is considered an official language in a number of countries. English is the language that acts as a bridge language connecting people on a global scale. It is not only a commercial, industrial, and informational language; it also creates confidence, imagination, and the ability to discover, invent, innovate, and develop. English is taught as a second language in many countries. Speaking English is not an easy skill to practice for foreign language learners.

Students engage in a variety of processes and modes of instruction while learning the target language. Throughout these processes, students are confronted with internal and external factors that have a positive or negative impact on the process of English learning. One of the factors is the anxiety that may occasionally arise in response to a particular situation or event that can be considered significant. Horwitz et al. (1986) defined anxiety as "an idiosyncratic sentiment of stress, anxiety, apprehension, and dread associated with an automated nervous or sensory system stimulation." He added that many second language students intuitively observed it to have a negative effect on (L2) Second language learning, and it was prominent among the most extensively analyzed factors in the student's psyche during the learning process. However, language anxiety is not a new phenomenon.

For the last few decades, language anxiety has dominated a large body of research as a distinctive feature of language acquisition. Language anxiety has long been recognized as a barrier in second or foreign language education. In other words, language anxiety is a negative emotional state; it may also have a detrimental effect on the target language's ability to be understood or acquired. According to Scovel (1978), "anxiety is a highly complex experience that must be viewed as a composite of feelings, emotional states, and personality characteristics." The two distinct types of anxiety variations identified in the research are trait and state. Anxiety is a relatively stable personality trait. The learner in this category experiences anxiety in a variety of situations. 'State-anxiety' is a transient condition characterized by specific physical symptoms that occur at a particular moment or point in time. Situational anxiety is a reflection of and recurrence of specific situations. Language anxiety is also referred to as situational anxiety. According to MacIntyre et al (1989), situational anxiety can be viewed as trait anxiety restricted to a particular context. Speaking is widely regarded as the most fundamental and effective method of human interaction. It is the process by which people exchange ideas, points of view, viewpoints, and other types of information. Speaking is the most critical aspect of any language learning process. Students make every effort and exert considerable effort to improve this productive skill in a variety of ways. According to students, they are anxious during English speaking activities and are more anxious during speaking tests than during other skills tests. According to Young (1990), "from the students' perspective, public speaking and on-the-spot activities generate a high level of anxiety." To overcome speaking anxiety, necessary steps should be taken, as it has a detrimental effect on academic progress and career growth. The researcher analyzed the issue that was discovered in the situation field.

The researcher gathered data by questioning and interviewing students' anxiety levels during speaking performances and why they experience anxiety when speaking English. Once acquired as a persistent trait, language anxiety has

a pervasive effect on language learning and performance. Thus, it is necessary to investigate and study the impact and source of anxiety on language learning in order to ensure that students acquire language with the fewest possible difficulties. In the context of this study, MCU students enrolled in the faculty of humanity's English language program are required to pass an English language task. However, MCU students encounter many difficulties in the English classroom. They demonstrate a lack of motivation and engagement in class activities. Lack of confidence and language difficulties are the main reasons which were reported by the majority of MCU students.

Objectives of Research

1. To study the factors affecting and causing English speaking anxiety among MCU Bachelor students of Faculty of Humanities at Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

2. To study the levels of English-speaking anxiety among MCU Bachelor students, Faculty of Humanities at Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Research Methodology

The purpose of this study was to investigate the factors affecting and causing anxiety in speaking English and to study the English-speaking anxiety level of 1st year MCU students, Faculty of Humanities, at Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Wang Noi, Ayutthaya, with the method of conducting research as follows

Population and sample

The population used in the research was 45 first year MCU students who are studying in the Faculty of Humanities, at Mahachulalongkornrajavidyalaya University. 45 participants were divided into two groups. 15 students were used for the interview and 30 students were used for conduction questionnaire.

Research tools

The research tool used in this research was a questionnaire which was divided into 3 parts as follows:

Part 1 General information of the respondents were collected such as gender, age, experiences of speaking English in classes, and their English proficiency level.

Part 2 Interview to investigate factors affecting and causing anxiety of speaking English.

Part 3 Questionnaire to measure the level of anxiety in speaking English

Data collection

The steps of collecting data are as follows:

1. The researcher conducted this research by using two data collection instruments to obtain both the quantitative and qualitative data. The Student Interview Form (SIF) was used to ascertain the sources and causes of speaking anxiety through semi-structured interview forms, and questionnaires were constructed using a modified version of Horwitz et al.'s (1986) Foreign Language Classroom Anxiety Scale (MFLCAS). The FLCAS was widely used and adapted by subsequent researchers as a self-report instrument for drawing specific anxiety responses to foreign language classroom settings.

2. Two experts check and evaluate the interview and questionnaire's accuracy and completeness, determining whether it meets the purpose or not.

3. The questionnaire was validated using similar samples to determine the interview questions and questionnaire's confidence and accuracy.

4. Collected data were sorted based on the data analyzed as following; Objectives of the research, summary of results, discussion of results, recommendations, and presentation of research results descriptive analysis and research articles.

Data analysis

The data were analyzed by collecting data from interview and questionnaires in order to process and analyze the following information.

1. Analyzing general information about the preliminary data of the respondents using statistical value as a percentage.

2. Analyzing data on factors affecting and causing anxiety in Speaking English from interviews based on percentages.

3. Analyzing data by calculating the mean and standard deviation on the level of anxiety related to English speaking. Surveys of English-speaking anxiety using a 11-item Likert-type response scale in which respondents express their perspectives on English-speaking anxiety by selecting one of these responses (5) strongly agree, (4) agree, (3) neither agree nor disagree, (2) disagree, or (1) strongly disagree. Data analysis on factors affecting and causing English speaking anxiety and English-speaking anxiety levels with criteria of five levels according to the Likert Scale as the following;

Mean 4.51 – 5.00 refers to the highest level of anxiety.

Mean 3.51 – 4.50 means high level of anxiety.

Mean 2.51 – 3.50 means moderate anxiety.

Mean 1.51 – 2.50 means less anxiety.

Mean 1.00 – 1.50 refers to the lowest level of anxiety.

Results of Research

According to the research questionnaire, there are several factors that influence and contribute to English speaking anxiety among first-year MCU students at the faculty of Humanity at Mahachulalongkornrajavidyalaya University. The findings can be summarized as follows:

1. Analysis of Sources of General Information

From the general information of the respondents, it was found that the respondents in the study, 95.6% were males, 4.4% were females, aged between 21 - 25 years, representing 51.1% and age 26 - 30 years, representing 33.3%. And the 30 years above accounted for 15.6%. The experience or

exposure of learning English program, representing 100.00%. And most of the students' English proficiency was at a fair level accounted for 62.00 percent and needed to be adjusted, accounted for 38.00 percent.

2. Analysis of Sources of English-speaking Anxiety

The factors influencing and causing English speaking anxiety among MCU Bachelor students. 15 students were interviewed, and a total of 48 responses were obtained. Multiple factors were mentioned as causes of anxiety when speaking English, which are based on the following;

Factors and Causes of Anxiety	Responses	Percentage (%)
Grammar	13	27.1
Vocabulary	11	22.9
Pronunciation	11	22.9
Self-confidence	8	16.7
Background of English	5	10.4
Total	48	100.00

Grammar was referenced by (27.1%) of students as a major factor and cause of English-speaking anxiety; vocabulary and pronunciation each accounted for (29.9%); self-confidence was mentioned by (16.7%) as a factor or cause of English-speaking anxiety; and background in English was mentioned by only (10.4%) as a factor or cause of English-speaking anxiety. All of the factors and causes can be divided into two categories namely lack of exposure and academic background as following;

Sources of Anxiety	Categories	Theme
Grammar	<i>Lack of Exposure</i>	Factors Associated with Anxiety of Speaking English Language
Vocabulary		
Pronunciation		
Self-confident		
Background of English	<i>Academic background</i>	

The findings of this study indicated that English language anxiety is prevalent among MCU bachelor students. Language exposure is critical for the student's language development. Several students' anxiety responses may have social explanations, as was demonstrated. It is also difficult for students to recollect and remember vocabulary. Language anxiety is also found and amplified by a lack of vocabulary and its excessive use. Academic background also plays a major role in students' life. Anxiety is not solely caused by language acquisition, but also by cultural differences. Students' proficiency in learning is significantly influenced by their prior knowledge.

3. Analysis of The Levels of English-speaking Anxiety

The levels of English-speaking anxiety among MCU Bachelor students in the Faculty of Humanities at Mahachulalongkoarnrajavidyalaya University were generally high. The results of the levels of English-speaking anxiety among Bachelor's students at MCU are as follows:

Items	N	Mean	SD
I never feel quite sure of myself when I am speaking in my English class.	30	2.60	0.93
I don't worry about making mistakes in my English class.	30	2.36	1.06
I tremble when I know that I'm going to be called on in the class.	30	3.60	0.96
It frightens me when I don't understand what the teacher is saying in English.	30	3.50	1.16
It wouldn't bother me at all to take more English classes in the same academic term.	30	3.36	.80
During the English conversation class, I find myself thinking about things that have nothing to do with the course.	30	3.30	1.02
I keep thinking that the other students' English is better than I am.	30	2.80	1.18
I am usually at ease during tests in my English class.	30	2.73	1.20

Items	N	Mean	SD
I start to panic when I have to speak without preparation in my English class.	30	3.56	.77
I worry about the consequences if I fail my English class.	30	3.26	.98
I don't understand why some people get so upset over English conversation.	30	3.26	1.11
Valid N (listwise)	30		

The overall result of the findings presented in Table 3 indicates that the students in this study experience a high level of English-speaking-related anxiety. “I tremble when I know that I’m going to be called on in the class”, with the mean of 3.6. which is the highest level when comparing to other items. With the mean of 3.5 “I start to panic when I have to speak without preparation in my English class” was moderate level of anxiety among MCU bachelor students. And “It frightens me when I don’t understand what the teacher is saying in English” also showed that it was at moderate level of anxiety. While the rest of the items or factors were only at a moderate level and were associated with less anxiety, which is a great result given that MCU bachelor students only experience anxiety in certain situations or areas.

Conclusion and Discussion

Factors affecting and causing English speaking anxiety among MCU Bachelor students of Faculty of Humanities at Mahachulalongkoarnrajavidyalaya University can be summarized as (1) The factors or sources of English-speaking anxiety, were grammar, vocabulary, pronunciation, self-confidence, and background of English were the sources of English-speaking anxiety. (2) The majority of MCU bachelor students in the Faculty of Humanities at Mahachulalongkoarnrajavidyalaya University displayed high level of anxiety when speaking English.

The factors were found to have an impact on the anxiety among MCU students in speaking English at a high level because students have inadequate or insufficient basic knowledge of the language. First one was grammar which MCU students appeared to struggle in their writing and speaking. It is crucial that students use correct grammar in both writing and speaking because it enables them to communicate or express their ideas clearly in a manner that is easily understood by others. The second was vocabulary, which is essential for students' ability to speak, write, read, and listen. Students who are learning English as a foreign language should be aware of the anxiety that can affect their English performance. A limited vocabulary will hinder their ability to communicate orally. The third one was pronunciation, which is another pivotal skill that students must acquire to have natural conversations. Pronunciation comprehensibility is important for students. It will be difficult for students to communicate with their classmates and teachers if they cannot pronounce words correctly.

As Levis (2005) stated, "the intelligibility principle implies that different features have different effects on comprehension," therefore, students' pronunciation intelligibility should not be taken lightly. The fourth one is confidence which plays a crucial role in all profession. Confidence is the ability to see oneself as capable of great things and to maintain a positive mindset. The concept of self-confidence refers to excessive self-assurance in one's personal judgment, skill, and power. MCU bachelor students should have more exposure in speaking English so that they can avoid anxiety, shyness, unrealistic expectations of perfection, false sense of humility, fear of change or mistakes, sadness, and so forth. The fifth is educational background. As we all know, language acquisition is significantly more challenging for students who do not have a strong academic background. The majority of MCU's bachelor's degree candidates were Buddhist student monks whose sole purpose in life was to

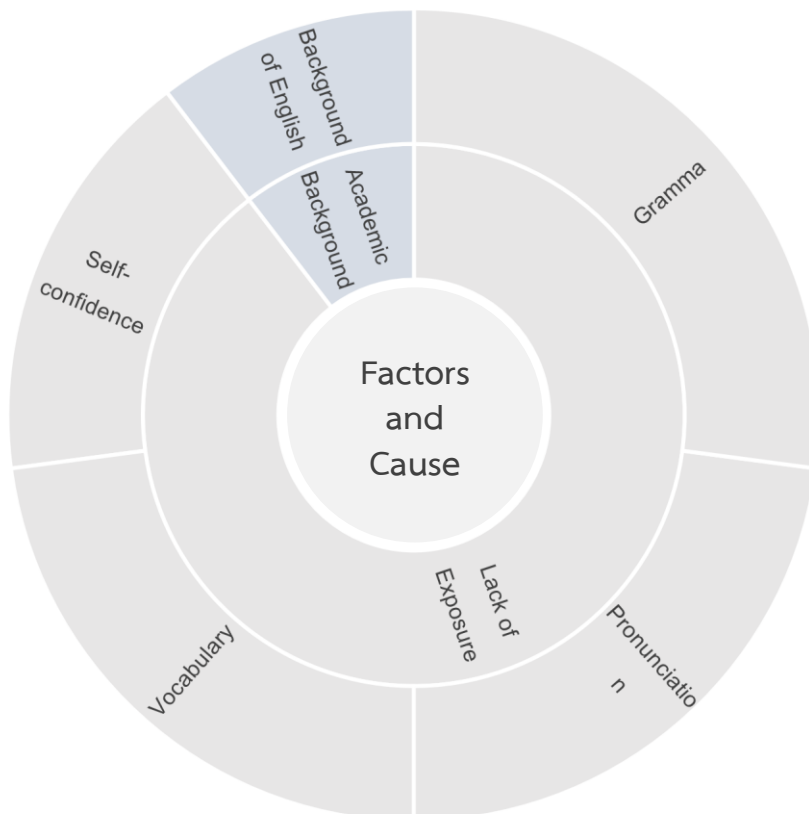
learn Pali and spread the teachings of the Buddha. Nunan (1992) states that "success is defined by the ability to carry on a conversation in the (target) language." And Liu (2007) furthermore mentioned that students' accomplishments are the result of their dedication, perseverance, and resolve. However, they can catch up to each other if given the proper tools and instruction. Based on the findings of Cohen, C., Bauer, E., and Minniear, J. (2021), teachers should implement more activities to enhance the learning experience of their class and the language acquisition of their students so that their students can overcome the complexities of the language learning process. Therefore, teachers have a substantial influence on their students' ability to communicate effectively in English.

The level of anxiety in English speaking among MCU bachelor students in the faculty of humanities, was determined to be high. This study is consistent with previous research. Dalkiliç, N. (2001) found that anxiety could be caused by a variety of factors, such as inadequate knowledge of grammar, vocabulary, pronunciation, lack of self-confidence, and shyness. Some students remained silent throughout the entire lesson because they feel their anxiety is rising during class. Some students felt guilty because they could not speak the target language as well as their peers. Although students are well-prepared to talk, they may nevertheless have anxiety when speaking English. It was determined that the overall level of anxiety in English speaking among students was high. Especially when getting called by their teacher in classroom. This anxiety is regarded as situation-specific, and it is manifesting itself primarily in classroom settings where students are particularly stressed (Horwitz et al., 1986). Therefore, the teachers should demonstrate compassion for the anxious students and make them feel more at ease by assuring them that making mistakes is a normal part of learning a language. Since the majority of students believe that other students do not experience anxiety, it may be useful to

inform them that other students may also experience anxiety too. Additionally, it can be beneficial for teachers to provide the topics or lessons to their students in advance so that students will have more time to prepare before their classes.

New Body of Knowledge

There are five factors affecting or causing English speaking anxiety among MCU bachelors students in faculty of humanity: 1) grammar, 2) vocabulary limitation, 3) pronunciation, 4) self-confident, and 5) Background of English. The following graph illustrates the relationship between the source of English speaking anxiety and the primary factors or causes of English speaking anxiety among MCU bachelor students in the faculty of humanities at Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

The level of anxiety in speaking English among MCU bachelor students in faculty of humanity, was generally at a high level of 3.6. Anxiety is prevalent among humans. Anxiety levels vary among individuals. The more anxious students are, the harder they think it is to speak English. These indicators of self-consciousness make students uneasy about speaking English.

Suggestions for Research

1. Suggestions for use

1.1 The information obtained from this study should be used to study and improve the factors affecting and causing English speaking anxiety among MCU Bachelor students in the following academic year.

1.2 Teachers or lecturers should assist their students in overcoming feelings of anxiety and encourage them to feel successful when using English to communicate professionally.

2. Suggestions for further research

The findings of this investigation bring the following recommendations for future research:

2.1 Anxiety in English speaking should be studied among other factors.

2.2 Should study factors affecting and causing anxiety in other targeted groups or populations.

References

- Cohen, C., Bauer, E., and Minniear, J. (2021). Exploring how language exposure shapes oral narrative skills in french-english emergent bilingual first graders. *Linguistics and Education*, 63:100905.
- Ellis, N. C. (2002). Frequency effects in language processing: A review with implications for theories of implicit and explicit language acquisition. *Studies in second language acquisition*, 24(2), 143-188.

- Horwitz, E.J., Horwitz, M. B., & Cope, J. (1986). Foreign language classroom Anxiety. *The Modern Language Journal*, 70(2), 125-132.
- Levis, J. (2005). Changing contexts and shifting paradigms in pronunciation teaching. *TESOL Quarterly*, 39(3), 369-377.
- Liu, M. (2007). Anxiety in oral English classrooms: A case study in China. *Indonesian Journal of English Language Teaching*, 3(1), 119–137.
- MacIntyre, P. D., & Gardner, R. C. (1989). Anxiety and second-language learning: Toward a theoretical clarification. *Language learning*, 39(2), 251-275.
- Nunan, D., David, N., & Swan, M. (1992). *Research methods in language learning*. Cambridge university press.
- Scovel, T. (1978). The effect of effect on foreign language learning: A review of the anxiety research. *Language learning*, 28(1), 129-142.
- Young, D. J. (1990). An investigation of students' perspectives on anxiety and speaking. *Foreign Language Annals*, 23(6), 539-553.

Collocations in the Abhidhamma in Daily Life Book: A Morphological Study

Received: May 06, 2022
Revised: September 12, 2022
Accepted: September 12, 2022

Pyin Nyar Zaw Ta¹, Sakchai Posai² and Narongchai Pintrymool³
(Kozawta463@gmail.com)

Abstract

The purposes of this study were 1) to study the morphological collocations of the keywords used in a book of Abhidhamma in daily life, and 2) to identify the types of combination relating to the use of morphological collocations of the keywords used in a book of Abhidhamma in daily life. This research was a documentary and qualitative research method in order to explore the usage and types of collocations of keywords in selected book of Abhidhamma in daily life.

The finding revealed that one of usage of collocation of the keyword as follow: 1) Adj+N had 1 frequency of occurrence in able teacher. The third keyword abodes revealed the total frequency of 16 usages of collocations of the keyword, the keywords were derived from the Most Frequent Usage of English Collocations of the Keywords. They are presented in frequency order from the highest to the lowest frequency of occurrences. The most frequent usage of collocations of the keyword with the total frequency of 36 occurrences had from the keyword already. there were 36 frequencies as follows: (1) have already with the frequency of 11 (30.55%), (2) had already with 9 (25.00%), (3) were already with 5 (13.88%) , (4) was already with 7 (19.44%), and (5) hold already with 1 (02.77%). The results revealed that among the seventeen types of combinations, the Adjective + Noun was the most

¹ Master of Art in Linguistics, Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

^{2,3} Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

frequent type of combinations with the frequency of 53 occurrences or 21.15%. Whereas, the Adverb + Verb was the least frequent type of combinations with the frequency of 6 occurrence or 2.22%. The noun+ Preposition and Verb-Phrase types of combinations showed no frequency of occurrence at all.

Keywords: Collocations, Morphological Collocations, Abhidhamma

Introduction

Morphology has vital impact on the development and perception of English words. Morphemes, which incorporate roots, stems, prefixes, and suffixes, are the smallest parts of words that convey significance. Having the capacity to use this moderate level of dialect is integral to building an overwhelming vocabulary and grasping English content. Morphology alludes to the utilization of or the investigation of morphemes, the parts of words that pass on significance, (Libben, G & Jarema, 2004). The term morphological collocation is strictly restricted to compounds that are indeed semantically compositional and semi-phraseological (semi-fixed). Morphological collocations have to be distinguished from free compounds. The latter are compounds freely assembled by the Speaker, based on morphological rules of the grammar, the choice of each element of the compounds to lexicalize the corresponding meaning being performed independently, (Mi. Hyum, and Alain Polguere, 2017).

The word of collocation comes from the Latin verb 'collocate', which means to set in order to arrange, (Martynska, 2004). There are many definitions attributed to the term collocations. The first linguist who was recognized as the father of collocations. The collocations of a given word are statements of the habitual or customary places of that word. That is why defining collocations from a statistical and computational point of view. The collocation is the occurrence of two or more words within a short space of each other in a text, (R. Firth, 1986, 181). The English collocations can be of two types: grammatical and lexical collocations. According to him, grammatical collocations are those in which a noun, verb, adjective or verb frequently co-occurs with a grammatical

item, usually a preposition. For example, reason for and by accident are grammatical collocations. On the other hand, lexical collocations differ in that they do not contain grammatical words, but consist of combinations of full lexical items (i.e., noun, verb, adjectives, and adverbs), pay a visit and spend money are lexical collocations. Lexical collocations, in contrast to grammatical collocations, normally do not contain prepositions, infinitives, or clauses, (Roohani, Ali, 2011).

The samples are both grammatical collocations and lexical collocations. Not only grammatical collocations include a noun, an adjective, a verb, an adverb, and a preposition but also, they consist of grammatical structure, such as an infinitive a gerund and clauses. Lexical collocations are the combinations of adjective + noun, verb + noun, and adverb + noun, etc. Not only each type of collocation may impose difficulty of confusion on learners of English but also this is due to the fact that there is hardly clear-cut guideline for non-native learners.

The researcher used selected book because it is very essential Buddha's teachings and it also incorporates a great abundance of collocations. This book is very famous in Myanmar and other country both Myanmar language and English language. Especially, the most of students in Buddhist universities read more and more for their studies. Therefore, researcher also is very interested this book and want to clearly explore morphological collocations what are the morphological collocations in this book using their daily life. The Abhidhamma in daily life is one type of literatures that contain a number of collocations. Morphological collocations in a book of Abhidhamma in daily life will help the learners and readers to fully understand the accurate and exact meaning of that kind of literatures.

In this book, The Venerable Sahadaw Janakabhivamsa was written in Myanmar language in a clearly, effectively style for the benefit of readers as well as for serious scholars. For the English version, this book was translated by U ko lay. This book is very famous book both Myanmar version and English version. For the English language, writer was translated to English version what types of usage of collocations in this book. Therefore, researcher want to study

the usages of collocations from the book entitled *Abhidhamma in Daily life*. After research has read whole the book and more clear what types of collocations used in this book to clearly understand the morphological rules of the grammar including lexical collocation and Grammatical collocation for all readers.

Objectives of Research

1. To study the morphological collocations of the keywords used in a book of *Abhidhamma in daily life*
2. To identify the types of combination relating to the use of morphological collocations of the keywords used in a book of *Abhidhamma in daily life*

Research Methodology

This research used a documentary and qualitative research method in order to explore the usage and types of morphological collocations of keywords in selected book, *Abhidhamma in daily life*.

1. Sources of Data

The scope of the content focused on the usage of morphological collocations in the selected Buddhist literature of *Abhidhamma daily life* by Venerable Sayadaw Janakabhivamsa translated by U ko lay. The scope of target data focuses on the usage of collocations of the top 55 most frequent keywords used in a book of *Abhidhamma in daily life*. The scope of the area focuses on selected Buddhist literature of *Abhidhamma daily life* form Chapter 1 (Paramattha “the Uitimate” and the mind) to Chapter 5 (Carita: Nature, character Habitual conduct) used in a book of *Abhidhamma in daily life*.

2. Research Tools

In research, the researcher used the AntConc 3.5.8w (Windows) software as the main research tools for data collection in the first step of this study. The AntConc 3.5.8w (Windows) is very useful version available during

the time of conducting this research. There are two main aspects that are used for this research in this software: Word list and Concordance. The details of each feature are described as follows.

Word list function is used in the process of compiling a listing of vocabulary. The list of vocabulary is generated in alphabetical and frequency order which allows for lexical comparison of texts.

Concordance function is among the most popularly used aspects in finding the common collocates of given words in corpus study. The chosen words were shown with the text in its left and right collocates. These were seen in the form of sentence lists.

At the second, the Microsoft Excel 2010 program will be used to generate various necessary databases in this current study. The third research tools are the Oxford Collocations Dictionary for students of English (2012), and Longman Collocations Dictionary and Thesaurus (2013) which is used for analyzing and verifying the usage of English collocations, and their types of combinations in this current study.

3. Data Collection

Abhidhamma in Daily Life is available in printed format and electronic format. For this study, the electronic version of Abhidhamma in Daily Life was downloaded from the internet. The data were collected by using the research tools presented in the previous section for the purpose of exploring the usage of English collocations of the keywords, and identifying the types of combinations pertaining to the usage of English collocations of the keywords in the book of Abhidhamma in Daily Life.

Secondary data was collected from documentary survey. It was used such as an academic book, thesis books, academic articles, and journals that are related to the contents of morphological collocations in linguistics. These things were used for supporting information in this research.

4. Data Analysis

Data analysis is presented in details according to the two research

questions described in the current study. The researcher interpreted and analyzed the entire collected data into two steps: 1) the most frequent usage of English collocations of the keywords in the book of Abhidhamma in Daily Life, and 2) the most frequent types of combinations relating to the usage of English collocations of the keywords in the book of Abhidhamma in Daily Life.

Results of Research

The findings of the results are divided into two parts: The first section explores the most frequent usage of English collocations of the keywords, and the second section identifies the most frequent types of combination pertaining to the usage of English collocations of the keywords.

1. The Morphological collocations of the keywords used in a book of Abhidhamma in daily life

In this study, research was to explore the usage of collocations of the keywords in selected Buddhist literature: Abhidhamma in daily life that uses the top 55 most frequent keywords. There were the total frequencies of occurrence of 5,176 selected Buddhist literature from Abhidhamma in Daily Life. The electronic versions of the Buddhist literature: ADL were collected, compiled and analyzed by using three research tools. There are two main aspects that are used for this research in this software: Word list and Concordance. The details of each feature are described as follows: 1) Word list function is used in the process of compiling a listing of vocabulary. The list of vocabulary is generated in alphabetical and frequency order which allows for lexical comparison of texts, and 2) Concordance function is among the most popularly used aspects in finding the common collocates of given words in corpus study. The chosen words were shown with the text in its left and right collocates. These were seen in the form of sentence lists that was the usage of collocations, and their types of combinations in this current study. In this part, details about the selection of keywords, and finding the common collocates of keywords are shown by using the following research tools in order

to explore the usage of collocations of keywords in the book of Abhidhamma in Daily Life. There were samples of collocations of the top 6 keywords, namely: Abhidhamma, able, abodes, actions, age, and appear in ADL.

2. The Types of Combination Relating to the use of Morphological Collocations of the Keywords used in a book of Abhidhamma in Daily Life

The research found that types of combination relating to the use of collocations of the keywords used a book of Abhidhamma in daily life. The data were analyzed and collected from the Concordance Results. The keywords were presented in frequency order from the highest frequency to the lowest frequency of keywords. The highest frequency occurrence of the keyword was Abhidhamma in ADL. However, the results revealed that the keyword Abhidhamma was not listed in both collocations dictionaries. The second keyword able revealed one of usage of collocation of the keyword as follow: 1) Adj+N had 1 frequency of occurrence in able teacher. The third keyword abodes revealed the total frequency of 16 usages of collocations of the keyword as follows: 1) Adj. + N. had 1 frequency of occurrence in higher abodes, 1 in good abodes, 1 in heavenly abodes, 1 in divine abodes, 1 in celestial abodes, 2 in woeful abodes, 1 in unhappy abodes, 1 in luxurious abodes, 2) N+N had 4 frequency of occurrences in abodes: 1 in Existence abodes, 1 in Brahma abodes, 1 in two abodes, 1 in serpent abodes, 3) P+N had 1 such abodes. The keywords were derived from The Most Frequent Usage of Collocations of the Keywords. They are presented in frequency order from the highest to the lowest frequency of occurrences.

The results revealed that the keywords all had the highest frequency of occurrences with the total of 50, followed by already with 36 frequencies of occurrences, bad with 36, evil with 35, away with 34, etc. The most frequent usage of collocations of the keyword with the total frequency of 36 occurrences had from the keyword already. Among the 263 frequencies of occurrences from the keyword already: there were 36 frequencies as follows: (1) have already with the frequency of 11 (30.55%) , (2) had already with 9

(25.00%), (3) were already with 5 (13.88%) , (4) was already with 7 (19.44%), and (5) hold already with 1 (02.77%). The second most frequencies of occurrences also are 36 from the keyword bad: the collocations as the follows: (1) are bad with the frequency of 16 (44.44%), (2) invites bad with 1 (02.77%), (3) preventing bad with 1 (02.77%) , (4) produce bad with 4 (11.11%), (5) kind of bad with 1 (02.77%), (6) by bad with 6 (16.66%), (7) into bad with 1 (02.77%), and (8) from bad with 6 (16.66%). The second most frequencies of occurrences were 35 from keyword evil: the collocations as the follows: (1) done evil with 3 (08.57%), (2) does evil with 1 (02.85%), (3) are evil with 7 (2.00%), (4) commit evil with 1 (02.85%), (5) do evil with 1 (02.85%), (6) from evil with 4 (11.42%), (7) versus evil with 1 (02.85%), and (8) to evil with 8 (22.85%). There was the grand total frequency of 263 usages of collocations in Abhidhamma in Daily Life. The results revealed that among the 17 types of combinations, the Adjective + Noun was the most frequent type of combinations pertaining to the usage of collocations of the keywords in Abhidhamma in Daily Life, with the frequency of 53 occurrences or 21.15%. Whereas, the Adverb + Verb was the least frequent type of combinations with the frequency of 6 occurrence or 2.22%. The noun+ Preposition and Verb-Phrase types of combinations showed no frequency of occurrence at all.

Conclusion and Discussion

The main purpose of research in this conclusion was to study the morphological collocations of the keywords, and to identify the types of combination relating the use of collocations of the keywords in a book of Abhidhamma in daily life. The morphological collocations of the keywords were used the top 55 most frequent keywords in selected book of Abhidhamma in daily life. There were the total frequencies of occurrence of 5,176 selected Buddhist literature from Abhidhamma in Daily Life. A corpus is created for the selected book. The research design was made up of two significant steps. The first step was the analysis of the individual keyword with

its frequency of occurrence, and the analysis of the common collocates of the selected keywords to get the most frequent occurrence in the book of Abhidhamma in daily life. Then, function of words including auxiliary verbs, conjunctions, determiners, prepositions, pronouns and articles are manually filtered out from the Word lists. In the word list of the corpus, the top 55 words, the most frequent occurrences of keywords in the book of Abhidhamma in Daily Life. This study is to identify the types of combination relating to the use of English collocations of the keywords used in a book of Abhidhamma in daily life. The types of combinations, the Adjective + Noun was the most frequent type of combinations with the frequency of 53 occurrences or 21.15%. Whereas, the Adverb + Verb was the least frequent type of combinations with the frequency of 6 occurrence or 2.22%. The noun+ Preposition and Verb-Phrase types of combinations showed no frequency of occurrence selected in Abhidhamma in daily life.

The section in this discussion was concerned with the findings of the study that are the collocations of the keywords used in a book of Abhidhamma in daily life, and the types of combination relating to the use of collocations of the keywords used in a book of Abhidhamma in daily life, and there were two research questions in this study and their relationship to the research questions and how they relate to previous studies and theories mentioned in the review of literature.

The results of this study indicated that the keyword had able and it was one of usage of collocation of the keyword as follow: 1) Adj+N had 1 frequency of occurrence in able teacher. The third keyword abodes revealed the total frequency of 16 usages of English collocations of the keyword as follows: 1) Adj. + N. had 1 frequency of occurrence in higher abodes, 1 in good abodes, 1 in heavenly abodes, 1 in divine abodes, 1 in celestial abodes, 2 in woeful abodes, 1 in unhappy abodes, 1 in luxurious abodes, 2) N+N had 4 frequency of occurrences in abodes: 1 in Existence abodes, 1 in Brahma abodes, 1 in two abodes, 1 in serpent abodes, 3) P+N had 1 such abodes. These finding results were supported by Benson, M.E & Ilson, R. (1997): he mentioned about both grammatical collocations

and lexical collocations. Not only grammatical collocations include a noun, an adjective, a verb, an adverb, and a preposition but also, they consist of grammatical structure, such as an infinitive a gerund and clauses. Lexical collocations are the combinations of adjective + noun, verb + noun, and adverb + noun, etc. Not only each type of collocation may impose difficulty of confusion on learners of English but also this is due to the fact that there is hardly clear-cut guideline for non-native learners. The result of the 17 types of combinations, this study was high level of frequents: 1) the Adjective + Noun was the most frequent type of combinations pertaining to the usage of collocations of the keywords in Abhidhamma in Daily Life, with the frequency of 53 occurrences or 21.15%. 2). the Adverb + Verb was the least frequent type of combinations with the frequency of 6 occurrence or 2.22%. The noun+ Preposition and Verb-Phrase types of combinations. The present finding was with the result of several previous study (Phrasonti Santamano, 2016) revealed that the adjective and noun were the most frequent types of combination pertaining to the usage of English collocations of the keyword in What the Buddha Taught with the frequency of 192 occurrences or 30.38% and 307 occurrence or 41.88% in Good, Evil, and Beyond.

New Body of Knowledge

The present study demonstrated a new body of knowledge of the usage of morphological collocations in the selected Buddhist literature of Abhidhamma daily life by Venerable Sayadaw Janakabhivamsa. It is translated by U ko lay. In this study, there were the usage of morphological collocations of the top 50 most frequent keywords used in a book of Abhidhamma in daily life selected from Buddhist literature. This study was analyzed and counted by the Word list function used tool as AntConc Window program to explore the number of word tokens and word types of the two selected Buddhist literature: Abhidhamma daily life. Finding of study revealed that a total of 72,736-word tokens (running words) and 7397-word types shown in morphological collocation concerned.

This study is the effectiveness of applying the morphological collocation-based approach in an ESL vocabulary classroom. The research findings verify that students' morphological knowledge has been developed and expanded with online window program. During the learning process, students' morphological awareness has been built. They use morphological knowledge to analyse word structure and infer word meaning, which in turn assist them to memorize words and to practice using them. In this sense, online have enriched students' word inventory and knowledge. Although some students have problems when they used the online program, they soon master them and perform well in the vocabulary activities. They adore using online program to search words and plan to use it to do discourse analysis, even though doing discourse analysis involves corpus building in another linguistic area—"discourse analysis". Notwithstanding, it reveals that students are aware of applying their acquired knowledge in the vocabulary classroom to their English professional study. Furthermore, the community of inquiry has been established in general. Students collaborate to accomplish learning activities, in the process of which they share their understandings, negotiate personal thinking with each other, and construct knowledge. In this way, students' professional knowledge skills are promoted, self-regulated learning motivation is activated, self-efficacy is incentivised, and their professional study expectation is encouraged.

Suggestions for Research

1. Suggestions for apply the research Results

The researcher would like to give suggestion for study as the following:

1.1 They have to investigate other sources of collocation errors such as the use of synonyms, overgeneralization, ignorance of rule restrictions and other sources of errors.

1.2 They have to mention the patterns of grammatical collocations and Lexical collocations from any Buddhist literatures.

1.3 There should be more Buddhist literature from various eminent writers selected to gain a clearer picture of the usage of collocation in selected Buddhist literature.

1.4 They who are interested in the dhamma as well as collocation to study the collocations as the depicted Buddhist scriptures. The Buddhist scriptures consist of not only the Buddha's teachings, but also incorporate a tremendous amount of data in terms of word tokens or running words. For comparing other examples that contain collocations, one can form a comprehensive view of how literature to develop in Buddhist literature using collocations.

2. Suggestions for further Research

2.1 This current was only small research about morphological collocations of the keywords used in a book of Abhidhamma in daily life. The present research was drawn from a the Top 55 Most Frequent Usages of Collocations of the Keyword and Their Types of Combinations in the book of Abhidhamma in Daily Life, and it revealed the total frequency of occurrence of 5,176 from Abhidhamma in Daily Life.

2.2 This research used a documentary and qualitative research method in order to explore the usage and types of collocations of keywords in selected book, Abhidhamma in daily life. Therefore, Researcher desire to suggest for the further researchers to investigate types of collections of keywords in selected book to clearly understand for readers.

References

- Benson, M.E & Ilson, R. (1997). *The BBI Combinatory dictionary of English word combinations*. Amsterdam, the Netherlands: John Benjanins Publishing Company press.
- Kurosaki, Shino. (2012). *An Analysis of the knowledge and use of English collocations by French and Japanese learners (Doctor of Philosophy Dissertation)*. London: Institute in Paris, University of London.

- Libben, G & Jarema. (2004). *Conceptions and questions concerning morphological processing*. Ranking of United States: Brain and language center.
- Martynska. (2004). *Do English language learners know collocations? Investigations*. Linguisticae: Poznan.
- Mi. Hyum, and Alain Polguere. (2017). *Korean Morphological collocations: Theoretical and Descriptive Implications*. London: Lecture Notes in Computer Science (LNCS).
- R. Firth. (1968). *A synopsis of linguistic theory*. In F. Palmer (Ed.), *Selected paper of J. R. Firth 1952-59*. London: Longman.

A Morphological Study of The KACHINES Dialect Spoken in Myanmar

Received: May 20, 2022
Revised: October 31, 2022
Accepted: December 02, 2022

Padita¹, Preecha Khanetnok² and Sakchai Posai³
(ashinpadita2009@gmail.com)

Abstract

This research wants to discover a morphology study of the Kachinese dialect spoken in Northern Myanmar. This thesis objectives were 1) to study the morpheme of Kachinese dialect 2) to analyse the word-formation of Kachinese dialect and 3) to analyse the word-class of Kachinese dialect. The researcher was studied documentary method and on online interview. The researcher interviewed five key informants' people who were born at Myitkyina in Kachin state in union of Myanmar. The researcher made interview on online voice record. There were simple forms and compound forms, and they can be classified based on Kachinese dialect. In Kachinese dialect, morpheme refers to monomorphemic forms, polymorphemic forms, composite forms, prefix-derived forms, infix-derived forms and suffix-derived forms.

The Kachinese dialect spoken at Kachin state in northern Myanmar. There were simple forms and compound forms, and they can be classified based on Kachinese dialect feature the morpheme refers to study of monomorphemic and polymorphemic forms such as composite forms, prefix-derived forms, suffix-derived forms and reduplicated forms. The compound word of Kachinese dialect was divided into three main types; nominalization compound, class term compound and word class compound.

¹ Master of Arts in Linguistics, Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

^{2,3} Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

The word-formation of Kachinese dialect spoken in Myitkyina province is the creation of a new word which is a change in single word's meaning. Kurabe, Keita ILCAA and André Müller has written about the Kachinese spoken language "MA thesis and PhD thesis books" the word - formation which are regular of Kachinese vocabularies in Kachinese to Burmese language. Generally, word formation of Kachinese language is a way of creating new words, which has several procedures such as compounding, affixation, nominalization, conversion, clipping, blending, and acronym. The researcher will focus on compounding, affixation and nominalization only. In this the word-formation, compound noun was grouped from original words, which were changed the meaning to more abstract but maintain some parts of those primitive word meaning. For example: /kâsha ʎ 'girl' /num/-kâsha ʎ 'daughter.' The word 'kâsha ʎ support its meaning, which has a concept of human, but when it was compounded with /dinghku-/family / and /ah nu ʎ 'mother' their meanings have changed to the occupation by the word relation in the equivalent level. For compound noun that change a whole meaning such as /nta ʎ 'house', it will be kept in the lexicon.

Nominalization is a process of forming noun from some other word classes. For example, forming from verb to noun the affixation is constructed by adding a prefix word of compound, syllable extended the meaning of same in brief words usage. The word-classes of Kachinese dialect as a part of speech that are considered to be noun, pronoun, adjectives, numerals, verbs, adverb, prepositions, and final particles. Results studies can be carried out on such aspects to get a better understanding of the meaning and morphology of the Kachinese languages.

Keywords: Morphological Study, Kachinese Dialect, Myanmar

Introduction

Morphology is a section of linguistics. This section is scientifically applied to thousands of languages around the world. The term morphology is a Greek word and is made up of morph- meaning form, and morphology which means 'the study of something. Morphology as a sub-discipline of linguistics was named for the first time in 1885 by the English linguist August Schleicher who used the term for the study of the form of words.

Morphology is the arrangement and relationships of the smallest meaningful units in a language. This means that every human language depends on sounds. When specific sounds are put together in a specific way, words, phrases, and finally sentences can be created. In order to understand morphology, one should know the term morpheme, which is the smallest unit of a word with the meaning that is how language conveys messages. (Geert Booij. G.E., 2007)

Among many other languages, there are some languages yet spoken by certain communities but not popularly in the linguistic form of study, English languages already have been declined due to not practicing in the proper linguistic way, and ever denied by the governmental authority to preserve such endangered languages in a specific way. The Kachinese used to be an independent Christian mission and later became the part of British Emperor. After British Colony, it came to be part of Burmese until now. The Kachin was an area of Burma in term of diverse ethnicity, language, culture, and religion. The major nationality of the people living in the land is Chingpaw. Only the name Chingpaw accepted even though they are living in different provinces. The colonist English however caused dissension among the Kachinese as Chingpaw-thar, etc. By making good use of an opportunity to note the little dialectical difference.

They speak Kachinese, which is an archaic language of the Burmese of the Tibeto-Burman group, though its first derivation from English and Sanskrit languages, because the primarily belong to Chinese, Indo-Aryan and Mongolians, and are closely related to Austro-Asiatic, Dravidian, Tibeto-Burman languages. Chingpaw are naturally good-natured people, sincere and openhearted by birth. They tried to be eugenics. They did not want to be of mixed blood. They have preserved their tradition and followed Christianity. In Ola Hanson's Record, Chingpaw were defined as preservers of purity race and discipline (commandment). Chingpaw metaphorically calls their land "Father Chingpaw" understanding it as in the maternal sense. (Ola Hanson, 1929)

The height is not unusual, as some of the researchers assumed that Chingpaw were Chinese, Mongoloids. Researcher Griffith Taylor thought that Chinese, Mongolians descended from Aryans, apart from Chingpaw, there have been other nationalities called in different names due to communicative difficulty with each other some time ago, even though all are same genes. They are namely: (a) Lacid, (b) Lashi, (c) Lisu, (d) Ngochang, (e) Rawang, and Zaiwa. That's of Chingpaw have been living near Yunnan, Assam called, as Rawang, Lisu and Lashi are the same descendants like Chingpawings, and all are Christian, Daingnets are called Daingtack in originality (qualified in shielding) gradually became known as Daingtack, Deigned. There are eight sub-races in Daingnet.

Lisu people have many different breeds. It is said by the old Lisus that there have been about one hundred lineages or Genealogies of Mro. However, only 57% have been yet recorded. Only about 30% survive now. The Chingpaw gives the name Lisu, but they are known Lashi by themselves speaking Rawang. Some are Christians. Tradition and customs are comparable with those of Chingpaws. In ancient Rawang were called Zaiwa, Daingnet, Lisu, and Rawang have their respective dialects? Though their languages are different from English, all are of the same language family, but dialectically differ, Zaiwa has also their own; most of them can speak Kachinese, Even Kachin and Chin as well. Lisu speak

a language like Rawang, and they are Christian. The Christian Daingnets also speak a close to language Rawang. Chingpaws are used to speak to each other by Lisu language. It is a different language. They, however, differ in palatal and apical sounds from each other in accordance with their places. Among the ten Lashi words, at least two are common. Lashi and Lisu languages are familiar. They are living together. Rawang Lashi peoples also speak like Chinghpaw people in Myitkyina city. The Burmese are using some Chingpaw vocabulary as their archaic (porana) because Kachin and Burmese would have been the same in ancient times. (Dr. Hans J. Wehrli, Leiden, E.J. Brill, 1932)

Many morphological words exist in Kachinese Language, as an endangered language, words are not properly informed like the other mainstream recognized languages. Due to the cultural invention, many words from English and Burmese have been borrowed and adopted in Kachinese Language. Some ancient texts are written in language and still preserved properly.

These texts are the original sources of Kachinese words and language that have been carrying out for centuries. The problem is mainly language barrier and interpretation of the bilingual process of finding sources. Even, some texts would be used from Burmese books as most of the literary and linguistic books were written in Burmese Alphabets. After all, the research will challenge and analyse the Kachinese and linguistic study. (Okell John, 1989)

The purpose of this study was to describe a morphological study of Kachinese language to concerning with the Kachinese language spoken in Kachin state of Myanmar. Especially, these regions have been famous by the original Kachinese dialect. The researcher tried to use a scientific method to study the topic with a clear expectation that the result of study serves as a study for those who want to know Kachinese language morpheme, word-classes and word-formation system of Kachin state in northern Myanmar. Another expected benefit is useful for further linguistics studies in Kachinese dialect. (U Manam Hpang, 1995)

Therefore, the author is interested in studying the subject morpheme of Kachinese dialect to analyse the word-formation of Kachinese dialect and to analyse the word-class of Kachinese dialect.

Objectives of Research

1. To study the morpheme of the Kachinese dialect spoken in Kachin state in Myanmar
2. To study the word-formation of Kachinese dialect spoken in Kachin state in Myanmar
- 3 To study the word-classes of kachinese dialect spoken in Kachin state in Myanmar

Research Methodology

This study was a qualitative and documentary research to describe the methods of research study in Kachinese dialect. The research studies focused on Morphological study of the Kachinese dialect spoken in Kachin state of northern Myanmar.

Research Design: This study was qualitative research. It focused on a morphological study of Kachiese dialect spoken at Kachin state in northern Myanmar. This was the method of data collection research designs is qualitative research by studying the document such as book; these, dissertation, publish books, textbooks, research works, journals, online articles, magazine, news etc. and then took these theories to create the research tools in order to collect the information from the target group. Therefore, research design was the most important part of the data collection methods.

Population: The study refers to interview five people who were born in Myitkyina province at Kachin state in northern Myanmar. Finding key informants for in-depth interview about the Kachinese morphology, the part of speech, nominalization, compounding, reduplication, expressive and particle.

Research Tool: In-depth Interview: Interviewing the five linguists in present Kachinese society to gain the contemporary of viewpoints about improvement of the morphology from the questionnaires 1) Voice Online Record 2) Online Document.

Data Collection: Collecting data used from the Kachinese language books, Kachinese dictionary format, thesis, documentary, articles, library, online and interview, and English language books relating to the morphological approach of Kachinese language. Collecting data collected from the depth-interview four local language experts and consider their opinion as well. The interviewer used online questions for a period of about one hour. The participants were encouraged to give online questions privately with the researcher. The general theme meant each participant was taken through an identical set of themes that were asked in the same way.

Data Analysis: Data analysis of the research study was shown and discussed with illustrations each type and word as follows: The morphology was classified in types of morphemes, word-formation, and word-classes. Each type of a morphological study of Kachinese dialect spoken was analyzed based on the guideline of review of literature.

Results of Research

1. The results to study the morpheme of the Kachinese dialect spoken in Kachin state. Aimed to study of Kachinese dialect spoken in Myanmar the researcher discussed the following points of the research results. The result of the Kachinese morphology. The focus was on morpheme, word formation and the word classes.

Morphemes (Kachin)	Words (English)
/jawng/	school
/sâra/	teacher
/ngai/	children
/ngai bawm/	baby
/ngai hkyeng/	
/wa/	father
/awa/	
/di/	
/anu/	mother
/nu/	
/ani/	
/paw law wa/	grand father
/dwi awa/	
/ji woi anu/	grand mother
/kâshu nu/	
/dim/	brother
/hkau/	
/adi/	daughter
/hkri/	
/ahpu kâna/	elder sister
/rat ning/	

The research are documentary of result studies: There are three kinds of morpheme forms in Kachinese spoken language. (1) Monomorphemic morphemes, which mean no change of any words and meaning as the consisted of one morpheme in Kachinese dialect. (2) Polymorphemic morphemes, which mean consisted of only one morpheme and combined with other forms. (3) Composite forms of morphemes, which mean noun added a noun and verb added a noun. Those are more than one simple form. The results of each research objective correspond to whose research.

2. To analyse the word formation of Kachinese dialect. The research was interviewing of result: Interviewing by five language scholars, they said a morphology of Kachinese dialect has two kinds of morpheme there are free morpheme and bound morpheme and they can be created monomorphemic forms, polymorphemic forms, composite forms, prefix-derived forms, infixed-derived forms and suffix-derived forms. The results of each research objective correspond to whose research.

Four kinds of analyse word-formation in Kachinese dialect. (1) Nominalization of compound, which is a process of forming noun from some other word classes. (2) The class term compound, which can be formed by class terms and their classified nouns. (3) The word class compound, which is combination with noun, verb, and adjective. Based on disyllabic compound and trisyllabic compound in Kachinese dialects. (4) Reduplicated forms, which expended by simply repeating or adding some other compound forms having the same syllable as the first part of the first compound forms for the sake of repeating.

Positive	Negative	Meaning
mādat	raboi	listening
saida	mādawng	like
htu	hkailai	able
mātsuk	māsun	generosity
loi	Myit dap	easy

3. Results to analyse the word classes of kachinese dialect. The word-classes of Kachinese dialect; the word-classes of Kachinese part of speech that are considered to be functional, such as; noun, pronoun, adjectives, verbs, adverb, preposition, conjunction, and particle. They said the word formation of Kachinese dialect can be created many things but in here only four types of word formation; there are nominalization compound, class term compound, word class compound and reduplicated compound. The results of each research objective correspond to whose research.

Example:

/sha/ ¹	Verb
/sha ai/	eat
/grai sha ai/	over eat
/sha/	Adjective
/shan/	meaty
/sha/	Noun
/mu sau sha/	gourmand
/la kasha/	waiter
/shâdu ai sau/	cooking oil
/hpring lusha/	dish for food
/mana mâsha/	useless person
/shat/	kitchen
/sha/ ²	Noun
/mâsha ni/	people
/sharaw/	tiger

1) /na/ ear or leaf

Word classes of Kachinese dialect has different views, some scholar said in Kachinese dialect has three –word classes (or parts of speech) noun, verb, and particle. Some scholar said eight parts of speech there are noun, verb, adjective, adverb, pronoun, preposition, conjunction, interjection. Some scholar said nine-word classes (or parts of speech) noun, verb, adjective, adverb, pronoun, preposition, conjunction, interjection and particle. Here I focus primarily on the major word class noun, pronoun, verb, adjective, adverb preposition, conjunction and particle.

Conclusion and Discussion

In the study of Kachinese morphology, this research had collected the research works concerned information, which related to the study as follows:

John Okell "THREE BURMESE DIALECTS" is a thesis from Kachinese, InTha and Tavoyan 3 regional dialects of Burmese, which gives some certain rules to follow up in order to properly use the morphological way of Kachinese language. It gives secretion of vowel and consonant use of Kachinese language, by John Okell, 1995. Matthew, Peter.H a book name "Morphology: An introduction to the theory of Word Structure" is a book from Kachinese, Burmese and English three regional dialects of Burmese, which gives some certain rules to follow up in order to properly use the morphological way of Kachin language. It gives secretion of vowel and consonant use of the Kachinese language, by Matthew, Peter.H, 1974. JenSon, John T. said the Kachinese dialects have three kinds of simple forms those are monosyllabic, polysyllabic and composite forms which consist of only one morpheme and those can be created either freely or combine with other form. The word-formation of new compound word in Kachinese dialect can be created into many morphological methods. Here I focus primarily on the major word-formation nominalization, compounding, reduplication and expressive, by JenSon, John T, 1990.

Laika Nau Ra said the Kachinese dialects have two kinds of morpheme there are free morpheme and bound morpheme. He said, the word class of Kachinese dialects there are different view with scholar. The government school grammar textbook writes eight parts of speech, but he suggests in Kachinese dialects should have three kinds of speech which are noun, verb and particle, by Laika Nau Ra, 2003. U Manam Hpang said the Kachinese dialects classifying words, for the purpose of grammatical description, into nine-word classes (or parts of speech) noun, verb, adjective, adverb, pronoun, preposition, conjunction, interjection and particle. She said, “Some linguistics book classifying words eight parts of speech there are noun, verb, adjective, adverb, pronoun, preposition, conjunction, interjection and some book classifying three-word classes (or parts of speech) noun, verb, and particle”. Here I focus primarily on the major word class noun, pronoun, verb, adjective, adverb preposition, conjunction and particle, by U Manam Hpang, 1995.

Kachin Language and literature is a writer from the Kachinese language. His book name is (kachin, a Neglected land, and her voiceless people) describes the history of migration of Kachinese people from one to another place for hundreds of years, and during the period of migration, Kachinese has been introduced by different cultures and food habits. Linguistic influence by other nations was also significant.

New Body of Knowledge

To develop the knowledge of study about morphology. Nowadays the young generations study more about Kachinese dialect but some of the words Kachinese and Burmese have more similarity words and difference in words. So, this research can help for young generation to study more about Kachinese dialect.

The Kachinese dialect is spoken all over the Kachin state, there is no particular a morphological study of the Kachinese dialect spoken in Kachin state

has more influence in the central of Kachin state. All the parts of the Kachin state and Kachinese dialect are influencing over the whole Kachinese people and other ethnic group, but the second is Burmese language. On the other hand, in Kachin of than they are Chingpaw, Lacid, Lashi, Lisu, Ngochang Rawang, and Zaiwa has influence from Burma. Therefore, a morphological system of the Kachinese dialect spoken, the word formation and word class from all parts of the Kachinese dialects. By using the research of Kachinese books, English books, document, library, and loanword on the Kachinese dialect.

Suggestions of Research

As this research is the study of Kachinese morphological system in Kachin state union of Myanmar. Therefore, the morphology of morpheme, word-formation, and word-classes which deals with full characteristics of the Kachin is value to study.

1. To support students and the persons who study about morpheme of Kachinese dialect.
2. To display more composite words for students those who study about Kachinese dialect.
3. To conduct the research of words and a part of speech in Kachinese dialect are very useful in study Kachin. Therefore, a comparison of Kachin modern writings is interesting to study.

References

- Hans J. Wehrli, Leiden, E.J. (1932). *Bril, Beitrag zur Ethnologie der Chingpaw (Kachin) von Ober-Burma*. Harvard University : Library.
- Geert Booij. G.E. (2007). *The Grammar of; An Introduction to linguistic morphology*. Oxford : Text Book.

- Ola Hanson. (1927). *The Kachins: Their Customs and Traditions*. Cambridge University Library Collection – Anthropology, 1927.
- Ola Hanson. (1929). *A Grammar of the Kachin Language*. Primary Source Edition, Rangoon : Burma.
- Okell John. (1989). *Three Burmese Dialects* (Ph.D. Thesis,). London University : UK.
- JenSon, John T. (1990). *Morphology Word Structure in Generative Grammar*. Amsteden: John Benjami's Publishing.
- Laika Nau Ra. (2003). *Jingpaw Hti Laika Hpung Langai. Kachinese Grade 4*. Myanmar : Myitkyina.
- U Manam H pang. (1995). *A Study of Christian in Kachin Dialect*. Myanmar : Myitkyina.
- Matthew, Peter. H. (1974). *Morphology: An Introduction to the Theory of Word Structure*. New York : Cambridge London University Press.
- Rochelle Lieber. (2016). *Introducing Morphology*. New York : Cambridge University Press.

การเปลี่ยนผ่านและกฎไตรลักษณ์กับการเตรียมพร้อม: บทบาทของพยาบาลชุมชน

Transition and the Three Characteristics: Community Nurse's Role

Received: August 09, 2022
Revised: December 18, 2022
Accepted: December 18,

ณัฐรดา แฮคำ¹
Natrada heakham
(natrada.pho@gmail.com)

บทคัดย่อ

ทฤษฎีของ เมลิสและคณะ (Meleis, et al. 2000) เป็นทฤษฎีด้านการพยาบาล กล่าวถึงการเปลี่ยนผ่าน 6 ประการ 1) ชนิดและรูปแบบของการเปลี่ยนผ่าน (types and patterns of transitions) 2) คุณสมบัติของ ประสบการณ์การเปลี่ยนผ่าน (properties of transition experiences) 3) เงื่อนไขที่เอื้ออำนวย และเงื่อนไขที่ยับยั้ง (facilitating and inhibiting conditions) 4) ตัวบ่งชี้ในการดำเนินการ (process indicators) 5) ตัวบ่งชี้ของ ผลลัพธ์ (outcome indicators) และ 6) การบำบัดทางการพยาบาล (nursing therapeutics) การยอมรับการเปลี่ยนผ่านทั้งหมดนั้นมีความสำคัญต่อการยอมรับและเตรียมความพร้อมทุก ด้านในด้านการพยาบาลผู้ป่วยที่เผชิญการเปลี่ยนผ่าน เช่น การเตรียมให้ผู้ป่วยทำใจยอมรับ การเปลี่ยนผ่าน เพื่อเตรียมพร้อมทุกด้าน อาทิ ความสัมพันธ์ในครอบครัว การเงิน อาชีพ เป็นต้น การรับรู้และการยอมรับการเปลี่ยนผ่านเป็นประเด็นสำคัญในทฤษฎีด้านการพยาบาล โดยเฉพาะการเปลี่ยนผ่านด้านการบำบัดทางการพยาบาลซึ่งเป็นการเตรียมพร้อมให้ผู้ป่วย ยอมรับการเปลี่ยนผ่านทุกด้านทั้งตัวผู้ป่วยและด้านอื่น ๆ ที่สัมพันธ์ การยอมรับการเปลี่ยน ผ่านเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ตัวผู้ป่วยเองรู้สึกผ่อนคลายและทำใจยอมรับในความเปลี่ยนแปลง เปลี่ยนผ่านเพราะเป็นกฎธรรมชาติ ไม่มีสิ่งใดที่ยืนถาวร ซึ่งสอดคล้องกับคำสอนของ พระพุทธศาสนาสอนให้ชาวพุทธยอมรับความจริงชีวิตว่า ทุกสรรพสิ่งเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การยอมรับความเปลี่ยนแปลงช่วยทำให้ความทุกข์ลดลง

คำสำคัญ: การเปลี่ยนผ่าน, ไตรลักษณ์, การเตรียมความพร้อม, พยาบาลชุมชน, บทบาท

¹ กลุ่มวิชาการพยาบาลสุขภาพชุมชน คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
Community Nurse Practitioner, Faculty of Nursing Rambhai Barni Rajabhat

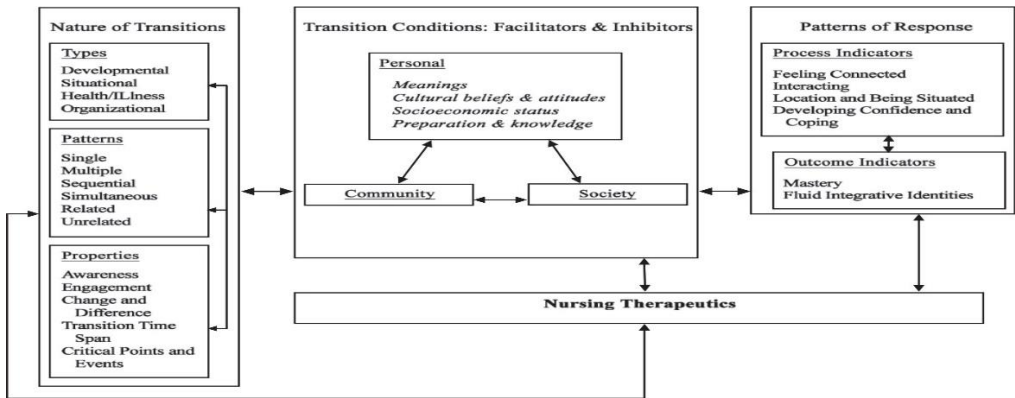
Abstract

The theory of Melis et al. (2000) is a theory of nursing. It is a middle-range theory, making researchers and clinical nurses able to access and apply to serve their clients. The theory discusses 6 types and patterns of transitions, 2) features of transition experiences, 3) facilitating and inhibiting conditions, 4) process indicators, 5) outcome indicators, and 6) nursing therapeutics. To accept of all transitions is essential to accepting and preparing all aspects of nursing patients facing transitions, such as preparing patients to accept transitions, preparing for all aspects such as family relationships, finances, careers, etc. Buddhism teaches Buddhists to accept the truth of life: all things change all the time. Accepting changes helps patients reduce mental sufferings and with this acceptance, patients can live with less sufferings.

Keywords: Transition, Three Characteristics, Preparation, Community Nurse, Role

บทนำ

คำว่า การเปลี่ยนผ่าน แปลจากคำภาษาอังกฤษว่า Transition : a change from one form or type to another, or the process by which this happens คือการเปลี่ยนผ่านจากรูปแบบหนึ่งไปยังรูปแบบอื่นหรือกระบวนการที่เกิดขึ้น (Cambridge,2003:1716) ส่วน Chick และ Meleis (1986) ให้ความหมายของการเปลี่ยนผ่าน การเปลี่ยนผ่าน คือ การเคลื่อนผ่านจากช่วง ชีวิตหนึ่ง ช่วงเงื่อนไขหนึ่ง หรือช่วงภาวะหนึ่งไปสู่ อีกช่วงชีวิตหนึ่ง อีกช่วงเงื่อนไขหนึ่ง หรืออีกช่วงภาวะหนึ่ง Meleis และคณะ ได้พัฒนาแบบจำลองทฤษฎี การเปลี่ยนผ่านขึ้นมาซึ่งประกอบด้วยธรรมชาติของการเปลี่ยนผ่าน(nature of transition) ได้แก่ ชนิดของทฤษฎีการเปลี่ยนผ่าน: การประยุกต์ใช้ในการพยาบาลครอบครัว การเปลี่ยนผ่าน รูปแบบของการเปลี่ยนผ่าน คุณสมบัติของประสบการณ์การเปลี่ยนผ่านเงื่อนไขของการเปลี่ยนผ่าน (transition conditions) ประกอบด้วย เงื่อนไขส่วนบุคคล ชุมชน และสังคมทั้งที่เอื้ออำนวยหรือยับยั้งการเปลี่ยนผ่าน รูปแบบของการตอบสนอง (patterns of response) ได้แก่ ตัวบ่งชี้ในกระบวนการ ตัวบ่งชี้ของผลลัพธ์ และการบำบัดทางการพยาบาล (nursing therapeutics) ดังแผนภูมิที่ 1 โดย Meleis และคณะ (2000)

แผนภูมิที่ 1 Transitions: a middle – range theory

ที่มา : A. I. Meleis, Sawyer, L. M., Im, E. O., Hilfinger Messias, D. K., & Schumacher, K., 2000 *Advances in Nursing Science*, 23(1): 12-28.

นับตั้งแต่มีการเสนอแนวคิดการเปลี่ยนผ่าน ต่อจากนั้นมีการศึกษาเรื่องทฤษฎีการเปลี่ยนผ่านอย่างจริงจังเพราะปรากฏการณ์การเปลี่ยนผ่านเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงและสังเกตได้ และส่งผลกระทบต่อสังคมเป็นวงกว้าง ดังนั้น การศึกษาสังเกตการเปลี่ยนผ่านที่เกิดขึ้นกับสังคมในมิติต่าง ๆ จึงมีประโยชน์อย่างมาก การศึกษาการเปลี่ยนผ่านทำกันต่อเนื่องมาจนกลายเป็นทฤษฎีและมีการนำไปปรับใช้กับบริบทต่าง ๆ โดยเฉพาะในบริบทของทางการแพทย์พยาบาลบำบัดรักษา หนึ่งในสาระสำคัญของทฤษฎีนี้คือ การรับรู้และยอมรับการเปลี่ยนผ่านเป็นเรื่องที่สำคัญสำหรับทุกคนในทุกมิติเพราะเกี่ยวข้องของการดำเนินชีวิตของเราโดยตรง ทฤษฎีการเปลี่ยนผ่านเป็นทฤษฎีระดับกลางที่ผู้วิจัยและนักปฏิบัติการพยาบาลทางคลินิกซึ่งสามารถเข้าถึงและนำไปประยุกต์ใช้แก่ผู้รับบริการได้หลากหลายมิติ (กนกพร นทีธนสมบัติ, 2555) เป็นทฤษฎีด้านการพยาบาลพัฒนาโดยนักวิชาการหลายท่าน ที่เด่นที่สุดคือ Meleis โดยได้พัฒนาเพื่อนำไปใช้ในวงการพยาบาลแต่สามารถนำไปปรับใช้กับวงการต่าง ๆ ได้ ทฤษฎีการเปลี่ยนผ่านนี้ให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงในชีวิตและสังคมโดยเฉพาะด้านการพยาบาลที่เกี่ยวข้องกับผู้ป่วย ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการเตรียมพร้อมรับความเปลี่ยนแปลง ทั้งตัวผู้ป่วย สังคมรอบด้าน การบริหารการเงิน อาชีพ

พัฒนาการของทฤษฎีนี้เกิดจากหลายสาเหตุดังที่ Meleis (2007) ระบุไว้ว่า มีปัจจัยที่เป็นสาเหตุทำให้มีการพัฒนาทฤษฎีนี้ขึ้นมาเพื่อนำไปปรับใช้กับสถานการณ์จริงที่

เกิดขึ้นในโรงพยาบาล ซึ่งสรุปได้เป็น 6 ประเด็น คือ 1) การดูแลบุคคลที่อยู่ในระยะเปลี่ยนผ่านใช้เวลาค่อนข้างมาก 2) พยาบาลสนใจในเรื่องการเปลี่ยนผ่านมากขึ้น 3) เทคโนโลยีในการรักษาในโรงพยาบาลมีเพิ่มขึ้น การจำหน่ายออกจากโรงพยาบาลเร็วขึ้นและผู้ป่วยต้องกลับไปดูแลต่อเนื่องที่บ้านซึ่งนำไปสู่ความต้องการการเข้าถึงที่แตกต่างกัน(4) ผลกระทบจากสถานการณ์ที่หลากหลายในโลกมีผลที่ทำให้บุคคลบอบช้ำและทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชีวิต 5) จำนวนประชากรผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นทำให้เกิดรูปแบบการจัดการการดูแลสุขภาพ 6) สถานการณ์ทางธรรมชาติของโลกที่หลากหลาย เช่น น้ำท่วม สึนามิ แผ่นดินไหว เฮอร์เคน ฯลฯ และสถานการณ์ที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น สงคราม การระเบิดนิวเคลียร์ ฯลฯ ทำให้เกิดความต้องการด้านการพยาบาลทันที่

ในประเทศไทยมีการนำทฤษฎีการเปลี่ยนผ่านไปประยุกต์ใช้ในหลากหลายบริบท เช่น งานวิจัยของ อัจฉรวาทิ ศรียะศักดิ์, พัชร ชูกันหอม, ฉวีวรรณ ศรีดาวเรือง, และหทัยรัตน์ ขาวเอี่ยม (2563) ที่ทำการศึกษา เรื่องการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการเปลี่ยนผ่านกับการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น การศึกษาการยอมรับการเปลี่ยนแปลงชีวิตหลังเกษียณของอาจารย์มหาวิทยาลัย (วพิชญา หุยากรณ์ (2562) กนกพร นทีชนสมบัติ (2555) ศึกษาเรื่อง การปรับใช้ทฤษฎีการเปลี่ยนผ่านกับผู้รับบริการของทางโรงพยาบาล เช่น ด้านผู้รับบริการที่เป็นหญิงตั้งครรภ์ซึ่งเป็นผู้รับบริการกลุ่มหนึ่งที่จะต้องได้รับการดูแลสุขภาพเป็นอย่างดี งานของ บุญมี ภูด่านจัว (2556) เน้นการการปรับใช้ทฤษฎีการเปลี่ยนผ่านในบริบทของการพยาบาลในครอบครัว โดยเน้นว่า การนำทฤษฎีนี้ไปปรับใช้สามารถใช้ได้กับระดับบุคคลและครอบครัวทั้งหมดเพื่อให้เข้าใจและผ่านความเปลี่ยนแปลงไปด้วยกัน นอกจากนี้ ยังมีการประยุกต์ทฤษฎีในการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยเพื่อเตรียมผู้ป่วยและญาติผู้ดูแลให้พร้อมก่อนจำหน่ายออกจากโรงพยาบาลเช่น การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพร้อมก่อนจำหน่ายออกจากโรงพยาบาลในผู้ป่วยกล้ามเนื้อหัวใจตายเฉียบพลัน โดย แสงเดือน กันทะขู้, ดวงรัตน์ วัฒนกิจไกรเลิศ, คณินิจ พงศ์ถาวรกุลและฉัตรกนก หุมวิทาท (2009) ในขณะทำงานรุ่งตะวันร์ ช้อยจ่อหอ, เยาวลักษณ์ เสรีเสถียร, เอมพร รตินธร และเอกชัย โควาวิสารัช (2009) เน้นไปที่ ผลของการบำบัดทางการพยาบาลต่อการจัดการเพื่อป้องกันภาวะเจ็บครรภ์คลอดก่อนกำหนดการกลับมารักษาซ้ำและอายุครรภ์เมื่อคลอดในหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะเจ็บครรภ์คลอดก่อนกำหนด

แนวคิดเรื่องการเปลี่ยนผ่าน

คำว่า การเปลี่ยนผ่าน แปลมาจากคำภาษาอังกฤษว่า Transition : a change from one form or type to another, or the process by which this happens คือการเปลี่ยนผ่านจากรูปแบบหนึ่งไปยังรูปแบบอื่นหรือกระบวนการที่เกิดขึ้น (Cambridge, 2022) ส่วน Chick และ Meleis (1986) ให้ความหมายของการเปลี่ยนผ่านว่า การเปลี่ยนผ่าน คือ การเคลื่อนผ่านจากช่วงชีวิตหนึ่ง ช่วงเงื่อนไขหนึ่ง หรือช่วงภาวะหนึ่งไปสู่อีกช่วงชีวิตหนึ่ง อีกช่วงเงื่อนไขหนึ่ง หรืออีกช่วงภาวะหนึ่ง ต่อมาการศึกษาเรื่องการเปลี่ยนผ่านอย่างจริงจัง เพราะปรากฏการณ์การเปลี่ยนผ่านเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงและสังเกตได้และส่งผลกระทบต่อสังคมเป็นวงกว้าง การศึกษาสังเกตการเปลี่ยนผ่านที่เกิดขึ้นกับสังคมในมิติต่าง ๆ ย่อมมีประโยชน์อย่างมาก การศึกษาการเปลี่ยนผ่านทำกันต่อเนื่องมาจนกลายเป็นทฤษฎี สาเหตุการพัฒนาการเปลี่ยนผ่านจนกลายเป็นทฤษฎีเกิดจากหลายสาเหตุ ดังกล่าวมาข้างต้น

เมลิสและคณะ (Meleis, et al. 2000) อธิบายทฤษฎีการเปลี่ยนผ่านว่าประกอบด้วยส่วนที่สำคัญ 6 ประการ คือ 1) ชนิดและรูปแบบของการเปลี่ยนผ่าน (types and patterns of transitions) 2) คุณสมบัติของ ประสบการณ์การเปลี่ยนผ่าน (properties of transition experiences) 3) เงื่อนไขที่เอื้ออำนวย และเงื่อนไขที่ยับยั้ง (facilitating and inhibiting conditions) 4) ตัวบ่งชี้ในการดำเนินการ (process indicators) 5) ตัวบ่งชี้ของผลลัพธ์ (outcome indicators) และ 6) การบำบัดทางการพยาบาล (nursing therapeutics) (Meleis, et al. 2000) (ดูแผนภูมิ 1 ประกอบ) Chick และ Meleis (1986) กล่าวถึงชนิดการเปลี่ยนผ่านว่ามี 3 ประกอบด้วย (1) การเปลี่ยนผ่านตามพัฒนาการ (Developmental Transitions) เช่น การเปลี่ยนผ่านที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาของชีวิตบุคคล ได้แก่ การเปลี่ยนผ่านในวัยหนุ่มสาว การเปลี่ยนผ่านในการเป็นบิดามารดาเป็นต้น (2) การเปลี่ยนผ่านตามสถานการณ์ (Situational Transitions) เป็นการเปลี่ยนผ่านที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์ เช่น การเปลี่ยนบทบาทจากตำแหน่งไปยังตำแหน่งหนึ่ง การอพยพย้ายถิ่นเป็นต้น (3) การเปลี่ยนผ่านตามภาวะสุขภาพและการเจ็บป่วย (Health-Illness Transitions) เช่น การเปลี่ยนผ่านจากบุคคลธรรมดาเป็นบุคคลที่มีภาวะเจ็บป่วย เป็นต้น (Schumacher and Meleis, 1994) ส่วนรูปแบบของการเปลี่ยนผ่าน เมลิสและคณะ (Meleis et al. 2000) ระบุว่า ประกอบด้วย (1) single transition คือ การเปลี่ยนผ่านที่เกิดขึ้นเพียงการเปลี่ยนผ่านเดียว (2) multiple transitions การเปลี่ยนที่เกิดขึ้นหลายการเปลี่ยนผ่านในเวลาเดียวกัน (3) sequential transitions การ

เปลี่ยนผ่านที่เกิดขึ้นเรื่องหนึ่งแล้วมีการเปลี่ยนผ่านเกิดขึ้นต่อมาอีกเรื่องหนึ่งตามลำดับ (4) simultaneous transitions เป็นการเปลี่ยนผ่านที่มากกว่าหนึ่งการเปลี่ยนผ่านเกิดขึ้นพร้อมกัน 5) related transitions การเปลี่ยนผ่านที่มีความเกี่ยวข้องกัน หรือที่ไม่มี ความเกี่ยวข้องกัน (unrelated transitions)

คุณสมบัติของประสบการณ์การเปลี่ยนผ่านตามแนวคิดของ เมลิสและคณะ (Meleis, et al. 2000) ผ่าน ประกอบด้วย 5 คุณสมบัติดังนี้ คือ (1) การตระหนักรู้ (Awareness) มีความเกี่ยวข้องกับการรับรู้ความรู้และการสำนึกของประสบการณ์การเปลี่ยนผ่าน (2) การเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนผ่าน(Engagement) (3) การเปลี่ยนแปลงและความแตกต่าง (Change and Difference) (4) ระยะเวลาของการเปลี่ยนผ่าน(Transition Time Span) การเปลี่ยนผ่านทุกชนิดมีคุณลักษณะที่มีการเคลื่อนไหวและไม่อยู่นิ่งตลอดเวลา และ (5) จุดวิกฤติและเหตุการณ์ (Critical Points and Events) บางการเปลี่ยนผ่านอาจมีความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่โดดเด่น เช่น การเกิด การตาย การผ่าตัด และความเจ็บป่วยเป็นต้น เงื่อนไขของการเปลี่ยนผ่าน (Transition Conditions) ประกอบด้วย เงื่อนไขที่เอื้ออำนวยและเงื่อนไขที่ยับยั้ง เมลิสและคณะ (Meleis et al. 2000) อธิบายว่า เงื่อนไขของการเปลี่ยนผ่าน ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนของบุคคล (personal) ส่วนของชุมชน (community) และส่วนของสังคม (society)

ในประเทศไทยมีการนำทฤษฎีการเปลี่ยนผ่านไปประยุกต์ใช้กับผู้รับบริการของทาง โรงพยาบาล เช่น เช่นปี 2563 มีงานวิจัยของ อัจฉราวดี ศรียศศักดิ์, พัชร ชูกันหอม, ฉวีวรรณ ศรีดาวเรือง และหทัยรัตน์ ขาวเอี่ยม (2563) ทำการศึกษาเรื่องการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการเปลี่ยนผ่านกับการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น งานวิจัยชิ้นนี้ให้เห็นว่า การนำความรู้ด้านทฤษฎีการเปลี่ยนผ่านไปใช้กับพ่อแม่วัยรุ่นเพื่อสร้างการตระหนักรู้ในพ่อแม่วัยรุ่นในการเตรียมตัวรับกับสถานการณ์การเป็นพ่อแม่ ความรับผิดชอบต่าง ๆ การเกิดของบุตรทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในครอบครัวและเป็นสิ่งกระตุ้นทำให้เกิดภาวะวิกฤติของครอบครัว หรือเกิดภาวะวิกฤติในชีวิตสำหรับคนที่เป็พ่อแม่ในครั้งแรกที่ต้องปรับตัวเพื่อรับกับบทบาทใหม่การเปลี่ยนผ่านในการเป็นพ่อแม่ มีการนำทฤษฎีการเปลี่ยนผ่านไปเป็นกรอบการศึกษาชีวิตอาจารย์มหาวิทยาลัยหลังเกษียณอายุ ดังงานของ วพิชญา หุยากรณ์ (2562) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจการเปลี่ยนผ่านบทบาทและการเรียนรู้ตลอดชีวิตหลังเกษียณอายุของอาจารย์มหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานครและค้นหาแก่น ประสบการณ์การ

เรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ เชิงลึกเป็นหลักกับผู้ให้ข้อมูลจำนวน 6 คน ผลการศึกษาพบว่า การยอมรับและมีทัศนคติต่อการเกษียณเชิงบวกและการเปลี่ยนสถานทางเศรษฐกิจและสังคม การเตรียมพร้อมทางจิตใจก่อนการเปลี่ยนผ่านเป็นผลดีต่อผู้เกษียณ ผู้ให้ข้อมูลมีการเปลี่ยนผ่านบทบาทการเกษียณอายุที่ราบรื่นและมีความพึงพอใจต่อการเกษียณอายุ เนื่องจาก 3 ปัจจัย ได้แก่ 1) ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย การให้ความหมายการเกษียณอายุไปในทางบวก ทัศนคติที่ดีต่อการเปลี่ยน สถานะทางเศรษฐกิจและ สังคมที่มั่นคง รวมถึงการเตรียมความพร้อมทางจิตใจและทางการเงินที่ดีก่อนการเกษียณอายุ 2) ปัจจัยจากคนรอบข้าง และ 3) ปัจจัยทางสังคม รูปแบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตหลังเกษียณอายุของ อาจารย์มหาวิทยาลัยเป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ด้านผู้รับบริการที่เป็นหญิงตั้งครรภ์ซึ่งเป็นผู้รับบริการกลุ่มหนึ่งที่จะต้องได้รับการดูแลสุขภาพเป็นอย่างดี ดังงานของ กนกพร นิตินสมบัติ (2555) ด้านการบริการผู้ตั้งครรภ์เป็นที่รับรู้กันทั่วไปว่า การตั้งครรภ์นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงมากมายในขณะตั้งครรภ์ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ยิ่งไปกว่านั้นภาวะการตั้งครรภ์เป็นการเปลี่ยนผ่านที่เกิดขึ้นตามพัฒนาการหรือในช่วงชีวิตหนึ่งของสตรี สามารถส่งผลทั้งทางบวกและทางลบต่อสตรีตั้งครรภ์ ทารกในครรภ์ และครอบครัวได้ จากกรณีศึกษาสตรีตั้งครรภ์ปกติพบว่า การรับรู้เกี่ยวกับการตั้งครรภ์ ตลอดจนการรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับตนเองขณะตั้งครรภ์ ส่งผลด้านบวกให้สตรีตั้งครรภ์ให้หันมาสนใจในการดูแลตนเองขณะที่ตั้งครรภ์ ส่วน บุญมี ภูด่านจัว (2556) ทำการศึกษาการนำทฤษฎีนี้ไปปรับใช้กับการพยาบาลครอบครัวทั้งในระดับบุคคลและครอบครัวทั้งหมดเพื่อให้สมาชิกครอบครัวเข้าใจและผ่านความเปลี่ยนแปลงไปด้วยกัน พยาบาลครอบครัวสามารถใช้เป็นแนวทางในการประเมิน การวิเคราะห์ การวางแผน การปฏิบัติการพยาบาลและการประเมินผลทางการพยาบาลได้ ทั้งนี้ บทบาทของพยาบาลครอบครัว ได้แก่ การประเมินความพร้อมของบุคคลและครอบครัวในการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่สภาวะใหม่ การเตรียมบุคคลและครอบครัว และการใช้บทบาทเสริม เพื่อสนับสนุนให้บุคคลและครอบครัวเปลี่ยนผ่านเข้าสู่สภาวะใหม่ได้อย่างราบรื่น หากพยาบาลมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎีการเปลี่ยนผ่าน ย่อมจะสามารถประยุกต์ใช้ทั้งด้านการปฏิบัติการพยาบาล การศึกษาพยาบาล และการวิจัยทางการพยาบาล เพื่อให้การพยาบาลครอบครัวได้อย่างมีคุณภาพมากขึ้น

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบว่า ทฤษฎีการเปลี่ยนผ่านเป็นทฤษฎีที่มีความสำคัญ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ร่วมกับแนวคิดและทฤษฎีอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการพยาบาล การบำบัดทางการพยาบาลซึ่งเป็นการเตรียมพร้อมให้ผู้ป่วยยอมรับการเปลี่ยนผ่านทุกด้านทั้งตัวผู้ป่วยและด้านอื่นที่สัมพันธ์ แต่ไม่ปรากฏพบเอกสารหรือบทความวิชาการหรือบทความวิจัยที่เขียนถึงทฤษฎีการเปลี่ยนผ่านกับการประยุกต์ใช้ในการพยาบาลชุมชน ผสมผสานความเข้าใจในหลักไตรลักษณ์ซึ่งเน้นสอนให้มนุษย์ยอมรับความเปลี่ยนแปลงมาก่อน ซึ่งทั้งสองแนวคิดเป็นเรื่องเดียวกัน หากนำมาปรับใช้ร่วมกันได้น่าจะเป็นวิธีที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้ป่วยสามารถเผชิญกับการเปลี่ยนแปลง และเกิดการเปลี่ยนผ่านเป็นผลลัพธ์ที่พึงประสงค์อันจะส่งผลต่อการรักษาและผลทางใจของผู้ป่วย

การเปลี่ยนผ่านกับหลักพุทธธรรม

การเปลี่ยนผ่านนั้นสอดคล้องกับหลักคำสอนสำคัญในพระพุทธศาสนาเรื่อง กฎไตรลักษณ์ คือลักษณะ 3 อาการที่เป็นเครื่องกำหนดหมาย 3 อย่าง อันให้รู้ถึงความจริงของสภาวะธรรมะทั้งหลาย ที่เป็นอย่างนั้นๆ ตามธรรมดาของมัน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2559) อนิจจัง ความไม่เที่ยงจรัสยั่งยืน ความทุกข์หรือสภาพที่ทนไม่ได้ และอนัตตา ไร้วัดตน โดยเฉพาะหลักอนิจจัง ความไม่คงมั่น ยั่งยืน เปลี่ยนไปตลอดเพราะเหตุปัจจัยต่าง ๆ ลักษณะทั้ง 3 นี้มีแก่สิ่งทั้งหลายเป็นสามัญเสมอเหมือนกัน คือ ทุกอย่างที่เป็นสังขตะ เป็นสังขารล้วนไม่เที่ยง (อนิจจา) คงทนอยู่ไม่ได้ (ทุกข์) เสมอเหมือนกันทั้งหมด ทุกอย่างที่เป็นธรรม ทั้งสังขตะคือสังขาร และอสังขตะคือวิสังขาร ล้วนมิใช่ตน ไม่เป็น (อนัตตา) เสมอกันทั้งสิ้น จึงเรียกว่าสามัญลักษณะ หรือ สามัญลักษณ์ ลักษณะทั้ง 3 เหล่านี้ ปรากฏอยู่ตามธรรมดาที่แน่นอน เป็นไปตามกฎธรรมชาติ คือ ธรรมนิยาม (ส.สพ. (ไทย) 18/1/1; ชุ.ธ. (ไทย) 25/30/51) เมื่อสรรพสิ่งตกอยู่ภายใต้กฎไตรลักษณ์ ประการแรกต้องเผชิญกับความไม่เที่ยง มันคง ยั่งยืน และเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงย่อมเกิดสภาวะที่ไม่คงที่ เปลี่ยนแปลง และนำไปสู่ความทนไม่ได้ ยอมรับไม่ได้กับสิ่งที่เปลี่ยนไป และเกิดความทุกข์ยอมรับกับสิ่งที่เปลี่ยนไป

ในทฤษฎีของเมลิส ชนิดของการเปลี่ยนผ่าน 3 ชนิดได้แก่ คือ 1) การเปลี่ยนผ่านตามพัฒนาการ (Developmental Transitions) เช่น การเปลี่ยนผ่านที่เกิดขึ้นในช่วง เวลาของชีวิตบุคคล ได้แก่ การเปลี่ยนผ่านในวัยหนุ่มสาว การเปลี่ยนผ่านในการเป็นบิดามารดา

เป็นต้น นี่เป็นการเปลี่ยนผ่านที่เกี่ยวกับวัย ซึ่งมีลำดับชั้นแห่งวัยหรือช่วงอายุ ในแต่ละช่วงวัยก็มีพัฒนาการด้านร่างกาย ความคิด สติปัญญา ช่วงที่เปลี่ยนจากวัยหนึ่งสู่วัยหนึ่งนั้นย่อมมีเหตุการณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้นทำให้ผู้ผ่านช่วงวัยนั้น ๆ ได้รับประสบการณ์แตกต่างกันไป ในเรื่องความเปลี่ยนแปลงด้านวัยหรืออายุนี้ พระพุทธศาสนาสอนและเตือนให้ชาวพุทธยอมรับความเปลี่ยนแปลงนั้นด้วยความไม่ประมาท เช่น สอนให้ทำในสิ่งที่ควรทำ โดยให้เรียนรู้ยอมรับว่า สรรพสิ่งย่อมเปลี่ยนไปตามกาลเวลา ชั้นแห่งวัยก็ผ่านไปตามลำดับ (ส.ส. (ไทย) 15/ 89) และเตือนสติให้รู้ว่า บัดนี้ท่านกำลังทำอะไรอยู่ 2) การเปลี่ยนผ่านตามสถานการณ์ (Situational Transitions) เป็นการเปลี่ยนผ่านที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์ เช่น การเปลี่ยนบทบาทจากตำแหน่งไปยังตำแหน่งหนึ่ง การอพยพย้ายถิ่น เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงในระดับนี้ พระพุทธศาสนาก็มีคำสอนที่ให้ข้อคิดกับผู้เปลี่ยนผ่าน เช่น การเปลี่ยนย้ายตำแหน่ง หากได้ไปอยู่ในตำแหน่งที่ดี น่าพอใจและมีความก้าวหน้ารออยู่ก็นับเป็นเรื่องดี แต่หากตรงกันข้ามคือได้ไปอยู่ในตำแหน่งที่ไม่เหมาะสม สิ่งแวดล้อมไม่ดี โอกาสก้าวหน้าตัน ผู้เผชิญเปลี่ยนผ่านย่อมเกิดความทุกข์ในใจ ทำงานไปท่ามกลางความเครียด และอาจจะนำไปสู่การเสื่อมยศเสื่อมลาภ

พระพุทธศาสนาจึงสอนให้ยอมรับและเรียนรู้โลกธรรม 8 คือ มียศ เสื่อมยศ มีลาภ เสื่อมลาภ สรรเสริญ นินทา สุข ทุกข์ ซึ่งเป็นโลกธรรมที่น่าพอใจและไม่น่าพอใจ ทุกคนในสังคมย่อมไม่อาจหนีการเปลี่ยนผ่านในโลกธรรมจากสิ่งที่น่าพอใจไปสู่ส่วนที่ไม่พอใจไปได้ ในอังคุตตรนิกาย ได้อธิบายไว้ว่า “ โลกธรรมเหล่านี้ ย่อมเกิดทั้งแก่ปุถุชนผู้ไม่ได้เรียนรู้ และแก่อริยสาวกผู้ได้เรียนรู้ ต่างกันแต่ว่า คนพวกแรกยอมรับไม่รู้เห็นเข้าใจตามความเป็นจริง ลุ่มหลงยินดี ยินร้าย ปลอ่ยให้ โลกธรรมเข้าครอบงำ ย่ำยีจิต พวยพุ่งเรื่อยไป ไม่พ้นจากทุกข์จากทุกข์ มีโสกะปริเทวะเป็นต้น ส่วนอริยสาวกผู้ได้เรียนรู้ พิจารณาเห็นตามเป็นจริงว่า สิ่งเหล่านี้อย่างใดก็ตามเกิดขึ้นแก่ตน ล้วนไม่เที่ยง เป็นทุกข์ มีความแปรปรวนเป็นธรรมดา ไม่หลงใหล มัวเมาคล้อยไปตามอิฏฐารมณ์ ไม่ขุ่นมัว หม่นหมองคลุ้มคลั่งในอนิฏฐารมณ์ มีสติดำรงอยู่ เป็นผู้ปราศจากทุกข์ มีโสกะปริเทวะเป็นต้น (อง.อรรถก. (ไทย) 23/96/159) 3) การเปลี่ยนผ่านตามภาวะสุขภาพและการเจ็บป่วย (Health-Illness Transitions) เช่น การเปลี่ยนผ่านจากบุคคลธรรมดาเป็นบุคคลที่มีภาวะเจ็บป่วย เป็นต้น การเปลี่ยนผ่านชนิดนี้ สำหรับบุคคลทั่วไปเป็นเรื่องที่ยากจะรับได้ เพราะทุกคนคุ้นชินกับการเป็นบุคคลมีสุขภาพดี เมื่อการเปลี่ยนผ่านชนิดนี้เข้ามาเยือน จิตใจก็จะเป็นทุกข์ ทำให้ใจให้ยอมรับลำบาก ในส่วนนี้ ชาวพุทธที่ได้รับการฝึกมาดีในการยอมรับความเป็นจริง เกิด แก่ เจ็บตาย เป็นเรื่องปกติธรรมดา (ชาติ

ชรา พยาธิ มรณะ) เมื่อเผชิญกับการเปลี่ยนผ่านคนมีสุขภาพปกติกลายเป็นคนป่วย ก็สามารถปรับอารมณ์ยอมรับกับความเปลี่ยนแปลงนี้ได้ ความทุกข์ทางใจก็ลดลง

ตามทฤษฎีของเมลิส ชนิดของการเปลี่ยนผ่านสามประเภทที่กล่าวมานี้เป็นการให้ความรู้การเตรียมความพร้อมสำหรับการเปลี่ยนผ่านจากจุดหนึ่งไปสู่จุดหนึ่ง บทความนี้จะยกตัวอย่างกรณีศึกษาผู้ป่วยตามกรอบทฤษฎีการเปลี่ยนผ่านของเมลิส และอธิบายผสมผสานไปกับแนวคิดพระพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับทฤษฎีของเมลิส ครอบคลุมถึงชนิดและรูปแบบของการเปลี่ยนผ่าน (types and patterns of transitions) คุณสมบัติของประสบการณ์การเปลี่ยนผ่าน (properties of transition experiences)

ผู้ป่วยกรณีศึกษาสมมติ :

NATURE OF TRANSITION	กรณีศึกษาทฤษฎี TRANSITION
1. ชนิดของการเปลี่ยนผ่าน	1. Developmental transition: การเปลี่ยนผ่านจาก 59 ปี เข้าสู่วัยผู้สูงอายุ เข้าสู่วัย 60 ปี 2. Situational transition: การเปลี่ยนผ่านตามสถานการณ์ การเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุ (กำลังเปลี่ยน) 3. Health-illness transition: การเปลี่ยนผ่านจากบุคคลธรรมดาเป็นบุคคลที่มีภาวะเจ็บป่วยเป็นผู้ป่วยโรคไตวายเรื้อรัง (เปลี่ยนผ่านแล้ว) 4. Organizational transition: องค์กรเปลี่ยนนโยบายการจ้างวัยผู้สูงอายุ
II. รูปแบบของการเปลี่ยนผ่าน	เป็นการเปลี่ยนผ่านทั้ง 4 Types - การเปลี่ยนผ่านที่เกิดขึ้นเพียงการเปลี่ยนผ่านเดียว - การเปลี่ยนผ่านเกิดขึ้นตามลำดับ - การเปลี่ยนผ่านเกิดขึ้นพร้อมกัน - การเปลี่ยนผ่านที่มีความเกี่ยวข้องกัน
III. คุณสมบัติของประสบการณ์การเปลี่ยนผ่าน - Awareness	ผู้ป่วยรับรู้ว่าเป็นโรคไตวายเรื้อรังและความดันโลหิตสูงจาก 1) การวินิจฉัยของแพทย์ Dx: CKD stage 5 C-HT 2) ผลการตรวจจากห้อง Lab (BUN> 20.400 mg/dl, Cr> 1.170 mg/dl) ซึ่งมีการฟอกเลือดผ่าน right DLC 3) มีภาวะความดันโลหิตสูงมีอาการปวดท้ายทอยและเวียนศีรษะ วัด V/S BP > 160/90 mmHg 4) ต้องทานยา Madiplo(10) 1*1 oral pc เพื่อควบคุมความดันโลหิต 5) ผู้ป่วยรับรู้กำลังเข้าสู่การเกษียณอายุพร้อมๆ กับก้าวเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ 6) องค์กรมีนโยบายการจ้างผู้เกษียณอายุราชการ

การเปลี่ยนผ่านตามกรอบทฤษฎีของ เมลิส อธิบายได้ว่า ผู้ป่วยที่เป็นกรณีศึกษา สมมตินี้ เข้าตามกรอบทฤษฎีดังนี้ การเปลี่ยนผ่านจาก 59 ปี เข้าสู่วัยผู้สูงอายุ เข้าสู่วัย 60 ปี เปลี่ยนผ่านตามสถานการณ์ การเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุ (กำลังเปลี่ยน) การเปลี่ยนผ่านจากบุคคลธรรมดาเป็นบุคคลที่มีภาวะเจ็บป่วยเป็นผู้ป่วยโรคไตวายเรื้อรัง (เปลี่ยนผ่านแล้ว) องค์การเปลี่ยนนโยบายการจ้างวัยผู้สูงอายุ ในด้านรูปแบบการเปลี่ยนผ่าน การเปลี่ยนผ่านที่เกิดขึ้นเพียงการเปลี่ยนผ่านเดียว การเปลี่ยนผ่านเกิดขึ้นตามลำดับ การเปลี่ยนผ่านเกิดขึ้นพร้อมกัน และการเปลี่ยนผ่านที่มีความเกี่ยวข้องกัน ด้านคุณสมบัติของ ประสพการณ์การเปลี่ยนผ่านนั้น ผู้ป่วยกรณีศึกษาสมมติ ระบุว่าผู้ป่วยกรณีศึกษาสมมตินี้เป็นโรคไตวายเรื้อรังและความดันโลหิตสูงจากการวินิจฉัยของแพทย์ ผลการตรวจจากห้อง Lab ซึ่งมีการฟอกเลือดผ่าน right DLC มีภาวะความดันโลหิตสูงมีอาการปวดท้ายทอยและเวียนศีรษะ วัด V/S BP > 160/90 mmHg และ 4) ต้องทานยา Mad plot (10) 1*1 oral pc เพื่อควบคุมความดันโลหิต

การเตรียมความพร้อมรับมือการเปลี่ยนผ่าน

ข้อมูลผู้ป่วยกรณีศึกษาสมมติ

ผู้ป่วยอายุ 59 ปี ผู้ป่วยรับราชการครู เงินเดือน > 35,000 บาท ต่อเดือน ผู้ป่วยมีสิทธิการรักษาสิทธิข้าราชการ ผู้ป่วยมีภรรยาไม่ได้ประกอบอาชีพและภรรยาเป็นผู้ป่วยโรคไตวายเรื้อรังระยะสุดท้าย (ESRD), ผู้ป่วยหลังเกษียณอายุราชการ เหลือเวลาทำงาน 1 ปี ก่อนเกษียณอายุ สภาวะการรับรู้ของผู้ป่วย กรณีศึกษา การเจ็บป่วยเป็นโรคไตวายเรื้อรัง จึงไม่แน่ใจในอนาคตจะสามารถทำงานได้หรือไม่ เพราะต้องเข้าออกโรงพยาบาลตลอดเวลา

เป้าหมายการพยาบาล

กิจกรรมการพยาบาล :

1. เตรียมใจ ช่วงหลังการเกษียณอายุจะเกิดการเปลี่ยนแปลงหลายอย่างทั้งทางกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมตลอดจนฐานะทางการเงิน การเตรียมใจไว้ก่อนล่วงหน้าจะช่วยให้ผู้ป่วยสามารถปรับตัวและใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุขในวัยเกษียณ
2. เตรียมกาย สุขภาพร่างกายที่แข็งแรงเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องเตรียมตั้งแต่อายุยังน้อยในการทำงาน ซึ่งการมีสุขภาพดีย่อหมายถึงการใช้เวลาที่เหลืออย่างมีประสิทธิภาพและเป็นภาระผู้อื่นมีอารมณ์และสุขภาพที่ดี (สอดแทรกแนวคิดกฎไตรลักษณ์ด้วยภาษาง่าย ๆ)

3. เตรียมแผนการใช้เวลา เพื่อให้สามารถใช้ชีวิตในช่วงบั้นปลายได้อย่างมีเป้าหมายรู้ว่าช่วงเวลาใดจะทำอะไรเช่นเวลาทำงาน เวลาตรวจสุขภาพประจำตัว เวลาท่องเที่ยวพักผ่อนและเวลาออกกำลังกาย

4. เตรียมครอบครัวความผูกพันในครอบครัวระหว่างสามีภรรยาหรือพ่อแม่ลูกเป็นเครื่องบ่งชี้ในระดับหนึ่งว่าเมื่อเข้าวัยเกษียณอายุจะมีความเอื้ออาทรระหว่างกันช่วยเหลือดูแลซึ่งกันและกัน

5. เตรียมเพื่อนรักษาสัมพันธ์ภาพกับเพื่อนไว้ให้มั่นคงไม่ว่าจะเป็นเพื่อนใหม่เพื่อนเก่าเพื่อนบ้านหรือเพื่อนร่วมงานเพราะเพื่อนจะช่วยให้เกิดกำลังใจและมีเป้าหมายในการดำเนินชีวิตมากขึ้น

6. เตรียมแผนการเงินเพื่อให้ผู้ป่วยสามารถบริหารจัดการเงินก้อนสุดท้ายได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างสูง

จากกรณีผู้ป่วยสมมติ ดังกล่าวข้างต้น โดยเฉพาะกระบวนการเตรียมความพร้อมในการรับมือกับขั้นตอนการเปลี่ยนผ่านทุกช่วงมีความจำเป็นมากสำหรับผู้ป่วยแต่ละราย เพื่อเผชิญกับการเปลี่ยนผ่านที่ผ่านและที่กำลังจะเกิดขึ้น เห็นได้ชัดเจนว่า การเตรียมพร้อมนั้นหมายถึง การเตรียมใจของผู้ป่วย เตรียมสุขภาพ เตรียมแผนการใช้เวลา เตรียมครอบครัว ความผูกพันในครอบครัว เตรียมเพื่อนรักษาสัมพันธ์ภาพกับเพื่อนไว้ให้มั่นคง เตรียมแผนการเงินเพื่อให้ผู้ป่วยสามารถบริหารจัดการเงิน ในส่วนของคำสอนในพระพุทธศาสนา ผู้ที่เผชิญการเปลี่ยนผ่าน และกำลังจะเผชิญควรนำหลักคำสอนว่าด้วย การยอมรับกฎไตรลักษณ์ หรือ ธรรมนิยาม คือการยอมรับความเปลี่ยนแปลงทุกรูปแบบ ยอมรับโลกธรรม เตรียมกายเตรียมความรู้สึกว่า ทุกอย่างเกิดขึ้น ตั้งอยู่และดับไป การเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นสภาวะตามธรรมชาติ ไม่มีสิ่งมีชีวิตไหนหลีกเลี่ยงไปได้ การยอมรับเตรียมการเตรียมใจด้วยความไม่ประมาท ย่อมทำให้ความกังวลลดลง ทุกข์ลดลง

พยาบาลชุมชนกับบทบาทในการดูแลผู้ป่วยช่วงการการเปลี่ยนผ่าน

พยาบาลชุมชนเป็นวิชาชีพหนึ่งที่ทำให้การดูแลสุขภาพของผู้รับบริการอย่างใกล้ชิด ดังนั้น พยาบาลจึง เป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจใน องค์ความรู้ ทฤษฎีและหลักฐานเชิงประจักษ์ ในการให้การพยาบาลแก่ผู้รับบริการหรือผู้ป่วยที่กำลังเผชิญกับการเปลี่ยนผ่าน ทฤษฎีการเปลี่ยนผ่านเป็นทฤษฎีการพยาบาลทฤษฎีหนึ่ง ที่พยาบาลสามารถนำมา

ประยุกต์ใช้ในการให้การพยาบาลผู้รับบริการ ทั้งนี้เนื่องจากผู้รับบริการ สามารถเผชิญต่อการเปลี่ยนผ่านในทุกช่วงเวลาของชีวิต ไม่ว่าชนิดของการเปลี่ยนผ่านที่เกิดขึ้นจะเป็นตามพัฒนาการ ตามสถานการณ์ตามภาวะสุขภาพและการเจ็บป่วย หรือตามที่เกิดขึ้นกับองค์กร ซึ่งทุก ๆ การเปลี่ยนผ่านสามารถก่อให้เกิด ผลกระทบทางสุขภาพของผู้รับบริการทั้งสิ้น สิ่งที่สำคัญที่สุดของพยาบาล คือ การทำความเข้าใจต่อสถานการณ์การเปลี่ยนผ่านที่เกิดขึ้นกับผู้รับบริการ ต่อจากนั้น พยาบาลจะต้องประเมิน คุณลักษณะและเงื่อนไขที่เกิดขึ้นในกระบวนการเปลี่ยนผ่านของผู้รับบริการ ทั้งนี้เพื่อพยาบาลจะได้ให้การบำบัดทางการพยาบาลที่เหมาะสมกับผู้รับบริการที่ประสบกับการเปลี่ยนผ่านในแต่ละรายและแต่ละครอบครัว ซึ่งจะส่งเสริมให้บุคคลเหล่านั้นตอบสนองต่อการเปลี่ยนผ่านได้ด้วยดี

สรุป

ทฤษฎีการเปลี่ยนผ่านเป็นทฤษฎีการพยาบาลทฤษฎีหนึ่ง ที่พยาบาลชุมชนสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการให้การพยาบาลผู้รับบริการที่กำลังเผชิญกับการเปลี่ยนผ่าน องค์ความรู้จากทฤษฎีประกอบไปด้วยการรู้จักประเภท และรูปแบบของการเปลี่ยนผ่าน คุณสมบัติของประสบการณ์การเปลี่ยนผ่าน และเงื่อนไขของการเปลี่ยนผ่าน ช่วยทำให้เกิดการเตรียมพร้อมสำหรับผู้ป่วยในทุกด้านนอกเหนือไปจากระบบการรักษาพยาบาลที่จัดการโดยโรงพยาบาล การเตรียมความพร้อมสำหรับการเปลี่ยนผ่านเป็นองค์ความรู้ที่รองรับปัญหาต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในทุกระดับของผู้ป่วย ทั้งกายใจ สุขภาพ ครอบครัว เพื่อน สังคม การเงิน สอดรับกับคำสอนในพระพุทธศาสนาด้านการเตรียมพร้อมยอมรับความจริงด้านโลกธรรม สังขารร่างกายที่เป็นไปตามกฎไตรลักษณ์ เมื่อผู้เผชิญการเปลี่ยนแปลงหรือการเปลี่ยนผ่านแต่ละช่วงได้รับการฝึกตามคำสอนของพระพุทธศาสนาดังกล่าวแล้ว จิตใจย่อมมีความพร้อมในการรับมือปัญหาด้านอื่น ๆ โดยสรุปหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาช่วยเตรียมความพร้อมด้านจิตของผู้เผชิญความเปลี่ยนแปลง ในขณะที่ทฤษฎีองค์ความรู้เรื่องการเปลี่ยนผ่านของ Meleis ช่วยเตรียมความพร้อมด้านอื่น ๆ อาทิ สุขภาพ กาย และใจ การเงิน ความสัมพันธ์ ในครอบครัว เพื่อน

รายการอ้างอิง

- กนกพร นทีชนสมบัติ. (2555). ทฤษฎีการเปลี่ยนผ่าน : กรณีศึกษาสตรีตั้งครรภ์. *มฉก. วิชาการ*, 6 (13), 103-115.
- บุญมี ภูด่านจัว. (2556). ทฤษฎีการเปลี่ยนผ่าน: การประยุกต์ใช้ในการพยาบาลครอบครัว. *วารสารสภาการพยาบาล*, 8(4), 107-120.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 34). กรุงเทพฯ : มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต).
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วชิษฐา หุยากรณ์. (2562). *การเปลี่ยนผ่านบทบาทและการเรียนรู้ตลอดชีวิตหลังเกษียณอายุของอาจารย์มหาวิทยาลัย* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ : กรุงเทพฯ.
- แสงเดือน กันทะขู้, ดวงรัตน์ วัฒนกิจไกรเลิศ, คณิงนิจ พงศ์ถาวรกุล และ ฉัตรกนก ทุมวิภาต. (2009). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพร้อมก่อนจำหน่ายออกจากโรงพยาบาลในผู้ป่วยกล้ามเนื้อหัวใจตายเฉียบพลัน. *J Nurs Sc*, 27(2 Suppl1), 83-91.
- อัจฉราวดี ศรียะศักดิ์, พชร ชูกันหอม, ฉวีวรรณ ศรีดาวเรือง และ หทัยรัตน์ ขาวเอี่ยม. (2563). การประยุกต์ใช้ทฤษฎีการเปลี่ยนผ่านกับการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น. *วารสารพยาบาลทหารบก*, 21(2), 1-8.
- Meleis, Sawyer, L. M., Im, E. O., Hilfinger Messias, D. K., & Schumacher, K. (2000). *Advances in Nursing Science*, 23(1), pp. 12-28.
- Meleis, A. I. (2007) *Theoretical Nursing Development & Progress* (4th e)d. Philadelphia : Lippincott Williams & Wilkins.
- Meleis, A. I. et al. (2000). Experiencing transitions: an emerging middle-range Theory. *Advanced Nursing Science*, 23(1), 12-28.
- Schumacher, K. L. and Meleis, A. I. (1994). Transitions: a central concept in Nursing. *Image: Journal of Nursing Scholarship*, 26(2), 119-127.

ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามหลักพุทธธรรม
ในยุค New Normal
Leadership of Secondary School Administrators according to
Buddhism in the New Normal Era

พระครูธรรมภาณิสมัย¹, วุฒิชัย เยาวโพธิ์² และ ขวัญใจ แก้วแสง³

Phrakhrudhammabhisamai, Wudhichai Yaowapho and

Khwanjai Kaewsang

(Samai.phasuko@gmail.com)

Received: June 12, 2022
Revised: December 02, 2022
Accepted: December 03, 2022

บทคัดย่อ

พระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่เหมาะสมสำหรับนำมาประยุกต์กับการพัฒนาตนเองของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษามากมาย หากการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้กับการบริหารสถานศึกษาแล้วทำให้เกิดผลดีหลายประการส่งผลให้เกิดความสุขทั้งปัจจุบันและอนาคตทั้งแก่ผู้บริหารเอง และเพื่อนร่วมสายงานหรือผู้ได้บังคับบัญชาทุกคนเกิดความไว้วางใจเป็นที่ยอมรับซึ่งจะส่งผลให้การบริหารงานในสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนประสบความสำเร็จ ดังนั้นผู้เขียนจึงสนใจศึกษาหลักพุทธธรรม ที่จะสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา จึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งสำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในการที่จะบริหารจัดการสถานศึกษา และเป็นปัจจัยขับเคลื่อนในการนำพาสถานศึกษา ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องไปสู่การพัฒนาเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมาย ผู้บริหารโรงเรียนสามารถนำหลักพุทธธรรมประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษา ในยุค New Normal คือ หลักพุทธยปานิคมธรรม ประกอบด้วย 1) จักขุมา คือ ความชำนาญในการใช้ความคิดหรือทักษะทางด้านความคิด 2) วิฐุโร คือ ความชำนาญการด้านเทคนิคหรือทักษะ

¹ หลักสูตรการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาเขตอีสาน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย

Educational administration course Faculty of Education Northeastern Campus Mahamakut Buddhist University

² นักวิชาการอิสระ

Independent Academician

³ ศูนย์บริการวิชาการ วิทยาเขตอีสาน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย

Academic Service Center Northeast Campus Mahamakut Buddhist University

ทางด้านการปฏิบัติงาน และ 3) นิสสัยสัมปันโน คือ ความชำนาญด้านมนุษยสัมพันธ์หรือทักษะทางด้านมนุษยสัมพันธ์ และหลักไตรสิกขา ประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา อีกทั้งมีบทบาทสำคัญที่จะต้องบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ และความสมดุลเพื่อให้บริหารจัดการศึกษาบรรลุผลสำเร็จ และต้องมีคุณสมบัติคุณลักษณะเป็นที่เคารพศรัทธาเป็นบุคคลที่มีคุณธรรม จริยธรรมเป็นที่ยอมรับของสังคม และใช้ระบบคุณธรรมในการบริหารจัดการ นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรเลือกหลักธรรมที่เหมาะสมและส่งผลต่อสมรรถนะที่สำคัญและจำเป็นของผู้บริหาร การปฏิบัติงานของครู และบุคลากรทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา, หลักพุทธธรรม

Abstract

Buddhism has many dharma principles that are suitable for applying to the self-development of high school administrators. If applying Buddhist dharma principles to the administration of educational establishments, it results in many good results, resulting in happiness both in the present and in the future, both for the administrators themselves. And all colleagues or subordinates the trust is accepted, which will result in the success of the school administrators' school administration. Therefore, the author is interested in studying the principles of Buddhism. That can be applied to secondary school administrators Therefore, it is very important for secondary school administrators to manage the school. and is a driving factor in bringing schools teachers and related personnel to develop to achieve the goals School administrators are able to apply Buddhist principles to school administration in the New Normal era, which is the second principle, which consists of 1) Chakkhuma, which is the proficiency in thinking or thinking skills; 2) Withu Ro is technical expertise or operational skills, and 3) nissaya sampanno is interpersonal skills or interpersonal skills. And the threefold principles, consisting of precepts, concentration, and wisdom, and play

an important role in managing educational resources effectively. And balance for successful educational management and must have the qualities to be respected as a person of virtue Ethics are accepted by society. And use a moral system in management. In addition, school administrators should choose principles that are appropriate and affect the important and necessary competencies of administrators. Teacher performance and educational personnel with the highest efficiency and effectiveness.

Keywords: Leadership, Secondary School Administrators, Buddhist Principles

บทนำ

สถานศึกษาเป็นสถานที่ที่มีนักเรียนอยู่รวมกันจำนวนมาก มักจะมีความเสี่ยงสูงหากมีระบบการจัดการที่ไม่ดี อาจจะมีการแพร่ระบาดของเชื้อ COVID-19 ได้ในกลุ่มเด็กเนื่องจากพบว่า การติดเชื้อ COVID-19 ส่วนใหญ่จะไม่ค่อยมีอาการหรือมีอาการแสดง ค่อนขำงน้อย ความรุนแรงจะน้อยมาก แต่เด็กนักเรียนจะเอาเชื้อกลับบ้าน อาจทำให้การแพร่ระบาดเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว (Super spread) ไปยังบุคคลในบ้าน หากมีการระบาดในกลุ่มเด็กขึ้น จะมีผลกระทบในสังคมหรือผู้ใกล้ชิด เช่น ครู พ่อแม่ ผู้สูงอายุ ที่ติดเชื้อจากเด็ก ดังนั้น หากมีการเปิดเรียน มีโอกาสสูงที่จะเกิดการติดเชื้อในกลุ่มเด็กเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเด็กเป็นกลุ่มที่ต้องได้รับการดูแลและระมัดระวังในการกระจายเชื้อเป็นอย่างมาก มาตรการในการเปิดเทอม จึงมีความสำคัญมากในการควบคุมการระบาด การวางแผนเปิดเทอมจึงต้องมั่นใจว่าสามารถควบคุมไม่ให้เกิดการระบาดของโรคในเด็กนักเรียนได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

การบริหารจัดการสถานศึกษาจำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารมืออาชีพที่มีวิสัยทัศน์ ความรู้ ความสามารถ คุณธรรม ดังที่สุวิมล โพธิ์กลิ่น ได้กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียนเป็นกลไกสำคัญ และมีอิทธิพลสูงสุดต่อคุณภาพของสถานศึกษา ความสำเร็จหรือความล้มเหลวทางการศึกษานั้นขึ้นอยู่กับผู้บริหารส่วนหนึ่ง ดังนั้นการจัดการศึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้น จำเป็นต้องอาศัยผู้นำ โดยเฉพาะผู้นำทางการศึกษา ความสำคัญของผู้นำในองค์กรทางการศึกษาหรือผู้บริหารโรงเรียนนั้น (สุวิมล โพธิ์กลิ่น, 2560) การบริหารกิจการใด ๆ ที่เกี่ยวกับในยุค New Normal มีความจำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารมืออาชีพ ในด้านการจัดการศึกษาของประเทศชาติก็เช่นกันมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยผู้บริหารจึงจะทำให้การบริหารการศึกษาประสบความสำเร็จและเป็นไปตามแนวทางที่พึงประสงค์ และสถาบันพัฒนา

ความก้าวหน้า ได้กล่าวว่า การขับเคลื่อนงานการศึกษาตามแนวทางการปฏิรูปที่ 2 ให้ไปสู่ความสำเร็จที่เป็นรูปธรรมนั้นผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งทั้งนี้เพราะเป็นบุคคลที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการและเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม และจิตอาสาที่มีความพร้อมที่จะนำการศึกษาสู่การเปลี่ยนแปลงได้มากที่สุด (ธีระ รุญเจริญ, 2546)

ผู้บริหารที่จะประสบผลสำเร็จคือผู้บริหารที่สามารถนำเอาความรู้ความสามารถของ ผู้ใต้บังคับบัญชาแต่ละคนมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในระยะเวลา และทรัพยากรที่จำกัด ซึ่งจะ เป็นผลดีโดยส่วนรวมหากคุณลักษณะของผู้บริหารเป็นที่ยอมรับของครูผู้สอน ก็จะทำให้ได้รับความร่วมมือในการปฏิบัติงานช่วยให้โรงเรียนประสบความสำเร็จในการพัฒนาการศึกษาได้ตาม เป้าหมาย นอกจากนี้ผู้บริหารโรงเรียนในฐานะผู้นำองค์กรและเป็นผู้ที่มีความสำคัญในการ ดำเนินการต่างๆ ของสถานศึกษา เป็นผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจ วางแผน อำนวยการ และ มอบหมายงานในกำกับให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหาร โรงเรียนมีบทบาทสำคัญที่จะต้องบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ และความสมดุลเพื่อให้บริหารจัดการศึกษาบรรลุผลสำเร็จ

ภาวะผู้นำมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการบริหารองค์กร เพราะผู้บริหารเป็นหลัก สำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ โดยเฉพาะผู้บริหาร โรงเรียนเป็นบุคลากรหลักที่สำคัญของสถานศึกษา และเป็นผู้ที่นำวิชาชีพที่จะต้องมีความรู้ ความรู้ ความสามารถ และคุณธรรม จริยธรรม ตลอดทั้งจรรยาบรรณวิชาชีพที่ดี สามารถลด ความขัดแย้ง สร้างวิสัยทัศน์ ค่านิยม วัฒนธรรมให้ผู้ร่วมงานยอมรับ และร่วมมือในการ ดำเนินงานขององค์กร จึงนำไปสู่การจัดการและบริหารสถานศึกษาที่ดีมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพ และมีความยืดหยุ่นต่อปัจจัยภายนอก โดยมีความสอดคล้องกับกระแสการ เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ดังนั้น ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนเป็นสิ่งสำคัญยิ่งสำหรับผู้บริหารในการที่จะ บริหารจัดการโรงเรียน และเป็นปัจจัยขับเคลื่อนในการนำพาสถานศึกษา ครูและบุคลากรที่ เกี่ยวข้องไปสู่การพัฒนาเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมาย

ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามหลักพุทธธรรม

ผู้บริหารโรงเรียนสามารถนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารโรงเรียน ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ซึ่งหลัก พุทธธรรมที่นำมาใช้คือ หลักปาปณิกธรรมในทศตูปปาปณิกสูตร ซึ่งสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์

(ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงคำตรัสขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ได้ตรัสไว้ในทุติยปาปณิกสูตรว่าเกี่ยวกับคุณลักษณะ 3 ประการ ของนักบริหารที่จะช่วยให้ผู้บริหารทำสำเร็จ ลุล่วงไปได้ด้วยดี ได้แก่

1. จักขุมา หมายถึง ปัญญา mong การณ์ไกลรู้ว่าอนาคตเศรษฐกิจหรือตลาดจะมีแนวโน้มเป็นแบบไหนหรือสามารถคาดการณ์ทิศทางหรืออนาคตในการดำเนินธุรกิจได้แม่นยำจากการอาศัยกระบวนการคิดที่รอบคอบและมีเหตุผลโดยอาจใช้ประสบการณ์ในอดีตร่วมในการตัดสินใจและวางแผนด้วย ตรงกับภาษาอังกฤษคำว่า Conceptual Skill คือ ความชำนาญในการใช้ความคิดหรือทักษะทางด้านความคิด

2. วิรุโรร หมายถึง จัดการธุระได้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านมีความรู้และความเชี่ยวชาญ ตรงกับภาษาอังกฤษคำว่า Technical Skill คือ ความชำนาญการด้านเทคนิคหรือทักษะทางด้านการปฏิบัติงาน

3. นิสสยสัมปันโน หมายถึง พึ่งพาอาศัยคนอื่นได้เพราะเป็นคนมีมนุษยสัมพันธ์ดี มีความสามารถในการติดต่อประสานงานให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้ตามกรอบระยะเวลาที่กำหนด มีความสามารถในการสื่อสารและประสานงานให้แต่ละฝ่ายในองค์กรดำเนินแนวทางตามกรอบทิศทางที่องค์กรต้องการบรรลุได้หรือมีความสามารถในการผูกใจคนให้เป็นที่รักของคนโดยสามารถทำให้พนักงานแต่ละคนปฏิบัติงานตามคำสั่งด้วยความเต็มใจได้ เป็นต้น ตรงกับภาษาอังกฤษคำว่า Human Relation Skill คือ ความชำนาญด้านมนุษยสัมพันธ์หรือทักษะทางด้านมนุษยสัมพันธ์ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2542) นอกจากนี้หลักพุทธธรรมที่ผู้บริหารโรงเรียนนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ได้แก่ หลักไตรสิกขา

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) ได้ให้ความหมาย ศีล สมาธิ ปัญญา ให้ถือว่าเป็นทฤษฎี ถ้าเป็นการปฏิบัติต้องเป็นปัญญา แล้วเป็นศีล และเป็นสมาธิ สำหรับ ศีล สมาธิ ปัญญา ที่วางไว้เป็นรูปทฤษฎีนี้ก็ไม่ใช่ว่าผิดถูกตามรูปของทฤษฎี คือ เรียงตามลำดับจากต่ำไปหาสูง แต่พอถึงที่ปฏิบัติแล้วต้องดึงปัญญามานำหน้าและปัญญานั้นจะงอกงามเพิ่มพูนขึ้นเรื่อยๆ ไป เพราะว่ามีสมาธิแล้วปัญญาก็จะงอกงามกว่าเดิม ปัญญาจึงให้ศีล สมาธิเดินไปถูกทางแล้ว ก็จะเพิ่มกำลังให้แก่ปัญญาให้สูงขึ้นไป (พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ), 2562.)

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายไตรสิกขาว่า หมายถึง การพัฒนามนุษย์ให้ดำเนินชีวิตดีงามถูกต้อง ทำให้มีวิถีชีวิตที่เป็นมรรค เป็นทางดำเนินชีวิตหรือวิถี

ชีวิตที่ถูกต้อง ดีงามของมนุษย์ ต้องเรียนรู้ฝึกฝนพัฒนาตน คือ สิกขามรรคกับสิกขาจึงประสานเป็นอันเดียวกัน เมื่อมองในแง่ปริยสัจ 4 ก็เป็นอริยมรรค คือ วิถีชีวิตอันประเสริฐเมื่อเป็นมรรคก็ดำเนินก้าวหน้าไปสู่จุดหมายโดยการจัดสมุทัยให้หมดไป ช่วยให้เรามีชีวิตที่พึงพาวิชาตณหาอุปทานน้อยลงไป ไม่อยู่ใต้อำนาจครอบงำของมัน พร้อมกับที่เรามีปัญญาเพิ่มขึ้นและดำเนินชีวิตด้วยปัญญามากขึ้นตามลำดับจนกระทั่งในที่สุดพอสมุทัยหมดทุกข์ก็หมดกิเลสบรรลุเป้าหมายเป็น นิโรธ โดยสมบูรณ์ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2550)

ไตรสิกขา คือ อริยมรรคมีองค์ 8 แต่พูดในฐานะที่เป็นระบบฝึกฝนอบรม เมื่อจัดเป็นระบบฝึกฝนอบรมก็จะฝึกฝนสามมิติ เท่านั้นคือ ทางด้านปัญญาทางด้านศีล ทางด้านจิต ทางด้านปัญญา เป็นเรื่องทางความรู้ ความเข้าใจแนวคิด ค่านิยมที่ถูกต้องทางด้านศีล การควบคุมพฤติกรรมทางกาย ทางวาจาให้อยู่ในกรอบ สอดคล้องกับความรู้ความเข้าใจทางด้านจิต เป็นการพัฒนาจิตให้มีสมาธิ พัฒนาจิตให้มีความเพียร พัฒนาจิตให้มีสติ ดังนั้น ศีล สมาธิ ปัญญา 3 องค์ประกอบ นี้เป็น 3 มิติ ต้องทำไปด้วยกัน เรื่องเดียวกันทำไปด้วยกัน เพื่อจุดประสงค์เดียวกัน จึงตรัสรวมกัน ไม่ได้หมายความว่าต้องทำศีลก่อนให้สมบูรณ์แล้วต้องมาทำสมาธิ ทำสมาธิสมบูรณ์แล้วมาทำปัญญา (เสถียรพงษ์ วรรณปก, 2549)

กระบวนการจัดการศึกษาในพระพุทธศาสนายึดหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งเป็นการฝึกอบรม (Training) ที่เน้นภาคปฏิบัติมากกว่าจะเป็นการเรียนการสอนในทฤษฎี (Teaching) พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญแก่การจัดการศึกษาอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากรเป็นอย่างยิ่ง ด้วยเหตุนี้ พระพุทธศาสนาจึงเป็นศาสนาแห่งการศึกษา การอำนวยความสะดวกให้เกิดการดำเนินงานในพระพุทธศาสนาต้องอาศัยภาวะผู้นำเป็นสำคัญ

หลักพุทธธรรมกับการใช้อำนาจของผู้บริหาร

นอกจากนักบริหารที่ดีจะต้องมีคุณลักษณะทั้งสามประการดังกล่าวมาแล้ว สไตล์หรือวิธีการบริหารของผู้บริหารแต่ละคนจะแตกต่างกัน ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการบริหาร นักบริหารที่มีคุณลักษณะทั้งสามประการ อาจใช้วิธีบริหารงานที่ตนเคยชิน เคยบริหาร เคยปฏิบัติมาซึ่งวิธีการบริหารต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับผู้บริหารจะเลือกเป็นผู้บริหารแบบไหน ผลของการบริหารที่ได้ก็จะแตกต่างกัน การใช้อำนาจของผู้บริหารตามหลักพุทธธรรม พอสรุปได้เป็น 3 ประการ ตามนัยแห่งอภิปไตยสูตรดังนี้

1. อัตตาธิปไตย หมายถึง การถือตนเองเป็นใหญ่ผู้บริหารที่เป็นอัตตาธิปไตย ถือตนเองเป็นศูนย์กลางของการตัดสินใจด้วยตัวเอง ไม่รับฟังความคิดเห็นผู้อื่น เขามีความเชื่อมั่นในตนเองสูงมาก คิดว่าตนเองฉลาดกว่าใคร จึงไม่รับฟังความคิดเห็นของใคร เขาไม่อดทนต่อการวิพากษ์วิจารณ์ เขานิยมใช้พระเดชมากกว่าพระคุณ เมื่อบริหารงานนาน ๆ ไป จะไม่มีคนกล้าคัดค้านหรือทัดทาน ลงท้ายผู้บริหารประเภทนี้มักเป็น เผด็จการวิธีการบริหารแบบนี้ทำให้ได้งานแต่เสียคน นั่นคืองานทุกอย่างสำเร็จ เร็วเร็วทันใจนักบริหารแต่ไม่ถูกใจคนร่วมงาน เขาผูกใจคนไม่ได้ ไม่ได้ใจจากคนร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชา จะเห็นได้ว่าการบริหารแบบอัตตาธิปไตยเขาได้ความสำเร็จของงานแต่เสียเรื่องครองใจคน

2. โลกาธิปไตย หมายถึง การถือคนอื่นเป็นใหญ่ผู้บริหารประเภทนี้มีวิธีทำงานที่ตรงกันข้ามกับประเภทแรกนั่นคือ นักบริหารโลกาธิปไตยไม่มีจุดยืนเป็นของตัวเอง เขาขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ต้องฟังคนโน้นคนนี้ ไม่สามารถตัดสินใจทำอะไรด้วยตนเองได้ ถ้านั่งเป็นประธานอยู่ในที่ประชุมเขาจะฟังทุกฝ่ายก็จริง แต่เมื่อฝ่ายต่าง ๆ พุดขัดแย้งกัน เขาจะไม่ตัดสินใจชี้ขาด แต่เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายทุ่มเถียงทะเลาะกันเอง ใครเสนอความคิดอะไรมาเขาเห็นคล้อยตามด้วย จนขาดจุดยืน ขาดภาวะความเป็นผู้นำ จนไม่ยอมตัดสินใจเด็ดขาดลงไปแล้วฝ่ายไหนถูกหรือผิด ในที่สุดลูกน้องต้องวิ่งเต้นเข้าหานักบริหารประเภทนี้อยู่เรื่อยไป ผลลงเอยด้วยลูกน้องตักใจเอง เพราะนักบริหารไม่ยอมตัดสินใจวินิจฉัยชี้ขาดว่าจะทำตามข้อเสนอของใครนักบริหารประเภทนี้ได้คนแต่เสียงาน นั่นคือทุกคนชอบเขาเพราะเขาเป็นคนอ่อนไม่เคยตำหนิใคร ลูกน้องจะทำงานหรือทิ้งงานก็ได้ งานจะเสร็จหรือไม่ก็ได้ไม่ตำหนิลูกน้อง เขาไม่กล้าลงโทษ เขาสุภาพกับทุกคนถึงแม้จะเป็นผู้ใต้บังคับบัญชาของเขาก็ตาม แต่การบริหารแบบโลกาธิปไตยนี้จะทำให้องค์การร่นวายเป็นระเบียบและงานไม่สำเร็จไม่มีผลงาน อาจเรียกได้ว่าได้ครองใจคนแต่ไม่ได้งาน

3. ธรรมาธิปไตย หมายถึง การถือธรรม หรือ หลักการเป็นสำคัญนักบริหารประเภทนี้ ยึดเอาความสำเร็จของงานเป็นที่ตั้งเพื่อทำงานให้สำเร็จเขายินดีรับฟังความคิดเห็นและคำแนะนำจากทุกฝ่าย ซึ่งรวมทั้งคนที่ไม่ชอบเขาเป็นส่วนตัว เขาแยกแยะเรื่องงานออกจากความขัดแย้งส่วนตัว เขายอมโง่เพื่อศึกษาความรู้จากผู้เชี่ยวชาญนักบริหารสถานศึกษามีอาชีพนั้นที่จะประสบความสำเร็จได้ต้องมีธรรมในการบริหารเพราะนักบริหารมีความจำเป็นอย่างยี่ที่จะต้องมีธรรมประจำใจเพราะนักบริหารเป็นผู้มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้สังคมเสื่อมหรือเจริญเป็นสุขหรือเป็นทุกข์หากนักบริหารเป็นคนดีมีศีลธรรมก็ย่อมทำให้องค์กรมีความเจริญก้าวหน้าและมีความสุข ซึ่งจะเห็นได้ว่าการบริหารแบบธรรมาธิปไตยนี้

เป็นการนำข้อดีของการบริหารแบบอัตตาทิปไตย โลกาธิปไตยมารวมกันคือได้ครองใจคนและงานสำเร็จไปได้ด้วยดี (พระมหาธนาชัย ตนติปาโล, 2560)

พระพุทธเจ้าทรงยกย่องธรรมาธิปไตยว่าประเสริฐที่สุดแต่ โลกาธิปไตยก็ยังดีกว่าอัตตาทิปไตย ถ้าเผด็จการนั้นยึดมั่นในธรรมในความถูกต้องมีความรัก ความเมตตาเหมือนพ่อปกครองลูกและมีได้ยกย่องว่าระบอบประชาธิปไตยหรือ โลกาธิปไตยนั้นประเสริฐที่สุดแม้นักปรัชญาเมธีทางการเมืองการปกครองยุคปัจจุบันก็เห็นด้วยกับพระพุทธเจ้าโดยกล่าวว่า “ประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่เลวร้ายที่สุด” เพราะการใช้อำนาจโดยยึดหลักธรรมาธิปไตยหรือประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่มีจุดด้อยน้อยที่สุด (พระธีระพงษ์ นรินโทและคณะ, 2562)

ดังนั้นการใช้อำนาจไม่ว่าจะเป็นแบบอัตตาทิปไตย หรือโลกาธิปไตย จะต้องยึดหลักธรรมาธิปไตย คือ การยึดถือความถูกต้อง ชอบธรรม เป็นธรรม และยุติธรรม ซึ่งอำนาจสูงสุดขึ้นอยู่กับธรรมะคือความถูกต้องโดยไม่คำนึงว่าจะเป็นความเห็นของคนส่วนใหญ่หรือคนส่วนน้อยหรือแม้จะเป็นความเห็นของบุคคลคนเดียว ธรรมาธิปไตยนั้นถือว่าอำนาจสูงสุดที่เป็นความถูกต้องชอบธรรม ไม่เข้าข้างฝ่ายใดใช้เหตุผลและสติปัญญาในการปกครอง

การนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการบริหาร

พระพุทธเจ้าทรงเน้นถึงความสำคัญของผู้ปกครองหรือผู้บริหารเป็นอย่างมากว่าผู้บริหารนั้นจะต้องเป็นแบบอย่างให้ผู้อื่นหรือผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติตาม ด้วยหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับนักบริหารมีมากมาย สามารถสรุปได้ 3 ประการ 1) การบริหารตน คือ ผู้บริหารต้องควบคุมตนเองให้ดีเสียก่อนจึงจะสามารถบริหารคนอื่นได้ดี 2) การบริหารคน คือ เมื่อผู้บริหารสามารถบริหารตนได้ดีแล้วก็จะพัฒนาไปสู่การบริหารบุคคลหรือผู้ใต้บังคับบัญชา 3) การบริหารงาน คือ คนกับงานเป็นสิ่งที่คู่กัน ถ้านักบริหารสามารถจัดการกับตนเองได้ดี สามารถบริหารคนได้ดีก็จะนำไปสู่ความสำเร็จของการบริหารงาน (สำออง จันทนตรี, 2560) หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามากมายที่สามารถนำมาปรับใช้ในการบริหารงานของผู้บริหาร ในครั้งนี้ได้ยกตัวอย่างเพียงบางหลักธรรม ซึ่งหลักการบริหารทั้ง 3 ประการนี้จะนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาปรับใช้ให้สอดคล้องกันตามลำดับ ดังนี้

หลักพุทธธรรมกับการบริหารตน

การบริหารเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับคนและงานเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการบริหาร ผู้บริหาร จึงเป็นบุคคลซึ่งมีอิทธิพลที่จะทำให้ผู้อื่นปฏิบัติตามวัตถุประสงค์และบรรลุ วัตถุประสงค์นั้นด้วยกัน เป็นบุคคลที่ทำให้องค์กรมีความก้าวหน้าและบรรลุผลสำเร็จ และ การที่จะพัฒนาองค์กรเพื่อนำพา ไปสู่การมีประสิทธิภาพสูงนั้นได้ผู้บริหารต้องมีหลักในการ บริหารตนเองเสียก่อน ซึ่งสิ่งที่สำคัญ คือหลักคุณธรรมของผู้นำ (พระมหาจุฎฐ อภิธมมจิตโต และคณะ, 2562) ซึ่งหลักธรรมที่เหมาะสมในการบริหารตนคือ หลักสัปปุริสธรรมซึ่ง มี องค์ประกอบ 7 อย่างดังนี้

1. อัมมัญญาตา (Knowing the Law, Knowing the Cause) คือรู้จักเหตุรู้ความ จจริง รู้หลักการรู้กฎเกณฑ์ รู้กฎแห่งกรรม รู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุผล และรู้จักหลักการที่จะทำให้ เกิดผลหรือบรรลุผลสำเร็จของงานนั้น ๆ ได้ โดยนัยนี้คือการบริหารจัดการในองค์กร ผู้บริหาร จำเป็นต้องพิจารณาข้อเท็จจริงอย่างถูกต้อง เพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กรให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล รู้จักการวิเคราะห์ความจริงที่เกิดขึ้น ตามธรรมชาติและตามสภาพบริบทขององค์กร ต้องเชื่อว่า “ สิ่งทั้งหลายเกิดขึ้น ตั้งอยู่ดับไป เป็นธรรมดา” เข้าใจหลักการเปลี่ยนแปลง โดย พิจารณาหลักการและเกณฑ์แห่งเหตุผลมาบริหารจัดการองค์กรดังกล่าวมาประกอบ

2. อัตถัญญาตา (Knowing the Meaning, Knowing the Purpose) รู้จักผล หรือ ความมุ่งหมาย เป้าหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่เกิดขึ้น สืบเนื่องจากการกระทำตาม หลักการบริหารนั้นๆ หมายถึง การบริหารงานองค์กรให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ และรู้ถึง ประโยชน์ของ องค์กรที่นำไปสู่ความมั่นคง และไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อองค์กร ในที่นี้หมายถึง การมีแผนงานที่ดี การวางแผนที่ดี การวิเคราะห์ผลกระทบด้านต่าง ๆ รู้ผลสัมฤทธิ์ว่าต้องการ อะไรจากการบริหารจัดการนั้น

3. อัตตัญญาตา (Knowing Oneself) รู้จักตน คือ รู้จักเราว่าเรานั้น โดยฐานะภาวะ เพศ ความรู้ ความสามารถ และคุณธรรมเป็นอย่างไร และเท่าใด แล้วประพฤติให้เหมาะสม และ รู้จักที่จะปรับปรุงต่อไป ในที่นี้หมายถึง รู้จักองค์กรที่เราบริหารเป็นอย่างดีว่ามีจุดด้อย จุดแข็ง อย่างไร มีขีดความสามารถอย่างไร และรู้จักการปรับปรุงองค์กรให้ทันต่อเหตุการณ์ การที่จะ รู้ได้ต้องอาศัยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก หรือการทำ SWOT Analysis

4. มัตตัญญูตา (Moderation, Knowing how to be temperate) รู้จักประมาณ คือ ความพอดีในการจ่ายโภคทรัพย์ ในที่นี้หมายถึงการบริหารการเงิน ต้องพิจารณาให้รู้จักประมาณในความเพียงพอขององค์กร ชีตความสามารถขององค์กรขีดความสามารถของทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร รวมทั้งการแข่งขันที่รอบคอบและรู้จักประมาณขีดความสามารถขององค์กร โดยการวางแผนงานโครงการที่รอบคอบ ชัดเจน มีการวิเคราะห์ให้รู้ต้นทุนผลผลิต

5. กาลัญญูตา (Knowing the Propertime) รู้จักกาล เวลา อันเหมาะสม หมายถึงการบริหารจัดการ จะต้องมีความเข้าใจถึงระยะเวลาที่เหมาะสมกับการดำเนินงานนั้นๆ การสร้างโอกาสขององค์กรจะต้องพิจารณาถึงสถานการณ์ในเวลานั้น ๆ ช่วงเวลาใดที่จะบริหารองค์กรให้ประสบผลสำเร็จต่อองค์กรมากที่สุด โดยการวิเคราะห์จากอุปสงค์ อุปทาน (Demand & Supply)

6. ปริสัณญูตา (Knowing the Assembly, Knowing the Society) รู้จักชุมชน การบริหารจัดการ จำเป็นต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับองค์กรต่าง ๆ การประสานงานกับชุมชนหรือกลุ่มบุคคลที่มีผลต่อองค์กร ก็คือเข้าถึง เข้าใจ และพัฒนา เป็นการบริหารจัดการที่สร้างความสัมพันธ์ด้วยเมตตา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อชุมชน หรือสาธารณะชน จะเป็นภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กรการบริหารจัดการที่รู้จักชุมชนที่สำคัญประการหนึ่งคือ การรู้จักทำประโยชน์ต่อชุมชนด้วย เป็นการคืนกำไรให้ชุมชน

7. ปุคคลัญญูตา (Knowing the individual, Knowing the different individuals) รู้จักบุคคล คือรู้จักความแตกต่างของบุคคลโดยอัธยาศัย ความสามารถ และคุณธรรม ตลอดถึงรู้ในความสามารถของบุคคลและใช้มอบงานที่เหมาะสมให้การบริหารจัดการในการรู้บุคคล จะทำให้สามารถมอบหมายงานให้ตรงกับความรู้ความสามารถของเขา (Put the right man on the right Job) ก็จะทำให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จ มีความราบรื่นได้ (ถวิล อรัญเวศ, 2565)

ดังนั้นหลักสัปปริสธรรม 7 ประการ นอกจากจะทำให้ผู้นำหรือผู้ปฏิบัติงานสามารถบริหารงานได้ดีแล้ว ยังเป็นแนวทางในการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ทำให้สามารถรักษาความเป็นมนุษย์ของตนไว้ได้ รวมถึงคุณสมบัติของคนดีที่สมบูรณ์ คือ เป็นคนดี คนฉลาด และเหมาะสมอย่างเสมอตันเสมอปลาย

หลักพุทธธรรมกับการบริหารคน

ผู้บริหารที่มีความสามารถนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จ นอกจากความสามารถ ความเชี่ยวชาญในกิจการงานต่าง ๆ แล้ว ผู้บริหารยังต้องมีความเสมอภาค การให้ความมั่นคงในงาน

แก่บุคลากร ความยุติธรรมที่เป็นหลักปฏิบัติในการบริหารงานบุคคลและการเสริมสร้างจริยธรรมและคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับ คำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าในเรื่องของหลักการสงเคราะห์ที่เกื้อกูลซึ่งกันและกัน ยึดเหนี่ยวน้ำใจผู้อื่น (พระมหาจรรยา อภิธมมจิตโต และคณะ, 2562) และหลักธรรมที่ควรนำมาใช้ในการบริหารคน คือ หลักพรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 และหลักออคติ 4

1. พรหมวิหาร 4 คือหลักธรรมครองใจ ที่ทำให้คนปฏิบัติในทางประเสริฐทั้งต่อตนเองและผู้อื่น แก่นของพรหมวิหาร 4 นั้นสามารถนำมาประยุกต์ใช้สำหรับผู้บริหาร ผู้จัดการ หรือหัวหน้างาน เพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทำงานอย่างมีความสุขและเป็นการสร้างขวัญกำลังใจ ซึ่งจะเสริมสร้างประสิทธิภาพการทำงานให้ดียิ่งขึ้นได้อีกด้วย

1.1 เมตตา ความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข การเห็นลูกน้องมีความสุข เป็นสิ่งที่หัวหน้าต้องคำนึงถึงหัวหน้าควรดูแลเอาใจใส่สนับสนุนการทำงาน เพื่อให้ลูกน้องรู้สึกว่ามันไม่ได้โดดเดี่ยว อบอุ่น และมีความสุขในการทำงานมากขึ้น

1.2 กรุณา ความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ หากการทำงานเกิดปัญหาหรืออุปสรรค สิ่งแรกที่หัวหน้าควรทำ การพูดคุย สอบถามถึงปัญหาที่เกิดขึ้น พร้อมชี้แนะแนวทางการแก้ไขและพูดให้กำลังใจกับลูกน้อง โดยไม่ปล่อยให้ลูกน้องต้องเผชิญปัญหาเพียงลำพัง

1.3 มุทิตา ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี เมื่อลูกน้องประสบความสำเร็จ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านการงานด้านครอบครัวหรือในทุก ๆ ด้าน

1.4 อุเบกขา การรู้จักวางเฉยทำใจเป็นกลาง หัวหน้าควรวางใจเป็นกลาง ไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ไม่ปฏิบัติเอนเอียงด้วยความรักหรือความชัง (บริษัทฝึกรบและสัมมนาธรรมนิทิจำกัด, 2565)

2. สังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่นถูกไม่ตรีเอื้อเพื่อเกื้อกูลถือเป็นการสงเคราะห์ซึ่งกันและกันหลักธรรมหมวดนี้เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารจะต้องนำไปปฏิบัติให้เกิดผลการยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่นมีอยู่ 4 ประการ คือ

2.1 ทาน การให้ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละช่วยเหลือแบ่งปันควรให้ความช่วยเหลือและแบ่งปันแก่บุคลากรการปฏิบัติงานอย่างเสมอภาค

2.2 ปิยวาจา การพูดอย่างรักกันวาจาสุภาพอ่อนหวานน่าฟัง ควรเป็นบุคคลที่พูดจริงทำจริง ควรทำตนให้เป็นคนที่น่าเชื่อถือ

2.3 อรรถจริยาการทำประโยชน์ชวนช่วยเหลือ ไม่ก้าวกายแทรกแซงหน้าที่ของคน ควรคำนึงถึงผลประโยชน์ขององค์การเป็นหลัก ควรมีบรรทัดฐานกฎเกณฑ์ที่ทุกคนยอมรับและส่งเสริมให้ทุกคนปฏิบัติตาม

2.4 สมานัตตา การเอาตัวเข้าสมานปฏิบัติต่อคนทั้งหลายอย่างเท่าเทียมกัน ควรจะมีการวางตัวให้เหมาะสมเป็นกลางไม่ลำเอียง ให้มีความน่าเคารพ น่าเลื่อมใสในศรัทธาของผู้ร่วมงาน ควรรู้จักยืดหยุ่นตามเหตุการณ์ไม่ตึงเกินไปหรือไม่หย่อนเกินไป (พระครูไพโรจน์กิจจาทร, (สกุลสุภโท) และคณะ, 2563)

3. หลักอคติ หรือความลำเอียง 4 คือ วิธีที่ผิดหรือการดำเนินไปในทางที่ผิด ซึ่งเกิดจากทัศนคติหรือความคิดเห็นในทางที่ผิดและมีความหลงผิดถูกอคติ 4 ครอบงำจิตใจจึงเกิดความลำเอียงหรือความไม่เที่ยงธรรม 4 ประการ คือ

3.1 ฉันทาคติ คือ ความลำเอียงเพราะชอบพอ

3.2 โทสาคติ คือ ความลำเอียงเพราะโกรธหรือชิงชัง

3.3 โมหาคติ คือ ความลำเอียงเพราะหลงหรือความลำเอียงเพราะความเขลา

3.4 ภยาคติ คือ ความลำเอียงเพราะกลัว

หลักธรรมหรือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้านั้น ถึงแม้ว่าจะมีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล แต่สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็น เครื่องดำเนินชีวิตและแนวทางในการบริหารงานได้เป็นอย่างดีเพราะหลักธรรมดังกล่าว เป็นความจริงที่สามารถพิสูจน์ได้ที่เราเรียกว่า “สัจธรรม” ปฏิบัติได้เห็นผลได้อย่างแท้จริงอยู่ที่เรานำหลักธรรมข้อใดมาใช้ให้เหมาะสมกับตัวเรามากที่สุด

หลักพุทธธรรมกับการบริหารงาน

สำหรับผู้บริหารในการบริหารงานต้องมีการส่งเสริมผู้ปฏิบัติงานให้ได้ใช้ศักยภาพที่มีในการทำงานอย่างเต็มที่ บุคคลจำนวนมากที่ทำงานแล้วไม่ประสบความสำเร็จ ไม่มีประสิทธิภาพเพราะสิ่งที่ขาดไปนั้น คือ การนำหลักธรรมมาใช้สนับสนุนในการทำงาน ซึ่งหลักธรรมที่เกี่ยวกับการทำงานในพระพุทธศาสนา เรียกว่าหลักอริยสัจ 4 พระพุทธเจ้าทรงแนะนำให้ปฏิบัติตามหลักอริยสัจ 4 อริยสัจ แปลว่า หลักพื้นฐานแห่งความสำเร็จ หรือทางสู่ความสำเร็จมี องค์ประกอบ 4 ประการคือ 1) ฉันทะคือ มีใจรัก ทำงานด้วยใจรักงาน 2) วิริยะคือ พากเพียรทำรักแล้วต้องขยัน ความขยันคือภาคปฏิบัติของการความรัก ความรักในงานจะทำให้เรารู้ว่าควรทำงานอะไร ส่วนความขยันจะทำให้ งานนั้นก้าวไปสู่ความสำเร็จ การทำงานถ้าขาดความขยัน ความชำนาญก็จะไม่เกิด 3) จิตตะ คือ จดจำจ่อจิต หมายความว่า

ทำอะไรให้เจาะลงไป ปักใจลงไปในสิ่งนั้นอย่างลึกซึ้งอย่างมุ่งมั่น อย่างจริงจัง และอย่างทุ่มเท ใครก็ตามที่ทำงานด้วยการเอาใจจดจ่ออยู่กับงานนั้น คนนั้นจะประสบความสำเร็จ 4) วิมังสา คือ วินิจฉัย ได้แก่การ วิเคราะห์สังเคราะห์สร้างสรรค์พัฒนานั่นเอง เมื่อเราทำงานอะไรก็ตาม ให้พินิจ พิจารณาสร้างสรรค์พัฒนา (กรองกาญจน์ พลดีพฤษ, 2556) ดังนั้น “อิทธิบาท 4” จึงมีความหมายกับคนรุ่นใหม่ที่ต้องการจะเดินทางไปในสู่ความสำเร็จในชีวิตและการงาน โดยเฉพาะในโลกปัจจุบันเป็นโลกที่ฉาบฉวยและวุ่นวาย ทำให้เราต้องฝึกฝนตนเอง เพื่อจะ เข้าใจและเข้าถึงหลักธรรมที่ก่อกำเนิดการพัฒนาดนเองอย่างแท้จริง เพื่อพัฒนาองค์กร ตลอดจนประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า ดังนั้นหลักพุทธธรรมซึ่งเป็นหลักพื้นฐานของชีวิต เป็น ส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตไทยเป็นหลักเพื่อการดำเนินชีวิตอย่างมีสัมมาทิฐิ จึงเป็นหลักธรรมที่ เหมาะสมอย่างยิ่งในการประยุกต์ใช้ในโรงเรียน

ดังนั้น โรงเรียนเป็นแหล่งสำคัญในการหล่อหลอมความเป็นมนุษย์ให้แก่ นักเรียนทุกคน ซึ่งหมวดธรรมที่ประยุกต์ใช้เป็นรากฐานคุณธรรมของผู้บริหาร ได้แก่ 1. คุณธรรมในการครองตน 2. คุณธรรมในการครองคน 3.คุณธรรมในการครองงาน คุณลักษณะ 3 ประการของนักบริหารที่ช่วยให้การบริหารสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี คือ 1) จักขุมา 2) วิรุโธ 3) นิสสยสัมปันโน โดยหลักพุทธยปานิโกสูตร 3 ข้อนี้ควรหากนำมาหล่อหลอมรวมกันก็จะเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีเกิดประสิทธิภาพในการบริหาร ให้ประสบความสำเร็จหรือผ่านพ้นวิกฤติต่าง ๆ ไปได้

ยุคนิวอร์มัล (New normal)

การกล่าวถึงคำว่านิวนอร์มัล (New normal) หลายคนอาจมองว่าเป็นการใช้ชีวิตแบบใหม่ที่เกิดขึ้นหลังการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) แต่เมื่อศึกษาจะพบว่า “New Normal” หรือ “ความปกติในรูปแบบใหม่” เป็นคำศัพท์ที่ถูกใช้เป็นครั้งแรกในปี ค.ศ. 2008 โดย Bill Gross ซึ่งนักลงทุนในตราสารหนี้ชื่อดัง และเป็นผู้ร่วมก่อตั้งบริษัท Pacific Investment Management (PIMCO) โดยให้นิยาม "New Normal" ในบริบทเศรษฐกิจโลกเอาไว้ว่า เป็นสถานะที่เศรษฐกิจโลกมีอัตราการเติบโตชะลอตัวลงจากในอดีต และเข้าสู่อัตราการเติบโตเฉลี่ยระดับใหม่ที่ต่ำกว่าเดิม ควบคู่ไปกับอัตราการว่างงานที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องหลังเกิดวิกฤติทางการเงินในสหรัฐฯ (กรุงเทพธุรกิจ, 2563) แต่คำดังกล่าว ไม่ได้ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายจนกระทั่งการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา

2019 จึงมีการกล่าวถึง New normal และสำหรับในประเทศไทยราชบัณฑิตยสภา ได้มีการบัญญัติศัพท์ New normal หมายถึง ความปรกติใหม่ หรือฐานวิถีชีวิตใหม่ โดยเขียนทับศัพท์ว่า นิวนอร์มัล (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2563) ซึ่งการใช้ชีวิตในรูปแบบใหม่หลังการแพร่ระบาดของโรคดังกล่าว เช่น

1. การทำงานอยู่ที่บ้าน (Work from home) เมื่อเกิดการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส โควิด 2019 (Covid-19) ประเทศต่าง ๆ เริ่มมีการหามาตรการเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสดังกล่าว จนมีการกำหนดรูปแบบในการทำงานเดิมคือการทำงานอยู่ในสำนักงานซึ่งมีคนจำนวนมาก ก็เปลี่ยนให้ทำงานอยู่ที่บ้าน หรือสลับเวรในการเข้าปฏิบัติงานในสำนักงาน เป็นต้น

2. การเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) มีการกำหนดมาตรการในการรวมตัวกัน โดยให้มีการเว้นระยะห่าง 1.5–2 เมตร ไม่ให้มีการรวมตัวจำนวนมากในการทำกิจกรรมต่าง ๆ

3. การอบรมสัมมนาหรือเรียนมีการเปลี่ยนรูปแบบ จากเดิมที่มีการจัดแบบรวมกลุ่ม เปลี่ยนเป็นระบบออนไลน์ เช่น การเรียนผ่านระบบออนไลน์ ทางหน่วยจัดการศึกษาต้องนำรูปแบบออนไลน์มาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อให้สามารถดำเนินการจัดการเรียนการสอนต่อไปได้ นอกจากการเรียนการสอน การอบรมหรือสัมมนาต่าง ๆ ก็ถูกเปลี่ยนมาใช้ระบบออนไลน์เช่นกัน ซึ่งก็มีทั้งข้อดีแล้วข้อเสีย ข้อดี เช่น สะดวก ประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง แต่ข้อเสียที่อาจตามมา คือ ประสิทธิภาพที่ได้รับจากระบบออนไลน์ เช่น ความเข้าใจ หรือการเอาใจใส่ หรือความพร้อมของอุปกรณ์ เป็นต้น

4. ระบบเศรษฐกิจ (Economy) การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 2019 ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ ประเทศต่าง ๆ ใช้มาตรการปิดประเทศ หรือควบคุมพื้นที่ต่าง ๆ ที่อาจเป็นพื้นที่เสี่ยงในการแพร่เชื้อ ทำให้แต่ละประเทศได้รับผลกระทบจากมาตรการของภาครัฐ เช่น เศรษฐกิจไทยปี 2563 หดตัวร้อยละ 6.1 จากปี 2562 โดยเป็นการหดตัวในอัตราที่สูงใกล้เคียงกับช่วงวิกฤตต้มยำกุ้ง เป็นเพราะผลจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 2019 (Covid-19) (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2563) และจากผลกระทบต่าง ๆ การค้าขายมีการปรับตัวจากการมีหน้าร้านเป็นการขายส่งผ่านระบบออนไลน์ คือ พฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป มีการปรับเปลี่ยนไปใช้ e-Commerce มากขึ้น ส่งผลให้มูลค่า e - Commerce เติบโตขึ้นแบบก้าวกระโดด (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2564)

5. การติดต่อสื่อสาร (Communication) สังคมในยุคนิวนอร์มัล (New normal) การติดต่อสื่อสารมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบ การเข้าถึงข้อมูลการให้บริการต่าง ๆ ถูกเปลี่ยนมาเป็นระบบออนไลน์ หรือแม้กระทั่งการติดต่อสื่อสารภายในองค์กรก็มีการเปลี่ยนมาใช้แพลตฟอร์ม (Platform) ในรูปแบบออนไลน์แทน

6. สาธารณสุข คนเริ่มตระหนักถึงการป้องกันการติดเชื้อดังกล่าว มีการใส่หน้ากากอนามัย และใช้เจลแอลกอฮอล์ล้างมือ หรือสถานที่ต่าง ๆ มีจุดบริการล้างมือ ตลอดจนการให้ความสำคัญต่อการออกกำลังกายให้ร่างกายมีความแข็งแรง เป็นต้น

จากที่ได้กล่าวมาจะเห็นได้ว่าคำว่านิวนอร์มัล (New normal) เป็นการบัญญัติขึ้นหลังวิกฤติเศรษฐกิจแฮมเบอร์เกอร์ แต่มีการนำมาใช้อย่างแพร่หลายหลังการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ซึ่งราชบัณฑิตยสภา ได้ให้ความหมายว่านิวนอร์มัล (New normal) หมายถึง ความปรกติใหม่ หรือฐานวิถีชีวิตใหม่ ซึ่งคนในสังคมต้องมีการปรับตัวให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้ภายใต้การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสดังกล่าว

องค์กรก็ ต้องมีการปรับตัวเพื่อให้สามารถดำเนินกิจกรรมต่อได้ อาทิ สถาบันการศึกษา เปลี่ยนมาทำการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ ตลอดจนการอบรมสัมมนาต่าง ๆ ก็เปลี่ยนมาใช้รูปแบบออนไลน์เช่นกัน และหากจะต้องมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ต้องพิจารณาจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมให้เหมาะสมตามมาตรการที่ภาครัฐกำหนด ดังนั้น จะต้องมีการปรับรูปแบบการทำงานขององค์กรให้เหมาะสมกับการใช้ชีวิตวิถีใหม่ เพื่อให้การดำเนินกิจการต่าง ๆ สามารถไปต่อได้

ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนในยุค New Normal

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกผู้บริหารโรงเรียนต้นแบบเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ว่า ผู้บริหารโรงเรียน มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้ตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้อง และพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.2545 ดังนี้ 1) ผู้บริหารโรงเรียนมีการจัดองค์กร โครงสร้างและการบริหารงานอย่างเป็นระบบครบวงจร เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา 2) ผู้บริหารโรงเรียนจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 3) ผู้บริหาร

โรงเรียนส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน ในการพัฒนาการศึกษาและมีบทบาทในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ 4) ผู้บริหารโรงเรียนส่งเสริมใหม่การจัดการสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ส่งเสริม สุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของผู้เรียน 5) ผู้บริหารโรงเรียนส่งเสริมและพัฒนาครูอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ครูมีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความสามารถในการแสวงหาความรู้ คิดวิเคราะห์และสร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน 6) ผู้บริหารโรงเรียนจัดให้มีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 7) ผู้บริหารโรงเรียนส่งเสริมใหม่การจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตร ความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น 8) ผู้บริหารโรงเรียนส่งเสริมใหม่การจัดกิจกรรม และการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 9) ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) แก่บุคลากรในโรงเรียนและผู้เรียน 10) ผู้บริหารโรงเรียนส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารมาใช้ในการปฏิรูปการเรียนรู้ 11) ผู้บริหารโรงเรียนมีศักยภาพในการพึ่งตนเอง สามารถบริหารจัดการ ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และ 12) ผู้บริหารโรงเรียนมีผลการปฏิบัติงานดีเด่น ด้านส่งเสริมผู้เรียนใหม่คุณลักษณะตามมาตรฐาน

ดังนั้น ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตรผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริตผู้เรียนมีสุขนิสัยสุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี ผู้เรียนมีสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรีและกีฬา อีกทั้ง ผู้บริหารโรงเรียนมีคุณธรรม จริยธรรมเป็นที่ยอมรับของสังคม และใช้ระบบคุณธรรมในการบริหารจัดการ ดังนี้ 1) ผู้บริหารโรงเรียนอุทิศตนให้กับ การปฏิบัติงานในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง 2) ผู้บริหารโรงเรียนมีความเมตตา กรุณา มีความรับผิดชอบ ยุติธรรมซื่อสัตย์ 3) ผู้บริหารโรงเรียนมีการครองตนที่ดี ไม่มีหนี้สินล้นพ้นตัว ไม่เกี่ยวข้องกับอบายมุข สิ่งเสพติด 4) ผู้บริหารโรงเรียนได้รับความศรัทธาและยอมรับด้านคุณธรรมจริยธรรมจากนักเรียน ครู เพื่อน ผู้บริหารโรงเรียน ผู้บังคับบัญชา กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียนและชุมชนและ 5) ผู้บริหารโรงเรียนใช้ระบบคุณธรรมในการบริหารจัดการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564)

ผู้บริหารโรงเรียนจำเป็นต้องนำสถานศึกษาของตนเองเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 และรับผิดชอบต่อผลการจัดการศึกษาในสถานศึกษาของตนเองในด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1) ปรับปรุงผลลัพธ์ของนักเรียนทุกคน 2) ริเริ่มการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ 3) สำรวจและสนับสนุนการใช้ ICT และ E – Learning 4) พัฒนาโรงเรียนให้เป็นชุมชนการเรียนรู้ 5) สร้างเครือข่ายเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และความสำเร็จ และ 6) พัฒนาคนอื่นให้เป็นผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำที่เหมาะสมส่งผลให้การปฏิบัติงานของโรงเรียนในด้านการบริหารงานวิชาการ งานบริหารบุคคลงานงบประมาณ และงานบริหารทั่วไปได้อย่างมีประสิทธิภาพตามหลักการกระจายอำนาจ และยังส่งผลต่อความสามารถในการสร้างความร่วมมือในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน การสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือและการสนับสนุนงานวิชาการแก่ชุมชน (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2556)

นอกจากนี้ คุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนที่พึงประสงค์ ประกอบด้วย รักศรัทธา ภาคภูมิใจในศักดิ์ศรีและเกียรติภูมิของความเป็นผู้บริหารโรงเรียน มุ่งมั่นในการบริหารจัดการหลักสูตรและการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สร้างวัฒนธรรมคุณภาพและวัฒนธรรมประชาธิปไตยในการปฏิบัติงาน โดยกระบวนการมีส่วนร่วม มีวินัย คุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ มีบุคลิกภาพที่เหมาะสมกับการเป็นผู้บริหารโรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2553)

ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในยุค New Normal

เมื่อโลกมีการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารโรงเรียนก็ต้องมีการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดภายใต้สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และปฏิเสธไม่ได้ว่าการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) เกิดผลกระทบต่อการบริหารจัดการอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับรูปแบบการทำงานหรือการลดขนาดของการให้บริการให้มีความเหมาะสมกับการชีวิตในวิถีใหม่ และการที่จะปรับรูปแบบการทำงานหรือการตัดสินใจในการให้สถานศึกษาเดินไปในทิศทางใดนั้นจำเป็นต้องอาศัยภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา จึงกล่าวได้ว่าภาวะผู้นำในการบริหารโรงเรียนยุค New Normal จะต้องมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. วิสัยทัศน์ (Vision) คือ ภายใต้สถานการณ์ที่ต้องมีการปรับรูปแบบการทำงานขององค์กรให้เข้ากับยุค New Normal นั้นผู้บริหารจะต้องมีแนวคิดที่ชัดเจนในการนำพา

องค์การไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ และการที่ผู้บริหารเห็นเป้าหมายในการนำพาองค์การไปให้ถึงนั้น ผู้บริหารเองจะต้องศึกษาพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่มีความรู้ ตลอดจนเข้าใจสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจในการกำหนดทิศทางของโรงเรียน

2. คิดเชิงระบบ (System Thinker) คือ ต้องมีการวางระบบการทำงานที่สอดคล้องกับสถานการณ์ มีการวิเคราะห์ถึงพันธกิจขององค์การว่ามีอะไรบ้าง และกิจกรรมที่ดำเนินการเพื่อสนองพันธกิจมีอะไรบ้าง และกิจกรรมใดที่จะสามารถควบรวมได้ เพื่อลดขนาดและจำนวนของการดำเนินกิจกรรม แต่ยังคงตอบสนองพันธกิจของโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนต้องมีการวิเคราะห์ผลกระทบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อวางแผนงานในการป้องกันผลกระทบ

3. ใช้เทคโนโลยี (Technology) คือ ต้องมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารองค์การ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ที่ต้องให้บุคลากรปฏิบัติงานอยู่ที่บ้าน การอบรมหรือพัฒนาบุคลากรผ่านระบบออนไลน์ หรือแม้แต่ในสถาบันการศึกษาที่ให้มีการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการอำนวยความสะดวกการปฏิบัติงาน ตลอดจนการกำกับควบคุมการปฏิบัติงานของครู บุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุตามเป้าหมายของโรงเรียน

4. มีความรับผิดชอบ (Accountability) คือ ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีความรับผิดชอบต่อโรงเรียน คือ

4.1 รับผิดชอบต่อตนเอง ในฐานะผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง คือ ทำหน้าที่บริหาร จะต้องมีการศึกษาสถานการณ์เพื่อให้รู้เท่าทัน และนำมาเป็นองค์ประกอบในการตัดสินใจให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับองค์กร

4.2 รับผิดชอบต่อบุคลากรเพื่อให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้ ผู้บริหารจะต้องมีการสร้างความเชื่อมั่นแก่บุคลากรให้เชื่อมั่นในการปฏิบัติงานว่าจะไม่ได้รับผลกระทบจากภัยต่าง ๆ เช่น การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ผู้บริหารจะต้องมีมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส ต้องมีการจัดหาวัคซีนป้องกันไวรัสโคโรนา 2019 มาฉีดให้แก่บุคลากร การจัดพ่นยาฆ่าเชื้อในโรงเรียน หรือการกำหนดวิธีปฏิบัติงานที่เหมาะสม เป็นต้น

4.3 รับผิดชอบต่องาน เพื่อให้การปฏิบัติงานมีความต่อเนื่อง จะต้องมีการจัดทำแผนการปฏิบัติงานที่มีความชัดเจนสอดคล้องกับสถานการณ์

5. มีความยืดหยุ่น (Resilience) คือ การบริหารโรงเรียนในวิถีสไตล์ใหม่ผู้บริหารจะต้องมีความยืดหยุ่นในการทำงานในวันหยุด เพื่อให้การขับเคลื่อนโรงเรียนสามารถดำเนินไปได้ เช่น การให้บุคลากรทำงานอยู่ที่บ้าน (Work from home) หรือการสลับการเข้าเวรในการทำงาน ซึ่งปรับให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ ไม่ยึดติดกับรูปแบบการทำงานในแบบเดิมที่ต้องเข้าประจำในโรงเรียน

จากองค์ประกอบ 5 ประการที่กล่าวมานี้ต้องอาศัยความมีภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนในการขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุเป้าหมาย เพราะการขับเคลื่อนองค์กรนั้นมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องจากทั้งภายในและภายนอก ฉะนั้นผู้บริหารจะต้องผู้ประสานงานกับส่วนงานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง และต้องมีการวิเคราะห์สถานการณ์ ตลอดจนศึกษาความเป็นไปได้ในการดำเนินการนั้น ๆ

บทสรุป

ผู้บริหารสถานศึกษาจะบริหารงานให้ประสบความสำเร็จเกิดทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้นต้องมีธรรมในการบริหารเพราะพุทธธรรมเป็นหัวใจสำคัญในการบริหารสามารถสร้างความศรัทธาและเป็นพื้นฐานที่ทำให้เกิดความรักความสามัคคีในหมู่คณะ ดังนั้นผู้บริหารมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีธรรมประจำใจและหากผู้บริหารเป็นคนดีมีศีลธรรมนำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนามาปฏิบัติเป็นแบบอย่างให้ผู้อื่นหรือผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติตาม ก็ย่อมเกิดความศรัทธาสามารถนำพาให้องค์กรมีความเจริญก้าวหน้า ดังคำกล่าวที่ว่าคนสำราญงานสำเร็จ ซึ่งหลักคำสอนของ พระพุทธศาสนาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับผู้บริหารสถานศึกษามีอยู่มากมาย ได้แก่ สัปปุริสธรรม 7 พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 อคติ 4 อิทธิบาท 4 เป็นต้น ดังนั้น หลักพุทธธรรมทั้งหมดที่กล่าวมานี้เป็นข้อธรรมที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำมายึดถือปฏิบัติก็จะส่งผลให้การบริหารเป็นไปด้วยความเรียบร้อยไม่เกิดปัญหาเพราะหลักธรรมส่วนใหญ่ ของพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการบริหารว่าจะมุ่งเน้นไปในเรื่องการบริหารตนเอง การมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ความรักสามัคคี ช่วยเหลือและการร่วมมือร่วมใจในการทำงานเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม

การใช้หลักพุทธธรรมในการปฏิบัติงานของผู้บริหารในสถานศึกษาตามหลักการครองตนทำให้การทำงานมีความสุขทั้งตนเองและเพื่อนร่วมงาน ส่งผลดีต่อคุณภาพการศึกษา

ตามหลักการครองคนทำให้องค์กรบรรลุถึงเป้าหมายได้สำเร็จ และหลักการครองงาน ทำให้ผู้ปฏิบัติงานได้ทำงานอย่างเต็มความสามารถหรือตามศักยภาพของตนเอง ส่งผลดีต่อผู้เรียนสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณภาพ มีความซื่อสัตย์ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

รายการอ้างอิง

- กรองกาญจน์.พดพิพฤกษ์. (2556). *อิทธิบาท 4 ของผู้บริหารและพนักงานที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินกิจการ กรณีศึกษา : บริษัท สตาร์มาร์คแมนูแฟคเจอร์ริงจำกัด จังหวัดสมุทรสาคร. การประชุมมหาดไทยวิชาการ ครั้งที่ 4.*
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). *คู่มือการปฏิบัติสำหรับสถานศึกษาในการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19. นนทบุรี: บริษัท คิว แอดเวอร์ไทซิง จำกัด.*
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). *แนวทางการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564. พฤษภาคม, 2564. กรุงเทพฯธุรกิจ. (2565). "New Normal" คืออะไร? เมื่อโควิด-19 ผลักเรารู้ชีวิต "ปกติวิถีใหม่". สืบค้น 5 มิถุนายน 2565, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/lifestyle /882508>*
- ถวิล อรัญเวศ. (2565). *การให้วิทยาทานคือการให้สูงสุด. ค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2565, จาก http://thawin09.blogspot.com/2017/02/blog-post_12.html*
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2563). *รายงานภาวะเศรษฐกิจไทย ปี 2563. กรุงเทพฯ : ธนาคารแห่งประเทศไทย.*
- ธีระ รุญเจริญ . (2546). *การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : ข้าวฟ่าง.*
- บริษัทฝักอบรมและสัมมนาธรรมนิติจำกัด. (2565). *เกร็ดความรู้กับธรรมนิติ : บริหารคนด้วยพรหมวิหาร 4. สืบค้น 1 มิถุนายน 2565. จาก บริหารคนด้วยพรหมวิหาร 4: <https://www.dst.co.th/>*
- พระครูไพโรจน์กิจจาทร.(สกุล สุภโท) และคณะ. (2563). *การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหัตถ์ 4 สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร. วารสารครูศาสตร์ปริทรรศน์, 7(2), 1-13.*

- พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ). (2562). *วิถีแก้ปัญหาชีวิต*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แสงธรรม, ม.ม.ป.
- พระธีระพงษ์ นรินโทและคณะ. (2562). คุณค่าการปกครองแบบธรรมาธิปไตยตามนัยพุทธจริยศาสตร์, *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์*. 6(4), 47-60.
- พระมหาธนาชัย ตนติปาโล. (2560). พุทธธรรมสำหรับนักบริหารสถานศึกษามืออาชีพ, *วารสารวิจัยพุทธศาสตร์*, 3(1), 10-22.
- วิโรจน์ สารัตนะ. (2556). *กระบวนการทัศน์ใหม่ทางการศึกษา กรณีทัศนะต่อการศึกษาศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ : ทิพย์วิสุทธิ.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2542). *พุทธธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2565). *e-Commerce ไทย ยุคหลัง COVID-19*. สืบค้น 6 มิถุนายน 2565 จาก <https://www.etda.or.th/th/Useful-Resource/Knowledge-Sharing/Perspective-on-Future-of-e-Commerce.aspx>
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2563). *พจนานุกรมศัพท์นิเทศศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสภา*. กรุงเทพฯ : สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.
- สุวิมล โพธิ์กลิ่น. (2560). *การบริหารสถานศึกษายุคใหม่ที่มีประสิทธิผล*. อุบลราชธานี: ยงสวัสดิ์อินเตอร์กรุ๊ป.

บทบาทพระนักเทศน์กับการส่งเสริมสุขภาพจิตผู้สูงอายุ

The Roles of Buddhist Preachers in Promoting the Elderly Mental Health

พระครูโสภณปริยัตยานุกิจ (อาทิตย์)¹, สุวัฒน์ รักขันโท² และ พุทธชาติ แผนสมบุญ³

Phrakhrusophonpariyattayanukit, Suwatsan Ragkhanto and

Phutthachat Phaensomboon

Received: February 07, 2022

Revised: February 25, 2022

Accepted: February 25, 2022

(arhit.son@hotmail.com, noonswat@gmail.com and

saha70@gmail.com)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของพระนักเทศน์กับการส่งเสริมสุขภาพจิตของผู้สูงอายุที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย จิตใจ สังคม หน้าที่การงาน ครอบครัว ตามแนวหลักการวิธีการเทศน์พุทธริติ 4 ประการ คือ เทศน์สอนเพื่อให้เกิดสันติสนา ให้มีความแจ่มแจ้งชัดเจนในหลักธรรมไม่สงสัยในการดำเนินชีวิตต่อไป สมาทปนา คือให้ผู้สูงอายุเกิดแรงจูงใจเกิดศรัทธามั่นคงในความดีที่ทำมาและทำดีต่อไป สมุตเตสนา คือให้ผู้สูงอายุมีความกล้ากล้ามั่นใจทำได้อยู่ได้และเป็นได้เหมือนคนทั่วไป สัมปหังสนา คือสร้างความร่าเริงเบิกบานใจทั้งอดีตปัจจุบันและอนาคต พระนักเทศน์นอกจากทำหน้าที่แนะนำสั่งสอนยังเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณที่จะให้ผู้สูงอายุมีความเชื่อมั่นศรัทธาเลื่อมใสอย่างแท้จริงแล้ว พระผู้เทศน์ต้องมีความรู้ความสามารถประพจน์ดีปฏิบัติชอบทำหน้าที่ในการเทศน์อย่างถูกต้องไม่หวังผลอาภิสตอบแทน แต่มุ่งหวังผลประโยชน์ให้ผู้สูงอายุได้นำหลักธรรมพระพุทธศาสนามาหล่อเลี้ยงประคองชีวิตได้มั่นคง เปลี่ยนจากทุกข์ให้เป็นสุข เปลี่ยนจากเครียดวิตกกังวลเป็นเบาสบายใจ ด้วยวิธีการที่ตนให้มีความสุขตามหลักพุทธธรรม เช่น พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 และอิทธิบาท 4 ที่ให้ผู้สูงอายุมีความสุขและความคิดที่ดียิ่งมีกำลังใจที่ต่อสู้ชีวิตอย่างมีความสุขและความมีหวังต่อไป

คำสำคัญ: บทบาท, พระนักเทศน์, การส่งเสริมสุขภาพจิต, ผู้สูงอายุ

¹ วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร ถนนประชาธิปไตย แขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

Wat Prayurawongsawat Worawihan, Thon Buri, Bangkok, Thailand

^{2,3} ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Department of Psychology, Faculty of Humanities. Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Abstract

This article aims to present the concept about the role of Buddhist preachers to heal the elderly mental state affected by physical, mental, work, and family changes according to the principles of the Buddhist preaching in four methods. So as to gain peace and clarity in the Dharma principles in their way of life. Samatapana is to convince and motivate the elderly to have faith in the good deeds they have done and continue doing so. Samuttechana is to make the elderly keen and confident that they are able to stay alive like others. Sampahansana is to arouse the elderly cheerfulness with hope in the past, present and future. The preacher, in addition to serving as introducer and instructor as a spiritual leader, will render the elderly a true confidence to apply Dhamma principles for their own stable and healthy living. To be a great preacher, having good knowledge and good behavior is necessary., he should act as the proper preacher without expecting compensations, merely, to be useful for the elderly to apply the Buddhism teachings to direct their lives sustainably, change from suffering, stress, and anxiety to happiness, light and comfort by ways of keeping oneself happy and hopeful based on Buddhist principles, such as Brahmavihara IV (Four sublime states of mind), Sangahavatthu IV (Bases of sympathy; acts of doing favors; principles of service; virtues making for group integration and leadership) and Itthipada IV (Four bases of success), that support the elderly to be happy, having good thoughts and encouragement to live their lives with hope and happiness.

Keywords: Role, Buddhist Preachers, Mental Health, Elderly

บทนำ

จากข้อมูลปี 2564 นี้ ประเทศไทยได้ก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุเต็มรูปแบบ (Aged Society) โดยมีการประมาณการว่ามีสัดส่วนผู้สูงอายุในช่วง 60 ปีขึ้นไปถึง 20% ของจำนวนประชากรทั้งหมด หรือไม่น้อยกว่า 13 ล้านคน และคาดการณ์ว่า อีก 20 ปีข้างหน้า หรือปี 2583 ประเทศไทยจะมีผู้สูงอายุ 20 ล้านคน หรือ 1 ใน 3 ของคนไทยจะเป็นผู้สูงอายุ และ

ผู้สูงอายุ 80 ปีขึ้นไปจะมีมากถึง 3.5 ล้านคน (บุญช่วย คำยาดี, 2564) ฉะนั้น การส่งเสริมสุขภาพจิตของผู้สูงอายุนั้น เป็นหนึ่งในความหวังทางสังคมและจิตใจของผู้สูงอายุเพราะต้องการความมั่นคงปลอดภัย ต้องการเอาใจใส่ดูแลทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจต้องการการยอมรับนับถือจากลูกหลานและสังคม การสร้างเสริมสุขภาพจิตของผู้สูงอายุในยุคของการเป็นสังคมผู้สูงอายุมีความสำคัญยิ่ง เพราะผู้สูงอายุต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติของสภาวะทั้งมิติทางกาย ทางจิตทางสังคมและทางจิตวิญญาณ ทำให้เกิดผลกระทบต่อผู้สูงอายุ (นริสรวงศ์พนารักษ์, 2556)

การสร้างความมั่นใจและสร้างกำลังใจแก่ผู้สูงอายุด้วยการให้หลักพุทธธรรมนำไปประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสงบสุขด้านจิตใจ ยิ้มแย้มแจ่มใส มีกำลังใจและรู้สึกว่าชีวิตตนเองมีค่ามีความพร้อมที่จะเผชิญปัญหาหรือดำเนินชีวิตไปข้างหน้าได้อย่างมั่นใจ มองไปด้านหน้าก็มีความสุขกลับมองไปด้านหลังก็มีความสุขกับเรื่องราวชีวิตดี ๆ ที่ผ่านมามีความสุขอย่างมีความสุข ซึ่งจะทำให้สภาพจิตใจของผู้สูงอายุที่เกิดจากความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับบุคคล สังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสมนั้นเป็นสุขจิตที่ดี (Goldberg, 1972) พระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จึงต้องรับบทบาทสำคัญในการเทศนาธรรมหรือเทศน์ธรรมนำคำสอนทางพระพุทธศาสนาให้ผู้สูงอายุนำไปปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาเพื่อให้เกิดกำลังใจต่อชีวิตและมองปรับแนวทางชีวิตไม่เดียวดายมีจุดมุ่งหมายในการเป็นอยู่อย่างมั่นใจ มุ่งประโยชน์ และมุ่งความสุขต่อผู้สูงอายุ ดังพระพุทธพจน์ที่ปรากฏว่า พวกเธอจงเที่ยวจาริกไปเพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลกเพื่อประโยชน์เกื้อกูล และความสุขแก่ทายาทและมนุษย์ทั้งหลาย (วิม. (ไทย) 4/32/40)

การแสดงธรรมนั้นพระสงฆ์เองต้องมีความรู้ความสามารถทั้งทางโลกและทางธรรมเข้าใจหลักการขั้นตอนในการเทศน์ ใช้พุทธจิตวิทยาอย่างเป็นระบบโดยถือผู้สูงอายุเป็นศูนย์กลางมี กลยุทธ์และลีลาในการเทศน์และต้องเข้าใจหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาเจ้าของลัทธิ ซึ่ง ดำรงตนเป็นแบบของการประพฤติปฏิบัติเป็นที่ยอมรับของสังคม ศูนย์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาสอนธรรมะให้สอดคล้องกับระดับสติปัญญาของผู้สูงอายุและเป็นไปตามหลักการเทศนาตามพุทธวิธีสืบไป

ความหมายผู้สูงอายุ

องค์การอนามัยโลก ได้ให้ความหมายของผู้สูงอายุไว้ว่า ผู้ที่มีอายุ 60 ปี หรือมากกว่า เมื่อนับตามวัยหรือผู้ที่เกษียณอายุจากการทำงานเมื่อนับตามสภาพเศรษฐกิจ หรือผู้ที่สังคมยอมรับว่าสูงอายุจากการกำหนดของสังคม วัฒนธรรม หรือผู้มีวัยสูงอายุเริ่มต้นอย่างน้อยที่สุดเมื่อเข้าสู่วัยรุ่น และเป็นขบวนการต่อเนื่องไปตลอดช่วงชีวิต เมื่อนับตามชีววิทยา (WHO, 1989)

เจมส์ และเรนเนอร์ ได้ให้ความหมายของผู้สูงอายุ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเป็นธรรมดาในสิ่งมีชีวิต และได้แบ่งระดับของความสูงอายุออกเป็น 4 ประเภท (James and Renner, อ้างถึงใน เพ็ญผกา กาญจนภาส, 2547)

1. การสูงอายุตามวัย (Chronological aging) หมายถึง การสูงอายุตามปีปฏิทิน โดยนับจากปีที่เกิดเป็นต้นไป

2. การสูงอายุตามสภาพร่างกาย (Biological aging) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและกระบวนการหน้าที่ที่ปรากฏขณะที่มีอายุเพิ่มขึ้น

3. การสูงอายุตามสภาพจิตใจ (Psychological aging) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในหน้าที่ของการรับรู้ แนวความคิด ความจำ การเรียนรู้ เซอร์วิสปัญหา และลักษณะที่ปรากฏในระยะต่าง ๆ ของแต่ละคนที่มีอายุเพิ่มขึ้น

4. การสูงอายุตามสภาพสังคม (Sociological aging) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่สถานภาพของบุคคลในระบบสังคม เช่น ครอบครัว หน้าที่การงาน รวมถึงความสำคัญในฐานะผู้มีประสบการณ์

โครงสร้างอายุและประชากรสูงอายุในปี 2568 ประเทศไทยจะมีผู้สูงอายุจำนวนประมาณ 13.9 ล้านคน ซึ่งมากเป็นลำดับที่ 5 ในทวีปเอเชีย ดังนั้นการสร้างเสริมให้ผู้สูงอายุไทยดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ สามารถพึ่งพาตนเองได้และสามารถดำรงชีวิตด้วยตนเองได้อย่างมีคุณค่าแม้ว่าจะอยู่ในวัยสุดท้ายของช่วงชีวิตจึงมีความสำคัญ (ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2557)

ในประเทศไทยคำว่า “ผู้สูงอายุ” ได้ถูกบัญญัติขึ้นเพื่อให้มีความสอดคล้องกับการประชุมสมัชชาโลกขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยผู้สูงอายุ (World assembly on aging) และองค์การอนามัยโลกโดยกำหนดความหมายของผู้สูงอายุไว้ในพระราชบัญญัติผู้สูงอายุปี พ.ศ.2546 ว่าผู้สูงอายุ หมายถึงบุคคลซึ่งมีอายุตั้งแต่ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทย (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2557)

ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปมีการเปลี่ยนแปลงของร่างกายเป็นเหตุให้จิตใจเสื่อมลงด้วย เพราะบทบาททางสังคมและกิจกรรมในการประกอบอาชีพลดลง จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการส่งเสริมกิจกรรมทางด้านร่างกายเพื่อให้เกิดผลกระทบต่อการพัฒนาจิตใจสร้างความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของผู้สูงอายุจะส่งผลให้ภาวะสุขภาพผู้สูงอายุมีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณต่อไป

สุขภาพจิตผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุจะมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายเป็นผลมาจากการเสื่อมความสามารถในการทำหน้าที่ลดลง ก่อให้เกิดปัญหาด้านต่าง ๆ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจเป็นส่วนหนึ่งที่มีผลจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย ประกอบกับวัยสูงอายุต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงหน้าที่การทำงาน การจากเพื่อนที่ใกล้ชิด ทำให้พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมจะส่งผลกระทบถึงกันและเป็นวงจรไม่รู้จบ นอกจากนี้ลักษณะการแสดงออกขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ร่วมด้วย ผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีความเปราะบางทางจิตใจ โดยมีสาเหตุมาจากปัญหาการเจ็บป่วยทางกาย ความรู้สึกมีคุณค่าในตัวเองลดลงและคำนึงต่อผู้สูงอายุ ในสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงไป (กรมสุขภาพจิต, 2558) ผลกระทบภาวะจิตใจของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุจะมีปัญหาทางด้านสังคมและจิตใจ ซึ่งเป็นการปรับตัวเชิงลบและการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดเจนแบ่งได้ 3 ด้านได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย ทางด้านสังคม และทางด้านจิตใจ (สุจิต สวรรณชีพ, 2558)

สุขภาพจิต จึงเป็นรากฐานของสุขภาพและการทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับบุคคลและสังคมซึ่งมากกว่าการปราศจากการเจ็บป่วยทางจิตเท่านั้น ไม่มีสุขภาพจิต และสุขภาพกายใดสามารถคงอยู่ได้ ด้วยตัวเองเพียงลำพัง สุขภาพจิต สุขภาพกาย และการทำหน้าที่ทางสังคม มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก (องค์การอนามัยโลก, 2560)

การเปลี่ยนแปลงของสถานภาพ บทบาททางสังคม เศรษฐกิจ ครอบครัว ร่างกาย การเกษียณอายุ การสูญเสียความเป็นผู้นำ การเสียชีวิตของคู่สมรส ญาติ คนใกล้ชิด สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อภาพลักษณ์คุณค่าในตัวเอง ความเชื่อมั่นในตนเอง ความภาคภูมิใจในชีวิต ถ้าผู้สูงอายุเหล่านี้ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงในชีวิตได้มักจะมีปัญหาสุขภาพจิตหลายอย่างตามมาเช่น ความรู้สึก โดดเดี่ยว วิตกกังวล เครียด ซึมเศร้าและฆ่าตัวตาย (ปีนเรศ กาศอุดม และมณฑนา เหมชะญาติ, 2555) และผู้สูงอายุไทยในปี พ.ศ.2554 พบว่าผู้สูงอายุไทยเป็นกลุ่มที่มีความเปราะบางทางจิตใจอันเนื่องมาจากการสูญเสียสถานภาพทางสังคม เศรษฐกิจและต้องพึ่งพาผู้อื่น ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ถ้าผู้สูงอายุรายนั้น ๆ ปรับตัวปรับใจไม่ทัน จะนำไปสู่ปัญหาภาวะสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ ทั้งนี้พบว่าผู้สูงอายุไทยจะมีปัญหาทางด้านจิตใจที่สำคัญ 5 อันดับแรก คือ เครียด วิตกกังวล โรคจิต สมอเสื่อม ซึมเศร้า และการติดสารเสพติด (กรมสุขภาพจิต, 2558)

ปัญหาทางสุขภาพจิตใจ เป็นปัญหาที่สำคัญของผู้สูงอายุทำให้ขาดความภาคภูมิใจในตนเองจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในผู้สูงอายุทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมจะส่งผล

กระทบถึงกันและเป็นวงจรไม่รู้จบ นอกจากนี้ลักษณะการแสดงออกขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ร่วมด้วย ผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีความเปราะบางทางจิตใจ ความรู้สึกมีคุณค่าในตัวเองลดลงและค่านิยมของผู้สูงอายุ ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป (กรมสุขภาพจิต, 2558) ผลกระทบปัญหาเหล่านี้จะกระทบต่อสุขภาพจิตผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุจะมีปัญหาทางด้านสังคมและจิตใจ เป็นการปรับตัวเชิงลบ การที่จะช่วยให้ผู้สูงอายุปรับตัวได้อย่างมีความสุขยิ่งขึ้น ทำให้เขามีความภาคภูมิใจรู้สึกว่าคุณค่าตนเองยังมีความสำคัญต่อครอบครัวยังมีคนห่วงใยคอยดูแลอยู่ทำให้รู้สึกอบอุ่นใจและสามารถที่จะต่อสู้กับชีวิตในสูงวัยได้ดี มีคุณภาพชีวิตที่ดีที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ บทบาทของพระนักเทศน์ผู้ทำหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่จะช่วยส่งเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ใช้ชีวิตแบบวิถีพุทธให้กับผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุได้ฝึกฝนพัฒนาตนเองให้รู้จักการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องดีงามได้อย่างมีความสุขอย่างแท้จริง

บทบาทพระนักเทศน์กับการส่งเสริมสุขภาพจิตสำหรับผู้สูงอายุ

พระสงฆ์มีบทบาทหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งมีหลายรูปแบบวิธีการ ไม่ว่าเป็นการเทศน์ การบรรยาย การปาฐกถา และวิธีการที่ได้ผลมากที่สุดคือการเทศน์ เพราะการเทศน์หมายถึง การบอก การแสดง การแจกแจง การเปิดเผย การทำให้แจ่มแจ้งซึ่งพระธรรมคำสอน และมีชื่อเรียกเฉพาะอย่างหนึ่งว่า การแสดงพระธรรมเทศนา การเทศน์เป็นเรื่องของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่สำคัญและศักดิ์สิทธิ์ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงถือปฏิบัติด้วยพระองค์เองตลอด 45 ปี อันเป็นเหตุให้พระพุทธศาสนามั่นคงตราบเท่าทุกวันนี้ เพราะผู้สูงอายุมีความรู้สึกว่าผู้เทศน์คือผู้แทนพระพุทธเจ้า (พระมหาโพธิวงศาจารย์, 2563) การแสดงธรรมสั่งสอนหรือการแสดงพระธรรมเทศนานั้น มี 2 อย่าง คือ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์, 2564)

1. บุคคลาธิฐานเทศนา เทศนามีบุคคลเป็นที่ตั้งอ้างถึงบุคคลเป็นหลักฐานในการอธิบาย เช่นการอ้างนิทานชาดกมาประกอบ พระสูตรต้นตปิฎกเป็นการสอนแบบบุคคลาธิฐาน
2. ธรรมาธิฐานเทศนา เทศนามีธรรมเป็นที่ตั้ง คือสอนธรรมะล้วน ๆ ไม่มีตัวอย่างเหมือนการสอนในอภิธรรมปิฎกเพราะเป็นปรัชญาที่ลึกซึ้ง

จะเห็นได้ว่า พระเทศน์มีบทบาทสำคัญเพราะเป็นส่วนหนึ่งของพระรัตนตรัยเป็นกำลังสำคัญของพระพุทธศาสนา (เสถียร พันธังสี, 2516) พระสงฆ์ส่วนใหญ่เป็นผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ปฏิบัติตรง ปฏิบัติถูกทาง ปฏิบัติสมควรเป็นผู้ควรแก่การคำนับ ควรแก่การต้อนรับ ควรแก่การกราบไหว้ เป็นเนื้อบุญอันยอดเยี่ยมของโลก (ม.ม. (ไทย) 12/74/66) คุณสมบัติของผู้เทศน์นั้นควรยึดแนวทางของพระพุทธเจ้า ดังปุกกุสาติ กราบทูลสรรเสริญพระพุทธเจ้าว่า พระสมณโคดมผู้ศากยบุตร เสด็จออกผนวชแล้วมีกิตติศัพท์ฟุ้งไปงามอย่างนี้ว่า พระผู้มีพระภาคเจ้า

พระองค์นั้นเป็นผู้ไกลจากกิเลส รู้เองโดยชอบ ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะ ดำเนินไปดี รู้แจ้งโลก เป็นสาวกผู้ฝึกบารุชที่ควรฝึกอย่างหาคนอื่นยิ่งกว่ามิได้ เป็นครูของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลายเป็นผู้ตื่นแล้วเป็นผู้แจกธรรมดังนี้ (ม.จ. (ไทย) 14/343/402.) พระสงฆ์ผู้แสดงธรรมต้องมีคุณลักษณะดังกล่าวและเพียบพร้อมด้วยวิชาคือความรู้ความสามารถและจรณะคือข้อวัตรประพฤติปฏิบัติในปัจจุบัน และในการแสดงธรรมนั้นต้องไม่ว่าร้ายไม่ทำร้ายผู้อื่น สรรวมในพระธรรมวินัย ไม่เห็นแก่ปากท้องของตน ยินดีในสถานที่อันสงบ หมั่นอบรมฝึกฝนจิตของตนเอง มีจิตเมตตาต่อผู้ฟังเป็นการเสริมสร้างกำลังใจผู้สูงอายุ พระพุทธองค์ตรัสองค์แห่งพระธรรมกถึกไว้ 5 ประการ (อง.ปญจก. (ไทย) 22/159/205)

1. เราจักแสดงธรรมไปโดยลำดับ ไม่ตัดลัดให้ขาดความ ซึ่งจะให้ผู้ฟังเข้าใจผิดหรือจับประเด็นสาระไม่ได้เรียบเรียงข้อความอรรถแห่งธรรมไม่ได้เหมือนเข้ารุกเข้าพง
 2. เราจักแสดงธรรมอ้างเหตุผลแนะนำให้ผู้ฟังเข้าใจ ชี้แจงให้เข้าใจชัดในแต่ละประเด็นแต่ละข้อ โดยอธิบายขยายความไปตามแนวเหตุผลแห่งธรรมนั้น ๆ
 3. เราจักแสดงธรรมอาศัยความเอ็นดูตั้งจิตเมตตาปรารภนาให้เป็นประโยชน์แก่ผู้ฟัง คือมองเห็นผู้ฟังเป็นเหมือนญาติของตนที่จะแนะนำให้เขาได้ดีหรือมีความสุขประสบความสำเร็จในชีวิต
 4. เราจักเป็นผู้ไม่เพ่งอามิสแสดงธรรมหรือไม่แสดงธรรมเพราะแก่เห็นลาภยศ ต้องมีจิตใจที่บริสุทธิ์ไม่มุ่งผลตอบแทนที่เป็นอามิสสินจ้างหรือค่าตอบแทน เพราะถ้าคิดอย่างนั้นจะทำให้ผู้แสดงธรรมมีจิตที่ไม่บริสุทธิ์
 5. เราจักไม่แสดงธรรมกระทบตนและผู้อื่นยกตนข่มท่านเสียสติผู้อื่น ให้เกียรติผู้ฟังอย่าไปคิดว่าเขาไม่มีความรู้เลยยกตนเหนือคนอื่นเพราะผู้ฟังต้องการความรู้มากกว่าการอวดตน
- นอกจากพระพุทธองค์จะมีคุณสมบัติแห่งพระธรรมกถึกทั้ง 5 ประการแล้ว พระผู้เทศน์ต้องมีจิตประกอบด้วยเมตตาปรารถดีต่อผู้สูงอายุเพื่อให้เขาได้รับประโยชน์ และมีความหวังดีปรารถนาดีต่อผู้สูงอายุเพื่อให้เขาได้อยู่อย่างมีความสุข ประกอบด้วยคุณลักษณะของครูที่ดีตามหลักคำสอนพระพุทธศาสนา คือ “กัลยาณมิตตาธรรม” (อง.สตตก. (ไทย) 23/37/57) มี 7 ประการ

1. ปิโย คือ น่ารัก ทำตัวเป็นที่วางใจชวนให้อยากเข้าไปปรึกษาหาความรู้ด้วยมีเมตตาธรรมยิ้มแย้มแจ่มใสกับผ้าสูงอายุเป็นกันเอง สร้างความรักและความเมตตาแก่ผู้สูงอายุเหมือนญาติของตน
2. ครุ คือ น่าเคารพ หนักแน่น ทำตัวให้เกิดความรู้สึกลบอุ่นใจเป็นที่พึ่งได้และปลอดภัย และมีความรู้อย่างแท้จริงพึงพาอาศัยยามที่มีปัญหาแก้ไขไม่ได้สามารถแก้ไขปัญหาวชีวิตเขาได้

3. ภาพนีย คือ นำเจริญใจยกย่องสรรเสริญความรู้ภูมิปัญญาแท้จริงทั้งเป็นผู้อบรมและปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ มีความรู้และภูมิปัญญาอย่างแท้จริงมีคุณธรรมควรแก่การกราบไหว้บูชา

4. วตตา คือ รู้จักพูดให้ได้ผลรู้จักให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน กระทำตนให้เป็นบุคคลที่เคารพกฎระเบียบมีระเบียบแบบแผน เป็นที่ปรึกษาที่ดียามที่ผู้สูงอายุมีความทุกข์หาทางออกของชีวิตไม่ได้แต่สามารถชี้แนะชี้แนะพาได้

5. วณกฺขโม คือ อดทนต่อถ้อยคำพร้อมที่จะรับฟังคำซักถามต่าง ๆ อยู่เสมอ และสามารถรับฟังได้ด้วยใจความอดทนไม่เบื่อ พร้อมรับฟังข้อซักถามให้คำปรึกษาหารือแนะนำ ไม่เอาอารมณ์ตนเป็นที่ตั้งหรือตนเป็นใหญ่

6. คมภีรญฺจ ถล กตฺตา คือ กล่าวชี้แจงแถลงเรื่องต่าง ๆ ที่ลึกซึ้งได้ อรรถาธิบายเรื่องที่ยากซับซ้อนให้เข้าใจง่ายอธิบายเรื่องราวต่างๆได้อย่างแจ่มแจ้ง มีความรอบรู้ในเรื่องที่จะเทศน์

7. โน จฏฐาเน นิโยชเย คือ ไม่แนะนำหรือชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย ไม่ชักนำไปในทางที่ต่ำหรือความเสื่อมโทรมทางจิต ในขณะเดียวกันผู้เทศน์เองต้องหลีกเลี่ยงสิ่งที่เป็นอบายมุขทั้งปวง

คุณลักษณะดังกล่าวเป็นความสำคัญในการสื่อสารหลักพุทธธรรมสร้างความมั่นใจแก่ผู้สูงอายุก็เพื่อมุ่งประโยชน์สุขแก่คนทั้งหลายให้เกิดประโยชน์สุขตามพุทธประสงค์ 3 ประการ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2555) คือ

1. ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ คือมองประโยชน์อันดับแรกให้ผู้สูงอายุได้อยู่กับปัจจุบันอย่างมีความสุขทั้งกายและใจ คือการมีสุขภาพกายสุขภาพใจดีมีทรัพย์สินเงินทอง มีครอบครัวที่อบอุ่น มีกัลยาณมิตร มีการทำงานที่มั่นคงและประกอบสัมมาอาชีพในยามว่างจากภาระหน้าที่

2. สัมปรายิกัตถประโยชน์ คือประโยชน์ในวันข้างหน้าให้ผู้สูงอายุอยู่ด้วยความหวังและกำลังใจ มีความทางจิตใจ ความอึดใจความมั่นคงในชีวิต มองเห็นอนาคตที่สดใสและเบิกบานและยินดีที่จะก้าวไปในวันข้างหน้าอย่างมีความหวังและความฝันที่จะไปถึงได้

3. ปรมัตถประโยชน์ คือประโยชน์อย่างสูงสุด เน้นเป้าหมายของชีวิตสุขอย่างแท้จริงในชีวิตคือให้ผู้สูงอายุได้รับการฟังเทศน์นำไปสู่การคิดในชีวิตที่สร้างสรรค์มีปัญญาดำรงชีวิตอย่างมั่นคง

การเทศน์ที่จะให้ผู้สูงอายุได้เป็นอย่างดีและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เทศน์นั้นต้องกำหนดรูปแบบหลักวิธีการ ที่จะถ่ายทอดต่อผู้สูงอายุให้ได้ประโยชน์จากฟังอย่างแท้จริง พระสงฆ์ผู้เทศน์จะสามารถดึงดูดมีจิตใจเข้มแข็งหรือทำให้ผู้สูงอายุคล้อยตามอัธยาศัยผู้ฟังคือ

ปมาณิก 4 (อง.จตุกก. (ไทย) 21/65/93) หมายความว่าบุคคลที่ถือประมาณต่าง ๆ กัน เป็นเครื่องวัดในการที่จะเกิดความเชื่อความเลื่อมใสได้ดังนี้ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์, 2564)

1. รูปร่างปมาณิกา ผู้ถือประมาณในรูป ประเภทมองเห็นรูปร่างสวยงาม ทรวดทรงดี อวัยวะสมส่วน ท่าทางสง่า สมบูรณ์พร้อม จึงชอบใจเลื่อมใส เชื่อถือ น้อมจิตใจเข้าหา

2. โฉมสัปปมาณิกา ผู้ถือประมาณในเสียง ประเภทที่ได้ยินได้ฟังเสียงสรรเสริญ เกียรติคุณหรือเสียงพูดจาที่ไพเราะ จึงชอบใจเลื่อมใส น้อมใจที่จะเชื่อถือ เหมือนพระนักเทศน์ มหาชาติ เป็นต้น

3. ลูขัปปมาณิกา ผู้ถือประมาณในความคร่ำหรือเศร้าหมอง ประเภทที่มองเห็นสิ่งของเครื่องใช้ความเป็นอยู่ที่เศร้าหมองเช่น จีวรคร่ำๆ เป็นต้น หรือมองเห็นการกระทำคร่ำ เครียดเป็นทรมานทรมาน ประพฤติเคร่งครัดเข้มงวดขูดเกลาดตน จึงชอบใจ เลื่อมใสที่จะเชื่อถือ

4. อัมมปปมาณิกา ผู้ถือประมาณในธรรมพวกที่พิจารณาด้วยปัญญาเห็นสัจธรรม หรือการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ คือ ศีล สมาธิ ปัญญา จึงชอบใจเลื่อมใส น้อมใจที่จะเชื่อถือ

พระราชธรรมวาที (2549) ได้ให้ความสำคัญของพระนักเทศน์ที่มีต่อผู้สูงอายุว่า พระนักเทศน์เป็นเพื่อนยามสบาย พระนักเทศน์เป็นสหายยามโศกเศร้า พระนักเทศน์เป็นมิตร นิจนิรันดร์ พระนักเทศน์เป็นเป็นมิ่งขวัญของปวงชน (องค์การเผยแผ่วัดประยุรวงศาวาส, 2549) พระผู้เทศน์จึงมีอิทธิพลต่อผู้สูงอายุ พระนักเทศน์ต้องยึดหลักรูปหลักการการสอนของ พระพุทธเจ้า 4 ประการ (ที.สี. (ไทย) 92/198/161) คือ

1. สันติสสนา ได้แก่ การชี้แจงเรื่องที่เทศน์ให้เห็นแจ่มแจ้งชัดเจนสามารถแยกแยะ อรรถาธิบายแสดงให้เห็นเหตุผลให้ผู้สูงอายุเข้าใจง่ายลึกล้ำซึ่งไม่คลุมเครือมีเหตุผล มีอุปมา สาทกชี้ให้เห็นทางดำเนินชีวิตและทางแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตได้

2. สมาทปนา ได้แก่ การเทศน์ให้ผู้สูงอายุเกิดความสนใจเพื่อนำเอาไปปฏิบัติอย่าง แท้จริงในชีวิตเป็นการสอนให้เห็นว่าสิ่งใดควรปฏิบัติแนะนำให้ซาบซึ้งในคุณค่าและเห็น ความสำคัญที่ต้องฝึกฝนจนยอมรับนำไปปฏิบัติให้เกิดศรัทธาอย่างไม่หวั่นไหว

3. สมุตเตชนา ได้แก่ การสร้างความอาจหาญกล้ากล้าปลุกเร้าจิตใจให้ผู้สูงอายุ กระตือรือร้นเกิดอุตสาหะให้บรรลุเป้าหมายเมื่อลงมือปฏิบัติก็สามารถทำได้ปฏิบัติได้ สอนให้ รู้ว่าชีวิตถลารับรู้ต่อปัญหาทุกอย่างทั้งทัศนคติที่ถูกต้องแก้ปัญหาด้วยวิธีที่ถูกต้องให้กำลังใจ โดยนิกวาดภาพให้เป็นดังที่ตนเองชอบหรือมีความสุข (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์, 2561)

4. สัมปหังสนา ได้แก่ การเทศน์แบบปลุกปลอบใจเพื่อไม่ให้ผู้สูงอายุเกิดอาการ ท้อแท้ห่อเหี่ยว สร้างความสดชื่นร่าเริงเติมขวัญกำลังใจเข้มแข็งเบิกบานเห็นคุณค่าประโยชน์ใน การปฏิบัติทำให้มีความหวังเห็นคุณค่าของตนเองมีร่าเริงเบิกบานใจในธรรมปลุกปลอบใจไม่ให้สิ้น หวัง แต่ให้คลายความทุกข์สร้างความหวังในชีวิตได้อย่างแท้จริง

พระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่ในการเทศน์นั้น นอกจากยึดตามพุทธวิธีนั้นแล้ว จำต้องมีความแตกฉานในเรื่องราวต่าง ๆ เป็นอย่างดีโดยเฉพาะการศึกษาค้นคว้าข้อมูลด้านธรรมะที่สอดคล้องกับผู้สูงอายุ นั้น เข้าใจผู้สูงอายุด้วยอาศัยความแตกฉานไหวพริบปฏิภาณ เรียกว่า ปฏิสัมภีทา (อง.จตุกก. (ไทย) 21/172/216) ปัญญาแตกฉาน มี 4 ประการ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์, 2561)

1. อตถปฏิสัมภีทา ปัญญาแตกฉานในเรื่องความ ได้แก่เข้าใจในอรรถในความหมายอย่างชัดเจน เห็นข้อธรรมหรือความย่อก็สามารถแยกแยะอธิบายขยายออกไปได้โดยพิสดาร แยกแยะอธิบายได้โดยพิสดารคิดแยกแยะกระจายเชื่อมโยง เรียกว่า ปัญญาแตกฉานในอรรถ

2. ธัมมปฏิสัมภีทา ปัญญาแตกฉานในหลักธรรม ได้แก่จับประเด็นในธรรม อรรถาธิบายพิสดาร จับใจความมาตั้งเป็นกระทู้หรือหัวข้อได้ขยายผลอย่างหนึ่งก็สามารถสืบสาวกลับไปหาเหตุได้ เรียกว่าปัญญาแตกฉานในธรรม

3. นิรุตติปฏิสัมภีทา ปัญญาแตกฉานในภาษา ได้แก่สื่อสารเป็นในนิรุตติในภาษา รู้ศัพท์ ถ้อยคำบัญญัติ และภาษาต่าง ๆ โน้มนำวจิตใจโดยใช้คำพูดชี้แจงให้ผู้อื่นเข้าใจและเห็นตามได้ เรียกว่า แตกฉานในนิรุตติ

4. ปฏิภาณปฏิสัมภีทา ปัญญาแตกฉานในความคิดมีปฏิภาณไหวพริบ ทันโลก ทันสมัยทันเหตุการณ์ และทันสถานการณ์ มีไหวพริบนำความรู้ทั้งเก่าและใหม่มาเชื่อมโยงเข้าด้วยกันสร้างความคิดและเหตุผลได้เหมาะสมกับเหตุการณ์ เรียกว่า ปัญญาแตกฉานในปฏิภาณ

เมื่อเป็นเช่นนี้ ผู้เทศน์ต้องมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาและขอบเขตของกฎเกณฑ์ และรู้ขีดจำกัดความสามารถของผู้สูงอายุในระดับต่าง ๆ ศึกษาพฤติกรรมต่าง ๆ ความแตกต่างด้านสติปัญญา ความสามารถ พัฒนาการด้านต่าง ๆ และเลือกกลวิธีในปฏิบัติเพื่อนำไปสู่เป้าหมายในการส่งเสริมสุขภาพจิตของผู้สูงอายุให้มีความสุขและมั่นใจตนเองอยู่ในปัจจุบันได้อย่างภาคภูมิใจเพราะได้รับความสบายใจจากการฟังเทศน์นั่นเอง

ผลการจากฟังธรรมต่อสุขภาพจิตผู้สูงอายุ

จากการเทศน์สอนธรรม ทำให้ผู้สูงอายุได้ฟังธรรมแล้วสามารถเข้าใจและเห็นความจริงว่า ธรรมที่ควรรู้ควรเห็นตรงตามความจริงได้เป็นคนมีเหตุผลมากขึ้นรู้จักปล่อยวางตัดโลก โกรธ หลง เจริญเมตตามีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่มีการพัฒนาฝึกฝนสุขภาพจิตให้เป็นสุขนั้น ในทางพระพุทธศาสนาพระผู้เทศน์ใช้ธรรมะเป็นสิ่งที่จะช่วยยึดเหนี่ยวจิตใจโดยเฉพาะอย่างผู้สูงอายุ เรียกว่าไตรสิกขา คือศีล สมาธิ ปัญญา ถือว่าเป็นการพัฒนามนุษย์ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีงามนำไปสู่การเข้าถึงอิสรภาพและสันติสุขอย่างแท้จริงด้วยภาวนา 4 ด้าน (มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, 2555) คือ 1. ภาวิตกาย ผู้สูงอายุฝึกพัฒนาด้านร่างกายให้รู้จักติดต่อกับสิ่งทั้งหลายที่มากระทบต่ออินทรีย์ห้า และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านี้ในทางที่เป็นคุณให้ความดีงามเกิดมีการพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายอย่างไม่มีโทษ 2. ภาวิตศีล ผู้สูงอายุฝึกพัฒนาด้านศีลหรือด้านพฤติกรรม ควบคุมพฤติกรรมให้อยู่ในระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหายแก่คนอื่นอยู่ร่วมกับคนอื่นได้ดีเกื้อกูลแก่กันและกัน 3. ภาวิตจิต ผู้สูงอายุฝึกพัฒนาด้านจิตใจให้เข้มแข็งมั่นคง ยังกุศลธรรมให้เกิดขึ้น มีความเมตตาคือความรักมีกรุณาคือความสงสารมีฉันทะมีขันติมีสมาธิและเบิกบานเป็นสุขอยู่เสมอ 4. ภาวิตปัญญา ผู้สูงอายุฝึกพัฒนาด้านปัญญาให้รู้และเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้เท่าทันตามกระแสโลกกระแสธรรมสามารถทำให้จิตใจให้เป็นอิสระปราศจากความทุกข์เศร้าสามารถแก้ไขปัญหาด้วยปัญญาของตนเอง

ผู้สูงอายุมักจะมีคิดมากเมื่ออยู่คนเดียวทำให้เกิดภาวะจิตฟุ้งซ่านไม่สงบนิ่ง ธรรมะทางพระพุทธศาสนาจะสามารถให้เกิดความสงบ มีสติมากขึ้น พระผู้เทศน์ต้องถ่ายทอดหลักธรรมที่จะช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขที่แท้จริงได้ และการส่งเสริมให้เป็นผู้สูงอายุให้มีพละกำลัง (Active Ageing) คือการพัฒนาการเรียนรู้ภาวะพละกำลังของผู้สูงอายุจะทำให้ผู้สูงอายุตระหนักถึงคุณค่าของตนเอง เข้าใจความเปลี่ยนแปลงของสังคมสามารถทำประโยชน์แก่ครอบครัว สังคม และประเทศชาติต่อไปได้ (พุทธชาติ แผนสมบุญ และคณะ, 2561) ด้วยหลักธรรม ดังนี้

พรหมวิหาร 4 (อง.ปญจก. (ไทย) 22/192/252) ได้แก่ 1. เมตตา ผู้สูงอายุควรมีความปรารถนาดีมองโลกในแง่ดี มีความเห็นใจต่อลูกหลาน 2. กรุณา ผู้สูงอายุควรพยายามช่วยเหลือสมาชิกในครอบครัวทุกคนให้ผ่านพ้นจากความทุกข์ยากเดือดร้อน 3. มุทิตา ผู้สูงอายุควรระมัดระวังจิตใจให้เข้มแข็งขึ้นเบิกบาน ชื่นชมพลอยยินดีกับความสำเร็จต่าง ๆ 4. อุเบกขา ผู้สูงอายุควรพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริงและปราศจากอคติแล้วปฏิบัติอย่างเที่ยงธรรม

สังคหัตถ์ 4 (ที.ปา. (ไทย) 11/140/167) ได้แก่ 1. ทาน ผู้สูงอายุแบ่งปันลาภผลที่ได้มาหรือสะสมไว้ให้แก่สมาชิกในครอบครัวทุกคนอย่างถูกต้องและเป็นธรรมและถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ที่มีประโยชน์ให้ตามความเหมาะสม 2. ปิยวาจา ผู้สูงอายุควรพูดด้วยถ้อยคำสุภาพ ไพเราะ ชวนฟัง ชักจูงสิ่งที่ดีงามให้แก่สมาชิกในครอบครัว 3. อตถจริยา ผู้สูงอายุควรชวนช่วยช่วยเหลือแบ่งเบาภารกิจต่าง ๆ ของสมาชิกในครอบครัวเท่าที่จะทำได้ 4. สมานัตตตา ผู้สูงอายุควรปรับตัวให้เข้ากับสมาชิกทุกคนในครอบครัวได้ดี ไม่ปล่อยให้มีช่องว่างระหว่างวัย

อิทธิบาท 4 (ที.ปา. (ไทย) 11/231/233) ซึ่งเป็นธรรมมูลที่ทำให้อายุยืนเพราะทำให้ชีวิตมีกำลังมุ่งไปข้างหน้าสู่จุดหมายไม่ได้อยู่แบบเลื่อนลอยทำให้ชีวิตปลอดภัยโล่งเบา ป้องกันสิ่งที่ไม่ควรจะทำให้มารบกวนจิตใจและชีวิตผู้สูงอายุ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์, 2564) 1. ฉันทะ ผู้สูงอายุจะมีความพอใจ ใฝ่ปรารถนาในอะไรที่ติงามหรือสิ่งที่เป็นประโยชน์ เป็นคุณค่าที่ทำให้ชีวิตติงามไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ส่วนตนหรือผู้อื่นได้ทำแล้วสบายใจหาย เหนงาเมื่อใจสบายแล้วจะรู้สึกว่ชีวิตตนมีคุณค่าอย่างแท้จริง 2. วิริยะ ผู้สูงอายุมีความเพียร พยายาม ความกล้า้วกล้าแข็ง มีกำลังใจที่จะสู้หรือเดินหน้ำมีกำลังใจสัมพันธ์กับสิ่งที่ ต้องการจะทำย้งสิ่งที่ทำนั้นติงามถูกต้องมีคุณค่าก็จะมีเรี่ยวแรงก้าวต่อไป 3. จิตตะ ผู้สูงอายุมี จิตใจใสใจอยู่กับปัจจุบันในเรื่องที่ทำการฝึกสมาธิ ไม่ต้องไปเสียพลังงานกับการอารมณ์ ที่มาระทบสัมผัส จะได้มีจิตไม่ฟุ้งซ่านกับเรื่องไม่เป็นเรื่อง 4. วิมังสา ผู้สูงอายุใช้ปัญญา พิจารณาไตร่ตรองอย่างมีเหตุผลให้เห็นความจริงของชีวิตและในสิ่งที่ทำมองเห็นสิ่งที่ เป็นประโยชน์ ที่ผ่านมามีผิดพลาดก็แก้ไขปรับปรุงพัฒนาชีวิตให้เป็นไปในทางที่ติงามเมื่อพิจารณา อย่างนี้แล้วใจก็สบายและสมองได้ใช้ความคิด

หลังจากที่ผู้สูงอายุได้ฟังธรรมแล้วก็จะมีมองเห็นคุณค่าความเป็นคนจะส่งผลให้เกิด ความสุขมีพลังสร้างสรรค์มหาศาลพัฒนาจิตใจให้สูงขึ้นสร้างความสุขด้วยฟังอันเกิดจากสุ ตามยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากฟัง แล้วพัฒนาความคิดเป็นจินตามยปัญญา เพื่อน้อมเข้า ภาวนามยปัญญา คือปัญญาที่เกิดจากการสั่งสมอบรมความรู้ช่วยให้เข้าใจถึงความจริงความ งามของชีวิต อาศัยการฟังธรรมจากพระสงฆ์ทำให้เข้าใจคุณค่าชีวิตอย่างแท้จริง สามารถปรับ แนวคิดวิธีการดำเนินชีวิตให้ถูกต้อง และมีจิตผ่องใสอยู่เสมอตลอดเวลา

บทสรุป

บทบาทความสำคัญของพระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่ในการเทศน์นั้นเพื่อการเผยแผ่ พระพุทธศาสนานำหลักธรรมคำของพระศาสนาประกาศให้ผู้สูงอายุได้เข้าใจและประพฤติ ปฏิบัติตามโดยอาศัยหลักการวิธีการอย่างถูกต้องทั้งวิชาคือความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม ทนสถานการณ์ปรับเปลี่ยนประยุกต์หลักธรรมให้ทันสมัยกับกาลเวลาตอบปัญหาข้อสงสัยได้ และมีจรรยา นอกจากมีความรู้ความสามารถแล้ว ต้องเพียบพร้อมด้วยวัตรปฏิบัติตนให้เป็น ที่ น่าเลื่อมใสมีสมณสาธูปทั้งดงามเรียบร้อย มีคุณลักษณะแห่งองค์ธรรมกถึกในการเทศน์ที่ ถ่ายทอดธรรมะของพระพุทธเจ้าไปสู่ผู้สูงอายุได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ซึ่งเมื่อปฏิบัติปฏิบัติ

หน้าที่และดำรงตนดังกล่าวแล้ว ก็จะทำให้ผู้สูงอายุมีขวัญกำลังใจ สามารถสร้างศรัทธาให้เกิดปัญญา มีความรู้ความเข้าใจในชีวิตอย่างถูกต้องตามหลักธรรม และจะทำให้ผู้สูงอายุดำรงชีวิตตนเองด้วยไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ดำรงชีวิตด้วยความบริสุทธิ์สร้างตนให้เป็นประโยชน์สอดคล้องตามหลักพุทธธรรมที่จะทำให้ผู้สูงอายุมีความสุขกายกายที่เข้มแข็งมีความสุขจิตที่ดีและมีความสุขใจเข้าใจยอมรับการเปลี่ยนแปลงตามวัยมีความสุขเข้ากับสังคมได้ดี มีอารมณ์ที่เต็มไปด้วยความสนุกมองโลกในแง่ดี ยึดมั่นในความดี และสามารถให้คำปรึกษาช่วยเหลือลูกหลานหรือคนรุ่นหลังได้ เป็นคลังสมองของครอบครัว ชุมชน สังคม มีความสงบสุขด้วยการใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายปล่อยวางได้ ปฏิบัติตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา หนักแน่นมั่นคงในทาน ศีล ภาวนา มีสติปัญญารู้เท่าทันความจริงของชีวิตมีความสุขจิตดีอย่างแท้จริง

รายการอ้างอิง

- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2558). *แนวทางการดูแลด้านสังคมจิตใจของผู้สูงอายุเพื่อป้องกันปัญหาสุขภาพจิต*. นนทบุรี : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2557). *รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย ปี 2557*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- นริสา วงศ์พนารักษ์, (2556).การสร้างความสุขภาวะทางจิตในสังคมผู้สูงอายุ. *วารสารวิจัยสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 2,163.
- บุญช่วย คำยาดี, (2564). *สังคมผู้สูงอายุเต็มรูปแบบไทยโพสต์*. สืบค้นเมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://www.thaipost.net/main/detail/103356>
- ปิ่นนเรศ กาศอุดม และมณฑนา เหมชะญาติ. (2554). ผลของโปรแกรมการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ ในเทศบาล ตำบลบางกะจะ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี. *วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า*, 43-44.
- พระมหาโพธิวงศาจารย์ (ทองดี สุรเตโช). (2563). *วิธีเทศนา* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : บริษัทปัญญามิตรการพิมพ์.

- เพ็ญผกา กาญจนภาส. (2547). *ประสิทธิภาพของโปรแกรมสุขศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรม การส่งเสริมสุขภาพในการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัด ชัยภูมิ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ : กรุงเทพฯ.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2555). *พุทธวิธีการสอน*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2557). *ประชากรสูงอายุไทย: ปัจจุบันและอนาคต. เอกสารประมวลสถิติด้านสังคม*. สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์.
- เสถียร พันธรั้งสี. (2516). *ศาสนาเปรียบเทียบ*. กรุงเทพฯ : ฅงวิทยาการพิมพ์.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต). (2561). *ปฏิบัติธรรมให้ถูกต้องทางและพุทธวิธีในการ สอน*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ รตนพร จำกัด.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต). (2564). *ธรรมะสำหรับผู้สูงอายุ ดำเนินชีวิตให้ถูก ความสุขยิ่งเพิ่มพูน*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บริษัทธรรมสภา บันลือธรรม จำกัด.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต). (2564). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- สุจริต สุวรรณชีพ (บรรณาธิการ). (2558). *แนวทางการดูแลทางด้านสังคมจิตใจของผู้สูงอายุ เพื่อป้องกัน ปัญหาสุขภาพจิต (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1) (พิมพ์ครั้งที่ 4)*. นนทบุรี : ชุมชนสหกรณ์การเกษตร แห่งประเทศไทย.
- องค์การเผยแผ่วัดประยุรวงศาวาส. (2549). *วิชาการเทศนา*. กรุงเทพฯ : หจก.สามลดา.
- Goldberg, D. P. (1972). *The detection of psychiatric illness by questionnaire*. London: Oxford University Press.
- WHO. (2011). *Active aging a Framework*. สืบค้นเมื่อ 19 ธันวาคม 2564. จาก www.who.int/survey/aging beholder/en/index.html.

พุทธวิธี : การสื่อสารทางการเมือง

Buddhist Ways: Political Communication

อาทิตย์ ชูชัย¹, มนตรี รอดแก้ว², วิโรจน์ สิงห์สังข์³, ทองคำ เกษจันทร์⁴ และ สะอาด ภูนาสรณ์⁵

Received: April 16, 2022
Revised: September 26, 2022
Accepted: September 27, 2022

Artit Choochai, Montree Rodkaew, Wirot Singsang,
Thongkham Ketchan and Sa-ard Poonasorn
(artitchoochai2528@gmail.com)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ มีจุดมุ่งหมายให้เห็นถึงความสำคัญในการใช้หลักพุทธวิธีในการสื่อสารทางการเมืองทุกระดับ เช่น การเมืองระดับชาติ การเมืองระดับท้องถิ่น และระดับประชาชนโดยทั่วไป เพื่อให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข โดยใช้หลักพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร ซึ่งการสื่อสารนับเป็นกลไกที่สำคัญในทางการเมืองตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและการสื่อสารมักตกเป็นเครื่องมือของผู้มีอำนาจปกครอง ในการถ่ายทอดและขยายแนวคิด อุดมการณ์ทางการเมือง จากผู้ปกครองไปสู่ประชาชนเพื่อเป็นการชักชวน โน้มน้าวใจให้เกิดความศรัทธาและความจงรักภักดีต่อผู้ปกครอง ดังนั้น พุทธวิธีตามแนวพระพุทธศาสนาสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้กับการสื่อสารทางการเมืองในยุคปัจจุบัน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการสื่อสาร ส่งเสริมให้เกิดสันติสุขในสังคม ปราศจากอคติและก่อให้เกิดคุณธรรม จริยธรรมในการสื่อสาร

คำสำคัญ: พุทธวิธี, การสื่อสาร, การเมือง

Abstract

This article is aimed at studying about the significance of using the principles of Buddhist ways in every level of political communication such as in

^{1, 2, 3} มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University, Mahavajiralongkornrajavidyalaya Campus

^{4, 5} มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์กาฬสินธุ์

Mahamakut Buddhist University, Kalasin Buddhist College

national politics level, in local, and for population in order to live together with harmony by using the principles of Buddhism as a tool for the communication. The communication has been a significant mechanic of politics from the past until the current time in which the communication has been a tool of authorities who have conveyed and expanded their thoughts of the political ideology from the ruler to population in order to persuade and convince them for their faith and devote to the rulers. Hence, the principles of the Buddhist ways can be adapted in the political communication during the present time for the effectiveness of the communication as well as to support the peacefulness in the society without any bias and to create moral and ethics in communication.

Keywords: Buddhist Ways, Communication, Political

บทนำ

หลักจริยธรรมในทางพุทธศาสนา จะเป็นสิ่งสำคัญในการขัดเกลาบุคคลให้ทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายโดยตระหนักถึงคุณธรรมและพุทธจริยธรรมในการบริหารงานทางการเมือง ที่ต้นตอเป็นสื่อกลางนำข่าวสารนั้นไปสู่สังคม พุทธศาสนา จึงมีเนื้อหาสาระอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการนำมาบูรณาการเพื่อประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาการสื่อสารทางการเมือง ซึ่งการนำเอาคุณค่าทางพุทธจริยธรรมมาเป็นตัวชี้วัดทางพุทธศาสนาอันเป็นสาระสำคัญของวัฒนธรรมชุมชนปลูกฝังแก่ปัจเจกบุคคล และกลุ่มบุคคลในสังคม จะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างยิ่ง เพราะเป็นการนำสิ่งดีที่มีอยู่มาใช้อย่างเป็นรูปธรรม “จริยธรรมกับการสื่อสารทางการเมือง” โดยตระหนักว่าถ้าสถาบันทางการเมืองทั้งภาครัฐและภาคประชาสังคมได้นำเอาแนวทางจริยธรรมมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการสื่อสารทางการเมืองก็จะก่อให้เกิดการสื่อสารทางการเมืองที่ดีขึ้นได้ (พระสุทัศน์ กตสาโร (ประทุมแก้ว), 2556)

การเมืองเป็นเรื่องที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากกับชีวิตของคนที่อยู่ในสังคม การสื่อสารทางการเมือง จึงมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตและการตัดสินใจของประชาชนอย่างกว้างขวาง (นันทนา นันทวโรภาส, 2558) หลายปีที่ผ่านมาความขัดแย้งในสังคมไทยทำให้สังคมได้ตระหนักและเริ่มกล่าวถึงเครื่องมือที่จะเชื่อมโยงสังคมไทยให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติมีความสุข ดังจะเห็นได้จากกลุ่มคนในประเทศต่าง ๆ ที่พัฒนาตนเองเข้าสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว

ทั้งระบบเศรษฐกิจและการเมือง ได้ให้การยอมรับอย่างกว้างขวางในการนำการสื่อสารมาเป็นเครื่องมือและวิธีการในการดำเนินการ (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2555) เพื่อนำมาพัฒนาให้เกิดความเปลี่ยนแปลงและสร้างความเจริญก้าวหน้าทั้งต่อปัจเจกบุคคล องค์กร สังคมและประเทศชาติ แม้ว่าการสื่อสารถูกนำมาเป็นเครื่องมือที่สำคัญทางการเมืองระหว่างประชาชนกับรัฐบาลและรัฐบาลกับประชาชน แต่ส่วนหนึ่งที่ทำให้ “ความขัดแย้ง” ขยายตัวขึ้นหรือลดระดับความรุนแรงลงในสังคมที่สำคัญประการหนึ่งคือสื่อมวลชนที่มีส่วนในการขยายระดับความรุนแรงของความขัดแย้ง (คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริง คอป., 2555) ทุกฝ่ายเริ่มให้ความสำคัญการสื่อสารที่จะนำสังคมไปสู่ความสันติสุข

การสื่อสารทางการเมืองในปัจจุบันกล่าวได้ว่า ความขัดแย้งในหลากหลายมิติ แต่มีตัวแปรสำคัญที่แฝงตัวอยู่เบื้องหลังของวิกฤตการณ์สื่อสารทางการเมืองได้แก่ประเด็น “การสื่อสาร” ขบวนการความแตกแยกทางสังคมที่นำพาประชาชนในสังคมไทยไปจ่อที่ขอบเหวแห่งมิกสัญญีกัลยัค (ประเวศ วะสี, 2554) เป็นการสื่อสารแสดงเสรีภาพคำพูดทางความคิดเห็น สร้างคำพูดด้วยความเกลียดชัง คำพูดที่บิดเบือนและมีคำพูดที่มีอคติ ซึ่งส่งผลต่อการสานสัมพันธ์กับผู้อื่นได้อย่างลึกซึ้งจนขยายผลสู่ความขัดแย้งและใช้ความรุนแรงในที่สุด (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2549)

ตลอดหลายปีที่ผ่านมา การสื่อสารทางการเมืองไทยได้ขยายความขัดแย้งจนเป็นประเด็นปัญหามาไปสู่การใช้ความรุนแรงในที่สุด จากการศึกษาข้อมูลของประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือ พระพุทธศาสนาเป็นอันดับหนึ่งกว่า 94% หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงคำสอนที่ เกี่ยวข้องกับ “คำพูด” ที่เรียกว่า “วจีสุจจริต” ซึ่งเป็นหลักธรรมการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการพูด ดังที่ พระพุทธองค์ทรงให้หลักคำสอนในเรื่องเกี่ยวกับการพูดว่าจะต้องเป็น “วจีสุจจริต” ประกอบด้วย คำพูดที่เป็นความจริง พูดประสานสามัคคี พูดไม่ระคายหูนาฟังและพูดจากมีหลักฐานอ้างอิงน่าเชื่อถือ ซึ่งว่าจากหลักคำสอน พระพุทธองค์ทรงเล็งเห็นความสำคัญและประโยชน์ของคำพูดเป็นสำคัญ จึงได้มีหลักธรรมคำสอนไว้ในพระไตรปิฎกเกี่ยวกับคำพูดไว้ในบริบทต่าง ๆ แม้ว่ากาลเวลาผ่านมายาวนาน หลักคำสอนในพระพุทธศาสนายังคงมีคุณค่าสำคัญ เกี่ยวกับการสื่อสารมากมาย (ชินกร ทองดี, 2564)

ดังนั้น พุทธวิธีในการสื่อสารทางการเมือง อาจเป็นกุญแจสำคัญในการนำไปใช้เพื่อเปิดประตูสู่การสื่อสารทางการเมืองไทยปัจจุบันให้เกิดความสันติสุขในสังคมได้ ซึ่งการสื่อสารทางการเมืองเป็นการถ่ายทอดข้อมูลและข่าวสารเกี่ยวกับการเมืองโดยตรง ระหว่าง

สมาชิกในทางการเมืองและคณะบุคคลกับรัฐบาล โดยมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอาศัยความเมตตา กรุณา ความจริงใจต่อสถาบันและเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน อันจะทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องหาทางออกสำหรับความขัดแย้งได้อย่างเหมาะสม โดยการสื่อสารนั้นจะต้องไม่อยู่บนฐานของผลประโยชน์ส่วนตัว ในทางพระพุทธศาสนาว่าด้วยการสื่อสาร หลักคุณธรรมหลักจรรยาบรรณ และจริยธรรมของการสื่อสารด้วย สังคมไทยได้นำหลักจริยธรรมการสื่อสารตามแนวพุทธศาสนามาใช้ เพื่อให้คนในสังคมมีความสุข มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และเป็นการสื่อสารที่ช่วยให้สังคมมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันทุกระดับ เช่น 1) ระดับปัจเจกบุคคล 2) ระดับครอบครัว 3) ระดับชุมชน และ 4) ระดับประเทศ เป็นต้น ดังนั้นผู้ศึกษาจึงมีความประสงค์ที่จะทำการศึกษาเรื่อง “พุทธวิธี : การสื่อสารทางการเมือง” เป็นการนำเอาหลักปฏิบัติทางศาสนาเพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองในทุกระดับ โดยการนำหลักพุทธวิธีทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้อันจะก่อให้เกิดการสื่อสารทางการเมืองที่ดี และสร้างสรรค์ต่อไป

ความสำคัญของการสื่อสาร

การสื่อสาร คือ กระบวนการถ่ายทอดข้อมูลจากคนหนึ่งไปยังอีกคนหนึ่งหรือกลุ่มคนต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ซึ่งการสื่อสารนั้นจะต้องดำเนินการผ่านสื่อต่าง ๆ สื่อมวลชนจึงมีบทบาทสำคัญในการเป็นตัวกลางในการส่งผ่านข้อมูล โดยสื่อในปัจจุบันแบ่งเป็นสองประเภทใหญ่ ๆ คือ สื่อมวลชนกระแสหลัก ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุและสิ่งพิมพ์ กับสื่อใหม่ ซึ่งเป็นสื่อที่มาพร้อมเทคโนโลยีสมัยใหม่ นั่นคือ แพลตฟอร์มสำหรับสร้างชุมชนเสมือนบนโลกออนไลน์ เป็นแหล่งรวมผู้ใช้งานเข้ามาประกอบกิจกรรมบนโลกออนไลน์ และสามารถติดต่อสื่อสารถึงกันได้อย่างรวดเร็ว หรือตัวอย่างง่าย ๆ ก็คือเว็บไซต์ หรือ แอปพลิเคชันโซเชียล ที่เราใช้งานกันอยู่ในชีวิตประจำวันทุกวัน เช่น Facebook Twitter Instagram YouTube TikTok Line เป็นต้น ในการสื่อสาร เราจึงต้องเรียนรู้ประเภทของสื่อต่าง ๆ รวมถึงคุณลักษณะของสื่อ เพื่อที่จะควบคุมให้การสื่อสารนั้นมีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์

การสื่อสารจึงถือว่ามีสำคัญในฐานะที่เป็นการส่งผ่าน ความรู้ ความคิดทัศนคติไปให้บุคคลรอบข้าง ซึ่งการสื่อสารมีความสำคัญต่อมนุษย์ 5 ประการ (สำนักวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต, 2553) สรุปได้ ดังนี้

1. ความสำคัญต่อชีวิตประจำวัน การสื่อสารมีบทบาทที่สำคัญยิ่งต่อชีวิตประจำวัน ในวันหนึ่งเราใช้การสื่อสารตลอดเวลา ทั้งการสื่อสารกับตนเอง การสื่อสารกับผู้อื่น ตั้งแต่บุคคล ในครอบครัว กลุ่มเพื่อน ผู้ร่วมงานและทุกกิจกรรมในการดำรงชีวิต ก็ต้องใช้การสื่อสารทั้งนั้น จึงสรุปได้ ดังนี้

2. ความสำคัญต่อความเป็นสังคม มนุษย์รวมตัวกันเป็นกลุ่มสังคมได้ตั้งแต่สังคม เล็กระดับครอบครัว จนถึงสังคมที่ใหญ่ระดับประเทศและระดับโลกได้ ก็เพราะอาศัยการ สื่อสารเป็นพื้นฐาน เมื่อมนุษย์อยู่รวมกันและดำเนินชีวิตร่วมกัน ก็ย่อมต้องมีข้อตกลงกัน โดย กำหนดเป็นระเบียบ กติกาต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของสังคม ทำให้สังคมนั้น ๆ ดำรงอยู่ได้

3. ความสำคัญต่ออุตสาหกรรมและธุรกิจภาคอุตสาหกรรมและธุรกิจ ตั้งแต่ ขั้นตอนการตลาด การขาย การจัดหาวัตถุดิบ การวางแผนการผลิต การผลิต การเงิน การ บัญชี และการบริหารงานบุคคล ต้องใช้การสื่อสารทุกขั้นตอน นับตั้งแต่การสื่อสารกันระหว่าง บุคคล จนกระทั่งถึงการสื่อสารกับมวลชน เช่น การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ จึงได้มีการนำ เทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในการสื่อสารมากมาย

4. ความสำคัญต่อการปกครอง การปกครองไม่ว่าจะเป็นการปกครองระดับใด หรือการปกครองระบอบใดก็ตามผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง จะต้องมีการตกลงร่วมกันใน กฎเกณฑ์หรือระเบียบต่าง ๆ ผู้ปกครองต้องเผยแพร่ข่าวสารเหล่านี้ให้ผู้ถูกปกครองทราบทั้ง ทางตรงและทางอ้อม รวมทั้งประชาชนหรือผู้ถูกปกครองก็ต้องสื่อสารเรื่องต่าง ๆ ไปยัง ผู้ปกครองด้วย เพื่อความสงบสุขของบ้านเมืองเป็นสำคัญ

5. ความสำคัญต่อการเมืองและเศรษฐกิจ ทุกประเทศมีการติดต่อสื่อสารกันทั้ง ทางด้านการเมือง และเศรษฐกิจ และปัจจุบันมีหน่วยงานหรือองค์กรของแต่ละประเทศ ที่ทำ หน้าที่ติดต่อสื่อสารข่าวสารการเมืองและเศรษฐกิจทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ เพื่อการ สร้างเครือข่ายหรือพันธมิตร ซึ่งการสื่อสารมวลชนก็เข้ามามีบทบาทร่วมด้วยเช่นกัน

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การสื่อสารมีความสำคัญและเป็นพื้นฐานของการมีปฏิสัมพันธ์ ของมนุษย์ ซึ่งมนุษย์มีความจำเป็นที่ต้องสื่อสารระหว่างกัน เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร ความคิด ความรู้สึกระหว่างบุคคลหนึ่งไปอีกคนหนึ่ง เน้นความสัมพันธ์ระหว่างกันของมนุษย์ ซึ่งกระบวนการที่เกิดขึ้นนั้นเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันหรือสร้างความขัดแย้งก็ได้ โดย ผ่านสื่อต่าง ๆ

โดยสรุป การสื่อสาร คือ กระบวนการถ่ายทอดข้อมูลจากคนหนึ่งไปยังอีกคนหนึ่ง หรือกลุ่มคนต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน การสื่อสารคือกระบวนการในการส่งสาร หรือ การสื่อสารเป็นกระบวนการของการถ่ายทอดสารจากบุคคลฝ่ายหนึ่งซึ่งเรียกว่า ผู้ส่งสาร ไปยังบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเรียกว่า ผู้รับสาร โดยผ่านสื่อซึ่งอาจใช้อุปกรณ์หรือไม่ใช้อุปกรณ์ เป็นตัวช่วยในการติดต่อหรือแลกเปลี่ยนสารดังกล่าว ซึ่งการสื่อสารมีความสำคัญและเป็น พื้นฐานของการมีปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร ความคิด ความรู้สึก ระหว่างบุคคลหนึ่งไปอีกรคนหนึ่ง เน้นความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

การสื่อสารทางการเมือง

การสื่อสารทางการเมืองถือกำเนิดมาตั้งแต่ยุคกรีกโบราณ ตามหลักฐานที่บันทึกไว้ในราว 500 ปีก่อนคริสตกาล “การสื่อสาร คือ การแสวงหาวิธีการจูงใจทุกรูปแบบ” (Berlo, David K, 1960) แม้ว่าการสื่อสารทางการเมืองจะเป็นเรื่องที่มีมายาวนานแล้ว แต่ศาสตร์แห่งการสื่อสารทางการเมืองกลับเป็นเรื่องใหม่ ที่มีการศึกษาอย่างกว้างขวางเมื่อไม่นานมานี้ อาจกล่าวได้ว่า การสื่อสารทางการเมือง ที่ได้รับการศึกษาในฐานะศาสตร์นั้น เริ่มต้นพร้อมกับการเกิดขึ้นของสื่อโทรทัศน์ในช่วงทศวรรษ 1950 เพราะพลังอำนาจของสื่อโทรทัศน์ที่มีอิทธิพลอย่างสูงต่อผู้ที่รับชม ทำให้นักการเมืองมองเห็นช่องทางการสื่อสารที่สำคัญนี้ จึงหยิบมาใช้ในทางการเมือง โดยเริ่มต้นจาก นายพลไอเซนฮาวร์ ที่ใช้สื่อโทรทัศน์ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ประธานาธิบดีในปี ค.ศ.1956 ตามมาด้วย จอห์น เอฟ. เคนเนดี ในปี ค.ศ.1960 ซึ่งในกรณีของ เคนเนดีนั้น นับเป็นตัวอย่างของการใช้โทรทัศน์ เป็นสื่อในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ที่มีประสิทธิภาพสูงสุด โดยจอห์น เอฟ. เคนเนดี ได้โต้วาที (Debates) กับ รองประธานาธิบดี ริชาร์ด นิกสัน ซึ่งเป็นที่รู้จักของชาวอเมริกันมากกว่า แต่จากการปรากฏตัว การวางบุคลิกและการพูดที่โดดเด่นกว่าของจอห์น เอฟ. เคนเนดี ที่ถูกถ่ายทอดผ่านสื่อโทรทัศน์ ไปยังชาวอเมริกันกว่าร้อยล้านคน สร้างความประทับใจอย่างสูง จนส่งผลให้ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดีในที่สุด (Bruce I. Newman, 1994) นับเนื่องจากนั้นเป็นต้นมา

ดังนั้น การสื่อสารทางการเมือง จึงหมายถึงกิจกรรมสื่อสารทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้นไม่ว่าจะเป็นพื้นที่สาธารณะ (Public Sphere) หรือพื้นที่ส่วนตัว (Private Sphere) แต่ใน การศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองครั้งนี้จะใช้ศัพท์ การสื่อสารทางการเมือง ในความหมายแคบ ซึ่งมีผู้ให้ความหมายไว้ ดังต่อไปนี้ นิยามการสื่อสารทางการเมืองของ Manuel Pares i Maicas ไว้ 4 ข้อ (นันทนา นันทวโรภาส, 2558) ดังนี้

1. การสื่อสารใด ๆ ที่สัมพันธ์ระหว่างการเมืองกับบริบทสังคม อันได้แก่ รัฐบาล พรรคการเมือง กลุ่มกดดันทางการเมือง การเคลื่อนไหวทางการเมืองของประชาชน ซึ่งกลุ่มบุคคลเหล่านี้อาจเป็นทั้งผู้ส่งหรือผู้รับสาร

2. การสื่อสารทางการเมืองเป็นเรื่องของการโน้มน้าวใจ จัดกระทำหรือการหลอกลวง เพื่อจะนำไปสู่อำนาจ อุดมการณ์ ผลประโยชน์ ความขัดแย้ง ประชาชนิตี ฯลฯ

3. การสื่อสารนี้อาจเป็นไปในรูปแบบของข่าว เหตุการณ์เสมือนจริง การโฆษณาชวนเชื่อ การเบี่ยงเบนข้อเท็จจริง โดยวิธีการโฆษณาและประชาสัมพันธ์

4. การสื่อสารทางการเมืองเกี่ยวข้องกับการตลาดทางการเมือง โดยเฉพาะกระบวนการเลือกตั้ง การหยังเสียง อันเป็นเครื่องมือสำคัญในระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน

การสื่อสารทางการเมือง คือ กระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ความคิดเห็น ค่านิยม อุดมการณ์ทางการเมือง ภายในระบบการเมืองอย่างมีเป้าหมาย ซึ่งฉายภาพให้เห็นถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่มนุษย์กระทำในทางการเมืองการสื่อสารทางการเมืองจึงเป็นความพยายามที่จะใช้ประโยชน์จากกิจกรรมพื้นฐานของมนุษย์ในสังคมที่ต้องมีการสื่อสารถึงกัน ผสานกับความต้องการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติของการเมืองที่ต้องมีการโน้มน้าวชี้นำเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ การสื่อสารทางการเมืองจึงไม่ใช่เรื่องของชะตากรรมหรือความบังเอิญที่กำหนดโดยสิ่งเหนือธรรมชาติ หากแต่เป็นเรื่องของศักยภาพและเจตจำนงที่มนุษย์เป็นผู้กำหนดเอง (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2545)

กิจกรรมทางการเมืองทั้งหมด คือ การสื่อสารทางการเมือง ไม่เพียงการพูด การเขียน การวิพากษ์วิจารณ์ แต่ทุกอย่างที่ปรากฏสู่สายตาไม่ว่าจะเป็นการแต่งกาย ทรงผม ตราสัญลักษณ์ ล้วนเป็นองค์ประกอบของการสื่อสาร อันจะนำไปสู่สิ่งที่เป็นภาพลักษณ์ หรือ อัตลักษณ์ของบุคคล บรรดาผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการสื่อสารทางการเมืองมี 3 กลุ่ม เป็นกลุ่มองค์กรทางการเมือง ทำการส่งผ่านข้อมูลข่าวสารของตนเองไปยังสื่อมวลชน เพื่อให้สื่อมวลชนถ่ายทอดข้อมูลเหล่านั้นผ่านสื่อต่าง ๆ ไปยังประชาชน ซึ่งสามารถอธิบายกระบวนการส่งและรับข้อมูล ได้ดังนี้

กลุ่มที่ 1 องค์กรทางการเมือง ในฐานะต้นธารของ “สาร” ที่ต้องการส่งออกไป เพื่อให้มีอิทธิพลเหนือการตัดสินใจของประชาชนและรัฐบาล โดยองค์กรทางการเมืองต่าง ๆ ประกอบด้วยพรรคการเมือง เป็นองค์กรทางการเมืองที่เป็นที่รวมของคนที่มีแนวความคิดคล้ายคลึงกัน มีแนวคิดอุดมการณ์ร่วมกัน พรรคการเมืองในประเทศประชาธิปไตยสมัยใหม่

มีพันธกิจในการบรรลุเป้าหมายตามรัฐธรรมนูญ คือ การชนะเลิศเลือกตั้ง หรือเป็นผู้บริหาร หรือเป็นผู้แทนในสภา ดังนั้น พรรคการเมืองจึงต้องพยายามสื่อสาร หรือโน้มน้าวใจผู้เลือกตั้ง ให้เห็นว่าพรรคมีศักยภาพ มีจริยธรรม และมีนโยบายที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน แนวทางการสื่อสารของพรรคการเมือง มีทั้งการโฆษณา การประชาสัมพันธ์ การปั่นข่าว (Spinning) ทั้งนี้เพื่อให้สื่อมวลชนนำเสนอข่าวของพรรคในเชิงบวก

กลุ่มที่ 2 องค์กรสาธารณะ (Public Organization) หรืออาจเรียกว่าองค์กรภาคประชาชน ได้แก่ สหภาพแรงงาน กลุ่มผู้บริโภคและสมาคมวิชาชีพ กลุ่มองค์กรที่มิใช่ ภาครัฐนี้เป็นองค์กรที่สื่อสาร เพื่อเป้าหมายเฉพาะขององค์กร บางครั้งอาจสนับสนุนพรรคการเมือง บางครั้งอาจจะต่อต้าน ขึ้นอยู่กับประเด็นและสถานการณ์

กลุ่มที่ 3 กลุ่มกดดัน (Pressure Groups) เป็นการรวมตัวของบุคคลในประเด็นเฉพาะกิจ ไม่มีลักษณะเป็นสถาบัน แต่มีวัตถุประสงค์ทางการเมืองที่ชัดเจน มีการรวมตัวกันในช่วงเวลาหนึ่ง เพื่อกดดันให้มีการดำเนินการ หรือเปลี่ยนแปลงในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น กลุ่มรณรงค์ปลดอาวุธนิวเคลียร์ กลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติ เป็นต้น

กลุ่มที่ 4 องค์กรก่อการร้าย (Terrorist Organizations) หมายถึง กลุ่มที่ใช้วิธีการรุนแรง การระเบิดในเมือง การจี้เครื่องบิน การลอบสังหาร การลักพาตัว) เป็นเครื่องมือในการต่อสู้ เพื่อสื่อสารให้ประชาชนได้รู้ถึงความมีอยู่และวัตถุประสงค์ของกลุ่ม ยิ่งสื่อมวลชนนำเสนอข่าวความรุนแรงจากการกระทำของกลุ่มเหล่านี้มากเท่าไร ก็ยิ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกลุ่มก่อการร้ายมากเท่านั้น กลุ่มเหล่านี้ ได้แก่ กลุ่มไออาร์เอ ในประเทศไอร์แลนด์เหนือ กลุ่มอัลเคดาร์ ในตะวันออกกลาง กลุ่มก่อการร้ายในภาคใต้ของประเทศไทย เป็นต้น

กลุ่ม 5 สื่อมวลชน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในฐานะผู้นำสารไปสู่ประชาชนและขณะเดียวกันก็ทำหน้าที่ในการส่งสารจากประชาชนไปยังนักการเมือง หรือองค์กรทางการเมืองด้วยความกว้างใหญ่ของพื้นที่ประเทศ ประกอบกับจำนวนมหาศาลของประชาชนทำให้นักการเมืองไม่อาจติดต่อโดยตรงกับประชาชนได้ สื่อมวลชนจึงเป็นช่องทางสำคัญ ในการกระจายข่าวสารไปยังประชาชน ดังนั้นนักการเมืองและผู้แสดงทางการเมืองทั้งหลาย จึงต้องใช้ความพยายามอย่างยิ่งที่จะทำให้ตนเองและเรื่องราวต่าง ๆ ได้ปรากฏเป็นข่าวในสื่อมวลชน โดยช่องทางปกติ หรือใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวก็ตาม ซึ่งในการนำเสนอและวิพากษ์วิจารณ์ทางการเมืองของสื่อมวลชนนั้น ก็ถูกตั้งข้อสังเกตถึงความเป็นกลางและความมีอคติอยู่เสมอ ๆ

กลุ่มที่ 6 ประชาชน คือกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารทางการเมือง หากไม่มีประชาชน การสื่อสารทางการเมืองก็ไม่อาจบรรลุวัตถุประสงค์ได้ ดังนั้น การสื่อสารทาง

การเมือง จึงมักที่จะนำเสนอข้อมูลข่าวสาร ให้เข้าถึงประชาชนแต่ละกลุ่ม เพื่อให้ได้ผลตามที่มุ่งหวังไว้และโดยที่ประชาชนนั้นมีความแตกต่างกันทั้งสถานะ อาชีพ การศึกษา รายได้ ภูมิภาค ฯลฯ การเข้าถึงประชาชนกลุ่มเป้าหมายทางการเมือง จึงเป็นเรื่องที่นักการเมืองจะต้องแสวงหาช่องทางและวิธีการในการสื่อสารให้สอดคล้องอย่างเฉพาะเจาะจง

สรุปได้ว่า การสื่อสารทางการเมือง คือ กระบวนการสื่อสารที่มีองค์ประกอบ 3 ฝ่าย ได้แก่ กลุ่มองค์กรทางการเมือง สื่อมวลชน และประชาชน โดยที่กลุ่มองค์กรทางการเมือง มีความต้องการการสนับสนุนจากประชาชน จึงจำเป็นต้องทำการส่งสารผ่านสื่อมวลชนไปยังประชาชน สื่อมวลชนก็ทำหน้าที่เป็นตัวกลาง ในการเผยแพร่ข่าวสารนั้นภายใต้มุมมองของตนเอง ซึ่งอาจมีอคติหรือทำหน้าที่อย่างเป็นกลาง เป็นสิ่งที่ประชาชนผู้รับสารจะใช้วิจารณญาณ ในการวินิจฉัยตัดสินของตนเอง และในขณะเดียวกันประชาชนก็อาจส่งสารไปยังกลุ่มองค์กรทางการเมือง เพื่อเสนอแนวทาง เรียกร้อง ต่อต้าน โดยผ่านไปยังสื่อมวลชน หรือทัศนคติจากการหยั่งเสียง (Poll) ในประเด็นต่าง ๆ ซึ่งในกระบวนการนี้ สื่อมวลชนนอกจากจะทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของทั้ง 2 กลุ่มแล้ว ยังสามารถแสดงบทบาทเป็นผู้ส่งสารได้อีกด้วย โดยวิธีการนำเสนอ ความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ บทวิเคราะห์ผ่านคอลัมน์ต่าง ๆ และแม้แต่ในเนื้อหาของข่าวเอง การกลั่นกรองที่จะนำเสนอเป็นข่าวใหญ่ ข่าวเล็กหรือไม่นำเสนอ ก็เป็นส่วนหนึ่งของการสื่อสารทางการเมือง

กระบวนการและช่องทางการสื่อสารตามแนวทางพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาได้อธิบายองค์ประกอบของชีวิตที่บัญญัติเรียกว่า “สัตว์” “บุคคล” ในที่นี้หมายถึง มนุษย์หรือบุคคล โดยแบ่งออกเป็นส่วนประกอบ 5 ประเภท ทางธรรมว่า เบญจขันธ์ คือ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2551)

1. รูป ได้แก่ ส่วนประกอบฝ่ายรูปธรรมทั้งหมด ร่างกายและพฤติกรรมทั้งหมดของร่างกาย หรือสสารและพลังงานฝ่ายวัตถุ พร้อมทั้งคุณสมบัติและพฤติกรรมต่าง ๆ ของสสารพลังงานเหล่านั้น
2. เวทนา ได้แก่ ความรู้สึกสุข ทุกข์ หรือเฉย ๆ ซึ่งเกิดจากผัสสะทางประสาททั้ง 5 และทางใจ
3. สัญญา ได้แก่ ความกำหนดได้ หรือหมายรู้ (ในทางนิเทศศาสตร์ เรียก การรับรู้) คือ กำหนดรู้หรือการเครื่องหมายลักษณะต่าง ๆ อันเป็นเหตุให้จำอารมณ์นั้น ๆ ได้

4. สังขาร ได้แก่ องค์ประกอบหรือคุณสมบัติต่าง ๆ ของจิตมีเจตนาเป็นตัวนำ ซึ่งแต่งจิตให้ดีหรือชั่วหรือเป็นกลาง ๆ ตรัสตรึงนึกคิดในใจและแสดงออกทางกาย ทางวาจา หรือเป็นเครื่องปรุงของจิตของความคิดซึ่งนำไปสู่ปัญญาได้

5. วิญญาณ ได้แก่ ความรู้แจ้งอารมณ์ทางประสาททั้ง 5 และทางใจ คือ การเห็น การได้ยิน การได้กลิ่น การรู้รส การรู้สัมผัสทางกาย และการรู้อารมณ์ทางใจ

กล่าวโดยสรุปแล้ว บุคคลประกอบด้วยรูปและนาม รูป คือ รูปธรรมหรือร่างกายมนุษย์ ซึ่งประกอบด้วยธาตุ 4 คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ และหมายถึง รูปธรรม ที่เข้ามาสัมผัสทาง ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ส่วนของตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ เรียกว่า อายตนะภายใน ส่วน รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ และธรรมารมณ์ เรียกว่า อายตนะภายนอก

อายตนะ แปลว่า แตนต่อเชื่อม คือ ตา สัมผัส รูป หู สัมผัส เสียง จมูก สัมผัส กลิ่น ลิ้น สัมผัส รส กายสัมผัส โผฏฐัพพะ (สิ่งที่สัมผัสได้ด้วยกาย ได้แก่ ความร้อน ความเย็น ความแข็ง ความอ่อน) ใจสัมผัส ธรรมารมณ์ (สิ่งที่ใจคิดเรื่องราวต่าง ๆ ที่ระลึกได้เกี่ยวกับสิ่งที่พบหรือรับรู้ทาง หู ตา จมูก ลิ้น และกาย และปรากฏขึ้นทางใจ)

จากกระบวนการรับรู้หรือช่องทางในการสื่อสารของมนุษย์ พระพุทธศาสนากล่าวว่ามีช่องทางในการรับรู้โดยผ่านทางประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ ตา หู จมูก ลิ้น ผิวสัมผัส ที่เป็นช่องทางสำหรับการรับเข้า และส่งออกของการสื่อสาร ในขณะที่เดียวกันการรับรู้ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะการรับรู้แต่เพียงรูปธรรมเท่านั้น พระพุทธศาสนายังทรงเสนอถ้าไปถึงการรับรู้ผ่านนามธรรมที่จับต้องไม่ได้ อันได้แก่ การรับรู้ทางใจไว้ด้วย ซึ่งความรู้ที่รับรู้มาจากทางมโนทวารหรือใจนี้เอง ที่เรียกว่า ธรรมารมณ์ ในหลักการสื่อสารทั่วไป สมัยอดีตกาลพระพุทธองค์ยังไม่มีสื่อและเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการสื่อสาร มีเพียงการสื่อสารด้วยการพูดและการเขียนเท่านั้น หลักการสื่อสารที่พระองค์ทรงสั่งสอนจึงเน้นไปที่การพูด การฟัง การท่องจำ แต่หลักการต่าง ๆ ที่พระองค์ทรงสั่งสอนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับการสื่อสารในทุกรูปแบบ เช่น การรายงานข่าว การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

โดยสรุป กระบวนการและช่องทางการสื่อสารตามแนวทางพระพุทธศาสนา หมายถึง ช่องทางในการรับรู้โดยผ่านทางประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ ตา หู จมูก ลิ้น ผิวสัมผัส ที่เป็นช่องทางสำหรับการรับเข้า และส่งออกของการสื่อสาร การรับรู้ผ่านนามธรรมที่จับต้องไม่ได้ อันได้แก่ การรับรู้ทางใจไว้ด้วย ซึ่งความรู้ที่รับรู้มาจากทางมโนทวารหรือใจนี้เอง ที่เรียกว่า ธรรมารมณ์ ในหลักการสื่อสารทั่วไป

หลักการสื่อสารตามแนวทางพระพุทธศาสนา

ศาสนาพุทธมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของชาวพุทธ หลักคำสอนของพระพุทธเจ้าครอบคลุมการสื่อสารของมนุษย์ทั้งในด้านการพูด การฟัง การรับรู้ การคิดและการเชื่อ ซึ่งหลักการสื่อสารตามแนวพระพุทธศาสนาสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ในการสื่อสารยุคปัจจุบัน จัดเป็นหลักการสื่อสารที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการสื่อสารและส่งเสริมให้เกิดจริยธรรมในการสื่อสาร พระพุทธเจ้าได้ทรงวางหลักการสื่อสารที่ชัดเจน คือ หลักของการพูดมีหลายประการ ได้แก่

1. การพูดที่ดี

พระพุทธองค์ยังได้สอนเรื่องการพูดไว้ในหลักสัมมาวาจาหรือวาจาชอบหรือเจรจาชอบ (Right speech) ซึ่งเป็นศีลพื้นฐานสำหรับบุคคลทั่วไปปฏิบัติ ดังนี้

1.1 ละมุสาวาท เว้นการพูดเท็จ ให้พูดสัจจวาจา พูดคำจริง

1.2 ละปิสฺสุณาวาจา เว้นการพูดส่อเสียด ให้พูดสมัคคกรณีวาจา พูดคำमानสามัคคี

1.3 ละมรฺสฺวาจา เว้นการพูดคำหยาบ ให้พูด สันทวาจา พูดคำอ่อนหวานสุภาพ

1.4 ละสัมผัปปลาปะ เว้นการพูดเพ้อเจ้อ ให้พูดอัตถสัณฺหิตาวาจา พูดคำมีประโยชน์ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2551)

2. บุคคลควรพูดด้วยปัญญา

พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนว่าควรพูดด้วยมโนตา (ปัญญา) ได้แก่ 1. ไม่พูดเท็จ 2. ไม่พูดส่อเสียด 3. ไม่พูดคำหยาบ 4. ไม่พูดเพ้อเจ้อ และ 5. หลังจากตายแล้ว ย่อมไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์ (อง.ปญจก. (ไทย) 22/214/357)

3. บุคคลไม่ควรพูดมากแล้วไม่ทำ แต่ควรพูดน้อยแล้วทำ

พระพุทธองค์ทรงสอนว่า “คนที่กล่าวพุทธพจน์แม้มาก แต่มัวประมาทไม่ทำตามพุทธพจน์นั้น ย่อมไม่ได้รับผลแห่งความเป็นสมณะ เหมือนคนรับจ้างเลี้ยงโคได้แต่นับโคให้คนอื่น ฉะนั้น ส่วนคนที่กล่าวพุทธพจน์ แม้น้อยแต่ประพฤติธรรมสมควรแก่ธรรมเป็นปกติ ละราคะ โทสะและโมหะได้แล้ว รู้ชอบ มีจิตหลุดพ้นดีแล้วไม่ยึดติดในโลกนี้และโลกหน้า เขา ย่อมได้รับผลแห่งความเป็นสมณะ” (ขุ.ธ. (ไทย) 25/19-20/30) กล่าวได้ว่า คนที่พูดถ้อยคำมีประโยชน์แม้มาก แต่เป็นผู้ประมาท ไม่ทำตามถ้อยคำนั้น ผู้นั้นย่อมไม่ได้มีส่วนแห่งคุณธรรมที่ทำให้เป็นสมณะ เหมือนคนเลี้ยงโค นับโคให้ผู้อื่น แต่ไม่มีส่วนแห่งนํ้านมโค ส่วนคนที่พูด

ถ้อยคำมีประโยชน์ แม้น้อย แต่ประพฤติตามธรรม ละระคะ โทสะและโมหะได้ รู้โดยชอบ มีจิตหลุดพ้นแล้วด้วยดี ไม่ถือนั่นในโลกนี้หรือโลกอื่น ย่อมเป็นผู้มีส่วนแห่งคุณธรรมทำให้เป็นสมณะได้

4. บุคคลควรระมัดระวังการพูดจา

พระพุทธองค์ทรงเปรียบเทียบไว้ว่า “พรุสวาจา (คำหยาบ) เป็นเหมือนผิงเครื่องตัดตนของคนพาลผู้กล่าวคำชั่ว ย่อมเกิดที่ปากของคนพาล ผู้ใดสรรเสริญคนที่ควรติเตียน หรือติเตียนคนที่ควรสรรเสริญ ผู้นั้นชื่อว่าสั่งสมความผิดไว้ด้วยปาก ย่อมไม่ประสบความสุขเพราะความผิดนั้น” (อง.ทสก. (ไทย) 24/89/201)

เปรียบได้กับคนที่เกิดมีขวานเกิดมาในปากด้วย คนพาลเมื่อกล่าวคำชั่ว ชื่อว่าใช้ขวานนั้นฟันตัวเอง เหมือนกับไม่รู้ ว่า ผู้ใดควรสรรเสริญ ผู้ใดควรติ จึงชื่อว่าใช้ปากเลือกเก็บความชั่วเอาไว้ ซึ่งย่อมจะไม่ได้ประสบความสุขเพราะความชั่วนั้น ๆ เลย

5. คุณสมบัติของผู้รับสาร/หลักการฟังที่ดี

พระพุทธองค์ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการฟังในสิ่งที่ดีมีประโยชน์ โดยได้ชี้ถึงอานิสงส์ในการฟังธรรม 5 ประการ (อง.ปญจก. (ไทย) 22/202/344) คือ 1. ได้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง 2. เข้าใจชัดสิ่งที่ได้ฟังแล้ว 3. บรรเทาความสงสัยเสียได้ 4. ทำให้ความเห็นให้ตรง 5. จิตของผู้ฟังธรรมย่อมเลื่อมใส

นอกจากนี้พระพุทธองค์ได้ทรงสอนแนะนำกระตุ้นเตือนในการทำหน้าที่ของบุคคลให้ดีเกี่ยวกับการฟัง การสนทนา ปรัชชาสอบถาม ซึ่งประกอบด้วยธรรม 5 ประการ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2551) ดังนี้ 1. ไม่นึกหมิ่นเรื่องที่เขาพูด 2. ไม่นึกหมิ่นผู้พูด 3. ไม่นึกหมิ่นตัวเอง 4. ใจไม่ฟุ้งซ่าน ฟังธรรมโดยมีจิตหนึ่งเดียว 5. มนสิการโดยแยบคาย (โยนิโสมนสิการ ซึ่งเป็นตัวการในการทำหน้าที่ทางปัญญาให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ทั้งในการรับรู้ การเผชิญสถานการณ์ และการสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับปฏิบัติต่อทุกกรณี)

โดยสรุป หลักการสื่อสารตามแนวทางพระพุทธศาสนา คือ หลักคำสอนของพระพุทธเจ้าครอบคลุมการสื่อสารของมนุษย์ทั้งในด้านการพูด การฟัง การรับรู้ การคิดและการเชื่อ ได้แก่ หลักของการพูดมีหลายประการ ประกอบด้วย ละมุสวาท เว้นการพูดเท็จ ให้พูดสังจวาจา พูดคำจริง ละปิสุณวาจา เว้นการพูดส่อเสียด ให้พูดสมัคครณิวาจา พูดคำสมานสามัคคี ละพรุสวาจา เว้นการพูดคำหยาบ ให้พูดสันหวาจา พูดคำอ่อนหวานสุภาพและละสัมผัปปลาปะ เว้นการพูดเพ้อเจ้อ ให้พูดอัตถสัณหิตาวาจา พูดคำมีประโยชน์ เป็นต้น

บทสรุป

การสื่อสารทางการเมือง คือ กระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ความคิดเห็น ค่านิยม อุดมการณ์ทางการเมือง ภายในระบบการเมืองอย่างมีเป้าหมาย ซึ่งฉายภาพให้เห็นถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่มนุษย์กระทำในทางการเมืองการสื่อสารทางการเมืองจึงเป็นความพยายามที่จะใช้ประโยชน์จากกิจกรรมพื้นฐานของมนุษย์ในสังคมที่ต้องมีการสื่อสารถึงกัน พุทธวิธีสื่อสารครอบคลุมถึงเรื่องการสื่อสารของมนุษย์ทั้งหมดซึ่งเกี่ยวข้องกับการพูด การฟัง การรับรู้ การเปิดรับการสื่อสาร การคิดและการเชื่อ ซึ่งหลักการสื่อสารตามแนวพระพุทธศาสนาสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ในการสื่อสารยุคปัจจุบันได้เป็นอย่างดี จัดเป็นหลักการสื่อสารที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการสื่อสารตลอดจนส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดจริยธรรมในการสื่อสาร ดังนั้นพุทธวิธีในการสื่อสารทางการเมือง อาจเป็นกุญแจสำคัญในการนำไปใช้เพื่อเปิดประตูการสื่อสารทางการเมืองไทยปัจจุบันให้เกิดความสันติสุขในสังคมได้ ซึ่งการสื่อสารทางการเมืองเป็นการถ่ายทอดข้อมูลและข่าวสารเกี่ยวกับการเมืองโดยตรง ระหว่างสมาชิกในทางการเมืองและคณะบุคคล กับรัฐบาล โดยมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอาศัยความเมตตา กรุณา ความจริงใจต่อสถาบัน และเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน อันจะทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องหาทางออกสำหรับความขัดแย้งได้อย่างเหมาะสม โดยการสื่อสารนั้นจะต้องไม่อยู่บนฐานของผลประโยชน์ส่วนตัว สังคมไทยได้นำหลักจริยธรรมการสื่อสารตามแนวพุทธศาสนามาใช้ เพื่อให้คนในสังคมมีความสุข มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และเป็นการสื่อสารที่ช่วยให้สังคมมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันทุกระดับ เช่น 1. ระดับปัจเจกบุคคล 2. ระดับครอบครัว 3. ระดับชุมชน และ 4. ระดับประเทศ เป็นต้น ดังนั้น “พุทธวิธี : การสื่อสารทางการเมือง” เป็นการนำเอาหลักปฏิบัติทางศาสนามาเพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองในทุกระดับ โดยการนำหลักพุทธวิธีทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้อันจะก่อให้เกิดการสื่อสารทางการเมืองที่ดี และสร้างสรรค์ต่อไป

รายการอ้างอิง

คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริง (คอป.). (2555). *โครงการศึกษาวิจัย*

รากเหง้าของความขัดแย้งทางออกเพื่อความปรองดอง. กรุงเทพฯ : บริษัท พี เอส พรินติ้ง แอนด์.

นันทนา นันทวโรภาส. (2558). *สื่อสารการเมือง : ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้* (พิมพ์ครั้งที่ 2).

กรุงเทพฯ : แมสมีเดีย.

- ประเวศ วะสี. (2554). “สิ่งที่นายกรัฐมนตรีคนใหม่ควรทำ 10 ประการ”. สืบค้น 21 เมษายน 2565, จาก <http://www.komchadluek.net/detail/20110630/101798/.html>
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2551). *พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ* (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ : สหธรรมิก.
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. (2549). *การจัดการความขัดแย้งอย่างสันติวิธีและการสื่อสารทางการเมืองในภาวะวิกฤต. การสื่อสารทางการเมืองหน่วยที่ 13*. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- “_____”. (2555). *พระพุทธศาสนากับวิทยาการสมัยใหม่*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สุขุมวิทการพิมพ์ จำกัด.
- พระชินกร สุจิตโต (ทองดี). (2564). *การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา* (ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระนครศรีอยุธยา.
- พระสุทัศน์ กตสาโร (ประทุมแก้ว). (2556). *การศึกษายุทธวิธีธรรมกับการสื่อสารทางการเมือง* (สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระนครศรีอยุธยา.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. (2545). *การสื่อสารกับการเมือง*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ประสิทธิ์ภัณฑ์ แอนด์พริ้นติ้ง.
- สำนักวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต. (2553). *GE 125 การสื่อสาร และมนุษย์สัมพันธ์*. สืบค้น 21 เมษายน 2565, จาก https://ge.kbu.ac.th/media_learning/doc/main_media_learning/GE125/01.pdf
- Berlo, D.K. (1960). *The Process of Communication: Introduction to Theory and Practice*. San Francisco: Rinehart Press.
- Bruce I. Newman. (1994). *The Mass Marketing of Politics: Democracy In An Age Of. United State*: Blackwell Publishers Ltd.

ความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น การรับฟังอย่างลึกซึ้ง
กับความมั่นคงในชีวิตสมรสตามหลักพุทธจิตวิทยา
Empathy, Deep Listening, and Marriage Stability according to
Buddhist Psychology

กัญกร คำพรรณ¹, เมธาวิ อุดมธรรมานุภาพ² และ พุทธชาติ แผนสมบุญ³
Kanyakorn Khamphan, Maytawee Udomtamanupab and
Phutthachat Phaensomboon
(rutjaya_khamphan@yahoo.com, laocup@gmail.com and
saha70@gmail.com)

Received: July 28, 2022
Revised: November 14, 2022
Accepted: November 17, 2022

บทคัดย่อ

ความมั่นคงในชีวิตสมรส คือ การจัดการชีวิตสมรสให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขและมี
ปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ความขัดแย้งก่อให้เกิดความเครียด การสื่อสารเชิงลบและการไม่ลงรอย
กันทางความคิดส่งผลให้เกิดการใช้อารมณ์ขณะสื่อสารและแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง
การเสริมสร้างความมั่นคงในชีวิตสมรสตามหลักพุทธจิตวิทยาจำเป็นต้องประยุกต์ใช้หลักสมช
ีธรรม 4 หลักกัลยาณมิตรธรรม 7 และหลักพรหมวิหารธรรม ร่วมกับความสามารถในการ
เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นและการรับฟังอย่างลึกซึ้ง เพื่อช่วยให้คู่สมรสรับรู้อารมณ์ ยอมรับ
ความคิด เข้าใจความรู้สึกของอีกฝ่ายตามความเป็นจริงโดยไม่ยึดตามความคิดและความรู้สึก
ของตนและมีส่วนร่วมในความรู้สึกนั้น ผลของการเสริมสร้างความมั่นคงในชีวิตสมรสตาม
หลักพุทธจิตวิทยาจะทำให้คู่สมรสมีความรักแบบเมตตากรุณาต่อกัน ประองตอง
ประนีประนอม สามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เสริมสร้าง
คุณภาพชีวิตสมรสที่ดี นำมาซึ่งความมั่นคงในชีวิตสมรส

คำสำคัญ: ความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น, การฟังอย่างลึกซึ้ง,
ความมั่นคงในชีวิตสมรส, พุทธจิตวิทยา

¹ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพุทธจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Ph.D. Program in Buddhist Psychology, Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
^{2,3} ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Department of Psychology, Faculty of Humanities. Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Abstract

Marriage stability is the ability to arrange marriage life to live happily and have a good interaction with each other. Conflicts cause stress. Negatively communication and inconsistency of thought making couple use emotion to communicate and eventually violent and aggressive behavior. Enhancing marriage stability with Buddhist psychological principles requires the application of Samajividhamma 4, Kalyanamitta-dhamma 7, and the Brahmavihara with the ability to understand the feeling of others and deeply listen to help each other perceive emotions, ideas acceptance, and understand the other person's feelings without relying on their own thoughts and participation in the same idea based on reality. Enhancing marriage stability by using the Buddhist psychology principle will enable married couples to develop compassion, reconciliation, compromise, and effectively solve conflicts together. Strengthen the quality of marriage life and eventually bring in marriage stability.

Keywords: Empathy, Deep Listening, Marital Stability, Buddhist Psychology

บทนำ

ชีวิตสมรสเริ่มต้นจากชายหญิงสองคนอยู่ร่วมกันฉันท์สามีภรรยา ซึ่งทั้งคู่มีสิทธิและพันธะที่กำหนดโดยกฎหมาย วัฒนธรรม ประเพณี หรือพิธีกรรมทางศาสนา รวมถึงการอยู่ร่วมกันฉันท์สามีภรรยาเป็นที่ยอมรับของครอบครัว สังคม หรือศาสนา (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2551) ช่วงเริ่มจีบกันใหม่ ๆ ชายหญิงจะอยู่ในภาวะที่เรียกว่า "Idealization" คือมองอีกฝ่ายหนึ่งเป็นอุดมคติ เห็นแต่คุณสมบัติที่สมบูรณ์แบบของคนรัก โดยไม่เห็นข้อบกพร่องใด ๆ บางครั้งจะมองเฉพาะสิ่งที่ตนอยากเห็น ไม่ใช่ตัวตนที่แท้จริงของอีกฝ่าย ต่างฝ่ายพยายามสร้างภาพลักษณ์ที่ดีขึ้นมาเพื่อให้อีกฝ่ายพึงพอใจ (เทวิกา ประดิษฐบาทุกา, 2557) เมื่อความรักสุขงอม ชายหญิงจึงปรารถนาที่จะแต่งงานใช้ชีวิตคู่เพราะต้องการความผูกพันที่มั่นคง คู่สมรสมุ่งหวังปรารถนาให้ชีวิตสมรสของตนมั่นคงและมีความสุข แต่เมื่อเวลาผ่านไปความรักแบบโรแมนติคถึงจุดอิ่มตัว ความรู้สึกหลงใหลเชิงชู้สาวลดน้อยลง ทำให้ต่างฝ่ายต่างมองเห็นนิสัย

ตัวตนที่แท้จริง ขอบกพร่องของกันและกัน ซึ่งอาจไม่ตรงกับสิ่งที่ตนคาดหวังจะได้รับจากคู่สมรส เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายเกิดความขัดแย้งในใจผนวกกับความเครียดสะสมจากปัจจัยต่าง ๆ ที่ประสบในชีวิตประจำวัน ส่งผลต่อภาวะสมดุลทางอารมณ์และจิตใจ ความคิดและพฤติกรรม การไม่ลงรอยกันทางความคิด การมองประเด็นหรือทัศนคติที่ต่างกัน อาจเป็นการจุดชนวนให้เกิดกระทบกระทั่งนำไปสู่ความขัดแย้ง การสะสมปัญหาความขัดแย้งของคู่สมรสที่ไม่ได้รับการเยียวยาอาจนำไปสู่การหย่าร้าง การสิ้นสุดชีวิตสมรสเป็นความเครียดที่รุนแรงรองลงมาจากการเสียชีวิตของคู่สมรส ผลกระทบจากการหย่าร้างส่งผลต่อภาพลักษณ์ของครอบครัว อาจเป็นเหตุผลประการหนึ่งที่ทำให้คู่สมรสจำต้องอดทนและดำรงอยู่ในสถานภาพการหย่าทางอารมณ์ เป็นลักษณะการแยกกันอยู่ ต่างคนต่างอยู่ เเหินห่างต่อกัน ขาดสัมพันธ์ภาพต่อกันในฐานะสามีภรรยา (จอห์น โนเดล และคณะ, 2530, อ้างอิงใน ศุภวดี บุญญวงค์, 2548)

ความขัดแย้งเป็นการไม่ลงรอยกันหรือสภาวะที่ไม่เห็นพ้องต้องกันระหว่างบุคคลจึงพยายามที่จะฝ่าฝืนหรือต้านทานบุคคลที่มีความคิดหรือความเชื่อที่ไม่ตรงกับแนวทางของตน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542) การถกเถียงเพื่อต้องการเอาชนะกันหรือโต้แย้งเพื่อแสดงเหตุผลของตน การค้นหาความผิดของผู้อื่น หรือการตัดสินผู้อื่นว่าผิดถูกต้องชั่วตามความคิดของตน ถ้าต่างฝ่ายต่างพูดโดยไม่มีฝ่ายใดหยุดเพื่อรับฟัง ยิ่งทำให้สถานการณ์เลวร้ายลง อีกทั้งเสริมอารมณ์เชิงลบให้ยิ่งรุนแรงขึ้น ดังนั้นเมื่ออีกฝ่ายตกอยู่ในสภาวะอารมณ์ที่เลวร้าย โมโห พุดหรือแสดงกิริยาที่ไม่เหมาะสมออกมา อีกฝ่ายจะต้องควบคุมสติไม่แสดงกิริยาโต้ตอบที่จะทำให้สถานการณ์เลวร้ายยิ่งไปกว่าเดิม ซึ่งจะเป็นการรักษาความเข้าใจไม่ให้ถูกทำลายลงไป เพราะความขัดแย้งเพียงเล็กน้อย (สุมัทนา สินสวัสดิ์ และพนมพร พุ่มจันทร์, 2557) ดังนั้นการหยุดเพื่อรับฟังจึงเป็นการป้องกันความรุนแรงที่อาจจะเกิดขึ้นจากการใช้อารมณ์เชิงลบ และพฤติกรรมก้าวร้าว ในขณะที่เดียวกันการรับฟังเป็นส่วนประกอบสำคัญในกระบวนการสื่อสารของมนุษย์ที่ช่วยให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน แต่การฟังเพื่อรับรู้ความรู้สึกและความต้องการเบื้องต้นที่ผู้พูดแสดงออกผ่านคำพูด น้ำเสียง สีหน้า ท่าทาง และภาษากาย จะต้องเป็นการรับฟังอย่างลึกซึ้ง (ธานินทร์ แสนทวิสุข, 2564)

การรับฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep listening) เป็นทักษะการฟังโดยใช้สติและสมาธิเพื่อเชื่อมโยงให้สามารถรับรู้เข้าใจและเข้าถึงสภาวะภายในจิตใจของคู่สนทนาทั้งด้านอารมณ์ ความคิดและความรู้สึก เป็นการรับฟังอย่างไม่มีเงื่อนไข ไม่ตัดสินและมีส่วนร่วมในความรู้สึกนั้น

จะทำให้ไม่สร้างมโนภาพตามความคิดของตนซึ่งอาจไม่ตรงกับสิ่งที่คู่สนทนาต้องการสื่อสาร การรับฟังอย่างลึกซึ้งซึ่งช่วยให้คู่สนทนาผ่อนคลายความตึงเครียดและช่วยลดความขัดแย้ง ในขณะสนทนา ท่าทีการสื่อสารมีอิทธิพลต่อความสุขในชีวิตสมรส หากคู่สมรสปรับตัวและรับมือกับปัญหาอย่างสอดคล้องก็จะนำไปสู่การดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข (Satir et al., 1991) ผู้ที่จะรับฟังอย่างลึกซึ้งได้อย่างมีประสิทธิภาพจะต้องมีความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น (Empathy) เพราะความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นเป็นสิ่งสำคัญสิ่งแรกในการเปิดใจรู้จักโลกของบุคคลอื่น (Tournier, 1957 as cited in Ludeman, 1968) ทำให้สามารถเข้าใจและเข้าถึงความรู้สึกของคู่สนทนาและมีส่วนร่วมในความรู้สึกนั้น ผลของความรู้สึกสามารถแสดงออกให้คู่สนทนารับรู้ได้ผ่านภาษา ถ้อยคำ และท่าทาง (Egan, 1986) ความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นมีความสำคัญยิ่งในการปฏิสัมพันธ์ร่วมกับบุคคลรอบข้าง เพราะถ้าเข้าใจผู้อื่นมากขึ้น ความขัดแย้งจะไม่เกิดขึ้น (Lauster, 1978) แต่การเป็นผู้มีความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น (Empathy) และสามารถรับฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep listening) ได้ดีนั้น ผู้ฟังจะต้องดำรงตนตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 และ หลักพรหมวิหารธรรม เพราะหลักธรรมทั้งสองแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ฉันท์มิตร เมื่อคู่สมรสมีความเป็นมิตรที่ดีต่อกัน ก็จะเมตตาอยากให้อีกฝ่ายมีความสุข มีความกรุณา อยากให้อีกฝ่ายไม่มีความทุกข์ เมื่ออีกฝ่ายประสบความสำเร็จได้ดีมีความสุขก็จะมุทิตา และ อุเบกขาโดยการวางใจเป็นกลางต่อความความคิดเห็นที่แตกต่าง ไม่คิดอคติ ไม่คิดเบียดเบียน มีทัศนคติต่อสิ่งต่าง ๆ ด้วยกุศลจิต จะทำให้คู่สนทนาารู้สึกว่าตนอยู่ในพื้นที่ปลอดภัยและผ่อนคลายความตึงเครียด การได้ยินทั้งเสียงของตนเองและเสียงของผู้อื่นมีความสำคัญมากต่อกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน เพราะจะทำให้มีสติในการประเมิน ตรวจสอบ และขัดเกลาพฤติกรรมการแสดงออกทางวาจาโดยอัตโนมัติ (David Bohm อ้างอิงใน โสฬส ศิริไสย์, 2548) จากเหตุผลที่ผู้เขียนอธิบายมาข้างต้นสอดคล้องกับผลการวิจัยของรพีพงศ์ ยังวราสวัสดิ์ (2559) พบว่าการหยุดสื่อสารขณะที่ถูกอารมณ์เชิงลบครอบงำ การรับฟังอย่างใส่ใจ การสื่อสารอย่างมีสติ ความเข้าใจร่วมรับรู้ความรู้สึกอย่างไม่มีเงื่อนไข ส่งเสริมความมั่นคงและความสำเร็จในชีวิตสมรส

ความมั่นคงในชีวิตสมรสเป็นความสามารถในการจัดการความขัดแย้งเพื่อรักษาสถานภาพสมรสให้คงอยู่ การบริหารชีวิตสมรสอย่างสมดุลจะทำให้คู่สมรสอยู่ด้วยกันอย่างราบรื่นเป็นปกติสุข ชีวิตสมรสจะประสบความสำเร็จได้ต้องมีความรัก ความผูกพัน ความสุข

ที่ได้อยู่ด้วยกัน (รพีพงศ์ ยังวราสวัสดิ์, 2559) ความมั่นคงในชีวิตสมรสจะต้องสมดุลด้วยความรักทั้ง 2 แบบ คือ 1) ความรักแบบ “ราคะ” จะกระตุ้นให้เกิดอารมณ์รักใคร่ประทับใจในรูปลักษณะภายนอก มีความรู้สึกอยากใกล้ชิดมีพันธนาการทางใจ และ 2) ความรักแบบ “เมตตา” และ “กรุณา” จะยึดเหนี่ยวให้คู่สมรสผูกพันสัญญาต่อกันที่จะรักษาสัมพันธ์ภาพให้ยั่งยืน เมื่อเวลาผ่านไปความเคยชินในการอยู่ด้วยกันจะทำให้ความรักแบบ “ราคะ” จืดจาง ดังนั้นความรักของคู่สมรสที่คงทนถาวรและสมบูรณ์แบบจะต้องนำทางด้วยความรักแบบ “เมตตา” และ “กรุณา” เพราะเมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้นความรักแบบ “เมตตา” และ “กรุณา” จะทำให้คู่สมรสพร้อมเปลี่ยนแปลงตนเองเพื่อป้องกันความขัดแย้งและพร้อมที่จะหาทางออกของปัญหาร่วมกันอย่างสันติวิธี ความรักแบบ “เมตตา” และ “กรุณา” ช่วยให้อาจบริหารจัดการชีวิตคู่ได้อย่างสมดุลและประคับประคองชีวิตสมรสได้อย่างราบรื่นเป็นปกติ การจัดการความขัดแย้งเพื่อการครองรักอย่างยั่งยืนนอกจากความรักและการยอมรับในความต่างแล้ว จำเป็นต้องมีหลักธรรมในการดำเนินชีวิต (สุมัทนา สีนสวัสดิ์ และพนมพร พุ่มจันทร์, 2557)

หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมความมั่นคงในชีวิตสมรส คือ “หลักสมชีวิธรรม 4” เพราะเป็นหลักธรรมที่แสดงถึงคุณสมบัติคู่สมรสที่มีความเหมาะสมกัน การดำรงตนในหลักสมชีวิธรรม 4 จะทำให้ชีวิตสมรสมีความสุข ราบรื่น มั่นคงยืนยาว ส่งเสริมคุณค่าซึ่งกันและกัน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2555) การเสริมสร้างความมั่นคงในชีวิตสมรสจำเป็นอย่างยิ่งที่คู่สมรสต้องยึดหลักพุทธธรรมเพื่อยึดเหนี่ยวจิตใจให้เกิดสติและใช้ปัญญาจัดการแก้ปัญหาความขัดแย้งและนำทางการดำเนินชีวิตสมรสให้ดำเนินต่อไปอย่างปกติสุข ชีวิตสมรสที่ประสบความสำเร็จได้นั้นไม่ได้ขึ้นกับหลักสมชีวิธรรม 4 เพียงอย่างเดียว แต่จำเป็นต้องอาศัยความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น การรับฟังอย่างลึกซึ้ง หลักกัลยาณมิตรธรรม 7 และ หลักพรหมวิหารธรรม สนับสนุน กล่าวได้ว่าการทำงานร่วมกันอย่างสอดคล้องกลมกลืนของหลักสมชีวิธรรม 4 หลักกัลยาณมิตรธรรม 7 หลักพรหมวิหารธรรม ความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น และการรับฟังอย่างลึกซึ้ง ทำให้สามีภรรยา มีทัศนคติที่ดีต่อชีวิตสมรส พึงพอใจในตัวคู่สมรส เข้าใจในความคิดและความรู้สึกของกันและกัน มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ส่งผลให้ทั้งคู่มีความรัก ความผูกพัน มีความสุขที่ได้อยู่ด้วยกัน ประทับใจในกันและกัน มีความรู้สึกอยากใกล้ชิดมีพันธนาการทางใจ และมีความปรารถนาที่จะรักษาสัมพันธ์ภาพชีวิตสมรสให้มั่นคงและยั่งยืน

บทความวิชาการนี้ผู้เขียนมุ่งเน้นให้เห็นถึงความเกี่ยวข้องกันระหว่างความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น การรับฟังอย่างลึกซึ้ง กับการเสริมสร้างความมั่นคงในชีวิต สมรสตามหลักพุทธจิตวิทยา โดยการนำหลักพุทธธรรมประกอบด้วย หลักสมชีวิธรรม 4 หลัก กัลยาณมิตรธรรม 7 และหลักพรหมวิหารธรรม มาปรับใช้ร่วมกับความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นและการรับฟังอย่างลึกซึ้ง เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงในชีวิตสมรส โดยมุ่งผลเพื่อพัฒนาและยกระดับจิตใจคู่สมรสให้มีความสุขและใช้ปัญญาในการบริหารชีวิตสมรสได้อย่างสมดุล อยู่ด้วยกันฉันท์มิตร มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน สามารถประคับประคองชีวิตสมรสให้ดำเนินต่อไปได้อย่างยั่งยืนเป็นปกติสุข เพราะความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น การรับฟังอย่างลึกซึ้ง หลักกัลยาณมิตรธรรม 7 และ หลักพรหมวิหารธรรมร่วมกันช่วยเสริมสร้างความรักแบบ “เมตตา” และ “กรุณา” ซึ่งความรักแบบ “เมตตา” และ “กรุณา” จะทำให้คู่สมรสอ่อนประนีประนอม จัดการความขัดแย้งอย่างสันติวิธี ความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นและการรับฟังอย่างลึกซึ้งจะทำให้คู่สมรสเปิดใจเชื่อมโยงเป็นหนึ่งเดียวกัน สามารถรับรู้เข้าใจและมีส่วนร่วมในอารมณ์และความรู้สึกของกันและกัน ทำให้เกิดความเห็นอกเห็นใจ อีกทั้งทำให้เกิดประสิทธิภาพในการสื่อสารเชิงบวกทั้งการใช้คำพูดและไม่ใช้คำพูด

ความมั่นคงในชีวิตสมรส (Marital Stability)

การสมรสเริ่มต้นจากชายหญิงสองคนอยู่ร่วมกันฉันท์สามีภรรยา ซึ่งทั้งคู่มีสิทธิและพันธะที่กำหนดโดยกฎหมาย วัฒนธรรม ประเพณี หรือพิธีกรรมทางศาสนา รวมถึงการอยู่ร่วมกันฉันท์สามีภรรยาเป็นที่ยอมรับของครอบครัว สังคม หรือศาสนา (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2551) ความสัมพันธ์ที่ดีภายในครอบครัว เริ่มต้นจากความมั่นคงในชีวิตสมรส เพราะความสัมพันธ์ที่ดีของคู่สมรสสามารถตอบสนองความต้องการด้านอารมณ์ ความรัก และความอบอุ่นภายในครอบครัวได้ (Holmes & Rahe, 1967 อ้างอิงใน ศุภวดี บุญญวงศ์, 2548) หากเปรียบความเข้มแข็งของครอบครัวตั้งต้นมาแล้ว ความมั่นคงในชีวิตสมรสเปรียบเหมือนรากแก้วที่ทำหน้าที่ค้ำจุนต้นไม้ให้ทรงตัวอยู่ได้ไม่ล้มลง ได้มีการนิยามความหมายและองค์ประกอบของความมั่นคงในชีวิตสมรส ดังนี้

ความหมายของความมั่นคงในชีวิตสมรส

ลูอิสและสเปนเนียร์ (Lewis & Spanier, 1979) อธิบายว่า ความมั่นคงในชีวิตสมรส หมายถึง การคงอยู่ของการสมรส ทั้งแบบเป็นทางการคือการสมรสอย่างถูกต้องตามกฎหมาย และแบบไม่เป็นทางการคือการใช้ชีวิตคู่อยู่ร่วมกันโดยไม่จดทะเบียนสมรส

เลวิงเกอร์ (Levinger, 1965 cited in Lewis & Spanier, 1979) อธิบายว่า ความมั่นคงในชีวิตสมรส หมายถึง สิ่งที่แสดงให้เห็นว่าชีวิตสมรสดำเนินไปอย่างเป็นปกติ ไม่มีปัญหาเกิดขึ้นระหว่างคู่สมรส

ปวีณภักดิ์ มิ่งขวัญธนรัชต์ (2561) อธิบายว่า ความมั่นคงในชีวิตสมรส หมายถึง การที่ชายหญิงใช้ชีวิตคู่ร่วมกัน รับฟังความคิดเห็น ให้อภัย เมื่อฝ่ายใดทำผิดพลาด ร่วมดูแลซึ่งกันและกัน ร่วมมือกันแก้ปัญหา บริหารชีวิตร่วมกันได้อย่างมีความสุข สามารถประคับประคองชีวิตสมรสได้อย่างราบรื่นยาวนาน

สรุปได้ว่าความมั่นคงในชีวิตสมรส หมายถึง การคงอยู่ของการสมรส ไม่หย่าร้าง หรือแยกกันอยู่ คู่สมรสพึงพอใจในชีวิตสมรส มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ร่วมมือกันจัดการปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในครอบครัวได้เป็นอย่างดี สามารถประคับประคองชีวิตสมรสให้ดำเนินต่อไปได้อย่างยั่งยืนเป็นปกติสุข

องค์ประกอบของความมั่นคงในชีวิตสมรส

ลูอิสและสเปนเนียร์ (Lewis & Spanier, 1979) อธิบายว่า คุณภาพและความมั่นคงในชีวิตสมรส ขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 องค์ประกอบ คือ

1. ปัจจัยก่อนสมรส ประกอบด้วย

1.1 ความคล้ายคลึงกันของคู่สมรส เช่น เชื้อชาติ สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ศาสนา อายุ เป็นต้น

1.2 คุณลักษณะของคู่สมรส เช่น ระดับการศึกษา อายุแรกสมรส ระดับชนชั้นทางสังคม ความคุ้นเคยกัน สุขภาพร่างกายและสุขภาพจิต

1.3 แบบอย่างชีวิตสมรสจากบิดามารดา เช่น ความสุขในวัยเด็ก ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสกับบิดามารดา และคุณภาพชีวิตสมรสของบิดามารดาทั้งสองฝ่าย

1.4 สิ่งสนับสนุนอื่น ๆ เช่น ความเห็นพ้องของบิดามารดาในการสมรสของบุตร

2. ปัจจัยขณะสมรส เป็นปัจจัยที่มีบทบาทต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรสและสัมพันธภาพระหว่างคู่สมรส ประกอบด้วย

2.1 สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น ความมั่นคงทางอาชีพของคู่สมรส ความมั่นคงทางการเงินและรายได้ของครอบครัว

2.2 หน้าที่การงานของภรรยา เช่น ความพึงพอใจในงานของตนเองและความเห็นพ้องของสามีที่มีต่อหน้าที่การงานของภรรยา

2.3 ลักษณะโครงสร้างทางครอบครัว เช่น การมีบุคคลอื่นมาร่วมอาศัยร่วมกัน หรือคู่สมรสอาศัยอยู่ร่วมกับครอบครัวเดิม ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีผลต่อการตัดสินใจในด้านต่าง ๆ ของคู่สมรส

2.4 อิทธิพลทางสังคมของคู่สมรส เช่น ความสัมพันธ์ของคู่สมรสแต่ละฝ่ายกับครอบครัวเดิม ญาติ พี่น้อง เพื่อนของตนเองหรือของคู่สมรสที่ส่งผลต่อชีวิตสมรส

2.5 การมีทัศนคติที่ดีต่อชีวิตสมรส เช่น ความคล้อยคลึงในการรับรู้และการสื่อสารระหว่างคู่สมรส ความสอดคล้องกันของค่านิยมระหว่างคู่สมรส

2.6 ความรู้สึกพึงพอใจระหว่างคู่สมรส เช่น ความพึงพอใจทางเพศ ความรักและความเคารพนับถือที่มีต่อกัน ซึ่งความพึงพอใจในคู่สมรสจะส่งผลต่อความมั่นคงและคุณภาพในชีวิตสมรส

2.7 ประสิทธิภาพในการสื่อสารระหว่างคู่สมรส เช่น การสื่อสารนำมาซึ่งความเข้าใจ ความเห็นอกเห็นใจ สามารถสื่อสารให้เข้าใจกันผ่านการใช้คำพูดและไม่ใช้คำพูด

2.8 ความเหมาะสมในบทบาทของคู่สมรส เช่น การมีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนและมีความคิดเห็นต่อบทบาทที่คาดหวังของอีกฝ่ายอย่างมีเหตุผล

2.9 การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส เช่น การอยู่ร่วมกันฉันท์เพื่อน การทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน การร่วมมือกันแก้ปัญหา ต่างฝ่ายต่างมีอิทธิพลต่อภาวะอารมณ์และจิตใจของกันและกัน

3. แรงดันจากภายนอกและทางเลือกที่น่าสนใจ เป็นสาเหตุภายนอกที่มีผลต่อความมั่นคงในชีวิตสมรส เช่น บรรทัดฐานทางสังคม กฎหมาย สังคม ศาสนา เป็นต้น ถ้าส่งผลกระทบเชิงบวกจะดึงดูดให้คู่สมรสอยู่ร่วมกันต่อไป แต่ถ้าส่งผลกระทบเชิงลบทำให้คู่สมรสเกิดความเครียด ความขัดแย้ง ปัญหาในการสื่อสารระหว่างคู่สมรส ขาดความสามัคคี กลมเกลียว อาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตสมรส กระทบต่อความมั่นคงในชีวิตสมรส นำมาซึ่งปัญหาหย่าร้าง

สรุปได้ว่า ความมั่นคงในชีวิตสมรสขึ้นอยู่กับความสมดุลของปัจจัยก่อนสมรส ปัจจัยขณะสมรส แรงต้านจากภายนอกและทางเลือกที่น่าสนใจ ซึ่งปัจจัยทั้งสามเชื่อมโยงเกี่ยวเนื่องกันและมีบทบาทต่อความมั่นคงในชีวิตสมรส ถ้าปัจจัยทั้งสามประการขาดความสมดุลจะก่อให้เกิดความขัดแย้งในชีวิตสมรส เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าปัจจัยขณะสมรส ได้แก่ การมีทัศนคติที่ดีต่อชีวิตสมรส ความพึงพอใจในตัวคู่สมรส ประสิทธิภาพในการสื่อสารเชิงบวกทั้งการใช้คำพูดและไม่ใช้คำพูด บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของสามีภรรยา การมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน รวมถึงปัจจัยภายนอก เช่น ความมั่นคงทางเศรษฐกิจของครอบครัว ความคล้ายคลึงกันของคู่สมรสและครอบครัวเดิม ล้วนมีบทบาทสำคัญต่อความมั่นคงในชีวิตสมรส แต่ถ้ามีปัจจัยใดส่งผลกระทบเชิงลบอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกันได้ ดังนั้นเพื่อรักษาสัมพันธ์ภาพสมรสให้มั่นคงยั่งยืน การร่วมมือกันแก้ปัญหาจัดการความขัดแย้งและประสิทธิภาพในการสื่อสารจึงมีความสำคัญต่อความมั่นคงในชีวิตสมรส

การสื่อสาร การจัดการความขัดแย้ง กับความมั่นคงในชีวิตสมรส

ผู้เขียนศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งและความสำเร็จในชีวิตสมรส พบว่าชีวิตสมรสจะประสบความสำเร็จเมื่อคู่สมรสอยู่ด้วยกันด้วยความรัก ความสุข และความผูกพัน ให้เกียรติและสนับสนุนส่งเสริมเกื้อกูลกัน เคารพการตัดสินใจและเอาใจใส่กัน มีสติพูดกันด้วยเหตุผล ไม่ตำหนิกล่าวโทษ ให้อภัยกัน สื่อสารเชิงบวก และหยุดการสื่อสารขณะที่ถูกอารมณ์เชิงลบครอบงำ ใสใจรับฟัง ให้กำลังใจกัน เมื่อมีปัญหาหาทางออกร่วมกัน ทั้งคู่พร้อมจะเปลี่ยนแปลงเพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้ง (รพีพงศ์ ยังวราสวัสดิ์, 2559) สาเหตุของความขัดแย้งเกิดจากลักษณะนิสัยส่วนตัวที่แตกต่างกัน การขาดความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของตน อบายมุข ความไม่ซื่อสัตย์ การแสดงอารมณ์เชิงลบต่อกัน (สุมัทนา สีนสวัสดิ์ และพนมพร พุ่มจันทร์, 2557) การสื่อสารเชิงลบ การไม่ยอมรับฟังความคิดเห็น การใช้อารมณ์ในการสื่อสาร พฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการหย่าร้าง (ปวีณภัทร์ มิ่งขวัญธนรัตน์, 2561) ชีวิตสมรสจะมีความสุขเมื่อคู่สมรสมีความเข้าใจร่วมรับรู้ความรู้สึกของกันและกัน ความสอดคล้องกลมกลืน การยอมรับกันอย่างไม่มีเงื่อนไข (อิรดา สุวัณณะศรี, ครรชิต แสนอุบล, อุทัยวรรณ สารพัฒนา และเพ็ญภา กลุณภาดล, 2560)

สรุปได้ว่า การสื่อสารเชิงลบ การไม่ยอมรับฟังความคิดเห็น การใช้อารมณ์ในการสื่อสาร พฤติกรรมก้าวร้าว เป็นสิ่งกระตุ้นให้เกิดการทะเลาะวิวาทนำไปสู่การใช้ความรุนแรง แต่การหยุดสื่อสารในขณะที่ถูกอารมณ์เชิงลบครอบงำ การตั้งใจรับฟังอย่างใส่ใจ การเข้าใจ ร่วมรับรู้ความรู้สึก การยอมรับกันอย่างไม่มีเงื่อนไข การไม่ตำหนิกล่าวโทษ การให้อภัย การให้กำลังใจกัน การหาทางออกของปัญหาร่วมกันด้วยการสื่อสารเชิงบวก การมีสติพูดกันด้วยเหตุผล มีส่วนสำคัญในการคลี่คลายความขัดแย้งและลดความรุนแรงของสถานการณ์ เมื่อคู่สมรสพร้อมเปลี่ยนแปลงตนเองเพื่อรองรับให้ยั่งยืนจะส่งผลต่อความสุขและความสำเร็จในชีวิตสมรส

จากแนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงในชีวิตสมรสและผลการวิจัยข้างต้น ผู้เขียนสังเคราะห์ได้ว่า ความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น (Empathy) และ การรับฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep Listening) สามารถช่วยคลี่คลายความขัดแย้งและเสริมสร้างความมั่นคงในชีวิตสมรสได้ เพราะนอกจากการสื่อสารแบบเผชิญหน้าผ่านภาษาพูดแล้ว การสื่อสารผ่านทางอวัจนภาษาหรือภาษากายยังเป็นรูปแบบการสื่อสารที่ทำให้คู่สนทนาเข้าใจกันมากขึ้น (พลุ เดชะรินทร์, 2560) ดังนั้นการสื่อสารผ่านทางอวัจนภาษาหรือภาษากายด้วยการรับฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep Listening) หรือการรับฟังด้วยหัวใจแห่งความเมตตากรุณาจึงมีความสำคัญในการคลี่คลายความขัดแย้งและเสริมสร้างความมั่นคงในชีวิตสมรส แต่ผู้ที่รับฟังด้วยหัวใจแห่งความเมตตากรุณาได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นจำเป็นต้องมีความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น (Empathy) เพื่อเปิดใจตนเองให้พร้อมยอมรับและเข้าใจผู้อื่นได้อย่างไม่มีเงื่อนไขและมีส่วนร่วมในความรู้สึกนั้น

ความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น (Empathy)

ความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นเป็นสิ่งสำคัญสิ่งแรกในการเปิดใจรู้จักโลกของบุคคลอื่น (Tournier, 1957 as cited in Ludeman, 1968) เป็นความสามารถที่ทำให้เข้าถึงและเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น มีส่วนร่วมในความรู้สึกนั้น สามารถแสดงความรู้สึกให้ผู้อื่นรับรู้ผ่านภาษาถ้อยคำและท่าทาง (Egan, 1986) เป็นการตอบสนองด้านความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อบุคคลอื่นที่กำลังเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม โดยไม่ยึดความรู้สึกของตนเองเป็นที่ตั้ง (Hoffman, 2000) Hoffman มีความสำคัญยิ่งในการปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่น ความขัดแย้งจะไม่เกิดขึ้น ถ้าเข้าใจผู้อื่นมากขึ้น (Lauster, 1978)

ทฤษฎีความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นของไอเซนเบิร์ก (Eisenberg, 2000) อธิบายว่าความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นเป็นความสามารถในการรับรู้และเข้าใจสภาวะอารมณ์และจิตใจของผู้อื่น มี 2 องค์ประกอบ คือ 1) ความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นด้านอารมณ์ และ 2) ความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นทางด้านความคิด (สุภา บุญอุไร และคณะ, 2561) สรุปได้ว่า เป็นความสามารถในการรับรู้และเข้าใจอารมณ์ ความรู้สึก และความคิดของบุคคลอื่นตามความเป็นจริง โดยไม่ตีความตามประสบการณ์ ความคิด ความเชื่อ และความรู้สึกของตน ผู้ที่มีความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น มีลักษณะดังนี้ 1) มีความสามารถเข้าใจอารมณ์ ความรู้สึกและการแสดงออกของผู้อื่นผ่านภาษาท่าทาง 2) มีความสามารถในการเอาใจเขามาใส่ใจเรา สามารถคาดเดาความรู้สึกของผู้อื่น โดยคิดว่าตนเองอยู่ในสถานการณ์นั้น เพื่อเข้าใจและรับรู้สามารถตอบสนองได้อย่างถูกต้อง และ 3) สามารถตอบสนองได้สอดคล้องกับสถานการณ์ พฤติกรรมหรือการกระทำของผู้อื่นโดยใช้ภาษาและท่าทางที่บ่งบอกถึงความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจผู้อื่นได้อย่างถูกต้อง (วลัยรัตน์ วรรณโพธิ์, 2545)

อีแกน (Egan, 1990 อ้างอิงใน กรรณิการ์ พันทอง, 2550) อธิบายถึงความสำคัญของความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นดังนี้

1. เสริมสร้างสัมพันธภาพ เนื่องจากความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นเป็นเครื่องมือที่ดีที่สุดในการสื่อสารระหว่างบุคคล เป็นแรงผลักดันให้เข้าไปสัมผัสโลกทัศน์ของผู้อื่น ทำให้สามารถเข้าใจผู้อื่นมากขึ้น
2. เป็นการประคับประคองจิตใจ เนื่องจากความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นเป็นวิธีการที่สามารถเข้าไปสัมผัสความรู้สึก พฤติกรรมและสิ่งที่ผู้อื่นกำลังประสบอยู่
3. ช่วยให้การสื่อสารราบรื่น เนื่องจากความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นทำให้เข้าใจซึ่งกันและกัน อีกทั้งเป็นการให้กำลังใจกันอีกด้วย
4. เป็นการแสดงความสนใจ เอาใจใส่และตั้งใจรับฟังเรื่องราวต่าง ๆ
5. เป็นการช่วยเหลือที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ

การรับฟังเป็นส่วนประกอบสำคัญในกระบวนการสื่อสารของมนุษย์ที่จะช่วยให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน การรับฟังอย่างลึกซึ้งเป็นการฟังในระดับความรู้สึกและความต้องการเบื้องต้น ผู้ฟังต้องมีความพร้อมทั้งกายและใจ มีการใคร่ครวญถึงสิ่งที่รับรู้ผ่านเรื่องราวและความรู้สึกที่ผู้พูดแสดงออกผ่านคำพูด น้ำเสียง สีหน้า ท่าทาง และภาษากาย

(ธานินทร์ แสหนวีสุข, 2564) การฟังด้วยความเห็นอกเห็นใจ ความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นและการอธิบายความรู้สึกและเห็นใจ ทำให้สามารถรับรู้เข้าใจความคิด ความรู้สึกและความต้องการของบุคคลอื่น และตระหนักถึงความสำคัญการเข้าใจผู้อื่นเสมือนว่าตนเองอยู่ในเหตุการณ์นั้นด้วย (ธีรพัฒน์ วงศ์คุ้มสิน, 2564)

สรุปได้ว่า ความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เปิดใจตนเองเพื่อรับรู้และเข้าใจสภาวะอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่นตามความเป็นจริงที่เขาเป็นอยู่ ณ ขณะนั้น โดยไม่ยึดเอาความรู้สึกของตนเองเป็นที่ตั้ง ความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นช่วยเสริมสร้างสัมพันธภาพ ประคับประคองจิตใจ มีสติควบคุมอารมณ์ ทำให้การสื่อสารราบรื่น นำไปสู่การแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ที่มีความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นสามารถเข้าใจอารมณ์ เข้าถึงความรู้สึกของผู้อื่นเสมือนว่าตนเองอยู่ในสถานการณ์นั้น เพื่อที่ตนจะตอบสนองโดยใช้ภาษาและท่าทางที่บ่งบอกถึงความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจผู้อื่นได้อย่างถูกต้อง

การรับฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep Listening)

เดวิด โบห์ม (David Bohm อ้างอิงใน โสฬส ศิริไสย, 2548) อธิบายว่า การรับฟังอย่างเป็นการเปิดใจรับฟัง ปล่อยให้ความคิดทุกความคิดเข้ามาอยู่ในตัวเราโดยไม่ต่อต้าน ไม่มีการตัดสินผิดถูก เมื่อประตูใจเปิด ทุกความคิดจะไหลเข้าหากันตามธรรมชาติ เหมือนน้ำจากที่ต่าง ๆ ไหลเข้าหากัน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคุณภาพ เกิดความหมายใหม่ร่วมกัน (shared meaning) พร้อมกับการยกระดับของปัญญา (intuition) สามารถมองปัญหาหรือปรากฏการณ์ด้วยสายตาใหม่ และอาจจะพบทางออก เป็นการเปิดใจรับฟังอย่างไม่มีเงื่อนไข ฟังให้ได้ยินโดยไม่มีการสรุป ไม่มีการตัดสินคุณค่าของสิ่งที่ได้ฟัง แต่ฟังให้ได้ยินทั้งเสียงของตนเองและเสียงของผู้อื่น ในขณะที่เราพูดเราก็จะได้ยินเสียงตนเอง การได้ยินเสียงตนเองทำให้เกิดสติ สามารถจัดการอารมณ์ที่ผ่านเข้ามาบรรจบกันจิตใจได้ สามารถตรวจสอบความถูกต้องของสิ่งที่ตนพูดออกไปด้วยตนเอง (self-reflection) ว่าสิ่งที่ตนพูดออกไปนั้นถูกหรือผิด ควรจะแก้ไขหรือไม่อย่างไร ในขณะเดียวกันก็สามารถรับฟังผู้อื่นได้อย่างไม่หงุดหงิดรำคาญ เพราะฉะนั้น “การได้ยิน” ทั้งเสียงของตนเองและเสียงของผู้อื่นจึงมีความสำคัญมาต่อกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ เพราะจะทำให้เกิดการ ประเมิน ตรวจสอบ และการขัดเกลาพฤติกรรมการแสดงออกทางวาจาของคนอย่างเป็นอัตโนมัติ

ทฤษฎีตัวยู (Theory U) กับการฟังอย่างลึกซึ้ง

ออตโท ชาร์เมอร์ (Otto Scharmer, 2007 อ้างอิงใน วิชาญ ฐานะวุฒฒ, 2009) ศาสตราจารย์ทางด้านเศรษฐศาสตร์และการจัดการจากประเทศสหพันธ์รัฐเยอรมัน ผู้ก่อตั้งสถาบันให้คำปรึกษาและฝึกอบรมเกี่ยวกับการสร้างผู้นำในองค์กรภาครัฐและเอกชน ได้นำเสนอทฤษฎีตัวยู (Theory U) โดยมีหลักการว่ากระบวนการคิดของคนเราส่วนใหญ่จะคิดเร็ว ตัดสินเร็ว เพราะทุกคนต้องการความรวดเร็วในการคิดและมีปฏิกิริยาตอบสนองให้รวดเร็วที่สุด ดังนั้นจุดมุ่งหมายของทฤษฎีตัวยูต้องการให้เราคิดอย่างถี่ถ้วนมากขึ้น

ออตโท ชาร์เมอร์ แบ่งระดับการฟังเป็น 4 ระดับ ดังนี้ (วนิดา ผาระนันต์, 2558)

ระดับที่หนึ่ง การฟังแบบน้ำเต็มแก้ว (Listening is downloading) เป็นการแสดงออกโดยการโต้ตอบว่าสิ่งที่ได้ฟังเป็นสิ่งที่รู้แล้ว จึงนำเอาความรู้เดิมมาใช้ในการตัดสินใจทันทีทันใด เป็นการฟังในระดับที่เรายึดความคิดของตนเองเป็นหลัก การฟังในระดับนี้จะตัดสินใจจากความเชื่อ, ความคิด, ทักษะและประสบการณ์เดิมของตนมาตัดสินใจ

ระดับที่สอง การฟังแบบเอะใจ (Object-focused or factual listening) เป็นการรับฟังว่าสิ่งที่ยินมาไม่ตรงกับสิ่งที่รู้มาก่อน จะสนใจรับฟังเฉพาะประเด็นที่แตกต่างจากที่ตนเองเคยรู้มาก่อน โดยจะไม่รับฟังแล้วคิดด้วยมุมมองความเชื่อของตน แต่จะปรับเปลี่ยนเป็นการรับฟังเนื้อหา ข้อมูลและเหตุผลของผู้พูดเป็นหลักโดยไม่เปรียบเทียบกับความคิดหรือความเชื่อเดิมของตน

ระดับที่สาม การฟังด้วยความเข้าอกเข้าใจ (Empathic listening) เป็นการฟังที่ผู้ฟังมีโอกาสร่วมสนทนาและรับรู้ความจริงในแง่มุมอื่น ๆ ที่ไม่เคยรู้มาก่อน รวมทั้งความสำเร็จในการเปิดใจ สามารถรับเอาความรู้สึกของคนอื่นมาเป็นความรู้สึกของตนเอง สามารถที่จะรับรู้ (Sensing) ความเชื่อมโยงด้วยตนเอง เช่น มีความรู้สึกหรืออารมณ์ร่วมไปกับผู้พูด, ยอมรับและเข้าใจซึ่งกันและกัน การฟังในระดับนี้จะช่วยให้ผู้พูดและผู้ฟังมีความเข้าใจกัน เห็นอกเห็นใจกันและมีความรู้สึกปลอดภัยในการพูดคุย

ระดับที่สี่ การฟังด้วยปัญญา (Generative listening หรือ Listening from the emerging field of the future) เป็นการฟังด้วยปัญญาที่เจริญงอกงามอยู่ภายในและจิตใจที่ถูกยกระดับ ฟังอย่างพินิจพิจารณา รับรู้สิ่งที่เกิดขึ้นระหว่างการสนทนา เช่น ความรู้สึกของตนเองที่เกิดขึ้น สิ่งที่คุณต้องการสื่อสาร อารมณ์และความรู้สึกของผู้พูด ณ ปัจจุบันขณะ

สรุปได้ว่า การฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep Listening) เป็นการฟังในระดับที่สาม (การฟังด้วยความเข้าใจหรือ Empathic listening) เป็นการรับฟังโดยปราศจากการตัดสินตามความคิด ประสบการณ์และความเชื่อของตน การฟังอย่างลึกซึ้งไม่ได้เป็นการฟังเพื่อค้นหาคำตอบ ไม่ได้เป็นการรับฟังเพื่อต้องการเหตุผลแต่เป็นการรับฟังด้วยความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจ และระดับที่สี่ (การฟังด้วยปัญญา หรือ Generative listening) เป็นทักษะการฟังอย่างมีสติ (การรับฟังอย่างรู้สึกตัวทุกขณะ) และมีสมาธิ (การรับฟังด้วยใจตั้งมั่นและสำรวมใจแน่วแน่เพื่อให้จิตใจสงบ) เพื่อให้สามารถรับรู้ความคิด อารมณ์และความรู้สึกของคู่สนทนาตามความเป็นจริง ณ ขณะนั้น สอดคล้องกับการศึกษาของธานินทร์ แสนทวิสุข (2564) พบว่าการรับฟังอย่างลึกซึ้ง คือ การรับฟังอย่างตั้งใจพร้อมที่จะเข้าใจถึงความรู้สึก เจตนาและความต้องการเบื้องต้น ผ่านการใคร่ครวญเรื่องราว เหตุผล ข้อเท็จจริงและการรับรู้ อากัปกิริยาทางกาย น้ำเสียง สีหน้า แววตาในระหว่างสื่อสารกัน ไม่แทรกถาม ไม่แนะนำ ไม่รับหาทางออกเร็วเกินไป และไม่ใช่อคติจากประสบการณ์ตัดสิน แต่สามารถสะท้อนสิ่งที่รับรู้ และเข้าใจออกมาผ่านคำพูด สีหน้า แววตาและอากัปกิริยา โดยมีปัจจัยที่สนับสนุนการรับฟังอย่างลึกซึ้งให้มีประสิทธิภาพดังนี้ 1) ปัจจัยภายใน ได้แก่ ความรัก ความเมตตา ความอดทน การให้อภัย ความไว้วางใจ ความเป็นกันเอง ความเชื่อมั่น ความเป็นกลาง ความสงสัยใคร่รู้ การเปิดกว้างเรียนรู้ความแตกต่างหลากหลาย และการมองเห็นด้านดี และ 2) ปัจจัยภายนอก ได้แก่ พื้นที่ปลอดภัยทางกายภาพที่สงบผ่อนคลาย สภาพครอบครัว คนที่พร้อมรับฟัง การรับรู้ลมหายใจ และการแสวงหาการเรียนรู้

ความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น การรับฟังอย่างลึกซึ้ง กับความมั่นคงในชีวิตสมรส

ความมั่นคงในชีวิตสมรสเป็นความสามารถในการจัดการความขัดแย้งเพื่อรักษาสถานภาพสมรสให้คงอยู่ การบริหารชีวิตสมรสอย่างสมดุลจะทำให้คู่สมรสอยู่ด้วยกันอย่างราบรื่นเป็นปกติสุข ชีวิตสมรสจะประสบความสำเร็จได้ต้องมีความรัก ความผูกพัน ความสุขที่ได้อยู่ด้วยกัน (รพีพงศ์ ยักราวาสวัสดิ์, 2559) สอดคล้องกับทฤษฎีสามเหลี่ยมของความรัก (The Triangular Theory of Love) ของโรเบิร์ต สเติร์นเบิร์ก ที่อธิบายว่าความรักของคู่สมรสจะคงทนถาวรต้องมี 3 องค์ประกอบคือ 1) ความประทับใจรูปลักษณะภายนอก (Passion) 2) ความรู้สึกอยากใกล้ชิดมีพันธนาการทางใจ (Intimacy) และ 3) การให้คำมั่น

สัญญาต่อกันที่จะรักษาสัมพันธภาพที่ยั่งยืน (Commitment) เมื่อมีความรักทั้ง 3 องค์ประกอบสมดุลกันจะกลายเป็นความรักที่สมบูรณ์แบบ (Consummate love) (Robert Sternberg, 2004) ทางด้านพุทธศาสนาแบ่งความรักเป็น 2 ประเภทคือ 1) ความรักแบบ “ราคะ” หรือ “เสนหา” เป็นความรักแบบโอรุณนตักทำให้เกิดความรักใคร่เสนหา แต่อีกด้านเป็นความต้องการที่จะหาความสุขให้ตนเอง โดยการเอาผู้อื่นมาบำเรอความสุขให้แก่ตน ถ้าเขาไม่อยู่ในภาวะที่จะสนองความปรารถนาให้เรามีความสุขได้ เราก็จะเบื้อหน่าย รังเกียจ จึงเป็นความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนมั่นคง 2) ความรักแบบ “เมตตา” และ “กรุณา” เป็นความรักที่ต้องการให้เขามีความสุข พอเขามีความทุกข์เดือดร้อน เราก็กังสารถยาคจะช่วยเหลือปลดเปลื้องความทุกข์ให้เขาพ้นจากความลำบากเดือดร้อน ผู้ที่มีความรักแบบนี้จะมีความสุขในการให้ และให้ด้วยความสุข (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), 2536) ผู้เขียนสรุปได้ว่า ความมั่นคงในชีวิตสมรสจะต้องประกอบด้วยความรักทั้งสองแบบอย่างสมดุล เพราะความรักแบบราคะจะกระตุ้นให้เกิดอารมณ์รักใคร่ประทับใจในรูปลักษณะภายนอก มีความรู้สึกอยากใกล้ชิดมีพันธนาการทางใจ ส่วนความรักแบบ “เมตตา” และ “กรุณา” จะยึดเหนี่ยวให้คู่สมรสผูกพันสัญญาต่อกันที่จะรักษาสัมพันธภาพที่ยั่งยืน เมื่อเวลาผ่านไปความเคยชินในการอยู่ด้วยกันจะทำให้ความรักแบบ “ราคะ” จืดจาง ดังนั้นความรักของคู่สมรสที่คงทนถาวรและสมบูรณ์แบบจะต้องนำทางด้วยความรักแบบ “เมตตา” และ “กรุณา” เพราะเมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้นความรักแบบ “เมตตา” และ “กรุณา” จะปรารถนาอยากให้อีกฝ่ายมีความสุขและพ้นทุกข์ จึงทำให้เปลี่ยนแปลงตนเองเพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งและพร้อมที่จะหาทางออกของปัญหาร่วมกัน โดยการเปิดใจรับฟังอย่างตั้งใจไม่มีอคติต่อกัน มีความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน ทำให้รับรู้เข้าใจและมีส่วนร่วมในความรู้สึกของกันและกัน การมีความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นและการรับฟังอย่างลึกซึ้งจะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการสื่อสารเชิงบวกทั้งการใช้คำพูดและไม่ใช้คำพูด เมื่อไม่มีปัญหาเกิดขึ้นระหว่างคู่สมรส ชีวิตสมรสก็จะดำเนินไปอย่างปกติ (Levinger, 1965 cited in Lewis & Spanier, 1979) และทำให้ทั้งคู่มีทัศนคติที่ดีต่อชีวิตสมรส ฟังพอใจในตัวคู่สมรส เข้าใจในความคิดและความรู้สึกของกันและกัน มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ส่งผลให้ทั้งคู่มีความรัก ความผูกพัน มีความสุขที่ได้อยู่ด้วยกัน ประทับใจในกันและกัน ทำให้มีความรู้สึกอยากใกล้ชิดมีพันธนาการทางใจ และมีความปรารถนาที่จะรักษาสัมพันธภาพชีวิตสมรสให้มั่นคงและยั่งยืน

การรับฟังอย่างลึกซึ้งเป็นการเปิดใจรับความรู้สึกของคนอื่นเสมือนเป็นความรู้สึกของตนเอง มีความรู้สึกหรืออารมณ์ร่วมไปกับผู้พูด ยอมรับและเข้าใจโดยไม่ตัดสินถูกผิดชั่วดี การฟังในระดับนี้จะช่วยให้คู่สนทนามีความเข้าใจ ไว้วางใจ เห็นอกเห็นใจและยอมรับซึ่งกันและกัน ทำให้การสนทนาราบรื่นและรู้สึกปลอดภัย ผู้เขียนศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรับฟังอย่างลึกซึ้งและความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นพบว่า การรับฟังอย่างลึกซึ้งและความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นต้องปรับประยุกต์ใช้ร่วมกันเพื่อประสิทธิภาพสื่อสารและคลี่คลายความขัดแย้ง สอดคล้องกับทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบยึดบุคคลเป็นศูนย์กลางของคาร์ล อาร์ โรเจอร์ส (Carl R. Rogers, 1951) อธิบายว่ามนุษย์สามารถพัฒนาตนเองได้ถ้าอยู่ในบรรยากาศของการได้รับการยอมรับนับถือและไว้วางใจ การฟังอย่างตั้งใจ การเห็นอกเห็นใจและยอมรับคู่สนทนาในสภาพที่แท้จริงของเขาโดยไม่มีอคติ มีความรู้สึกดีต่อคู่สนทนา พยายามเข้าใจคู่สนทนาตามความเป็นจริง จะเห็นได้ว่าการรับฟังอย่างลึกซึ้งเป็นการสื่อสารที่แสดงออกถึงความรักแบบ “เมตตา” และ “กรุณา” เพราะการรับฟังอย่างตั้งใจและใส่ใจ การประสานสายตา การใช้ น้ำเสียง จังหวะการพูด ท่าทางการสื่อสาร เป็นองค์ประกอบรวมที่จะทำให้ผู้พูดและผู้ฟังมีความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจกัน ผู้พูดรับรู้ตัวตนเองปลอดภัย ผู้ฟังรับรู้ได้ถึงความรู้สึกของตน สิ่งที่ผู้พูดต้องการสื่อออกเหนือจากคำพูด ส่วนความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ทำให้ผู้ฟังรับรู้ได้ถึงอารมณ์และความรู้สึกที่แท้จริงของผู้พูดผ่านภาษาท่าทาง สามารถตอบสนองได้สอดคล้องกับสถานการณ์โดยใช้ภาษาท่าทาง ท่าทางการสื่อสารที่แสดงออกถึงความเข้าใจ เป็นมิตร เห็นอกเห็นใจได้อย่างเหมาะสม ผลของการรับฟังอย่างลึกซึ้งและความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น จะทำให้คู่สมรสมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน ฟังพอใจในกันและกัน สามารถบริหารชีวิตคู่ได้อย่างสมดุลและประคับประคองชีวิตสมรสได้อย่างราบรื่นเป็นปกติ การจัดการความขัดแย้งเพื่อการครองรักอย่างยั่งยืนนอกจากความรักและการยอมรับในความต่างแล้ว จำเป็นต้องมีหลักการในการดำเนินชีวิต (สมัทนา สีนสวัสดิ์ และพนมพร พุ่มจันทร์, 2557)

หลักการเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงในชีวิตสมรส

หลักการที่สนับสนุนส่งเสริมชีวิตคู่ให้ประสบความสำเร็จมีหลายหลักการที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน แต่ผู้เขียนจะกล่าวถึงเฉพาะหลักการที่สอดคล้องโดยตรงกับแนวคิดทางจิตวิทยาเกี่ยวกับความมั่นคงในชีวิตสมรส ดังนี้

หลักสมชีวิธรรม 4

เป็นหลักธรรมหลักในพุทธศาสนาที่ส่งเสริมชีวิตสมรสให้มีความสุข ราบรื่น มั่นคง ยั่งยืน ดังเช่นคำกล่าวของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2555) อธิบายว่า “หลักสมชีวิธรรม 4” เป็นฐานรองรับชีวิตคู่ที่ลึกซึ้งกว่า “หลักฆราวาสธรรม 4” เพราะเป็นหลักธรรมที่แสดงถึงคุณสมบัติคู่สมรสที่มีความเหมาะสมกัน การดำรงตนในหลักสมชีวิธรรม 4 จะทำให้ชีวิตสมรสมีความสุข ราบรื่น มั่นคงยืนยาว ส่งเสริมคุณค่าซึ่งกันและกัน ดังพุทธพจน์ที่แสดงว่า “อากังเขยุง เจ คะหะปะตะโย อุโห ขานิปะตะโย” แปลความได้ว่า ถ้าคู่สามีภรรยาหวังจะได้พบกันทั้งชาตินี้และชาติหน้าแล้วไซ้ ทั้งสองพึงเป็นผู้มีศรัทธาสมกัน มีศีลสมกัน มีจาคะสมกัน มีปัญญาสมกัน มีองค์ประกอบ 4 ประการดังนี้

1. สมศรัทธา คือ คู่สมรสมีศรัทธาสมหรือเสมอกัน ศรัทธานั้นหมายถึงความเชื่อ ความเลื่อมใส ความไว้นิยม เช่น คู่สมรสมีความเลื่อมใสศรัทธาในพระรัตนตรัย หรือ ความไว้นิยมในคุณค่าหรือสิ่งที่ยึดถือเป็นสิ่งดีงาม การมีศรัทธาสมกันเป็นสิ่งสำคัญแรกเริ่มที่จะทำให้คู่สมรสมีความสัมพันธ์กลมกลืนสนิทแนบแน่น เพราะศรัทธาเป็นสิ่งที่หล่อหลอมทัศนคติ ความรู้สึกนึกคิด เป็นพลังจูงใจในการดำเนินชีวิต ตลอดจนมีรสนิยมเดียวกัน ถ้าคู่สมรสไม่มีศรัทธาไปในแนวทางเดียวกันจำเป็นต้องปรับเข้าหากันด้วยความเข้าใจ

2. สมศีลา คือ คู่สมรสมีศีลหรือความประพฤติสมหรือเสมอกัน เป็นความประพฤติที่เข้ากันได้อย่างราบรื่น ปราศจากความรังเกียจ ดูหมิ่นเหยียดหยาม หรือขัดแย้งกันรุนแรง

3. สมจาคา คือ คู่สมรสน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละสมหรือเสมอกัน เป็นการแสดงออกถึงการมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกัน ปราศจากความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน คู่สมรสที่มีจาคะไม่สมกันย่อมมีโอกาสขัดแย้งกระทบกระทั่งจนจิตใจกันอยู่เรื่อยไป

4. สมปัญญา คือ คู่สมรสมีปัญญาสมหรือเสมอกัน ปัญญา หมายถึง การรู้จักเหตุผล ดีชั่ว การรู้จักคิด รับฟังและเข้าใจในเหตุผลของกันและกัน ให้คำปรึกษาช่วยเหลือแนะนำ พุดคุยกันอย่างมีเหตุผลด้วยความเข้าใจ ร่วมคิดช่วยกันแก้ไขปัญหา มีความคิดเห็นไปในแนวทางเดียวกัน เป็นกำลังใจให้กัน เป็นคู่คิดของกันและกัน กล่าวได้ว่าการรับฟังอย่างลึกซึ้งและความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นมีบทบาทต่อความมั่นคงในชีวิตสมรส ดังคำกล่าวของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2555) ว่าคู่สมรสที่มีปัญญาเสมอกัน

จะต้องมีความคิด การรู้จักรับฟังและเข้าใจในเหตุผลของกันและกัน การพูดคุยกันรู้เรื่อง จำเป็นต้องเข้าใจกัน จึงจะทำให้ชีวิตสมรสมีความสุข ราบรื่น มั่นคงยืนยาว

สรุปได้ว่า คู่สมรสที่มีศรัทธาไปในแนวทางเดียวกัน ความประพฤติเข้ากันได้ มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน มีความคิดเห็นทำนองเดียวกัน พูดคุยกันด้วยความเข้าใจ จะทำให้ชีวิตคู่ราบรื่นและมีความสุข กล่าวได้ว่า “หลักสมชีวิธรรม 4” เป็นสิ่งช่วยยึดเหนี่ยวจิตใจ ของคู่สมรสให้มีทัศนคติที่ดีต่อชีวิตสมรส พึงพอใจในตัวคู่สมรส เป็นการส่งเสริมให้เห็นคุณค่า ซึ่งกันและกัน การเสริมสร้างความมั่นคงในชีวิตสมรสด้วยหลักสมชีวิธรรม 4 จำเป็นต้องนำ หลักกัลยาณมิตรธรรม 7 และหลักพรหมวิหารธรรมมาประยุกต์ใช้ร่วมกันเพื่อเสริมสร้าง ปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน อยู่ด้วยกันฉันท์มิตร เพราะคำว่า “มิตร” ในทางพุทธศาสนา มุ่งเน้นด้านการพัฒนาจิตใจและคุณธรรม

หลักกัลยาณมิตรธรรม 7

กัลยาณมิตร มาจากคำว่า “กัลยาณะ + มิตร” หมายถึง บุคคลผู้เพียบพร้อมด้วย คุณสมบัติที่จะแนะนำ ชี้แจง ชักจูง ไปในแนวทางที่เหมาะสม มีองค์ประกอบ 7 ประการดังนี้ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2561)

1. ปิโย (น่ารัก) คือ บุคคลที่มีความสามารถเข้าถึงจิตใจ สร้างความรู้สึกสนิทสนม เป็นกันเอง ชวนให้อยากเข้าไปปรึกษาไต่ถาม
2. ครุ (น่าเคารพ) คือ บุคคลที่มีความประพฤติเหมาะสมควรแก่ฐานะ ทำให้เกิด ความรู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้และรู้สึกปลอดภัย
3. ภาวนีโย (น่าเจริญใจ) คือ บุคคลที่มีการฝึกอบรมและปรับปรุงตนอยู่เสมอ เป็น ที่น่ายกย่อง บุคคลอื่นควรเอาเป็นเยี่ยงอย่าง
4. วตฺตา จ (รู้จักพูดให้ได้ผล) คือ บุคคลที่พูดเป็น พูดถูกกาลเทศะ เป็นที่ปรึกษาที่ดี
5. วจนฺทฺโขโม (ทนต่อถ้อยคำ) คือ บุคคลที่พร้อมจะรับฟังคำปรึกษา การซักถาม และคำวิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ อดทนฟังได้ ไม่เปื้อนหายหรือฉุนเฉียว
6. คมภีรฺยจ กถฺกตา (แถลงเรื่องล้าลึกได้) คือ บุคคลที่สามารถอธิบายเรื่องราว ต่าง ๆ ให้ผู้อื่นเข้าใจได้อย่างชัดเจน
7. โน จฏฺฐาเน นิโยชเย (ไม่ชักนำไปในอฐาน) คือ บุคคลที่ไม่ชักจูงไปทางที่เสื่อมเสีย หรือไม่เหมาะสม

การทำหน้าที่กัลยาณมิตรต้องเริ่มจากการมีจิตใจที่งดงามเปี่ยมไปด้วยความเมตตาต่อกันอย่างแท้จริง ซึ่งหลักพรหมวิหารธรรมเป็นหลักธรรมที่สำคัญและจำเป็นที่ผู้เป็นกัลยาณมิตรจะต้องดำรงไว้จิตใจ

หลักพรหมวิหารธรรม

ผู้ใดมีพรหมวิหารย่อมทำให้ผู้นั้นปฏิบัติตนเพื่อเกื้อกูลผู้อื่น มีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ

1. เมตตา หมายถึง ความรักและความปรารถนาดีอยากให้ผู้อื่นมีความสุข สนับสนุนส่งเสริมซึ่งกันและกัน เช่น มอบความรักและมองเห็นความดีงามของคู่ครอง ไม่โกรธเคืองกัน

2. กรุณา หมายถึง ความสงสารและความปรารถนาอยากให้ผู้อื่นให้พ้นทุกข์ช่วยเหลือเต็มที่ไม่ว่าตายต่อความทุกข์ของผู้อื่น เช่น ยืนหยัดเคียงข้างช่วยเหลือเมื่อคู่ครองให้ผ่านพ้นปัญหาอุปสรรคโดยไม่ทิ้งดูดาย

3. มุทิตา หมายถึง ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีมีสุข จิตใจมองใส แหม่มชื่นเบิกบานอยู่เสมอ เช่น ไม่อิจฉาริษยาในความสำเร็จของคู่ครอง ต่างฝ่ายต่างสนับสนุนและเป็นกำลังใจให้กัน หรือเรียกได้ว่าอยู่เบื้องหลังความสำเร็จของกันและกัน

4. อุเบกขา หมายถึง วางใจเป็นกลาง สงบใจ พิจารณาตามความเป็นจริงด้วยปัญญาไม่เอนเอียงด้วยรักหรือชัง มองเห็นความเสมอภาคของกันและกัน เช่น วางใจเป็นกลางต่อสภาวะที่ไม่น่าพึงพอใจของคู่ครอง เพราะแต่ละคนมาจากพื้นฐานทางครอบครัว สังคม และสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2561)

การแสดงออกด้วยความเมตตาเป็นการแสดงความรักความปรารถนาดีเป็นประโยชน์ต่อจิตใจทั้งผู้รับและผู้ได้รับ ทำให้เกิดความอบอุ่นใจ มีสุขภาพจิตที่ดี เมื่อมีความเมตตาอยากให้ผู้อื่นมีความสุขแล้ว ก็จะมีเมตตากรุณาสงสารเห็นใจอยากช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์เมื่อผู้อื่นได้ดีมีความสุขก็จะมุทิตา และจะอุเบกขาโดยการวางใจเป็นกลางโดยไม่คิดเบียดเบียนซึ่งกันและกัน มีทัศนคติต่อสิ่งต่าง ๆ อย่างมีเหตุผลด้วยกุศลจิต

สรุปได้ว่า หลักสมชิวิธรรม 4 เป็นหลักธรรมหลักที่ช่วยเสริมสร้างความมั่นคงในชีวิตสมรส แต่ชีวิตสมรสที่ประสบความสำเร็จได้นั้นไม่ได้ขึ้นกับหลักสมชิวิธรรม 4 เพียงอย่างเดียว จำเป็นต้องนำหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 และหลักพรหมวิหารธรรม มาใช้เพื่อพัฒนาระดับจิตใจสามีและภรรยาให้มีคุณธรรม สติและปัญญาถึงพร้อม เพื่อให้หลักสมชิวิธรรม 4 ดำเนินได้อย่างสมบูรณ์แบบ

การเสริมสร้างความมั่นคงในชีวิตสมรสจำเป็นต้องยึดหลักพุทธธรรมเพื่อยึดเหนี่ยวจิตใจให้เกิดสติและใช้ปัญญาจัดการแก้ปัญหาความขัดแย้งและนำทางการดำเนินชีวิตสมรสให้ดำเนินต่อไปอย่างปกติสุข ศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ร่วมกับแนวคิดตามหลักจิตวิทยาเพื่อยึดเหนี่ยว พัฒนาและยกระดับจิตใจให้เกิดสติและใช้ปัญญาในการแก้ปัญหาเพื่อการดับทุกข์หรือคลี่คลายความทุกข์ เรียกว่า “พุทธจิตวิทยา”

ความมั่นคงในชีวิตสมรสตามหลักพุทธจิตวิทยา

ความหมายของพุทธจิตวิทยา

พุทธจิตวิทยา มาจากคำว่า พุทธ+จิต+วิทยา พุทธ(Buddhist) แปลว่า รู้ตื่น คือ รู้ตามหลักแห่งพุทธธรรม ได้แก่ รู้ในแก่นแท้ของพุทธศาสนาหรืออริยสัจสี่ ซึ่งเน้นการใช้สติปัญญาในการแก้ทุกข์หรือปัญหา มีผู้รู้หรือนักวิชาการได้อธิบายความหมายของพุทธจิตวิทยา ดังนี้

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อธิบายว่า พุทธจิตวิทยา หมายถึง ความเข้าใจเบื้องต้นในหลักความเป็นจริงที่เป็นกลางตามธรรมชาติ ได้แก่ ชีวิตและความเป็นไปของชีวิต ระบบพัฒนามนุษย์ด้วยไตรสิกขา สารสำคัญของพุทธจิตวิทยา เรื่องจิตและกรรม ศึกษาหลักปฏิบัติธรรมเพื่อการดำรงชีวิตที่เป็นสุขและสงบเย็น ฝึกพัฒนาตนเองตามแนวพุทธธรรมเน้นการเรียนรู้ปริยัติและปฏิบัติควบคู่กันเพื่อบรรลุผลแห่งการปฏิบัติและปฏิเวธ (พระครูปริยัติธรรมวงศ์ (สุพล แสนพงษ์), 2557)

ยังยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์ อธิบายว่า พุทธจิตวิทยา หมายถึง การนำศาสตร์ที่ศึกษาถึงจิตใจและกระบวนการทางจิตใจคือจิตวิทยามาอธิบายกระบวนการเกิดทุกข์และการพ้นทุกข์ อันเป็นสาระสำคัญของพุทธศาสนา (ยังยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์, 2552)

พระมหาโสภณ วิจิตรธมโม และพนัฑเทพ ณ นคร (2560) อธิบายว่า พุทธจิตวิทยาหรือจิตวิทยาแนวพุทธ เป็นการศึกษาธรรมชาติของจิตใจมนุษย์จากหลักพุทธธรรม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บุคคลสามารถจัดการกับชีวิตที่ดำเนินในแต่ละวัน ซึ่งสาระสำคัญของพุทธจิตวิทยาคือการนำเสนอหลักการตามธรรมชาติของกระบวนการเกิดและดับของทุกข์ พร้อมทั้งเสนอวิธีการปฏิบัติหรือวิธีดำเนินชีวิตให้บรรลุถึงการดับทุกข์หรือปัญหาในจิตใจที่

เกิดขึ้นให้หมดสิ้นไป โดยนำความรู้ความเข้าใจที่ได้ศึกษาไปขัดเกลาจิตใจตนให้สามารถมองเห็นและเข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงความจริงตามหลักพุทธธรรมจนกระทั่งสามารถนำความรู้ความเข้าใจดังกล่าวเป็นกัลยาณมิตรเพื่อให้ความช่วยเหลือทางด้านจิตใจแก่ผู้อื่นต่อไป

สรุปได้ว่า พุทธจิตวิทยา หมายถึง การประยุกต์ใช้กระบวนการทางจิตวิทยาร่วมกับหลักพุทธธรรมเพื่อให้เข้าใจสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง รู้วิธีการแก้ปัญหา และวิธีปฏิบัติตนเพื่อคลี่คลายปัญหา โดยใช้สติและปัญญาในการแก้ปัญหาด้วยความทุกข์

ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่ปกติที่เกิดขึ้นได้ในชีวิตสมรส แต่ผลของความขัดแย้งนำมาซึ่งความทุกข์ ปัญหาครอบครัว ปัญหาที่สะสมปราศจากการแก้ไขอาจนำไปสู่การหย่าร้างในที่สุด แต่มนุษย์ต้องการชีวิตสมรสที่มั่นคงและมีความสุข ดังนั้นการจัดการความขัดแย้งเพื่อการครองรักอย่างยั่งยืนนอกจากความรักและการยอมรับในความต่างแล้ว จำเป็นต้องมีหลักธรรมในการดำเนินชีวิต (สุมัทนา ลินสวัสดิ์ และพนมพร พุ่มจันทร์, 2557) จากสาเหตุที่กล่าวมาข้างต้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องนำหลักพุทธจิตวิทยามาปรับประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงในชีวิตสมรส หรือเรียกว่า การเสริมสร้างความมั่นคงในชีวิตสมรสตามหลักพุทธจิตวิทยา

ความมั่นคงในชีวิตสมรสตามหลักพุทธจิตวิทยา

จากความหมายของพุทธจิตวิทยาและความมั่นคงในชีวิตสมรสที่กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนสรุปได้ว่า ความมั่นคงในชีวิตสมรสตามหลักพุทธจิตวิทยา หมายถึง การนำหลักพุทธธรรม ประกอบด้วย หลักสมชีวิธรรม 4 หลักกัลยาณมิตรธรรม 7 และหลักพรหมวิหารธรรม มาประยุกต์ใช้ร่วมกับแนวคิดทางจิตวิทยาเกี่ยวกับความมั่นคงในชีวิตสมรส เพื่อให้คู่สมรสบริหารชีวิตสมรสให้สมดุล พึงพอใจในชีวิตสมรส มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ร่วมมือกันจัดการปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในครอบครัวด้วยสติปัญญาให้สามารถประคับประคองชีวิตสมรสให้ดำเนินต่อไปได้อย่างยั่งยืนเป็นปกติสุข

ความเกี่ยวข้องกันระหว่างความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น การรับฟังอย่างลึกซึ้ง กับความมั่นคงในชีวิตสมรสตามหลักพุทธจิตวิทยา

พุทธจิตวิทยาเป็นกระบวนการแก้ปัญหาหรือด้วยความทุกข์ที่เกิดขึ้นในจิตใจให้หมดสิ้นไปด้วยสติปัญญา โดยนำความรู้ความเข้าใจที่ได้ศึกษาพุทธธรรมมาขัดเกลาจิตใจ เพื่อให้

เข้าใจสาเหตุของปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง รู้วิธีการแก้ปัญหา และวิธีปฏิบัติตนเพื่อการดับทุกข์ ความมั่นคงในชีวิตสมรสจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อชีวิตสมรสดำเนินไปอย่างปกติสุข ไม่มีปัญหาความขัดแย้งระหว่างคู่สมรส เมื่อพิจารณาสาเหตุการเกิดของความทุกข์ตามหลักพุทธศาสนาพบว่าเมื่อมีสิ่งเร้ามากระทบจะเกิดการรับรู้อารมณ์ความรู้สึกต่อสิ่งที่มากระทบ ถ้าพึงพอใจก็จะเกิดความสุข ถ้าไม่พึงพอใจก็จะเกิดความทุกข์ เนื่องมาจากการปรุงแต่งของจิตโดยมีเจตนาเป็นต้นเหตุในการปรุงแต่งและแสดงพฤติกรรมผ่านทางการกระทำ ความคิด และคำพูด ถ้ามีเจตนาดีก็จะทำให้เกิดพฤติกรรมดี ถ้าเจตนาไม่ดีพฤติกรรมก็จะไม่ดี เพราะจิตอาศัยพฤติกรรมเป็นช่องทางการสื่อสารอารมณ์ ดังนั้นการสื่อสารขณะขัดแย้งจะทำให้คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายขาดภาวะสมดุลทางอารมณ์และจิตใจ ทำให้ตีความหมายผิดพลาด หรือถกเถียงเพื่อต้องการเอาชนะ หรือโต้แย้งเพื่อแสดงเหตุผลของตน การค้นหาความผิดของอีกฝ่าย หรือการตัดสินอีกฝ่ายว่าผิดตามความคิดของตน ยิ่งทำให้สถานการณ์ขัดแย้งรุนแรงและแสดงอารมณ์เชิงลบเพิ่มมากขึ้น

การจัดการความขัดแย้งเพื่อแก้ปัญหาคลี่คลายความทุกข์อย่างยั่งยืนจำเป็นต้องประยุกต์ใช้กระบวนการทางจิตวิทยาร่วมกับหลักพุทธธรรม หรือเรียกว่า “หลักพุทธจิตวิทยา” เพื่อให้เข้าใจสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง รู้วิธีการแก้ปัญหา และวิธีปฏิบัติตนเพื่อคลี่คลายปัญหา โดยใช้สติปัญญาในการแก้ปัญหาด้วยความทุกข์ เพราะการเสริมสร้างความคิดและอารมณ์เชิงบวกด้วยการพัฒนาสติและปัญญา จะมีทำให้การสื่อสารเชิงบวกไม่ว่าจะเป็นการแสดงออกทางความคิด คำพูด และการกระทำ ผู้ที่มีสติปัญญาจะสามารถรับรู้ เข้าใจ และจัดการกับความรู้สึกของตนเองได้ดี รวมทั้งเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น สามารถสร้างสัมพันธ์เพื่อการโน้มน้าวผู้อื่นได้ดี การแก้ปัญหาต่าง ๆ และการดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นย่อมเป็นไปในทางสร้างสรรค์ ความสัมพันธ์ที่ดีกับคนรอบข้างจะทำให้มีสุขภาพจิตดี มีความพึงพอใจในชีวิต มีความพึงพอใจในความสุขตามสถานะที่ตนเองดำรงอยู่

ผู้เขียนสังเคราะห์ได้ว่าแนวทางการจัดการความขัดแย้งในชีวิตสมรสตามหลักพุทธจิตวิทยา ดังนี้

1. เมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้นการหยุดเพื่อรับฟังเป็นการควบคุมสติไม่ให้แสดงกิริยาโต้ตอบที่จะทำให้สถานการณ์เลวร้ายไปมากกว่าเดิม ไม่ใช่เป็นการหยุดรับฟังเพียงเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดของสถานการณ์ แต่ต้องเป็นการรับฟังด้วยความเข้าใจใส่ใจ มีความรู้สึกร่วมไปกับผู้พูด ยอมรับและเข้าใจซึ่งกันและกัน ทำให้ผู้พูดรู้สึกผ่อนคลายและ

ปลอดภัย ต่อจากนั้นยกระดับเป็นการฟังด้วยปัญญาและจิตใจที่เป็นกุศล เป็นการฟังอย่างมีสติและมีสมาธิเพื่อให้สามารถรับรู้อารมณ์ความรู้สึกของตนเองและผู้พูดตามความเป็นจริง ณ ขณะนั้น รับรู้ถึงความคิดที่ผู้พูดต้องการสื่ออย่างแท้จริงนอกเหนือจากคำพูดและการกระทำที่แสดงออกมา อาจกล่าวได้ว่าการรับฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep listening) เป็นการรับฟังเพื่อเข้าใจสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง เพื่อหาแนวทางวิธีการแก้ปัญหา และวิธีปฏิบัติตนเพื่อคลี่คลายปัญหาความขัดแย้ง

2. การรับฟังอย่างลึกซึ้งให้มีประสิทธิภาพ ต้องมีปัจจัยสนับสนุน ดังนี้ คือ 1) ปัจจัยภายใน ได้แก่ ความรัก ความเมตตา ความอดทน การให้อภัย ความไว้วางใจ ความเป็นกันเอง ความเชื่อมั่น ความเป็นกลาง และ 2) ปัจจัยภายนอก ได้แก่ สัมพันธภาพในครอบครัว คนที่พร้อมจะรับฟัง ดังนั้นผู้ฟังต้องมีความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น (Empathy) เพราะความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นเป็นสิ่งสำคัญสิ่งแรกในการเปิดใจเพื่อรู้จักโลกของผู้อื่นและมีส่วนร่วมกับความรู้สึกที่เขาเป็น เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นทั้งอารมณ์และความคิดของเขาตามความเป็นจริง เอาใจเขามาใส่ใจเราไม่ตัดสินผู้อื่นด้วยอารมณ์ ความคิด และความรู้สึกของตน ท่าทีการสื่อสารตอบสนองด้วยภาษาท่าทางที่บ่งบอกถึงความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เขาเป็นอยู่ ความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นมีความสำคัญยิ่งในการปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่นเพราะถ้าเข้าใจผู้อื่นมากขึ้น การสื่อสารจะราบรื่น เป็นการช่วยเหลือที่นำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ ความขัดแย้งจะไม่เกิดขึ้น

3. ผู้ที่สามารถใช้การรับฟังอย่างลึกซึ้งอย่างมีประสิทธิภาพได้ต้องเป็น “ผู้ที่มีหัวใจแห่งความเมตตากรุณา” ดังนั้นหลักธรรมที่ช่วยส่งเสริมความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นและการรับฟังอย่างลึกซึ้งให้มีประสิทธิภาพ คือ หลักกัลยาณมิตรธรรม 7 และ หลักพรหมวิหารธรรม เพราะเมื่อเรามีความรู้สึกต่อเขาฉันท์มิตรแท้ ก็จะมีเมตตากรุณาอยากช่วยเหลือให้เขามีความสุขหลุดพ้นจากความทุกข์ มีเมตตาจิตเมื่อเห็นเขาได้ดี และอุเบกขาวางใจเป็นกลางไม่มีอคติ มองเห็นความเสมอภาคในกันและกัน หลักพรหมวิหารธรรมเป็นหลักในการครองรักเพื่อความสุขของทั้งสองฝ่าย ทำให้ไม่เบียดเบียนกัน ไม่เห็นแก่ประโยชน์ของตนเพียงฝ่ายเดียว (ธีระธรรม ทองโมถ่าย, 2562) เมื่อความขัดแย้งได้รับการคลี่คลาย ความทุกข์ในใจหมดสิ้นไป ชีวิตสมรสก็สามารถดำเนินต่อไปได้

แม้ในสถานการณ์ปกติที่ปราศจากความขัดแย้ง ความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น การรับฟังอย่างลึกซึ้ง หลักกัลยาณมิตรธรรม 7 และ หลักพรหมวิหาร

ธรรม ก็ยังมีบทบาทจำเป็นและสำคัญยิ่งในการเสริมสร้างความมั่นคงในชีวิตสมรสตามหลัก พุทธจิตวิทยา เพราะความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น การรับฟังอย่างลึกซึ้ง หลักกัลยาณมิตรธรรม 7 และ หลักพรหมวิหารธรรม ช่วยเสริมสร้างความรักของคู่สมรสให้เป็นความรักแบบ “เมตตา” และ “กรุณา” บรรดาอยากให้อีกฝ่ายมีความสุขและพ้นทุกข์ อยู่ด้วยกันฉันท์มิตร จึงทำให้คู่สมรสเปลี่ยนแปลงตนเองเพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งและพร้อม ที่จะหาทางออกของปัญหาร่วมกัน โดยการเปิดใจรับฟังอย่างตั้งใจไม่มีอคติต่อกัน มีความเห็น ออกเห็นใจซึ่งกันและกัน ทำให้รับรู้เข้าใจมีส่วนร่วมในความรู้สึกของกันและกัน การมี ความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นและการรับฟังอย่างลึกซึ้ง จะทำให้เกิด ประสิทธิภาพในการสื่อสารเชิงบวกทั้งการใช้คำพูดและไม่ใช้คำพูด คู่สมรสที่อยู่ด้วยกันอย่าง ความสุขจะมีพฤติกรรมผ่องปรนต่อกัน เมื่อเกิดความขัดแย้งจะมีวิธีสื่อสารเพื่อลดความ ขัดแย้งและกลับมาเข้าใจกันดังเดิม ซึ่งหลักธรรมหลักที่ทำให้ชีวิตสมรสมีความสุข ราบรื่น มั่นคงยืนยาว คือ “หลักสมชีวิธรรม 4” จะทำให้คู่สมรสมีศรัทธาไปในแนวทางเดียวกัน มีความประพฤติเข้ากันได้ มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน มีความคิดเห็นทำนองเดียวกัน พุดคุยกันด้วยความเข้าใจ ทำให้คู่สมรสมีกันและกันเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ แต่การดำรงตนใน หลักสมชีวิธรรม 4 จำเป็นต้องอาศัยความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น การรับฟัง อย่างลึกซึ้ง หลักกัลยาณมิตรธรรม 7 และ หลักพรหมวิหารธรรม สนับสนุน กล่าวได้ว่าการ ทำงานร่วมกันอย่างสอดคล้องกลมกลืนของหลักสมชีวิธรรม 4 หลักกัลยาณมิตรธรรม 7 หลัก พรหมวิหารธรรม ความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น และการรับฟังอย่างลึกซึ้ง ทำให้สามภรรยา มีทัศนคติที่ดีต่อชีวิตสมรส พึงพอใจในตัวคู่สมรส เข้าใจในความคิดและ ความรู้สึกของกันและกัน มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ส่งผลให้ทั้งคู่มีความรัก ความผูกพัน มี ความสุขที่ได้อยู่ด้วยกัน ประทับใจในกันและกัน มีความรู้สึกอยากใกล้ชิดมีพันธนาการทางใจ และมีความปรารถนาที่จะรักษาสัมพันธ์ภาพชีวิตสมรสให้มั่นคงและยั่งยืน

บทสรุป

มนุษย์ทุกคนปรารถนาที่จะมีชีวิตสมรสราบรื่นและอยู่ด้วยกันอย่างปกติสุขโดยไม่มี ความขัดแย้งมาบั่นทอนความสัมพันธ์ แต่ในความเป็นจริงความขัดแย้งเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต สมรสที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้เพราะมนุษย์แต่ละคนมีนิสัย ความคิด ค่านิยม เจตคติ พื้นฐาน ครอบครัวยุคสมัย สิ่งแวดล้อม และการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน การจัดการความขัดแย้งเพื่อ แก้ปัญหาหลีกเลี่ยงความขัดแย้งและรักษาความมั่นคงในชีวิตสมรส จำเป็นต้องประยุกต์ใช้

กระบวนการทางจิตวิทยาร่วมกับหลักพุทธธรรม ซึ่งเรียกว่า “หลักพุทธจิตวิทยา” เพื่อให้เข้าใจสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง รู้วิธีการแก้ปัญหา และวิธีปฏิบัติตนเพื่อคลี่คลายปัญหา โดยใช้สติปัญญาในการแก้ปัญหา ผู้ที่มีสติปัญญาจะสามารถรับรู้ เข้าใจ และจัดการกับความรู้สึกของตนเองได้ดี รวมทั้งเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น สามารถสร้างสัมพันธ์เพื่อการโน้มน้าวผู้อื่นได้ดี การแก้ปัญหาต่าง ๆ และการดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นย่อมเป็นไปในทางสร้างสรรค์ และมีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนรอบข้าง

การเสริมสร้างความมั่นคงในชีวิตสมรสตามหลักพุทธจิตวิทยา เป็นการนำหลักสมัชชีวิธรรม 4 หลักกัลยาณมิตรธรรม 7 และหลักพรหมวิหารธรรม มาประยุกต์ใช้ร่วมกับความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น และการรับฟังอย่างลึกซึ้ง มุ่งหวังเพื่อปรับความคิดและพฤติกรรมของคู่สมรสให้เป็นผู้ที่มีหัวใจแห่งความเมตตา กรุณา ปราศจากอยาก ให้คู่สมรสมีความสุขและพ้นทุกข์ อยู่ด้วยกันฉันท์มิตร ความรักแบบเมตตา กรุณาจะทำให้คู่สมรสเปลี่ยนแปลงตนเองเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความขัดแย้งและเมื่อเกิดความขัดแย้งก็พร้อมจะหาทางออกของปัญหาร่วมกันอย่างสันติวิธี แนวทางการคลี่คลายความขัดแย้งและป้องกันความรุนแรงที่อาจจะเกิดขึ้นจากการใช้อารมณ์เชิงลบและพฤติกรรมก้าวร้าว อีกฝ่ายต้องควบคุมสติไม่แสดงกิริยาตอบโต้ให้สถานการณ์เลวร้ายไปกว่าเดิม ดังนั้นการรับฟังอย่างลึกซึ้งจึงมีบทบาทสำคัญในการผ่อนคลายความตึงเครียด คลี่คลายความขัดแย้ง ลดระดับความรุนแรงของสถานการณ์ เพราะการรับฟังอย่างลึกซึ้งเป็นการเปิดใจรับฟังกันด้วยสติและปัญญาที่เจริญงอกงามอยู่ภายในจิตใจเพื่อรับรู้ เข้าใจความคิดและความรู้สึกที่แท้จริงของกันและกัน เห็นอกเห็นใจ ทำให้รับรู้เข้าใจมีส่วนร่วมในความรู้สึกของกันและกัน แต่การรับฟังอย่างลึกซึ้งอย่างมีประสิทธิภาพต้องอาศัยความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นเป็นองค์ประกอบร่วม เพราะความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นเป็นการเปิดโลกของตนเพื่อเชื่อมโยงกับโลกของผู้อื่น เปิดใจของตนเพื่อรับรู้เข้าใจเข้าถึงอารมณ์และความรู้สึกของคู่สนทนา ณ ขณะนั้น อย่างไม่มีเงื่อนไข เพื่อให้สามารถตอบสนองผ่านภาษาท่าทาง ท่าที การสื่อสาร ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์ที่บ่งบอกถึงความเข้าใจเห็นอกเห็นใจอย่างแท้จริง ผู้ที่มีสามารถรับฟังอย่างลึกซึ้งและมีความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นได้ดีคือ ผู้ที่มีความรักแบบ “เมตตา” และ “กรุณา” ซึ่งผู้ที่มีความรักแบบ “เมตตา” และ “กรุณา” ได้นั้นต้องเป็นผู้ที่ดำรงตนตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 และ หลักพรหมวิหารธรรม

ชีวิตสมรสที่มีความมั่นคง คู่สมรสจะมีพฤติกรรมผ่อนปรนต่อกัน เมื่อเกิดความขัดแย้งจะมีวิธีสื่อสารเพื่อลดความขัดแย้งและกลับมาเข้าใจกันดังเดิม ดังนั้นคู่สมรสที่ดำรงตน

ตามหลักสมชีวิธรรม 4 คือ มีศรัทธาไปในแนวทางเดียวกัน ความประพฤติเข้ากันได้ มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน มีความคิดเห็นทำนองเดียวกัน พุดคุยกันด้วยความเข้าใจ มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน จะทำให้ชีวิตคู่ราบรื่นและมีความสุข เมื่อคู่สมรสพึงพอใจในชีวิตสมรส มีความรัก ความผูกพัน มีความสุขที่ได้อยู่ด้วยกัน ประทับใจในกันและกัน ก็จะมีความรู้สึกมีกันและกันเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจเป็นพันธนาการทางใจ ความรู้สึกนี้จะทำให้คู่สมรสประนีประนอมเพื่อรักษาสัมพันธภาพชีวิตสมรสให้มั่นคงยั่งยืนตลอดไป จากเหตุและผลที่ผู้เขียนอธิบายมาข้างต้น สรุปได้ว่า ความมั่นคงในชีวิตสมรสตามหลักพุทธจิตวิทยา คู่สมรสต้องมีความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น การรับฟังอย่างลึกซึ้ง และดำรงตนตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 หลักพรหมวิหารธรรม และหลักสมชีวิธรรม 4

รายการอ้างอิง

- กรรณิการ์ พันทอง. (2550). *การศึกษาและพัฒนาความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียนมัธยม* (ปริญญาณิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ : กรุงเทพฯ.
- งามตา วรินทร์านนท์. (2544). การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุของคุณภาพชีวิตสมรสในครอบครัวไทย. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, 7(1), 79-110.
- ธานินทร์ แสันทวิสุข. (2564). การรับฟังอย่างลึกซึ้ง : ตัวช่วยยามที่ต้องจัดการชีวิต. *วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาศักยภาพกำลังคน เขตพัฒนาพิเศษตะวันออก*, 1(2), 45-59.
- ธิดา สุวัฒน์ศรี, ครรชิต แสนอุบล, อุทัยวรรณ สารพัฒนนะ, และเพ็ญภา กุลนาคดล. (2560). การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความสุขในชีวิตสมรส ในเขตกรุงเทพมหานคร. *Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 10(2), 2662-2676.
- ธีรพัฒน์ วงศ์คุ้มสิน. (2564). การพัฒนาความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยโปรแกรมการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 47(1), 75-98.
- ธีระธรรม ทองโมถ้าย. (2562). *รูปแบบการเยียวยาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจตามแนวพุทธจิตวิทยาของสตรีที่ผิดหวังในความรัก* (ปริญญาดุุษบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย : พระนครศรีอยุธยา.

- ปวิณภัทร์ มิ่งขวัญธนรัชต์. (2561). ผลการศึกษาคู่สมรสทฤษฎีกลยุทธ์ต่อความมั่นคงในชีวิตสมรส (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยบูรพา : ชลบุรี.
- พระครูปริยัติธรรมวงศ์ (สุพล แสนพงษ์). (2557). เอกสารประกอบการสอนรายวิชา จิตวิทยา พระไตรปิฎก (*Psychology in Tipitaka*). ขอนแก่น : คลังน่านวิทยา.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2536). *ความรัก จากวาเลนไทน์ สู่ความเป็นไทย*. กรุงเทพฯ: พิมพ์สว.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2555). *คู่สร้างคู่สม ชีวิตคู่ในอุดมคติ* (พิมพ์ครั้งที่ 28). กรุงเทพฯ: พิมพ์เผยแพร่โดยนายธวัชชัยและนางสาววันทนา.
- พระมหาโสภณ วิจิตรธมโม และพนัทยเทพ ณ นคร. (2560). พุทธจิตวิทยากับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมนุษย์ตามหลักสติปัฏฐาน 4. *วารสารพุทธจิตวิทยา*, 2(2), 59-72.
- พสุ เดชะรินทร์. (2560). พฤติกรรมของคนกับสื่อสังคมออนไลน์. สืบค้น 2 กรกฎาคม 2564, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/641565>
- ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์, นพ. (2552). จิตวิทยาแนวพุทธ. สืบค้น 8 กันยายน 2564, จาก http://medinfo2.psu.ac.th/cancer/db/news_ca.php?newsID=132&TypeID=22&form=9
- รพีพงศ์ ยังวราสวัสดิ์. (2559). รูปแบบการให้คำปรึกษาครอบครัวแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างความสำเร็จในชีวิตสมรสของคู่สมรส. *วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 10(1), 130-145.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- วนิดา ผาชนะดี. (2558). ทฤษฎีตัวยู (Theory U). *วารสารวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 2(4), 29-35.
- วลัยรัตน์ วรรณโพธิ์. (2545). ผลการใช้กิจกรรมฝึกความรู้สึกไวที่มีต่อการร่วมรู้สึกของเด็กวัยเริ่มรุ่น. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ.
- วิธาน ฐานะวุฑฒิ. (2009). *ทฤษฎีที่จะทำให้ชีวิตชัดเจน*. สืบค้น 14 กันยายน 2564, จาก <https://www.bloggang.com/m/viewdiary.php?id=officer-pam&month=2-2010&date=27&group=13&gblog=1>

- ศุภวดี บุญญวงค์. (2548). ผลกระทบจากการหย่า : บาดแผลที่ต้องเยียวยา. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 5(1), 79-91.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2561). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 41). กรุงเทพฯ: ผลิตัณม์.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2561). *พุทธธรรม ฉบับเดิม* (พิมพ์ครั้งที่ 36). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.
- สมัทนา สินสวัสดิ์ และพนมพร พุ่มจันทร์. (2557). ครอบครัว: การจัดการความขัดแย้งของคู่สมรสเพื่อการครองรักอย่างยั่งยืน. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 40(2), 184-195.
- สุภา บุญอุไร และคณะ. (2561). การพัฒนามาตรวัดความเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นของเด็กปฐมวัยในจังหวัดชลบุรี. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*, 29(3), 55-65.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2551). *การสมรส (29 กันยายน 2551)*. สืบค้น 19 เมษายน 2564, จาก <http://legacy.orst.go.th/?knowledges91>
- เทวิกา ประดิษฐ์บาทูกา. (2557). *เรื่องราวของความรัก*. สืบค้น 2 เมษายน 2564, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/561277>
- โสฬส ศิริไสย์. (2548). *วิธีการสนทนาแบบมนุษย์สัมพันธ์และการเปลี่ยนวิธีคิดด้วยการฟังอย่างลึกซึ้ง*. นครปฐม: สำนักงานทรานส์ทิ้ม เครือข่ายการวิจัยบูรณาการลุ่มน้ำท่าจีน-แม่กลอง คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อุมาพร ตรังคสมบัติ. (2545). *จิตวิทยาชีวิตคู่และการบำบัดคู่สมรส*. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยและพัฒนาครอบครัว.
- Arellano, C.M., & Markman, H.J. (1995). The managing affect and difference scale (MADS) : A self-report measure assessing conflict management in couples. *Journal of Family Psychology*, 9(3), 319-334.
- Egan, Gerard. (1986). *The Skilled Help : A Systematic Approach to Effective Helping*. 3rd. ed. United States of America: Brooks/Cole Publishing.
- Eisenberg, N. (2000). *Empathy and Sympathy*. In M. Lewis & J. M. Haviland-Jones (Eds). *Handbook of emotions*. 2^{ed}. New York: Guilford Press.
- Hoffman, M.L. (2000). *Empathy and Moral Development: Implications for Caring and Justice*. New York: Cambridge University Press.

- Lawis, R. A., & Spanier, G. B. (1979). Theorizing about the quality and stability of marriage. *Contemporary Theories About the Family Research-Based Theories*, 5(11), 268-289.
- Ludeman, Ruth S. (1968). *Empathy: A Component of Therapeutic Nursing*, Nursing Form, 1, 275-287.
- Peter Lauster. (1978). *The personality test*. London: Pan Books.
- Roger, C.R. (1951). *Client-Centered Therapy: Its Current Practice, Implications, and Theory*. Mifflin, Houghton: MI.
- Satir, V., Banmen, J., Gerber, J., & Gomori, M. (1991). *The Satir model: Family therapy and beyond*. Palo Alto. CA: Science and Behavior Books.
- Saul McLeod, Dr. (2022). *Maslow's Hierarchy of Needs*. Retrieved April 19, 2022, from <https://www.simplypsychology.org/maslow.html>
- Sternberg Robert J., (2004). *A Triangular Theory of Love*. In Reis, H. T., Rusbult, C.E. (eds). *Close Relationships*. New York: Psychology Press.

A Buddhist Way of Spiritual Care to People in Nepal

Received: February 22, 2022
Revised: October 10, 2022
Accepted: October 10, 2022

Phra Sujan Maharjan (Sujano)¹ and Suwatsan Ragkhanto²
(sujanbhante@gmail.com)

Abstract

Over the last few decades Nepal has demographically changed significantly. This change has brought a variety of problems from family to social level- including funeral services. Senior citizens are the most affected because they are being abandoned by their families and living miserable lives.

In 1999, the Pranidhi Purna Maha Vihara (PPMV) in Nepal introduced two projects ‘Buddhist Senior Citizens Home’ and ‘the arrangements for a funeral’ to provide spiritual care to Senior Citizens based on Buddhist psychology. The project gave members a choice that provides a sense of belonging, creating a caring community which provides comfort. Senior citizens found a new home at the PPMV.

Keywords: Nepal, Senior Citizens, Buddhist Way, Buddhist Care, Funeral

Introduction

Nepal is one of the developing countries in Asia, where the Buddha was born in 623 BC. Nepal’s current population is 30.36 million. Nepal has demographically changed significantly in recent years (Chalise, 2006). Its fertility rate is on the rise, but the mortality rate is relatively low (Singh, S., Upadhyay, A. & Chalise, H. 2021). Meanwhile, life expectancy has increased from 27 years of age in 1951 to over 70 years in 2018 (Sharad Shrestha, 2021). In the

¹ Varapunya Meditation Centre, Aberdeen, Scotland

² Psychology Department, Faculty of Humanities, MCU

developed countries retirement age is around 65 whereas in the developing countries it may be less, such as in Nepal where retirement age is 60 years. Over 60 years of age is regarded as senior citizen (Aryal, 2019).

As the country has industrialised and urbanised, Nepal's social structure has changed to a great extent which also presents other challenges. Extended families have gradually become nuclear families. This change has brought other problems at all levels from family to social level and even to national level. Mentally and physically, senior people have become lonely and face life threatening issues. They are also mentally abused and worried about their future life including death and rituals after death.

Traditionally, the family has been the main social institution that provides support before and after death which gives confidence to the dying and frees them from worry before and after death (Anil, 2000). Elderly individuals are experiencing difficulties meeting their basic needs (Sharad Shrestha, 2021). Furthermore, they are often forgotten, left ignored, and sadly the majority are living in very poor conditions that have created multiple problems, including care and funeral services. These are some of the main problems that senior citizens in Nepal are facing: family disowned, abandoned by relatives and on the verge of homelessness and hopelessness.

In order to tackle problems, the government introduced a social welfare council under the Social Welfare Act, 1992 to provide social welfare. One of the main objectives of the council is to offer care to older and helpless people. Under the scheme, elderly homes have been established around the country to render social care for senior citizens who need support and help (www.nepal.gov.np). Further, the government introduced legislation to support senior citizens (Aryal, 2019). It also has encouraged many private organisations to open elderly homes, which provides at least a shelter in their later life.

As the family structure has become a more nuclear society, senior people have begun to feel lonely and gone into depression, even worsened by their family disowning them. (Aryal, 2019). The problems do not end there. Furthermore many of them are affected psychologically and are troubled as they are forced to worry about their death and their life after death. Death rituals and after death rites are important phases of human history, although the concept of death itself is miserable and after death is a mystery. There are various versions of death rituals, known as *samskara*, in Nepal depending on ethnicity, culture and location. The rituals can be very elaborate, which after careful investigation, can be divided into three periods: near death moment, the day of death and after death (Dil Ratna, 2021. Anil, 2000). There are many rituals that will continue after cremation which Dil Ratna argues are irrelevant to modern society and could be ignored or muted, which conservatives have strongly stood against.

The Buddhist Funeral Service is different in its kind as Dil Ratna (2021) remarks and it is more practical in modern society. Nevertheless, currently, a Buddhist funeral or how the Buddhist funeral should be performed in the Nepalese context, does not have a concrete form yet. All Buddhists rituals are being performed as a part of traditional or added services, which Buddhists have comfortably adapted to the culture, to suit the communities.

The objective of this article, therefore, is to study a possible alternative way in a Buddhist environment rather than just a general mainstream service. The project gives senior citizens a compassionate and welcoming environment with the presence of the monastic order, which will provide basic needs to alleviate the financial burden or mental worries of senior citizens. It is not the first of its kind; ‘Banepa Buddhist Old house’ has been established for sometimes. The environment provides spiritual friendship and comfort, which is low cost but holistic spiritual happiness. This article intends to focus on two projects at the Pranidhi Purna Maha Vihara that provide

shelter and make people mentally fit for departure where senior citizens receive Buddhist psychological principles of living, three fold training (tisikkha), four divine abodes (brahmavihara), the fourfold basis of solidarity (Sangahavatthu), four foundations of mindfulness meditation (Satipatthana) and regular chanting. The study is based on documents, in depth interviews and personal field observations.

Introduction to PPMV

Since the revival of Theravada Buddhism in 1930s, (R.B. Vanya, 2007) just over 100 Theravada Buddhist temples have been established around the country in Nepal. Pranidhi Purna Maha Vihara (PPMV) is one of them, which was established in 1942 as a place of worship and it spread the wisdom of Buddhism in the Western region of Chandragiri Municipality 12, Kathmandu Nepal.

Nepal, despite being the birthplace of the Buddha, records stories of expelled venerable monks for their propagation of Buddha's teachings in the country, several times, including during the isolated 'Rana' government in 1930s (Bajracharya et al., 1992. Sarah & David, 2005). Amongst the expelled monks, Karmashil or Pragyananda was hidden in the Balambu village, Chandragiri by the pious devotees, where the villagers had a great opportunity to learn dhamma and gain faith in the Buddha. Later, villagers jointly established the PPMV at the entrance to the village. Currently, there are two monks; Venerable Sukha the abbot and three nuns. Sis Mudita is the senior nun.

Since the establishment of the Vihara, several activities have continued including regular religious ceremonies four times a month; weekend meditation sessions; Saturday Buddhist school and health camps. Recently, the temple has introduced the Buddhist Senior Citizens home (BSCH) and the arrangement for Buddhist Funeral Services (BFC) etc. to give support to members both before and after their departure. The project has given personal, social, and spiritual comfort to members while they are alive and peace of mind for their healthy departure.

The Buddhist Approaches

The Buddha was born in Nepal 623 BC as a prince of Kapilavatthu. In search of truth, he spent six years to achieve the Buddhahood. The teachings, that the Buddha taught for forty-five years were compiled into the Tipitaka or three baskets comprising 84,000 dhammas, which are summarised into morality (sila), mental control (samadhi), and wisdom (panya).

The Buddha spoke widely about the relationship between children and parents and with society. According to Buddha's advice found in Sigalovada Sutta, which He gave to Sigala suggests that one of the responsibilities of a child is to be repaying one's parents in gratitude for what they have done for them (Payutto, 2564). The Buddha also said in the Matapitara sutta (AN1.61-62) that it is not easy to repay what parents have done. However, it can be repaid if one could establish parents in the right faith that would leads to freedom from suffering. Yet, current society somehow is distant from the practice, which has been the major reason of the old age crisis, which is why there is legislation and projects to support them in different forms. It would have been no issue if children had performed dutifully.

Since they are left with only one option- to take refuge in old age home -it is an obligation to follow the regulations and practices which require significant changes and adaptation. As a result, they are bound by certain Buddhist practices once they have decided to join the vihara. These are some of the main Buddhist practices that they are supposed to keep in mind.

Morality in general refers to five basic precepts; (Payutto, 2564) not to kill, not to steal, not to have sexual misconduct, not to lie and not to take any intoxicants. These moral principles are the basis for the harmonious community, which every Buddhist should be mindful and aware of. They are indeed the most important practices of every person who decides to live at

the PPMV residence. Living a moral life provides good ground for cultivating mental development, which assists in having control over one's mind. A controlled mind opens people up to nature and understanding things as they truly are, a true understanding (wisdom).

The Brahnavihara dhamma, 'divine abode or noble abiding' and Sangaha Vatthu dhamma are 'the principles that bind society together' and they are some of the most important teachings related to relationships and how people live together in the society. These qualities bind community together and appear to have been psychologically effective in providing Buddhist care and support at the PPMV in Kathmandu, Nepal.

These four Brahnavihara Dhammas (Mahasi Sayadaw, 1985) are the highest emotional connections that one could express towards the other. It is also a teaching that is concerned with people around us and our attitudes towards them. These are positive expressions that one should develop, which are beneficial to anyone, practitioners and receivers alike. The four Brahnavihara Dhamma is divided into (Payutto, 2564)

- Metta- friendliness or loving-kindness
- Karuna – compassion
- Mudita – goodwill or rejoicing
- Upekkha – equanimity or neutrality

The four Sangaha Vatthu Dhammas (SVD) is another important teaching which provide the necessary qualities to live harmoniously in society. Somdet Phra Buddhaghosacharya (2564) gives a definition that SVD is a 'basis of social solidarity or virtues making for group integration and leadership'. It is these four principles that integrate people from different backgrounds, and help people to show concern for other members of society. In the Anguttara Nikaya (AN 4.32) the Buddha said that these are the foundation for the bonds of fellowship. They are;

- Dana: generosity
- Piyavaca: speaking kind words
- Atthacariya: beneficial help
- Samanattata: Consistency and impartial relationship.

In the four Satipatthana, the establishment of awareness is a highly praised and recommended practice to gain right understanding regarding oneself and others. It is a practice to explore one's own body and mind of own, which teaches how to live a mindful life in different situations and environments. It is a practice to develop the skills to live a harmonious and happy mindful life, which has 3 benefits: good in the present life, good for rebirths and attainment of ultimate goal, Nibbana. The four Satipatthana (Analayo, 2019) are:

- Kayanupassana: contemplation of body
- Vedanapusaana : contemplation on feelings
- Cittanupassana : contemplation on mental states
- Dhammanupassana: contemplation on phenomenon

Daily chanting plays an essential part in monastic life, which is a form of expression and connection to the spiritual life. It is also a form of calming the mind, experiencing joy, developing patience and leads to liberation. Every senior citizen is advised to attend these chantings at the PPMV regularly, as a part of daily activities, (Sukha. N.) which also provide medicine for both mind and body.

The Buddhist Senior Citizens Home in Nepal

"Senior Citizen" according to the Senior citizens Act 2006 of the government of Nepal means a citizen of Nepal having completed the age of sixty years". The clause number 3 states categorically: 'It shall be the duty of all to respect senior citizens.'

Furthermore, senior citizens have been given full rights to choose their preferable place to live. Clause number 4/3 says that ‘No one shall detach the senior citizen from the family or compel the senior citizen to get detached from the family against his or her will.’ Despite the Act, however, its implementation and overall effect seems to be different, due to a variety of reasons: family (Sikuma Rai, 2018), financial or health conditions (Sharad Shresth, 2021).

According to the data collection found, the majority are still living with family members (81%) or spouse (11.6%) and just over 6% living alone (Singh, S., Upadhyay, A. and Chalise, H. (2021). As the country is moving to modernity, children either are engaged in their work or unable to offer time or they are living abroad (Sikuma Rai, 2018), so senior citizens are increasingly being left alone at home or detached from family against their wishes. The study suggests that the number of senior citizens living alone is continuing to rise, which affects other issues such as accommodation, and overall well-being.

According to the Nepalese government’s Social Security Act 2018, women over 60 years and others over 70 years of age are receiving an old age allowance. Social security means financial support that the government intends to provide to citizens for the welfare of people, targeting potential vulnerable ones in the society (Kamala Bhandari, 2019). The Government of Nepal, therefore, introduced various activities and programmes such as ‘Old Age Allowance, Old Age Home NGOs etc (Kamala Bhandari, 2019. The Finance minister Bishnu Prasad Poudel further announced in the fiscal budget of 2021 that ‘1,739,359 people have received an old age allowance’, which gives seniors flexibility in their expenditure and many members of the BFS project pay their membership fee from it. That allowance may be a support for the BFS but would not be sufficient to move to the temple and live at BSCH. Therefore, since BSCH is depends on an individual’s funding, the temple is facing massive challenges. Does PPMV have enough resources to receive and provide basic care to future members? Will the relevant authorities step in to provide support? It is a subject of hope and fortitude.

These are some of the main reasons that care homes or clubs, or shared houses have developed around the country (Singh, S., Upadhyay, A. and Chalise, H. (2021), Sharad Shrestha, 2021). The government established their first care-home at Pashupati temple and later private care-homes have been gradually established around the city. Currently, there are both governmental and private care-homes providing facilities and supporting people in need.

The PPMV has had this project from its start as an option to many. Initially, the project started for two reasons; to build buildings for the vihara to use and provide accommodation to sponsors in their later life. These sponsors were encouraged to be a sponsor of a room while they are still working or capable to pay for the construction of a room. They were also encouraged to come and stay in their later life, if their family disowned or abandoned them. According to Sister Mudita, a senior nun at the vihara, almost all the buildings in the vihara are built by sponsors, but only a few came to stay in their later life, such as Krishnamaya, who was long term member of the vihara. The building or rooms were built for different purposes of the temple, but sponsors could return and occupy it. Buildings, meanwhile, are used for other temple purposes in their absence. Later, the PPMV began to receive members of public who are on the verge of being disowned by their family or have no next of kin and no relatives to look after them. The majority of them were feeling lonely and living hopeless lives. They will be given a place to live, food to eat and encouraged to attend daily chanting and other activities at the temple.

Testimonies

Among the three residents, recently, two have passed away and one new member has just moved in at the vihara. Miss Sita, one of the residents who recently died, unmarried and disowned by her family, never thought that she would end up being in the temple (Sujankirti, 2015). She raised and supported her brothers after their mother passed away. In her 60s, she handed

over all her property to a brother hoping for his support in her later life. Her world turned upside down and she was bullied and treated like a slave in her own house. Although she was living at home the family members were always forcing her to leave. She was desperate to move somewhere, or even to commit suicide as her only option. A friend of hers introduced her to the temple and she moved within a few weeks and lived there for another 8 years.

A similar story is repeated in the case of Krishnamaya in her early 50s diagnosed with paralysis. Her nephew took all her assets and she was thrown out of house. Due to depression and family disownment she was desperate to find a place to move to. She had a long term relationship with PPMV so came to stay at the vihara. The remaining land and houses were also cunningly taken by her sister. She was cared for at the vihara for 9 years.

The new arrival is 65-year-old Keshi, a PhD, divorced, with no family, living alone for few decades. When she was 17 years old, her mother passed away and her father remarried. Life was not a bed of roses, yet she managed to go to America for a better future. Life in the US was not comfortable; she always felt lonely which made her return to Nepal. She married into a different caste and worked as a freelance research scholar in sociology. Married life did not last long as her husband was addicted to alcohol and the daily unhealthy environment at home led her to divorce at the age of 38 and she has lived alone ever since.

Previously two residences were given a place to stay when they were on the verge of being homeless. They were accepted as members of the vihara when their own family rejected them. Monastics were giving spiritual and physical care at the vihara while family and relatives abandoned them.

Similarly, in her interview Mrs Keshi expressed her apprehension: feeling alone and lonely in her flat living a very uninteresting life. Desperate to move to a care-home, she was introduced by a close friend and decided to join the temple

within a few weeks in search of love and care. Although it is too early to say, she expressed in her interview that she is enjoying it, and she has found happiness being in the temple. She also expressed her ignorance about Buddhist temples, monastics, and Buddhist practices but she was eager to learn and participate actively in the temple's activities. Even though she has only been in the temple for a couple of weeks, she is very touched by the love and care that has been shown to her, despite being unfamiliar with the culture.

The Buddhist Funeral Service

Death according to Satipatthana Sutta (MN 10), ' is a state of breaking up and interruption in the life faculty also known as deceasing, passing away or further completion of time in this existence.' Death is often introduced in a negative way and is also the tabooest subject. It has always been a subject of mystery and dread ever since human existence, yet it is certain. It is unknown to all when, where, and how one will die. Therefore, the Buddha encouraged his followers to contemplate death in every moment and be prepared for it. According to Buddhism there are four ways that a human being will die (Aggacitta, 1999):

1. expiration of lifespan
2. productive kamma
3. expiration of both and 4. intervention of a destructive kamma

Funeral ceremonies after death are very different in Nepal based on their religion and ethnicity, which is significantly influenced by Hinduism. Almost all departed ones will be cremated by the riverbank called 'Ghat' and ashes will be washed away in the river. Days of mourning and rituals are also varied based on ethnicity and area.

Traditionally, there is a system called Guthi, in the Newar community, which exists in every village or every community in Nepal, which take care of the funeral services. According to sources in Balambu, where the PPMV lies, there are 18 guthis. The PPMV funeral service is not a guthi nor does it provide a separate service but facilitates and offers spiritual support to its members. One does not have to be a senior citizen to be a member.

The Buddhist funeral service project initially began in 1999 to support members, with a few members registered as lifelong members of the temple, who would pay a fixed amount of a one-off donation to be a member for that year of membership. According to the vihara's record, there were 377 lifelong members in 2020. In 2010, due to modernity, the project was formalised with registration and a monthly deposit for the service. Among the members, including lifelong ones, over 100 people have registered for a Buddhist funeral service and pay a monthly deposit of 20 rupees a month or they can subscribe for a year. In 2020, apart from the yearly subscriptions there are 71 members have paid to continue their membership. Among them, 22 members have died up until now. Up to 5 new members have joined every year since its reorganization in 2010.

Conclusion

Helping a person to the best of one's ability to remove their troubles and miseries is one of the important teachings that is encouraged by the Buddha. Furthermore, in Buddhism a person who possesses these four qualities of *brahmavihara* is known as a noble and emotionally balanced person also known as a father or mother (*brahmati mata pitaro*). The PPMV has offered spiritual care to members and senior citizens in various ways at the vihara in line with the Buddhist principle of *sangahavatthu* as the supporter and protector of senior residential members. This has attracted members to stay at

the vihara. Daily activities are introduced as a part of mindfulness practices that promote healthy living, which is closely assisted by living a moral life, having a controlled mind and skilful means of wisely living.

Members of BFS and Senior citizens are given high quality spiritual and physical love and care by respected venerable monks and nuns. They provide emotional support and encourage them to be independent, sharing and caring. Despite living alone in their homes or at the vihara once they became a member of the project they are not left alone. They are encouraged to attend at least one event in a month if it is not possible to attend all four events. This helps to keep an eye on one another and share friendliness and caring. Monastic members act as friends, guardians and spiritual teachers providing a great support so that every member feels at home and emotionally connected. Both projects BSCH and BFS have provided support not only during people's lives but also after their departure which has given spiritual comfort to all members.

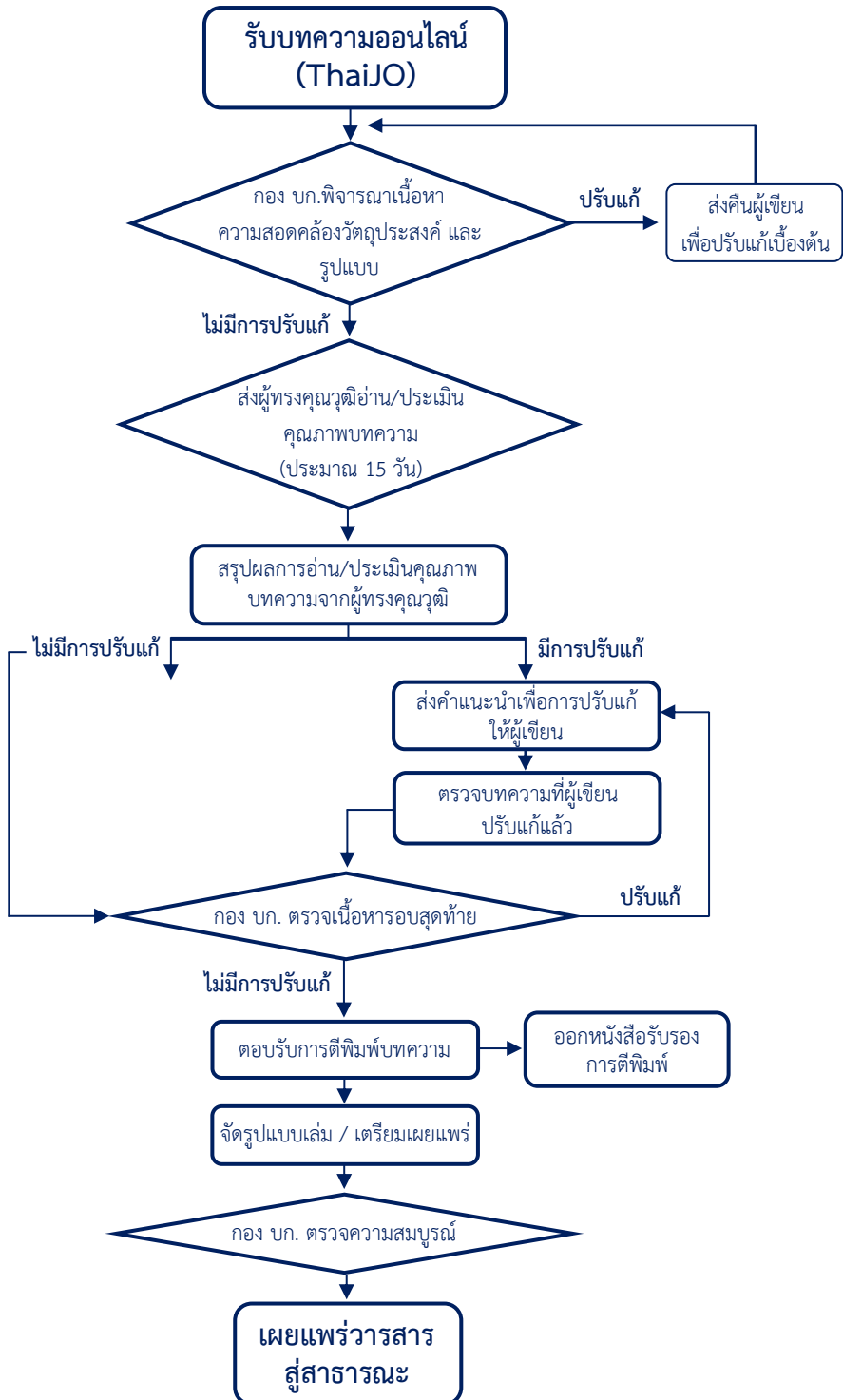
References

- Anil M. Sakya. (2000). *Newar Marriage and Kinship in Kathmandu Nepal, A thesis submitted for the degree of Doctor of Philosophy*. Department of Human Science, Brunel University : UK.
- Bajracharya. N.B., Bajracharya, R.B., Lall, Kesal. (1992). *Amritanjali: A Homage to the Late Ven. Bhikkhu Amritananda*. Anandakuti Vihara Trust : Kathmandu.
- Bodhi, bhikkhu. (2005). *The middle length discourses of the Buddha*. Wisdom Publications.
- Chalise HN. (2006). Demographic situation of population ageing in Nepal. *Kathmandu University Medical Journal*, 4(3), 354-362.
- Dil Ratna Sakya. (2021). *Buddhist model and my death rituals*. Dharmakirti Vihara, Kathmandu.

- Gokarna Raj Arya. (2019). The status of Elderly people in Nepal. *Patan Pragya*, 5(1). 17-22.
- Kamala Bhandari. (2019). Social Security System of Elderly Population in Nepal. *NUTA Journal*, 6, 18-24.
- R. B. Vandya. (2007). *Buddhism in Nepal, the sacred land of the Buddha*. Pub. Charumati Buddhist Mission Nepal.
- Sarah Levine & David N. Gellner. (2005). *Rebuilding Buddhism: The Theravada Movement in twentieth Century Nepal*. Harvard University Press.
- Sharad Shrestha, Arja R Aro, Bipna Shrestha and Subash Thapa. (2021). Elderly care in Nepal: Are existing health and community support systems enough. *SAGA Open Medicine*, 9, 1-5.
- Sikuma Rai. (2018). *Caring for those who cared*. Retrieved December 20, 2021, from <https://www.nepalitimes.com/business/caring-for-those-who-cared>
- Singh, S., Upadhyay, A. & Chalise, H. (2021). Living Arrangement of Older People: A study of community living elderly from Nepal. *Advances in Aging Research*, 10, 133-142.
- Sujankirti, Bhikkhu. (2015). *The significance of Dana in Buddhism*. Nagar Mandapa Shree Kirti vihara : Kathmandu.
- Sujankirti, Bhikkhu. (2014). *The manual of traditional Newar Funeral Service*. Nagar Mandapa Shree Kirti Vihara : Kathmandu.

ภาคผนวก

ขั้นตอนการดำเนินงานวารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

1. สถานที่ติดต่อเกี่ยวกับบทความ

สำนักงานวารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์

ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

79 หมู่ 1 ต.ลำไทร อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา 13170

เว็บไซต์ : <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/human/index>

โทรศัพท์ : 064-745-6253, 062-514-1564, 094-878-9191

อีเมล : noonsuwat@gmail.com, cd15_tu2007@hotmail.com

2. ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับบทความ

1) ประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

1.1) บทความวิชาการทั่วไป (Academic article) ได้แก่ บทความที่นำเสนอเนื้อหาความรู้ทางวิชาการอันเป็นประโยชน์ และไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารอื่นมาก่อน

1.2) บทความวิจัย (Research Article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ และไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารอื่นมาก่อน

2) การส่งบทความ

ผู้ที่ประสงค์จะตีพิมพ์บทความ ให้ส่งเข้าระบบออนไลน์ของ วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์ ดำเนินการ ดังนี้

2.1) เข้าสู่ระบบวารสารที่เว็บไซต์ <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/human/index>

2.2) ลงทะเบียน เข้าใช้ระบบของวารสาร (Register)

2.3) ล็อกอิน (Login) เข้าใช้ระบบ

2.4) เลือกเมนู ส่งบทความ (Submissions) จากนั้นเลือกตัวเลือก เริ่มการส่งบทความเรื่องใหม่ (Make a new submission)

2.5) ทำการส่งบทความใหม่ตามขั้นตอนในระบบ (Submit an Article)

2.6) เมื่อส่งบทความเข้าสู่ระบบแล้ว กองบรรณาธิการวารสารฯ จะพิจารณาความตรง/สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของวารสาร คุณภาพเนื้อหา และรูปแบบของบทความ ตามขั้นตอนการดำเนินงานวารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์

2.7) เมื่อส่งบทความแล้ว ผู้ส่งบทความสามารถติดตามความคืบหน้าของบทความ โดยเข้าที่เว็บไซต์ของวารสารฯ แล้วล็อกอิน (Login) เข้าใช้ระบบ จากนั้น เข้าที่เมนู ส่งบทความ (Submissions) จากนั้นเลือกตัวเลือก ดูการส่งที่รอดำเนินการ (View your pending submissions) แล้วปฏิบัติตามที่ กองบรรณาธิการแจ้งไว้ จนได้รับหนังสือรับรองการตีพิมพ์ จึงถือว่าสิ้นสุดกระบวนการส่งบทความเข้าตีพิมพ์

3. คำแนะนำการตีพิมพ์

คำแนะนำสำหรับผู้เขียนบทความ “วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์”

การตั้งค่าหน้ากระดาษ

1. ตั้งค่าขอบกระดาษ

ขอบกระดาษด้านบน (Margins Top) = 25.4 mm. หรือ 2.54 cm. หรือ 1 in.

ขอบกระดาษด้านล่าง (Margins Bottom) = 12.7 mm. หรือ 1.27 cm. หรือ 0.5 in.

ขอบกระดาษด้านซ้าย (Margins Left) = 25.4 mm. หรือ 2.54 cm. หรือ 1 in.

ขอบกระดาษด้านขวา (Margins Right) = 12.7 mm. หรือ 1.27 cm. หรือ 0.5 in.

2. ตั้งค่าหน้ากระดาษ

ขนาดหน้ากระดาษ B5 (หรือตั้ง Paper แบบ Custom size = 176 x 250 mm. หรือ 17.6 x 25 cm. หรือ 6.93 x 9.84 in.)

3. ย่อหน้าเนื้อหา

ย่อหน้า 1 แทป (1.25 ซม.) จัดข้อความกระจายชิดขอบกระดาษด้านซ้าย – ขวา

รูปแบบการเขียนบทความวิชาการ

1. ชนิดตัวอักษร (Font) = TH SarabunPSK

2. **ชื่อเรื่อง** (กึ่งกลางหน้ากระดาษ) ชื่อเรื่องภาษาไทย / ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ = ขนาดตัวอักษร 18 point

3. **ชื่อผู้เขียนบทความ** (ชิดขวาหน้ากระดาษ)

- ชื่อผู้เขียนภาษาไทย / ภาษาอังกฤษ = ขนาดตัวอักษร 14 point

(ผู้เขียนบทความ ต้องเขียนทั้งชื่อภาษาไทย ชื่อภาษาอังกฤษ และอีเมลครบทุกคน)

- แทรกอ้างอิง (References) แบบ Footnotes โดยระบุต้นสังกัดหรือสถานที่ทำงานทั้งภาษาไทย / อังกฤษไว้ท้ายชื่อของผู้เขียนบทความ (ชื่อภาษาไทย) ทุกคน โดยเลือกเลขอ้างอิงเป็นตัวเลขอารบิกและแทรก Footnotes ไว้ที่ด้านล่างของหน้านั้น (Bottom of page)

4. เนื้อหาบทความวิชาการ

บทคัดย่อ (พิมพ์กึ่งกลางหน้ากระดาษ) = ขนาดตัวอักษร 18 point โดยเนื้อหาบทคัดย่อ มีความยาวไม่เกิน 300 คำ (18 – 20 บรรทัด) = ขนาดตัวอักษร 16 point

คำสำคัญ: (พิมพ์ชิดซ้ายหน้ากระดาษ) = ขนาดตัวอักษร 18 point คำสำคัญ ควรมี 3 – 6 คำ (ครอบคลุมเนื้อหาในบทความ)

Abstract (พิมพ์กึ่งกลางหน้ากระดาษ) = ขนาดตัวอักษร 18 point เนื้อหา Abstract ความยาวไม่เกิน 300 คำ (18 – 20 บรรทัด) = ขนาดตัวอักษร 16 point ตรงกับบทคัดย่อภาษาไทย

Keywords: (พิมพ์ชิดซ้ายหน้ากระดาษ) = ขนาดตัวอักษร 18 point โดย Keywords: ควรมี 3 – 6 คำ (ครอบคลุมเนื้อหาในบทความ)

*** กรณีเขียนบทความภาษาอังกฤษ ไม่ต้องเขียนบทคัดย่อภาษาไทย**

หัวข้อสำคัญในบทความวิชาการ = ขนาดตัวอักษร 18 point (พิมพ์ชิดซ้ายหน้ากระดาษ) ประกอบด้วยหัวข้อสำคัญต่อไปนี้

- บทนำ (กล่าวถึงปัญหา ความสำคัญ มีข้อมูลยืนยัน และประโยชน์ที่ได้รับ)
- เนื้อหา (แยกประเด็นหลัก ประเด็นรองตามความเหมาะสม)
- บทสรุป (สรุปสาระสำคัญ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ สั้น กระชับ)
- รายการอ้างอิง (เขียนตามแบบ APA Style V.6 ที่วารสารกำหนด เรียงตามลำดับ

ตัวอักษร ก – ฮ, A – Z โดยเรียงภาษาไทยไว้ก่อนภาษาอังกฤษ)

ส่วนเนื้อหา ใช้ขนาดตัวอักษร 16 point

5. **การอ้างอิงและการเขียนรายการเอกสารอ้างอิง** เขียนอ้างอิงตามแบบ APA Style (พิมพ์ครั้งที่ 6)

รูปแบบการเขียนบทความวิจัย

1. ชนิดตัวอักษร (Font) = TH SarabunPSK

2. **ชื่อเรื่อง** (กึ่งกลางหน้ากระดาษ) ชื่อเรื่องภาษาไทย / ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ = ขนาดตัวอักษร 18 point

3. **ชื่อผู้เขียนบทความ** (ชิดขวาหน้ากระดาษ)

- **ชื่อผู้เขียนภาษาไทย / ภาษาอังกฤษ** = ขนาดตัวอักษร 14 point

(ผู้เขียนบทความ ต้องเขียนทั้งชื่อภาษาไทย ชื่อภาษาอังกฤษ และอีเมลครบทุกคน)

- **แทรกอ้างอิง** (References) แบบ Footnotes โดยระบุต้นสังกัดหรือสถานที่ทำงานทั้งภาษาไทย / อังกฤษไว้ท้ายชื่อของผู้เขียนบทความ (ชื่อภาษาไทย) ทุกคน โดยเลือกเลขอ้างอิงเป็นตัวเลขอารบิกและแทรก Footnotes ไว้ที่ด้านล่างของหน้านั้น (Bottom of page)

4. **เนื้อหาบทความวิจัย**

บทคัดย่อ (พิมพ์กึ่งกลางหน้ากระดาษ ตัวหนา) = ขนาดตัวอักษร 18 point เนื้อหาบทคัดย่อ มีความยาวไม่เกิน 300 คำ (ประมาณ 18 – 20 บรรทัด) ขนาดตัวอักษร 16 point

คำสำคัญ: (พิมพ์ชิดซ้ายหน้ากระดาษ ตัวหนา) = ขนาดตัวอักษร 18 point ควรมี 3 – 6 คำ (ครอบคลุมเนื้อหาในบทความ)

Abstract (พิมพ์กึ่งกลางหน้ากระดาษ ตัวหนา) = ขนาดตัวอักษร 18 point โดยเนื้อหา Abstract ความยาวไม่เกิน 300 คำ (ประมาณ 18 – 20 บรรทัด) ขนาดตัวอักษร 16 point และต้องตรงกับบทคัดย่อภาษาไทย

Keywords: (พิมพ์ขีดซ้ายหน้ากระดาษ ตัวหนา) = ขนาดตัวอักษร 18 point ควรมี 3 – 6 คำ (ครอบคลุมเนื้อหาในบทความ) และตรงกับบทความภาษาไทย

*** กรณีเขียนบทความภาษาอังกฤษ ไม่ต้องเขียนบทคัดย่อภาษาไทย**

หัวข้อสำคัญในบทความวิจัย = ขนาดตัวอักษร 18 point (พิมพ์ขีดซ้ายหน้ากระดาษ ตัวหนา) ประกอบด้วยหัวข้อสำคัญต่อไปนี้

- บทนำ (กล่าวถึงปัญหา ความสำคัญ มีข้อมูลยืนยันและประโยชน์ที่ได้รับ)
- วัตถุประสงค์การวิจัย (ชัดเจน วัดได้ สอดคล้องกับเรื่องที่วิจัย)
- สมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี)
- วิธีดำเนินการวิจัย (ตรงวัตถุประสงค์ วิธี/ขั้นตอนวิจัยชัดเจน สถิติถูกต้อง)
- ผลการวิจัย (ตรง/เรียงตามวัตถุประสงค์และวิธีวิจัย เสนอผลชัดเจน สั้น กระชับ)
- สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย (สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย

สอดคล้อง/ไม่สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยอื่นหรือไม่ อย่างไร)

- องค์ความรู้จากการวิจัย (ความรู้ใหม่ที่ได้ เสนอเป็นความเรียง หรือแผนภาพ)
- ข้อเสนอแนะการวิจัย (เช่น ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้หรือเพื่อการวิจัยต่อ เป็นต้น)

- รายการอ้างอิง (เขียนตามแบบ APA Style V.6 ที่วารสารกำหนด เรียงตามลำดับตัวอักษร

ก – ฮ, A – Z โดยเรียงภาษาไทยไว้ก่อนภาษาอังกฤษ)

ส่วนเนื้อหา = ขนาดตัวอักษร 16 point

5. การอ้างอิงและการเขียนรายการเอกสารอ้างอิง เขียนอ้างอิงตามแบบ APA Style ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6

4. ภาพประกอบ

ภาพประกอบในบทความ ให้ใช้ตามความเหมาะสมกับเนื้อหาที่ต้องการนำเสนอ ทั้งนี้หากเป็นภาพที่นำมาจากแหล่งอื่น ให้อ้างอิงถึงเจ้าของภาพด้วย โดยถือเป็นความรับผิดชอบของเจ้าของบทความ

5. ลิขสิทธิ์

วารสารถือกฎหมายลิขสิทธิ์เป็นสำคัญ ผู้ตีพิมพ์บทความทุกคนต้องยืนยันว่า บทความที่ส่งมารับการพิจารณาเพื่อตีพิมพ์นั้น ได้ส่งมาตีพิมพ์ที่วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์เพียงแห่งเดียวเท่านั้น ไม่ส่งซ้ำซ้อนกับวารสารอื่น กรณีใช้เนื้อหา ภาพ ตาราง หรือข้อมูลอื่นใดของบุคคลอื่น ต้องขออนุญาตเจ้าของผลงานนั้น และหรือต้องอ้างอิงถึงทุกครั้ง

ปัญญา โลกสมัย ปชชิต ปัญญาเป็นแสงสว่างของโลก

วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์

ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม) 2565

ISSN: 2586-9817

